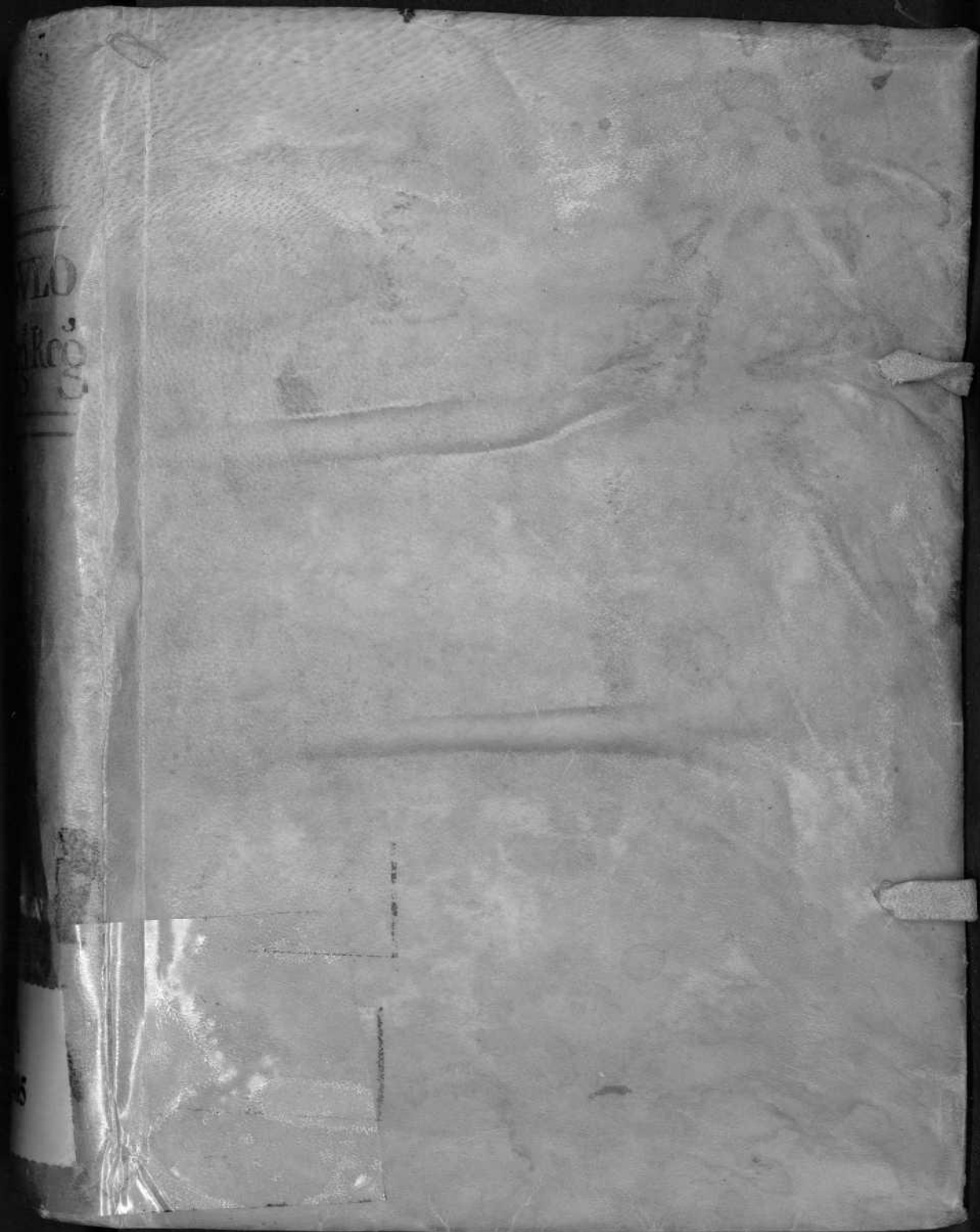
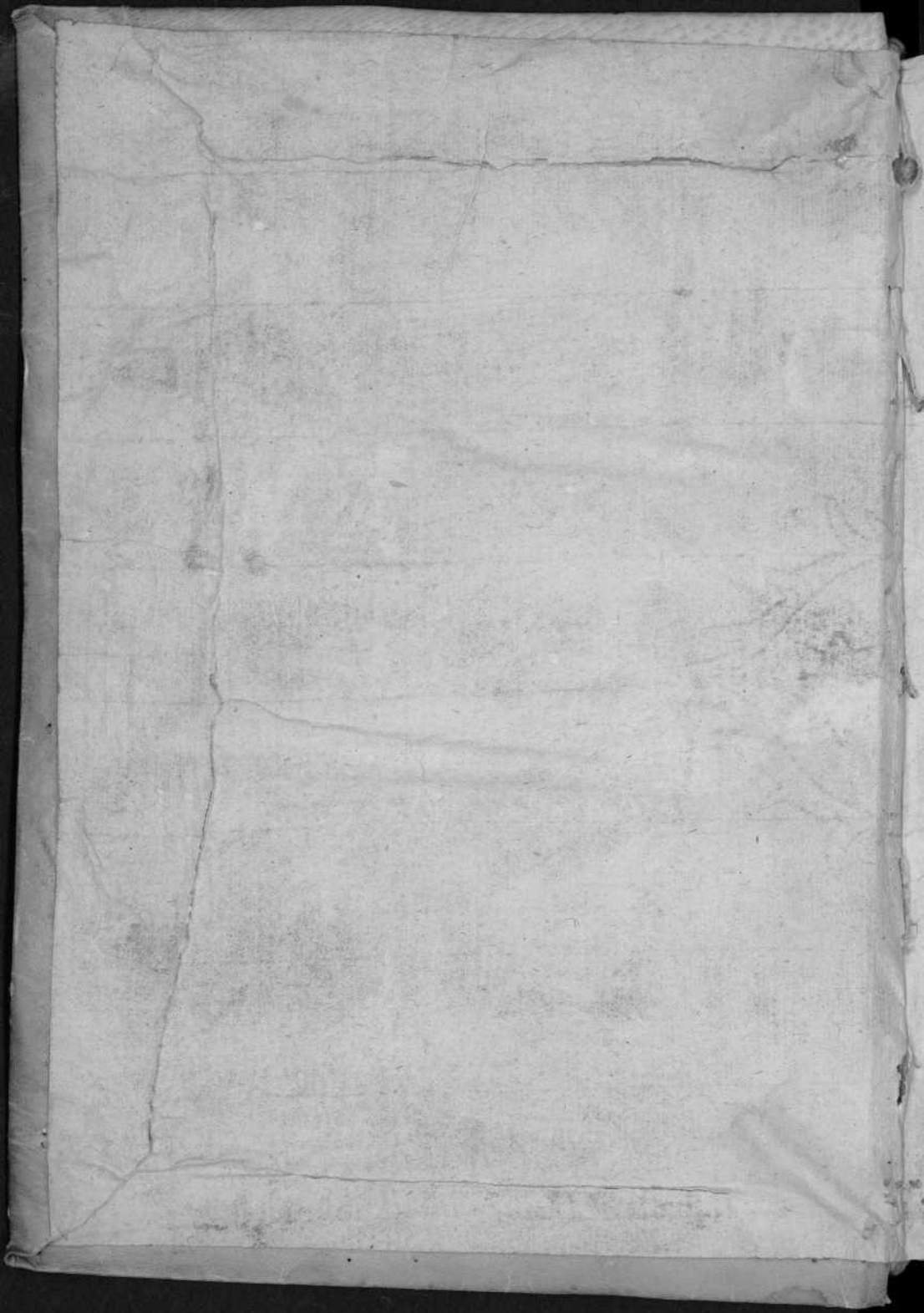

A
5405

Signat.ⁿ Tot.ⁿ

Est. 74

Tab. 7

Nim. 250

ANDREÆ ANGVLO
CORDVBENSIS. I. C. HISPANI

commentaria ad leges regias
meliorationum.

*Ad Illustrissimum D. Franciscum Zapata,
Comitem Baragensem, summo Hispaniarum
regio pratorio praefectum.*

*Ex de la Libreria del
Sdo. gn. Joseph de Borgia,
y Proquestizo Abog. en
la R. Chancilla de la
Ciu. de Granada y de su
Vno Colegio*

Costo 12. r.

MADRITI

Apud viduam Alfonsi Gomezij.

M. D. LXXXV.

Cam licentia & privilegio.

BIBLIOTHECA

INSTITUT

SORIA

ANDREAE ANGVLO CORDVENSIS. I. C. HISPANI

commentaria ad leges regias
inchoantur.

Ad Illustrissimum D. Franciscum Xipellum
Comitem Barceponensem, Senatum Hispaniarum
regis praetoris praefectum.

MADRITI

M.D.LXXXV.

Caro licet & politico

POSTHUMUS

O Iuan Gallo de Andrada, secretario del
consejo de su Magestad, doy Fe, que auien
dose visto por los señores del, vn libro inti
tulado Comentarios sobre las leyes del
Reyno de las mejoras, compuesto por el li
cenciado Andres de Angulo, vezino de la
ciudad de Cordoua. Tassaron cada pliego
del dicho libro a tres maravedis, y dieron
licencia para que a este precio se pueda ven

Juan Gaillo de Andrada

ERRATAS.

In præfatione pagina 1. linea 12. est. è. ibi. pa. 5. li. 24. libro. libero. ibi. pa. 7. li. 5. accutores. accutioris. Folio 3. Pagina 2. Linea 12. legitime. legitima. 4. 12. iustequa. iustequa. 5. 2. 13. ista. c. ista. 8. 1. 9. m. rte. morti. ibi. 17. per. pro. 9. 1. 9. sequit. lequit. 11. 2. 12. celsione. celsio nam. 14. 1. 18. morte. morti. ibi. 19. donatione. donatione. 15. 2. pen. tradit. tradita. 16. 1. 5. na. cū. na. cū. 17. 1. 13. e. i. a. erat. 19. 1. 5. l. 13. ibi. 18. redditi. edit. ibi. 22. lib. de. 20. 1. 26. reddimibilib. edimilib. ibi. vlti. notadi. notada. 24. 2. 13. tade. tē. tradite. ibi. 27. operetur. operetur. 25. 1. 22. prauilegio. priuilegio. ibi. 2. 18. defeder. defendat. ibi. 19. reddimili. redimibi. li. ibi. pe. tenet. teneat. 27. 2. 9. fit. fit. ibi. 15. lege. fateri. etiam. lege. fateri. etiam. ibi. 18. quous. quo. 9. 13. 28. 1. 6. tradit. Alex. conf. tradit. Alex. conf. 88. tradit. Alex. conf. 88. ibi. 8. pre. supponet. præsuponat. ibi. 15. post. potest. ibi. 16. fuit. fiat. ibi. 2. 7. nfi. omnes. nfi. omnes. ibi. 22. verificat. verificatur. ibi. 24. expor. & expor. 29. 1. 1. altari. alteri. ibi. 3. nece. ff. feruis. necess. feruis. ibi. 17. pb. quod. ibi. 2. 10. procuratore. procuratorem. ibi. antep. tali. tradit. 30. 1. 9. eius. cuius. ibi. 2. 7. acquirat. acquirat. ibi. pen. aduertit. a. duertit. 31. 2. 8. qui. con. qui. ibi. 22. sine. sine. 32. 2. vlti. ratione. ratione. 35. 1. 2. fit. fit. ibi. 20. sine. sine. ibi. 2. 25. partem. putem. 37. 1. antep. factio. fictio. ibi. 2. 6. sufficient. sufficiat. ibi. pen. fiet. fiat. 38. 1. 16. sancimus. sancimus. ibi. 1. 26. ista. iste. ibi. penul. in corporalia. incorporalia. 40. 2. 26. hodiens. hodie. 47. 1. 27. sancinus. sancinus. 50. 4. 13. mortem. morte. 51. 1. 3. procederent. nec habent. procederet. nec haberet. 53. 1. 1. causare. causare. ibi. 2. 10. asserit. quod in. asserit. in. ibi. 19. em. cum. 54. 1. pen. mulieratio. melioratio. ibi. 2. 14. dona. dona. 57. 1. 1. caput. i. caput. 51. ibi. vltim. parte. parte. ibi. 1. testadi. testandi. ibi. 12. bones. mores non firmeretur. bonos mores nō firmaretur. 58. 2. 5. iurium. iurum. 59. 2. 10. ad. versus. aduerfus. 62. 1. 14. mis. cellanearum. mis. cellanearum. 64. 1. 24. quos. quas. 65. 1. 24. & ibi. 26. & ibi. 2. 16. & ibi. antep. & ibi. pen. & 66. 1. 13. & ibi. 2. 3. & ibi. 7. & ibi. 17. & 67. 1. 16. loqupletior. locupletior. 68. 2. 7. n. 8. 18. 72. i. 18. legitimam. legitima. 74. 1. 22. tamē. tam. 76. 1. 22. Azenone. a Zenone. 77. 1. vlti. quem. que. 81. 1. 4. velles. velis. 83. 1. 5. 8. 10. 88. 1. 10. mutauit. muruatus est. 89. 1. 18. merito. marito. 97. 2. 23. scriptura. scriptura. 93. 1. 9. tui. & ibi. 17. simulat. simulat. 96. 1. 22. tamē. tam. 98. 1. 1. loqupletior. locupletior. ibi. 17. loqupletata. locupletata. ibi. 17. loqupletior. locupletior. 100. 2. 14. præsumptione. presumptionem. 101. 1. 15. in. validā. in. alidā. 102. 2. 1. & 4. & 11. & 15. & 26. & 103. 1. 8. & 15. & 21. loqupletior. locupletior. 105. 2. 21. pecun. pecul. ibi. 24. dicta. dictam. 106. 1. 10. in. uel. in. uel. 107. 1. 5. ad. iudicandum. adiudicandum. ibi. 17. ad. iudicandas. a. iudicandas. 109. 2. 17. donaria. donataria. 113. 1. 22. non. nos. 114. 2. 22. fi. fi. 118. 2. 6. libre. liber. 121. 1. 1. ab. ab. ibi. 8. 10. to. ibi. 2. 1. miliet. militet. ibi. 12. viniere. viuere. ibi. 18. offert. offeret. 123. 1. 9. borporibus. corporibus. 124. 2. 5. addita. adita. ibi. 17. pecunia. pecunia. 129. 2. 4. velet. veller. 131. 1. 9. gerint. ferint. ibi. 26. hunc. huc. ibi. 2. 21. addita. adita. 132. 2. 17. addiri. adiri. ibi. antep. heredi. tatem. hereditatis. 133. 1. 2. & 11. addire. adire. ibi. 14. & 16. additione. additione. 134. 1. 9. in. correctum. incorrectum. 141. 2. 14. additæ. aditæ. ibi. pen. additam. aditam. 142. 1. 2. additio. additio. 143. 1. pen. dubitauit. dubitabit. ibi. 2. 21. particulari. particula. 144. 2. 4. tanquā. ex legitima. tanquam legitima. ibi. 14. columen. columen. 145. 1. 24. cedentem. cedens. 146. 1. 9. tertio. tertio. 147. 1. 21. disponentium. disponentis. 149. 1. 19. pactū. de. pactum. ibi. 2. 16. dif. ponerat. disponent. 157. 2. 17. vincante. vincēte. 158. 1. 8. in. cūbe. incūbere. 160. 2. 14. dotore. donatore. 162. 1. 16. extrinctis. extinctis. 164. 1. 18. probiberi. prohiberi. 165. 2. 9. addire. adire. ibi. 10. legitimā. legitimū. ibi. 12. dire. sire. 166. 2. 9. addire. adire. 167. 2. 9. rece. recetionē. receptionem. 172. 2. 13. successione. successionum. 173. 1. 6. additionem. additionē. ibi. 7. conferuentur. conferuentur. ibi. 2. 1. & 3. addire. adire. ibi. 11. & 18. & 26. addeatur. addeatur. ibi. pe. addita. adita. 175. 1. 15. maximæ. maxime. 177. 1. 25. dictaque. dictamque. ibi. 2. 12. præmiens. præmoriens. 178. 1. 24. eorum. earum. ibi. 2. 17. acerbus. aceruus. 179. 1. 20. acerbo. aceruo. 185. 2. 10. prædicto. predicto. 187. 1. 16. fue. fue. ibi. 2. 15. scuritatem. securitatem. 188. 1. 4. putantes. putantes. 189. 1. fin. ne. nec. 190. 2. 15. præciffæ. præciffæ. 193. 1. 14. aff. iact. ibi. 2. 18. id. in. 194. 2. 14. contemplationem. contemplatione. 216. 2. 8. fundatum. fundatus. 244. 1. 5. omnis. omnes. 250. 1. 13. disponitur. disponit. 255. 2. 4. licee. liceat.

EL REY.

O R Quanto por parte de vos el licenciado Andres de Angulo, vezino de la ciudad de Cordoua, nos fue fecha relacion: que teniades escriptos vnos comentarios, sobre las leyes del Reyno, de las mejoras: en que auiaades gastado mucho trabajo y tiempo: y queriades con licencia nuestra imprimirle, suplicandonos os la mãdassemos dar con priuilegio para venderle por el tiempo que fuessemos seruido, o como la nuestra merced fuesse. Lo qual visto por los del nro consejo, por quanto en los dichos comentarios se hizieron las diligencias que la pragmatica por nos fecha sobre la impresion delos libros dispone, fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra cedula para vos en la dicha razon, e yo tuuelo por bien. Por la qual por os hazer bien y merced, vos damos licencia y facultad, para que vos, o la persona que vuestro poder tuuiere, y no otra alguna, podays hazer imprimir y veder los dichos comentarios, que de suso se haze mención en todos estos nuestros reynos de Castilla, por tiempo y espacio de ocho años, primeros siguientes, q corran y se cuenten desde el dia de la fecha desta nuestra cedula en adelante. Sopena que la persona, o personas, que sin tener para ello vuestro poder los imprimiere, o vendiere, o hiziere imprimir y vender, pierda la impresion que hiziere, con los moldes y aparejos della: y mas incurra en pena de cinquenta mil maravedis, cada vez que lo cõrario hiziere. La qual dicha pena, sea la tercia parte para la persona que lo acusare. Y la otra tercia parte para el juez que lo sentenciare. Y la otra tercia parte para la nuestra camara y fisco. Con tanto que todas las vezes que ouieredes de ha

zer imprimir los dichos comentarios, durante el tiempo
delos dichos ocho años, les traygays al nuestro consejo ju-
tamente con el original que en el fue visto, que va rubrica-
do cada plana y firmado al fin de Juan Gallo de Andrada,
nuestro escriuano de camara delos que residen en el nuel-
tro consejo. Y con que antes que se vendan les traygays
ante los del nuestro consejo, juntamente con el original, pa-
ra que se vea si la dicha impressiõ esta conforme a ellos, o
traygays se en publica forma, en como por corrector nõ-
brado por nuestro mandado, se vio y corrigio la dicha im-
pressiõ por el dicho original, y se imprimio conforme a
ellos, y quedan impressas las erratas por ellos apuntadas
para cada vn libro delos que fueren impressos, y se os tasse
el precio que por cada volumen ouieredes de auer, sopena
de caer e incurrir en las penas contenidas en las leyes y
pragmaticas destos nuestros Reynos. Y mandamos a los
del nuestro consejo, y a otras qualesquier justicias destos
nuestros Reynos, que guarden, cumplan y executen esta
nuestra cedula, y todo lo en ella contenido. Fecha en Bar-
celõna, a veynte dias del mes de Mayo, de mil y quiniẽtos
y ochenta y cinco años.

YO EL REY.

Por mandado de su Magestad.

Antonio de Erasso.

ILLVSTRISSIMO

D. FRANCISCO ZAPATA,
comiti Baragensi, summo regio Hispania-
rum prætorio præfecto. Andræas Angulo,
Cordubensis, Iureconsultus

.S.

*V*plici ex causa (Comes illu-
strissime) solent scriptores mo-
ueri, ut opera sua principibus
(quos patronos sibi deligunt)
offerant ac dedicent: Tū, quia
se illis unde quaq̃ deuinctos co-
gnoscent: Tum, quia sub eorum nomine (tanquā
firmissimo clypeo) à calumniantium censura se
tutos putant. Nec (cui satius fuit huius meæ in
hoc temeritatis excusationem querere, quam cen-
soribus satisfacere: cum nec tibi in hoc vellem ne-
gotium facere, nec illis campum, ut aiunt, frustra
præcludere) illarum prior compulit: ut studia hæc
nostra tua illustrissima dominationi dicarem. ra-
tus non carere ratione autorum consuetudinem,
qui dum similia munera, proprio sudore & labo-
re comparata, offerunt, aliquid à se actum arbi-
trantur,

trantur, magnatum favore innixi, à quibus alacri animo & iocundo vultu (ut vel sibi ipsis in hoc satisfaciant) recipi vident. Quod cum in reliquis tum principibus, tum autoribus sit ordinarium. Te (Comes illustrissime) & genus nobilissimum & innata humanitas, clementia, benignitas, atq; animi candor magis arctant, ut alacriori animo & iocundiori vultu similia munera, quantumvis parua, recipias: ab eo praesertim, qui in iisdem suffultus arctiori praeter ceteris obligatione constrictum se tibi cognoscit. Quod si vel tui nominis magnitudine, vel nostra obligatione munus oblatum condignum non videatur: ab ipsamet tua humanitate & clementia hoc supplendum, & resarciendum est: quibus excessus iste (qui in reliquis animi dotibus, tanquam quid extremum, solet ad vitium declinare) maiori laudis & gloria cumulo semper cedit. Vale. Ex insigni Corduba. Idibus Maijs, Anno. M. D. LXXXV.

ANDREÆ

ANDREÆ ANGVLO,
Cordubēsis. I. C. Hispani, com-
mentariorum ad leges regias
meliorationum.

P R Æ F A T I O.

V M S I T V E R V M
(teste dīno Hieronymo) eum qui
scribit multos sumere iudices,
nec careat p̄sumptionis suspicio-
ne, ita vt potius sit dignus odio,
quam laude, qui se, nō requisitus,
ingerit inter alios consulere, vel iudicare: varijs ex
causis sunt huc vsq̃; reprehensa scribentium studia.
Nam vltra ea, quæ ex opere deducuntur, illud præ-
cipuè solet obijci modernioribus, librorum copiam
(quam rigidi censores duriori vocabulo appellant
multitudinem) non esse est republica. Quos cū eius
cura detorqueat, & posset vberiori fructu circa alia
impendi: hac iter fecit, vt bonis ingenijs & studijs
contraria acri animo in scribentes inuehatur. Ex li-
bris libros esse trāscriptos asserunt: Sufficere ex ipso
textu, vno vel duobus autoribus veritatem patere:
Alios non deseruire, nisi vt ius ciuile sursum, deor-
sumq̃; versent: Rēpublicam extantis libris (autore
Socrate à Plutarcho relato) detrimentum pati: Liti-
gatorum

gatorum discordias oriri: cum vtrique parti non de
fitiam aduocatus, sed nec autor, & legum interpret.
Et hoc fuisse Caij Caligulae de iure consultis bonum
iudicium. Quin & Imperatorem Iustinianum sum-
ma ratione antiquam iuris prudentiam, quae adhuc
in suo purissimo fonte reperiiebatur, resecaſſe: & su-
perfluis & contrarijs, quasi erroribus, amputatis: fra-
gmenta quaedam selegisse, quae vel ex eo solo pul-
chriora representantur, & tanquam compendiosa &
acuta magis & delectat. & profunt. Imò & generali
lege hoc ipsū vetasse, ne quis legū interpretationes,
imò magis peruerſiones iactaret: ne verbositas eorū
aliquod suis legibus adferret ex cōfusione dedecus.
Fuisse edictū illud circiter septingētis annis religioſe
obseruatum: Rempublicā eo tēpore tranquillam &
quietā vixisse: iuris studiosos omnes diligētius legū
mentem inquirere, & rationem attentius scrutari.

Sed adhuc non desunt, qui per contrarium, mo-
destiori quadam opinione, bonis ingenijs fauendum
putent: & excepto cultu diuino in reliquo tempus,
quod studijs honestis tribuitur, non posse in melius
conuerſi: Homines non sibi solis natos, quā vt pa-
triae & concitibus profint: hominum naturam nullā
meliorem intelligi, quā eorum, qui se credunt ad
homines iuuandos natos: fuisse hanc Platonis sentē-
tiam: & hac via omnes antiquos heroes, quib⁹ vel ex
literis, vel armis parauit dea Pallas honorē, ad sydera
fuisse sublato. Cum & ij per contrarium merito de-
beant

beant cōtemni, qui nec sibi, nec alteri profunt, quibus nullus labor, nulla cura, nulla est industria. Efficit hoc ita natura hominibus insitum, ut & agricolæ fenes, (autore Cicerone) dum ferunt arbores, quæ sibi nullatenus possunt fructificare, fatetur ingenuè nō sibi ferere, sed in deorum immortalium gratiā, qui nos nō accipere tātūmodo à maioribus voluerūt: sed etiā posteris relinquere, in piam beneficij à maioribus accepti memoriā. Excusandos, qui vel ex libris libros cōponūt, imitantes tū agros, qui cū primum ab hominibus semina accipiunt, ea postea aucta, & vberiora restituūt: tum apes, quæ per rura vagantes flores vndiq; decerpunt, & fauis inserētes, earū varium succū in dulcissimū saporē cōuertunt. Quarum instar nō carere summa laude qui etiā aliena sibi accōmodans, in melius, vberius, dulcius, & ornatus cōuerterit. Nā (autore Cicerone) nos quidē priscos autores euoluimus, ut ornatiores, iucundiora, grauioraq; scripta nostra reddātur, & veluti in testes, fautoresq; sententiarū nostrarū euocētur. Non carere laude Vergilium qui Homeri industriō imitatus, eius labores copulauit. Nec Ciceronē: qui à Græcismulta trāstulit. Neq; Platonē, qui à Pythagora: Aristotilem, qui à Platone, Teophrastum, qui ab Aristotele omnia mutuauit. Quibus si hoc vitio non celsit: iuris professoribus maiori hoc ratione condonandum esse: quorum disciplina adeo ab scriptorum autoritate pendet, ut aliena referre,

& imitari plerumq; cogantur: tantum abest, ut id vitio dandum sit. Addunt non sufficere iuris civilis contextus: quos, tanquam obscuros, naturaliter interpretationem desiderare intelligunt. Parum referre, imò multum prodesse, q̃ veritas vnius rei pluribus autorum calculis approbetur. Eam non turbari, vel obscuriorem reddi, quo plus sursum deorsumque versetur: imo ex eo clariorem fieri. Libros esse reipublicæ necessarios: quos si tollas, omnes pro imprudentiæ suæ captu iudicabunt. Certiora esse eorum iudicia, quæ secundum ea ferantur, quæ à doctis viris in otio & quiete fuere excogitata, & præcepta. Nec reperiri vnius, aut alterius hominis, quantumvis acuti, ingenium, quod per se solum sapiat. Litigatorum discordiam non indigere autorum multitudine: cum etiam sine autore & ratione lites ex litibus producant & germinant. Detestandum Caligulæ iudicium: qui iuris prudentiam iustitiæ disciplinam, per quā & reges regnāt, & populi in pace conseruantur & viuunt, è reipublica abrogandam per delirium somniauit. Opus vero Iustiniani ius civile rescantis non ita securè posse laudari, quin multum incertum sit, quæ gratia ei debeatur, bona ne, quòd eius cura & studio fragmenta ista veteris iuris ad nos peruenerint: mala ne potius, qui ex integristanq; copiosis autoribus pauca adeò & suo quodam gustu digesta nobis reliquerit. Quæ si, cum sint mutila & rescata,
pul-

pulcherrima ita sunt: nō possunt lectorum animis
desiderium non accendere videndi ea, quæ fuerūt
refecata: cū non possent nō sapere eandem cum
reseruatis disciplinam. Sed nec prudentum inter-
pretationes ad ius ciuile prohiberi potuisse: cum
naturalis ratio, qua obscuræ res interpretationem
desiderare coguntur, iuris autoritate mutari mini-
mè possit: ab eo præsertim, qui dum tot iuris con-
sultorū voluminibus nos carere voluit, viuus quod
fecit patitur: vt mortuo pro vno centum resurge-
rent. Vnde licet Imperatoris ædictum per longa
tempora fuerit obseruatum, vix negotium potuit
cohiberi, quin posthabito ædicto, quasi violento,
paulatim res ad pristinam naturam reddierit, quā
licet expelas furca (vt veteri prouerbio continetur)
tamen ipsa recurret. Hinc cæperunt veteres illi
glossatores Plazentinus, Rogerius, Martinus, Ioā-
nes, Azo. Hinc summa laude Accursius ius ciuile
illuminauit. Hinc Bartolus, Baldus, Paulus, Ale-
xander, Imola, Aretinus, Salicetus, Cumanus,
Fulgosus, Socinus, Iasson, Decius, cum omni po-
steriorum cætu, quem esset longum recensere, la-
bores suos, studia & vigilias nobis relinquerunt:
cum libro arbitrio legendi, selegendi, imitandi,
approbandi, reprobandi, consentiendi, & dissen-
tiendi: satis ostendentes nihil esse in natura, quod
repente euolet, aut statim sit absolutum & consu-
matum omniq̃ue ex parte perfectum atq̃; beatum:
sed

sed naturæ non defuisse, vel esse de futurum, quod
cæteris elargiatur, nec omnia se simul vni cõcessisse.
Nõ de erũt, qb^o in hoc dubio media via, (quæ semp
inter extrema vitiorũ virtutẽ continet) magis pla-
ceat: vt & in hac re modus esset. Cũ nõ tã multitu-
do librorũ officiat, quã nocere posset forsan inopia:
Et cum hæc verior, & æquior esset, quia tũ vltimis
quisq; semper accedit solus, nõquã ita repleta sibi vi-
detur facultas: vt operi suo locum de futurũ putet.

Nos, qui & studia nostra in vulgus ptulimus, eo-
dẽ cũ reliquis animo tẽpus ad id, & ocaſionẽ nacti,
otia pertesi, pariter & negotia, cũ retro actis annis
pro quadã animi satisfactione aliqua scripsissemus
in hac materia meliorationũ per articulos & quæ-
ſtiones: tãdẽ, iustis d̃ causis, placuit ex nostris codici-
bus, quo melius posse ordine, ad leges regias huius
materiæ in forma glossarũ applicare: vt si qs ex no-
stro labore fructus posset in rēpublicã deseruire, ali-
qd à nobis actũ videret: sin minus occupato in hoc
nostro otio nobis saltem metipsis esset satisfactum.

Non dubito non de futuros, qui statim obijciant
assumpsisse me materiam vulgarẽ: intrasse viam à
multis ante tritã: sterili & sicco stillo tractasse ea, in
quibus esset facile vberiori & ornatiori forma scri-
bere: quin & multoties, quasi oblito hoc dicẽdi ge-
nere & instituto, in multis dilatarì, quæ quasi colore
quæsito adducũtur. Quæ omnia ita sunt clara: vt &
ego cõpellat ingenue fateri, & satius arbitrer excu-
sationem

fationē pratermittere. Illa qualis qualis proderit, q̄
licet materia sit vulgaris, est tñ necessaria, subtilis,
& melior, quā sit in toto hoc libro legū regiarū: viā
nō esse ita tritā, quin adhuc aliquid super sit dicēdū.
Quēadmodū & post me acutiores ingenij melius &
vberius interpretabūtur. Et fateor (si dicto fides detur)
esse me in multis, quæ tractātur, anteriore alijs, q̄ in
lucē prius prodierūt, quibus facilē, imò & p̄cisse ob
id solū credēdū est. De stillo aut, q̄ sit sicciior vel vbe
rior agnitu p̄det, cui quia varius, nō pōt satisfieri.
Ijs aut, quæ quasi colore quæsito ingerunt, parcēdū
erit, p̄lata vtilitate, quæ semper in omnib⁹ attēdēda
est. Deniq; pro sit excusationis loco, ita me omnia
tractasse, vel huc vsq; scripta retulisse: vt p̄ ingenij
captu & cura, in multis noua & vtili cōsideratione
ornarēt. Cōmunicasse etiā hos meos labores cū do
ctissimorū virorū ingenijs, quib⁹ licet nō integrē sa
tisfacerēt, nō tñ in omnib⁹ displicuerūt. Maximē in
signi licēciato Petro Ferdinādi à Corduba meo cō
sobrinò, qui in hac nostra ciuitate huius p̄fessionis
primas tenet, cuius sentētia (licet p̄pter tā arctā in
ter nos sanguinis cōiūctionē) mihi aliquātulū esset
futura suspecta: satis tamen profuit, vt maiori ani
mo auderē, opus regio tribunali examinādum of
ferre. A quo negotium delegatū fuit illustri licen
ciato Ioanni Gomezio, regio senatori, à quo & fuit
subdelegatum insigni licenciato Alfonso Rami
rio, acerrimo, & ingeniosissimo legum professori.

Quibus

Quibus tandem eadem fuit de nostro opere sen-
tentia: vt licet non esset vndequaq; consumatum,
in omnibus tamen non ita displicuit, quin nobis
posset in aliquibus venia condonari, propter alia,
quæ essent vel congruè, vel acutè scripta. Præter
hæc de nouo opus subiicimus cuiuscûque melius
sentientis censuræ, admittētes huc vsque autorum
latas leges: vt cuiq; liceat libere addere, corrigere,
emendare: cum nihil sit dictum, vel quòd
non sit antea dictum, vel non possit
post hac melius
dici.

INCI-

INCIPIT LEX PRI-
ma, Titulo quinto, Melioratio-
num. lib. 5. legum Regiarum.

*UANDO el padre, o la madre mejorar a alguno de sus hijos, o descendientes legítimos en el tercio de sus bienes, en testamento, o en otra postrimera voluntad, o por otro al-
gun contrato entre vivos, ora el hijo esté en poder del padre que hizo la dicha mejora, o no, fasta la hora de su muerte la pueda reuocar quando quisiere, salvo, si hecha la dicha mejora por contrato entre vivos, ouiere entregado la possession dela cosa, y cosas en el dicho tercio contenidas a la persona, a quien la hiziere, o a quien su poder ouiere, o le ouiere entregado ante escriuano la escritura de ello, o el dicho contrato se ouiere hecho por causa onerosa con otro tercero, assi como por via de casamiento, o por otra cosa semejante: que en estos casos mandamos que el dicho tercio no se pue-*

A da

da reuocar, sino reseruafe el que lo hizo, en el mismo contrato el poder para lo reuocar, o por alguna causa, que segun leyes de nuestros Reynos, las donaciones perfetas, y con derecho hechas se pueden reuocar.

Melioratio est reuocabilis, nisi interueniat traditio rerum, vel instrumenti, vel causa onerosa cum ter-
rio, vel reseruatio reuocandi, vel casus, quibus aliàs perfecta donatio reuocatur.

2. Patris appellatio ad auiū extenditur in fauorabilibus, nō in odiosis.
3. Meliorandi ius an sit fauorabile, vel odiosum, arguitur quōd sit odiosum.
4. Inaequalitas inter fratres odiosa est.
5. Collatio inducta est ob vitandam inaequalitatem.
6. Dubia dispositio testatoris interpretanda est, quo non ladat aequalem successionem filiorum.
7. Quod ius meliorandi fauorabile sit, arguitur.
8. Legitima quantitas à legis taxatione pendet, nam & au-
geri & minui potest.
9. Legitima aucta est cum iure meliorandi, qua lex fauorabilis fuit filijs & parentibus.
10. Resoluitur ius meliorandi in sui creatione fauorabile fuisse, in esse autem deductum, odiosum esse.

Colliges

COLLIGES ex hoc tex. Possē parentes *Glossa*
reuocare meliorationem factā filio in po-
testate, vel emācipato, vsque ad mortem,
nisi, vel traditio rerum, vel instrumēti do-
nationis intercefferit, vel donatio fiat ex
causa onerosa cum tertio, nā tunc non
reuocant, nisi ex speciali reservatione, vel in casibus, quibus
de iure perfecta donatio potest reuocari: & est lex singu-
laris, & quondam inter leges Tauri. 17.

Quando el padre. Procedit igitur tota legis dispositio
in patre, quoad melior adū & reuocandum, prout in le-
ge continetur, cuius singula ad patrem, de quo est sermo,
relata planē procedūt. Parris autē appellatione, licet in ma-
teria fauorabili, auus comprehendatur l. iusta. de verbo-
rum significatione: in materia tamen odiosa, patris appel-
latio stat in primō gradu, nec ad vltiora extenditur. l.
patri. ff. de adulte. quas sic intellexit Bart. in. l. liberorum.
num. fin. de verb. sign. & eundem sensum habuit gl. fin.
in. d. l. iusta. nam licet generaliter statuat, quod vbiq;
in corpore iuris sit mentio parris, extendenda est ad auū,
excipit tamen casum tex. in. l. lege. §. hoc capite. ff. de
ritu nuptiarū. significans, vt decisio tex. in. d. l. iusta. proce-
dat in fauorabilibus, non autem in odiosis, qualis est prohi-
bitio tex. in. d. §. hoc capite, vers. non obest. vbi, licet
senator prohibitus sit libertinam ducere, vel eā cuius pa-
ter, mater vē, autem ludricā fecerit, non obesse ait. l. C.
auum & auiam artem ludricā fecisse, & inde collegit Bart.
& notat etiam Bal. hanc eandem concl. idem notat Bart.
nu. 3. in auth. ex testamēto. C. de secū. nup. idem tradit
Bal. in. l. quod verō. in fine. ff. de legibus, vbi dicit, q̄ ista
nomina

nomina & similia absolute prolata in odiosis intelliguntur in propria & stricta significatione, per tex. in. d. l. lege Iulia. §. hoc capite. Idem tradit Bal. nu. 2. in. l. quidquid. C. de bon. mater. vbi dicit, quod quando lex derogat iuri alterius, nomine filij non continetur nepos, nec nomine matris continetur auia, idem Bal. nu. 2. in. l. Nensenius. ff. de nego. gestis, per tex. ibi naturalem affectionem erga filium, & animum non reperendi expensas extendit ad auiam, idem Bald. nu. 12. in. l. scimus. C. de inoff. testam. auu dicit representari patris appellatione ex. d. l. iusta, idem notat Alex. conf. 204. nu. 11. lib. 2. Ex quibus deduxit Bal. in. d. l. lege Iulia, & in. l. si filius tuus. C. ad Macedo. quod si statuto caueatur, quod pater teneatur soluere condemnationem filij, talis dispositio, tanquam odiosa, intelligenda est in significatione restrictiua, vt ad auum respectu nepotum non extendatur, & refert Cynus sic ex facto consultum respondisse, est enim statutum hoc odiosum & restringendum secundum Salic. ibi, & sapit tyranidem, secundum Bal. Ang. & Imo. in. l. lex Cornelia de vulgari. & Ias. in. l. Si quis in suo. §. legis. nu. 2. C. de inoff. testam.

In proposito autem nostri tex. patris appellatio ad auum aliosq; ascendentes extendi debet, non tamen ex eo quod melioratio fauorabilis sit, quam ex eo quod lege id sit comprehensum in verb. *decendientes*, quorum respectu correlatiue veniunt ascendentes, & expressius in. l. 2. infra vbi nepoti & alijs descendentes potest fieri melioratio. Quod autem melioratio non sit fauorabilis ex eo deducitur, quia inducit inaequalitatem in successione inter fratres, quibus cum lege naturali & positiua bona parentum aequaliter deferantur, l. inter filios. C. fami. hercis. l. scripto. ff. vnde liberi, non sine magna aliorum inuidia, odioq; vnus eorum melio-

melioratur, ceterisq; præfertur: vnde dicebat Angel. in au-
then. de nuptijs. §. illud, quod inter filios non debet esse
vnus filius, & alter priuignus, idem Ang. conf. 287. inquit
quod filius facilius patitur, quod extraneus, etiã inimicus,
aliquid de paterna hæreditate habeat, quã quod alter eorũ
pl^o altero habeat vnũ iota. Hinc etiã prætor summus æqui-
tatis custos. l. quod si ephesi. §. 1. de eo quod certo loco, ea
de causa collationem induxit, ne scilicet vnus filius plus
altero ex parentum bonis reportet. l. vt liberis, ibi *hoc etiã*
æquitatis studio. C. de colla. vbi hoc not. Corn. nu 3. di-
cens, quod æqualitas inter filios seruanda est, pro posse,
quia inæqualitas parit inuidiam, quæ magis cadit inter fra-
tres, quàm inter alios. l. cum oportet in princ. C. de bonis
quæ liberis. idem probat. l. 4. tit. 15. part. 6. & plura tra-
dunt, Gomez in. l. 29. Tauri. nu. 2. & Tiraq. de primog.
quæst. 4. nu. 1. de hac æqualitate & inuidia inter fratres.
Et hinc etiam est, quod pater qui æqualiter filios præsumi-
tur amare. l. isti quidẽ. ff. de eo quod metus causa, & no-
tat Barr. in. l. cum pater. §. pater pluribus. de legat. 2. in
dubio non cõsetur disponere quidquã, per quod huic æqua-
litati noceat, prout apparet in. d. §. pater pluribus. condu-
cunt etiam tradita per Alex. conf. 76. viso themate, nu. 21.
& 24. lib. 4. & facit tex. in auth. de nuptijs. §. pen. & in
l. fin. C. cõmunia vtriusq; iudi. & not. Ripa in. l. Lutius.
nu. 47. de vulga. Cũ igitur æqualitas sit fauorabilis, per
cõtrariũ inæqualitas inter fratres odiosa erit, cũ contra-
riorum eadem sit disciplina, vt in princ. instir. de ijs qui
sunt sui vel alien. iuris. §. illud. & ibi gloss. instir. de socie.
l. pen. & ibi not. Bal. C. de solutio. l. & si contra in fine. ff.
de vulgari.

7

Quòd autem per contrarium melioratio fauorabilis sit videtur probari si res ab ipsis primordijs deducatur. Etenim de iure cōmuni, & partitarum filiorum legitima non excedebat semissem hæreditatis, etiā si pater plures filios haberet, imò si quatuor tantum habebat, vel pauciores ipsorum legitima tantū erat triens auth. de triente & semisse. §. 1. auth. nouissimè. C. de inoffi. l. 17. tit. 1. part. 6. & excepta hac filiorum legitima, liberum erat patri reliquum hæreditatis, prout libuisset etiam in extraneos distribuere, nec filijs pro eo aliquod remedium competebat, vt in. d. auth. nouissima, iuncta. l. præcedenti, cūm autem legitimè quantitas à legis taxatione pendeat, lexq; liberè possit eam augere, vt patet in. d. auth. nouissima relata ad tex. in. l. cūm queritur, eiusdem tit. & ad. l. Papinianus. §. cūm autem quarta. ff. eo. cūm & ad libitum minuere possit: nā licet controuersum sit, vtrum legitima in totum per legem tolli possit, vt potest videri per Roder. Suar. in. l. quoniā in prioribus in decla. legis regni. 2. limit. & per Couarr. in 4. 2. part. c. 8. §. 6. & per Mencha. de succes. creat. §. 20. ex nu. 296. in eo tamen omnes concordant, quòd legitima minui potest per legem, cūm eius quantitas sit de iure ciuili, vt comprobat Rode. vbi supr. Greg. Lup. in. l. 32. tit. 9. partit. 6. Ant. Gomez in. 40. Tauri. nu. 57. Ludo. Moli. lib. 2. de Hispa. primog. c. 1. nu. 14. Mencha. vbi supr. numer. 302. Cūm igitur lex potuerit legitimam augere, potuit mediam hanc viam eligere, vt legitimam augeret cum hac qualitate, vt tertium esset legitima inter filios, non autem vnius cuiusque in specie, sed pater haberet facultatem vni ex liberis, cui voluisset dare, eumq; præ cæteris in. d. tertio meliorare, ita legibus fori prouisum erat. l. 1. tit. 6. l. 9. tit. 12. lib. 3. fori. l. 9. tit. 5. lib. 3. in quo

quo lex sua potestate, ita moderatè vsa est, vt in ea dispositione omnium fauori, parèrum & filiorum, prospexerit. Parentum fauor in eo consistit, quod cum eis inuitis tertiu filiorum legitima effici posset, eis ius eligendi, vnumq; ex filijs, què voluerint, cæteris præferèdi potestas relicta est, quod nō caret summo honore & fauore, vt vel sic filij, quibus parentum nomen venerandum semper esse debet. l. liberto. de obsequijs. l. veluti. de iustitia & iure, quique pactionibus ad paterna obsequia astringendi non sunt l. si quando. §. illud. C. de in officio testam. spe præmij in parentum obsequio persistant, ad quod licet omni iure teneatur, summo iure iusteque meliorationis spe in parèrum seruitio continentur, quia non precio, contra text. in. l. si vnus. §. si ob maleficium secundum lecturam florentinam quam ibi tenet glo. & cæte. ff. de pactis l. idemque. §. i. ff. de conditione, ob turpem causam. l. fin. C. eo, sed spe præmij inuitantur, quod etiam in matrimonio, quod vndequaue liberum esse debet, permittitur. l. Titio cētum. §. i. ff. de cōdit. & demonst. l. vter ex fratribus. ff. de condi. insti. l. i. & 2. C. de insti. & subtit. Præterea parèrum fauor in eo consistit, qd filiorum seruitia possunt remunerare & gratificare: nam licet talia sint, quæ de rigore remunerationem non exigant, negari tamen nō potest qualis qualis obligatio & gratificandi animus erga filium de patre benemeritū. Possunt præterea parentes has suæ facultatis partes tertium scilicet & quintum vni filio vinculatas relinquere, quas ex eo capite fauorabiles esse resoluit Ludou. Moli. lib. 1. de Hispan. primog. cap. 18. qd in familiarum conseruationem diriguntur sicut & cæteræ maioratus institutiones, in quo ius quodā publicum versatur. l. i. §. quanuis ff. de vërre inspici. de quo latè per Tiraq. de primog. quæst. 4. & Molin. vbi supra.

LEX 1. GLOS. 2.

9. Ex parte autem filiorum, idē & maior fauor versatur propter augmentum legitimæ, vt dictum est, nam cū de iure communi, & partitarum parenti liberum esset vltra trientem, vel semissem hæreditatis, de reliquo ad libitum disponere, non sine magno filiorum fauore, astringitur, vt tertium hæreditatis inter filios vel descendentes distribuat, nec alicui extraneo legare possit, vnde cōsiderata principali legis intentione, vt filiorum legitima augetur, in eo filiorum fauor omnino versatur vt colligitur ex text. in. d. authent. de triente & semisse, §. 1. vbi Imper. legitimam auxit vsq; ad trientem & semissem, cū de iure digestorum esset quarta, & filiorum fauore se id induxisse testatur, pluribus & fauorabilibus verbis ibi positis. *Frequenter*, inquit, *mirati sumus quomodo legitimis & beneuolis filiis, quibus agunt gratias parentes, quibusq; quod relinquitur iam etiam debitum vocat, &c.* Et hoc not. Cynus in. d. auth. nouissima in fine. dum eius decissionem ad descendentes, tanquam fauorabilem, extendit, & Alex. conf. 63. nu. 4. lib. 2. & licet augmentum inductum fuerit cum illa qualitate seu grauamine, vt vni possit integra melioratio assignari, nihil hic in filiorum odium inductum est, quibus nihil ex legitima sibi antiquitus debita detrahatur: nam si hoc fieret, dispositio odiosa esset, satis est, q̄ is qui tertium reportare debet, quiq; meliorandus est, ex ipsismet futurus est, & inter ipsos eligendus, vel patre non eligente, nec meliorante, vel ab intestato cedente, ipsorum legitima sine vlllo grauamine aucta in totum reperitur, & hoc cōmodum, quod consideratione non carer, sufficit ad hoc vt dispositio fauorabilis sit.

10. Quæ omnia licet vera sint, fueritq; dispositio hæc in sui creatione fauorabilis, nunc iam in esse producta licet etiam

etiam contineat fauorem meliorati, respectu aliorum, qui excluduntur, non caret odio, inuidia, & indignatione, ex rationibus in prin. propositis: vnde dubia huius materiæ potius sunt adaptanda ad conseruandam æqualitatem filiorū, quam ad augmentum meliorati, quod in dubio parentē uoluisse lex præsumit. in d.l. cum pater. §. pater pluribus. delega. 2. vbi id not. Bart. & faciunt, quæ dicam in l. 10. glos. 7. nu. 11. In pposita autē quæstione. utrū decisio nostri tex. sit ad ascendentes extendēda, non indigemus fauore, cum id lege sit expressum.

1 *Donatio facta à matre de iure cōmuni, Gregio, qualiter sit valida, vel reuocabilis.* *Glossa*

Ibi, O la madre. Non sic erat de iure cōmuni, secundum quod donatio facta à matre, sine aliqua distinctione, statim valebat irreuocabiliter. l. velles necne. C. de reuo. donat. l. si cōstante. C. de donatio. inter virum & vxor. hic autem statim valet, sed reuocabiliter, nisi in casibus exceptis, secundum omnes hic & Segur. in. l. vnum ex familia. §. sed si fundum. num. 141. deleg. 2.

Mieres de primoge. 1. parte, quæst. 28. num. 6. & sequen. contendit, q̄ de iure cōmuni donatio facta à matre, non valebat irreuocabiliter, si non erat tradita, id probat ex. l. si cōstante. C. de donat. inter virum & vxor. & ex. l. possessionem. C. de reuoc. dona. licet hanc parum dicat facere, cū verbum illud, *possessionem*, potius ibi sonet rei proprietatem, quam corporalem tenutam, vt alias in iure pluries, & ijs dicit non obstare tex. in. d. l. velles necne, quia secundum gl. & omnes, ibi, solum probat q̄ donatio facta per matrem filiis, non reuocatur prætextu mariti & liberorū absentia. Sed vera est cōmunis opinio, nam valor donationis,

tionis, nunquam pendet à traditione, nisi quatenus ratione patriæ potestatis impeditur, nam cū donatio fiat per traditionē, vel per stipulationē, vel hodie pacto nudo. l. si quis argentum. §. cum autem. C. de dona. §. aliæ institut. eo. Patria potestas impediēbat promissionem, quia ea inter nostro iuri subiectos non datur. §. item inutilis instituta de inutil. stipula. impediēbat etiam traditionē, quia quidquid acquirit filius, acquirit patri. l. placet. de acquir. hæred. si tū traditio interuenerat, & pater in donatione perseverabat vsque ad mortē, donatio cōfirmabatur ratione traditionis. l. donationes quas parentes. C. de dona. inter virum. l. 2. C. de inoffi. dona. vbi hoc not. Bald. Paul. & Salic. & Gomez, hic nu. 4. istæ rationes cessant in filio respectu matris, quia siue donatio incipiat à traditione, cessat impedimentū. d. l. placet, siue à promissione, cessat impedimentum. d. §. item inutilis, vnde cum cesset impedimētum patriæ potestatis, donatio statim valebat sine traditione, quēadmodū in donatione facta filio emancipato de quo, infra, hodie tamen donatio facta à matre valet reuocabiliter. vt hic.

- 1 Donatio quinti facta ex causa onerosa irrenocabilis est.
- 2 Donatio quinti per traditionem an fiat irrenocabilis, quæstio controuersa.
- 3 Donatio quinti, vel alterius quoræ minoris tertio, ex traditione fit irrenocabilis, quando non disponitur de tertio.

Glossa Enelcercio. Lex in hac decisione non expressit quātum, & multi hæsitārūt, vtrum dispositio huius legis tractātis de tertio, procedat etiā in quinto, vt est videre apud Baecam de non melior. filiabus. c. 1. nu. 28. Mieres 1. parte primoge. quæst. 28. Pala. Ruu. hic, & in. l. 22. Tauritenet

tēnet idem esse in quinto, idem tenet Cyfuent. in. l. 26. Tauri. Peralta in. l. qui testamēto. nu. 20. de legat. 2. Rod. Suares in. l. quoniam in prioribus in declaratione. l. regni quēst. 9. in fine. Contrarium tenuit Gomez hic, nu. 10. & donatio respectu quinti, est semper reuocabilis, licet sit tradita, quia lex non sine misterio loquitur in tertio, vnde donatio quinti remanet in dispositione iuris cōmunis, idem tenet Greg. in. l. 3. tit. 4. part. 5. verb. nō valdria. Tello hic & in. l. 22. Tauri. nu. 14. quem sequitur Molina. lib. 1. de Hisp. primog. c. 12. nu. 19. tenet, quòd si melioratio sit facta de tertio & quinto ex causa onerosa cū tertio, erit etiam in quinto irreuocabilis ex. l. 6. infra, quæ cū loquatur in promissione, idē erit in ipsa melioratione, & in hoc non est dubitandum, cū sit ibi casus expressus. Si autem melioratio nō sit facta ex causa onerosa, quantumcūque sit tradita, remanet in dispositione iuris communis, vt facta a matre vel filio emancipato valeat irreuocabiliter, aliàs possit reuocari. l. velles necne. C. de reuoc. dona. l. donationes quas parentes. C. de donation. inter virum. l. siue emancipatis. C. de dona. & quòd sic vidit iudicari. Mieres vbi supra contendit, quòd ex quo in. l. 6. infra, iste casus est decisis in melioratione facta ex causa onerosa, idē futurum est, quando fuerit tradita, cū vterq; casus sit in hac lege æquiparatus, & de vno licet arguere ad alterum pro quo plura allegat. Ego satis sum persuasus harum legum conditores non omisisse hic mentionem quinti, quasi vellēt de eo iudicari secundum ius commune, quasi de casu omisso, sed omisisse tanquam casum minus dubitabilem, tam ex ratione Mieres, quàm ex identitate rationis, non enim video quare magis donatio tertij quæ verē est legitima inter filios facta vni fiat irreuocabilis per traditionem
2
fine

sine discrimine emancipationis, & patriæ potestatis, donatio verò quinti requirat emancipationem, tanquam casus omissus, aliàs possit reuocari. Nam ratio, quæ statim se offert, quòd id fiat fauore animæ, vt pro ea possit testator de quinto disponere, incōgrua est: nā cūm pater possit esse in hoc minus cautus, & suæ animæ fauore renūtiare, donādo quintū extraneo, vel filio emancipato, non video cur on' hoc animæ potius & arctius astringat filium in potestate cum patria potestas quoad tertium non consideret. Quæ rationes, si te nō conuincunt, visque donationem quinti iudicare secundum regulas iuris comm. hoc intellige, quādo vltra tertium, est etiam donatum quintum: nam si de tertio dispositum non sit, si disponatur de quarto, vel quinto, vel minori summa, quā sit tertium, donatio efficietur irreuocabilis traditione, cūm in maiori summa insit minor, & cui licet quod est plus, licet etiam quod est minus, & cessent rationes contrariæ: & pro hoc facit, quia donatio potius intelligitur facta pro tertio, quam pro quinto, vt dicā in. l. 10. infr. gl. 5. & faciūt quæ dicā in. l. 12. infr. verb. mas de vn quinto.

1 Donatio facta filio in potestate de iure communi & regio qualiter sit valida, vel reuocabilis.

2 Donatio inter patrem & filium, & inter coniuges necessariam semper habuit traditionem, vt posset morte confirmari.

3 Donatio inter patrem & filium non tradita de iure regio, eadem est cum tradita de iure communi.

Glossa

.4.

I

Ora el hyo este en poder del padre. Non sic erat de iure communi, nam donatio inter patrem & filium in pote-

potestate erat nulla. l. 2. C. de in offic. dona. quia siue esset facta per stipulationem, vel hodie pacto nudo, erat inutilis. §. item inutilis instituta de inuti. stipul. siue esset facta per traditionem, ipso iure reacquirebatur patri. l. placet, de acquir. hæred. sed si talis donatio esset facta per traditionem, confirmabatur morte per silentiū donatoris. l. donationes quas parentes. C. de dona. inter virum. l. 3. tit. 4. part. 5. l. 4. tit. 15. part. 6. & ad hunc finem erat necessaria traditio argumento donationis inter virum & uxorem, cui ibi æquiparatur, de qua in l. Papinianus. ff. de dona. inter virum. vbi not. glo. verbo donationem communiter recepta secundum Soci. in l. 1. §. si vir uxori num. 14. de acquir. possess. Iass. in l. frater à fratre num. 45. versi in secunda fallentia. ff. de cōd. indeb. Pala. Rubi. in rubrica de dona. inter virum. §. 76. nu. 1. Couarrub. in rubrica de testamentis. 3. part. nu. 3. Segura in l. vnum ex familia. §. sed si fundum num. 124. deleg. 2. Tiraq. de constituto. 1. par. num. 47. & tradit hic Gomez, nu. 4. Hodie vero ex hac lege donatio facta filio in potestate nō tradita reuocatur vsque ad mortem, & non reuocata morte confirmatur, tradita vero statim valet irreuocabiliter. Atq; ita donatio quæ de iure communi erat nulla ex defectu traditionis, nec morte confirmabatur, reducitur ad terminos, quos de iure communi habebat donatio tradita, & hæc videtur mens & intentio legis, licet nostri omnes hic concludant, qd donatio non tradita valet hodie mero iure licet sit reuocabilis, quod nō erat de iure cōmuni in donatione tradita, quia adhuc erat nulla licet confirmaretur morte.

1 Donatio facta emācipato etiam sine traditione statim valebat irreuocabilius de iure communi.

2 Donatio confirmatur emācipatione, si precedat vel etiam sequatur

sequatur traditio.

3 *Donatio confirmabitur per matrimonium & benedictiones, ex lege regia.*

4 *Obligatio inter patrem & filium non confirmatur emancipatione, aduersus Crotum.*

5 *Donatio facta filio emancipato, & facta filio in potestate, eodem iure censentur iure regio.*

Glossa

O no. Secus erat de iure communi, nam donatio inter
 5. patrem & filium emancipatum valebat statim irreuocabi-
 liter l. 2. C. de inoffi. dona. l. siue emancipatis. l. cum de bo-
 1 nis. C. de dona. etiam si esset facta per stipulationem, vel ho-
 die, pacto nudo, cum inter patrem & filium emancipatum
 detur actio, petita venia, vt in. §. item inutilis, instituit. de
 inuti. stipul. vbi notat Ange. per l. lis nulla, de iudi. & l. fin.
 2 C. de in ius vocan. Sed si donatio esset facta filio in potesta-
 te confirmatur sequuta emancipatione, modo traditio in-
 terueniat. l. donationes in concubinam. §. pater qui. ff. de do-
 na. vbi not. Barr. & sequuntur ceteri. probat etiam tex. in
 d. l. siue emancipatis. C. de dona. & sufficit, hoc casu, si tra-
 ditio interueniat post emancipationem, vt tradit Bald. in
 c. r. §. si quis. in fine. de feudo dato in vim. l. commiss. per tex.
 in l. 2. C. si quis alte. vel sibi, quem sequitur Pala. Ruuios, in
 rubrica de dona. §. 76. num. 1. qui licet indistinctè loquatur
 in donatione facta emancipato, dicēs, requiri traditionem,
 intelligendus est, iuxta iura quæ allegat in. d. §. pater qui,
 qui loquitur in donatione, quæ confirmatur emancipatio-
 ne, quia si donatio esset facta iam emancipato, traditio non
 requiritur ad sui valorem: vt explicat hic Gomez, nu. 5. &
 hæc distinctio videtur probari in. d. l. siue emancipatis, vbi pro-

probatur, & duobus casibus valet irrevocabiliter donatio facta emancipato, vno, si sit donatum iam emancipato, qui continetur in princ. legis, ibi. *Sine emancipatis filiis res donasti*, vbi de traditione non tractat, quia non est necessaria: altero, si sit donatum filio in potestate, & sequuta est emancipatio, quo casu donatio confirmatur, & in hoc requirit traditionem, ibi, *Sine in potestate confirmatis, & sui iuris effectis, ac renentibus non ademisti, &c.* & in hoc emancipatio æquiparatur morte patris: nam vna & altera confirmatur donatio facta filio in potestate: modo traditio interueniat: discrepant autem in eo, quia si donatio confirmetur emancipatione, sufficit traditionem interuenire post emancipationem. d. l. 2. C. si quis alte. vel sibi. quod non succedit, nec potest, quando donatio confirmatur morte.

Et idem hodie succedet in donatione facta filio in potestate, quia confirmabitur per matrimonium, & benedictiones, cum eo modo, ex lege, regia filius habeatur per emancipato. ex. l. 8. tit. 1. lib. 5. licet Palac. Rub. nō videatur firmare in. d. rub. §. 71. 3

Et est tam necessaria traditio, ad hoc vt donatio confirmetur morte, vel emancipatione, quia si non interueniat, donatio, tanquam nulla, non confirmatur. Vnde non immerito reprehenditur Crotus in. l. frater à fratre num. 19. de cond. indeb. vbi voluit extendere decisionem illorum iurium in d. §. pater qui. & in. d. l. siue emancipatis. ad omnem obligationem contractam inter patrem & filium in potestate, quā cum omni iure agnoscat nullam, sequuta tamen emancipatione asserit fieri efficacem, sed est opinio falsa, nam promissio, à princ. nulla, non reconvalescit, quanvis cesset impedimentum. l. inter stipulantem. §. sacram. de verbor. nec 4

pro-

promissio potest esse in suspenso. l. usus fructus de stipula.
 seruorum, nec ad propositum faciunt illa iura, cum specia
 liter procedant propter traditionem, secundum omnes ibi
 5. ut dictum est. Hodie vero, ex hac lege, donatio facta filio
 emancipato si non sit tradita, reuocatur vsque ad mortem,
 & non reuocata, morte confirmatur, tradita vero fit irreuo
 cabilis, atque ita donatio facta emancipato, & facta filio in
 potestate, eodem iure censentur.

1 Donatio facta filio, non tradita, morte confirmatur iure
 regio.

2 Donatio confirmatur professione patris, nec amplius pote
 rit reuocari.

3 Legitima, verum debeat filio statim facta professione
 per patrem monachum.

4 Authentica. si qua mulier. C. de sacro. eccle. expendi
 tur.

5 Distinguitur inter professionem testati & intestati.

6 Legitima patris non testantis non debetur ante mortem
 naturalem, etiam si profiteatur religionem.

7 C. cum simus, de regula nouo sensu explicatur.

8 Legitima debetur filio facta professione per patrem te
 stantem.

9 Donatio reuocabilis confirmatur professione patris.

10 Donatio causa mortis confirmatur professione.

Glossa Hasta la hora de su muerte. Donatio itaque filio fa-

.6. cta sine traditione est reuocabilis vsque ad mortem, si autē
 non reuocetur donatio, morte confirmatur: quemadmodū

de

de iure communi fiebat in donatione tradita facta filio in potestate. l. donaciones, quas parentes. C. de dona. inter virum. Quid, si pater moriatur ciuilitè, vel mundo per ingressum religionis? Tello hic num. 6. securè & incautè dicit, quòd ad huc poterit reuocare vsque ad mortem naturalem, mouetur, quia, & testamentum antea factum reuocat ingressus monasterium, pro quo allegat Cynum in authentica, si qua mulier, num. 4. C. de Sacro. Ecclesi. quem asserit communiter sequit. dd. secundum Abba. in cap. in præsentia. de probat. & ibi Beroi. num. 537. Sed est eius opinio falsa, & omnia procedunt per contrarium. Nam Abb. in. d. c. in præsentia num. 61. contrarium tenet, quòd testamentum reuocari non possit, & eius opinionem magis probant Feli. Decius, & Bero. ibi l. ass. num. 27. & Decius numer. 3. in auth. si qua mulier. Imola, & Ange. in l. 1. ff. de testamentis, Rubeus. consi. 155. col. fin. & est Verior, & magis communiter recepta, vt constat ex relatis à Cobarr. in cap. 2. de testam. num. 9. per text. ibi, & in authentica, ingressi. C. de Sacro. Eccle. vbi probatur, monachum testari non posse, cui consequens est, vt nec testamētum antea factum reuocet, argum. l. tria prædia. §. fin. iuncta gl. ff. de serui. rusti. cap. cum inferior. de maio. & obed. & hanc partem probat text. in authent. si qua mulier. C. de Sacro. Eccle. & in corpore vnde sumitur, ibi. *Antequā de rebus suis disponat.* vbi manifestè innuitur, qd si monachus ante ingressum fecit testamentum, quanuis habeat liberos, non potest postea disponere: atque ita supra citati repræhendunt Bart. in. d. authentica, si qua mulier. qui contrarium voluit, quem sequebatur Anton. Butrio. in. d. cap. in præsentia num. 34. & Roder. Suarez allegatione. 20. Bened. in. c. Raynutius. ver. mortuo itaque testatore el. 1. num. 297. In propofita autem

quæstione, vtrum donatio facta in contractu sine requisitis huius legis, ex quibus redditur irreuocabilis, taliter q̄ esset morte confirmanda, sufficiat professio religionis ad eius confirmationem: tria videtur dubia oriri, primū, vtrum donatio confirmetur professione. 2. vtrum possit reuocari, vsque ad mortem, non obstante tali confirmatione, tertium vtrum si confirmetur, sine eo quod possit reuocari, filius possit statim agere ad rem donatam, non expectata morte.

Quoad primum, donatio confirmatur professione. l. sed si mors. ff. de dona. inter virum.

Quoad secundum, donatio non poterit reuocari post professionem, ex dicto argumento testamēti, de quo supra. ad quod non obstat text. in. dict. l. sed si mors¹³ verficulo.

Ita tamen, vt non adimatur licentia marito eam reuocare, quia & mors eius expectanda est. ^{ff. de dona. inter vir. & ux.} Quia loquitur in deporato, propter spem reuertendi, quæ cessat in monacho, cuius professio est mors ciuilis perpetua.

3. Quoad tertium, vtrum filius possit statim agere ad rem donatam, non expectata morte naturali: Quæstio ab ea videtur pendere, vtrum legitima debeat filio, facta professione per patrem monachum, vel; an sit expectanda mors naturalis: in qua quæstione pro vtraq; parte sunt duæ grauissimorum authorum opiniones, & vtraq; à plurimis communis appellatur, oēs in eo conueniunt, q̄ de iure ciuili, debet expectari mors naturalis, per text. in authentica. si qua mulier. C. de Sacro. Ecclesi. & hæc est magis communis. Qui ab ea discedunt, non negant esse veram de iure ciuili, sed dicunt contrarium esse dispositum iure Canonico, per huic

text. in cap. cum simus. de regula. & hanc sequuntur ca-
 nonistæ, licet plures eorum, & omnes legistæ respondeant
 huic text. prout potest videri per ordinarios in. d. authen-
 tica, & in. d. c. & in. c. in præsentia de proba, per Cobar. c. 2.
 de testamentis, num. 7. Minchac. de succel. creatione. §. 21.
 num. 175. Veritas quæstionis pender ab intellectu text. in. 54
 d. authentica, si qua mulier. qui, prout ex eius contextura
 colligitur, diuiditur in duas partes. in. 1. agitur de monacho
 non habente filios, in secunda de habente filios, & hæc in-
 cipit in versiculo, *sed si persona*, arque ita illa aduersatiua,
sed si, in hoc aduersatur versiculo præcedenti, ponens di-
 stinctum casum. Secunda pars diuiditur in alias duas par-
 tes. Prima continet versiculum, *sed si persona*, & versicu-
 lum, *sed si omnem*, in quibus agitur de monacho habente
 filios, qui condidit testamentum, & bona sua diuisit inter
 eos, secunda continetur in versi. finali. *sed si post ingressum*,
 ubi agitur de monacho habente filios, qui non fecit testa-
 mentum, nec bona sua diuisit inter eos. illa autem prima
 pars secundæ partis diuiditur in alias duas partes, in prima
 agitur de monacho habente filios, qui fecit testamentum,
 & dedit eis minus legitima, & hæc est in versi. *sed si per-*
sona. in secunda agitur, quando diuisit inter filios omnia
 bona sua. Hæc diuisio necessaria est ad intellectum tex. & li-
 cet non concordet cū ea, quā tradunt Bart. & Salicet. ibi
 vtrāq; redacta ad text. apparebit hanc esse veriore. atq;
 ita cum text. in omnibus versiculis loquatur per aduersati-
 uam, *sed si*. secunda pars aduersatur in facto primæ, quia in
 prima non habet filios, in. 2. sic. & hoc thema retinetur,

in omni. 2. par. Rursus, secunda pars secundæ partis, quæ est in ver. *Sed si post ingressum*, aduersatur in facto primæ parti secundæ partis, quæ continet versiculum *sed si persona & ver. sed si omnem*, quia in illis monachus fecit testamētū, in. 2. nō. Rursus ille vers. *sed si omnē* in eo aduersatur versiculo præcedenti, quia in præcedenti, pater monachus habens filios fecit testamentum, relinquens eis minus legitima, in illo autem versiculo *sed si omnem*, reliquit omnia bona. Ex prædicta diuisione colligitur propositæ quæstionis decisio, diuidendo quæstionem iuxta diuisionē text cuius partes, quo ad propositum attinet, solum sunt necessariae, quæ attinent ad monachum habentem filios, facientē testamētū, vel non. Quorum, non fuere obliiti legistæ in. d. authen. loquuntur enim in utroq; casu testati & in testati monachi, in eo autē carent omni ratione, dum in utroq; casu idem disponunt, expectandam esse mortem naturalem, prout potest videri per Bart. ibi. num. 10. vbi agit de monacho testante, & nu. 22. vbi agit de monacho intestato, & cum eo est communis opinio legistarū, vt utroq; casu expectetur mors naturalis, ad hoc vt filius possit petere legitimam (& loquor in eo, qui proficitur religionem eorum, qui saltem possunt habere bona in communi, non in mendicantibus, in quibus quæstio plana est, prout etiam dicta communis opinio loquitur) sed re vera, quoad hoc magna est differentia, quæ colligitur ex dict. text. inter monachum testatum & intestatum: & accipio casum monachi intestati, qui continetur in vers. fin. *sed si post ingressum*, vbi plane deceditur, quod filij, demū mortuo patre, admittuntur ad legitimam: & hic est casus in quo vers. sa. ur, vel saltem debet versari doctorum contrarietas supra relata, de text. in cap. cum simus de regula. qui

loquitur etiam in patre monacho, qui non fecit testamentum, & videtur dicere filium admittendum ad legitimam, non expectata morte naturali patris. & quod pater non fecerit testamentum, colligitur ex illo tex. dum dicit, patrem & filium intrasse monasterium cum bonis suis, innuens non fecisse testamentum: quod & præsumitur, quia cum sit facti, non debet præsumi, aut suppleri fuisse factum. l. in bello. §. factæ. de capti. & hoc supposito, qui in illo tex. fundantur ad hoc, ut non sit expectanda mors naturalis, notant verbum. *tunc*, quod denotat tempus præsens, nec debere expectari futurum mortis. Idem ego colligo ex verbo, *proueniunt*, quod denotat patrem eo tempore esse viuum, aliàs loqueretur de præterito, prouenerunt. & quod magis stringit est, quod tradit Cobarrub. in. d. c. 2. de testamentis num. 7. ubi, inquit, quod ex integra decretali constat, quod pater monachus eo tempore erat viuus, nec decesserat. quod latius tradit Corsetus in singulari. ver. legitima. ubi, inquit, se diu laborasse pro inuenienda integra illius decretalis, & tandem reperisse, ac legisse, & quod in ea proponebatur casus, quod miles, de quo ibi, cum esset lepræ morbo, Domino permitte, resperfus, cum filio suo, nullatenus discretionis annos attingente, ad quoddam monasterium, cum bonis suis, se contulit. Deinde dicit, quod cum ipsi puero disciplina monastica propter asperitatem regulæ displiceret, infra spatium decem hebdomadarum à monasterio, & habitu taliter suscepto resiliens bona patris ab abbazia illa coepit cum instantia postulare, &c. Et sic conatur defendere, esse ibi rex. expressum pro opinione canonistarum, quod de æquitate canonica, non sit expectanda mors naturalis, ad hoc ut filius admittatur ad legitimam, & adducit alia fundamenta.

Nec ob stare dicit, contrarium esse dispositum de rigore iuris civilis, quia semper æquitas scripta debet præferri rigori etiam scripto, per ea quæ notantur in l. placuit. C. de iudi. & in cap. fin. vbi. dd. de transactio. Hæc omnia negant contrariæ partis fautores, qui ad illum text. respondent, patrem monachum ibi esse mortuum tempore quo datur successio filio, & id conantur fundare in versiculo, *Et bona paterna, quæ ipsi ex successione proveniunt*, Nam verbum successio ad mortuum refertur, prout notat ibi Abb. Salic. & Iass. in d. authentica, si qua mulier. Alium intellectum ad hunc tex. posuit Mincha. supra relatus de successione creatione. § 21. num. 175. & cap. 37. controuert. illi stri. num. 11. scilicet, quod ibi nihil nouum disponitur, ut apparet ex litera text. qui securè & incautè ponit illam decisionem, promittens filio patris successionem, non quidem uiuentis, sed demum mortui, & rationem dubitandi ibi fuisse, quia filius, simul cum patre, intrauerat religionem, & licet exierit, monasterium prætendebat bona ipsius tãquam monachi, quod tamen ei denegatur, & filio, qui habitum ante professionem deposuit, pollicetur. Hic intellectus Mincha. licet ipse non ita explicet, videtur proximus veritati. In eo reprehendi debet, quod dicat, ibi filium exisse à monasterio ante professionem, nam si hoc esset, indubitabilis esset decisio, cum plusquam manifestum esset, bona monachi non pertinere ad monasterium ante professionem, secundum gl. 1. & ibi Paul. & omnes in authentica ingressi. C. de Sacros. Eccle. Sed eius error potest excusari auctoritate Corseti. supra relati, qui dicit se vidisse integrã, & quod in ea dicitur, quod filius exiuit intra spatium decem hebdomadarum. Quo ad huius partis articulum attinet, in monacho in testato legistarum opinio verior, securior, & receptior

prior est, & hoc negari non potest, pro ea est text. in. d. authentica, si qua mulier, & conuincitur ex fundamētis Bart. ibi nu. 22. nam, viuo patre, filius nullam habet actionem ad exigendam legitimam, quæ in vita patris sibi nullatenus debetur. l. i. §. si impuberi. ff. de coll. bonorum. & possibile est, qd filius præmoriatur, & bona pertineant monasterio. l. Statius Florus. §. Cornelio. ff. de iure fisci, quibus non bene satis fecit Corse. vbi supra, nam dicere qd monachus habetur pro mortuo, ridiculum est, nam mors ciuilis nunquā æquiparatur naturali, nisi in casibus à iure expressis, & contrarium disponitur in. d. §. Cornelio & latè comprobat Costa in. §. & quid si tantum. §. 2. in princ. & Minchac. de successiōnū creatione. §. 21. num. 171.

Quod attinet ad text. in. d. cap. cum simus, profecto vnico verbo respui poterat, utpote qui plures patitur intellectus, & ob stare non debet decisione expressæ iuris ciuilis. Sed ut satisfiat authoritati Canonistarum. Verus intellectus illius text. est, quod pater ibi erat mortuus, prout colligitur ex verbo, *successione*, Et cōtrarium nec dicit text. nec colligitur ex integra, etiā relata, put refert Corser. nec mirum, si in tam breui tempore moreretur monachus lepra infectus, atque ita decisio illa concordat cum dict. authentica, si qua mulier, utpote, quæ fuit illi posterior plusquam sexcentis annis, & procedit securè & incautè nihil corrigendo, & si dicas, secundum hoc text. procedere de indubitabili. Respondeo rationem dubitandi maximā ibi fuisse. Etenim filius illius monachi professus fuit religionem, quidquid dicat Mincha. nec obstat, quod in tam breui tempore decem hebdomadarū, non potuit fieri professio, quia respōdeo, potuisse fieri, per susceptionem scilicet habitus professorum, ut in. c. constitutionem de regula in. 6.

prout fuit facta per filium in. d. c. cum simus: prout probat text. ibi. *Habitum fecit suscipere monachalem*, quæ est tacita professio, quam si filius ibi non fecisset, non posset tractari de compellendo eum, vt persisteret in religione, prout monachi ibi conabantur. & licet filius excusaretur, quia habitum professorum suscepit ante annos discretionis, monachi adhuc bona prætendebant, suspicantes professionē id saltim operari, per quam cum bona, & persona dedicerentur monasterio, vt in authentica, ingressi. C. de Sacros. Ecclesi. satis sibi videbatur, quod persona gauderet illo preuilegio, vt posset exire, ex quo suscepit habitum professorum ante annos pubertatis: contrarium ibi deciditur & bene, vt possit exire cum bonis suis, vt in. d. c. constitutionem, in fine, vbi ita demum censetur profiteri induens habitum professorum, si sit ætatis legitimæ, & induerit volens, quæ duo defecerunt in dict. cap. cum simus, nam filius fuit quodammodo cōpulsus. vt denotant illa verba. *Habitum fecit suscipere monachalem*, Et etiam nondum attingerat annos discretionis.

8. Venio ad alterum casum, quando pater monachus fecit testamentum. (ex quo est capienda decisio quæstionis nostræ in princ. propositæ, vtum donatio reuocabilis sit tradenda filio, statim facta professione per patrem) ille igitur casus monachi testantis continetur in dict. authentica, si quæ mulier, versiculo, *sed si persona*, & versic. *sed si omnem*, & in hoc casu non loquitur text. in. d. cap. cum simus. cum pater monachus ibi non fecerit testamentum, vt dictum est, atque ita controuersia doctorum non procedit de directo in hoc casu, sed bene procedit in consequentiam, & à foriori. Nam si canonistæ admittūt filium ad legitimam patris.

patris monachi intestati, à fortiori debet admitti, quando pater ei reliquit legitimam in testamento, quod etiam negant legistæ: nam etiam isto casu, patris testantis, dicunt expectandam mortem naturalem, secundum quod videtur, quòd in nostra quæstione supra proposita, filius donatarius non possit agere ad rem donatam ante mortem naturalem, licet per professionem donatio sit facta irrevocabilis. Sed in prædicto casu monachi testantis contrarium summo iure defendi potest, ut testamentum statim exequatur facta professione, filijsque legitima derur, ex tacita & præsumpta voluntate testatoris, qui à communiter accidentibus id vult, ut suum testamentum statim exequatur, cum amplius mutari non possit. hoc voluit communis opinio Canonistarum supra relata, cui in hoc adhæreo, & pro ea videtur text. in dict. authentica, si qua mulier, ibi. *Inter eos diuidere.* quæ verba sonant actum executionis inter viuos, & reducuntur ad ultimam voluntatem, secundum gl. ibi. atque ita talis actus habebit vtriusque vim, ultimæ quidem voluntatis irrevocabilis, & contractus statim exequendi: & ita idem erit iudicium in testamento condito, seu in dispositione, vel diuisione facta in testamento, ut statim exequatur. Secundo, ibi, *Et quod eis non dederit monasterio competet.* Vbi eo casu solum tribuitur monasterio reliquum hæreditatis post assignatas legitimas, cum si legitimæ statim non deberent filijs iradi, totam pertineret monasterio, interim quòd monachus viuit. Tertio arguendo ex versiculo fin. text. ad hunc versiculum, *sed si persona,* qui quidem versiculus finalis loquitur per aduersatiuam, *sed si,* Et in corpore vnde sumitur, per aduersatiuam,

si vero, De cuius natura est aduersari præcedentibus in facto & in iure. ex diuisione autem supra proposita constat, quòd ille versiculus fin. aduersatur huic versu. *Sed si persona*, Nam cum in vtroque retineatur idem thema de monacho habente filios, in eo discrepat factum, quòd in primo fecit testamentum, in vltimo non, & hæc facti differentia in vtroque plane constat: differentia autem iuris ex eadem aduersatiua colligitur, quæ cum in versic. fin. expectet mortem naturalem, in versic. *Sed si persona*, (Cui ille aduersatur) non debet expectari. & hoc conuincitur, quia ex vtroque versiculo constat expressè diuersitas facti, scilicet, quòd in primo fuit factum testamentum, in secundo non, & si in vtroque futura esset eadem decisio, frustra text. vtrumque diuideret per aduersatiuam. Atque ita Abb. in dict. cap. cū finis, num. 5. in fine, quem refert & sequitur Corse. d. singu. ver. legitima, obtime collegit ex dict. authentica, quòd in duobus casibus admittitur filius ad legitimam, scilicet, ex libera dispositione paterna, vel si ea non adsit, debet expectare mortem naturalem. & in hunc sensum testamēta monachorum inscriptis, facta professione, de voluntate ipsorum aperiuntur, ad hoc vt exequantur, cum alias per talem aperturam in vita factam talia testamenta soleant irritari. l. cancellauerat. ff. de ijs, quæ in testamento delent. nisi ex voluntate testatoris aperiuntur. vt in nostro casu, argumento rex. in. l. 2. C. quæadmodū testamenta aper. & q̄ ibi tradunt Ange. Paul. Alexand. & Iasso. & Bart. in. l. 1. §. si dubitetur. ff. quæadm. testamēta ape. Bald. in. l. 1. in fine. C. de testam. aperitur autem testamētū hoc casu ad hoc, vt ex præsumpta voluntate, exequatur, & ita hoc intellexit, & bene, Molineus in consue. Parisi. § 152. & in additionibus ad Decium in. c. in præsentia num. 67. de proba. asserens errare graui-

rer tenentes cōtrarium, & est hoc ita planū, vt vix reperia-
 rur monachi testamētū, in quo nō solū tacitē, sed imo ex-
 pressē cōtineatur huiusmodi volūtas, vt testamētū, facta pro-
 fessione, exequatur, quæ volūtas expressa omnino seruari
 debet, & in hoc nemo vnquā dubitauit, & id tradūt expres-
 se Imo. nu. 14. in. l. 1. ff. de testamētis Gozadi. cōf. 41. nu. 11.
 & 17. Cobar. in. d. c. 1. de testam. nu. 8. in fin. & per cōsequēs
 attēta eadē volūrate, qui hęc dicimus nō negamus, vt si mo-
 nachus facit testamētū & disponit tacite vel expresse, q̄ to-
 tū vel pars nō exequatur ante mortē naturalē, quin eius vo-
 lūtas debeat seruari, sed si ea dispositio nō adsit, statim erit
 testamētū exequedū. Ex quo & in nostra quēstione tenēdū
 est, q̄ donatio reuocabilis facta filio quēadmodū cōfirmatur
 morte, eodē modo cōfirmatur professione religionis, tali-
 ter q̄ amplius nō potest reuocari, & est statim filio tradēda,
 facta cōputatione secūdū bona relicta tēpore professionis,
 quemadmodū solet fieri tēpore mortis. l. 7. infra, est enim
 pfessio in hoc morte similis. l. Deo nobis. C. de epis. & cler.
 Hoc ipsum erit in donationē causa mortis, cui donatio hęc
 inter patrē & filiū æquiparatur, secūdū Vincē. de Hercu. in
 l. 2. delega. 1. col. 10. vers. limitatu notabiliter, quia facta per
 promissionē, seu pacto nudo, (quod potest secūdū gl. cōmu-
 niter receptā in. l. cū pater. §. mæuio deleg. 2.) quēadmodū
 fit irreuocabilis per mortē, fiet etiā irreuocabilis per profes-
 sionē, & licet tex. in. d. l. sed si mors. ff. de dona. inter virū, so-
 lū dicat cōfirmari, nō autē tolli facultatē reuocādi, loquitur
 in de porrato, propter spē reuertēdi, cuius contrariū est in
 professo. atq; ita quod per illū tex. dicebat Bart. in dict. au-
 thent. si qua mulier. q̄ testamētū ingressi seu professi con-
 firmabatur professione, poterat tamē reuocari ante mortē,
 communiter reprobatur, vt supra est dictum in principio.

Aliē-

.9.

.10.

LEX I. GLOS. 7.

- 1 *Alienatio voluntaria inducit reuocationem donationis reuocabilis.*
- 2 *In reuocabilibus, potentior est reuocatio ex facto, quam ex verbis.*
- 3 *Alienatio quota inducit reuocationem quota donata, & idem in parte quota.*
- 4 *Alienatio rerum particularium minuit, sed non reuocat donationem quota reuocabilem.*
- 5 *Verum per alienationem rei in qua fuit assignata melioratio reuocabilis, inducatur reuocatio meliorationis.*
- 6 *Alienatio, ex qua inducitur reuocatio, an requirat traditionem rei alienata.*
- 7 *Expenditur text. in l. pradia. §. liberto. ff. de fundo in stru.*
- 8 *Expenditur text. in l. legatum. §. pater hortos. ff. de adim. lega.*
- 9 *Per alienationem nullam in actu inter vivos inducitur reuocatio meliorationis reuocabilis, in vltima autem voluntate distinguitur.*
- 10 *Per pignorationem non reuocatur donatio filij reuocabilis, & quid in donatione inter coniuges, & quid in donatione causa mortis.*
- 11 *Donatio reuocabilis, non reuocatur per alienationem cū pacto de retro vendendo, & quid si reddimatur, nu. 12.*
- 13 *Per impositionem census non reuocatur donatio filij re-*

uoca-

uocabilis, sed transit cum suo onere.

14 Quid si census per donatorem reddimatur.

15 Donatio reuocabilis facta filio in redditibus redimibilibus, vel in iuribus & actionibus, si debitores reddimant, vel soluant, & pater in alios usus expendat videtur reuocata.

16 Alienatio ex titulo oneroso præsumitur necessaria.

17 Donatio filij non tradita reuocatur per inimicitias superuenientes, etiam culpa patris.

La pueda reuocar quando quisere, Innuit ergo quando Glossa
natio valet mero iure, cum reuocatio præsupponat validū. .7.
I sed & si sub conditione. versi. post defectum. de iniusto, rupto: & ita intelligunt nostri hic, poterit autem reuocari, & non reuocata confirmatur morte.

Ista autem reuocatio, in casibus hic permissis sufficit quod sit tacita, puta per alienationem volūtariā rei donatæ, argumento legati. l. rem legatā. de adi. lega. l. fidei commissā. §. si rem. deleg. 3. argumento etiam donationis causa mortis, in qua hoc tradunt Bart. & cæteri omnes in. l. sthici, qui meus erit. deleg. 1. & est communis opinio secundum Decium nu. 14. & Alcia. col. fin. in. l. non omnis, si cert. petat. & Tello hic nu. 117. argum. etiā donationis inter virum & uxorem, quæ per pignorationem tantum reuocatur. l. cum hic status. §. si maritus, de dona. inter virum, in ijs, enim, quæ sola pœnitentia ad libitum possunt reuocari, potentior est reuocatio, quæ colligitur ex facto, quam quæ ex verbis, secundum Decium ubi supra. l. si alienam. §. Marcellus, de dona. causa mor. & idem est in contractibus reuocabilibus, puta præcarij. l. quaesitum. §. illud de præca. facit. l. cum maritus. §. mulier de pactis dora.

Quod

3. [Quod nō solū pcedit, quādo fuit donatio vel melioratio rei certæ, sed etiā quādo fuit quotæ bonorū, puta in tertio; nā si alienetur tertiū, prout quota bonorū, reuocatur donatio, cū alienetur id, quod donatū erat. d.l. cū hic status. §. si maritus. d.l. quæsitū. §. ambæ. Imo & per alienationē partis quotæ, puta dimidij tertij, inducitur eiusedē partis alienatæ reuocatio. l. cū questio. C. deleg. trad. Bar. nu. 2. in. l. si alij. d. vfufr. leg. Si autē post meliorationē quotæ, sequeretur alienatio rerū particulariū quocūq; titulo, non inducitur reuocatio meliorationis quotæ, licet ex ea alienatione diminuaturs quota, vt pote quæ ad tēp⁹ mortis relata, ex. l. 7. infra. minor futura sit ex defectu rei alienatæ, quæ in bonis nō reperiū, qđ tra. Gom. in. l. 19. Tau. n. 5. qđ est generale in dispositionib⁹ cōditionalib⁹ relatis ad mortē. l. sthiciū q me⁹ erit dele. l. l. scribit qnt⁹. §. si. d. auro & arg. leg. & trad. Tello, hic. n. 127.

Non sic, quādo melioratio fuit quotæ cum assignatione rei in qua solueretur, iuxta. l. 3. infra, quo casu, Tello hic, contra Cifuent. & Gomez, tenet, quōd per alienationem voluntariam illius rei assignatæ pro solutione quotæ, non censetur reuocata donatio quotæ, quia assignatio non est substantia donationis, sed solum demonstratio quēdam, in qua sit exequenda: quo casu, licet res pereat, non alteratur substantia meliorationis, nec etiam per eius alienationē reuocatur. l. quidam testamento. deleg. 1. l. Paulo Calimacho. §. Iulius deleg. 3. l. Lutus. de alim. lega. diuersum esset, quādo res ipsa fuit donata ratione tertij, quo casu, substantia donationis consistit in re donata, tertium autem sortitur naturam demonstrationis, quo casu poterit intelligi opinio Cifue. & Gomez, vt per alienationem voluntariam rei reuocetur donatio, pro quo multū conducunt traditi à Pau. confi. 338. col 3. volum. 1. licet, non placeat Tello, nu. 127.

Qui

Qui nu 22. subnectit quæstionē, utrū in tali alienationē,
 per quā dicimus induci reuocationē, sit necessaria traditio
 rei alienatæ, & præcij receptio, vel sufficiat solū alienatio,
 ad inducēdā reuocationē, arguit pro & cōtra, & tādē resol-
 uit traditionē nō esse necessariā, nā cū reuocatio non tā pē-
 deat ex alienatione, quā ex volūtate, quæ per alienationē
 declaratur, alienatio sufficit ad eā declarandā, sine eo q̄ tra-
 diderit, ex tex. sing. in. l. legatū. §. pater horros. de adi. l. c. cui
 decisoni dicit nō ob stare tex. in. l. p̄dia. §. liberto. defundo.
 instru. quia vltra Bart. ibi, & cæteros in. l. 3. C. deleg. quos di-
 cit nō capere illius legis intellectu, ipse intelligit, q̄ ibi alie-
 natio sola non induxit reuocationem legati, quia legatum
 erat relictum sub conditione, si meum erit cū moriar, quo
 casu, licet totum vinum venditum esset, quia tamen tertia
 tantum pars tradita erat, residuum nō videtur per aliena-
 tionem ademptum, quia cum in dominio testatoris tēpore
 mortis reperirētur, in eo verificatur conditio legati, & sic
 debetur, nisi hæredes probent, per illam alienationem, te-
 statorem reuocare legatū voluisse. Quod attinet ad text.
 in. d. §. liberto, non videtur ex prædicto intellectu cessare,
 maximam dubitandi rationem, quare ibi per alienationē
 (quam voluntariam fuisse omnes intelligūt secūdū Tello)
 non sit reuocatū legatū, nā dicere q̄ eius rei ratio est, quia
 legatū erat cōditionale, ratio est insufficiēs, nā cū legatū pu-
 rū, cuius valor à nullo futuro euētu depēdet, reuocetur, ma-
 iori ratione deberet reuocari legatū cōditionale, cū mino-
 ri vinculo sublineatur. Sed illius tex. intellectu verus est, inā
 licet obiectio in quocūq; legato cōditionali vera sit, vt per
 alienationem volūtariam reuocetur, quēadmodū & purū,
 cuius contrarium generaliter minus bene intellexerunt
 Bald. Ange. Salic. & Paul. quos refert, & sequitur Ias. in.

LEX I. GLOS. 7.

l.3.C.delega. verfi. quarto limita. in particulari autem legato relicto sub illa conditione, si meum erit cum moriar, non tam inducitur reuocatio per alienationem voluntariam, non sequuta traditione, ex eo quod conditionale sit, quam ex eo, quod in illa conditione reperitur expressior voluntas non reuocandi legatum per alienationem non sequuta traditione, quam quæ, de ordinario, colligitur ex alienatione quauis simplici, & cum huiusmodi reuocatio coniecturata sit, nil mirum si coniectura, vel præsumptio maior excludat minorem, vt est ordinarium. l. diuus. ff. de in integ. resti. Atque ita casus illius text. specialis est, & solum procedit in legato relicto sub illa conditione, si meum erit cum moriar, in ea enim quæstione testator visus est velle præuenire hunc reuocandi modum, qui solet fieri per alienationem, vt ea non sufficiat, nisi res exierit à suo dominio, quasi ea existente in suo dominio, non desinat debere, quidquid accadat in contrarium, & ea de causa in illa lege, ex hac grauiori præsumptione, rejicitur in hæredem onus probandi contrarium, quod ex alijs probationibus ostendendum erit, cum sola alienatio non sufficiat, quidquid ibi dicat gl. & Bart. & reliqui in. d. l. 3. C. deleg. Erit autem text. ille intelligendus, quod legatum non censeatur reuocatum per alienationem, vt illud sit quoad quantitatem, non quoad speciem, quæ cum à testatore vendita sit, emptor non prohibetur contra hæredes agere oblato precio. l. Iulianus. §. offerri. de actio. empti. & sic iudicabitur de tali legato, pro ut solet iudicari delegato reuocato per alienationem necessariam, cuius æstimatio debetur. d. l. rem legatā, vel prout solet iudicari delegato rei alienæ, vt hæres redimat, vel iustam æstimationem præstet. l. cum alienam. C. delegat. l. non dubium. §. fin. deleg. 3. §. non solum instit. delega.

Quod

Quod verò attinet ad tex.in.d.§.pater hortos. Singularior est, & minus bene inducitur à Tello hic. minus etiā bene per Couar. in.3. par. rubr. de testam.nu. 19. illius tex. difficultas non cōsistit in priori parte, quatenus per donationē mancipiorū factā vxori, dicit reuocari legatū factū filiæ de hortis instructis: nam in hoc decisio manifesta est, cū semper generi per speciem derogetur.l.vxorē. §. foelicitissimo. de lega.3. cū alijs. & licet in hac priori parte, tex.¹ difficilis videat in illis verbis. *sive donationes testamento confirmauit, sive non confirmauit.* Nam, cū donatio sit vxori facta post testamentū, vt significat dictio, *Postea.* sitq; dubiū, utrū aliud testamentū sit factū post donationem, & ex tali casus positione possent plurimę oriri difficultates, quia tamen hæc ad ppositum nō faciunt, omitto, habito p cōstati, qd in priori parte tex. valuit legatū factū filiæ, & etiā donatio facta vxori, vtpote morte cōfirmata.l.cumhic status. ff.de dona. inter virū. & vxor. ac proinde fuit in vita tradita, cū alias nō cōfirmaretur, vt per gl. & alios, in.l. Papinianus. ff. eod. Maior autē difficultas tex. cōsistit in. 2. parte, in vers. *Sed si non valeat.* vbi. I. C. vltra quæ sita ex abundanti procedit, significās, qd & si donatio facta vxori nō valisset, diminutio tamē legati facti filiæ, quę ex ea psumebat, nō cessat. Quib⁹ vbi licet I. C. nō explicet ex quo defectu donatio nō valeat, sed generaliter decidat, quod ex quocunq; defectu nō valeat, adhuc nō impeditur legati reuocatio: iste tamē defect⁹ valoris, ad nihil aliud cōmodius referri potest, quā ad defectū traditę possessionis, ex quo donatio ita reddit⁹ inefficax, vt nec morte valeat cōfirmari, secundū gl. verb. donationē. in.d.l. Papinianus. ff. de dona. inter virū. cōmuniter receptā, secundū Couarr. in rubr. de

testam. 3. parte. nu. 3. in quo tex. ille, in hac secūda parte;
plus pbat, quā id ad qđ allegatur, nam dicere, qđ per alie-
nationē voluntariā reuocatur legatū, licet testator more-
retur ante traditiōē, (excepto casu. d. §. liberto,) cōclusio
est manifesta, cum supposita reuocatione, quæ ex volūtate
alienantis colligit, parū refert, qđ res nō sit tradita, cū & he-
redes venditoris ad id possint cōpelli. l. Iulianus. §. offerri.
de actio. empti. iūcta. l. vnica. C. vt actio. ab hered. atq;
ita singularitas tex. in. d. §. pater horros, non cōsistit in eo
qđ reuocatur legatū per alienationē, licet res tradita non
sit, nā licet ibi fateamur rē traditā nō fuisse, nec cōmodius
tex. posse intelligi, specialitas tamē tex. in eo cōsistit, quōd
alienatio ex illo defectu era nulla, vt nō posset morte cō-
firmari, & adhuc. I. C. per talē donationē nullam reuocari
filix legatū dicit. Ex quo deducit ampliatio ad nostrū tex.
vt etiā per alienationē nullā inducat meliorationis reuoca-
tio. Quod sanē intelligendū est, quādo donator disponit
de re donata per actū inter viuos, secundū Bart. in. l. fin. §.
fin. de aur. & arg. lega. quoniā si in vltima voluntate dispo-
suisset, distinguendū esset inter reuocationē tacitā & expres-
sam, rursus inter reuocationē totius, & alicui' speciei de ge-
nere pri' legato, prout distinguit Bart. tā in d. §. fin. quam
in. l. si iure. de leg. 3. cuius distinctionē sequūtur magis cō-
muniter. dd. tā ibi, quā in. l. planē. de lega. 1. vbi Ias. facit
regulā cū septē fallentijs, quas poteris videre. Et ex ijs in-
fert Peral. in. l. qui testamento. nu. 5. de lega. 2. qđ si pater
meliorauerit filium reuocabiliter, deinde melior et alium,
qui sit incapax, per talem meliorationem secundam, licet
nullam, inducitur reuocatio prioris, vt ibi per eum.

10 Maior dubitatio est, vtrū per pignorationē reuocetur
melioratio, in terminis quibus loquimur, quando scilicet
possessio

possessio non est tradita, nā licet verum sit, legatum non reuocari per pignorationē, quin potius teneri hæredes lue-
 re, vt liberares legatario tradatur, l. 3. C. de lega. idque ad
 meliorationem rei certæ testamento relicte aptari posse:
 in donatione autem intervius (de qua loquimur) quæ tra-
 dita non est, nō videtur id cōuenire, dubiūque facit dona-
 tio inter virum & vxorem, cui donatio hæc inter patrem
 & filium assimilatur. l. donationes, quas parentes. C. de
 dona. inter virum & vxorē, quæquidem donatio inter vi-
 rum & vxorē, per pignorationem reuocatur. l. Si maritus.
 la. 2. C. de dona. inter virū, & licet in inuestiganda discri-
 minis ratione inter legatū & donationem, tam gl. ibi, quā
 dd. in. l. 3. C. de lega. latè se inuoluant, id missum facio,
 tenendo pro nunc rationem, quam huic rei cōstituit Fulg.
 in. l. cum hic status. §. si maritus. ff. de dona. inter virum,
 quem sequitur Corne. in. d. l. 2. Sed quidquid sit in dona-
 tione inter coniuges, id ad donationē hanc inter patrem
 & filium extendendum non est, tum, quia æquiparatio illa
 de qua in. d. l. donationes, quas parentes, ad particularem
 finem ipsius decisionis pertinet, scilicet, vt vtræque si ex-
 cesserit summam, nec fuerit insinuata, morre non confir-
 metur: tum etiam, quia æquiparatio procedet secundum
 ius commune, ex quo vtræque donatio in vita non vale-
 bat. Iure autem regio, ex hoc rex. secundum nostratum
 opinionē, donatio inter patrem & filiū statim valet, eius-
 que valor à morte patris non pender, licet interim possit
 reuocari, & licet hoc certum non esset, donatio tzmē hæc
 inter patrem & filium similior est donationi causa mortis,
 secundum Vincentium de Herculaniis. in. l. 2. de lega. 1.
 col. 10. versic. limita tu notabiliter, quæquidem dona-
 tio causa mortis per pignorationem non reuocatur, cum

- in ea idem ius statuendum sit, quod in legatis. l. Marcell⁹. §. 1. l. illud. de dona. causa mortis. l. fin. C. eod. nedū in reliquis, sed specialiter in forma reuocādi per alienationem, vt post Dynum, tenuerūt omnes cōmuniter. dd. in l. Stitum, qui meus erit. de lega. 1. Erit igitur, in predicto casu, debitum luendum ex corpore hereditatis, vt res donata filio, & morte patris confirmata, libera tradatur, iuxta. d. l. 3. C. de lega. nec, hoc casu, distinguendum est, an volūtariē, vel ex necessitate, pignoretur, secundū gl. ibi. verb. dedit, quam sequuntur omnes. Ceterum, si alienatio, quantūcūq; volūtaria non esset p̄cisa, sed cū iure reddimēdi oblato p̄t̄io, per eā nō censeretur reuocata donatio reuocabilis, de qua loquimur, nec etiā legatum. Sed nec heredes tenerent luere, sed donatari⁹, seu legatarius succederet in eo iure reddimēdi, cū res nō videatur in totū alienata, p̄pter ius reddimēdi, qđ est pars rei vēditę, vt in simili explicat optimē Moline⁹ in cōsuet. Pari. tit. 1. §. 11. nu. 28. quē sequit̄ Tiraq. lib. 2. de retract. ad finē tituli. nu. 175. heredes autē nō tenebunt luere, cū onus luendi ad pignora tantū referat, nō ad alienata. l. 3. C. de lega. pactum autem de retrovendendo nō impedit, quin res sub eo pacto alienata, vere sit alienata. l. 2. C. de pactis inter empto.
- 12 Sed inde aliud insurgit, vtrū, retātō eodem themate, si res donata reuocabiliter, vel legata, quę fuit in vita per donatorem ex causa voluntaria cum pacto de retrovendendo alienata, sit oblato p̄t̄io redēpta: donatari⁹, vel legatarius succedat in ea pleno iure, cessetq; reuocatio, quę ex alienatione, quoad p̄t̄iū, inducta erat. Et decisio ex superiorib⁹ videt̄ inferri. Nā, cū talis alienatio cū pacto de retrovēdendo, sit vera alienatio, per redēptionē nō videt̄ cessare reuocatio, quę ex alienatione voluntaria inducta fuit, quod

in quavis alia alienatione iure cautum est. l. cum seruus. ff. de adim. lega. vbi reuocatio legati, quæ fuit inducta per alienationem voluntariam, non cessat, etiam si testator postea rem legatam, & alienatam reddimat, & ibi hoc notat Bart. & Ange. Pau. & las. in. l. §. C. de lega. Sed hic contrarium est respondendum, vt redempta re vendita, & sic cessante causa ademptionis, cesset reuocatio, & res pleno iure, & liberè tradatur, ex præsumpta voluntate, cum redemptio fiat ex pacto præcedenti, cui donator innixus visus est voluisse huic casui prouidere, quo casu, non immerito defendi posset, & verum est, cessare illius tex. decisionem in. d. l. cum seruus. Tum, quia alienatum non videtur, quod ex pacto appposito redemptum est, nec illa redemptio censetur noua acquisitio, sed res iudicatur, prout erat in sua prima dispositione. argum. l. si vnus. §. pactus ne pereret. ibi. *sed formæ suæ redditur.* ff. de pactis. facit l. voluntate. §. i. ff. quibus modis pign. vel hyp. soluitur. *ibi, Sed in pristinam causam res reddit resoluta venditione.* & l. ex hoc §. si quis. ff. de alie. iudi. mur. cau. facta. vbi non tenetur illo iudicio, qui ex pacto rem alienatam recuperauit, & l. Si marito, versic. Planè. ff. de fundo dotali, cū alijs, quibus motus id expressè tenet Tiraquel. lib. . de retractu. §. 19. gl. 2. nu. 4. Tum etiam, quia ex pacto appposito grandis & vrgens colligitur coniectura voluntatis in alienante, quod habuit propositum redimendi ad conuallidandam donationem, hic enim est finis similis alienationis, vt idem Tiraq. probat in loco supra proximè citato, & de primoge. quæst. 81. num. 3. ex fine autem colligitur & demonstratur, quale sit futurum rei iudicium. l. Sed & si quid. §. i. de vsufructu. c. fraternitatis de frigidis & alijs.

de quibus per Tiraq. d. quæst. 81. nu. 3. & de retractu. 1. parte. §. 1. gl. 7. nu. 44. Pro quo, & conducit text. in. l. filia. §. Titia. ff. de condi. & demonstr. vbi ademptio ex alienatione, refarcitur ex emptione alterius rei, cui testator imposuit idem nomen, quod habebat vendita, & ex ea præsumptione fit subrogatio, secundum Bart. Pau. Soci. & alios ibi, Alcia. conf. 172. nu. 2. lib. 9. Soci. Iun. conf. 167. nu. 10. vol. 2. simili coniectura eadem mēs deprehenditur ex redemptione eiusdem rei alienatæ, quando fit ex pacto appposito, quod ad hunc eundem finem dirigitur.

13 Ex quibus ad aliam quæstionem potest inferri, quæ magis quotidiano vsui exposita est, vtrum donatio reuocabilis, de qua loquimur, vel legatum, quod est idem, reuocetur per impositionem voluntariam census super re sic donata, vel legata, vel an census sit reddimendus ex corpore hæreditatis: vt res donata libera tradatur. & decisio ex superioribus etiam inferitur, vt talis donatio, vel legatum nō censeatur in totum reuocatum, cum sit ordinarium, vt per alienationem partis non reuocetur tota donatio. l. cū quæstio. C. de lega. not. Bart. in. l. si alij. ff. de vsufr. lega. gl. verb. dedit. in fine, in. l. 3. C. de lega. quam sequuntur oēs, quoad censum tamen ex causa voluntaria impositum, sine dubio reuocata censebitur, vt res donata cum dicto onere tradatur filio, vel legatario, Est enim hypotheca hæc census quid extra ordinarium, & exorbitans à reliquis hypothecis, vt bene tradit Couarr. lib. 3. variarum. c. 7. nu. 6. estq; onus reale transiens cum ipsa re ad quemlibet possessorem, ad quod legatarij solēt teneri. l. Si domus. §. fin. de leg. 1. not. Ant. Padilla in. l. Prædia. nū. 11. C. de fidei. cō. & licet hoc in onere perpetuo videatur vigere, & contrarium videatur in censu reddimibili, propter speciem iustitio

nis, & quia hæredes tenent actione personali ad cēsum, licet res in qua sit est ab alio possideat, vt per Couarr. vbi supr. adhuc in eo idē ius statuendū est, vt transeat cū re donata, vel legata reuocabiliter, ex eadē ratione, q̄ sit species alienationis, onusq; reale afficiens re. Nō obstat spes luitionis, adhuc vt videat iniuncta hæredi, quia obligatio hæc heredis ad luendū solū refertur ad pignorata, nō ad alienata. l. 3. C. de lega. vt dixim⁹ supr. in alienatione cū pacto de retrovendendo, cui impositio cēsus omnino similis est, cū nihil aliud sit, quā alienatio iuris percipiendi cū pacto de retrovendo, seu reddimēdo. Nō etiā obstat actio personalis, quæ ratione cēsus potest dari cōtra hæredes, quia hæc nō tollit obligationē terrij possessoris, quin hæredes cōuenti & soluētes, possint ab eo exigere q̄ soluerint, cū ei on⁹ hoc à lege sit iniunctū, quæ à morte defuncti diuidit onera realia, vt pro præterito tēpore soluātur ab hærede, p futuro à legatario. l. African⁹. §. hæres, de legar. vbi not. Bar. & oēs.

Si autem census impositus, esset in vita per donatorem redemptus, res libera esset tradenda filio, ex iisdem rationibus, de quibus supra, in redimente rem alienatam ex pacto de retrovendendo, cum hic maior quam ibi ratio versetur, cum alienatio ex censu imposito, quoad proprietatem & directū rei dominiū minor sit, quam quæ ex totius rei alienatione causatur, quāuis cū pacto de retrovendo.

Quoties autem donatio reuocabilis esset facta in redditibus reddimilibus, qui essent in vita redempti, nō censeretur reuocata donatio, cum isto casu, nec donator potuisset compellere censuarium vt reddimeret, nec redemptionem recusare, quadre. q̄e decisio, tex. in l. fideicom. §. si rem de lega. 3. maximè, si vel pecuniam habuit pro deposito, vel aliū censum inde emit, vt ibi, idē si donatio esset facta, de iuribus, & actionibus in quibus norandi

sunt coniectura illius tex. & tex. in. §. tam autem, instr. de legat. & quæ tradunt Bart. in. l. nepoti. §. i. ff. de fundo instr. & Ang. in. d. §. tã autem. nu. 1. in fine. circa eum, qui exigit ab inuito, quia licet iura illa præsumant, quod uoluerit reuocare legatum, decisiones illæ ex coniectura de sumptæ sunt, quæ, secundum iuris regulas, ex alijs vrgentiõibus cessabunt. Quid enim si pecuniam debitam exigit, in celsumq; reddegit, deposuit, vel aliã rem inde emit? quam si fortè non exegisset, propter aduersam fortunam debitoris periculum pateretur.

16 Illud prætermittendum non est, quod cum in hac materia reuocationis, quæ inducitur ex alienatione, distinguitur, alienatio voluntaria, à necessaria, vt in. l. rem legatam. de adim. lega. & in. l. fideicommissi. §. si rem, de lega. 3. quoties alienatio fuit per titulum onerosum, semper causa præsumitur necessaria, nisi contrarium probetur, vt ex Ang. & Salic. tradit Corneus. nu. 5. in. l. 3. C. de lega. & Gomez, tit. de legat. nu. 56. & probat. l. 40. tit. 9. partii. 6. quemadmodum alienatio per titulum lucratiuũ donationis præsumitur voluntaria, vt in. l. rem legatam.

17 Addes etiam in proposito, quod ista donatio reuocabilis, de qua agimus, censetur etiam tacitè reuocata per inimicitias superuenientes, argum. legati, de quo in. l. 3. §. fin. & l. ex parte. ff. de adim. lega. & notat Greg. Lupus in. l. 10. tit. 4. part. 5. glo. fin. etiam si inimicitia proueniant ex parte, & culpa patris, ex traditis à Couarr. in rubr. de test. 2. part. nu. 20. vers. quinto. Nisi reconciliatio sequatur, quia reconualesceret, vt in. d. l. 3. §. fin. cum lege sequenti ff. de adim. leg. Si autem donatio esset perfecta & irreuocabilis, non reuocaretur propter superuenientes inimicitias, nisi ex causis, ex quibus aliàs perfecta donatio solet reuo-

reuocari, de quibus in l. finali. C. de reuoca. donat.

- 1 Per traditionem fit irrenocabilis melioratio.
- 2 In melioratione quota, traditio quoad futura qualiter fieri possit.
- 3 Possessio acquiri potest per actum fictum pluribus modis.
- 4 Melioratio fit irrenocabilis ex possessione quasita per actum fictum.
- 5 Constitutum non potest interuerti per constituentem, etiam ante acquisitionem futurorum.
- 6 In donatione condicionali, non potest interuerti constitutum etiam pendente conditione.
- 7 Civilis possessio ex constituto transfertur.
- 8 Possessio, quæ acquiritur sine actu corporeo, acquiritur per constitutum, item, & nuda detentatio.
- 9 Traditio in iuribus corporalibus, an fiat per constitutum, vel per cessionem.
- 10 Redditi reddimibiles inter immobilia computantur.
- 11 Donatio non habet à iure inductam cessionem, nisi à donante fiat. contra gl. & alios.
- 12 Remissio ususfructus aduentitiorum, non requirit traditionem. Sed si esset tacita, posset reuocari.
- 13 Possessio ex qua causatur irrenocabilitas meliorationis, ab ipso donante tradenda est.
- 14 Sufficiet tamen licentia apprehendendi possessionem, sed ante realem apprehensionem non impeditur reuocatio.

LEX I. GLOS. 8.

- 15 Sufficiet etiam filiū esse in possessione, tēpore donationis.
- 16 Possessio, ex qua causatur irrenocabilitas meliorationis, ipsi donotario tardenda est.
- 17 Constitutum, non operatur in absentia.
- 18 Donatio, verum valeat inter absentes, quod sic.
- 19 Tabellio, potest acceptare pro absente.
- 20 Acceptatio tacita, eandem vim habet quod expressa.
- 21 In melioratione facta titulo oneroso, sufficit acceptatio paciscentium & non requiritur acceptatio donatarij.
- 22 Acceptatio primi donatarij, sufficit pro sequentibus vocatis, vt eis inuitis non possit renocari.
- 23 l. quoties. C. de dona. quæ sub modo, non requirit expressum titulum donationis.
- 24 l. 3. ff. de seru. expor. & l. fin. C. si manci. ita sue alie. corrigūtur ex l. quoties. C. de dona. quæ sub modo.
- 25 Irrenocabilitas meliorationis causatur ex possessione tradita procuratori.
- 26 Possessio, an possit tradi infanti, vel sufficiat tradita tutori, & ibi de intellectu tex. in l. donatarum. C. de acqui. posses.
- 27 Melioratio testamento relicta, an fiat ex traditione irrenocabilis.
- 28 Legatū, an fiat irrenocabile per traditionē in vita factā
- 29 l. Lucius Titius, testamento de lega. 2. explicatur.
- 30 Reprehenditur Per alia qui voluit legatū indistinctē transire in donationem inter vivos per traditionem.

Saluo, si ha hecho la dicha mejoría. &c. Hic incipit ex-
 Glossa
 ponere aliquas limitationes ad prædictam regulam, in qui-
 bus, donatio seu melioratio facta filio, sit irrevocabilis. Pri-
 ma est, quando fuit tradita possessio donationis, in quo
 tex. videtur requirere quinque. 1. Quod tradat possessio.
 2. Quod tradat ab ipso donante. 3. Quod tradat ipsimet
 donatario. 4. Quod possit tradi procuratori suo. 5. Quod
 donatio sit facta inter vivos, de quib' erunt aliqua videnda.

Quoad Primum tex. in illis verbis *de la cosa o cosas*.
 videtur loqui, vel quando donatio fuit rei particularis, vel
 quando res aliqua particularis fuit assignata pro tertio, iux.
 l. 3. infra, & eiusdem tradita possessio. Si autem melioratio
 esset facta de tertio, prout est quota bonorum, in quo ve-
 niunt præsentia & futura habito respectu ad tempus mor-
 tis. l. 7. infra, dubium est qualiter possit tradi possessio fu-
 turorum? Molina lib. 4. primog. c. 2. ex nu. 21. contendit
 sufficere eo casu traditionem veram unius rei, cum declaratione
 quod intendit causare irrevocabilitatem quo ad omnes, ad hoc;
 ut omnium videatur tradita possessio, pro quo facit litera hu-
 ius tex. ibi *de la cosa o cosas* ubi alternatiue loquitur, significans
 sufficere uni rei traditionem. 2. ex l. restituta. ff. ad Tre. quã
 dicit sic intelligere Bar. & Ale. ibi, eosdē & Ias. in l. 3. ff. de acq.
 poss. 3. quia ista lex aliter non posset explicari, nisi in ac-
 tu ficto, non autem in vero, quod est inconueniens. Sed verius est
 in hoc casu donationis quodammodo, possessionem quoad futura so-
 lum posse tradi pactum fictum, quia pactum verum, solum potest tradi
 possessio earum rerum, quæ verè traduntur, non autem aliarum. gl. verb.
 per vim, in l. 1. §. veteres. & in l. 3. verb. quælibet, & in l. Pre-
 dia. ff. de acq. poss. & tradit Mieres. 1. parte primog. quæst.
 34. Non obstat ille tex. in illis verbis *de la cosa o cosas*.
 quia hodie emendatus est, & loquitur per coniunctivam

de la cosa y cosas. quasi omniū rerū sit tradenda possessio, & hæc non debet resolui in alternatiuam, prout Mol. vult, quia nec id fas est, nec silicuiſſet, prodest, quia nec tex. secundum lecturam antiquam alternatiuam cogit hoc tenere, nam quatenus dicit tradendam possessionem rei, vel rerum, est intelligendus, quando tertium cōtinebatur in vna re donata, vel assignata, quia si in pluribus, omnium dicit tradendam possessionem. Non etiam obstat dicta l. restituta, quia loquitur solum quoad translationem iuris fideicommissi, in quo sufficit traditio vnius rei, cum voluntate transferendi omne ius hæreditatis, non sic in transferenda possessione, quæ solum acquiritur quo ad ea, quæ tradita sunt, vt intellexerunt iidem ipsi, quos Molina pro se allegabat, & cum in nostro casu requiratur possessionis translatio, nec sufficiat voluntas faciendi actum irrevocabilem, nisi fiat modo & ordine, quo à lege dispositū est, vt dicemus infra gl. ii. intention non supplet defectum rei non traditæ, vt facit in. d. l. restituta. Cum igitur possessio tradi non possit per actum verum, quoad futura. Sufficiet per actum fictum, quæ idem operabitur in hoc casu, cum vera possessio sit, licet acquisita per actum fictum. l. quædam. ff. de rei vñd. l. certè. §. si procurator, ibi *proprie habere dicor*. ff. de præca. not. Bart. nu. fin. in. l. ab emptione. ff. de pactis. & in. l. si is qui pro emptore, nu. 58. ff. de vsucap. est cōmū. opinio secundum Ias. ibi. nu. 395.

- 3 Modos autem fictos acquirendæ possessionis enumerat Cifuent. hic, nu. 2. & Castillo ex nu. 51. & latiūs Gom. in l. 45. Tauri ex nu. 45. quales sunt, constitutum, l. quod meo. ff. de acquir. possess. l. 9. tit. 30. part. 3. traditio instrumenti. l. 1. C. de dona. de quo infra agimus, retentio
usus

ususfructus. l. quisquis. C. de dona. d. l. 9. Conductio fructuum. l. qui bona. in principio, de acqu. poss. d. l. 9. Solutio pensionis. c. cum venisset. de resti. spoli. Traditio clauium. l. clauibus, de contra. emptione. & alios modos enumerat Faber in. §. interdum, de rerum diuisi. & dd. in. l. 3. in princ. ff. de acqui. posses.

Et in hoc concordant omnes hic, quod tradita possessione per actum fictum, melioratio sit irrevocabilis, ita tenet Cysuen. nu. 1. vers. quinto. Simita. Palac. Ruy. nu. 15. Castillo, nu. 41. Gomez nu. 15. Tello nu. 17. Moli. lib. 4. primog. c. 2. nu. 4. & licet modus hic acquirendi possessionem difficilis sit, plurimaque videantur obstat: tam, scilicet, incertitudo respectu futurorum. l. possideri, in principio iuncto. §. incertam. ff. de acqui. posses. quam, defectus possessionis in donante, quod omnino requiritur secundum gl. in. l. quamvis. §. 1. ff. eod. communiter receptam, secundum Alex. ibi. nu. 8. & Tiraq. de consti. 3. parte limi. 1. nu. 8. omnes tamen in eo conveniunt, quod constitutum omnia hæc supplet, irrevocabilitatemque causatur respectu presentium & futurorum, quod late prosequitur Gomez hic, ex nu. 11.

Tello ex nu. 21. contendit, quod ratione futurorum, constitutum operetur irrevocabilitatem, nisi constituens, ante acquisitionem futurorum, interuertat, nam cum constituens tempore constituti, non possideat futura, non potest, prout ex tunc, transferre possessionem, quam ipse non habet, vel in. d. l. quamvis. §. 1. unde cum eo casu, constitutum operetur tempore quo ipse sibi acquirit, secundum Alex. nu. 7. in d. §. incertam, & est magis communis opinio secundum las. ibi. nu. 6. Alcia. in. l. fin. C. de pactis. in gl. verb. neque donationes. col. 2. vers. neque per huiusmodi clausulam, viderur

videretur sibi, ex nostro tex. quod poterit reuocare dona-
 tionem, respectu futurorum, antequam ipse acquirat, cum
 usque ad id tempus non est translata possessio in donatariū,
 & ex nostro tex. donatio sit reuocabilis ante traditam pos-
 sessionem. Sed verius est, donationem quorū ita per con-
 stitutum fieri irrevocabilem, etiam respectu futurorum, ut
 eorum respectu, etiam ante acquisitionem, non possit re-
 uocari. Nam constitutum non potest interuerti ante acqui-
 sitionem, declarando, vel protestando, se nolle acquire-
 re filio donatario, cuius nomine se constituit possidere,
 nam lex ad inducendam irrevocabilitatem, etiam respec-
 tu futurorū, contenta fuit, illa quali quali possessione, quā
 cum propria & certa sit respectu bonorum presentium, le-
 gis virtute ad futura extenditur, saltem ad inducendam ir-
 revocabilitatem donationis, etiam respectu futurorum:
 unde pater non poterit interuerrere, non magis quam ex-
 traneus, qui, virtute contractus, tenetur illi acquirere, cu-
 ius nomine, se constituit possidere. l. sicut initio. C. de
 action. & obligat. ex quo sibi acquisiuit, nam licet possit
 sibi non acquirere, arg. l. qui autem. ff. de ijs, quę in fraud.
 credi. vel acquirere alteri mediante sua persona, ut in. l. 1.
 §. hæc quæ de seruis, & §. per procuratorem. ff. de acqui.
 possess. tamen sibi acquirere, sine eo quę operetur consti-
 tutum, non potest, obstat enim sua obligatione, ex. d. l.
 sicut initio, & hoc tenuit Salic. in. l. 2. nu. 2. C. de contra-
 hend. emptio. & in. l. actione. §. diximus, ff. pro Socio,
 Barba. in c. fin. de præca. in. 6. Anto. Cocus inter conf.
 Socin. conf. 77. nu. 7. volum. 4. Alex. in. d. §. incertam.
 nu. 8. & ibi Ferrerus, col. 4. & licet, de iuris aliquo rigo-
 re, sua protestatio valeret, contra id, quod prius promisit,

ranquam in fraudem obligationis factum, esset reuocan-
 dum, argument. l. in fraudem. ff. de ijs, quæ in frau. cred.
 vel, sine dubio, ad interesse teneretur, argum. emptoris,
 qui rem venditam, alteri vendidit, & tradidit. l. quoties.
 C. de rei vendi. iuncta. l. qui tibi. C. de hæred. vel act.
 vend. probat. l. 50. tit. 5. part. 5. quod interesse, in nul-
 lo alio consistit, quam in eo, quod petitur: & hæc opinio
 est verior, quam etiam defendit Molina. lib. 4. c. 2. num.
 31. licet contrarium tenuerit Bal. in l. Si quis argentum.
 §. Sed & si quidem. C. de dona. & in rubr. C. de contrah.
 emption. nu. 22. & in l. actionem. §. diximus. ff. pro
 Socio, quem sequitur Cuma. nu. 7. & Alciat. nu. 17. in
 l. quod meo. de acquiren. possess. Roma. Areti. & Clau.
 in. d. §. incertā. Tiraquel. de constit. ampli. 32. num. 13.
 & hanc, ranquam magis communem, sequitur Tello hic,
 minus bene, neque enim veritas opinionis in eo consistit,
 quod habeat pro se vnum authorem plus altera. Sed nec
 hæc opinio iure fundatur, nam tex. in. d. l. actione. §. di-
 ximus, verb. *Sed si quid post.* ff. pro Socio. Loquitur in
 societate, à qua liberū fuit recedere, imo & pro nobis fa-
 cit, quia ex eo permittit à societate recedere, quia absuit
 dolus, quasi alias, non permetteretur, quanto magis in
 nostro casu non licebit ab obligatione constituti rece-
 dere, cū adsit dolus manifestus. Text. etiā in. l. fin. C. de
 acquirenda possessione, qui pro hac adducitur, nihil
 facit, quia, ibi, nec sibi, nec alij quærit, & hoc iam supra
 concessimus, sed si sibi acquirat, negamus protestatio-
 ne posse fieri, quin obligatio constituti suam vim ope-
 reretur: nec enim poenitere potuit eius, quod à principio
 libere concessit. l. in commodato. §. sicut. ff. comod.

Atque

Atque ita pater, qui ratione constituti tradidit possessionem, cum ea ad futura extendatur, non poterit reuocare donationem, nec interuerrere constitutum, alias, frustra lex prohibuisset reuocare meliorationem, si constitutum posset interuerti. Quod, vel ex alio conuincitur, nam lex expressè induxit irreuocabilitatē per traditionem scripturæ, ut statim dicam, & hoc casu, idem Tello nu. 66. & alij agnoscunt, etiam respectu futurorum, non posse reuocari meliorationem, & tamen iste est etiam modus fictus tradendæ possessionis, & in eo concurrunt ædem difficultates, quæ in constituto, & alijs modis fictis, nam & incertitudo debebat vitare, & etiam quod possessio rerum futurarum non esset penes tradentem scripturam donationis, & tamen ex simili traditione possessionis, sit irreuocabilis donatio, etiam futurorum, ita ut pater, qui scripturam donationis, in signum possessionis, tradidit, non possit, respectu futurorum, meliorationem reuocare, antequam sibi acquirerentur, & per consequens filio, cum traditio scripturæ, respectu futurorum, non operetur traditionem possessionis in filio, antequam res sit acquisita patri, quod est generale in omnibus modis fictis, quibus possessio traditur, respectu futurorum, & cum in hoc rex. probetur, donationem per traditionem scripturæ fieri irreuocabilem, idem in constituto, & alijs modis fictis, afferendum est.

- 6 Et idem erit in donatione conditionali, cum clausula constituti, nam licet constitutum, pendente conditione, non opereretur. l. 4. ff. de in diem adiectione, ibi, *ubi autem conditionalis*. l. 2. §. sub cōditione. ff. pro emptore. Pendente tamen conditione, mutari voluntas non poterit, quin, ea adueniente, constitutum operetur, ex d. l. sicut initio, & rationibus supra adductis, & probat Clau. in d.

in. d. §. incertam, in fine. & hoc est verum, quidquid in contrariū subtilizet, aguat & distinguat, Tello hic ex nu. 25. Nisi ipsum constitutum collatum sit post mortem, tunc enim nullius momenti est, vt ex alijs resoluit Ias. nu. 17. in l. quoties. C. de rei vend. Dec. nu. 12. in l. contractus. ff. de reg. iuris. Gomez in. l. 45. Tauri. nu. 89. & est cōmunis opinio secundū Tiraq. de consti. 2 par. ampli. 17. nu. 9. & 3. parte. limi. 2. nu. 11. & secundū Claud. nu. 2. in. l. quāuis. §. si conductor, de acqui. posses. nisi constitutum de præsenti fieret, executione, vel apprehensione collata post mortē, nā tunc statim operatur irreuocabilitatem, v. ex Ol. dra. conf. 114. & Dec. con. 247. resoluit Tello hic. nu. 40.

Quæ omnia similiter procedūt, etiā si pater haberet solā ciuile possessionē, ea enim ex constituto transfertur, ex Bart. in. l. quod meo, nu. 3. ff. de acq. poss. cōmuniter recepto secundū Clau. ibi. nu. 7. idem Bart. in. l. interdū. §. qui aliena. ff. eo. cōmuniter receptus secundū Alex. & Arc. ibi. & hæc ciuilis operatur varios effectus, triginta septem ponit Castillo hic, ex nu. 67. & hæc ciuilis sufficit ad hoc, vt donatio non possit reuocari in terminis nostræ legis.

Procedunt etiam superiora, etiam si pater haberet possessionem acquisitam sine actu corporeo, legis preuilegio ex regia donatione. l. raptores. C. de epis. & cleri. ea enim per constitutū transfertur, secundū Tello hic, quidquid dicat Bal. nu. 13. in rubr. de cau. posses. & proprie. & alij quos refert & reprehendit Tiraq. de consti. limi. 2. Idem, si haberet nudam detentationem: cum detinēs, ex iusta causa, habeat omnes effectus veri possessoris. l. Aquilius. ff. de dona. Gomez in. l. 45. Tauri. nu. 12. Pinell. in. l. 2. de bonis maternis, 3. parte. nu. 40. Couarru. libr. 2. variar. c. 9. nu. 8. licet contrarium, in proposito huius tex. re-

nuerit Peral. in. l. vnum ex familia, in princ. num. 22. de
legat. 2. strictè accipiens verbum, possessionis, quem re-
prehendit Mieres de primoge. 1. parte. quaest. 35.

- 9 Si autem pater nullam haberet possessionem, sed domi-
niū tantum, vel ius ad rem, vel habet quasi possessionem,
vt in iuribus incorporalibus, necessaria erit cessio, quæ in
incorporalib⁹ traditio est. gl. verb. portionis, in. l. fin. ff. de
donat. tradit Ange. nu. 4. & ibi Corne. nu. 1. in. l. 1. C. de
actio. & obliga. Quin, & in his iuribus, constitutum suf-
ficiet ad inducendam irrevocabilitatem, de qua tractam⁹
Tum, quia melioratio, de ordinario, constat ex bonis tam
corporalibus, quam incorporalibus, & non debet scindi
quoad incorporalia: Tum, quia etiam si constaret ex solis
in corporalibus, cōstitutum vicem cessionis obtinet. Quod
est regulare in omni verbo quod apponitur in donatione
iurium, quod actus perfectionem denotat, vt ex aliorum
sententia tenet Molin. lib. 4. primoge. c. 2. ex num. 33.
licet contrariū defendet Tello hic, ex nu. 56. asserēs, ali-
ter quā per cessionē, nō posse tradi possessionē horū iurū.

- Quin, & per traditionem scripturæ, qui est secundus ca-
sus huius legis, inducēt irrevocabilitas meliorationis, quæ
constaret ex iuribus incorporalibus, vt ibi dicam. Quod est
notandū pro melioratione, quæ in redditibus reddimili-
bus cōstitutā est. Qui redditus, licet ex saniori opinione, in
ter immobilia cōputentur, clemēt. exiui de paradiso. versū.
cumq; annui redditus. de verb. sign. cū latè traditis per Mo-
linā, lib. 2. primog. c. 10. quia tamē in iure percipiendi cō-
sistūt, nec corporaliter possidētur, per cessionem tradērur,
vt hic. Et licet gl. 1. in. l. 1. C. de actio. & obliga. (quā se-
quuntur Faber, Salic. & Corn. ibi) tenet quod in donatio-
ne nō est necessaria cessio, quia semper à iure inducīt, con-

trariū est verius l. fin. ff. de dona. d. l. i. C. de actio. & obl.
 & idē probat. l. illam. C. de dona. male ab illis adducta, vbi
 solū disponitur, q̄ transmittant̄ actiones cassæ, etiam si lis
 non sit cōtestata, vel rescriptū impetratū, prout requireba-
 tur in. d. l. i. C. de actio. & obliga. quod autē celsio nō sit
 necessaria, nō dicit, imō contrarium, ibi, *donationis titulo*
cessiones actionū accipientes, & ibi, *ad mouēdas easdē cas-*
sas actiones, & ibi, *quæ susceptis per donationē cessionibus*.
 quibus verbis semper supponitur celsionem esse necessa-
 riam, & sic eam intellexerunt, gl. in d. l. fin. ff. de dona. &
 ibi Pau. nu. 3. Petrus de Bella Perrica, Odoffredus, Cynus,
 & Albericus in. d. l. illam.

In patre autem donante, seu cedente in filium ius vsus
 fructus, quod habet in bonis aduentitijs ipsius, celsio, vel
 aliqua traditio necessaria non est, sed donatio statim fit ir-
 reuocabilis. nam renuntiatio vsusfructus habet vim tra-
 ditionis: cū vsusfructus cōsolideretur cū proprietate per ta-
 lē renuntiationē. §. finitur de vsufruct. & sic nihil est, q̄ pos-
 sit amplius tradi. vt bene aduertit Tello hic, sequutus Pau.
 in. l. cū oportet. §. sin autem res. C. de bonis quæ libe. Qui
 distinguit duos casus, quia, aut nō donauit, vel remisit ex-
 pressē vsufructū, sed passus est filiū fructū colligere: tunc,
 donatio quidē præsumit, sed reuocabilis vsq; ad mortē. &
 ita sit intelligēda gl. in. d. §. sin autē, quæ hoc voluit, quam
 ibi sequitur Butrig. Faber, Bart. Salic. & est magis cōmu-
 nis secūdu Boeriū, dec. 196. nu. 5. Aut pater expressē dona-
 uit, aut remisit, & donatio est irreuocabilis, & ita procedat.
 gl. verb. in potestate. in. l. 2. C. de inof. dona. & in. §. igit per
 quas perso. nobis acqui. & in auth. idē est C. de bonis, quæ
 libe. quas sequitur Bal. in. d. §. sin autē. n. 3. & in. d. l. 2. n. 5. &

videt an pater a filio p̄tendat hoc non debet. Bart.
pater & quæ in. d. celsio. Molin. q̄nq. leg. in.
8. nu. 4. §. 5. q̄ta rē ad emendam cō. finet.

11

12

Bart. in. l. fratre à fratre. de condit. indebit. nu. 57. cum quo transeunt magis communiter. dd. secundum las. ibi. nu. 44. & Crotum nu. 43. & Dueñas regula. 223. limita. 3. licet hoc non admittat Corneus in. d. §. sin autem. & Riminald. nu. 95. in. §. 1. institu. per quas personas nob. adqui. quorum fundamentis respondet Tello hic, nu. 63.

- 14 Quo ad secundum, videtur ex text. colligi, quod possessio sit tradenda ab ipso donante, ut noua voluntas tradentis operetur prioris voluntatis donandi confirmationem. argumento insinuationis, quæ per donantem fieri debet, nec à donatario, eo inuito, facta valet, l. fin. in principio. C. de donat. ante nup. Tindarus in tractatu de insinuatione. quæst. 5. Sufficiet autem licentia apprehendendi possessionem. l. Si creditores. C. de pignor. vbi Bart. eodem argumento insinuationis, quæ per donatarium ex mandato & licentia donantis fieri potest, ut latè per Socii. consi. 18. incipit, in præsent. versi. & primo aspectu. vol. 1. Licentia autem apprehendendi possessionem non operatur veram traditionem, secundum Palac. Ruuios & Castillo hic, & Peral. in. l. Titia cum testamen. §. Lulius. nu. 6. de lega. 2. sed operatur, quod propria vel iudicis auctoritate possit apprehendi. Interim autem reuocatio non erit interdicta, ex hac lege.

- 15 Sufficit etiam filium esse in possessione rei donatæ, ut quia ante donationem, voluntate patris, possidebat, quia donatio erit irreuocabilis, etiam si de nouo non tradatur l. quædam mulier, in fine. de rei vend. §. interdum. de rerum diui. & notat hic Cysuen. num. 2. versi. sextus casus, & Castillo. num. 44. & Gomez, in. l. 45. Tauri. nu. 69. Idem erit si filius post donationem, voluntate patris, res in-

ingressus possedit. l. 2. C. si quis alte. vel sibi. l. 2. C. de acqui. possell. l. non idcirco. C. de contr. empr. nisi alio titulo, puta locationis, intrauerit, argum. l. male agitur. C. de præscript. trigin. vel qua. annorum. vel nisi iure familiaritatis. l. qui iure familiaritatis. ff. de acqui. poss.

Quoad terciū, necessariū etiā videt, quod possessio sit tradēda ipsi donatario. debet enim esse præsens. maximè in cōstituto, qđ in absentia nihil operat. cū possessio sine animo & corpore nō possit acquiri. l. 3. ff. de acqui. poss. quę in absente & ignorāte nō reperiunt, secū. Sōd. nu. 1. in. l. 1. §. si iusserim. ff. eo. de quo latē Tira. de cōst. 3. part. limit. 30. & Tello hic, nū. 30. Vnde etiā si donatio, seu melioratio fieret inter præsentēs: si tamē possessio fuit tradita absenti per cōstitutū, vel per aliū modū fictū: donatio reuocari poterit, interrim, qđ nō acceptat cōstitutū. Si autē tam donatio, quā cōstitutū fuere celebrata inter absentes: tunc vltra defectū cōstituti, ex alio etiā capite, erit donatio reuocabilis, interrim qđ nō acceptat: ex ea scilicet cōmuni opinione, qđ quęuis donatio facta absenti requirit acceptationē, & interim est reuocabilis. vt ex aliorū opinione resoluūt Moli. lib. 4. primog. c. 2. nu. 58. & Mieres de maior. qu. 36. Sed licet cōclusio & declaratio nr̄i rex. de traditione ficta facta filio absenti, qđ nō causat irreuocabilitatē donationis ante acceptationē, sit vera. Quod dixim⁹ in alia quauis donatione facta absenti, qđ sit reuocabilis ante acceptationē, verū nō est. In quo articulo, licet varij varia senserint ppter legē regiā. 2. tit. 16 lib. 5. alij, qđ adhuc stāte illa lege, donatio inter absentes nō valet: alij, qđ valet, si promittat nō reuocare, vel iureu: alij, qđ valet, sed potest reuocari ante acceptationē: alij, qđ valet, & potest reuocari ante acceptationē, nisi adsit pactū, vel iuramētū in cōtrariū: alij, quod valet, & potest reuocari ante ac-

16

17

18

19

ceptionem, non obstante quouis pacto & iuramento: vt
 potest videri per Greg. in. l. 4. tit. 4. part. 5. verb. no lo pue
 da hazer, Rod. Suarez, in. l. quoniã in prioribus, in decla.
 legis regni. qu. 8. nu. 7. Gomez, tit. de donatione. nu. 3. Co-
 uar. lib. 1. var. c. 14. nu. 13. Moli. & Mieres, vbi supr. Perez in
 l. 3. tit. 8. lib. 3. ordi. Mea sententia est, quod donatio valet
 irreuocabiliter inter absentes, ex. d. l. regia, quæ solam vo-
 luntatem obligandi, etiam inter absentes, cõsiderat, vt obli-
 gatio perfecta & irreuocabilis contrahatur. Quod cum sit
 manifestum, necessario consequitur: vt ex tali donatione
 acquiratur illi tertio ius acceprandi rem sibi donatam: quod
 ius omnino futurum est irreuocabile, quemadmodũ si ex
 alio quouis contractu, in quo lex illa regia posset exempli-
 ficari, deferretur. Vnde, cum omnes sano iudicio fateantur,
 donationem factam absenti valere, ex illa lege fateri: etiam
 debet, ex illa, ius acquiri illi tertio. qd̃ autẽ hoc ius in dona-
 tione sit reuocabile, non video qua ratione possit defendi.
 cũ stãte illa lege, ex alio quo ius cõtractu acquirat tertio ius
 irreuocabile: & in donatione vt statim dicemus, quẽadmo-
 dũ, iure cõmuni, ex pacto primi donãtis & donatarij acqui-
 rebat ius irreuocabile tertio absenti l. quoties. C. de dona.
 que sub modo. in quo lex sibi ipsi satisfacibat, supledo ab-
 sentiã tertij, ppter presentiã primi donatarij: vt satisfaceret ri-
 gori iuris cõmunis irritãtis oẽm obligationẽ inter absentes
 sublato in totũ illo rigore, ex dicta lege regia, tã facile & cõ-
 sonũ est, vt primo donatario absenti acquirat ius irreuoca-
 bile ad rẽ donatã, quemadmodũ iure cõmuni acquirebatur
 tertio, ex pacto primi donãtis & donatarij, ex illa. l. quoties.

Viciniq; sit. sufficit acceptatio tabellionis pro absente, se-
 cundũ Greg. vbi sup. Inter presentes autẽ de acceptatione
 agendũ non est, cũ ex sola præsentiã præsumat. l. qui pa-
 titur. ff. ad. l. quo enim. ff. rẽ ratã haberi, & tradit Couar.

in rub. de testam. 3. part. nu. 13. & 14. de quo plura per Tiraq. de vtroq; retractu. § 1. gl. 9. nu. 115. Quinimo, & inter absentes, etiā si acceptatio esset necessaria, sufficeret tacita. arg. l. cū quid. ff. si cert. petat. & tradit Tiraq. de cōsti. 3. part. limi. 3. nu. 11. qualis erit perceptio fructuū. l. litib⁹. C. de agri. & cēsi. tradit Alex. cōf. Alex. cōf. 88. nu. 32. lib. 5. imo & abstētio cum renuntiatione in sequentē sufficit, cū renūtiatio in sequentē prius præsupponet acceptationem. l. si auia C. de iure delib. & pluribus cōfirmat Mieres, vbi sup. nu. 5.

Vbi autem melioratio esset facta titulo oneroso cum tertio, puta ex causa matrimonij, sufficeret præsens & acceptatio paciscentium: licet non esset præsens, nec acceptasset is, cui fit melioratio: cum ex eorū pacto acquiratur sibi ius irreuocabile, licet in absentia. l. quoties. C. de dona. quæ sub modo. Ex quo & illud post inferri sufficere, scilicet acceptationem primi donatarij, ad hoc vt donatio fuit irreuocabilis, quo ad sequentes vocatos, secundum Rode. Suar. in l. quoniā in prioribus. in declaratione legis regni. qu. 8. nu. 8. cū & per pactū primi donātis & donatarij reuocari nō possit ius quæsitū illi tertio vocato, ex d. l. quoties. per quam hoc tenuit Pau. in l. qui Romæ. § Flau⁹ de vbor. cui⁹ opinio aduersus Bart. ibi. & alios quāplurimos ei⁹ asseclas, est magis cōmuniter recepta, vt cōstat ex Aret. Soci. & las. ibi; & eā ex nris fundāt, & sequunt^r Rod. Sua. vbi su. & in alega. 19. Gomez in l. 40. Tauri. nu. 25. Couar. lib. 1. variar. c. 14. Mincha. c. 62. controuer. vsufreq. Duēas, reg. 216. Molin. lib. 4. primog. c. 2. nu. 74. Costa de patruo & nepote, pagina 9. Pro qua conducit. l. 11. infr. ibi, *mandamos que valgan para siempre*: vbi vocationes istę fauore terrij validæ sunt, & irreuocabiles. & de eo est textus in dicta. l. quoties: quæ licet solum procedat in donatione, fauore

- donantis, & non in alijs contractibus, secundum glo. ibi, verb. admiserint, quam ibi sequuntur Fulg. nu. 1. Barto. in l. stipulatio ista. §. si stipuler. nu. 3. de vbo. & ibi Alex. nu. 23 Gomez in l. 40. Tauri nu. 28. & per cōsequēs eius decisio negari nō possit in melioratione data expresso titulo donationis: in ea autē, quā data est in vim meliorationis, non expresso titulo donationis, idē ius nostri, oēs (excepto Anro. Lara in l. Siquis à liberis. §. itē rescriptū ex nu. 35. de libe. agno.) cōstituunt. quoniā melioratio nō cōmuni sermone & idiomate per cōtractū inter viuos data nihil aliud sonat, quā donatio. vt satis ostendūt verba finalia huius legis, ibi: *• por alguna causa q̄ segū leyes de nuestrōs reynos las donaciones perfectas &c.* quē vba nō tā similitudinē meliorationis ad donationem, quam omnimodā idēitatē significant: ad idē facit. l. 10. infr. vbi donatio in meliorationē cōuertit: ex qua, per cōtrariū, est admitēdus meliorationis in donationē intellectus. Sed nec interpretatio tex. in d. l. quoties, vt solū pcedat in donatione, debet ita stricte intelligi: vt requiratur expressus tit. donationis: quoniā satis est, si re ipsa donatio sit, licet nomē donationis nō sit expressū, quoniā si quis ibi fauor est, is est, respectu exercētis liberalitatē, cū is satis dicatur donare, imo re ipsa donat, qđ satis verificat in eo, qui per cōtractū irreuocabile meliorat filiū. Vnde, defendi potest, & verū est, quod in casu tex. in l. 3. ff. de seruis expor. & in l. fin. C. si māci. ita fuerit. cū alijs, (quib⁹ Bart. & ei⁹ affeclē fundabant, ad hoc vt possit mutari volūtas) in quantum pbanr, quod vēdito seruo, ea lege vt intra certū tēpus manu mitteretur, potest vēditor mutare volūratem, & impedire ne seruus ad libertatē perueniat. iura illa nō procedant hodie ex beneficio tex. in d. l. quoties, quia licet loquatur in contractū venditionis, & disponat secundum iura antiqua: secundum.

cum dumquæ altari per alterum non acquiratur actio, & per consequens seruo officium iudicis, cuius est capax pro libertate, l. vii. de iudi. l. pen. § illo videlicet. C. de nece. ff. seruis. Cum hodie, ex d. l. quoties, hoc sit immutatum: & actio utilis acquiratur absenti, fauore exercentis liberalitatem: ea liberalitas, quemadmodum exercita fauore serui absentis in contractu donationis de eo factæ, est sufficiens ad hoc, vt seruo acquiratur utile officium iudicis pro libertate, ex d. l. quoties: eodem modo erit sufficiens exercita in contractu venditionis: cum non sit minor liberalitas & donatio (respectu serui, qui intra certum tempus debet ad libertatem peruenire, quæ posita fuerit in contractu donationis, quam venditionis ipsius serui. Cumque leges non tam sint impositæ nominibus, quam rebus: quocumque modo, & genere contractus liberalitas exerceatur, & tacita donatio, sufficiens est, vt ex eo actio utilis quæratur tertio, ex d. l. quoties. pb & lege regia planius procedit: cū in quouis contractu semper quæratur actio tertio. l. 2. tit. 16. lib. 5. copil. Nec obstant verba huius. l. hic. *a la persona, a quien la hiziere.* quatenus requirunt, quod ad causandam irreuocabilitatem, res sit tradenda ipsi meliorato, aut alij de eius mandato: quoniam hoc requiritur ad perfectionem, & irreuocabilitatem contractus, quam cum primum est adeptus per traditionem factam primo, eandem consequitur in omnibus in ea contentis, & per consequens quoad tertios vocatos vt dictum est: quo ad quos neque ipsorum præsentia, neque mandatum requiritur ex dict. l. regia, ex qua eis absentibus, & sine mandato actio utilis quæratur. Si autem donatio, seu melioratio esset facta filio reuocabiliter, omnis dubitatio cessat, quin possit in oībus reuocari, etiam

25 quoad tertios vocatos, quod presupponit Rodr. Suarez, vbi supra, & ceteri omnes.

Quoad quartū, q̄ sufficiat possessionē tradi pcuratori ad causandā irreuocabilitatē meliorationis, pbant vba hui⁹. l. ibi *o a quien su poder ouiere.* facit l. 1. §. per pcuratorē. l. qđ meo, vers. pcurator. ff. de acq. poss. l. qui mihi donatū. ff. de dona. etiā si traditio fiat per cōstitutū. secundū oēs in. d. §. per pcuratorē, & est cōmunis secundū Tira. de consti. 26. limita. & sufficit quod sit pcurator generalis, vt in. d. §. per procuratorē, & ibi not. oēs, teste Ias. nu. 2. dūmodo sit generalis ad negotia, nō ad lites, vel causas, secundū Zaziū, ibi. & dūmodo cōstitutū fiat pcuratori nomine dñi, secundū Bart. nu. 2. in. l. certē. §. si procurator. ff. de precario. & in l. 1. num. 13. ff. de iure fisci. & in. l. si is qui pro emptore. nu. 57. de vsucap. & Ias. in d. §. per procuratorem in principio.

29 Si autē donatio, vel melioratio fiat infanti, sufficiet, quod possessio tradatur tutori. l. quāuis. §. infans. de acqui. pos. cum ipse possessionem acquirere non possit: cum animus acquirendi sit necessarius. l. 3. ff. eo. qui in eo non reperitur. Si autem esset pupillus, (qui est maior septennio, vt in. l. si infanti. C. de iure delibe.) recte acquireret. vt in d. §. infans. & in. l. 1. §. adipiscimur. ff. eod. vbi Alexan. Socin. Ias. multum se inuoluunt in hoc articulo, & plures casus distinguunt. Qui maiorem habet difficultatem est, quem Soci. ponit quinto loco: scilicet, quando infans caret omni intellectu. Quo casu, gl. ibi, tenuit, quod possessio potest tali infanti, cū autoritate tutoris: Bart. vero, (quē cōmuniter. dd. sequuntur) renet quod eo casu, possessio sit tradenda soli tutori: si autem tradatur infanti cum tutore,

nihil

nihil agit. Contrariā opinionem magnis & efficacibus argumentis tenuerunt. Cuius. & Soci. ibi defendentes, glo. Quorū argumentis, licet satisfaciant Alex. & Ias. eorū opinio proculdubio vera est. Quin & summo iure posset attē-
tari, cōtra vnius, & alteri⁹ opinionis authores, quod in hoc casu, de quo agim⁹, in donatione scilicet facta infāti cuius-
cunq; ætatis sit, possessionē solo ipsi⁹ corpore acquiri, etiā sine tutore, & hāc esse nouam decisionē impe. Decij. in. l. donatarū. C. de acqui. poss. In eius intellectu, licet gl. & careri ibi, & alij omnes in. d. §. adipiscimur, & in. d. l. quam-
uis. §. infans. capita retorqueant, suplen- & diminuen-
do: ex ipsi⁹ contextu satis patet hanc fuisse mentem deci-
dentis. Primo dum dicit, infanti vacuam possessionem tra-
ditam, vbi de solo infante agit, nec de tutore verbum vllū.
Secundo, quia corpore quæri possessionē dicit, animum au-
tē omnino excludit, quasi, eo casu, necessarius non sit. Ter-
tio, ex sequentibus. ibi, *quauis enim*. vbi ostendit, in
eo se corrigere varias iureconsultorum opiniones, quæ ex-
rabant in contrarium, de quibus fit mentio in d. §. infans,
ibi. *receptum est*. Quarto, ibi *licet animi plenus non
fuiſſet affectus*. (id est.) nullus fuiſſet affectus, is enim est
illorum verborum sensus, nam (vt recte aduertit Socinus
in. d. §. adipiscimur. nu. 7. in fine) illa verba non sunt
posita ad ostendendum, quod affectus non plenus opera-
retur acquisitionem, sed potius ad ostendendum oppo-
sitū, quod ex quo nullus aderat affectus, videbāt nō potuiſ-
se acquirere, cui⁹ cōtrariū ibi decidit. Quinto, ex illa rōne
quæ ponit in versi. *alioquin*. quæ licet Soc. vbi sup. inducat
p sua opinione, quā ipse cōtra cōmunem defendit, scilicet
ad hoc, vt quemadmodū possessio potest tradi soli tutori,

& rectè acquiritur infanti, eodem modo possit tradi infanti, tutore auctore: ad quod illa ratio sic inducitur per eum. quia si diceremus, quod infans non posset acquirere, tutore auctore, sequeretur, quod tutor non posset in totum supplere iudicium infantis. sed hoc est falsum: quia sine infante tutor supplet, & acquirit: ergo, & cum infante nihil impedit, quin suppleat, & acquirat. Quæ ratio, licet in se vera sit quoad opinionem quam ipse defendit: diuersa tamen fuit intentio Papiniani relati ibi ab Imperatore. Fuit autem illius iudicium excellens, cæterisque Iureconsultis in hac parte contrarium, contra quos sic arguebat Papinianus. Vos pro regula statuitis, possessionem citra animi affectum acquiri non posse. l. 3. ff. de acquir. possess. in qua regula utilitatis causa dispensatis cum infante, qui non habet affectum, ut tutor possit pro eo acquirere, & hæc est vestra omnium magis communis opinio, de quo in d. §. infans. ibi *utilitatis causa receptum est*. Sed cum utilitatis causa recipiatis hoc, quare etiam non recipietis, ut ipsimet infanti possit acquiri possessio: cum tantus defectus suppleatur tradendo infanti sine tutore, quantus tradendo tutore nomine infantis? hæc erat ratio Papiniani, quam Imperator ibi amplectitur, summo iure, quasi respuens ambages illos aliorum Iureconsultorum. Quod autem tantus defectus suppleatur vno modo sicut alio, patet. Nam quando per procuratorem, tutorem vel curatorem, possessio acquiritur: domino, pupillo, vel adulto, queritur recta via ipsis: taliter, quod possessio non residet in persona procuratoris, tutoris, vel curatoris. l. 1. §. per procuratorem. l. quod meo. §. procurator. ff. de acquir. poss. Sed actus acquisitio nis fundatur in persona domini, ut recte aduertit Ias. in d. §. per procuratorem, nu. 1. & 3. & tamen possessio tunc acquiritur citra animum, imò & ci-
tra

tra corpus eius, cui acquiritur, cum in absente & ignorante non possit dari animus acquirendi. cum affectus non detur ad ignorata & incognita. Et licet in procuratore sit minor defectus, ratione mandati præcedentis, adhuc tamen in eo utilitatis causa receptum est, ut inquit tex. in l. per procuratorem. C. de acquir. possess. in tutore autem, omnis is defectus suppletur. unde quemadmodum communis opinio iure consultorum ad hanc dispositionem voluit quod interuenerit tutor, Papinianus arbitratus fuit, melius esse, & hoc etiam supplere, cum vnum & alterum, utilitatis causa, recipi posset, cum idem defectus suppleatur vno & altero modo. Sed verum decisio illa ultra donationem, in qua loquitur, sit ad alia extendenda, ædem videntur rationes militare, licet in donatione considerabilis sit titulus utilis infanti, sed pro nunc satis de hoc.

Quo ad quintum, ad hoc ut melioratio fiat irrevocabilis per traditionem, necessarium videtur, quod sit facta in contractu inter viuos, quod tex. in illis verbis significat *Salvo*, *si hecha la dicha mejoría por contrato entre viuos*. Sed si melioratio esset relicta in testamento, vel ultima voluntate, & sequuta traditio, tex. non tractat: imo & videtur hunc casum excludere, nam cum in præcedentibus de utroq; loquutus sit, nunc solū videtur inducere irrevocabilitatē, quando traditio fit ex contractu: unde in alio videtur negare, nam ex duobus propositis, qui vnum decidit, alterum excludit, l. cum prætor. ff. de iudi.

Quæstio ab ea videtur pendere, vtrū legatū in vita traditum efficiatur irrevocabile. In quo articulo, ea videtur esse magis communis opinio, ut si quidem legatum tradatur cum cōmemoratione testamenti non immutet propriam naturam,

ram, sed adhuc possit reuocari: sin autem tradatur simpliciter, illa traditio operetur transitum legati in donationem inter viuos. hoc tenet gl. verb. quædam in. l. legatum la. i. de lega. 2. quam sequuntur magis cõmuniter. dd. tam ibi, quam in. l. Lutus. de legat. 2. vt potest videri per Gome. tin. de lega. nu. 4. Couart. in rubr. de testament. 2. parte nu. 21. Tello hic, nu. 86. Molin. lib. 4. primog. ca. 2. n. 19. qui hanc sequuntur, & defendunt. Non defuerit, qui cõtrariũ sentiant, arbitrenturq; quod siue traditio fiat simpliciter, siue cũ cõmemoratione testamẽti, legatũ nõ immutatur ppiã naturã, nec fiat irreuocabile: sed ea simplex traditio ad causam præcedẽtẽ legati referenda sit: vel solũ quod ea traditio operetur trãsitũ in donationẽ causa mortis. hoc tenet Bal. in. l. 2. nu. 5. C. de iure dotiũ. & in. l. 1. nu. 8. C. si quis omiss. cau. testam. & in. c. 2. de consue. nu. 7. quem ibi sequit Barba. nu. 19. idem tenet Alber. in. d. l. legatum, Soci. nepos in rubr. de lega. 1. nu. 51. & 52. & ibi Crot. nu. 13. Guiller. in. c. Raynuntius, verb. testamentũ el. 2. nu. 5. Ripa in. l. 1. ff. quorũ legatorũ. nu. 13. Bertrã cõs 58. nu. 10. volu. 2. Sed neq; hoc sine cõtrouersia est, nã Peralta in. d. l. Lutus, nu. 4. cõtendit, qd vno & altero casu, siue legatũ tradat simpliciter, siue cũ cõmemoratione testamẽti, & in executionẽ ipsius, semper trãseat in donationem inter viuos. fiatq; irreuocabile. Oẽs pro se adducũt iura & rationes, vt per ipsos potest videri. Mihi videt distinctionẽ illã de traditione simplici, vel expressa causa præcedẽte, verã nõ esse, nec iure pbari: arbitrorq; vno & altero casu, idẽ ius futurũ esse: adhuc eoq; secũdã opinionem supra relatẽ, vt vno & altero casu, legatũ nunquã immutet suã naturã, posseq; nõ obstatẽ traditione, reuocari: & hãc esse questionẽ voluntaris, quid scilicet voluerit testator, idẽq; traditor: & in eo pũcto

eam

eam esse primæuā præsumptionem, vt legatæ naturæ non
 immutetur, quæ in aduersariū reijciat onus probandi con-
 trariū. Hæc pars adiuuat illa generali præsumptione, quod
 in dubio testator potius præsumitur velle se habere rem le-
 gatam, quam legatarium, cui legatæ argum. tex. in l. Sena-
 tus. §. etenim. ff. de donat. causa mortis. §. & in summa.
 institut. eod. Rursus adiuuatur, & alia ordinaria iuris præ-
 sumptione, quod donatio nunquam est præsumenda. l. cū
 de indebito. ff. de probation. l. campanus de operis liber-
 torum: adeo quod quæuis alia præsumptio, etiam per quam
 actus reddatur inutilis, sit potius sumenda, quam donatio-
 nem præsumere. Et magis in specie pro hoc facit: nam tra-
 ditio simplex in dubio ad causam præcedentem referenda
 est. l. triticum, vbi not. glossa, verbo cogitauerit. ff. de ver-
 borum. l. quædam mulier. vbi glossa final. ff. de rei vend.
 notat Bartolus. num. 2. in d. l. triticum. Alexander. nu.
 6. in l. Titio, de verborum. quod & ceteri sequuntur se-
 cundum Iasonem in d. l. triticum. num. 6. Quod est vsque
 adeo verum, quod si nulla causa præcesserit, simplex tra-
 ditio nihil operatur. l. nunquam, nuda. de acquiren. rerū
 dominio. quemadmodum, & promissio sine causa. l. 2. §.
 circa. de doli exceptione, per quem hoc ibi. tenet gl. & ma-
 gis cōmuniter. dd. vt potest videri per Alex. in l. actio. de
 verbor. & in conf. 13. & 19. volum. 4. Ias. in l. iuris gen-
 riū. §. sed cū nulla. nu. 28. & 34. de pactis. Feli. in c. si cau-
 tio. col. 1. de fide instr. pcedunt enim a pari in hoc pmissio
 & traditio. l. fin. C. ad. l. falci. & not. Alex. in d. l. a Titio
 nu. 4. Nam q̄ solet dici, quod ex simplici traditione resul-
 tat donatio, quando alia causa non subest: id verum non
 est, cum in dubio nunquam donatio præsumatur, l. cum
 de indebito de proba. l. campanus de oper. liber. & ex
 cōmuni omniū opinione resoluit Ale. in d. l. a Titio. nu. 5.

Cum itaque traditio simplex semper referatur ad causam præcedentem, consequens est, ut causæ præcedentis naturam non immutet; sed, quemadmodum si referatur ad titulum præcedentem irreuocabilem, unde quæq; absoluta & irreuocabilis est: prout si præcesserit titulus venditionis, ut in exemplo gl. fin. in dict. l. quædam mulier & in. d. l. triticum: eodem modo, si præcesserit titulus reuocabilis, traditio non immutat eius naturam. finge præcessisse contractum præcarij, qui de sui natura reuocabilis est. l. i. ff. de præca. quis dubitat, nisi quod simplex traditio rei præcario rogatæ ad titulum præcedentem referenda sit, nec eius naturam & reuocabilitatem immutet? In legato autem, de quo tractamus, communis opinio agnoscit, quod si tradatur cū relatione causæ præcedentis reuocabile remanet, non obstante traditione, & pro hoc sunt iura in. l. cum quis decedens. §. i. delegat. 3. qui licet loquatur in promissione, idem est iudicium dati & promissi, ut dictum est: & licet in illo text. promissio fuerit facta a legatario, & principalis ratio dubitandi videatur esse, utrum legatarius teneatur ex sua promissione, non obstante reuocatione testatoris, quæ in potentia & actu pro constanti supponitur a iure consulto: Summe tamen notanda sunt verba text. libi. *Volente testatore*, In quibus non minor vis & ratio dubitandi consistit, quia si legatarius, sine voluntate testatoris, promississet, imo & soluisset, minus dubitabile erat, nisi quod reuocato grauamine per testatorem, poterat annullare promissionem, quasi causa cessante, & repetere solutum, quasi indebitum. l. 2. §. i. l. i. qui plus. ff. de cond. inde. Iureconsultus tamen negat legatarium posse conueniri, ex illa eadem rationem, *Quia mutauit voluntatem de ea epistola testator*, quibus

quibus verbis clarè innuitur, quòd promissio à principio non fuit nulla, neque consensus testatoris adhibitus fuit inefficax: hæc tamen non transmutarunt naturam fideicommissi in aliam speciem irrevocabilem: atque ita. I.C. in verbis finalibus decisionis, non obstante promissione, adhuc fideicommissum appellat, dicitque frustra legatarium conveniri, ex ea ratione, de qua agimus, quia mutavit testator voluntatem: nec ad id fuit impeditus ex promissione. ac proinde cessavit etiam promissio legatarii, quæ ex voluntate & promissione testatoris pendebat. Pro hac etiam parte allegatur tex. in. l. 3. ff. de libe. lega. ubi loquitur in traditione ficta, per traditionem chirographi, quo continebatur debitum, & tamen ea traditio loco fideicommissi accipienda est, ut inquit tex. ac proinde non immutat eius naturam, & revocabilitatem. licet, re vera, tex. iste parum faciat. nec enim ante traditionem præcesserat legatum, ut ex traditione sequenti colligeretur voluntas testatoris faciendi actum irrevocabilem, nam licet text. in princ. de legato liberationis loquutus sit: in versu. *Sed si.* mutat casum. de eo, qui chirographum dedit, dicens, videri velle legare. Habito tamen pro constanti, quod per traditionem, quæ fit cum relatione causæ præcedentis, non immutatur natura legati, nec fit irrevocabile: nec etiam debet fieri per simplicem traditionem, cum ea ad causam præcedentem referenda sit, ex superioribus. & pro hac parte potius facit tex. in. d. l. Lutius Titius testamento, quem utriusque pro se adducunt, cum, re vera, pro utroque parum faciat. Eius intellectum Tello hic magnifice depingit pro communi opinione, retorquendo contra Bal. & alios, qui, saniori iudicio, mentem. tex. intellexerunt eam esse, quod testa-

.29.

E

tor

tor per traditionem rei legatæ simpliciter factam, non præsumebatur, recedere à priori voluntate, qua fuit, tempore quo legauit, sed in ea persistere. Quod tam in prima, quàm in secunda parte, text. probat manifeste, dum in priori casu onerat legatarium probatione contrariæ voluntatis: in posteriori autem casu, onerat hæredem eadem probatione contrariæ voluntatis: in quo manifestè ostenditur, quòd non obstante traditione, testator non recedit à priori voluntate. Et si dicas, indicia hæc eo tendere, vt præscrutemur, vtrum testator voluerit duplicare legatum, necne, non autem ad hoc, vtrum voluerit facere irreuocabile. Respondeo, quo ad hunc articulum, textum nihil decidere, nec pro, nec contra: in argumentum tamen, potius facere cōtra cōmunem opinionem pro Bald. & sequacibus, si inducatur hoc modo. Quòd quēadmodū testator, per traditionem legati, non videtur recedere à priori voluntate, quo ad quantitatem: eodem modo, neque quo ad formam dādi, quæ cū fuerit à principio reuocabilis, non videbitur etiam à tali forma, & voluntate recedere. Quæ præsumptio, & illis præsumptionibus adiuuatur, quòd testator potius præsumitur velle se habere, quam legatarium: & quòd donatio nunquam præsumitur, vt dictum est. & in hunc sensum text. ille potius facit contra communem, cum, reuera, pro ea nihil faciat. Nam quod Tello, ex priori parte text. nititur elicere, quòd legatarius, qui precium receperat, iterum volebat ex testamento capere, quia prima solutio transisset in donationem inter viuos, somnium est. Tum, quia parum refert allegatio, seu prætensio partis, nisi à Iure C. approbetur. Tum etiam, quia non erat tam insipiens legatarius, vt pro se allegaret rationem, quæ potius

faciebat contra se. Nam si legatum transisset in donationem inter viuos, manifestum erat, quòd semel tantum consequi deberet: cum solum titulus mutaretur, non autem duplicaretur, quod ipse prætendebat. Rursus quòd Tello ait, quòd ideo Iure Conf. in dicto casu, negat legatarium vltcrius posse consequi, quia legatum per traditionem transisset in donationem inter viuos, diuinitio est. quia de hoc in text. verbum nullum, cum & suæ dispositionis habeat rationem manifestam, scilicet, quòd semel tantum dare voluit, & in ea præsumitur persistere voluntate, non obstante traditione, nisi contrarium probetur. Rursus, quatenus ex secunda parte elicit, quòd ibi ideo grauatur hæres onere probandi contrariam voluntatem, quia in parte non soluta dabatur pœnitentia, quæ non poterat admitti in parte tradita, vtpote quæ fuerit transfusa in donationem inter viuos: commentum est simile superioribus. cum ratio text. in hac secunda parte, sit eadem cum priori, licet onus probationis diuersum, ex eadem tamen ratione proueniens. Nam cum testator, non obstante traditione, præsumatur persistere in eadem voluntate: quemadmodum per traditionem totius non præsumitur duplicare: ita per traditionem partis non præsumitur reuocare, quod restabat: quo casu, cum legatarius habeat fundatam suam intentionem, quo ad reliquum, in prædicta ratione, ideo grauatur hæres probare contrarium: quemadmodum in priori casu grauatur legatarius probare duplicandi animum, cum hæres habeat intentionem fundatam in dicta ratione.

Quod autem tradit Peralra, q̄ vno & altero casu per traditionem legatum transit in donationem inter viuos irrenouabilem,

cabilē, omni ratione caret, & leuibus fundamētis fulcitur. Nā quod tradit de. l. cum quo de peculio §. fin. ad. l. Falcid. ubi testator tradidit hæredi futuro, quod sibi ex lege Falcidia debebat pertinere, & Iure C. utitur verbo *dedisset*, quod de sui natura importat dominij translationem irreuocabilem. §. sic itaque. instituta. de actio. Hoc parum fa-
cit est enim, illius text. diuersa species. nam ibi nihil fuit relictum hæredi, nec traditio sequuta fuit legatum, imo traditio fuit facta prius, deinde testamentum, in quo. nihil fuit relictum hæredi, nec ibi de animo donandi dubitabatur, fuit enim illa donatio inter viuos, & de hoc. l. C. non dubitauit: dubitatio autem in eo erat, quia donatio inter viuos non solet in falcidiam imputari, sed solum ea quæ ex testamento capiuntur. l. in quartam. ff. ad. l. falcid. ratio vero decidendi ex text. colligitur, quia viuos videtur hæredi futuro prouidere, ex circumstantijs, quæ in litera illius text. acciderunt, quas ibi not. dd. & Ripa, in. d. l. in quartam num. 36. Rursus, quatenus ex illa traditione siue sit donatio, siue solutio simplex, siue ex causa legati, infert, quod non sit locus variationi, ex quo in ipsum legatarium statim transferatur dominium. l. apud Auphidiu. de optione legat. nihil ad propositum, nam ille tex. loquitur in hærede soluente, vel legatario eligente: non sic in ipso testatore, qui licet re vera transferat dominium per traditionem, non est ea traditio irreuocabilis, nec importat cōtradictionem, quod dominium transferatur, & quod sit reuocabile, secundum naturā actus ex quo transfertur, prout videmus in donatione causa mortis, ex qua per traditionem transferatur dominium in donatarium, & tamen reuocari potest. l. cum quis. ff. de condob. causam, quia titulus ipse de sui natura reuocabilis est.

est. Rursus quod tradit, & potentior sit declaratio voluntatis quæ sit factio, quam verbis. l. si tamen §. ei qui. ff. de ædili edicto. cap. dilecti. el primero. de appell. ac proinde, cum testatore, declarante ex post factio, quod volebat legatum esse irreuocabile, & transire in donationem inter viuos: reuera id sit, ex gl. recepta communiter in, l. hæres palam. §. fin. de testamentis. ergo à fortiori, id operatur traditio: minus facit. Etenim illud est, quādo voluntas, quæ colligitur ex factio, est vnica: ita & factum non potest ad alium finem conuerti: prout videmus in alienante titulo donationis rem alteri legatam. l. rem legatam de adim. lega. Item, quando talis præsumptio est recepta, & à iure approbata: vt in prædicto exemplo. quod, in nostro casu, non reperimus. Item, quando tendit ad adimendum: non sic, quando ad dādum: cum naturalis conditio hominum potius sit prona ad illud, quam ad istud. Quod & iure probatur ex illis duabus præsumptionibus, de quibus supra, ex, l. senatus. §. etenim. de dona. causa mortis, & d. l. cum de indebito. de proba. Quæ omnia, in ista traditione, deficiunt. Tū, quia ex ea nō inferitur præcisse voluntas dandi, cum alio sine potueris tradi: Tum, quia quæuis alia præsumptio potius legibus quadrat, quam donatio. Ex quibus, quæ potiora sunt, facile poterit ad alia responderi. & ex omnibus resultat hanc esse veriorem opinionem: vt ex traditione siue simplici, siue cum relatione causæ præcedentis, legatum non immutet propriam naturam, sed remaneat reuocabile: & ea sit primæua huius articuli præsumptio: nisi ex grauioribus cōiecturis constet testatorem contrarium voluisse: vt per traditionem legatum transeat in donationem irreuocabilem. argumento text. in dict. l. Lulius, delegat. 2. & ad hoc, non est in congrua præsumptio, quod traditio sit facta ex

intervallo, nā si fiat in continenti, animus testatoris videtur
in actu testandi persistere: & cogitatione mortis videtur tra-
dere, quod putat nō posse se habere. cuius cōtrariū videtur
in eo, qui vel sanus, vel ex post facto tradit. prout aduertit
hic Gom. in fine legis, nō bene à Tello repræhensus, nu. 86.
cū hæc præsumptio, licet de per se sola non sufficiat, aliquid
tamē habet probabilitatis, ut iuncta cum alijs, possit iudicis
animum mouere ad investigandam voluntatem tradentis.
In questione autem principali supra proposita, utrū me-
lioratio testamento relicta fiat irrevocabilis per traditio-
nem: Tello hic num. 83. cum sequenti adhæret illi com-
muni opinioni, ut si traditio fiat simpliciter, operetur irrevoca-
bilitatem: si autem tradatur cum relatione ad testamētum,
tenet contrarium. idem sequitur Molina, lib. 4. primog. c.
2. nu. 19. cum sequentibus, & ante eos Gregor. in l. 2. tit. 15.
part. 2. ver. maioria, col. fin. & Gomez, hic nu. fin. & clarius
tit. delegatis, num. 4. vers. item quæro. De quo dicunt esse
text. expressum hic, in istis verbis. *Salvo si hecha la dicha
mejoria por contrato.* Quibus, exceptio ista traditionis spe-
cialiter refertur ad contractum inter viuos, quasi facta ex
testamento non operetur hanc irrevocabilitatem. Con-
trarium tenuit Peral supra relatus, cui adhæret Mieres. 1.
parte primog. quæst. 31. quorum opinio, in hoc speciali ca-
su meliorationis testamento relicte, videtur verior. quia
licet in alio quouis legato, verius partem ex supra traditis,
nullo casu fieri irrevocabile per traditionem: in meliora-
tione tamen arbitror, mentem huius text. nō abhorreere ab
hac sententia, sed potius ei esse conformem. Tum, quia su-
persua & inepta esset expressio vltimarum voluntatum,
quæ fuit facta in principio, si exceptio sequens traditæ pos-
sessionis esset solum referenda ad contractus inter viuos,

quam plusquam manifestum erat, meliorationem factam in
testamento esse reuocabilem. nec casus iste noua lege in-
digeat: ex ijs præcipue, quæ ad sedandas iuris ciuiliſ diffi-
cultates fuere conditæ. Tum etiam, quia exceptio sequens
relata ad regulam præcedentem ex ea debet supleri. l. regu-
la. §. fin. de iuris & facti igno. vt pari formiter determinet
omnes casus regulæ, ad quos illa determinatio respicit. l. iā
hoc iure, de vulgari. Cum in omnibus sit eadem ratio, nec
reperiatur maior difficultas in testamento, quam in contra-
ctu. nam cum viroq; modo facta de sui natura reuocabilis
sit, vt in principio legis nulla ratio differentię potest dari,
quare magis traditio ex contractu, quam traditio ex testa-
mento operetur illum effectum: cum vtriusq; primæua na-
tura vna sit, & æqualis. Nec obstat, q̃ exceptio in litera tex-
sit relata ad casum specialem traditæ possessionis ex con-
tractu: quia id gratia frequentioris contingentię fuit ex-
pressum: nec ex eo debet inferri, q̃ exceptio illa nō habeat
locū in traditione ex testamento: quia cū lex id expresse non
neget, sed per contrariū intellectū, vel per illationē id colli-
gatur: hoc genus deducēdi incōgruum est, nec admittitur,
quoties resultat absonus intellectus, qualis erit cui prædictæ
rationes & difficultates obſtant: ex quibus, & ex identitate
rationis, potius lex debet extendi, quam per contrarium in-
tellectum restringi & limitari.

Ex quibus inferes ad decisionē. l. 10. infra, vbi quodlibet le-
gatū filio relicū habetur loco meliorationis: quia tale lega-
tū per traditionē fiet irreuocabile. & erit notabilis limita-
tio ad regulā supra propositam, vt legatū ex traditione
non fiat irreuocabile: scilicet, nisi filio fiat, quia cum sit me-
lioratio fiet irreuocabile ex traditione, ex supra traditis, &
licet tex. in d. l. 10. nō loquatur in legaro, sed in donatione,

sic intelligendus est, quatenus refertur ad testamentum, quia ibi solum expressit donationem, quia loquebatur etiā in contractu, ut ibi dicam.

1 Per traditionem scriptura fiet irrevocabilis melioratio.

2 Possessio transfertur per traditionem instrumenti veteris, vel etiam novi, de iure particularum.

3 Irrevocabilitas an causetur ex traditione instrumenti, an ex auctoritate tabellionis.

4 Tabellio qua de causa fuerit necessarius in traditione instrumenti novi.

5 Tabellio necessarius non est, in alio quovis modo tradenda possessionis.

6 Tabellio non requiritur, quando transfertur possessio per traditionem instrumentorum veterum.

7 Donatio non requirit tabellionem vel scripturam publicam, nisi esset insinuanda.

8 Possessio qua transfertur per traditionem instrumentorum, non requirit quod res donatae sint in conspectu.

9 L. clauibus. ff. de contrah. emptione. explicatur.

10 Per traditionem scriptura fiet irrevocabilis donatio inrium, licet possessio non transferatur.

11 Melioratio testamento relicta fiet irrevocabilis per traditionem testamenti.

Glossa 9. O le ouiere entregado ante escriuano la escriptura dello. Illa est secunda exceptio text. in qua causatur irrevocabili-

tas donationis, per traditionem scilicet scripturę ipsiusmet
 donationis. Quod non sic erat de iure commun: quia licet
 per traditionem instrumenti, quo continetur ius donan-
 tis, censeretur tradita possessio. l. 1. C. de donat. non sic e-
 rat, quando tradebatur instrumentum, quo continebatur
 ius accipientis. secundum Alexand. num. 11. in. l. 3. ff. de ac-
 quir. posses. & est communis omnium opinio secundum
 Gomez, in. l. 45. Tauri, num. 57. Iure tamen partitarum ex
 l. 8. tit. 30. part. 3. inductum etiam erat, vt per traditionem
 scripturę nouę, continentis ius donatarij, trāsferretur pos-
 sessio. secundum Castillo, hic num. 10. Vnde Tello, hic nu-
 63. & in. l. 22. Tauri, num. 5. & Molina, lib. 4. primog. cap. 2.
 num. 11. vt text. noster aliquid noui inducat, intellexerunt:
 hunc casum traditę scripturę nouę esse hic expressum, nō
 quia per illam traditionem non esset manifestum transfer-
 ri possessionem: cum id esset expressum iure partitarum:
 & sufficeret prima exceptio supra posita, vt hic etiam ca-
 sus contineretur: sed quia hoc non sufficit ad causandam ir-
 reuocabilitatem donationis, de qua agimus, quę non cau-
 satur ex vi traditę possessionis propter traditionem instru-
 menti: sed ex eo, quod traditum est coram tabellione: cu-
 ius autoritas, hoc casu, non requiritur ad translationem
 possessionis, ex d. l. partitę, sed ad inducendam irreuocabi-
 litatem donationis. Hic intellectus ratione caret. Nam ex
 quo fatentur per traditionem scripturę nouę transferri
 possessionem rei donatę, ex d. l. partitę: non video qua
 ratione tabellio sit necessarius ad inducendam irreuocabili-
 tatem, in hoc particulari casu: cum translatio possessionis,
 ex quocūq; actu vero, vel facto, sit ad hoc sufficiens: nec trās-
 latio possessionis, in aliquo casu, tabellionem requirat. l. nō
 idcirco. C. de fide instrum. & ibi not. Bald. etiam in hoc tra-

4.

dictæ scripturæ nouæ, prout ipsi fatentur, oportereque
 vt discriminis rationem darent. Nam, aut tabellio debet ef-
 se necessarius, in hoc casu, ad translationem possessionis: aut
 ea sine tabellione translata, non deberet esse necessarius ta-
 bellio ad causandam irreuocabilitatē: cum translatio pos-
 sessionis sufficiat. Mihi videtur tabellionem hic, & in l. 4.
 tit. 7. lib. 5. infra, nō tam esse necessarium ad causandā irre-
 uocabilitatem, quam ad tradendam possessionem: quia si pos-
 sessio per traditionem scripturæ nouæ, sine tabellione, tra-
 deretur, ei consequēs & accessoria erat irreuocabilitas, ex
 primā exceptione nostri tex. Vnde arbitror hanc legē &
 dict. l. 4. in expressione huius casus solum voluisse declara-
 re dictā legē partitæ: quæ non est expressa ad hoc, ad quod
 allegatur: scilicet, q̄ per traditionem instrumēti noui, quo
 continetur ius accipientis, transferatur possessio. verba le-
 gis sunt. *Apoderandole delas carras porque la el ouo, o fa-
 ziendo otra de nueuo, e dandogela gana la possession.* Illa e-
 nim verba poterant intelligi, non de scriptura iuris noui do-
 natarij: sed de scriptura continente ius donantis subroga-
 ta loco deperditæ, vel cancellatæ. prout intellexerūt Ant.
 Gomez, in l. 45. Tauri, nu. 57. & Cobarr. lib. 3. variarū. c. 16
 nu. 12. eodem modo intelligentes. l. 2. tit. 12. lib. 3. fori, quæ
 idem continet: & quidem non immerito: maxime cum le-
 ges partitæ, vt plurimum, non corrigant ius commune, in
 quo erat expressum possessionem non transferri per tradi-
 tionem scripturæ nouæ, vt dictum est. Atque ita hic ca-
 sus, non tam est noua, & secunda exceptio ad regulam hu-
 ius legis, quam primæ & præcedentis exceptionis declara-
 tio. quasi legis conditores significarent, quod licet per tra-
 ditionem possessionis rei donatæ, donatio fiet irreuocabi-
 lis: & possessio possit pluribus modis tradi, qui de iure cō-

muni, & regio sunt satis expressi: aduertunt tamen, quòd si possessio tradatur per traditionem scripturæ nouæ, tabellio debet adesse, vt possessio transferatur. In quo nouum ius constituunt, cum id ex lege partitæ non esset clarum, & ius commune esset in contrarium. Vnde tabellio in nullo alio casu tradendæ possessionis necessarius est, vt in. d. l. nō idcirco. C. de fide instrum. Etiam in traditione instrumentorum veterum, nam cum per eorum traditionē sine dubio & scrupulo, iure communi & regio, possessio transferatur: id sufficit ad inducendam irreuocabilitatem, prout in hac lege continetur in prima exceptione. Sed neque in hoc casu scripturæ nouæ, tabellio requiritur in confectioe scripturæ donationis: poterit enim donatio fieri in priuata scriptura, l. si aliquid. C. de dona. l. si donatio per epistolā. C. eo. tradit Boerius decisione. 171. num. 17. quando insinuatio non requiritur, de quo in. l. Sancinus. C. de donat. & tradit Tello, in. l. 2. Tauri, num. 4. & num. 6. in fine. Hæc tamē priuata scriptura, quemadmodum & publica, coram tabellione tradenda est, vt sic transferatur possessio, & causetur irreuocabilitas. & eodem modo est intelligēda. d. l. 4. infra rit. sequent. & tradit Mieres r. p. primog. quæst. 65.

Et procedunt ista non solum si donatio contineat res mobiles, prout strictè intelligebat Ange. in. l. 3. ff. de acquir. poss. quem videtur sequi Vincentius, ibi num. 11. sed etiam si contineat res immobiles, secundum Gomez, in. dist. l. 45. num. 56. ex. d. l. partite, quæ in immobilibus loquitur, & ex nostro rex. declaratur vt dictum est.

Nec requiritur quòd res donatæ sint in conspectu, secundum glo. ver. traditis in. d. l. 1. C. de dona. quam sequitur Castillo, hic num. 101. & communiter. dd. secundum Gomez, vbi supra num. 58. & Cobarr. vbi supra. Quidquid dicat gl.

ibi,

ibi ver. instrumentis & Bald. Nec quidquam in contrarium facit tex. in l. clauibus. ff. de contrah. emptione. Quoniā ibi non tractabatur de tradenda possessione horreorum, sed mercium, quę in ipsis horreis continebantur: quę merces per clauēs non representantur, quemadmodum contenta in instrumento per ipsum instrumentum representantur. Nam si ibi horrea venderentur: per traditionem clauium (quanuis non in conspectu) possessio horreorum tradita cēferetur, ex d. l. i. C. de dona. & dict. l. partita, cum idem sit tradere signum significans, q̄ tradere significatum. secundū Bald. & omnes ibi. Et in hoc tex. ille in. d. l. clauibus. singularis est, quod etiam si merces nullo actu corporeo apprehendantur, etiam visu: possessio tamen acquiritur per traditionem clauium in conspectu horreorum; per illā enim traditionem, horrea apprehensa fuisse, & per consequens merces contentę, significatur. & hoc significat consultius in verbis, *Licet horrea non aperuerit*, Quasi apertis horreis, & visis mercibus, sine dubio possessio, & dominium acquirerentur, iuxta tex. in l. i. §. si iusserim. de acquir. possess. Illud autem ibi inducitur, q̄ paria sint apprehendere ipsam rem continentem, quod esset apprehendere rem contēntā: unde ibi satis probatur opinio Bart. nu. 18. in l. i. ff. de acquir. possess. quod tex. in d. l. clauibus. omnino requirat clauēs tradi in pręsentia horrei, quem contra Alex. ibi defendit recte Iass. num. 91.

Erit autem vtilis modus istę tradēdę possessionis, (per scripturā scilicet donationis,) ad oēs casus, in quibus possessio nō posset transferri per modos expressos in pręcedēti exceptione: qualis erit, si donatio, seu melioratio cōtineat iura & actiones, quę cum, (tanquam in corporalia,) aliter quam per cessionem tradi non possint, vt ibi diximus.

Irre-

Irreuocabilitas autem non in congrue causabitur per traditionem scripturæ donationis, argumento huius text. Nam licet verum sit, adhuc per talem traditionem scripturæ possessionem non transferri in dictis iuribus in corporalibus, secundum Imo. in. l. fin. ff. de dona. Vincentium Hercul. in l. 3. num. 15. ff. de acquir. possess. nec donatarium virtute talis traditionis posse experiri & agere contra debitores, secundum Rebus, in. 3. parte. constit. Gallie titul. de materia possessionis in princ. num. 8. 4. cum in ea cessio sit necessaria: ad causandam tamen irreuocabilitatē donationis, de qua agimus, modus iste sufficiens erit, ex quo in hac lege est expressus sine distinctione rerum de quibus sit facta donatio. Quo casu, donatarius aget cōtra donantem vt cedat sibi ius, quod ex traditione scripturæ in spe est sibi irreuocabiliter questum. Quin & posset defendi, talē traditionem cessionis vicem habere, argumento constituti, de quo supra in gl. præcedenti, quod esse regulare in omni verbo appposito in donatione iurium, quod actus perfectionem denotet, ex aliorum sententia resoluit Molina, lib. 4. primogen. c. 2. ex num. 3°.

Ex eo etiam, quod supra tradidimus in gl. præcedenti, sufficere traditionem rei, ad causandam irreuocabilitatem meliorationis testamento relictæ, infertur etiam, quod sufficiet traditio ipsiusmet testamenti coram tabellione, cum iste modus eandem vim habeat cum præcedenti, & in lege positus ad omnia superiora debeat referri. Imo & manifestior est voluntas tradentis testamentum, loco possessionis, ad causandam irreuocabilitatem: quam tradentis rem, argumento eorum quæ ibi diximus.

1 *Melioratio ex causa onerosa cum tercio est irreuocabilis.*

- 2 Matrimonio cessante, cuius causa est facta melioratio, etiam sine culpa filij, potest reuocari melioratio.
- 3 Soluto matrimonio non reuocatur melioratio eius causa facta.
- 4 Filius emancipatus per matrimonium ex lege regia, eo soluto non reuertitur ad patriam potestatem.
- 5 Matrimonium, cuius occasione fit irreuocabilis melioratio, non requirit vellationes.
- 6 Donatio filia ingredientis monasterium habet causam onerosam & est irreuocabilis.
- 7 Donatio facta filio ad titulum patrimonij pro suscipiendis ordinibus habet causam onerosam, & est irreuocabilis.
- 8 Donatio causa studij reuocabilis est, nisi filius fiat aduocatus, aut doctor.
- 9 Donatio pro alimentis reuocabilis est.
- 10 Donatio remuneratoria potius est solutio.
- 11 Donatio pro legitima ijsdem regulis subiacer, sicut & alia simplices.

Glossa
10.

O el dicho contrato se ouiere hecho por causa onerosa, &c. Hæc est tertia exceptio, ex qua causatur irreuocabilitas donationis, quando melioratio est facta ex causa onerosa cum tertio. Et hoc casu, hæc duo copulatiuè requiruntur, quod sit causa onerosa, & cum tertio prætendenti inter esse. & ponit lex exemplum, si pater paciscatur cum tertio se collocaturum matrimonio filium, & ea ratione facturum meliorationem. Sic enim debet interpretari exemplum textus quia non sic esset, quando filius melioraretur, vt dicius vel nobi-

nobilius matrimonium inueniret, Tūc enim non contrahi-
tur cum tertio, nisi tēpore contracti matrimonij ratificare-
tur, vt recte perpendit Tello, hic nu. 72. & Moli li. 4. c. 1. 2.
nu. 17. & Mier. 1. part. primog. quēst. 39. nu. 10. Et exēplū nō
fieri text. sic intellectum, viger etiam de iure cōmuni. est e-
nim similis donatio pars contractus dotis à patre filiē dati,
quē alias decepta remaneret, si talis donatio marito facta nō
valeret, vt tradunt Guido decisione. 145. Decius conf. 441
nu. 12. Bertrandus conf. 227. nu. 10. vol. 2. Rimi. in. §. 1. insti-
tuta de dona. nu. 49. In dote vero filiē datę lex nostra i-
dē disponit, quod ius commune ea enim donatio, iure com-
muni, irreuocabilis erat. l. Pōponius Philadelphus. ff. fami.
hercifer. etiam si esset dos, vltra legitimam, continens melio-
rationem vt hic. quod quantum ad meliorationem hodie
correctum est ex. l. 1. tit. 2. lib. 5. copila. vbi filia non potest
meliorari causa dotis.

In donatione autem, seu melioratione facta filio in cau-
sam matrimonij, quærunt omnes hic, an matrimonio sine
culpa filij nō sequuto, possit reuocari. Nam si culpa & facto
filij cessauit, donatio est inefficax. l. pater Seuerinam. ff. de
cond. & demōst. l. 1. 4. tit. 4. part. 6. tradit Soci. nu. 10. in. l. in
testamēto. La. 2. ff. de cōd. & demōst. Quādo autē sine culpa
filij: omnes cōcludunt, qđ donatio non potest reuocari, se-
quuti Segurā, in. l. vnū ex familia. §. sed & si fundū deleg. 2.
Cifue. nu. 5. Castillo, nu. 105. Arias, nu. 28. Pala. Rub. nu. 45
hic. Loazes, in. l. fil. usfami. §. diui. nu. 85. deleg. 1. Omnes mo-
uētur, quia dos, & donatio ppter nuptias equiparātur. l. cū
multę. C. de dona. ante nupt. Sed dos est irreuocabilis, etiā si
matrimonium nō sequatur. l. si extraneū in fin. ff. de cōd. ob
causam vbi not. Rom. Alex. & Iass. ergo idē in donatione in
causam matrimonij. Cōtrarium defendit Tello, hic, nu. 77.
quem

quem sequuntur Molin. lib. 4. primoge. cap. 2. num. 8 & Mieres. 1. parte quæst. 39. num. 11. ex eo, quia omnis dispositio ob causam non habet effectum cessante causa, vt in toto titulo de condict. causa data, & quemadmodum donatio citra causam est reuocabilis, eodem modo donatio ob causam matrimonij, quod cessauit, cum hæc duo æquiparentur. l. in fin. ff. de cond. sine causa. Secundo, quia ex hac lege, irreuocabilitas est concessa huic donationi, in quantum onerosa cum tertio, sed, cessante causa tertij, donatio remanet mere lucratiua. l. Pomponius Philadelphus. ff. fami. her. cil. l. fin. §. si à Socero, vbi Bart. & dd. ff. quæ in fraud. cred. Item, quia donatio in causam matrimonij non est donatio propter nuptias, ad quam illi arguunt ex dote, vt tradunt Pau. consi. 345. volum. 1. Bertrandus, consi. 60. vol. 2. Ripa, in. l. 1. num. 141. ff. solu. matrim. Et hanc teneo, non quia donatio in causam matrimonij, non sit donatio propter nuptias, quia de hoc dicam in. l. 9. infra. Sed, quia etiam si sit donatio propter nuptias, eius antiqui effectus sunt hodie sublati, maxime ille, qui traditur in l. fin. C. de dotis promiss. à quo articulus iste pendet, hodie enim non cogitur pater dare filio donationem propter nuptias, vt tradit Bald. in principio in authentica dos data. C. de dona. ante nupt. & sic cessat argumentum ex dote, quæ ideo non potest reuocari, etiam non sequuto matrimonio, quia est debitum obligatorium, & quanuis cesset causa, non repetitur: quod cessat in donatione propter nuptias, ad quam pater hodiè non tenetur, & sic non valet argumentum de dote, ad donationem propter nuptias, & cessat æquiparatio vtriusque, de qua in. d. l. cum multæ.

3. Si autem matrimonium, cuius causa melioratio facta fuit, fortitum fuerit effectum, licet postea morte dissoluatur sine prole,

prole, melioratio firma manet, quia effectus causæ consummatus non indiget ad sui valorem, quod causa, unde processit, duret: mo, ea e iam cessante, ipse perseverat. l. inter stipulantem § sacram. de verborū. l. si in princ. ff. unde liberi. Argumento emancipationis, quæ per matrimonium contrahitur, ex. l. 8. tit. 1. lib. 5. copila. quæ, soluto matrimonio, non dissolvitur. secundum Castillo, ibi, in fine, & late probat Mincha. de success. progressu lib. 1. §. 1. num. 2. cuius rationes huc etiam conducunt. Sed an ad valorem meliorationis requirantur hic, quæ ibi ad emancipationem, requiruntur? matrimonium scilicet, & ecclesiasticæ benedictiones, quas esse ibi de essentia omnes fatentur? Sed contrariū credo, quia ibi idē requiruntur vellationes, quia sunt expressæ. Item, quia si hic requirerentur, supposita illa lege, in nullo corrigeretur ius commune: cū donatio facta emancipato de iure communi valeat. l. siue emancipatis. C. de dona. Item, quia effectus matrimonij, neque à vellationib⁹, neque à copula pendet. l. nuptias. de regul. iuris. latē tradit Tiraq. in l. si vnquam ver. donationē largitus, numer. 224. Cobarr. de sponsa. 2. parte cap. 1. §. vnico in princ. & omnes conditiones matrimonij, eo contracto sine copula, neque vellationibus, verificantur. ex late traditis per Pala. Ruuios in rubrica de donatio, inter. §. 55.

Sed quatenus tex. extendit hanc causam onerosam cum tertio ad alias causas similes matrimonio: pluribus modis exemplificatur per Castillo hic. Illa erunt exēpla congrua, quæ contineant causam onerosam cum tertio: quale erit, si donetur filix ingressæ monasteriū, talis enim donatio dos est, secundum Barr. in l. Titio centum. §. Titio genero. in fine. ff. de cond. & demonstr. & causa onerosa contracta cum monasterio.

F Idem

7. Idē erit in donatione pro patrimonio clerici, vt ordines suscipiat. est enim causa onerosa cū episcopo, qui alias nō ordinarer, ne de suo aleret. c. episcop⁹. c. ruis quæstionib⁹. de præbēd. & ita tenēt Cifuēt. & Tello hic, Cobarr. in. c. Raynald⁹. §. 2. num. 7. de testamentis. Auēdaño responso. 17. in fine.

8. Quod autem in donatione causa studij tradunt hic Cifue, Castillo, Arias, Pala, Ruuios: quōd sit irreuocabilis, ex æquiparatione dotis: defendi non potest, secundum Tello, hic nu. 113. Cum magis communis opinio sit in cōtrarium, quōd donatio causa studij possit reuocari. Nisi filius esset aduocatus, aut doctor, aut ante reuocationem efficeretur talis. vel nisi expensæ essent iam consumptæ. hoc tenet Bart. in. l. prima. §. neque castrense, num. 2. de colla. bonorum, & in. l. filiz cuius. C. fami. hærcis. vbi Bald. num. 10. & Salicet. 3. quæst. & est communis opinio secundum Iass. nu. 55 in. l. a. ff. solu. matrimonio, & ibi Ripa, nu. 140. Argumentum autem illud, de dote ad studium, inefficax est: cum obligatio dorandi sit necessaria, studij vero non. secundum Ripā, vbi supra, & Tello hic.

9. Quod etiam traditur de donatione pro alimētis, falsum est: nam est in valida, & reuocabilis. ex gl. in. l. 2. C. de inoffi. donatio. communiter recepta secūdū Gomez, hic num. 5.

10. Donatio etiam remuneratoria pro simili adduci non debet. est enim potius debiti solutio, quam donatio. l. sed & si lege. §. consuluit. de perit. hered.

11. Donatio etiā pro legitima iisdem regulis subiacet, sicut & aliæ simplices. vt tenet Areti. nu. 4. in. l. placet. de acq. hære. Fulg. in. l. si nō mortis. ff. de in officio. testamēto. Decius cōf. 86. nu. 8. Segura in. l. vnū ex familia. §. sed & si fundū. deleg. 2. nu. 116. Loazes in. l. filius fami. §. diui. nu. 75. dleg. 1. Gom. hic nu. 5. & alij plures, quos refert & sequitur Daenas reg.

323. limi. 5. Cū donatio p alimētis, quę omni iure sunt filio debita, nō valeat in vita. ex gl. in l. 2. C. de inoffi. don. & facit pro hac opinione in argumētū tex. bene pōderatus, in l. cū de bonis. C. de dona. & in l. si filia nupta §. si pater. ff. fami. hęcif. & ita est tenendum, licet cōtrarium tenuerint Ange. in d. l. si non mortis. Iass. in l. frater a fratre. de cond. indeb. nu. 44. & in repetitione nu. 23. & ibi latē M. Mantua, num. 356. Parisius conf. 16. num. 35. volum. 2. Xuarez in l. quoniā in prioribus in princ. nu. 4. Hęc autē donatio pro legitima, eū de iure cōmuni esset nulla facta filio in potestate: regulā da tamē est ex nostro tex. vt valeat reuocabiliter: etiā si fiat a matre, vel fiat filio emācipato, nisi in casibus exceptis.

- 1 Donatio fit irreuocabilis ex iuramento, si fiat cum pacto de non reuocando.
- 2 Homagium non firmat donationem reuocabilem, nisi sit mixtum iuramento.
- 3 Donatio inter patrem & filium, an fiat irreuocabilis ex solo pacto de non reuocando.
- 4 L. vbi ita donatur. ff. de dona. causa mortis, expenditur.
- 5 Pactum de non reuocando appositum in clausula ordinaria executionis contractus non immutat eius naturam.
- 6 Pactū de nō reuocādo nō immutat naturā contractus.
- 7 Pactū de nō reuocādo nō potest suplere defectū traditionis.
- 8 Donatio sine traditione facta filio de iure regio ysdem regulis indicatur, sicut tradita de iure communi.
- 9 Traditio requiritur in donatione facta filio, vt interim pater possit pœnitere.
- 10 Insinuatio requiritur in donatione, vt interim donator possit pœnitere.

LEX I. GLOS. XII.

11. *Insinuatio non potest renunciari.*
12. *Ubi ita donatur. ff. de donat. causa mortis. ad longum explicatur.*
13. *Donatio causa mortis cum pacto de non reuocando ex cōiectura potius quam ex transfusione iudicatur donatio inter vivos.*
14. *Perinde, dictio licet in proprietatem denotet, aliquando tamen omnimodam identitatem significat.*
15. *Pactum de non reuocando adiectum donationi causa mortis solum facit presumi inter vivos, eius tamen natura non immutat.*
16. *Donatio causa mortis inter virum, & uxorem valet.*
17. *Donatio causa mortis cum pacto de non reuocando inter coniuges non valet.*
18. *Donatio causa mortis facta pacto nudo valet.*
19. *Donatio causa mortis facta coniugi pacto nudo sine traditione cum pacto de non reuocando est nulla, nec confirmatur ex defectu traditionis.*
20. *Idem in donatione facta filio, in similibus terminis.*
21. *Donatio causa mortis facta coniugi, vel filio, sine traditione valet, & morte confirmatur.*
22. *Donatio presumpta non fit irrevocabilis ex traditione ficta.*
23. *Dua fictiones non possunt concurrere.*
24. *Donatio causa mortis ex pacto de non reuocando iudicatur inter vivos, etiam si valeret prout causa mortis, non*

autem

- autem possit valere prout inter vivos. non obstat.
- 25 Donatio omnium bonorum presentium & futurorum valet de iure communi reiecta mentione futurorum.
- 26 Donatio omnium bonorum etiam presentium non valet iure regio.
- 27 Donatio causa mortis omnium bonorum non est prohibita, iure regio: aduersus Gomez.
- 28 Disponens non videtur eligere viam, per quam sua dispositio subvertatur.
- 29 Donator non interpretatur elegisse viam, per quam presumatur donatio valida.
- 30 Actus semper presumitur factus eo modo quo licite fieri potest, quando alias resuleret delictum.
- 31 Donatio causa mortis cum pacto de non reuocando iudicatur inter vivos, etiam quoad fructus.
- 32 Donatio in propria significatione ad traditam refertur.
- 33 Donatio causa mortis sine traditione cum pacto de non reuocando: an iudicetur inter vivos pura.
- 34 Pactum de non reuocando non potest consumere naturam donationis causa mortis, quoad expectandam mortem.
- 35 Donatio causa mortis cum pacto de non reuocando habet vim donationis inter vivos collata post mortem.
- 36 Pactum simplex de non reuocando adiectum donationi causa mortis facit donationem esse inter vivos, nec requiritur adicere, quod nullo casu reuocetur.

- 37 Pactum de non reuocando sui natura omnes modos comprehendit, quibus donatio reuocari potest.
- 38 Legatum ex pacto de non reuocando non immutat naturam, neque fit irrevocabile.
- 39 Legatum à donatione plurimum distat.
- 40 Ex donatione causa mortis quandoque fit transitus in legatum.
- 41 Donatio inter vivos per verbum legati, habetur loco donationis causa mortis.
- 42 In dubio non videtur quis velle se arctare, nisi quatenus importet ad actum, qui geritur.
- 43 Legatum ex pacto de non reuocando iurato, an transeat in donationem inter vivos, q. non. num. 50.
- 44 Inter acta testandi contractus fieri potest.
- 45 Contractus inter acta testandi celebratus irrevocabilis est.
- 46 Pactum tollens liberam testandi facultatem, quoad heredis institutionem reprobatum est.
- 47 Pactum, ut si legatum reuocetur transeat in donationem inter vivos, tolleratur. & num. 52. & 53.
- 48 Iuramentum facit valere actum meliori modo, quo potest.
- 49 Donatio omnium bonorum firmatur iuramento.
- 50 Iuramentum adiectum dispositioni sua natura reuocabili solum addit vinculum periurij.
- 51 Donatio causa mortis facta coniugi vel filio, cum pacto de non reuocando & iuramento, est irrevocabilis.

55 *Donatio inter parentes & filios, & coniuges, firmatur iuramento.*

56 *Iuramentum non supplet duos defectus.*

Que enestros casos. Ultra casus igitur in prædictis limitat[i]onibus expressos, alij addi non debent: cum lex procedat per modum regulæ generalis. & sic exceptionibus assignatis aliæ non sunt addendæ, ex Bald. in l. 1. §. excipiuntur in fine. ff. de feriis. Cum exceptio in quibusdam confirmet regulam in cæteris. Iam quod liquide §. fin. de pen. legat. & tradit Roma, consil. 291. numer. 3. Sed nec aliæ exceptiones adduci poterant, nisi quæ ad expressas possent referri.

Glosse

II.

Excepta donatione iurata, quam omnes agnoscunt esse irrevocabilem. quod iuramento tribui debet, cum possit servari sine interitu salutis æternæ. cap. quāvis pactum, de pactis in sexto, & ista est cōmunis opinio, ut potest videri per Rimin. Alexand. Iass. & Decium in l. si donatione. C. de colla. Seguram in l. vnum ex familia. §. sed si fundum, col. 53. deleg. secundo. Peralt. in dict. l. vnum ex familia in princ. num. 23. Tello, hic. num. 91. Mincha. de success. creatione. §. 29. nu. 14. Firmabitur autem donatio iuramento: si fiat cum pacto de non reuocando, vel de ratum habendo: ut bene aduertit Tello. alias iuramentum nunquam immutat naturam contractus de sui natura reuocabilis, nisi adiiciatur post dictum pactum. ut ex cōmuni opinione tradit Decius consil. 236. Segura, xbi supra. Cobarr. in rubrica de testamentis. 2. parte, num. 14. versi quinta conclusio. Mières primā parte, primogenitorum. quæst. 22. num. 8. Vbi numer. 1. resoluit vna hanc iuramenti ad homagium,

F 4 non

non esse extendendam, cum in cesset rei, sacre interpositio, ex qua vis iuramenti pender. (Est enim homagium fidei solum humane interpositio, secundum Cobarrub. in. c. quanuis pactum. 1. parte. §. 2. num. 2. & Pinel. in. l. 2. de rescindend. vendi. 3. parte. cap. 1. num. 13. & frangens homagium non est per iurus, secundum Gregor. in. l. 2. ver. le fizieren. tit. 1. part. 3. & Auendaño in capitibus correctorū 2. parte cap. 27. num. 2.) Licet contrarium in proposito huius legis tenuerit Peralt. in. l. vnum ex familia. in principio num. 23. delegat. secundo. Cuius opinio admittenda erit, quoties homagium mixtum fuerit iuramento, prout multoties contingit, in solo autem homagio superior opinio verior est.

3. Ex quo, non immerito, ad illam quæstionem inferitur: vtrum per solum pactum de non reuocando, citra iuramentum, efficiatur irreuocabilis donatio facta filio. Nam Molina lib. 4. primogen. cap. 2. ex num. 40. post Peraltam in. l. cum pater. §. 3. filia. num. 32. delegat. 2. contendit irreuocabilem fieri. per text. quem ad hoc putat expressum, in l. vbi ita donatur. ff. de dona. causa mortis, vbi donatio causa mortis, quæ de sui natura, reuocabilis est, per tale pactum efficitur irreuocabilis, & transit in donationem inter vivos. Plus est, quod tradit hic Tello ex num. 94. cum sequent. q. si pactum hoc de non reuocando apponatur in melioratione testamento relicta, est sufficiens ad causandam irreuocabilitatem, non solum si sit iuratum, sed etiam simplex, (loquitur enim alternatiue,) mouetur ex. d. l. vbi ita donatur. Cuius argumento idem, inquit, esse futurum in quouis legato, cui donatio causa mortis, de qua ibi, æquiparatur. l. illud. ff. de dona. causa mortis. maxime, quia legatum & donatio habent symbolum. est enim legatum donatio. l. legatū iuncta gloss.

gloss. delega. 2. & de donatione quandoque fit transitus in legatum. l. miles ad sororem delega. 2. & quandoque ex legato in donationem: per traditionem scilicet rei legatæ. l. Lulius Titius testamēto. delega. 2. tradit gl. in. d. l. legatum, & magis communis opinio de qua supra in gl. verb. salvo. Ex quo à fortiori, idem futurum dicit per iuramentum additum pacto. ex Areti. confi. 74. num. 3. Guido confi. 246. nu. 1. Jass. in. l. non omnis. num. 2. ff. si cert. petat. & alios quos refert ipse Tello, num. 99. & Cobarr. in rubrica de testamētis. 2. parte. num. 14. ver. quarta conclusio. Idque fundatur, Tum, quia ea est iuramenti natura, vt faciat valere actum meliori modo quo possit. l. cum pater. §. filijs matrē. delega. secundo. tradit M. Anton. de viribus iuramenti, num. 137. Bart. in. l. si quis pro eo. de fide iuss. num. 13. & 14. Roma. in. l. 1. §. si quis ita. de verborum, nu. 24. Alex. confi. 29 volum. 2. in fine, Corne. confi. 214. num. 6. & 11. volum. 2. Boerius decisio. 314. nu. 4. in fine: Tum etiam, quia cum ex traditione rei legatæ fiat hic transitus in donationem: à fortiori ex iuramento, quod est ad hoc maioris efficaciz. Quod probat ex donatione inter patrem, & filium, quæ per traditionem non efficiebatur irreuocabilis de iure communi. l. donationes, quas parentes. C. de donatio. inter virum, & tamen per iuramentum, etiam sine traditione, fiebat irreuocabilis. ex communi doctorum sententia. in. l. si donatione. C. de colla. & in. l. frater à fratre. ff. de cond. indeb. vt constat ex longa allegatione. P. Duenas reg. 19. 2. ampli. verfi. Pro qua opinione. Idem in donatione causa mortis, quæ per traditionem non fiebat irreuocabilis. l. qui precio. l. si alienam. l. si mortis causa. ff. de dona. causa mortis. & tamen per iuramentū, etiam sine traditione, fiebat irreuocabilis. Vt tradit Cobarr. in rubrica de testamentis. 2. parte nu. 14. ver.

quarta conc. tādē adducit huius opinionis autorē Decium,
 cons. 293. in princ. vbi tenet, q̄ legatū transit in donationē
 inter viuos per pactū de non reuocādo. Et ad hāc dicit nō
 obſtare eā cōmunem traditionē, qua dici ſolet, iuramētum
 vel pactū de nō reuocando non immutare naturam actus,
 ſuper quo interponitur. cap. fin. de procūra. in. 6. l. cū præ-
 cario. ff. de præcario. Quia illud intelligitur, quādo pactum
 vel iuramentum repugnat naturę actus, ſuper quo interpo-
 nitur, taliter, q̄ ſtante pacto de non reuocando ſimplici vel
 iurato, omnino deſtruitur natura actus, & ita intelligit il-
 la iura. Sed quories natura actus reuocabilis poteſt mutari
 in aliam irreuocabilem: tunc non ſolum iuramentū, ſed &
 ſimplex pactum de non reuocando operantur illam trans-
 ſiſſionem, ex. d. l. vbi ita donatur. Quę omnia, ſi vera ſunt,
 facile conuincunt contra ea, quę modo dicebamus, q̄ per
 homagium de non reuocando melioratio non fiebat irre-
 uocabilis. Sed opiniones iſtę, & extensiones mihi pericu-
 loſę videntur.

Habet autem articulus iſte triplicem inſpectionē. Prima:
 vtrū melioratio facta titulo donationis, quā per pactum iu-
 ratū de nō reuocando vel de ratum habendo concedimus
 irreuocabilem fieri: eandem firmitatem obtineat per ſim-
 plex pactum de nō reuocando. Secunda: vtrum melioratio
 teſtamento relicta cum tali ſimplici pacto fiat etiam irreuo-
 cabilis. Tertia: retento eodem themate, vtrum ſi iuramen-
 tum additum ſit, ſaltem fiat irreuocabilis. Horum omnium
 vis & fundamentum pender ab intellectu text. in. d. l. vbi ita
 donatur. Inquit Martianus. *Ubi ita donatur cauſa mor-
 tis, vt nullo pacto reuocetur, cauſa donandi magis eſt, quam
 mortis cauſa donatio. & ideo perinde haberi debet, atque
 alia*

alia quauis inter viuos donatio. Ex quo text. communiter
 dd. colligunt, quod donatio causa mortis transit in donatio
 nē inter viuos per pactū de nō reuocādo. Erlicet Bart. ex il-
 lo tex. generalius colligat, q̄ cōuētio, vel pactū appositū in
 cōtractū cōtra substantiā ipsios (si verborū significatio patit)
 facit cōtractū vel cōuētiōnē, in alium contractum transire,
 qui sit conformis, & quadret cum pacto appposito. Hęc regu-
 la & deductio tam generalis vix, imo nunquam poterit exē-
 plicari extra casum tex. donationis scilicet causa mortis.
 Istum tex. quatuor modis limitat Guillerm. Bened. in cap.
 Raynurius, verb. testamentum. el quarto ex nu. 25. & alijs
 modis Petrus Dueñas, regula. 17. & per quinque conclu-
 siones declarat optimē Cobarrub. in rubrica de testamen-
 tis, secunda parte. num. 13. & 14. Ex cuius dictis conclusio-
 nis. text. est, intelligenda: quoties pactum de non reuocando,
 vel de ratum habendo apponeretur in ea clausula, quæ do-
 nationem inducit: secus enim esset si apponeretur ad exe-
 cutionem contractus. Quia ea clausula ordinaria, quæ in
 executione contractus apponitur, qua contrahentes pro-
 mittunt non reuocare, vel ratum habere, actus dispositio-
 nem non immutat, nec auget. Clementina prima depræ-
 bend. In eo igitur casu: quando pactum de non reuocan-
 do, vel de ratum habendo ponitur in ea clausula, quæ do-
 nationem inducit: omnes concordant, quod operatur
 transitum in donationem inter viuos irreuocabilem. Quo
 argumento Molina asserit, quod donatio inter patrem &
 filiam, quæ de sui natura est reuocabilis, quemadmodum
 fit irreuocabilis per traditionem, fiet etiam per tale pa-
 ctum. ex dicta l. ubi ita donatur. Sed hæc extensio la-
 ta est, & periculosa. Nam illud pactum nunquam im-
 mutat naturam contractus super quo interponitur.

Item

- l. cū pr̄cario. ff. de pr̄cario. not. gl. ver. acceperit: in l. si alie
nā. §. Marcellus. ff. de dona. causa mortis. l. sub cōditione. ff.
de cōtra tab. l. seruitutē. §. & si quis ff. de bonis liber. l. stipu-
lario, hoc modo cōcepta. de verborum. l. cum mora. C. de
transactio. & vtrobiq̄ue not. dd. & plura refert Iass. in. l. ex
testamento. C. de fideicōm. & Mieres, lib. primogeni. i. par.
7. quæst. 30. vbi hanc etiam partem tenet. Secundo, quia pa-
ctum de nō reuocando non potest suplere defectum tradi-
tionis, nec esse eiusdem efficaciz. Nā donatio inter patrē &
filium, quæ sine traditione erat nulla de iure communi, nec
morte confirmabatur. l. donationes, quas parentes. C. de do-
natio. inter virum: si fieret cū pacto de non reuocando, simi-
liter, nec valebat, nec morte confirmabatur, nec pactū ali-
quid operabatur: ex dicta generali regula, quia nō immutat
naturam cōtractus. Nec in iure vnquam est inuentū, q̄ pa-
ctum de non reuocando habeat vim traditionis. Quo argu-
mento, idem est in casu nostri tex. qui solū in effectu dispo-
nit. q̄ donatio inter patrem & filium, quæ de iure cōmuni
poterat morte confirmari, valeat nunc irreuocabiliter. Sed
talis donatio sine traditione, quanuis haberet pactum de
non reuocando, non confirmabatur morte: ergo nec nunc
8. valeat irreuocabiliter. Tercio, quia iste tex. quo ad reuoca-
bilitatem donationis, parificauit donationem inter patrem
& filium, sine traditione: cum donatione, quæ de iure com-
muni fiebat cū traditione. Nā licet nostrates inter vtrūque
ius distinguant, quoad primordiale valorem, asserentes,
donationē inter patrē & filiū, cū traditione de iure cōmuni
esse nullam, morte tamen confirmari: ex nostro vero text.
donationē sine traditione, statim valere, sed reuocabiliter,
vsq; ad mortē, vt dixi sup. gl. 4. In eo aut, q̄ vtrūq; reuocabi-
lis sit, illa de iure cōmuni, ista de iure regio, nemo dubitat.
Sed

Sed donatio inter patrem & filium cum traditione de iure communi, etiam si adesset pactum de non reuocando, adhuc erat nulla & reuocabilis usque ad mortem, ex dicta regula: ergo & donatio sine traditione, quæ ex iure nostro similiter est reuocabilis, ex eadem ratione, & argumento non fiet irreuocabilis ex tali pacto. Quarto, quia traditio in literano stri tex. ex qua donatio fit irreuocabilis, requiritur ad ostendendam enixam & geminatam voluntatem patris volentis donationem irreuocabilem fieri: quæ voluntas ut hunc finem consequatur, præstanda est eo modo, & ordine quo lex disposuit: unde si diuerso modo præstetur, quibuscumque verbis quantumcumque enixis & efficacibus, non operabitur dictam irreuocabilitatem: quin eis non obstantibus possit reuocari. Nam licet traditio possessionis, eodem modo à voluntate patris pendeat, quæ admodum & donatio: lex voluit donationem, quantumcumque enixam & efficacem, retardare usque ad traditionem, ut vel sic maiori voluntate & deliberatione fieret. Prout videmus in insinuatione donationis excedentis legitimam summam: quæ, cum inter alia, ad hunc finem, de quo agimus, sit introducta, ut scilicet inter donationem, & insinuationem donans deliberare possit, an sibi expediat donationem perficere. Vi in authentica de appellatio. & intra quæ tempora in princ. ver. *Ut liceat homini intra id spatium plenissime deliberare.* Non potest per donatorem ex quavis alia clausula suppleri, aut renuntiari, quin possit poenitere, cum eius effectus non pendeat à potestate donantis secundum Bart. in l. Sancinus. §. fin. C. de dona. & in l. Modestinus. ff. eo. vbi sequitur Roma. & Alex. & dicit esse communem opinionem Paul. cons. 98. & 103. Idem Alexand. in l. nemo potest delegat. 1. numer. 12. post Bart.

.9.

.10.

.11.

Bart. ibi, & idem tradit Mincha. de success. creatione. §. 5. num. 2. Quo argumento constat ex pacto de non reuocando, vel quouis alio, quantumcūq; enixo & efficaci, quod sufficiens non sit ad translationem possessionis, non induci hanc irreuocabilitatem, quam lex per translationem possessionis voluit induci.

- .12. Ad text. in. d. l. vbi ita donatur. Responderur, quòd ibi solum probatur, quòd donatio causa mortis ex pacto de nō reuocando transfunditur in donationem inter viuos. Et licet. dd. ibi videantur significare illam donationem causa mortis, de qua ibi, origine fuisse donationē causa mortis, ex pacto autem adiecto conuersam & transfusam in donationem inter viuos: quasi illud pactum id operetur perfusionem & transfusionem: prout videntur significare verba illa. *Perinde haberi debet.* Iuncta. l. si alienam. §. Marcellus, in fine. & l. senatus. §. mortis. in fine. ff. de donat. causa mortis. vbi ista donatio cum tali pacto appellatur donatio causa mortis. Proprius tamen existimo donationem illam dici & iudicari donationem inter viuos, ex coniectura, & præsumptione, quam ex transfusione. Fuitque iure consulti iudicium: quòd illa donatio, quæ erat quasi anomala, & pro vna, & altera parte habebat indicia, & poterat diuerso iure censerī: ex maiori præsumptione collecta ex pacto de non reuocando iudicaretur donatio inter viuos. quia licet per contraria parte extraret mentio mortis, quæ denotabat donantem voluisse donare causa mortis: verba illa habent duplicem sensum: vnum, quòd donator donat causa mortis. alterum, quòd mouetur causa mortis ad donandum inter viuos. & ibi ex pacto de non reuocando verba illa (*causa mortis*) Interpretantur in hoc secundo signi-

Significato, vt donatio iudicetur inter viuos. Atque ira
 verba illa. *Perinde haberi debet.* Significant omnimodam
 identitatem, vt alias tradit Bald. in l. sed si lege. §. perinde.
 ff. de petitio. heredit. quasi illa donatio nihil distet ab alia
 quauis donatione inter viuos. Et licet dictio. *Perinde.*
 soleat denotare improprietatem & similitudinem, se-
 cundum Bartol. in extrauagan. ad reprimendum, versic.
Perinde. Improprietas & similitudo, (si qua est in illa dona-
 tione,) non stat in eo, quod illa donatio in aliquo essen-
 tiali distinguatur à donatione inter viuos: Sed in eo,
 quod cum sit eadem, id tamen iudicium ex coniectura,
 & præsumptione colligitur. Et hoc est, quod voluit di-
 cere Iuris Consult. in dict. §. Marcellus, in mortis causa do-
 nationibus facti quæstiones esse. quasi diceret, in dona-
 tionibus causa mortis multoties ex pactis apposis dubi-
 tari, & decidi quid voluerit donator. Sed, vtrumque
 sit, siue per præsumptionem, & coniecturam, siue per
 transfusionem: donatio causa mortis cum tali pacto, ea-
 dem est, vt alia quæuis inter viuos. Ex quo deducitur,
 quod omnes qualitates, quas haberet donatio inter viuos
 expressa inter illas personas: easdem habeat ista dona-
 tio, quæ iudicatur inter viuos. Vnde si donatio inter vi-
 uos expressa erat sui natura reuocabilis: hoc non immu-
 ratur ex illo pacto. Atque ita text. ille non obstat no-
 stro intentui, cum constet pactum de non reuocando
 non operari irreuocabilitatem, si natura actus repu-
 gnet.

Molina replicat, q̄ in d. l. vbi ita donatur, pactū illud de
 non reuocando principaliter operatur irreuocabilitatem,
 & ex

14.

15.

& ex ea, cum sit incompatibilis cum donatione causa mortis, sit transitus in donationem inter viuos, atque ita contēdit, quod pactum operatur irreuocabilitatem, etiam si natura actus repugnet, quando potest transire in speciem irreuocabilem. Sed contrarium est verius, vt principalis effectus illius pacti sit, vt ex eo donatio iudicetur inter viuos. quod lex aperte significat, ibi. *Perinde haberi debet, atque alia quauis inter viuos donatio.* Et inde resultat irreuocabilitas, quæ donationi inter viuos consona est. Si autem donatio inter viuos esset sui natura reuocabilis, pactum non
 16: immutaret eius naturam. Hoc manifestius conuincitur ex ver. sequenti in d.l. vbi ita donatur, ibi. *Ideoq; inter viros & uxores non valet.* Vbi videmus donationem causa mortis, quæ inter coniuges valet. l. si eum in fine. ff. de donat. inter
 17: virum, ex pacto de non reuocando iudicari donationem inter viuos, licet ea non valeat & prohibita sit. l. 1. 2. & 3. ff. de donatio. inter virum. Atque ita pactum nihil addit vel minuit ad donationem inter viuos: sed qualis illa esset si expresse fieret, talis iudicatur facta tacite cum mentione mortis & pacto de non reuocando. Et licet verum sit, quod in illo exemplo donationis inter virum & uxorem: illud non valere, sit maioris efficacix, quam valor donationis causa mortis: cum illa licet valeat inter coniuges, vt in d.l. si eum in fine. interim tamen non transit dominium. l. sed interim ff. de donatio. inter virum. nec retrahitur quoad dominium, nec quoad fructus, vt in dict. l. sed interim. §. 1. vbi gloss. & alij. facta autem cum pacto de non reuocando, ex quo iudicatur, vt alia quauis inter viuos, morte confirmata retrahitur saltem quoad fructus. l. donationes, quas parentes. C. de donatio, inter virum. Hoc non est in con-
 sidera-

sideratione, nec Iureconsultus, in dicta lege. vbi ita
 donatur. posuit similem illationem loco augmenti,
 quasi id melius esset: sed loco diminutionis ad hunc
 finem de quo agimus: vt ostenderet illam donationem,
 quæ iudicatur inter viuos, sortiri easdem qualitates,
 quas haberet donatio inter viuos inter easdem perso-
 nas. Cum & hoc bono intellectui quadret, ne sci-
 licet sit maioris efficaciz donatio, quæ ex præsum-
 ptione iudicatur inter viuos: quam donatio expressa
 inter viuos. cum satis sit, quod vtriusque sit idem iu-
 dicium. l. cum quid. si certum petatur. & si quod ali-
 quando futurum est maioris efficaciz: in expresso re-
 peritur multoties, in tacito verò nunquam. vt pote-
 rit videri per Iasonem, & alios. in dict. l. cum quid.
 Quod in ipsomet exemplo donationis inter coniuges
 manifestius apparet. Nā ex pacto de non reuocando
 licet iudicetur donatio inter viuos & morte confirme-
 tur, & retrahatur, vt dictum est: sed, non obstan-
 te pacto, reuocabilis est ad nutum donantis, quemad-
 modum esset alia quæuis inter viuos. Quod sentit glo-
 sa ibi, verbo. non valet, quatenus illam donationem
 morte asserit confirmari: cui consequens est, vt inte-
 rim possit reuocari. l. cum hic status. §. ait oratio. ff.
 de donatio. inter virum. l. donationes, quas paren-
 tes. C. eod. quod est regulare in omnibus donatio-
 nibus, quæ morte confirmantur. Quo exemplo, est ibi
 textus pro nostra opinione expressus, quod si pater do-
 net filio in potestate cum mentione mortis, & pacto
 de non reuocando: talis donatio, licet iudicetur inter
 viuos & non valeat, (prout ibi deciditur in donatio-
 ne inter coniuges, quæ est huic similis. vt in. d. l. do-
 nationes

nationes, quas parentes) confirmabitur tamen morte, & interim poterit reuocari: prout accidit in alia quauis inter viuos facta filio. vnde pactum non operatur irreuocabilitatem, si donatio inter viuos sui natura reuocabilis erat.

18 Ex quo inferitur in casu illius text. in d.l. vbi ita donatur. versic. *Ideoq̃ inter viros & uxores facta non valet.* Quod si donatio ibi non fuisset facta coniugi per traditionem rei donatæ, prout text. loquitur, (de donatione enim agens de propria & actuali, quæ fit per traditionē, intelligendus est Est enim donatio quasi doni datio. l. Senatus. §. donatio. l. inter mortis. versic. nam mortis. ff. de dona. causa mortis.) Sed esset facta per solennem stipulationem sine traditione: prout illo iure poterat fieri, secundum glos. in dict. versic. nam mortis. & probat text. in. l. mortis causa donatio etiam. & in. l. Senatus. §. fin. illius titul. vel hodie esset facta donatio pacto nudo. ex. l. Si quis argentum. §. fin. autem. C. de donatione. quæ licet loquatur in donatione inter viuos, extenditur ad donationem causa mortis. secundum glos. in. l. cum pater. §. Mæuius. de legat. 2. quæ est cōmuniter approbata per oēs. ibi, secundū Alex. nu. 7. & Ias. nu. 10. in. l. 2. de lega. 1. Soci. cons. 125. nu. 3. Ang. nu. 10. & Ias. nu. 61. in §. in personā. inst. de actio. Gomez. c. de donatione. nu. 16. Couar. in rub. de testam. 3. part. nu. 14. licet contrariū tenuerit Rom. in. l. ff. de dona. causa mortis. Imo. & alij in. l. cū ex causa. de re iudi. quos refert Ias. in. l. iuris gētiū. §. quinimo. nu. 20. de pactis. sentiēs hāc etiā esse cōmunē opinionē, idē sentit Orosi³, ibi. nu. 64. licet priori adhæreat. & licet opinio Romani in puncto iuris sit verior,

rior, cum text. in. d. §. si autem. non possit ad donatio-
nem causa mortis aplicari, nec eius fundamentis possit
cōmodē satisfieri, prout cōatur satisfacere Ang vbi sup.
iure tamen regio cōmunis opinio tenenda est : cum in-
ter pactum nudum & stipulationem non sit differentia. I. 19
2. tit. 16. lib. 5. copila. Infertur inquam, quod in ijs casib'
donatio causa mortis facta coniugi cum pacto de non re-
uocādo iudicaretur donatio inter viuos, cum ijsdem qua-
litaribus, quas haberet donatio inter viuos facta per pro-
missionem vel pacto nudo. & sic donatio non solum nō
valeret: Sed nec morte confirmaretur ex defectu tradi-
tionis. Cum sit notum donātionem inter coniuges non
traditam esse nullam, nec mortem confirmari. l. Papi-
nianus. iuncta glo. verb. donationem. ff. de dona. inter
virum. quam esse cōmuniter receptā tradūt. Soci. in. l. 1.
§. si vir vxori. nu. 14. de acqui. poss. Pala. Ruu. in rubr.
§. 76. Couar. in rubr. de testam. 3. part. nu. 3. Segura in. l.
vnum ex familia. §. Sed si fundum. nu. 124. de lega. 2. Ti-
raquel. de constituto. 1. parte. nu. 47. Et idem erit, si ta-
lis donatio esset facta filio in potestate sine traditione.
quia cum iudicaretur inter viuos: nec valebit, nec morte
confirmabitur: cum id fiat in alia quavis inter viuos facta
filio in potestate sine traditione secundum eosdem.
Quod licet nimis rigidum videatur: cum eo casu do-
natio facta filio vel coniugi, si vere esset causa mortis,
valeret vtique, & morte confirmaretur, etiam non tra-
dita. secundum Baldum in. l. Si mortis. C. ad legem
falcidiam. nu. 4. quem sequuntur Roma. & Angel. in. l.
Si donatione. C. de colla. Alexa. ad Bartolum in. l. 2. C.
Si quis alteri vel sibi. Socinus, regula. 103. limitatione
finali. & in consilio. 91. incipit visa. versu. sed pacto.

circa medium. 1. par. & Corn. cons. 79. incipienti. licet. & cons. 144. 2. parte. & Palacios Ruuios. in rubri. de donation. inter virum. §. 77. num. 2. ex quo tamen facta est cum pacto de non reuocando: lex declarat voluntatem donantis: quod voluit donare inter viuos, & quod sua donatio haberet easdem qualitates, quas haberet donatio inter viuos, valeat, vel non. & sibi imputer, qui cum aliter sentiret & vellet, sic donauit. Lex enim saniori iudicio eius voluntatem interpretata est, vt sua donatio iudicetur, vt alia quouis inter viuos. vt ibi. *Perinde haberi debet. &c.* etiam si donatio inter viuos non valeat. vt in dicto versiculo, ideoque inter coniuges. Imo & hinc posset attentari, quod ista donatio causa mortis facta cum pacto de non reuocando inter coniuges, ad hoc vt morte confirmetur, non solum requirat traditionem, sed etiam quod ea traditio non sit ficta ex constituto scilicet vel alias: quæ cum alias regulariter sufficiat: non tamen sufficit quoties donatio est præsumpta: ne duæ fictiones seu præsumptiones concurrant. vt tradit Iason, in. l. 1. ff. de condi. indebit. nu. 12. quod in proposito concurreret: cum ista donatio causa mortis cum pacto de non reuocando sit donatio inter viuos coniecturata. Sed in hoc contrarium verius arbitror, quia licet regula Ias. vbi supra vera sit, loquitur tamen in donatione præsumpta. Hæc autem donatio, licet sit præsumpta & coniecturata quantum ad hoc, vt iudicetur inter viuos, quantum vero attinet ad hoc, quod sit donatio expressa, non videtur ad eam posse adaptari dictum Iasonis.

Ex superioribus etiã non immerito defendi potest fal-

sum

sum esse, id quod tradit Pau. conf. 75. incipit, In Christi nomine notandum est, vol. 2. vbi dicit, quod illa. l. vbi ita donatur, non procederet, nec habet locum, quando donatio inter viuos esset nulla: quo casu asserit, quod donatio causa mortis, non transit in donationem inter viuos ex pacto de non reuocando, sed quod saltem valet, vt donatio causa mortis, & pactum nihil operatur. Et ponit exemplum in eo qui donaret causa mortis, cum pacto de non reuocando omnia bona presentia & futura: quia cum ea donatio possit valere in vim donationis causa mortis, non autem in vim donationis inter viuos. l. licet. C. de pactis. l. stipulatio hoc modo concepta. de verb. cum ex ea auferatur libera testandi facultas: valebit utique vt donatio causa mortis, nec ex pacto transibit in donationem inter viuos. quem sequitur Soci. conf. 235. nu. 3. vol. 2. Alex. in. d. l. stipulatio hoc modo concepta de verb. nu. 19. Dueñas regul. 217 limi. 1. Et licet id esset falsum de iure communi, ex eo quod tradit Alex. in. l. quæ dotis. nu. 11. ff. soluto matrimonio. quem sequitur Guiller. Bened. in. c. Raynuitius. verb. testamentum el. 4. nume. 25. & 26. vbi tradunt, quod dicta donatio omnium bonorum presentium & futurorum non est nulla, sed valet saltem in bonis presentibus reiecta mentione futurorum: iure tamen regio, donatio omnium bonorum etiam presentium non valet. l. g. tit. 10. lib. 5. copil. quæ est lex. 69. Tauri. vbi Gomez nu. 2. tenuit, quod eius decisio procedit etiam de iure communi, & quod donatio omnium bonorum presentium & futurorum non valet etiam quoad presentia, & dicit esse communem opinionem. Ex ea tamen ratione de qua agimus, & si talis donatio, vno vel altero modo concepta, esset nulla, non valeret etiam in vim donationis causa mortis aduersus. Pau. Alex. Soci.

- & Dueñas supra relatos: contra quos est tex. in. d. l. vbi ita donatur. vers. ideoque. vbi donatio quæ poterat valere in vim donationis causa mortis, ex pacto de nō reuocando iudicatur inter viuos, etiam si inualida sit. Et licet Gomez vbi sup. nu. 5. teneat donationem causa mortis omnium bonorum esse etiam prohibita, eius opinio vera non est: cum in tali donatione cesset ratio libertatis testandi. & contrariū tenuerunt Pau. Alex. Soci. Dueñas supra relati, & Soci. iunior conf. 44. nu. 35. vol. 2. Matheus de Afflictis decisione. 336. nu. 6. Crotus in rubr. de lega 1. col. 7. Aymō conf. 39. nu. 10. Quilicet in eo quod tenent donationem causa mortis omnium bonorum factam cum pacto de non reuocando valere in vim donationis causa mortis: verum non dicant: ex. d. vers. ideoque. In eo tamen, quod concedunt donationem causa mortis omnium bonorum valere. verum dicūt, & non obstant rationes Ant. Gomez, quia falsæ & fragiles, vt ibi per eum videbis. Nec alicui rigidum videatur, quod talis donatio, quæ potest valere in vim donationis causa mortis: ex pacto transfundatur in donationē inter viuos, etiā si nulla sit: quia maior rigor esset, si donatio valida præsumeretur: cum testator ex interpretatione legis eo casu nulliter voluit donare. Et sic non obstat, quod non sit verisimile, quod donator in donando velit assumere viam per quam sua dispositio subuertatur, argum. l. 3. de mili. testam. cum alijs. Quia illud procedit in dispositionib⁹ fauorabilibus: non in donante. cuius dispositio quemadmodum est exosa & non præsumitur. l. cum de indebito. de proba. l. campanus. de operis liber. eodem modo non adiuvatur: vt præsumatur valida ea, quæ ex legis dispositione & interpretatione est nulla. argumento ei⁹ quod tradit Decius conf. 177. in princip. & las. in. l. Si procuratori falso.

nu. 4. ff. de condit. indeb. quod ita est exosa donationis
 præsumptio, quod etiam si actus resultet inutilis, id potius
 acceptandum est, quam donationem præsumere. Minus
 obstat, quod adducebat P. Dueñas ubi supra, quod quando
 actus potest vno modo licitè fieri, & alio modo illicitè, in
 dubio videtur factus eo modo quo licitè fieri potest, vt cō-
 sultat Arent. conf. 23. num. 10. & Curtius conf. 20. nu. 7.
 col. 3. Quia illud procedit in taliter prohibitis, quod in cō-
 trarium resultat delictum: cum hoc ex generali præsum-
 ptione iuris non sit præsumendum. l. merito. ff. pro socio.
 nō sic, quando rā actus, quā eius valor pendet à libera vo-
 luntate agētis, maxime donantis: cū ille videat sequi iuris
 interpretationē in suis actib⁹, arg. eorū quę not. Bart. Ang.
 Cama. & Alex. in. l. hæredes mei. §. cum ita ad Trebellia.

Ex quibus omnibus satis patet, quod pactum de non re-
 uocando solum operatur, quod donatio præsumatur inter
 viuos: si autē illa erat nulla vel reuocabilis, hoc non immu-
 tatur: quod ex ipsomet rex. satis colligitur, tam in d. vers.
ideoque quam in dictis verbis *Perinde haberi debet, atque*
alia quamvis inter viuos donatio. Ex quibus verbis & ijs quę
 supr. dicta sunt infertur etiā esse falsum id, quod tradit Pau.
 in d. cōf. 75. nu. 2. vol. 2. vbi dicebat, q̄ in terminis. d. l. vbi
 ita donat, donatio causa mortis ex pacto de nō reuocando
 iudicat̄ inter viuos quoad hoc, vt nō admittat̄ pœnitētiā: ra-
 mē quo ad hoc vt donator interim faciat fructus suos, talis
 donatio habebit naturam donationis cauā mortis. Quem
 in hoc reprehendit P. Dueñas. vbi supr. regul. 17. limi. fin.
 asserens hoc esse alienum a mente omnium doctorum in
 d. l. vbi ita donatur. cuius verba supr. relata in vers. *Perinde*
haberi debet. ad hoc sunt aduersus Pau. potiora.

- 32 Sed hoc sine dubio verum erit in terminis quibus tex.
loquitur, scilicet quādo donatio incepit à traditione, prout
supra intelleximus (donatio enim in dubio de tradita intel-
ligitur. l. Papinianus. iuncta gl. verb. donationem. ff. de
dona. inter virum. cū ea sit propria donatio, id est doni da-
tio. l. Senatus. §. donatio. ff. de dona. causa mortis) Cate-
rum si fieret per stipulationem, aut pacto nudo (extra ca-
sum coniugum & parentum, de quibus supra actum est) sed
inter extraneos, difficilius videtur: utrū dicta donatio cau-
sa mortis per stipulationem aut pactum nudum celebrata,
cum pacto de non reuocando, iudicetur, vt alia quæuis in-
ter viuos. facit difficulatem, quia si illa donatio taliter ce-
lebrata iudicatur, vt alia quæuis inter viuos: cōsequens est,
vt donatarius possit ex pacto compellere donatorem, vt
sibi rem donatam tradat. l. Si quis argentum. §. sin autem.
C. de dona. §. alia. instit. eo. vt & ipse lucratur fructus rei
donatæ tanquam suæ ex tali contractu. In contrarium fa-
cit, quod pactum de non reuocando (licet comprehendat
omnes modos, quibus donatio causa mortis reuocatur, vt
statim dicam aduersus Crotum in. l. stipulatio hoc modo
concepta de verb. nu. 48.) non tamen potest consumere
naturam donationis causa mortis, quæ est, quod morte do-
nantis perficiatur, & quod ex promissione non competat
actio, nisi contra heredes donantis: cum donator potius cē-
seatur velle se habere, quam donarium. l. i. l. Senatus. §.
i. l. non videtur. ff. de dona. causa mortis, declarat opti-
mè Gomez. c. de donatione. nu. 16. quæ omnia cum ex tra-
ditione & pacto consumantur & comprehendantur: hoc
tamen vltimum non videtur consumi nec comprehēdi in
solo pacto: nam cum pactum ex propria natura solum diri-
gatur ad causandam irrevocabilitatem, non debet, nec po-
test,

test causari obligationē ad tradendū statim rem donatam:
 cum id sit contra naturam actus, & præter vires & poten-
 tiā pacti de non reuocando: cum pacta nunquam extēdan-
 tur ad non cogitata. l. in lege cum alijs citatis in. gl. ibi. ff.
 de contrah. empt. nec pactum inductum ad vnum finem
 extenditur ad alium. l. lecta cum ibi notatis. ff. si cert. peta.
 cum actus agentium regulentur iuxta eorum intētionem.
 l. non omnis si cert. pera. In quo articulo mihi videtur, q
 donatio taliter celebrata iudicabitur inter viuos ex d. l. vbi
 ita donatur, sed nō vt alia queuis pura. Sed intelligetur col-
 lata post mortem, cum id non repugnet donationi inter vi-
 uos, quæ sub cōditione, & ad tempus fieri potest. l. 2. C. de
 dona. quæ sub modo & quadret natura donationis & pacti,
 vt supra dictum est. nec obstat tex. in d. l. vbi ita donatur
 cum loquat̃ in donatione tradita, nec ei⁹ decisio possit sim-
 pliciter verificari in donatione nō tradita. Et pro hoc facit
 l. nam & si cū moriar. ff. de cond. indeb. vbi in debito col-
 lato post mortem, pro quo non datur actio in vita, si tamen
 sit solum, cessat repetitio. cuius argumento idem est in
 donatione causa mortis celebrata per promissionem &
 pactum de non reuocando sine traditione. quia cum sui
 natura conferatur post mortem, nec id possit tolli per pac-
 tum de non reuocando: cum illud solum operetur irreu-
 cabilitatē: habebit instar debiti irreuocabilis collati post mor-
 tem: pro quo, quemadmodum ibi non datur actio in vita,
 eodem modo neque pro hac donatione. & quemadmodū
 ex solutione illius non datur repetitio, eodem modo per
 traditionem donatio ista iudicatur vt alia quauis: & pactum
 de non reuocando consumer reuocabilitatem, traditio ve-
 ro consumer naturam donationis causa mortis, quoad ex-
 pectandam mortem donantis, quia licet id non soleat ope-

rari quoad reuocabilitatem, & fructus. l. Si mortis causa res donata. ff. de donation. causa mortis. l. cum quis. ff. de condit. causa data. adiuuatur hic ex pacto adiecto de non reuocando, quod eius naturam immutat: cum & faciat eam præsumi, leu trāsire in donationem inter vivos. Circa illud vero, quod supra ferigimus, pactum de non reuocando consumere omnes modos, quibus donatio causa mortis poterat reuocari: Ceterus in dicta lege stipulatio hoc modo concepta. numero. 48. de verborum obligationibus. asserit, quod in terminis dictę legis. vbi ita donatur: ff. de donationibus causa mortis. ad hoc, vt illa donatio iudicetur inter vivos, esse necessarium donantem promittere nullo casu reuocare, nec sufficere simplex pactum de non reuocando: ex verbis dictę legis. ibi *vt nullo casu reuocetur*. quibus similia reperiuntur in. l. Si alienam. §. Marcellus. in fine. & in l. Senatus. §. donatio. in fine. ff. eo. titul. de donationibus causa mortis. Cuius opinio videtur veritati consona. Nam eum donatio causa mortis reuocetur tribus casibus, scilicet per conualescentiam donatoris: per mortem donatarij ante donatorem: & per poenitentiam: vt in. l. non omnis cum gloss. ff. si certum petatur. & in principio. instituta. de donationibus. & hoc limitetur, nisi per donatorem sint appositapacta in contrarium, vt in dicta. l. Si alienam. §. Marcellus. & in dicta. l. Senatus. §. mortis. & pacta solum valeant in casu expresso, quoad quem non poterit donatio reuocari ex pacto, in alijs vero remanet reuocabilis, vt in dictis iuribus, vbi norāt Bartolus, Paulus & ceteri. Quemadmodum ergo si exprimeretur casus conualescentię, in alijs duobus dona-

tio remaneret reuocabilis: & si exprimeretur in pacto
 casus premortem donatarij, in alijs duobus remane-
 ret reuocabilis: eodem modo expresse casu poeniten-
 tiae, ad quem solum videtur dirigi simplex pactum de non
 reuocando, in tali simplici pacto non debent compre-
 hendi alij modi: nisi & illa verba sint adiecta, *quod nul-
 lo casu reuocetur*, quod dicta iura videntur requirere.
 Sed in contrarium est veritas & communis opinio: &
 Crotum reprehendit Couarruias in Rubrica de testa-
 menti, secunda parte, num. ii: ultra quem ad ea quae di-
 cta sunt in contrarium. Respondeo: non esse parem vim
 pacti relati ad conualescentiam, & ad mortem donata-
 rij: cum simplici pacto de non reuocando, quod refer-
 tur ad poenitentiam. Nam licet verum sit, quod pactum rela-
 tum ad conualescentiam, vel ad mortem donatarij, non refe-
 ratur ad alia: vt in d. §. Marcellus: & in d. §. mortis. &
 agnoscit Coua. vbi supr. post Bart. & alios in d. §. Marcell:
 Diuersum tamen est in pacto de non reuocando: quia quan-
 tuncunque sit simplex, sui natura comprehendit omnes
 modos quibus donatio causa mortis reuocatur. Quia li-
 cet solum videatur referri ad poenitentiam: compren-
 dit etiam & alios duos modos, qui in effectu sunt ta-
 citae reuocationes collectae ex voluntate donantis. vt in
 dictis iuribus. & tradit Gomez. c. de donatione. nu. 19.
 Vnde pactum de non reuocando, quemadmodum com-
 prehendit casum poenitentiae, qui est modus reuocatio-
 nis expresse: eodem modo comprehendit & alios duos,
 qui ab illo in nihilo differunt, nisi quia sunt taciti ex pe-
 nitentia praesumpta collecti.

Quoad secundam huius puncti partem: vtrum in illa ratio, seu
 quodvis legatum testamento, vel codicilis relicto cum pacto de non

reuo-

reuocando transeat in donationē inter viuos irreuocabilē:
vidimus rationes & authoritates Telli, quibus nititur ostē
dere, quod transit, & ex tali pacto melioratio fit irreuoca-
bilis. Inter quas maius fundamentum est desumptum ex d.
l. vbi ita donatur. Qui textus, ex superioribus satis est demō
stratum, quam parum vrgeat, ad hoc vt donatio causa mor-
tis cum pacto de non reuocando (quē ibi iudicatur dona-
tio inter viuos) fiat irreuocabilis, quando facta expresse in-
ter illas personas esset reuocabilis: cum verius sit non im-
mutare propriā naturam, quam haberet donatio inter vi-
uos expressa inter similes personas. Quē etiam si in hac spe-
cie de qua agimus concederemus, legatumque transire in
donationem inter viuos propter pactum de non reuocan-
do, extenderemusque decisionem tex. in d. l. vbi ita dona-
tur, vt procederet etiam in legato: Cum tamen donatio
quāuis inter patrem & filium non tradita sit reuocabilis:
hoc non immutaretur ex dicto transitu. prout nec in
dict. l. vbi ita donatur immutatur. vt supra probatum est.
Nunc autem in hac specie, nec illud bono intellectui qua-
drat, vt legatum ex pacto de non reuocando transeat in do-
nationem inter viuos, non solum purā & presentem, (quod
esset absurdus si preterenderetur) sed neque collatam post
mortem, iuxta ea quē supra dicebamus circa tex. in l. nam
& si cum morari. ff. de cond. indebit. Dicis valere argu-
mentum de donatione causa mortis ad legatum. l. illud. ff.
de dona. causa mortis. vnde, quemadmodum donatio cau-
sa mortis ex pacto de non reuocando iudicatur donatio in-
ter viuos: eodem modo legatum. Ex illa lege concedimus
disposita in legatis trahi ad donationem causa mortis: sed
quod ē contrario disposita in donatione causa mortis tra-
hantur ad legata, non inuenimus. Dicis, dari simbolū inter
legatum

legatum & donatio inter viuos: ac propterea facilem esse
 transitum. Idem symbolum daretur si vtrumque ab eadem
 syllaba inciperet, vel in eandem desineret. Legatū est do-
 natio. 1. legatū de lega. 2. quia nullo alio termino potuit
 commodius diffiniri: sed à donatione distat quantum or-
 tus ab occidente: origine, progressu, & resolutione. Qui
 donat eo animo est, vt statim donatarius habeat: qui legat;
 in id tempus dispositionem differt, quo nihil ipse habere
 potest. Qui donat irreuocabiler dat: qui legat semper ha-
 ber tacitū intellectu, nisi se poeniteat, & est hęc cōditio in-
 fita legato: cū eius natura reuocabilis sit, & deambulatoria.
 Dicis, non esse nouum, vt ex donatione fiat transitus in le-
 gatum. 1. miles ad sororem de lega. 2. illud in donatione
 causa mortis est, propter absentiam donatarij. & licet idem
 esset in donatione inter viuos, vt ex aliqua causa transfret
 in legatum, posset sustineri: cum dispositio descendat de
 maiori ad minus. Sed quod ex legato fiat transitus in do-
 nationem inter viuos, arduū est & exorbitans. Dicis, prop-
 ter traditionem rei legatae transire. 1. Lutius Titius testa-
 mento. de lega. 2. negamus, & latius ostendimus supra gl.
 8. ex nu. 27. & licet in melioratione id concedamus, quod
 fiat irreuocabilis: id ratione traditionis est, ex nostro tex-
 tu: quod ad pactum de non reuocando non potest exten-
 di: cum non sit eiusdem naturæ & efficacæ, vt in præce-
 denti articulo dictum est. Præterea transitus iste ex præ-
 sumptione fieri debet, quasi testator id præsumatur volu-
 isse. dicemus ne ex pacto de non reuocando legato adiecto
 testatorem voluisse inter viuos donare? Mihi insufficiens
 coniectura videtur. Nam verbum legati est tantæ effica-
 ciæ & præsumptionis, vt scriptum in donatione inter vi-
 uos immutet eius naturam, & faciat præsumi donationem
 causa

39

40

41

causa mortis reuocabilem. Quod patet, nam omnis donatio, in qua mentio mortis non fit, etiam si ab egroto, vel constituto in aliquo periculo fiat: est donatio inter viuos, & non causa mortis. l. Seia. §. cum pater. ff. de dona. causa mortis. l. Seia. de dote prælega. si tamen donatio talis esset facta per verbum legati, etiam si in ea non fieret mentio mortis, esset iudicanda donatio causa mortis reuocabilis. secundum Dylum in l. 1. C. de reuoca. dona. Guido Pape, decisio. 457. Ripa de peste. 2. parte. nume. 177. Couarruias in Rubrica de testamentis. 3. parte. num. 25. ad finem.

Quæ præsumptio multo fortior redditur ex eo, quod sit scripta in testamento, cuius libera dispositio nullum pactum admittit in contrarium: adeo quod contra bonos mores id esse iura fateatur. l. licet. C. de pactis. l. stipulatio hoc modo concepta. de verborum. Quibus non obstat pactum de non reuocando, quia ex quo est adiectum dispositioni de sui natura reuocabili, semper intelligitur, nisi poeniteat. secundum gl. verb. acceperit. in l. Si alienam. §. Marcellus. de dona. causa mortis, quam licet in proposito illius rex. (in donatione scilicet causa mortis) reprobetur ibi Bart. & Albe. quos refert & sequitur Iason. in l. quæ dotis. num. 33. ff. solu. matrimo. propter rex. in d. l. vbi ita donatur. In alia tamen quauis dispositione reuocabili gl. opinio vera est. l. cū præcario. ff. de præca. c. fin. de procu. in d. cū alijs traditis sup. in precedenti articulo. Cū in dubio non videatur quis se arctare, nisi quatenus habet necesse, & quatenus importat ad actionem quæ geritur. l. solutum. §. pen. de pigno. actione. Minus obstat. d. l. vbi ita donatur, quia ibi ideo pactum de non reuocando. fuit sufficiens coniectura ad intelligendum, quod donabat inter viuos: quia ibi re vera ille donabat per actum inter viuos.

uos, & verbū donationis simpliciter sumptū omnem dona-
tionem cōprehendit: siue mortis causa, siue inter viuos. l.
alienatū. §. donationis. de verbor. significa. vnde nil mirū
si ex maiori præsumptione, sumpta ex pacto de non reuo-
cando, præsumat̃ur donatio inter viuos, non obstāte men-
tione mortis: cum id possit intelligi pro causa donandi, vt
inquit tex. Et adhuc non diffitemur cū Christ. de Castell.
& Signorolo, ibi, quos refert & sequitur Tello hic. num.
103. quod si ibi constaret quōd re vera volebat donare cau-
sa mortis: pactum nihil operaretur. Et hinc dixit Bart. post
Iacobum de Arenis in. d. l. Si alienam. §. Marcellus, quem
sequitur Guill. Bened. in verb. testamētum. el. 4. nu. 27.
quod si donatio causa mortis esset facta in testamento, vel
codicillis cum pacto de non reuocando: adhuc posset re-
uocari, nec transibit in donationem inter viuos. & sic li-
mitat dictā. l. vbi ita donatur, in hoc casu. & adducit Guil-
lermus, rationes: quia talis donatio facta testando vel co-
dicillando non differt à natura vltimæ voluntatis, in qua
nullum pactum de non reuocando apponi potest, cum sit
ambulatoria vsque ad mortem. l. 4. ff. de adimend leg.
& talia impediunt liberam testamenti factionem. l. fin.
C. de pactis. & eandem vim habet verbum legati adiectum
donationi inter viuos, ad hoc vt præsumat̃ur reuoca-
bilis: ex Dyno & alijs supra citatis. Cum igitur hæ duæ
præsumptiones sint sufficientes ad hoc, vt dispositio sit
reuocabilis: non obstāte verbo. donationis. qđ est aptū
cōprehēdere vtrāq; & non obstāte pacto de nō reuocan-
do, qđ inducit donationē inter viuos, vt in. d. l. vbi ita dona-
tur: à fortiori erit reuocabilis dispositio facta per verbū le-
gati inter acta testandi, non obstāte pacto, quod idē author
agnoscit

agnoscit non causare irreuocabilitatem, nisi quando dispositio reuocabilis, cui est adiectum, potest transire in aliam irreuocabilem: qui transitus à verbis & mente testantis (iuris presumptione) omnino alienus est.

- 43 Quo ad tertiam superioris puncti partem: vtrum saltem iuramentum adiectum tali pacto faciat legatum transire in donationem inter vivos irreuocabilem. Tello. supra citatus tenet, quod sic. Vbi nu. 99. postquam loquutus est in pacto simplici de non reuocando, dicit eandem vim habere iuramentum, ex Aretino. & alijs, quos ibi citat. Hoc videtur aliquid habere maioris difficultatis, vltra ea quę supra adducta sunt. Quia dd. ita restrinxerunt summum illū iuris rigorem, quo statutum erat, bonis moribus esse contrarium, ac proinde inutile pactum, quo tollitur libera testandi facultas, vt ad solam heredis institutionem reductus sit: quoad quam, cum omnes agnoscant, omnino liberam esse, nulloque pacto nec iuramento posse irreuocabilem fieri. vt tradunt Bart. Albe. Alex. Crocus & alij in d. l. stipulatio hoc modo concepta. de verb. & alij quos refert & sequitur Couarr. in rubr. de testamentis. 2. parte. nu. 15. in legato tamen particulari mitius quodammodo loquuntur. intrauitque labes ista paulatim & pedetentim, & eo vsque
44 progressa est, vt vix iam repelli possit. Cępit in primis queri, an inter acta testandi liceret contrahere. & cōcessum est posse. gl. recepta communiter in. l. heredes palam. §. fin. de testamentis. Rursus, suboritur & alia difficultas: an
45 contractus ille testamento celebratus sortiretur naturā testamenti, ita vt reuocabilis esset: an vero suam naturam contractus retineret, essetque irreuocabilis. & post varias hinc inde opiniones, receptum est à maiori parte, vt contractus sit irreuocabilis. vt constat ex longa allegatione

Minchacæ. cap. 51. controuersiarum. vsu freq. Hoc tollera-
 bile erat, cum constaret testatorem contrahere voluisse.
 Inde progressum est negotium, vt dubitaretur: vtrum te-
 stator qui vere testatur, possit suam dispositionem irreu-
 cabilem facere, in donationemque mutare, in poenam,
 qua se astringat non reuocare dispositionem: & cum id om-
 ni iure contrarium esset. d. l. stipulatio. hoc modo concep-
 ta. de verborum. l. licet. C. de pactis cum alijs. quibus ca-
 uetur nullo pacto posse quem derogare potestati vltimi li-
 beri arbitrij, quin possit poenitere: illud restrictum est ad so-
 lam hæredis institutionem, & concessum vt legato particu-
 lari possit adijci poena, vt transeat in donationem inter vi-
 uos, si contingat mutari. vt concedunt magis communiter
 dd. in. d. l. stipulatio hoc modo cōcepta. de verb. secundū
 Zaziū, ibi, nu. 17. Claudij. nu. 5. & Couar. in rub. de testa-
 ment. 2. par. nu. 17. & Tello hic nu. 95. Quod cum ita se ha-
 beat, possitque testator dispositionem legati irreuocabilem
 facere, adiecta poena qua promittat non se reuocaturū, & si
 contingat reuocare ex tunc donat inter viuos: intrat alia
 regula supra tradita, cōmuniter etiā recepta: vt iuramentū
 dispositioni adiectum faciat adu valere meliori modo quo
 possit. cumque actus iste prohibitus nec impossibilis sit, ex
 dicta cōmuni sententia, sed qui a testatore fieri potest, vt di-
 ctum est: hæc est vis iuramenti, vt id operetur & impli-
 citè intelligatur a testatore factum. Eo maxime, quia ea li-
 bera testandi facultas cecidit iā ab illa sua antiqua autori-
 tate, qua bonis moribus fundabatur: vt iā boni illi mores pro
 nihilo reputentur, neque legibus quādoque inconueniens
 videatur contra eos dispensare, ex traditis a Fortunio de
 vltimo fine. illatione. 20. versic. Tertius casus. & Couar.
 in rub. de testam. 2. parte. nu. 5. Cum & donatio omniū

46

47

48

H bono-

bonorum, ex qua tollitur libera testandi facultas, valeat: si
 sit facta ecclesie, secundū Bartol. in: l. fin. C. de pactis col. pen.
 quem ibi sequuntur magis cōmuniter. dd. secundū Decium.
 nu. 31. Cagnol. nu. 203. Purpu. num. 242. Gomez in. l.
 69. Tauri. nu. 6. & tamen si id contra bonos mores esset.
 49 illicitum esset. nec permetteretur, etiam in fauorem pie
 causæ. c. super eo. de vsuris. Et eadem donatio omnium bo-
 norum firmatur etiam iuramento, vt tradit Fortunius. vbi
 supr. nu. 349. Decius in. l. pactum quod dotali. nu. 2. C.
 de pactis Corneus conf. 252. nu. 6 lib. 3. Soci. Iunior. cōf.
 63. nu. 49. Gomez vbi supr. nu. 4. Couar. vbi supr. nu. 6.
 & tamen si id esset contra bonos mores, non firmetur iu-
 ramento. c. non est obligatorium de regu. iuris in 6. Cuius
 argumento, quod ea donatio non firmaretur iuramento,
 tenuerunt plures, tam in. d. l. stipulatio, hoc modo cōcep-
 ta, quam in. d. l. fin. C. de pactis. ita vt hæc magis commu-
 nis appelleretur à Curtio. nu. 57. Cagno. nu. 220. Iacobi.
 nu. 37. in. d. l. fin. & eam sequuntur alij plures, quos refert
 P. Dueñas, regu. 219 ampli. 2 Quorum opinio hodie sine
 dubio non obtineret: cum iam receptum sit talem dona-
 tionem iuramento firmari. & hinc etiam videmus quēlibet
 posse in vita donare irrevocabiliter tertium & quintum: & ta-
 men ex eo tollitur sibi libera testandi facultas.

50 Sed ijs non obstantibus, contrarium verius videtur: vt le-
 gatū quantumcūq; iuratum non transeat in donationem
 inter viuos, nec ex iuramento fiat irrevocabile. Est enim le-
 gatū sui natura revocabile & deambulatorium vsq; ad mortē,
 nec admittit pacta nec iuramenta in cōtrariū: cū ex eis cor-
 rumptatur propria substantia. d. l. cū precario. ff. de preca.
 c. fin. de procura. in. 6. iuncta gl. verb. renocaturus. quam
 sequuntur & comendat. Abb. Felin. nu. 12. Dec. nu. 7. in. c. cū
 acces-

accessissent. deconsti. Ias. in. l. Si non fortē. §. si centum.
 de cond. indeb. & est cōmuniter recepta, secundu Couarr.
 in. c. quāuis pactum. 2. part. §. 2. nu. 3. Et quemadmodū in
 quæstione præcedenti tenuimus, legatū ex pacto de non re
 uocando non fieri irreuocabile: ex iisdē rationibus, nec per
 iuramētum fieri. Quia iuramentum eiusdem naturæ est, quo
 ad hoc de quo agimus, vt non immutet naturam actus su
 per quo interponitur. vt in. d. c. fin. iuncta gl. de procu. in
 6. l. fin. ff. de libe. causa. c. quēadmodum. de iureiuran. l. Sed
 si possessori. §. item si iurauero. ff. de iure iurā. l. fin. ff. qui
 satis dare cogan. l. fin. C. de non num. pecu. & ex alijs resol
 uit Couar. in rubr. de testamen. 2. part. nu. 6 Et hoc ipsum
 agnoscit Tello, hic. nu. 98. & 99. solum nritur ostende
 re, quod iuramentum operatur irreuocabilitatem, quando
 dispositio reuocabilis cui adiicitur, potest transire in aliā ir
 reuocabilem. Quod vult pbare in isto casu. arg. tex. in. d. l.
 vbi ita donat. ff. de dona cau. mortis. qd ex traditis in quæst.
 præcedenti, nō pcedit: ex diuersa ratione & presumptione.
 Cū longū sit discrimen inter donationē de qua ibi, (quæ ex
 ppria vocabuli significatione vtrāq; donationē complecti
 tur, tam inter viuos, quā causa mortis. l. alienatū. §. donatio
 nis. de verb. signifi.) & legatū, ex quo ad donationē nō faci
 lis, sed omnino difficilis est trāsitus, tam ex significatione
 verborū, quā natura rei & mēte disponētis. Qui licet re ve
 ra voluerit sic legādo facere actū irreuocabile, sed inde non
 sequitur, qd voluit donare inter viuos: quia cū hoc ei liberū
 esset, (etiā inter acta testādi. ex d. cōmuni sentētia, de qua in
 d. l. stipulatio hoc modo cōcepta) nō est nouū nollēti quod
 potuit, vt qd voluit adimplere nequeat. l. in ambiguo. de re
 bus dubijs. gl. fin. in. l. vxor patru. C. de leg. cū alijs. Atq; ita
 similis dispositio nullam aliam vim recipit ex iuramento,

51

quam periurium in reuocante, vt in d. c. fin. de procura.
in. 6. Prout contingit in eo, qui promittit non reuocare te
stamentum adiecto iuramento: quem, magis comunis opi
nio agnoscit, posse ad huc reuocare: remanere tamen per
iurium. ex late traditis à Couarr. in rubr. de testament. 2.
part. nu. 15. Et licet verum sit, quod inter testamentum &
legatum detur discrimen: scilicet, quod vniuersalis disposi
tio testamenti & institutio hæredis non potest aliqua via
irreuocabilis fieri: etiam adiecta expressa pœna, vt si cōtin
gat reuocari, ex tunc transeat in donationem inter viuos:

52

particulare vero legatum possit. ex communi sententia su
pra relata in. d. l. stipulatio, hoc modo concepta. de verbo.
Hoc ad expressam donationem referendum est, quæ sit præ
senti & acceptanti, prout dd. expressè loquuntur, vt per Imo
lam in. l. hæredes palam. §. fin. & ibi Rogerium. nu. 6. de
testamentis. Roman. col. 2. Alex. nu. 4. Zazium. nu. 17
Crotum. nu. 13. Claudium. nu. 5. in. d. l. stipulatio hoc mo
do. Sed quod ex pacto de non reuocando & iuramento id
intelligatur tacite factum, ex prædictis rationibus non cre
dimus: cum à verbis & mente agentis id alienum sit, &
etiam à natura rei.

53

Sed neque in eo articulo, quod legatum particulare pos
sit irreuocabile fieri adiecta pœna, quod si contingat muta
ri, ex tunc transeat in donationem inter viuos: non defuit
contradictor. Nam Carolus Molineus in additionibus ad
Alexand. cons. 25. lib. 3. ex generalitate rationis, & text.
in. d. l. stipulatio hoc modo concepta. generaliter etiam
intelligit, neque institutionem, neque legatum posse qua
uis via irreuocabile fieri: etiam adiecta pœna, vt transeat
in donationem inter viuos, si contingat mutari: cuius opi
nio non displicuit Couarr. in rubr. de testamentis. 2. parte

a. 17. & eā latē pbat Peral. in. l. Si quis in principio testamē-
 ti. nu. 134. cū seqq. de legat. 3. & forsan ea opinio in punro
 iuris verior est. Sed vtcunq; sit, verba hic legatū sonāt, non
 donationē; & ex verbis colligit intentio disponētis. l. nō ali-
 ter. de lega. 3. l. 1. §. si cōuenerit. ff. de positi. vbi ex verbis
 colligit quod gen⁹ contract⁹ fuerit inter partes celebratū.
 Et mēs hic disponētis non extendit ad donationē. quia li-
 cet potuerit donare, nō fecit: neq; quod voluit, (facere sci-
 licet legatū irreuocabile,) potuit, propter cōtrariā naturā ac-
 tus. Nō obstat. d. l. vbi ita donat: quia loquit in donatione:
 nō sic in legato, ex iā dictis. Nec obstat vis iuramēti, quia hic
 nec mutat legatū in donationē, nec potest legatū facere ir-
 reuocabile: cū nec iuramentū immutet naturā actus. ex iam
 dictis Et hoc adiuuat ex alia iuris præsumptione, quæ dona-
 tionē omnino nō præsūmit, sed respuit. l. cū de indebito. de
 proba. l. cāpanus. de ope. liber. & hoc mihi verū videtur.
 Nam si cōcederemus legatū ex pacto & iuramēto trāsire in
 donationē inter viuos, (quod negandū est,) vellemusque
 quæstionē subterfugere, argu. tex. in eadē. l. vbi ita donat.
 vers. ideoq; asserendo, quod iuramentū vltra transitū in
 donationē: non debet immutare naturam donationis, si ea
 esset reuocabilis, vt in nostro tex. cū ijs quæ circa illud ver-
 ficulū supra dicta sunt: id nō esset tutū. Nam tex. in d. vers.
 ideoque loquitur in simplici pacto de non reuocando, ex
 quo colligitur donantem voluisse inter viuos donare: & ea
 donatio vt alia quæuis iudicatur, modo sit inualida, modo
 reuocabilis. & non est mihi dubium, nisi quod si ibi adijce-
 retur etiam iuramentum: donatio immutaret propriam
 naturam: essetque valida & irreuocabilis facta inter con-
 iuges, prout textus in dicto versic. loquitur, vel etiam in-
 ter patrem & filium, quod est idem. Cum sit verum dona-

54

tionem inter has personas firmari iuramento, ex ratione text. in. c. cum contingat. de iureiurando. vbi id tenent communiter Canonistæ, & ad longum tractat Alci. num. 207. & legistæ in. l. frater à fratre. de cond. indebit. & est hæc verior & magis communis opinio vbi constat ex longa allegatione. P. Dueñas, regula. 219. ampliatione. 2. versiculo. Pro qua opinione. Nam quod hic obijcit Tello. numer. 107. quod iuramentum non solet duos defectus supplere ex traditis à Bartolo in authentica. sacramenta puberum. col. 2. C. Si ad versus vendi, quem sequuntur ibi cōmuniter dd. teste Pau. nu. 10. & Ias. nu. 46. & 79. & Corneo. nu. 30. Alcia. in. d. c. cum contingat. nu. 130. Iason, conf. 118. vol. 4. Dec. conf. 239. Hoc obiectum cessat in terminis text. in. d. l. vbi ita donatur. versiculo, ideoque. Nam si iuramentum ibi, vltra pactum, adijceretur, solum operaretur irreuocabilitatem in donatione inter coniuges, in qua text. loquitur: vel in donatione inter patrem & filium, quod est idem: Nam quoad transitum ex donatione causa mortis ad donationem inter viuos, sufficit ibi pactum de nō reuocando, ad præsumendum quod donabat inter viuos. in terminis autem legati, de quo agimus, cessat etiam obiectum. cum sit negatum neque ex pacto, neque ex iuramento transire in donationem, nec effici irreuocabile. & de his satis.

- 1 *Donatio vndeque irreuocabilis, si est reseruata facultas reuocandi, potest reuocari.*
- 2 *Donatio qua ex reservatione reuocatur, an reuocetur cum fructibus, quod non. nu. 7.*
- 3 *Donatio conditionalis, qua ex conditione resolvitur*

cum fructibus restituitur.

- 4 Titulus reuocabilis non prestat ad acquisitionem fructuum.
- 5 Venditione resoluta ex pacto adiectionis in diem, vel legis commissoria, fructus etiam reuocantur. & nu. 8.
- 6 Donatio causa mortis cum fructibus reuocatur. & nu. 9. & 15.
- 7 Donatio inter viuos, qua ex aliqua causa reuocatur, nō trahit secum fructus.
- 10 Donatione reuocata propter superuenientes filios, fructus non reuocantur.
- 12 Donatio ex causa ingratitudinis reuocatur cum fructibus, à die commissæ ingratitudinis.
- 12 Donatio ex defectu insinuationis reuocata in excessu, nō reuocatur cum fructibus.
- 13 Donatio inofficiosa non reuocatur in excessu, quoad fructus.
- 14 Dos inofficiosa continens meliorationem, an reuocetur cum fructibus.
- 16 Donatio tradita inter patrem & filium de iure communi reuocabatur cum fructibus.
- 17 Legatum in vita traditum reuocatur cum fructibus.
- 18 Donatio inter virum & uxorem non reuocatur quoad fructus industriales.
- 19 Bona fides non requiritur pro lucrandis fructibus do-

nationis inter coniuges.

- 20 Donatio inter coniuges reuocari potest cum fructibus naturalibus.
- 21 Possessor bona fidei quos fructus lucretur.
- 22 Fructus etiam naturales non reuocantur cum re donata.
- 23 Fructus percepti a vero domino, qui rem tenetur restituere, ad se pertinent, & insuper, recuperat melioramenta, nec tenetur cum fructibus compensare.
- 24 Diminutio rei restituenda semper resarcitur ex fructibus.
- 25 Melioramenta facta in re maioratus, ei cedunt, nec recuperantur.
- 26 Deterioratio rei maioratus recuperatur ab heredibus possessoris, dummodo laus saltem culpa adsit.
- 27 Deterioratio vnius rei maioratus, non compensatur cum melioratione alterius, non sic in donatione reuocabili.
- 28 Ius reuocandi donationem ex ingratitudine vel reservatione non transit ad heredes.
- 29 Ius reuocandi donationem competens donatori, non transit in fiscum ex delicto, nisi fieret in fraudem.
- 30 Ius reuocandi donationem non competit creditoribus, nisi in eorum fraudem esset facta.

ob iudicij tribu non e q reuocatur non ebt non Sic
uoniam A H

Sino reſeruafſe. Hæc eſt exceptio ad caſus ſuperiores. in qua (etiã concurrentibus requiſitis ſuprapoſitis, ex quibus donatio fit irreuocabilis) adhuc poterit reuocari, ſi ea facultas ſit expreſſè reſeruata. In quo articulo, ſtatim ſeſe offert quæſtio de fructibus. Vtrum reuocata donatione ex reſervatione: fructus interim à donatario percepti ſint reſtituendi. Videturque fructus eſſe cum ipſa re donata reſtituendos. Nam ſimilis donatio cum facultate reuocandi conditionalis videtur: niſi reuocauero. Vnde facta reuocatione, & ſic adueniente conditione, donatio reſoluitur: ac ſi nunquam fuiſſet donatum. l. pecuniam. vbi notat Alexander. nume. 4. ff. ſi certum petatur. l. neceſſario. ff. de peri. & commo. l. ſi quis fundum. ff. de contrahenda emptione. Quemadmodum per contrarium, ſi eueniat conditio: perinde eſt, ac ſi à principio contractus fuiſſet purus. vt ibi notat Alexander. Præterea ex dicta reſervatione donantis, donatio poſſidetur per donatariũ titulo reuocabili. Sed quoties titulus eſt reuocabilis, non præſtat ad acquisitionem fructuum. l. cum quis. ff. de cond. ob cauſam. vbi Ang. & Alex. id generaliter notant. Idem videmus in venditione cum pacto additionis in diem, & legis commiſſoriæ: in qua reuocatur res cum fructibus. l. eum qui rmit. in princip. l. item, quod dictum, cum alijs. ff. de in diem addict. & eſt expreſſum in donatione cauſa mortis. in dict. l. cum quis. & in l. videamus. la. 2. §. idemque eſt, ſi mortis. ff. de uſuris. & tradũt Angelus, Paulus, & Alexand. in. l. 1. C. de ijs quibus vt indignis. gl. in. l. Si mortis cauſa donatus. ff. de donatio. cauſa mortis. vbi Barrolus expreſſè. Ange. in. §. 1. num. 2. in fine. inſtituta. quibus non eſt permiſſum facere teſta-

Gloſſa

.12.

1

2

3

4

5

6

H. 5

ſta-

flamentum. Bald. in cons. 294 incipit. donatio causa mor-
ris. libr. 3. & huic puncto multum conducunt tradita per
Romanum. consil. 454. incipit. in re praesenti. in tercio
dubio. quem sequitur Felinus. in. cap. cum causa. nu. 27.
de re iudicata. quod cum titulus annullatur, res est resti-
tuenda cum fructibus, allegant textum, quem dicunt sin-
gularem. in. l. filio. §. contra tabulas. ff. de inofficiosa
testamento.

- In contrarium tamen est glosa, in. l. generaliter. §.
7 Proinde. verb. ex aliqua causa. ff. de fideicommissarijs li-
bertatibus. quæ loquitur in donatione reuocabili, dicit
que fructus non venire in donatione inter viuos, quæ
ex aliqua causa reuocatur, vt cum ea reuocentur. Quam
ad hoc, notat Baldus, in margarita. verb. fructus. Cate-
lianus Cota in memorabilibus iuris. verb. legatum fac-
tum à testatore. Berbetius in viatorio iuris. titul. de re-
uocandis donationibus. colun. 2. versicul. an autem in
casibus. Iason in. l. Si hæres. numero. 2. ff. de condi-
tione ob causam. & multum commendant Andr. Tira-
quellus. in. Si vnquam. verb. reuertatur. numero. 281.
C. de reuocandis donationibus. Molineus in consuetu-
dinibus Parisiensibus. §. 30. Pinelus in. l. 2. C. de res-
cinden. vend. 2. parte. c. 4. num. 51.

- Nec obstat, quod donatio videatur conditionalis;
8 quia id verum non est: nec si verum esset, reseruatio
reuocationis non sonat conditionem suspensiuam, nec
impedit effectum donationis, licet in euentum reuo-
cationis resoluat. quo casu fructus interim percepti nō
reuocantur. argumento. textus. in lege secunda, & ter-
tia & quarta. ff. de in diem adiectione. l. 2. §. Sabinus
§. Si in diem. ff. de vsucapione pro emptore. vbi
distin-

distinguitur inter venditionem, quæ perficitur sub conditione, nisi melior conditio asseratur, quæ est conditionalis, nec ex ea ante conditionem emptor fructus lucratur, nec vsucapiendi conditionem: & eam quæ celebrata est: vt si intra certum diem melior sit oblata conditio, ab ea discedatur, vel venditio pro infecta habeatur: in qua venditio pura est, licet sub conditione resoluenda: quo casu emptor, & vsucapit, & fructus lucratur, vt in dictis iuribus. & probatur in. l. 2. C. de pactis inter emptorem & venditorem. vbi solum habetur ratio fructuum post oblata ex pacto quantitatem. & ibi hoc notant Baldus, & Paulus, circa quod multa effundit Corrasius, libr. 3. miscelaneorum. cap. 9. Couarruias, libr. 3. variarum resolutionum. cap. 9. Minchaca cap. 49. controuersi. vsufreq.

9
Quod vero attinet ad textum, in dicta lege. cum quis. Specialis est in donatione causa mortis, in qua etiam loquitur textus, in dicta lege. videamus. la. 2. §. idemque est, si mortis. ff. de vsuris. & alia quæ supra adducta sunt. Donatio enim causa mortis stat in suspenso, donec donator viuât. l. Seia. ff. de donatione causa mortis. l. non omnis. ff. Si certum petatur. vbi notat glossa, & omnes. §. 1. instituta. de donation. vt bene declarat Iason. in dicta lege. cum quis. sub. l. Si hæres. nu. 2. ff. de condict. ob causam. vbi in hoc bene distinguit donationem causa mortis de qua ibi. à reliquis donationibus inter viuos, quæ possent reuocari, quæ nunquam reuocantur cum fructibus perceptis, ex doctrina illius glossæ. in dicto. §. proinde.

Quod

Quod autem tradit ibi Iason. circa illud notabile. An-
geli & Alexandri ibi. Scilicet, quod titulus reuocabilis
non præstat ad acquisitionem fructuum: posse generali-
ter defendi, quoties titulus esset reuocabilis facto ho-
minis: tutum non est. Tum, quia lex fortius resoluit &
annulat. l. Si libertus. de iure patronatus. per quem id
notat Bartolus. in. l. Si insulam. numer. 9. ff. de ver-
borum. quem sequuntur communiter Doctores secun-
dum Ripam. ibi. numero. 58. Tum etiam, quia quan-
do donatio reuocatur ex conditione, seu reservatione
reuocandi adiecta ab homine: non reuocantur fructus;
vt hic probamus. & aliquando permissa reuocatione ex
dispositione legis: reuocantur fructus. vt videmus in do-
natione causa mortis. Aptiusque in hoc considerabitur,
virum resolutio contractus fiat prout ex nunc, an vero
prout ex tunc: quia hoc casu reuocabuntur fructus, illo
væro non. vt recte aduertit Ripa. in. l. Si vnquam. C.
de reuo. dona. nu. 99. ad quam distinctionem omnes ca-
sus huius materiæ recte adaptantur.

- 10 Ex ea enim inferes, quod quoties donatio reuocatur
propter superuenientes filios, ex d. l. Si vnquam. C. de re-
uoc. donat. cum reuocatio detur prout ex nunc: fructus
erunt restituendi à tempore superuenientis filij: vt pro-
bat ille texus, in verbo. reuertatur. quod sonat prout
ex nunc. vt ibi intelligit Ripa. nu. 99. & Tiraq. nu. 280.
ante illud autem tempus fructus non reuocabuntur. quod
ipsi ibi tenent, & defendunt. Quia fructus nō comprehen-
duntur, nec computantur cum re donata, vt cum ipsa re-
uocentur, vt tradit glo. in d. §. proinde. & probat tex. in
l. in ædibus. §. ex rebus. ff. de dona. vbi deciditur fructus
per-

perceptos ex re donata non computari in rationem donationis. quod etiam probat tex. in l. cum de donatione. eiusdem tituli. Quod autem tradit Ripa, ibi. num. 103. natis filijs reuocationem fieri ipso iure, vt vel ex eo die fructus debeantur: verius est circa eos considerari bonam fidem donatarij causatam ex ignorantia quod tenuit Lancelotus, Galiau. in l. centurio. in. 13. concl. ff. de vulga. quod & tenuit Tiraquell. vbi supra, nu. 273. addi que bonam fidem adhuc non interuerti per scientiam nati filij: sed amplius requiri, quod donator declarer velle se ex ea causa donationem reuocari. de quo ibi per eum.

Inferes etiam, quod quando donatio reuocatur propter ingratitudinem ex l. fin. C. de donatio. omnes fructus refluuntur a die commissæ ingratitudinis. secundum Ripam. nu. 221. ibi. quasi illi fructus sint percepti à malæ fidei possessore. agum. tex. in l. 1. C. de ijs, quibus vt indignis. vbi ingratus hæres, qui omisit vlcisci necem defuncti, tenetur ad integros fructus à die commissæ ingratitudinis: quia non videtur bonæ fidei possessor, qui officiū pietatis scienter omisit. Quem tex. in sui ratione not. ibi. Ang. Pau. Alex. & Ias. vt vassalus ingratus à die commissæ felonix contra dominum teneatur ad integros fructus, etiam si non extet, & ex eis non sit factus locupletior: prout disponitur in alio quoduis malæ fidei possessore. vt in. §. Si quis a non domino. in fine. instituta. de rerum diui. quod etiam sequuntur plures alij relati à Tiraquello. in dict. l. Si vnquam. verbo. reuertatur. nu. 272. donatio enim reuocatur ab eo die commissæ ingratitudinis quoad fructus, non autem retrahitur, ex dict. gl. in dict. §. proinde.

Inferes etiam, quod quoties donatio reuocatur ex defectu insinuationis, quoad excessum: vt in. l. Sancimus.

C. de

ii

12

C. de donat. fructus interim percepti non reuocantur; quia non augent rem donantam, vt cum ea reuocentur. ex doctrina illius glosæ. in dict. §. proinde. quod significat Ripa, in d. l. Si vnquam, nu. 99. & Tiraquellus. ibi. verb. reuertatur. num. 299. dum allegant pro hoc dictam. l. Sancimus. quæ tamen hoc non dicit, licet in se sit verum.

- 13 Inferes etiam; quod quoties donatio reuocatur tanquam inofficiosa, quoad excessum, in quo est inofficiosa: puta si esset redducenda ad quintum, vel ad tertium & quintum: nam eo casu non reuocaretur quoad fructus perceptos in vita donatoris: nam ab eius morte tantum debebunt fructus restitui. Cum donatio reuocetur per querellam, quæ cum detur ratione legitimæ, & ea non debeatur viuo patre: mors eius erit expectanda, ad reuocandam donationem inofficiosam. vt dicam infra. l. 7. gl. 4. nu. 13. & ante id tempus, fructus non debebuntur per donatarium. ex doctrina illius glosæ. in. dict. §. Proinde. Quod tenuit Segura. in. l. 1 §. Si vir vxori. col. 26. versic. Tertia erit. & versic. quarta erit. de acquir. possess. Vbi tradit, quod si pater donat filio vltra modum permissum, donatio reuocatur in excessu: sed fructus percepti non reuocantur; etiam pro ea parte quæ reuocatur. idem tenet Arias. in. l. 27. Tauri. nu. 7. Gregor. Lupus. in. l. 8. titul. 4. part. 5. verbo. en vida. quod etiam in materia doris immodicæ & inofficiosa tradit Molineus in tractat. de inofficiol. donat. num. 79. & in tractatu, de donationibus factis in contractu matrimonij. num. 65. & 69. quod etiam probatur in. l. dotis. C. de colla. vbi dos nimia in collatione reuocatur, quoad excessum. iuncta. l. filius emancipatus. §. filia.

de colla. dotis. vbi dos nunquam confertur cum fructibus.
 l. Si quis filium. §. stipulatio. de colla. bonor. Tradit Soci.
 conf. 57. nu. 4. lib. 4. Decius in. l. Posthumus nato, de cō-
 tratab. col. 1. In dote tamen inofficiosa, que esset data filiæ,
 contra legem regiam de non meliorandis filiabus. l. 1. tit.
 2. lib. 5. Baeza in eius cōmento. c. 33. defendit dotem re-
 uocari cum fructibus, quia ex dicta lege actus est nullus. de
 quo erit alius considerandum.

Inferes etiam ex supradictis, quod cum donatio causa mor-
 tis stet in suspensio, donec donator viuit: vt in. d. l. Seia. ff.
 de dona. causa mortis. reuocatio semper fit prout ex tunc,
 & ideo in reuocatione fructus restituuntur. vt in. d. l. cum
 quis. ff. de cond. ob causam. & in. d. §. idemque. Et inde
 etiam subinferes, quod donatio inter patrem & filiū tradi-
 ta, quæ de iure cōmuni erat reuocabilis, vt dixi supra. verb.
 ora el hijo: esset reuocabilis cū fructibus: quia assimilaba-
 tur donationi causa mortis. secundū Vincen. de Hercula.
 in. l. 2. de lega. 1. col. 10. versic. limita tu notabiliter, quem
 sequitur Tello hic. nu. 118. Et licet idem Tello hic. nu. 129
 in fine. & nu. 10. teneat, non esse donationem causa mor-
 tis, sed vere esse actū inter viuos. adhuc in fructibus habet
 hanc similitudinem cum donatione causa mortis: quia cū
 ad lucrandos fructus sit necessaria retrahatio: l. donatio-
 ne, quos parentes, C. de dona. inter virum. ea solum potest
 habere locum in donatione confirmata: non in reuocata.
 quia non habet vltimum extremum habile. vt not. in. l. si
 is qui pro ematore. ff. de vsucap. Subinferes etiam ad id,
 quod tradit Gomez, tit. de legatis. nu. 4. vbi voluit, quod
 quoties legatum traditur in vita ex causa præcedenti cum
 commemoratione legati, licet possit reuocari, interim
 tamen

tamen legatarius lucratur fructus, quod tanquam bonum
 verbum refert & sequitur Cuius aduocatus Plazentinus,
 in. l. nemo potest. de lega. 1. num. 258. & ambo referunt
 hanc esse communem opinionem. quod si ita esset, condu-
 ceret ad ampliationem eorum, quæ supra dicta sunt. gl. 8.
 nu. 28. vbi tenuimus legatum, nedum ex causa præceden-
 ti, sed etiam simpliciter traditum, posse reuocari. Sed quod
 ad fructus attinet prædicta opinio vera non est. Nam quā-
 do legatum traditum in vita reuocatur, reuocatio cū fruc-
 tibus danda est. Est enim legatū eo casu quasi donatio cau-
 sa mortis. quod agnoscit Bal. in. l. 2. nu. 5. C. de iure do-
 tium. & alibi pluries, & eum sequuntur illi omnes, quos ibi
 retulimus, & in specie id tradit Cremen. singu. 15. quem re-
 fert & sequitur Tiraquellus in. l. si vnquam. verb. reuertat-
 ur. nu. 278.

- 18 In donatione autem inter coniuges, licet quoad tradi-
 tionem, insinuationem, reuocationem, & confirmationē,
 pari passu ambulet eam donatione inter patrem & filium,
 de iure communi. vt in. l. donationes quas parentes. C.
 de dona. inter virum. quoad fructus tamen speciale ius ha-
 bet: non enim reuocatur eū fructibus, sed eos lucratur con-
 iux donatarius. l. de fructibus. ff. de donat. inter virum.
 quod perperam in contrarium esse intellexit Palae. Ruñ.
 in rubr. de dona. §. 72. nu. 1. morus. ex d. l. cum quis. ff. de
 cond. ob causam & alijs quæ in donatione causa mortis lo-
 quuntur. Sed contra eum est expressa dicta. l. de fructibus,
 quæ in ea donatione distinguit fructus à re donata: quia li-
 cet donatio non teneat. l. 3. §. sciendum. eod. tit. vel pos-
 sit vsque ad mortem reuocari, vt in. l. cum hic status. eius-
 dem tit. fructus tamen licitam habent donationem. vt in
 19 d. l. de fructibus. & licet, gl. ibi requirar ad hoc bonā fidē
 etiam

etiam causatam ex iuris errore, quo arbitretur donationem valere. quam ibi sequitur Salicet. & Aretin. consi. 17. num. 11. Imo in cap. si quis presbyterorum, num. 30. de rebus ecclesi. Palac. Ruuios in dicta rubrica. §. 72. in fine. Segura in. l. 1. §. si vir vxori. colum. 17. versiculo, ex hoc posset inferri. ff. de acquir. possess. & alij plures in. l. quod vxor. ff. de acquirend. possessio. ita quod hæc videretur esse communis opinio, & pro tali eam refert Pinel in. l. 2. de rescindend. vendic. 2. parte. cap. 4. num. 49. Verius tamē est hanc bonam fidem non requiri. quia nec. Iu. C. id expressit: solumque pro acquisitione fructuum donationem considerauit: & quod ex fructibus donator non fiebat pauperior, licet donatarius efficeretur loquupletior. quod in hac materia omnino necessarium est ad inuolidandam donationem. l. si sponsus. §. concessa. ff. de dona. inter virum, quod saniori iudicio, tenet Pinel. vbi supra, num. 50. post Fulgo. in. l. ex annuo. ff. de dona. inter. & Connanum, lib. 3. cap. 11. idem tenet Minchac. cap. 70. controuer. vsufre. nu. fin. Et ex eiusdem regulæ consideratione. Iu. C. in. l. fructus. ff. de vsuris. distinxit (in hac donatione inter cōiuges) fructus naturales ab industrialibus: intelligens donationē coniugis reuocari cum fructibus naturalibus: non vero cū industrialibus. Quia cum in fructibus naturalibus donator fiat pauperior, & donatarius loquupletior: ij fructus semper reuocantur cum ipsa donatione. non sic, in industrialibus: ex quibus licet donatarius efficiatur loquupletior: donator non efficitur pauperior, cum proprio labore, & industria donatarij acquirantur.

Quoties vero donatio alia (extra coniuges) reuocatur ex causis legalibus contentis in dict. l. si vnquam, & in. l. fin.

I C. de

C. de reuocand. dona. vel ex reſeruatione donantis (quas
 dicimus non reuocari cum fructibus) magis dubium eſt:
 vtrum eadem diſtinctio fructuum facienda ſit, vt natu-
 rales quidem reuocentur, industriales vero non. Nam ſi
 ad alium quemuis bonæ fidei poſſeſſorem ſpectemus,
 negotium non eſt ſine controuerſia ab ipſiſſime iure con-
 ſultis incepta. qui in l. bonæ fidei. ff. de acquirend. re-
 rum dominio, & in l. fructus. de uſuris in fine. ſibi ipſi con-
 trarij diuerſa decidunt. Circa quos conciliandos latè ſe
 inuoluunt gloſſæ, & doctores, vtrobiq; & in. §. ſi quis à
 non domino. de rerum diui. vt late tractat Pinel. in l. 2. de
 reſcindend. vendi. 2. parte, cap. 4. num. 53. In eo autem
 articulo de quo agimus Bart. in l. ex diuerſo. ff. de rei ven-
 di. num. 6. & 7. defendit, quòd quilibet bonæ fidei poſ-
 ſeſſor teneatur reſtituere omnes fructus, etiam industria-
 les, & conſumptos, ex quibus ramen ſit effectus loquū-
 pletior. idem Bartol. in l. ſi fur. §. 1. de uſucapio. Abba.
 num. 6. in cap. grauis de reſtitu. ſpoli. per æquitatem rex.
 in l. ſime. & Titium ff. ſi certum petat. vbi idem tenuerunt
 Alexand. Iaſſo. & Decius, & Alciatus aſſerit hanc eſ-
 ſe communem opinionem. Quod etiam teſtatur & ſe-
 quitur Alexand. in l. inſulam. §. fructus. ff. ſolute matri-
 monio. & alij relati à Minchac. dict. cap. 70. num. 5. verſ.
 denique, quibus aſſentitur Cobarrub. lib. 1. variarum, cap.
 3. num. 6. verſi. Tertia conſuſio. Gloſſ. tamen in dict. l.
 ex diuerſo. tenuit bonæ fidei poſſeſſorem teneri reſtitue-
 re omnes fructus etiam conſumptos, ex quibus ſit effe-
 ctus loquūpletior: exceptis industrialibus, quos dicit non
 teneri reſtituere, etiam ſi ex eis ſit factus loquūpletior.
 quam opinionem eſſe communem agnouit Bartol. ibi, &

loquantur Bald. in l. 3. C. de usuris & fructibus legat. Angel. & Imo. in l. sequitur. §. 1. de usufructu. & esse communem opinionem testatur Alexand. in l. vi vel metu. C. quod metus causa. Curcius Iunior. consil. 28. column. 3. Ruinus consil. 91. libro. 5. Molineus in consuetud. Parisi. titulo. 1. §. 22. numer. 49. & alij plures relati à Cobarrub. & Minchac. vbi supra. pro qua allegatur. l. sed & si loci. ff. finium regundorum. l. quæsitum. §. fin. de acquirend. rerum dominio. Pinelus in loco supra citato est in noua opinione, respiciuque hanc distinctionem fructuum: intelligens bonæ fidei possessorem ante litem contestatam lucrari omnes fructus, etiam naturales consumptos, etiam si ex eis sit factus loquupletior: solumque teneri ad fructus extantes tempore litis moræ, & ad perceptos inde vsque ad sententiam. Et sic intelligit dictam. l. in bonæ fidei. ff. de acquirend. rerum dominio; quod etiam secundum eum probat efficaciter. l. qui scit versicul. Porro. ff. de usuris, vbi bonæ fidei possessor vero domino æquiparatur quo ad fructus. idem probat. l. 4. §. 1. verbo. *Lucrari.* ff. fin. regund. quæ non admittit diuinationem doctorum, quatenus dū tractat de fructibus consumptis, intelligunt de consumptis inutiliter: quod non admittit verbum. *Lucrari.* Quod significat fructus fuisse consumptos vtiliter, ex eisque fuisse factum loquupletioem. quibus consonat textus. in. §. si quis à non domino, qui in omnibus fructibus loquitur, licet verba illa. *Pro cultura, & cura.* Doctores turbauerint, quæ reuera nō excludunt fructus naturales, in quibus, & cura, & industria

superflua non est, sed in multis necessaria, ibi enim generaliter excluditur dominus à fructibus consumptis, nec distinguitur sit effectus loquupletior: vel non. Et cum hoc etiam concordat decisio. text. in. l. certum. C. de rei vendic. vbi indistincte bonæ fidei possessor ad fructus extantes tenetur: nec de consumptis aliquid inquiritur: virū fuerit factus loquupletior, necne. Quod asserit esse communi praxi conforme: cum generaliter bonæ fidei possessor solum condemnetur ad fructus perceptos post ceptum iudicium. Non desuere, qui in eo articulo distinguant titulum onerosum, à lucratiuo: arbitrenturque bonæ fidei possessorem cum titulo oneroso lucrari omnes fructus etiam naturales, & etiam si ex eis consumptis sit factus loquupletior: quod est huic proximæ opinioni Pineli conforme; donatarius autem, qui possidet titulo lucratiuo, teneatur restituere omnes fructus etiam consumptos, ex quibus sit effectus loquupletior. & in hoc procedat opinio Bartoli. idēque sit in eo, qui nullum habeat titulum, vel habeat onerosum, à lege tamen improbatum. Quod tanquam nouum tradit Mincha. cap. 70. contro. vsufreq. Sed ante eum hanc distinctionem tentauit Curtius Burgen. lib. 2. coniectu. ad fract. cap. 44. circa conciliationem illorum iurium in. d. l. fructus. de vsuris, & l. bonæ fidei de acqui. rerum dominio, circa quarum intellectum idem tentauit Loribis tit. de fructibus. Axiom. 47 quos reuult & bene reprehendit Pinel. vbi supra, num. 57. maxime per text. in. §. si quis à non domino. de rerum diui. qui in donatario expresse loquitur, eumque quo ad fructus æquat alij cuius bonæ fidei possessor cum titulo oneroso. In quo articulo licet opinio Barr. frequentior videatur: Iure regio opin. gl. in. d. l. ex diuerso. videtur

videtur approbati in. l. 39. titul. 28. part. 3. quod tentavit
 Cobarr. vbi supra: licet à cepto destiterit. Habet enim text.
 ille duas partes. In priori loquitur de fructibus industriali-
 bus. In secunda de naturalibus, & in vtraque loquitur in
 bonæ fidei possessore, non distinguens titulos. Nam licet
 prius loquatur in emptore, deinde loquitur in alio quouis
 acquirente, ibi. *O ganam*. Quod licet ad non habentem ti-
 tulum extendat etiam Gregor. ibi. post gl. in dict. §. si quis à
 non dño. verbo. iuste. & hoc non sit sine controuersia, ex
 traditis à Mincha. d. cap. 70. num. 6. & 7. ratione bonæ fi-
 dei: negari tamen non potest in illis verbis, maiori ratione,
 includi titulum lucratium. In priori itaque parte probat,
 hunc bonæ fidei possessorem lucrari fructus industriales,
 nec teneri restituere: in secunda statuit contrarium, in fru-
 ctibus naturalibus. Cum autem fructus cōsumpti inutiliter,
 ex quibus possessor non sit factus loquupletior: (quicūque
 illi sint, etiam naturales) non sint restituendi à bonæ fidei
 possessore: in quo omnes conueniunt vtriusque partis au-
 thores. secundum Minchac. vbi supra, num. 4. & aduertit
 Gregor. ibi. gl. penult. Manifeste, in priori parte (dū pro-
 bat fructus industriales consumptos non esse restituēdos)
 significat: id procedere, etiam si essent consumpti vtiliter,
 & cum lucro possessoris: nam alias etiam si essent fructus
 naturales, non erant restituendi: vt in. 2. parte. probatur.
 Atque ita hanc legem ad hoc not. Greg. ibi verbo. despē-
 dido, vt approbet opinionem glossæ in. d. l. ex diuerso,
 quæ ante tempora Bartoli erat magis cōmuniter recepta,
 vt ipsemet Bart. fatetur, & post eius tempora, idem fatetur
 Alex. in. l. nenseniū. §. fin. num. 7. de re iudi. & Fulgo. in. l.
 sed, & si lege. §. quod autem. num. 1. de petitione haredit.
 I. 3. Curtius

Cartius Senior confi. 71. col. pen. versu. quia ad ista. Costa-
l^o, in l. fructus, de rei vendic. Et cum leges partitæ fuerint
ante Bart. cōditæ, nō est ad hoc leue fundamentum ad in-
telligendum ibi approbari opinionem, quæ eo tempore
secundum omnes erat magis communiter recepta. Eo ma-
xime, quia ea opinio fuit etiam Azonis, vt testatur Grego.
in l. 4. tit. 14. part. 6. verbo. de ellos. Cuius opiniones, vt
plurimū approbantur per leges partitæ. Atque ita cessat su-
spicio Cobarr. vbi supra, qui timuit ne forte illa lex esset
conformis iuri communi intellecto, vt per Bart. cum ex su-
perioribus rectius adaptetur ad opinionem glossæ.

22. In eo autem articulo (vnde sumus digressi) quando sci-
licet donatio reuocatur ex causis. legis. si vnquam, & l.
fin. C. de reuoc. donat. vel ex reservatione donantis: contra-
rium statuendum est, vt fructus (quos diximus ad donata-
rium pertinere) sine aliqua ad eum distinctione pertineāt,
etiam si sint naturales, & consumpti vtiliter. Superiora e-
nim procedunt in bonæ fidei possessore, qui licet ratione
bonæ fidei quasi dominus sit, vt in. d. l. bonæ fidei. ff. de ac-
quir. rerum dominio. l. qui scit. versu. porro. ff. de vsuris: vere
tamen dominus non est: cum nec titulum habuerit à vero
domino. & sic loquitur text. in. d. §. si quis à non domino,
& omnia iura supra relata. Sed quoties titulus processit à
vero domino per contractum inter viuos, licet reuocabi-
lem, prout ex nunc, is verum dominiū (licet reuocabiliter)
transfert, & ad fructuum acquisitionem indistincte præstat:
vt dictum est. ex traditione glossæ, in. d. l. generaliter. §.
proinde. de fideicom. liber.

Ex quo inferes ad id quod tradit Castillo, hic num. 11. 3.
quod reuocata donatione ex reservatione donantis, dona-
tarius recuperabit expensas, si quas fecerit in re donata ex
l. 10.

l. 10. tit. de las donaciones. foro. ll. Quod extendit ad expensas etiam voluntarias bona fide factas. ex traditis à Bart. in l. infundo ff. de rei vendi. & facit text. vbi not. Bart. in. l. si in area. C. eo. tit. & text. vbi not. Bart. in. l. si in autem. §. in re ff. de perit. hæred. & quod poterit donatarius retinere re, donec sibi expensæ solvantur. vt in. d. l. si in area, & in. l. si pœnæ. §. 1. & in. l. repetitio. de cōd. indeb. Subditque quod filius non tenebitur computare fructus medio tempore perceptos, cum talibus expensis: cum fructus faciat suos ex gloss. ver. superfluum, ad finem in. l. emptor, de rei vendic. Quod verū est, & nulla alia ratione procedit, nisi quia ille interim dominus est. l. non ideo minus. ff. de rei vendic. Atque ita illa gl. singul. est, & ex ea not. omnes, quod quories is qui fructus percipit est vere dominus, licet teneatur rem restituere (vt in fidei commissario, vel in titulo reuocabili inter viuos) ita facit fructus suos: vt possit repetere impensas & melioramenta, nec teneatur cum fructibus compensare. & ita illam gl. not. Bart. ibi, & dicunt singul. Bald. ibi, & Angel. & Pau. Imo. Cuma. Alexand. Iass. in. l. domos. delegat. 1. Alex. consil. 123. ad finem, lib. 1. Bertrandus consil. 283. col. 2. versi. ad tertium. lib. 1. Alexand. in. l. insulam. §. fructus. in fine. solu. matrimonio. Boerius decisione. 44. num. 19. Antoni^o de Fano. de pigno. 4. mēbro. quintæ par. 13. num. 13. Afflicis. decisione. 87. col. 2. verb. item ex quo. Pala. Ruuios in rubrica. §. 62. nu. 15. Molina, lib. 1. primog. cap. 26. num. 14. Tiraq. in. l. si vnquam. verb. reuertatur. nu. 289. C. de reuo. dona. vbi hoc ipsum applicat ad donationē, quæ reuocatur per superuenientiam liberorum. Vnde cū, vltra fructus, melioramenta reperantur, planum etiam est, sine aliqua distinctione fructus pertinere ad donatarium. Sed licet non videatur expendere animo donandi, aut cō-

24. pensandi cum fructibus: sed animo repetendi, si donatio fuerit reuocata: bene tamen ex fructibus tenebitur supple-
re, vel resarcire diminutionem contingentem in re dona-
ta. Argumento fideicommissarij, in quo loquitur illa glos.
in. d. l. emptor. quod probat text. in. l. si is qui. ff. ad Trebel.
quem pro singulari not. Roma. singulari. 2. 61. & Ripa, in. l.
in fideicommissaria, num. 8. ad Trebell. post Paul. & Alex.
in. l. ballista. eiusdem tituli. Pinel. in. l. 2. C. de rescindend.
vendi. 2. parte cap. 4. num. 63.

25. In maioratu tamen, bonisque perpetuo vincularis
idem per omnia statuendum esset, (vt tradit Palac. Ruuios,
in dict. rubrica. de dona. inter virum. §. 62. num. 15. Pine-
lus, in. l. 1. C. de bonis matern. 2. parte, num. 71.) nisi lege re-
gia id esset immutatum. Possessor enim talium bonorum
non recuperat expensas, seu melioramenta facta in re ma-
ioratus: sed cum ipsa re transeunt in sequentem successo-
rem. l. 6. tit. 7. lib. 5. Quam licet Palac. Ruuios, vbi supra
iniquam esse asserat, & à se, (dum conderetur, qui tanquam
regius senator intererat) summo conatu contradicam: &
licet dura etiam videatur Castillo, ibi, propter legitimas fi-
liorum, quibus per patrem eo prætectu facili ratione po-
test derogari: eam tamen aliquibus rationibus defendunt
Gomez, ibi, & Minchac. de success. creatione. §. 5. num. 13.
& Molina. lib. 1. primogeniorum. cap. 26. num. 14. vbi late
examinat. & circa illius decissionem ponit optimas confi-
derationes Pinelus vbi supra.

26. Quod licet in melioramentis ita se habeat: in deterio-
ratione, tamen rerum maioratus, hæredes possessoris, qui
melioramenta non repetunt, deteriorata tamen resarciunt.
l. mulier. §. si hæres, versiculo. sed enim. ff. ad Trebell. per
quem id tradunt Gregor. Lupus, in. l. 7. tit. 9. part. 6. in ver-
bo,

60, pōr su culpa, Peralt. in. l. 3. §. qui fideicommissam. num. 43. & sequent. ff. de h̄ered. instit. Molin. lib. 2. primogenio-
 rum, cap. 27. Qui late examinat: vtrum eo casu sit necessa-
 rius dolus, vel lara culpa possessoris. & concludit, quod li-
 cet in h̄erede respectu fideicommissarij requiratur dolus,
 vel lara culpa, vt in. dict. §. si h̄eres. iūcta gloss. verb. culpæ.
 quam ibi sequuntur communiter. dd. In fideicommissio ta-
 mē perpetuo, quali est maioratus, (cuius institutio fauora-
 bilis est tam primo vocato, quam sequentibus,) possessor te-
 netur etiam de leui culpa, licet non de leuissima. l. si seruus
 legatus. §. cum quid. & ibi not. delegat. r. Bart. in. l. cum res.
 §. culpa, num. 9. delegat. r. Probatque eo casu diminutio-
 nem culpa contingentem non debere cum melioramētis
 aliarum rerum compensari. ex Bart. in. l. si negotia num.
 1. ff. de nego. gestis, & id non semel vidisse in h̄eredibus
 pr̄latorum pronunciari. In donatio tamen, cui ex re-
 seruatione, vel alias reuocatur donatio: compensatio de-
 neganda non est. cum licet ad diminutionem dolo vel cul-
 pa contingentem teneatur, possit tamen ad melioramen-
 ta agere: vt dictum est. quod cessat in maioratu, seu fideicō-
 misso perpetuo. ex. d. l. regia.

Illud pr̄termittendum non est, ius hoc reuocandi do-
 nationem ex reservatione, non transire ad h̄eredes. vt
 probat Sigismundus consil. 5. num. 18. quem hic sequitur
 Tello in fine. Quemadmodum non transit ius reuocandi
 ex ingratitudine, quando non fuit in vita lis cepta per do-
 natorem, l. fin. C. de reuocand. donat. ibi. *Hoc tamen vs-*
que ad primas personas, &c. Vbi hoc notat Ripa.
 num. 201. multisque similibus comprobatur.

Eodem

[29.] Eodem modo, neque transit in fiscum ex delicto, ex quo bona essent confiscanda: quod probat idem Sigism. ubi supra num. 17. quem hic sequitur Tello, num. pen. Quod esset intelligendum, nisi donatio esset facta in fraudem fisci. l. in fraudem. ff. de iure fisci. l. si aliquis. Secundo responso. ff. de dona. causa mortis. Quod licet in princ. contrarium decidat in donatione causa mortis: illud est, quia quemadmodum ex delicto quis fiebat intestabilis, & eius testamentum euertebatur. l. si quis filio. ff. de iniusto rupto. Eodem modo euerterebatur donatio causa mortis, quæ in hoc ultimis voluntatibus similis erat. l. illud. ff. de dona. causa mort. Quod hodie lege regia sublatum est, cum damnatus possit testari, nec testamentum antea factum reuocetur. l. 3. tit. 4. lib. 5. ex qua ultimæ voluntates damnatorum substinentur. Quando autem donatio esset facta in fraudem, posset reuocari, ut in. d. l. in fraudem, & notatur in. l. post contractum. ff. de dona. ubi Roma, num. 2. ponit plures coniecturas probandi fraudem, & Iass. in. §. item si quis in fraudem. de actio. nu. 34. cum sequent.

[30.] Quod etiam extendendum est ad futuros creditores, qui non reuocabunt donationem, nisi constet esse factam in eorum fraudem. est enim eorum idem ius: cum fiscus ex delicto iure creditoris agat lausfertur §. fiscus. l. Imperatores. ff. de iure fisci. l. si quis post hac. §. sed in ijs. C. de bonis proscrip. Et licet hæc videantur procedere quoties creditores vel fiscus vellent reuocare alienata per debitorem, quæ ipse debitor alias non posset reuocare: ut in ijs distinguatur: an fuerint alienata in fraudem vel non: videatur quæ quod in ijs, quæ ipse debitor posset alias reuocare (ut in casu quo loquimur in donatione perfecta cum reservatione reuocandi) non sit inquirendum de fraude, cum creditores

ditores succedant in omni iure debitoris, & per consequens in iure reuocandi donationem, quod est estimabile, & esset in eius persona liberum: Adhuc in ijs idem ius statuendum est, vt si donatio à princ. non fuit facta in fraudem, neque id possit constare: non possit per filium, vel creditores reuocari: etiam si sui natura vel ex pacto esset per debitorem reuocabilis: vt erat donatio tradita filio in potestate de iure communi. In qua id tenuit gl. verb. vindicauerint, in. l. si quis post hac. §. 1. C. de bonis proscript. vbi id sequuntur Odofre. in fine. Cynus, num. 2. Salic. num. 2. Bald. in. l. executores. C. de execu. rei iudi. num. 33: Imola, & Roma. in. l. post contractum. ff. de dona. col. 3 quos hic sequitur Tello, num. 130. Idem in donatione facta vxori, secundum Odof. in. l. res vxoris. C. de dona. inter virum. col. 3. versi. sed de nouo.

1. *Perfecta donatio ex pluribus causis reuocatur, ex quibus scilicet, exhereditatio permissa est.*
2. *Donatio ex causa onerosa cum tertio non reuocatur ex in gratitudine donatarij, propter ius tertij.*
3. *Melioratio facta cum grauaminibus restitutionis, non reuocatur facto donatarij in damnum vocatorum.*
4. *Donatio facta filio vnico etiam tradita, & quauis ex causa onerosa, reuocatur natis alijs filijs.*
5. *Ex qua parte reuocetur donatio natiuitate filij, quod in totum, num. 6.*
7. *Melioratio tertij & quinti facta filio vnico non reuocatur nato alio. & num. 11.*
8. *Inducta ad vnum finem non operantur contrarium.*

Donatio

9 Donatio reuocata per natiuitatem filiorum, an reconua-
lescat eis mortuis. & num. 18.

10 Melioratio donatio est. & num. 19.

12 Actus, qui potest fieri pure, potest etiam sub conditio-
ne, etiam tacita.

13 Dispositio facta simpliciter, censetur facta sub ea conditio-
ne, sine qua non potuit in esse produci.

14 L. si unquam. C. de reuoc. donat. non habet locum, quo-
ries est deliberis futuris cogitatum.

15 L. si unquam. C. de reuoc. dona. non potest renunciari,
quoad legitimas nasciturorum: bene tamen quo ad ter-
tium & quintum.

16 Melioratio facta vnico aliquos habet effectus.

17 Filij nati confirmant meliorationem prius facta vnico.

20 Donatio facta vnico cum grauaminibus restitutionis,
an rumpatur quo ad tertium & quintum natiuitate al-
terius.

21 Maioratus factus vnico non reuocatur natiuitate alte-
rius, quoad tertium & quintum.

22 Donatio facta filio, qui non erat vnicus tempore do-
nationis, non reuocatur, quo ad tertium & quintum,
natis alijs, sed quoad eorum tantum legitimam.

Glossa O por alguna causa. Hæc est vltima exceptio text. in
.13. qua ostenditur, quod melioratio vndequeque perfecta, &
irreuocabilis adhuc reuocatur ex causis, ex quib⁹ alia quæ-
uis perfecta donatio reuocatur. Quas causas enumerat tex.

in.l.10.tit.4. partit.5. & in.l.1.tit.de las donaciones,foro
legum.l.fina. & ibi,dd. C.de reuoc.donat.Omnes fere re-
ducuntur ad causas ingratitudinis, ex quibus est permiffa
exhereditatio. & hoc tradit Peral.in.l.vnum ex familia, §.
fi de falcidia,num.5. delegat.secundo.

Sed hoc extendendum non est ad meliorationem factā
ex contractu oneroso cū tertio: ne ius tertij ex ingratitudi-
ne donatarij lædatur. argumēto.l.Sancimus.de pœnis:l.nō
debet. de regul.iuris. Nifi tertij illi (fit nurus, vel nepotes)
decefferint: quia iam tunc cessat eorū interesse. quod notat
Mieres libro primogen.1 parte.quæst.22. num.24. argu-
mento donationis ob causam,quam ob ingratitudinem do-
natarij non posse reuocari,tradit glos.verb.inueniatur in.
l.fin.C.de reuocand.dona.quam sequūtur omnes ibi,& alij
relati à Tiraq.in.l.si vnquā. verbo,donatione largitus, nu.

Imo,& si melioratio non sit facta ex causa onerosa, si ta-
men sit facta cum grauaminibus restitutionis, de quibus in
l.11.infra: per ingratitudinem donatarij non poterit reuo-
cari in præiudicium vocatorū,quibus ex vocatione est ius
quæsitum.Quemadmodum nec per pactum inter donan-
tem,& donarium id posset fieri,l.quoties.C.de dona.que
sub modo. ex communi opinione, de qua per omnes in.l.
qui Romæ. §. Flavius. de verborum,& supr.glos.8.versicul.
quo ad tertium, num.22.

Inter eas autem causas,quibus iure communi reuocatur
donatio perfecta: est vna potissima per natiuitatem filiorū.
l.si vnquam.C.de reuoc.dona.l.8.tit.4. part.5. Quæ ad pro-
positum conducit, vt ex eadem causa reuocetur donatio
facta filio vnico. Et in hoc nemo dubitauit,quin donatio re-
uocetur,etiam si sit tradita. ex Tiraqu. de constit.3. parte
limi.

limitatione. 29 num. 4. & etiam si sit facta ex causa onerosa cum tertio. ex eodem Tiraqu. in l. si vnquam. verbo, donatione largitus. num. 240. & Greg. in dict. l. 8. verbo, disesse, vbi licet loquatur in extraneo donante, idem dicit esse in patre, in versiculo. attenta pragmatica de non meliorandis filiabus. quæ est. l. 1. tit. 2. lib. 5. copil. quod & tenuit Bernardus Diaz de Lugo, reg. 213. limit. 4.

55. In eo autem difficultas versatur, ex qua scilicet parte reuocetur donatio. Illud videtur magis communiter receptum: vt solum reuocetur quo ad legitimam denuo nati, & pro ea metienda sint prius deducendæ tertia & quinta bonorum partes: quo ad quas, & legitimam tangentem donatario respectu denuo nati, conseruetur donatio. Quod videtur colligi, ex l. si totas. C. de in offi. dona. & hoc tenuit Gomez, lib. 2. cap. 4. num. 11. & Castillo in l. 12. Tauri, num. 24. & totis viribus defendit Cobarrub. lib. 1. variarum, cap. 19. nu. 4. quæ moderni omnes sequuntur. Baeza de non meliorandis filiabus. cap. 9. num. 48. Molina, lib. 4. primog. cap. 2. num. 81. Mieres. 1. parte primog. quæst. 21. num. 10. Quorum principale fundamentum est. dict. l. si totas. ex qua ponunt pro constanti, quod cum donatio non reuocetur, nisi quoad legitimam denuo nati, non debet reuocari quo ad tertium & quintum: quia hæ partes non sunt legitima denuo nati, cum possit pater de eis libere disponere in alterum filium.

56. Contrarium tenuerunt Pala. Ruuios, in l. 27. Tauri, num. 23. Bernard. Diaz. d. reg. 213. lim. 4. Greg. in d. l. 8. verb. a otro. Imò quod donatio reuocetur in totum, etiã quo ad tertium & quintum, ita quod vnus plus altero non reportet. Mouetur, quia cum pater non habuerit nisi vnicum filium tempore quo fecit donationem, non potest intelligi, quod eum meliorem: cum in eo non præsumatur prædilectio respectu nasciturorum, quorum merita non
dum

dū nōuit. & quia facultas meliorādi nō cadit nisi inter plu-
res. Mihi videtur hāc opinionē de iure veriorē esse, vtpo-
re qui magis probem. decisionē tex. in. l. 10. infra (quatenus
simplicē donationē præsūmit & intelligit esse melioratio-
nē) nō posse intelligi, nec verificari in donatione facta filio
vnico: nō solū quoad tertium (in quo proprie cadit melio-
ratio, cū sit legitima inter filios) sed etiā quoad quintū. In
quo licet Baeca, vbi supra, nu. 46. dicat nō esse dubiū, nisi q̄
donatio facta filio vnico non debet reuocari quo ad quin-
tū, quia in eo nulla est ratio dubitādi, cū nullatenus nulloq̄
modo sit legitima. Verius est, vt etiam in quinto sit idē iu-
diciū, quod in tertio: ex eadē ratione, q̄ pater habēs filium
vnicū nō præsūmitur in donatione ei facta comprehendē-
re quintum, sed quod donator poterit de eo disponere. de
quo dicam in. d. l. 10. glos. 3. num. 1. Tertium autem in pro-
posita specie cum sit vere legitima, non potest præsūmi da-
tū titulo meliorationis: cū tēpore donationis, nō sit alter
cuius occasione destinat esse legitimā, & sortiatur nomen &
effectū meliorationis. Nā si quo casu tertium nō est legitima,
tūc est, quando alter in eo est melioratus: sed melioratio in
isto casu non potest habere locum: cum in filio vnico non
detur, ex cōmuni opinione de qua in. l. 11. infra: ergo est o-
mnium legitima, & per cōsequēs pro rata denuo nati reuocatur
ex. d. l. si totas. Rursus & clari⁹. Donatio facta filio vnico (na-
tis alijs) non potest sublineri, quo ad tertium & quintum,
nisi in vim meliorationis (quod est manifestū: sed à prin-
cipio nō potuit habere hūc sensum, nec taliter valere ex di-
cta ratione: ergo debet reuocari pro rata denuo nati ex.
d. l. si totas. Et sic cessat ratio fundamentalis cōtrariorū, qui
ex eo dicunt non reuocari tertium & quintum, quia denuo
natus solum reuocat pro rata legitimā. ex dicta. l. si totas.

Tertium

Tertium autem & quintum (inquiunt) non est legitima ergo. Est enim eorum minor falsa. nam tertium legitima est omnium, nisi in eo sit quis melioratus: quod hic non reperitur. Atq; ita teneo pro constanti donationem simplicem factam filio vnico intelligi pro legitima, & in ea cessare presumptionem tex. in d. l. 10. infra. Nō solum quoad tertium: sed etiam quoad quintum, de quo pater poterit disponere, etiam si alij filij non nascantur, vt ibi dicam. Et natis alijs filijs, poterit etiam disponere de tertio, titulo meliorationis inter eos: non obstante priore donatione, quæ per natiuitatem aliorum fuit reuocata. ex dict. l. si vnquam.

7. Quam opinionem tu intellige primo, quando donatio fuit facta filio vnico in vim simplicis donationis: si autē elset facta in vim expressæ meliorationis tertij & quinti: magis dubium est: an eo casu natis alijs filijs reuocetur quo ad tertium & quintum. Quod autem reuocetur, probatur. Primo, quia melioratio facta filio vnico non valet, vt dictū est. quod autem est nullum: ex post facto non validatur. l. quæ ab initio. de reg. iuris. Secundo, quia filij superuenientes plus operantur ad reuocandam meliorationem, quam ad validandam, ex ratione text. in d. l. si vnquam: & inducta ad vnum finem non debent contrarium effectum operari. Nam quemadmodum inducta ad augmentum non operatur diminutionem: eodem modo augmentum non potest induci per inducta ad diminutionem. l. legata inuuliter. de legat. 1. l. legata inuuliter de adimend. lega. Tertio, ex doctrina Bart. in l. Titia scio. §. Imperator, num. 10. delegat. 2. vbi dicit, quod donatio reuocata per natiuitatem filiorum non reconvalescit per eorum mortem. quod sequuntur plures relati à Tiraq. in d. l. si vnquā. verbo, suscepit liberos nu. 203. Quarto, quia qua ratione donatio simplex reuocatur

tur quo ad tertium per filium denuo natum; vt dictum est supra. ex eadem debet etiam reuocari melioratio: cum vnus & alterius sit eadem ratio: est enim donatio melioratio, & e contra. l. 10. infra.

Sed ijs non obstantibus contrarium teneo, in hoc casu quando donatio fuit facta in vim expressæ meliorationis: vt non reuocetur quo ad tertium & quintum, per denuo natum: quin imo melioratio per illius natiuitatem validetur & confirmetur: & licet à princ. facta fuerit pure, valeat tamen in vim conditionalis. Nam cum melioratio possit fieri filio vnico sub expressa conditione, si alij nascantur, quod nemo dubitabit: cum omnis actus qui potest fieri pure, possit etiam fieri sub conditione. l. 2. ff. de in diem adiectio. §. emptio. de emptione & vendi §. omnis stipulatio. iuncta gl. verbo in diem. de verb. notatur in l. actus legitimi. de reg. iuris. Poterit etiam fieri sub tacita conditione, cuius & expressæ idem est iudicium. l. cum quid. si cert. petat. l. ite. quia §. 1. de pactis, vbi gloss. & omnes. Facta autem in vim expressæ meliorationis, subintelligenda est conditio, si alij nascantur: vt eis natis melioratio conseruetur, & non corruat: ex præsumpta voluntate donantis, qui in hunc casum videtur prouidere per talem meliorationem. Tum, quia simplex dispositio, quæ non potest in esse produci, nisi sub certa conditione: si fiat simpliciter, censetur facta sub illa conditione, qua fieri potest. Cum semper dispositio censeatur facta in eum casum, quo de iure fieri potest. text. est & exemplum in l. gallus. §. quid a recte. de libe. & posthu. vbi id not. gl. & communiter. dd. vt potest videri per Alex. nu. 3 & 4. l. ass. nu. 5. & 6. Tum etiam, quia cum ratio vnica decisionis rex. in. d. l. si vnquam (secundum omnes ibi) sit, quia donator si sciret alios sibi futuros filios, nõ donasset: vel nõ tã immo

14. dice donasset: hæc ratio cessat in proposita specie, ex præsumpta voluntate donantis: qui dū filio vnico donauit per ritulum expressæ meliorationis: visus est cogitasse de alijs, qui nasci poterant: cū melioratio nisi in eum euentum efficaç esse non posset. Ergo melioratio debet conseruari in tercio & quinto, propter subintellectam conditionē & voluntatem donantis, quæ semper attenditur. l. in conditionibus primum locum. ff. de cond. & demonstr. à qua rota ista materia reuocationis pendet. cum ea sit vnica ratio decisionis rex. in. d. l. si vnquam. secundum omnes ibi. Cuius text. dispositio non procedit, quoties constaret donatorem de liberis nascituris cogitasse: quasi ratione cessante. quam dicit esse cōmunē opinionem Soci. confi. 47. col. 5. in med. volum. 2. & alij relati à Bernard. Diaz. dicta reg. 213. limi. 8. pro qua bene considerat legem partitæ. 8. tir. 4. part. 5. ibi.
15. *Porque no an hijos, ni esperança de los auer.* Et licet hæc communem opinionem ipse & alij intelligant procedere, etiam si ex tali donatione præiudicaretur filijs nascituris: & sit hæc opinio aspera & falsa: cū dispositio dictæ legis. si vnquā. nō possit renūciari quo ad legitimas nasciturorū: nec si fuerit renūciata, talis renūciatio tollit quærellam in officio sæ donationis introductā fauere filiorū. secundum Bart. in. l. Titia Seio. §. Imperator, nu. 7. deleg. 2. quam dicit veriorē Roma. confi. 29. & Greg. in. d. l. 8. in verb. ni han esperança. Quo ad tertium tamen, & quintū opinio vera est sine dubio. nā cum à voluntate parentis pendeat, & in ijs partibus nasciturus habeat legitimā vel non: satis dicitur de ea voluntate constare per meliorationē factam vnico, quæ non potest nisi in hunc sensum accipi: vt natis alijs non reuocetur in tercio & quinto, de quibus pater in præiudicium nasciturorū potuit disponere, donando titulo meliorationis huic vnico.

vnico. Non obstant contraria. Ad primum respondeo. Fal- 116.
 sum esse meliorationem factā filio vnico non valere à prin-
 cipio: nec huic rei congrue applicari regulam iuris. quæ ab
 initio. Nam hic donatio valida est à principio. solū nomen
 meliorationis adiectū donationi est incongruum pro tūc,
 quæ incongruas, seu quodammodo falsa demonstratio,
 non vitiat substantiam donationis: solum operatur q̄ me-
 lioratio, quæ à principio valet in vim donationis, subitinea-
 tur & conseruetur in vim meliorationis, ex voluntate do-
 nantis. Quo casu. d. l. quæ ab initio. nō procedit. cum substā-
 tia actus valida sit, & incongruitas nominis adiecti suplea-
 tur & redintegretur ex causa superuenienti. argumēto. tex.
 in. l. per fundum. ff. de serui. rusti. & in. l. pluribus. §. & si pla-
 ceat. de verborū. & quæ notat Decius, in. d. l. quæ ab initio,
 num. 9. & 10. Idem videmus in. l. 5. infra gl. 1. vbi meliora-
 tio relicta titulo particulari filio vnico hæredi instituto,
 non est tā inefficax, quin aliquem possit habere effectum:
 puta si filius abstineat, acceptata melioratione, quia id vide-
 tur de mente meliorantis: vt dispositio cōseruetur in eum
 casum, quo de iure possit sortiri effectum. de quo etiā dicā
 in. l. 11. infra, gl. 10. nu. 1. & 2. Ad secundum respondeo, re- 117.
 gulam non esse tamen generalem quin habeat exceptionē.
 qualis est ista: quādo constat donatorē de liberis natis
 cogitasse, vt dictum est. Quo casu liberi nati non reuocant
 meliorationem: potius confirmant: non quoad substan-
 tiam actus, cum à principio valuerit: sed quo ad effectum
 meliorationis, quod stabat in pendentī, & fuit verifica-
 tum natis filiis: quasi tunc extasset tacita conditio, sub qua
 melioratio esset relicta. Ad tertium respondeo, illam 118.
 doctrinam Bartoli periculosam esse: veriusque esse con-
 trarium, vt donatio quæ natis liberis fuit annullata,

- mortuis eisdem validetur. maxime si pater mortuis filiis ta-
 to tempore superuixit, q̄ potuisset voluntatem mutare:
 nam ex quo non mutauit, præsumitur voluisse, quod vale-
 ret. Vt ex Bald. & Pau. tenet Iass. in authentica. ex causa.
 col. fin. C. delibe. præte. Gomez, secundo thomo, c. 4. nu.
 12. & ante eum Bern. Diaz, dict. regula. 213. amplia. 2.
 19. Ad quartum respondeo: multum interesse inter hunc casum,
 quando donatio fuit facta filio vnico in vim expressæ me-
 liorationis: & casum præcedentem, quando fuit facta dona-
 tio simplex, non adiecta melioratione. Quoniam donatio
 non potest intelligi in vim vllius meliorationis, ex quo pa-
 ter vnicum tantum filium habebat. Sed quoties facta est in
 vim expressæ meliorationis: iam constat de animo donan-
 tis, qui de liberis futuris cogitans in eum casum voluit hunc
 præferri. Nec obstat. l. 10. infra, vbi omnis donatio intelli-
 gitur esse melioratio. quia illud per fictionem est, seu potius
 præsumptionem & tacitum intellectum: quæ præsumptio nō
 potest procedere in donatione facta filio vnico, cum in eo
 non possit dari melioratio: nec natis filiis potest ea præsum-
 ptio de nouo induci: cum in eum casum lex potius præsu-
 mar contrarium, scilicet quod non donasset si alios sibi na-
 sciuiros cogitasset. ex dictis si vnquam.
 20. Secundo, supradictam opinionem Pala. Bernardi Diaz,
 & Greg. intellige, quando simplex donatio esset facta filio
 vnico libera: secus si cum grauaminibus restitutionis, iuxta
 formā. l. 1. infra, quia tunc natis alijs filiis, nō reuocaretur
 quo ad tertium & quintum, sed valeret in vim meliorationis
 vinculatæ, favore eorū qui sunt vocati. Quod ex supradicta
 ratione procedit, q̄ pater per talia grauamina, licet purè ad-
 iecta & pro tunc inualida, videatur huic futuro casui pro-
 uidere, & quasi sub ea conditione donare & grauare, si alij
 scilicet

scilicet nascantur. Pro quo faciunt quæ tradit Molin. lib. 4. 21. primog. cap. 2. nu. 81. & Mieres. 1. parte quæst. 21. nu. 10. in maioratu facto filio vnico, qui nō reuocatur natis alijs quo ad tertium & quintum ex præsumpta volūtate donātis, qui per talē constitutionem voluit generi, prosapia, & familiæ consulere. Sed quidquid sit in maioratu, nō videtur ad quā uis donationem extendendum. Nam maioratus tenuit à principio, utpote factus regia licentia. Graua mina autē adiecta donationi simplici factæ filio vnico, licet possint quo ad quintum sublineri, ut dicam in l. 10. infr. gl. 3. nu. 2. Quo ad tertium autem ex quo à principio nulla sunt, non videntur posse sublineri, nisi ex ea ratione, q̄ donās visus fuerit deliberis nascituris cogitasse, & adhuc donauerit. Quod apparet si graua mina & substitutiones sint appositæ factæ expressa mentione filiorum, qui nasci potuerant. Si autem horum non sit facta mentio, sed alij sint vocati: donator tāquam de eis oblitus per eorum natiuitatem gaudebit decisione text. in d. l. si vnquam, & hoc magis placet.

Tertio, supradictam opinionem intellige, quando simplex donatio fuerit facta filio, qui vnicus erat tempore donationis. Secus si pater habens duos vel plures vni donasset. nam talis donatio, cū intelligatur esse melioratio, quo ad tertium & quintum ex d. l. 10. infra, non reuocabitur ex natiuitate aliorum, nisi quo ad eorum legitimam, remanente donatione valida quo ad tertium & quintum. Quod conuincitur ex traditis à Tiraq. in d. l. si vnquā. verbo. filios nō habens, nu. 3. & huic casui magis quadrant fundamenta communis opinionis; nec refragantur rationes contrariorum, cessat enim hic eorum potissima ratio scilicet, q̄ in filio vnico nō datur melioratio, quod hic cessat cū inter plures habeat locum melioratio, etiam tacita ex d. l. 10. infra.

L Padre, o la madre, o qualquer dellos puedan si quisierẽ haçer el tercio dela mejoría que podiã haçer a sus hijos, o nietos, conforme a la ley del fuero, a qualquier de sus nietos, o decendientes legitimos, puesto que sus hijos padres delos dichos nietos, o decendientes, seã vivos: sin que enello les sea puesto impedimento alguno.

- 1 *Nepos potest meliorari, etiam si filius sit in medio.*
- 2 *Melioratio à matre, & patre, fieri potest.*
- 3 *Mulier coniugata non potest donare, sine licentia mariti.*
- 4 *Donatio est contractus.*
- 5 *Mulier coniugata liberam habet administrationem in paraphernalibus.*
- 6 *Melioratio facta per mulierem ex dote non præiudicat marito in administratione, & usufructu.*
- 7 *Licentia mariti non præiudicat sibi, sed solum tollit impedimentum legale uxoris.*
- 8 *Licentia mariti non est necessaria in donatione reuocabili, alij contra.*
- 9 *Licentia mariti nõ est necessaria in reuocatione donationis.*
- 10 *Arra ad uxorem pertinent.*
- 11 *Coniux superstes transiens ad secunda vota non potest alie-*

- alienare arras, vel alia bona, quæ sibi obuenerunt à priori
 coniuge, vel à filio cōmuni, nec in eis meliorationē facere.
 12 Vidua luxuriose viues amittit ea oīa, quæ secūdo nubēs.
 13 Coniux non potest meliorationē facere ex quarta, quā ha
 buit à coniuge diuite, etiam si nō transeat ad secundas nu
 prias, sed ea deferretur filijs communibus.
 14 Damnatu ad mortem post meliorationem facere.
 15 Monachus professus, cui ex lege permittitur testari diui
 dendo bona inter filios, vnum poterit meliorare.

Lex ista continet extensionem ad legem fori, quæ per
 mittebatur fieri meliorationem nepoti, vt id procedat ne
 dum si pater mortuus sit, sed etiam si viuat, & sit in medio.
 & est lex quondam. 18. Tauri.

Glossa

O la madre, Quatenus tex. iste cum præcedenti & se
 quentibus loquuntur in distincte in patre & matre: satis o
 stendunt facultatem meliorandi non solum competere pa
 tri, sed etiam matri. Quod si ad mulierem coniugatam
 viuo marito referas: si quidem in vltima voluntate: cōclu
 sio est manifesta. Si autem per contractum donationis: licē
 tia mariti omnino erit necessāria ex. l. 2. tit. 3. lib. 5. cop. il. cū
 in omnibus cōtractibus sit necessāria: qualis est donatio. l. si
 donationis. C. quod met⁹ causa. l. bene Azenone. C. de qua
 drie. præscrip & quod donatio sit contractus, late defendit
 Sarmiento, libro. 3. selectarum cap. 3. num. 6. licet in con
 trarium videatur arguere Molina, lib. 4. primogeni. cap.
 2. num. 61. & quod dicta licentia, quæ in contractibus requi
 ritur ex dicta lege regia, etiam in donatione requiratur, ex
 magis cōmuni opinione defendit Minc. c. 13. cōtrou. v. usufr.

- Cum mariti itaque licentia mulier poterit donationem seu meliorationem facere. Et tunc si fiat de paraphernalibus cum requisitis legis præcedentis, valebit statim irrevocabiliter, & pleno iure: cum de illis bonis mulier plene disponat l. fin. C. de pactis conuen. Sunt enim bona hæc propria mulieris; nec maritus in eis habet vsumfructum, nisi ex consensu vxoris. vt ibi. & in l. hac lege. C. eo. & in l. 17. tit. 11. part. 4. Si autem fiat de dotalibus: valebit statim irrevocabiliter, si fiat cum requisitis legis præcedentis: sed nõ præiudicabitur maritus in administratione & vusu fructu sibi debitis. l. doce ancillam. C. de reuend. l. dotis fructus. l. plerumque. ff. de iure doriũ. l. pro oneribus. C. eo. l. 25. tit. 11. part. 4.
7. Nec licentia præstita ad donandum ei præiudicat in suo: satis est, quod tollat impedimentum legale. l. Lurius Titius Caiũ. & ibi not. Bart. ff. de admi. tutorum. not. Bart. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. solu. matrimonio. facit l. fin. in fin. principij ibi. necessitate, &c. C. de bonis quæ libe. nisi expresse id vellent, vt per Bart. supra.
8. Si autem mulier coniugata donaret reuocabiliter iuxta l. 1. supra. viri licentia necessaria non esset. Argumento donationis causa mortis: cui hæc donatio reuocabilis æquiparatur. secundum Vincentium de Hercu. in l. 2. delegat. 1. col. 10. versiculo. limitatu notabiliter: in qua hoc tradit Rubens, confi. 27. in fine. Roma. in l. 2. de verborum. in principio. l. ass. in l. 2. delegat. 1. num. 11. quos sequitur Minchac. cap. 12. controuer. vltus frequ. num. 5. contra quam plurimos tenentes contrarium, quos ibi refert. ex quorum allegatione hæc vltima videtur esse magis communis opinio, à qua forsã non esset recedendum: quia licet ratione reuocabilitatis videatur parum interesset: propter auctoritatem eamẽ mariti, in qua dicta lex regia videretur etiam fundari, non

non est incongruum.

In reuocatione autem licentia necessaria non esset: vt in simili resoluit Baldus consi. 209. incipit. Licet consulentes lib. 4. Guido Papæ decisione Delphi. 223. ad finem Mincha. in terminis vbi supra, num. 8.

Inter bona etiam mulieris computantur arræ à marito sibi datæ vel promissæ, vt inde melioratio tertij & quinti deducatur. Arræ enim ad vxorem pertinent, & de eis disponere potest. l. 3. tit. 2. lib. 5. recopil. prout bene aduertit Tello, num. 12. in l. 19. Tauri, aduersus Roder. Suarez in l. 1. tit. delas arras foro ll. num. 68. quem sequebatur Palac. Ruuios in rubrica. de dona. inter virum. §. 27. num. 1. vbi defendunt, quod licet arræ ad vxorem pertineant: extantibus tamen filiis illius matrimonij, eis arræ pro equis portionibus deferuntur. ex l. 1. tit. 2. lib. 3. fori. ita, vt mater in eis aliquæ non possit meliorare.

Erit autem opinio Roder. seruanda in casu quo videtur loqui: scilicet in muliere transeunte ad secunda vota: in qua loquitur text. quem ille citat, in auth. lucrum. C. de secund. nupt. & in authentico. de nuptijs. §. veniunt autem. & hoc tenet Moli. lib. 2. primog. cap. 10. nu. 62. Talis enim mulier secundo nubens non solum in arris, sed & in omnibus bonis, quæ quomodolibet habuit ex bonis mariti: etiã ex successione filij, solum habet vsum fructum. l. foeminæ. C. de secund. nupt. non tamen potest alienare. authentica. ex testamento. C. eo tit. nec in eis meliorationē facere vni. ex filiis dicti matrimonij. Nam talia bona omnibus filiis ex lege æqualiter deferuntur. vt in d. authentica. lucrum. nam prout ibi not. Bald. vbi lex disponit homo disponere non potest. Et idem est in marito secundo nubente ex l. 4. tit. 1. lib. 5. compil. quem est lex. 5. Tauri, vbi hoc not. Gomez num. 3. Vbi

K 5 num.

12. nu 16. dicit, q̄ mulier quæ nō trāsit ad secūda vota nō impēditur disponere de bonis habitis ex primo cōiuge, quātūcūq; luxuriose viuat: ex eo, q̄ lex illa pœnalis nō sit extēdēda. Sed in hoc cōtrarium videtur verius. ex. l. 4. tit. 5. li. 5. copila. in fine. Quæ licet loquatur in medietate lucrorū: idem est quo ad omnia bona, quæ sibi ex primo marito obuenerūt. vt per Pala. Ruuios, in rub. de dona. inter virū §. 11. nu. 6. & probatur in. l. 3. tit. 12. part. 4. quibus ea bona filijs prioris matrimonij reserbātur: imo ex tūc à lege applicātur: quæ de latio pro æquis portionibus intelligitur.

13 In quarta autem quā coniux pauper habuit ex bonis prē mortui diuitis, etiam si non transeat ad secunda vota, non poterit in ea meliorare vnum ex filijs: cum eis teneatur ex lege dictā quartā reservare. vt in authentica. præterea. C. vnde vir & vxor. & in. l. 7. tit. 13. part. 6. dicam de hoc ali: quid in l. 9. infra.

14 Ex prædictis infertur ad eā quæstionē, quā late examinat idē Roder. Suarez, in. l. quoniā in prioribus, in declaratione legis regni. limi. 10. nu. 3. Scilicet: vtrum damnatus ad mortē, qui ex lege regia. 3. tit. 4. lib. 5. copila. potest testari, possit meliorationē facere. in quo Roder. defendit no posse. Mouetur, quia licet quando bona à lege cōfiscabantur expressse, nihil reservabatur ascēdentibus, nec descendētib: vt est magis communis opinio approbata, in. l. 5. tit. 31. part. 7 vbi not. gl. tamē quando confiscatio veniebat in cōsequentiā pœnæ, tunc à lege miserationis gratia, si damnatus habebat duos filios reservabat dimidiam: si autem plures: totum. l. cum ratio, §. si plures, de bonis damnatorum. authentic. bona damnatorū. C. de bonis proscrip. & in dict. l. partitæ. Eo igitur casu tenet, q̄ licet damnatus possit testari: non tamen poterit immutare delationē, quia illæ leges faciunt

faciunt de suis bonis, vltra permissionē legis: & sic vnū ex
 ibi vocatis instituere, ceteris exclusis: vel vnum ex eis me-
 liorare. & sic de facto cōsultus respondit. Quia bona non
 sunt damnati, sed fisci: & filijs sunt concessa ex legis indul-
 gentia. vt in dictis legibus. & facit. l. si deportatus. C. de bo-
 nis proscrip. & videtur bonus casus in argumentū in dicta
 authentica. hoc lucrum. C. de secund. nupt. cū ijs quæ in prę-
 cedentibus dicta sunt circa mulierem transeuntē ad secun-
 das nuptias. Quibus dicit nō ob stare. l. 5. titulo. delas man-
 das. lib. 3. fori: quia licet agnoscat de iure fori per illam. l. dā
 nato concessam esse facultatem testādi, vt probat ille rex,
 à contrario sensu: Non venit in cōsequentiam immutatio il-
 larū legum, quæ bona sua certo ordine deferebant, tanquā
 ex condemnatione fisco delata, & sic, q̄ in tali testamento
 sibi permissio non poterit illum ordinem prauertere: quia
 disponderet de bonis fisci, nō de proprijs. Et licet suo tēpore
 nō esset cōdita. d. l. 3. tit. 4. li. 5. quæ est. l. 4. Tauri, idē post
 eā cōditā tenuit Cobar. in rubr. de testamētis. 3. par. nu. 27.
 Cōtrariū tenet Greg. in. d. l. 5. tit. 3. par. 7. per tex. in. d. l.
 3. quæ est lex. 4. Tauri, vbi idē defendit Tello, etiā de iure
 fori, quod idē disposuerat respectu substantię testādi. secūdū
 Mōtal. ibi, & Rode. vbi supra. Et hoc est verius. nā leges hę
 nouæ (vltra cōcessionē testādi) habēt aliū effectū, q̄ bona,
 quæ de iure abdicabātur à dominio delinquētis, & trāsibāt
 in dominiū fisci: hodie nō trāsēūt, sed remanēt delinquētis,
 exceptis confiscatis, vt in. d. l. fori. ibi. *Que deuan perder lo
 que han.* Et sic non est necessaria indulgentia fisci, de qua
 in dicta authentica. bona damnatorum. sed dispositio te-
 statoris disponentis de bonis suis. Item quia in dicta le-
 ge tractatur etiam de legatis: legare autem extraneis non
 posset, si essent bona reseruata filijs, prout de illo iure (etiā

in pias causas non poterat. secundum Cobarr. vbi supra. Si autē filijs legat, praelegatū est: & hoc cōtendimus, vt possit. Et clarius hoc deciditur ex. d. l. 3. tit. 4. li. 5. quē est. l. 4. Tauri, ibi. *De sus bienes, & ibi. Como si no fuesse condenado.* Et sic cessant fundamenta Rode. & eius illationes. loquuntur enim de iure antiquo, secundū quod dānatus ad mortē amittebat bona, & sequuta dānatione non erant ipsius, sed fisci: ex cuius indulgentia liberis damnati prae dicto ordine deferebantur, quod hodie secus est: cum habeat liberā testamenti factionem de bonis suis, ac si damnatus non esset. & sic poterit meliorationem facere. Atque ita hodie dicta authentica. bona damnatorum. correctā est. quia, etiam nō cōdito testamento, hāreditas defertur secundum iuris ordinem, nec curandum est de ordine. d. authen. secundum Tello. in. d. l. 4. Tauri, num. 1. quidquid dicat Palac. Ruuios, ibi, num. 6. & Gregor. in. d. l. 5. nam quo ad huius successio nem ex testamento, vel ab intestato, iste reputatur nō damnatus, & bona remanent sua, vt dictum est.

15. Præcedentibus consona est & alia quæstio: vtum pater monachus facta professione possit condere testamentū, in quo aliquem ex filijs melioret? Et vt quæstionē intelligas aduerte, quod licet verū sit professum testari non posse. ca. 2. de testamentis. authentica. ingressi. C. de Sacros. Eccle. & dixi in l. præcedenti. gl. 6. ea tamē opinio vno casu fallit: scilicet, quādo habēs filios nō facto testamento proficitur religionem: quo casu etiam post factam professionem potest testari, diuidendo bona inter filios. vt in authentica, si qua mulier, versiculo, sed si persona. C. de Sacros. Ecclesi. quā sic communiter intelligunt doctores. Eo igitur casu procedit quæstio: vtum pater possit facere meliorationē? Et ratio dubitandi est, quia licet concedatur facultas testandi, lex dat for-

formam: vt solum possit bona diuidere, quæ quodammodo ex legis prouisione filijs pro æquis portionibus deferuntur. cum solum diuisio parenti permittatur, quæ pro æquis portionibus in dubio intelligitur. argumē. l. inter filios. C. fami. hercis. Et pro hoc magis arctant verba sequētia dictæ authent. ibi. *Legitima nulli diminuta*. Nam licet verū sit meliorationem tertij & quinti legitimam nō esse: per professionem tamen legitima facta est: quemadmodum & per mortem naturalem. l. cum queritur. C. de in offi. testamēto. Cōtrarium arbitror, imo q̄ possit meliorare. Diuisio enim inter filios (etiam in æqualis) admittitur, ex lege permittēte meliorationē, ad quam ille tex. in. d. auth. referri debet. Nā cum permittat testari diuidendo: diuisio ad ea omnia extendi debet, quæ ex lege possit. Et in hunc sensum verba sequētia potius faciūt p̄ hac parte, ibi. *Legitima nulli diminuta*. Cum melioratio non sit legitima. Nec obstat, quòd ea metiatur secundū tempus mortis, vt in. d. l. cū queritur: quia nō sequitur deberi etiam metiri secundum tempus professionis: cū vtrāq; mors ciuilis & naturalis solū exequetur in casibus à iure expressis: & in morte ciuili seu professione contrarium disponitur in. d. authentica: cū post professionem detur facultas disponendi. Quod quidem intelligendum est, quoad tertium, quod cum vere sit legitima inter filios, in eo nullum habet ius monasterium. In quinto autem licebit monacho vnum ex filijs meliorare: dummodo ex dicto quinto relinquat tantam partem monasterio, quantam dedit filio meliorato. Disposicio enim illius text. de equando monasterio cum filio, cui plus est relictum, cum sit intelligenda extra legitimas: in solo quinto erit hodie verificanda, & huc erunt reducenda, quæ tradunt gl. ibi verb. retēta. & scribentes omnes, & Mol. lib. 2. primog. c. 9. num. 58.

LEX .2. GLOS. 2.

- 1 *Melioratio facta simul ab utroq; parente irrevocabiliter, à nemine ipsorum revocatur.*
- 2 *Melioratio seu donatio facta duobus revocabiliter, à quo libet revocari potest pro sua parte.*
- 3 *Donatio facta ab vno de re communi cum cōsensu socij à solo donante revocari post, etiam si cōtra cōsentientem esset commissa causa ingratitudinis.*
- 4 *Donatio de re communi nō nocet socio etiam presenti, qui expresse nō consentit.*
- 5 *Pactum dotale inter cōiuges de facienda maioria in filiū primo nasciturum de omnibus bonis communis nō praeiudicat alijs filijs, nisi quo ad tertium & quintum.*

Glossa

2.

1.

2.

O qualquier dellos. Loquitur per disiunctiuam quemadmodum, & lex præcedens. Si autem melioratio esset facta simul ab utroque parente irrevocabiliter cū requisitis legis præcedentis: à nemine poterit revocari.

Sed si donatio esset revocabilis per cōtractum, aut testamentum: de ea iudicaretur, prout si essent duæ. l. eo quod à multis. C. si cert. petat. & quilibet eorū poterit revocare. secundum Bal. in. l. humanitatis nu. 37. C. de impub. communiter receptum secundum Cobarr. in rubrica de testamētis 2. part. nu. 8 Alci. post alios in. l. licet. C. de pactis.

Nisi uterq; parentū pacto inter se astringeretur. nō revocare, quod tradit Mieres. 1. part. primog. quæst. 23. num. 3.

3.

Et nisi ab vno de re cōmuni cum consensu alterius donatio esset facta: nā solū donans, nō cōsentiens posset revocare. l. sicut. §. venditionis. ff. quibus mod. pignus vel hypo. soluitur. l. si sine volūrate. C. ad velle. l. 9. tit. 13. part. 5. vbi Greg. & tradit Rod. Suarez, in. l. quoniā in prioribus in de-

cla.

claratione. l. regni. limi. 5. nu. 12. quę sequitur Cobar. vbi supra, & Tello, in. l. 17. Tauri, nu. 13. & est opinio ab omnibus recepta communiter, vt potest videri ex longa allegatione Molinę, lib. 4. primog. c. 2. nu. fin. & Mier. 1. par. quęst. 23.

Et procedit hoc, etiam si donatarius cōmitteret contra tale cōsentientē aliquam ex causis, propter quas perfecta donatio potest reuocari, nam iste non est donatarius respectu consentientis, sed respectu donantis, qui est donatarius respectu consentientis. l. 2. in princ. l. in ædibus. §. fin. de donatio, & tradit Roder. vbi supra, num. 15.

Ad hoc autem vt consentiens sibi præiudicer, eius voluntas & consensus expressus esse debet, nec sufficiet tacitus: puta quia præsens fuit. l. si fundum per fideicommissum. de lega. 1. vbi not. Alex. & Ias. & alij plures quos refert Tiraq. de retractu. §. 1. gloss. 9. num. 154. Padilla, in. l. quoties ab omnibus. nu. 5. C. de fideicom. & not. gloss. in. l. cum proponas. C. de pactis. dum citat text. in. dict. l. si fundum, licet prius contrarium videatur tenere.

Procedunt etiā superiora in donatione facta in cōtractu matrimonij, quoties cōiuges faciunt meliorationem tertij & quinti titulo maioris filio primo nascituro. ex traditis à Tiraq. de primog. quęst. 8. In quo tractatu quęst. 6. & 7. diligēter inquirat: an valeat pactū inter cōiuges in cōtractu matrimonij, quodd ex bonis vtriusque fiat primogenium in filium primo nasciturum. & concludit pactum valere solum in id, de quo coniuges disponere possunt, saluis scilicet filiorum legitimis, quod ex legibus nostris in tertio & quinto verificabitur.

Cōforme a la ley del fucro. Quę est. l. 9. tit. delas mãdas, quę hic approbatur, & extēditur in duobus: scilicet, vt procedat etiā in matre ex idēitate rōnis, & pcedat etiā viuo patre.

Me-

4.

5.

Glossa

3.

1.

1. *Melioratio non solum cadit in vnum, sed & in plures.*
2. *Ius acrendi an habeat locum inter plures melioratos.*
3. *Is, qui no admittitur ad partem an & quando faciat partē.*
4. *Pro melioratione nō est necessaria electio dignioris.*
5. *Melioratio facta ingrato habet vim remissionis ingrati-
tudinis.*

Glossa

.4.

.1.

.2.

.3.

A qualquier. Non solum potest meliorari vnus: sed & plures possunt meliorari. l. vnum ex familia. §. si duos. de leg. 2. vbi not. Bart. & Paul. idem Paul. nu. 4. in l. cū quidā. deleg. 2. & tenent omnes hic. & pro hoc est text. in l. sequēti. ibi. *El hijo, o hyos, o nietos.* Quin & melioratio poterit fieri filio, & nepoti simul. Cum vterq; sit capax meliorationis, vt hic. & cum sit relictum voluntarium non admittetur ordine successiuo: sed simul. vt est communis opinio secundum Alex. & Iass. num. 24. in l. gallus. §. quidam recte. delibe. & posthu.

Inter plures autem melioratos quaerit Cifuent. in l. 19. Tauri, num. 8. vtrum habeat locum ius acrendi, quando portio est facta caduca in persona vnus. & ponit regulam cum limitationibus, quas habuit à Bart. & ceteris in l. huiusmodi. §. si Titio. deleg. 1. Regula est, qd portio deficiens acrendit coniuncto: modo sit verbis tantum coniunctus, modo re tantum, modo re & verbis. Hoc intelligit verū, quoties pars deficit omnino in persona collegatarij: secus si collegatarius admitti speretur aliquo iure actionis, retētionis, vel alterius æquitatis per se vel per aliū: quia tunc eius pars non acrendit cōiuncto. & hinc intelligit varia iura, quæ superiori regulæ videtur cōtraria. de quo latius per Bar. & alios in d. §. si Titio.

Ego

Ego aliquando in hoc articulo distinguebā verbis tantū coniunctos, à coniunctis re tantum, vel re & vbis: & per consequens distinguebā ius accrescendi, quod habet locū inter verbis tantum coniunctos, à iure nō de crescendi, qđ habet locū inter re tantum, vel re & vbis coniunctos. Atq; ita intelligebā omnia iura quæ dicunt, qđ is qui non admittit ad partē facit partē, & impedit ius accrescendi: vt pcedant inter cōiunctos vbis tantū, in quibus habet locū ius accrescendi. Ceterū si illi essent re tantū, vel re & vbis cōiuncti, licet collegatari⁹ nō admitteret ad partē, non tamen facit partē: quia inter taliter cōiunctos vtriq; res legatur in solidū, & ex defectu alterius collegatarij poti⁹ sibi nō decrescit quā accrescat. & est facilis & vera illorū iuriū concordia, imo & necessaria: nā etiā si vellis tenere comunem intellectū illorum iuriū: adhuc ista distinctio necessaria est: vt quocunq; titulo qui nō admittitur ad partē facit partē, procedat in vbis tantū coniunctis: non in alijs, in quibus cum vtriq; res in solidū legetur ex defectu alterius potius sibi nō decrescit. Vnde non immerito reprehendi debet Cysue. vbi supra, qui idem ius constituēbat inter quocunq; modo coniunctos. cum ex superioribus sint distinguendi, & ad coniunctos in melioratione adaptandi.

In electione autem meliorādi solet quæri, teneatur ne parer in cōscientia eligere digniorē? Gomez nu. 2. in l. 17. Tauri. tenet qđ sic, ex Palā. Ruu. in. c. per vestras. 3. nota. §. 26. vbi late. idē Siman. de hæreticis. c. 9. nu. 128. Sed verius est sufficere, qđ indignus non melioretur. imò & cōmuniter teneatur meliorationē factā indigno valere, vt defendit Couar. in regula. peccatū. 2. part. §. 7. nu. 7. & Segura in. l. vnū ex familia. §. Sed si fundū nu. 47. de lega. 2. nec patrē peccare. nā n & qui re sua abutit, non peccat mortaliter. argu. prodigi. de quo per Nauarrū in manuali. c. 23. nu. 71. Nec obstat

L quæ

quæ Pala. tradit. nā loquūt in electione. c. pen. de elect. in. 6.
 a q; ita Segurain. l. vnū ex familia. §. sed si fūdū. de legat. 2. n.
 70. indignū posse meliorari resoluit. Imo & per talē meliora-
 tionē cēseri remissā quācūq; causā ingratitudinis bene asse-
 rit. n. 72. de qua questione latē agit Molina. lib. 2. primog. c. 5.
 vbi. c. pracedētilatē tradit de maioratib⁹, in quib⁹ ex cōstitu-
 tione instituētis succeditur per electionē vltimi possessoris.

Quicumque descendens est capax meliorationis.

Glossa De sus nietos. Idē in pronepotibus, vel quibuscūq; des-
 cendentibus, etiam si alij sint in medio. vt probat iste text.
 verbo. *Descēdientes.* qui appellatione filiorum & nepo-
 rum comprehenduntur. l. liberorum. de verb. significat.

Glossa *Melioratio non est pprie legitima respectu cuiuslibet filij.*

6 Seanvivos. Fuit hęc extensio legis fori vtilis & necessaria;
 quia si essent mortui, nulla esset ratio dubitandi. Et hinc de-
 ducitur, qd̄ tertiū nō est pprie legitima respectū cuiuslibet fi-
 lij. Nā alias nō posset relinqui nepoti, existente filio in me-
 dio. eo. n. casu nepos nō succedit auo, nec au⁹ ei quidquā te-
 neretur relinquere, sed filio precisē relinqvēdū esset. l. Si quis
 Posthumus. §. si filiū. l. Gallus. §. in omnibus. de libe. & po-
 sthum. auth. in successione. & in corpore vnde sumitur. C.
 de suis & leg. libe. §. ita demū. instituitur. de hered. quæ ab in-
 testato. defe. & idem patet in. l. ii. infra. vbi tertium reci-
 pit quodcūque grauamen, quod non admitteret, si esset le-
 gitima. l. quoniam in prioribus. C. de inof. testam. Respectu
 tamen omnium descendantium quodammodo legitima est;
 nam extraneo relinqui nō potest. vt in. d. l. ii. nisi in defectū,
 vt ibi. Et sic cessant argumenta Segurē in. l. vnū ex familia. §.
 Sed & si fundū. de lega. 2. vers. vndecima. qui dictam. l. fori.
 intelligebat, vt nepos, qui non habebat ius succedendi (quia
 pater

pater eius erat in medio) nō poterat meliorari: quia tertium erat legitima, quæ necessario existēti in primo gradu relin-
quēda erat. cuius cōtrariū hic decidit & nor. Castillo & Go-
mez hic. & Cyfue. in. l. 19. Tauri. nu. 7. & Couar. lib. 2. vari.
c. 2. nu. 2. Castillo. nu. 23. in. l. 21. Tauri. Et hinc inferes, q
si ex duob⁹ filiis vni sit relicta legitima, alter in reliquo inti-
tut. censetur meliorat⁹. Quoniam appellatione legitimæ re-
licte vni non venit tertium & quintum: quia eius respectu
non est legitima, licet sit. amborum respectu. vt dixi. & te-
net Segura, vbi supra & sequitur Cyfue. hic.

Melioratio solū datur inter eos, quib⁹ cōpetit ius succedēdi.

Legitimos. Quia inter illegitimos nō dat⁹ melioratio, quia
solum datur inter illos qui sunt capaces successionis. Illegi-
timi autē solum sunt capaces quinti, vt in. l. 8. tit. 8. lib. 5.
copila. quæ est lex. 10. Tauri. vbi latē Tello.

Glosa.

7

1

LEX. III.

L padre, y la madre, y abuelos en vi-
da, o al tiempo de su muerte puedan
señalar en cierta cosa, o parte de su
hazienda, el tercio, e quinto de mejo-
ria, en que lo aya el hijo o hijos, e nietos, que ellos
mejoraren, con tanto que no exceda el dicho ter-
cio de lo que montare, o valiere la tercia parte de
todos sus bienes al tiēpo de su muerte. Pero manda-
mos que esta facultad de lo poder señalar el dicho
tercio e quinto, como dicho es, que no lo pueda el te-
stador cometer a otra persona alguna.

1. *Melioratio in re certa potest assignari.*
2. *Descendentes, quibus licet disponere de tertio in præiudicium ascendentium, possunt illud assignare in re certa, etiam si relinquatur extraneo.*
3. *Legitima non est precisse solvenda in singulis corporibus, quando testator aliter disposuit.*

Glossa

- . 1. **M**elioratio potest assignari in re certa, vel parte bonorum, dummodo res assignata non excedat valorem tertij & quinti respectu temporis mortis. Sed hæc assignatio tertio committi non potest. & est lex quondam 19. Tauri.

El padre y la madre. Hæc facultas concessa parentibus assignandi meliorationem in re certa: extendenda est ad descendentes: respectu tertij, de quo possunt disponere in præiudicium ascendentium. ex. l. 1. tit. 8. lib. 5. compila. Poterunt enim tale tertium assignare in vna re. non solū quando relinquūt vni ascendentium: secundū Cysuen. & Gomez. cum dispositū in vna successione ad alterā extendatur. auth. nouissima. C. de inoffi. testa. & ibi not. Sed etiam quando tertium relinquatur extraneo. licet contrarium male teneat Gomez hic. Nā cum de tertio liceat disponere: res quas voluerit in ea quātitate legare poterit. Nec obstat, q̄ legitima debeat solui in rebus, vel corporibus hæreditarijs. l. scimus. §. repletionem. C. de inoffi. testam. cum alijs, quæ ipse cumulat: quia id non in singulis corporibus intelligendū est nam & assignatio legitimæ in vno vel duobus corporibus fieri poterit. vt dicam in lege sequenti. Sed nec si assignata non sit, deducenda erit ex rebus specialiter legatis. generi enim per speciem derogatur. l. vxi.

1. vxori. §. foelicissimis, de lega. 3. l. cum quaestio. C. de lega. Et species legata derogat hæreditati, seu legitimæ debitæ. & ita sunt illa iura intelligenda, secūdm Rode. Suarez in. l. quoniam in prioribus. §. limitat. quem refert & sequitur Minchaca de success. creat. §. 1e. nn. 424.

- 1 *Assignatio in re certa non immutat substantiam donationis.*
- 2 *Si res assignata pereat vel alienetur, non renocatur donatio.*
- 3 *Quando res donatur pro tertio & quinto, in ipsa re consistit substantia donationis.*
- 4 *Assignatio vnius rei pro melioratione renocabilis est, licet alias melioratio esset irrenocabilis.*
- 5 *Per traditionem rei assignata transfunditur in eam substantia donationis.*
- 6 *Assignatio confirmatur morte, quemadmodum & traditione rei assignata.*
- 7 *Assignatio in contractu oneroso cum tertio est irrenocabilis.*
- 8 *Euitio quando habeat locum in re assignata pro melioratione.*

Puedan señalar. Hæc autem assignatio non est substantia donationis: sed demonstratur res in qua fiat executio ipsius. & de hac assignatione loquitur lirera textus. Nam loquitur, quando fuit facta melioratio de tertio & quinto, & assignata in certa re. Et hoc casu licet res assignata pereat, non alteratur substantia meliorationis: nec per

Glossa

. 2.

1

2

L 3 eius

3 eius alienationem reuocatur. l. quidam testamento. de lega. 1. l. Paulo Chalimacho. §. Iulius Seuerus. de lega. 3. l. Lutius. de alim. lega. Diuersum esset, quando res ipsa fuit donata ratione tertij & quinti, vt dixi in. l. 1. supr. glo. 7. nu. 5. & huc referes quæ tradunt hic Cysue. Castillo & Gomez. & Tello. in. l. 17. Tauri. 127.

4 Assignatio autem, de qua in nostro text. reuocari poterit per assignantem: cum non consistat in ea substantia meliorationis. licet melioratio alias irreuocabilis sit, ex constituto, vel traditione scripturæ. Sed si esset eiusdem rei
5 assignatæ traditio facta, reuocari non posset assignatio: cum in eam sit iam substantia donationis transfusa: & de ea esset iudicandum, tanquam si ipsa donata esset. vt bene probat Tello in. l. 20. Tauri. nu. 14. Nam cum reuocari assignatio non possit in re assignata. l. perfecta donatio. C. de dona. quæ sub modo. & perit, augetur, vel minuitur, lucro, vel dāno donatarij: vt & quæuis alia res donata perfecte. arg. l. 1. cum alijs. C. de peri. & commo. rei vend. iuncta. d. l. perfecta donatio. Si tamē res assignata minus valeat quam donatio, suppleri debet. quemadmodū & debet
6 diminui, si valeat plus, vt dicā infra. gl. 6. Nam traditio rei assignatæ solum operatur perfectionem quoad suā partem, in reliquo prior donatio quotæ suplanda erit. Et idē dicas, quando res assignata non fuit tradita, sed assignatio
7 fuit morte confirmata. nam tunc idem dicendum est, ac si fuisset tradita in vita: & post mortem similiter de ea iudicandum est, quoad periculum & commodum: cum necessario sit tradēda. ex. l. seq. vbi dicam. gl. 4. Idem etiam erit, quādo melioratio fuit facta in contractu oneroso cum tertio. nam assignatio in eodem contractu facta & acceptata, tāquam pars ipsius, esset etiam irreuocabilis. ex. l. 1. supra.

Ex quibus inferes in hac re assignata non posse aplicari
 quæstionem euictionis, de qua per Cysue. hic. Nam si in
 vita fuit tradita, donatarius non agit de euictione. l. 2. C.
 de euict. l. Aristo. §. Labeo. ff. de dona. Et si fuit morte cō-
 firmata, idem. Quia assignatio confirmatur: vt legatum.
 l. in donationibus. C. ad. l. falci. & legatarius non agit
 de euictione l. cum pater. §. euictis. de lega. 2. Si autem
 non fuit tradita, vel ante mortem fuit euicta: non alterat
 substantia meliorationis. vt supra dixi. & vide Roder. Sua-
 rez in. l. quoniam in prioribus. in declaratione. l. regni.
 quæst. 3. vbi limitat quatuor modis. tex. in. d. §. euictis. in
 proposito. Vno casu non haberet locum. decisio. text. in
 d. l. 2. & in. d. §. Labeo. quando donatio esset facta cum
 traditione rei assignatæ ex contractu oneroso cum terrio:
 quia tunc re euicta, ageretur de euictione. Nam donatio
 ex causa onerosa immutat naturam quoad euictionem: ne
 tertius remaneat deceptus. argumen. emptionis & vendi-
 tionis. In materia autem euictionis rei donatæ, vltra anti-
 quos lege Gomez. tomo. 2. c. 2. nu. 35.

1 *Ratio dubitandi & decidendi ad hanc. l. 3. que sit.*

En cierta cosa. Ratio dubitandi secundum omnes hic
 erat, quia legitimadebatur in singulis corporibus. Ratio-
 nem decidendi non perceperunt hic Castillo & Gomez. *Glossa*
 illa est quam dixi. Tum, quia legitima non debetur in
 singulis corporibus, sed potest in vno vel duobus assigna-
 ri: Tum, quia etiam si deberetur, legata specialia corpo-
 rum derogant generi. vt ibi dixi.

1 *Melioratio non potest fieri per patrem ex bonis lucra-
 tis constante matrimonio.*

2 *Donare non potest, cui permissum est alienare.*

LEX 3. GLOS. 4.

- 3 Maritus alienat lucrata constante matrimonio, sed cessante fraude.
- 4 Maritus disponens de re lucrata constante matrimonio, an intelligatur tantum disponere de dimidia. & num. 14.
- 3 Lucrata constante matrimonio per maritum, non acquiruntur ipso iure pro dimidia uxori.
- 6 Disponens de re propria, in qua tertius habet ius, non videtur disponere de iure tertij.
- 7 Heres redimit partem, vel præstat æstimationē, quando testator voluit disponere de integrare communi.
- 8 Donatio seu contractus mariti de lucris nunquam annullatur, si uxori remanet tantumdem de communi.
- 9 L. 4. tit. 9. lib. 5. quoad fraudem mariti, explicatur.
- 10 Debitor, qui in fraudem alienat, dominium transfert, & vere contrahit.
- 11 Renocatio pro alienatis in fraudem solum datur in subsidium, excusso debitore.
- 12 Contractus socij nō renocatur, sed dānum resarcitur alteri de communi.
- 13 Maritus debet resarcire uxori, quæ male consumpsit ex lucris.
- 15 Res quasita constante matrimonio per utrunque coniugem utriq; acquiritur.
- 16 Corduba non diuiduntur lucrata constāte matrimonio.

- 17 *Res empta per maritum pro se & uxore, ubi lucra non communicantur, an adquiratur uxori: late.*
- 18 *Res empta nomine meo, mihi ante traditionem nō adquiritur.*
- 19 *Licentia mariti non requiritur in contractu uxoris vili.*
- 20 *Res empta per uxorem de pecunia viri, sibi per traditionem acquiritur.*
- 21 *Ex contractu procuratoris, qualiter adquiratur dominium, vel possessio domino.*
- 22 *Procurator emens nomine domini de propria pecunia, percipiens fructus, tenetur cum pratio eos cōpensare.*
- 23 *Procurator emēs nomine proprio lucratur fructus, quousq; pratum, quod de suo impendit, recipiat.*
- 24 *Res empta ex pecunia dotali sapit naturam dotis.*
- 25 *Actio negotiorum gestorū datur uxori ratum habēti pro consequenda re, nomine suo à marito empta.*
- 26 *Maritus sibi emens, & possessionem accipiens sibi acquirit, licet instrumentum sit factum uxori.*
- 27 *In dubio standū est instrumēto, nisi probetur simulatio.*
- 28 *Uxoris nomen simulate adiectum instrumento ex pluribus præsimitur.*
- 29 *Non sufficit probare tractatum, nisi probetur ita fuisse finaliter conclusum.*
- 30 *Tractatus habens verba derogatoria ad actum sequen-*

- tem, non derogatur ex actu sequenti.
- 31 Pacto nouissimo statur, quando non apparet derogatum ex precedenti protestatione.
- 32 Simulatio non praesumitur ex solutione pecunia, gabellae. vel collectae.
- 33 Protestatio simulationis inter partes contrahentes fieri debet, alias non prodest.
- 34 Quando maritus emit suo nomine, & adiecit nomen uxoris instrumento, & uxori, tradita est possessio, uxori acquiritur. & an sufficiat possessionem ei tradi per actum fictum.
- 35 Constitutum transferre veram possessionem. [Et.]
- 36 Reuēdita duobus, praefertur is, cui prius tradita est, etiam si-
- 37 Possessio ex contractu ficto, non acquiritur per actum fictum, ne concurrant duae fictiones.
- 38 Possessor potest mutare causam suae possessionis ex titulo superuenienti.
- 39 Instrumento standum est, nisi maritus probet duo: se emisse, & sibi rem traditam.
- 40 Reuēdita marito & uxori, habita fide de praeio, vel ad censum, praesumi potest contractum celebratum vere in personam utriusque.
- 41 Maritus emens pro uxore, vel dās pecuniā ut ipsa emat, vel solūcs vēditori pro ea, an videatur velle donare uxori, ad logū. & nu. 44. & nu. 45. quod nō. nu. 47. & nu. 66.
- 42 Donatio

- 42 Donatio inter coniuges etiam morte confirmata (extra-
tribus filiis) solum valet quo ad quintum.
- 43 Emens pro alio de propria pecunia, semper recuperat
pecuniam cum expensis.
- 45 Pater emens nomine filij, & sibi tradens an videatur
donare, & nu. 67. & 68.
- 48 Presumptio donationis iureconsultis exossa est.
- 49 Presumptio quavis, lavis, superflua, vel nulla, vel er-
ronea sumenda est, potius quam donationis.
- 50 Cōiunctio sanguinis nō pręstat ad pręsumendā donationē.
- 51 Filius expendens pro patre in dubio non videtur donare.
- 52 Frater expendens pro fratre in dubio nō videtur donare.
- 53 L. Procula. ff. de probatio. expenditur.
- 54 L. Si servus communis. ff. de dona. inter virum & vx-
rem. expenditur.
- 55 Pater tradēs aliquid simpliciter filio, non videtur donare,
etiam si sit emancipatus.
- 56 Localia, seu ornamenta data spōsa non cęsentur donata.
- 57 L. i. C. Si quis alteri vel sibi. expenditur.
- 58 L. & si de tua. C. de dona. inter virum, expenditur.
- 59 L. multū interest. C. si quis alteri vel sibi. expenditur.
- 60 Cōiux donatarius, renocata donatione, solum tenetur in
quantum effectus est ex ea locupletior.
- 61 Leges tractantes in quantum reneatur coniux donata-
rius pro re emptā eius nomine, semper supponunt ani-
mum expresse donandi.

- 62 Adhibitus ad stipulandum, non censetur adhibitus ani-
mo donandi.
- 63 L. vxori. §. cum Seius. de legat. 3. expenditur.
- 64 Concedo. verbum donationem sonat.
- 65 Voluntas dubia actus inter vivos, interpretatur ex ver-
bis in vltima voluntate prolatis.
- 67 L. 2. C. Si quis alte. vel sibi. & l. 1. C. de castre. pecu.
explicantur.
- 68 L. filia cuius. C. fami. herus. explicatur.
- 69 Donatio simplex an conferatur.
- 70 Possessa titulo particulari non veniunt in iudicio fami-
lia heriscunda.
- 71 Arbitr fami. hercis. non potest adiudicare vni in soli-
dum rem, qua potest commode diuidi.
- 72 Arbitr fami. hercis. tenetur sequi iudiciū testatoris.
- 73 Actio fami. hercis. solum datur inter cohæredes.
- 74 L. Si filij. C. de donatio. inter virum & vxorem expli-
catur.
- 75 Donatio inter cōiuges renocatur pramortuo donatario.
- 76 Maritus emens pro vxore animo donandi, & sibi tra-
dens, videtur donare rem, & non prætium.
- 77 Ex qualitate personarum & rei data præsumi potest
aliquando donatio.
- 78 Filius adhibitus ad stipulandum censetur donatarius: si
numerus liberorum, & quantitas rei patitur.

- 79 Libri empti nomine filij & sibi traditi censentur donati, si numerus liberorum & quantitas pretij patiantur.
- 80 Vestes pretiosa data vxori non censentur donata, quorundam vero sic.
- 81 Alimenta censentur donata, nisi sint excessiua.
- 82 Nobilis & diues si quando praesumitur donare, summa debet esse modica.
- 83 Frater non praesumitur donare rem magni valoris.
- 84 Mutuum, vel donatio ex qualitate personarum, & quantitate rei coniecturantur.
- 85 Donatio inter coniuges quando praesumenda.
- 86 In procuratore nunquam praesumitur animus donandi.
- 87 Maritus emens pro se & vxore ad censum non videtur donare.
- 88 Confessio mariti, quod pecunia erat vxoris, habetur loco donationis, & extantibus filiis solum valet intra quintum.
- 89 Ubi lucra non comunicantur, non valet dispositio de re empti pro vxore.
- 90 Maritus emens pro vxore animo donandi, si postea meliores filium, censetur reuocata donatio vxoris, & qualiter.

De suu hazienda. Oportune hic se offert quaestio: vtrum *Closa*,
 melioratio possit per patrem fieri vni filiorum ex bonis lu-
 cratis inter virum & vxorem constante matrimonio. Sua-
 rez in. l. i. tit. de las arras. nu. 47. tangit quaestionem, nec
 pedem

pedem figit. Videreturque meliorationē posse fieri per mār-
ritum ex talibus bonis: cum eorum sit ei alienatio permiffa.
l. 4. tit. 9. lib. 5. copila. permiffa autem alienatione: con-
fequens est, vt & donatio permittatur. l. fin. C. de rebus
alien. non alie. authentica. de non alienandis. §. alienatio-
nes. & tenet Anchar conf. 102. Caffaneus in confuet. burg.
in tit. le mori cōftant le mariage. §. 2. verf. desdicts biens.
Gomez in l. 51. Tauri. nu. 73.

Sed est eorum opinio falſa. Illud enim argumentum ne-
gatiuē procedit. qui non poteſt alienare, non poteſt dona-
re: ſed non affirmatiuē, vt qui poſſit alienare: poſſit etiam
donare. l. filius familias. ff. de dona. l. creditor. §. Lutius.
ff. mandati. l. contra iuris. §. fin. de pactis. Et patet in ſocio.
qui alienat. gl. in. l. nemo ex ſocijs. ff. pro ſocio. quam ibi
ſequitur cōmuniter. dd. & tamen non donat, vt tenet Imo.
in. l. illæ autem inſtitutiones. ff. de hæred. inſti. Pala. Ruu.
in rubr. §. 66. num. 29. Atque ita con. rarium tenet Bald.
conf. 135. incipit ſtatuto Trigeftri cauetur. libr. 2. Segura
tractatu de bonis lucratis conſtante matrimonio. fol. 55.
Molina lib. 2. primogeniorum. cap. 10. ex nu. 65. & Mie-
res. eodem tractatu. l. par. quæſt. 23. nu. 10. Fruſtra enim
medietas lucrorum daretur vxori. ſi maritus liberē poſſet
donare. ab eo enim pendet tota vis legis. Nec obſtat d. l.
4. tit. 9. lib. 5. vbi marito permittitur alienatio lucrorum,
quia illud ceſſante fraude intelligitur, quæ in donante re-
peritur manifeſta. §. item ſi quis in fraudem. inſtituta. de
actio. & ibi nor.

Hinc ſumpta occasione Tello hic. nu. 7. & ſeqq. dicit,
quod ſi pater faciat meliorationem filio, & pro executione
aſſignet rem, in qua ſoluatur, iuxta hūc tex. & res illa ſit de
quæſi

quæsitis constante matrimonio: assignatio solum valet pro dimidia, quia disponens semper videtur disponere de iure tantum quod habet in re. l. domus. §. fin. de legat. i. Et inde infert, quod si parens non per viam quotæ, sed simpliciter donasset filio rem quæsitam constante matrimonio: siue sciens, siue ignorans donauerit: donatarius tantum consequetur dimidium. ex. l. Serui electione. §. fin. de legat. i. & tradit. dd. in. d. l. domus. §. fin. & late Rimi. in. §. i. insti. de donatio. nu. 73. quod Tello ampliat, extendit, limitat, & sublimitat multis modis. quos mutauit ab Alex. Socin. Ias. Vincentio, Pontano. in. l. serui electione. §. cum fundus. de legat. i. vbi tractat de valore dispositionis de re comuni.

Quæstio ista ab ea videtur pendere: vtrum quæsitæ constante matrimonio acquirantur ipso iure pro dimidia vtri-
 que. Quod tenet Suarez in. l. i. tit. de las ganancias. nu. 58
 Segura in. l. 3. §. fin. de libe. & posthum. Gomez in. l. 5. r.
 Tauri. nu. 76. Pala. Ruuios. in rubr. de dona. inter virum.
 §. 63. §. 11. Segura in tract. de bonis lucratis constante ma-
 trimonio. col. 21. In princ. Gregor. in. l. 55. tit. 5. part. 5.
 verb. comunamente. Couar. lib. 3. variarum. c. 19. nu. 2.
 qui & possessionem ipso iure transferri dicit, & ista videtur
 esse magis communis opinio ex relatis à Baeza de dote.
 cap. ii. num. 106. Mouentur omnes ex l. 6. tit. 8. libr. 5.
 copila. ibi. *Ayan lo de por medio.* & ex. l. 47. tit. 28
 part. 3. ibi. *Otrofi dezimos que toda ganancia.* &c. vbi
 loquitur in socijs. quorum instar habent coniuges. cap. cum
 societas. 27. quæstione. 2. & l. aduersus. C. de crimi. ex-
 pil. hæred. vt late probat Perez. in. d. l. 6. quæ apud
 eum est. l. i. tit. 4. lib. 5. ordinam.

Et secundum hanc opinionem dictum Telli, quod melioratio assignata in re quaesita constante matrimonio solum valeat pro dimidia, non videtur aliena à mente iuris ex d. l. domus. §. fin. de lega. 1.

Sed in illo articulo: utrum quaesita constante matrimonio adquirantur utriusque, & in utrumque transeat dominium. Contrarium videtur verius: ut durante matrimonio non transeat in uxorem. tenet Anchara. conf. 102. nu. 6. quem sequitur Caro. Moli. in consue. Parisi. §. 25. nu. 1 & 2. Castillo in. l. 16. Tauri. verb. ha de auer. Tiraq. lib. 1. de retractu. §. 32. gl. 1. nu. 100. & hoc sequitur Tello in. d. l. 16. nu. 10. & seqq. qui optime hoc prosequitur & fundat, & ego ei adhaereo. Et secundum hanc opinionem, adhuc dictum Telli hic. nu. 7. & 8. non videtur a iure alienum. Nam licet verum sit mulieri non esse dominium quaesitum constante matrimonio in bonis lucrativis; negari tamen non potest quin saltem ius quaeratur ad dimidium ex dictis iuribus: quod ius quaesitum videtur sufficere ad hoc, quod assignatio meliorationis facta in re quaesita constante matrimonio intelligatur solum pro dimidia. ex l. qui concubinam. §. cum in testamento. versi. qui fundum. de lega. 3. ubi id notat Bart. idem in. l. Serui electione. §. fin. de lega. 1. ubi sequitur. Paul. Iason. Vincen. Ponta. quos hic refert & sequitur Tello. nu. 9. Qui tandem. num. 11. concludit haec omnia procedere ex praesumpta voluntate disponentis. Si tamen constaret donantem seu assignantem pro melioratione rem quaesitam constante matrimonio velle de integra disponere: tota deberetur, & valebit dispositio in totum, & haeres compelleretur partem redimere, vel si non potest, praestabit estimationem. l. nuper. de lega. 3. declarat l. f. in. l. cum alienam. C. de legatis.

Sed

Sed est hæc opinio rigida nimis. neque decisiones illæ iuris & traditiones doctorum circa eum, qui disponit de re cōmuni, vel aliena: huc possunt applicari. Etenim. ex. d. l. 4. tit. 9. lib. 5. copila. marito permilla est alienatio lucrorum sine licentia, nec voluntate vxoris: & is contractus & alienatio valet & tener. El licet ibi omnis fraus & cautela sit excepta, & per consequens sit interdicta donatio: id tamen hunc sensum habet: non quod maritus donare non possit, vel quod donando censetur tantum disponere pro dimidia rei donatæ: (hoc enim leges regni non disponūt.) Satis est quod eo casu donatio non parer præiudicium vxori, quin ipsa possit tantundem de bonis communibus præcipuum assumere: non autem donationem pro dimidia re uocare. hæc est manifesta mens illius tex. in d. l. 4. in illa exceptione. *Saluo si fuere probado que se hizo cauteloso mēre por defraudar ô damnificar a la muger.* Quæ exceptio non debet referri ad nullitatem contractus fraudulentum. Nam ex quo merito permilla est omnis alienatio: per talē cōtractum recte alienat & transfert dominium. Solum exceptio refertur ad damnum mulieris, quæ debet incolumis reseruari, iusque sibi illæsum manere: quod seruatur sumendo tantundem de bonis cōmunibus. Et in hoc maritus parum reportat melioris conditionis. solum utitur quasi iure arbitri familie herciscundæ: quod ipsi tanquam capiti vxor ipsa debet deferre, nec de eo dedignari: ex quo prædium, quod donauit, vel pro melioratione filio assignauit, iusta æstimatione sit assumptum, & suo iusto pretio ei imputandum in partem lucrorum. Quemadmodū si eundem prædium extraneo iusto pretio vendidisset, pretiumque loco rei inter bona quæ sita subrogasset: quo casu vxor

conqueri non posset, nec diceretur defraudata ex d. l. 4.

- 10 Hoc ipsum patet argumento debitoris quantumcunque
in fraudem alienantis, qui vere contrahit, & dominiū trans-
ferr. l. si sciens. in princ. de contrah. empt. not. gl. verbo.
petere. ad finem. in §. item si quis in fraudē. de actio. cum
qua transeunt. ibi. Ang. nu. 19. & Ias. nu. 102. & tenet Bal-
nu. 6. in l. 1. C. si in fraudem patro. Alex. ad Bart. in l. 3.
§. item locum. ff. de alie. iudi. muta. causa facta. & licet alie-
nata ab eo possint reuocari: reuocatio autem solum datur
11 in subsidium, quando alienans non habet bona sufficientia
ad refartendum damnum, quod ex alienatione resultauit.
Quod est regulare in omni actione reuocatoria ratione
fraudis, quando alienans non est prohibitus contrahere.
Cum nulla fraus videatur facta ab eo, qui de bonis suis po-
test damnum resarcire. l. 1. & l. pen. C. quæ in fraud. cred.
tenet gl. verb. possessis. in fine. in d. §. item si quis in frau-
dem. communiter recepta secundum Ias. ibi. nu. 66.

- 12 Hoc ipsum videmus in socijs, quorum argumento vtun-
tur coniuges, vt dictum est. Nam damnum resultans dolo
vnius ex socijs resarcitur alteri de cōmuni. l. si is cum quo. ff.
communi diui. & facit pro hoc quod tradit Roder. Suarez
in. d. l. fori. nu. 56. & seqq. vbi dicit, quod licet de consue-
tudinē mariti non refartiant vxoribus de communi, quod
13 ludendo vel meretricando, male consumpserunt, quia nō
eo animo egerunt, vt fraudarent: tamē agnoscit, quod de-
bebunt resarcire, quasi ea via damnum cesser, sine eo quod
alienata reuocentur.

Et hoc teneo resumendo superiora: scilicet, quod nullus
ex coniugibus potest facere meliorationem vni ex filijs ex
bonis quasitis constante matrimonio, nisi pro sua parte tan-
tum, taliter quod melioratio facta de tertio & quinto de-
be

bet extrahi ex capitali & medietate lucrorum meliorātis.
 Hoc primum. Secundo, maritus potest donare vel assignare pro melioratione rem lucrata[m] constante matrimonio, dum tamen tantundem refartiat vxori de communi. Tercio, donatio vel assignatio simplex pro melioratione in re quæsitā constante matrimonio a marito facta hunc habet sensum, vt valeat in totum etiam si vxor nolit: cui tamen prestanda erit æstimatio dimidiæ. Quarto, hæ duę conclusiones vltimæ non procedunt in dispositione vxoris, cum solum marito sit concessa libera administratio, in qua fundamur. Non obstant contraria. quibus Tello fundatur, quia diuerso casu loquuntur, & perperam applicantur, ex superioribus.

Procederent tamen vno casu, scilicet, quando res quæsitā constante matrimonio esset empta ab vtroque coniuge, & vtrique tradita: quo casu vtrique pro indiuiso acquiritur, l. Si patrus. C. communia vtriusque iudicij. vbi notat gloss. & Bald. numer. 3. ex. l. Si ego. ff. de nego. gestis. & is videtur proprie casus. tex. in d. l. 6. tit. 8. lib. 5. copila. quem sic intellexit Tello in. l. 16. Tauri. nu. 15. & hoc casu possunt intelligi dicta eorum, qui tenent medietatem lucrorum acquiri coniugi quoad dominiũ & possessionẽ. Ceterum si maritus suo nomine emat, non acquirit ipso iure vxori, licet communicare teneatur. l. si quis societatem. 75. ff. pro socio. d. l. si patrus. cū latè traditis a Perez in d. l. 6, quę apud eum est. l. 1. tit. 4. lib. 5. ordi. glo. 1. col. 5. in princip.

Quia tamen apud nos in hac ciuitate Cordubensi, & in multis oppidis suę diocesis leges illæ regię & communis regni stilus diuidendi inter coniuges lucra quæsitā constante matrimonio, non sunt in vsu, ex antiqua & particulari con-

17

suetudine prescripta, seruaturque illæsum ius commune, quo omnia quæ sita sunt mariti: quandoque tamen celebrantur huiusmodi cōtractus, quibus maritus emit pro se & vxore, & plerumque succedunt inde non leues contentiones & lites circa intellectum similium contractuum. non abs re erit intelligere nunc, ex eis quid quæratu vxori, & an tale censeatur donatum. vt vel sic ad nostram materiam adducantur aliqua, quæ non sunt hucusque applicata, an ex talibus sic emptis per maritum pro se & vxore possit fieri melioratio per maritum, vel per vxorem.

18

Quoad primum: vtrum ex tali contractu acquiratur aliquid vxori: aduertendū est, posse fieri huiusmodi emptiones; vel ab vxore de pecunia viri, vel a marito sub nomine vxoris, vel ab vtroque. Secundum quod erit constituenda regula: Acquisitionem, scilicet, harum rerum à traditione possessionis pendere: quæ si tradatur mulieri: ei acquiratur. non ita, si non tradatur. Cuius est ratio, quia res emptæ per me, vel per alium nomine meo, mihi ante traditionem non acquiratur. l. traditionibus. C. de pactis. l. quod meo. ff. de acqui. rerum dominio.

19

Ex qua regula primo infertur, quod si mulier absente viro emat fundū, & soluat prætiū, modo fiat ex sua propria pecunia, modo ex pecunia sui mariti, semper sibi acquiratur: modo contractus ei utilis sit. Nam cum loquamur in contractu celebrato in absentia viri sine ipsius licentia (quod iure regio vetitum est. l. 2. tit. 3. lib. 5. copila.) ad sui valorem omnino requiritur, q̄ sit utilis mulieri, etiam si maritus ante ratificationem moriatur. secundum Gomez. in. l. 55. Tauri. nu. 2. Hoc autem casu semper pecunia præsumetur acquisita de bonis mariti, iuxta. l. etiam. C. de donat. inter virum. & l. Quintus, ff. eod. nisi contrarium probetur. Sed

non

non ob id res ipsa acquiretur marito, vt nunc dicam.

Secundo, infertur casus præcedenti similis, quod si emat vxor viro præfente & soluente pecuniam, si vxori fundus emptus tradatur, sibi acquiritur: modo ipse maritus subministrat pecuniã vxori, vt emat, modo ipsa soluat venditori. Nam cum acquisitio consistat in traditione, quæ fit vxori, parum refert modus solutionis. hic est casus. l. multum interest. C. si quis alteri vel sibi. primo responso, iuncta gl. verb. numerasti. vbi disponitur, quod si vxore tua comparante pecuniam numerasti: si possessio vxori tradita sit, nihil tibi acquiritur, sed vxori. gl. exemplificat numerationẽ; modo fiat ipsi vxori, vt ipsa soluat, modo venditori. licet quoad modum repetendi diuersum sit inter vtrunque casum, de quo agemus infra. Hoc idem probat tex. in. l. 1. C. Si quis alteri vel sibi. secundum intellectum glo. verb. comparata. & verb. propter numerationem. vbi vxor emit, maritus soluit prærium, vxori traditur possessio: ei quidẽ acquiritur. quod ibi tanquam generalis regula constituitur: quod semper acquiritur res emptæ ementi, etiam de pecunia aliena. gl. ibi. verb. comparata. plura allegat. licet aliquibus casibus regula deficiat, quos ibi enumerat gl. quam sequuntur omnes. Hoc idem probatur in. l. & si de tua. C. de dona. inter virum & vxorem. secundum intellectũ glo. verbo. comparata sunt. ibi. *Et multo magis si ab ipsa.* secundum quem vult tex. quod si vxor emerit de pecunia mariti, & sibi tradatur, sibi acquiritur.

Tertio infertur, quod si maritus præcedẽte mādato emat nomine vxoris, & possessio tradatur vxori, vel marito nomine ipsius: vxori quidẽ adquiritur, etiam si maritus soluat pecuniam. l. 1. §. per procuratorem. ff. de acquir. posse. l. per procuratorem. C. eo. tit. l. Si procurator. ff. de acqui.

rerum dominio. Si autem præcedente mandato suo nomine contraheret maritus, & suo nomine possessionem acciperet, non acquireretur vxori quidquam sine cessione vt in. d. §. per procuratorem. & ibi not. & in. l. qui mihi donatum. ff. de dona. & ibi plene per Barto. Pau. & alios. l. res ex mandato. ff. de acquir. rerum dominio. Et isto casu vxor habet actionem mandati directam contra maritum: vt sibi cedat. l. Si ita quis. §. Seia cauit. ff. de verbo. obligation. ipse autem habet actionem mandati contrariam: vt sibi solvatur pecunia, quam de suo impendit. l. 1. C. mandati. cum alijs. & eo casu maritus non tenetur cedere: nisi demum recepto prætio. l. 4. §. si ab ignoto. ff. de manum. Et ex hoc potest dari bona cautela marito volenti donare
22 aliquid vxori: vt vxor mander marito, vt sibi emat tale prædium: ipse emat nomine vxoris, & de suo prætium soluat: quo casu quaeritur vxori dominium & possessio, & per consequens fructus ad eam pertinent: quos si colligat maritus, debebunt imputari in quantitatem prætij: & tanto tempore potest colligere, quod fructus præponderet prætio, &
23 mulier habeat fundum sine pecunia. Quod non accidet quando maritus (licet præcedat mandatum) emerit suo nomine: cum eo casu vxori non quaeratur sine cessione: & maritus non teneatur cedere, nisi soluto prætio. ex dicto. §. si ab ignoto. quia tunc maritus, & quilibet alius procurator lucrabit fructus, donec sibi solvatur prætium. ita tradit Baldus. nu. 15. in rubric. de contrahenda emptione. cuius sententiam sequuntur Cremenf. singu. 168. Ferratius cautela. §. 4. Iass. in. l. 2. §. 1. col. fin. vers. decimo quinto. ff. si certum petatur. & ab aliorum opinione defendit Couar. lib. 3. varian. c. 4. vers. decimo sexto. Sed licet inter personas non prohibitas vera esset opinio Baldi, & ex ea posset

set sumi bonum consilium procuratori ementi pro alio de sua pecunia, vt emat suo proprio nomine: Inter maritum tamen & vxorem (stantibus filijs) non debet dari locus huiusmodi fraudibus. maximè si mulier non haberet alia bona, vnde posset soluere, nisi dotalia: quo casu cum fundus sic emptus ex mandato, esset subrogandus loco pecuniæ dotalis. l. res quæ. ff. de iure dotium, debet quo ad fructus sapere eiusdem naturam: vt fructus ex fundo percepti seruiant pro oneribus matrimonij. l. pro oneribus. C. de iure dotium. non autem extenuent prætiū fundi. Si autem haberet alia bona præter dotem iudicandum esset de huiusmodi fructibus, sicut de fructibus paraphernalium, aut alias quos etiam maritus potest consumere in usus matrimonij. l. fin. C. de pactis. conuen. q. m. l. b.

Quarto, inferitur, quod si maritus volens gerere negotium vxoris, eas nomine emerit, & vxori tradatur: et acquiritur. Si autem marito tradatur, & ipsa ratum habeat: actione negotiorum gestorum à marito fundum consequetur. l. Si seruius communis. §. 1. ff. de acquirenda possessione. l. Si hac mente. ff. de negotijs gestis: secundum communem intellectum, quod ibi loquatur in negotiorum gestore. & ibi ad longum notatur. & per Bartolum, & alios. in l. qui mihi donatum. ff. de donationibus. & tradit Salicetus. nume. 4. & 5. in l. Si filij. C. de donation. inter virum & vxorem. & est communis traditio glossæ. Barr. Paul. Bald. & Salic. in l. multum interest. C. Si quis alteri vel sibi. circa tertium respõsum. illius textus in versic. si vero ab initio. circa quem multa ibi cumulant. gl. dd. quæ diuinataria videntur, & aliena mente text. quæ altioribus ingenijs relinquo, qui forsan textum illum nouo sensu declarabunt.

- 26 Quinto, infertur cōclusio nostro intentui & materiæ pro
 prior, q̄ si maritus sit qui re vera emit: vxoris autem nomen
 instrumēto adiectum est. & possessio sit tradita soli marito,
 res gesta potior quam scriptura habetur. hic est casus in. d. l.
 multum interest. in. 2. responso. Conclusio procedit, mo-
 do vxoris nomē solū sit adiectū, modo simul cū mariti no-
 mine: Etenim vtriusque eadem est ratio. & ita declarat gl.
 in. l. si filij. C. de dona. inter. cuius tex. idem est casus cū nra
 cōclusionē. idē p̄batur in. l. cū propia. C. si quis alte. vel sibi.
 facit. l. acta. C. plus vale. qd̄ agit. l. cū precibus. C. de proba.
 27 Quia in re illud in primis aduertendū est, in dubio standū
 esse instrumento, quo continetur vxorē emis̄se. secū. glo.
 verb. scriptura. in. d. l. multū interest. & gl. verb. docenti. in
 d. l. cum propria. & gl. verb. proba. in. d. l. si filij. quæ pro se
 plura citant, arctantque maritū, vt simulationem prober.
 28 Modū autē id probandi tradit Bal. in. d. l. multū interest.
 nu. 2. quē sequūtur Paulus & Sali. scilicet, vt simulatio pro-
 betur à priori, item à posteriori. & ab vtroque simul iuncto.
 A priori quidē, si probēr quod à principio ita erat actum.
 l. 4. §. si ab ignoto. ff. de manum. Nec sufficiet tractatus:
 sed q̄ sic fuit cōclusum. quia multa tractantur, quę non ve-
 niunt in finalē effectū. quo casu cū in tali cōclusionē p̄ce-
 29 dant verba derogatoria ad sequentē actū, nō stabit scriptura,
 cū non p̄sumat penitētia. l. Si ita scriptū. de leg. 2. Quod
 si tractat? non probetur ita cōclusus. erunt alia adminicula
 necessaria: qualia erunt, solutio pecunię, traditio possessio-
 nis, perceptio fructuū, & alia. A posteriori autem p̄babi-
 tur: Si post contractū, vxor cōfiteatur sic se habere veritatē.
 Ab vtroque simul iuncto: si probēr. q̄ maritus soluit p̄atiū:
 & ei possessio tradita est: & multo tēpore fructus collegit:
 & possedit p̄ suo: vxore sciēte, quę nec cōmodū, nec damnuū
 vnquam

vnquā percepit Quo casu p̄sumetur simulatio in persona
 vxoris, secundū Bal. Pau. & Salic. in. d. l. multum intereſt. ex
 quib⁹ & alijs iudex perpendet, quā fidē debeat adhibere in-
 ſtrumēto. Aduert et etiā, q̄ si a principio interuenit tractat⁹
 inter maritū & veditorem, q̄ maritus re vera eſſet empor,
 nec obſtaret si nomē vxoris adijcereſ inſtrumēto: & ita fuit
 concluſum inter eos: Si poſtea vxori fiat ſcriptura, & vltē-
 rius ei etiā tradatur poſſeſſio: nihilomin⁹ ſtabit dicto tracta-
 tu: & tā inſtrumētū, quā traditio poſſeſſionis p̄ſumenſ
 ſimulata: & partes non receſſiſſe à primo tractatu, qui cōti-
 net verba derogatoria ad actū ſequentē. ex d. l. ſi ita ſcrip-
 tū. Pro quo poteſt induci rex. in. l. cū ppria. C. ſi quis alteri
 vel ſibi. vbi nomē vxoris ſimulatē adiectū erat: & licet ipſa
 habuiſſet rei poſſeſſionē, imo & in tertiu trāſtulſſet titulo
 donationis: reſpetit cū fructib⁹ perceptis. & licet rex. nihil
 dicat de tractatu p̄cedente: ex quo ſupponit nomē vxoris
 ſimulare adiectū eſſe, & p̄cipit marito, vt id doceat: ſatis
 demōſtrat quid p̄bare debeat, hoc eſt ſimulationē, eo mo-
 do quo ſibi proſit. Per contrarium aduertet, quod ſi nullus
 p̄ceſſit tractatus de ſimulatione, vel ſi p̄ceſſit, nō pro-
 batur ita fuiſſe concluſum, apoſitis verbis derogatorijs ad
 actū ſequentē: & vir emit ſuo nomine, & ſoluit pecuniā: no-
 men autem vxoris inſtrumēto adiectū eſt, & ei fuit tradita
 poſſeſſio, ei adquiritur. ſtatut enim pacto nouiſſimo, quod
 nō apparet derogatū ex p̄cedēti proteſtatione. l. pacta no-
 uiſſima. C. de pact. vt colligit ex Bal. in. d. l. multū. nu. 2. in
 fine. & in. l. pacta nouiſſima. nu. 6. & 7. qui videndus erit
 quoad p̄bationē ſimulationis ex actu p̄cedēti. Rurſus ad-
 uertet, q̄ ſi null⁹ p̄ceſſit tractat⁹ de ſimulatione: ſed vir
 tantū ſuo nomine emit, pecuniā ſoluit, poſſeſſionē accepit:
 ſolū vxoris nomē inſtrumēto adiectū eſt, ſolū, vel cum no-

30

31

- mine mariti simul: præsumitur honoris tantum gratia adiectum, nec quidquam ex eo uxori acquireretur. hic est casus secundum communem intellectum in. l. Si filij. C. de dona. inter virum. de cuius intellectu infra agendum est.
- 32 Rursus aduertet, quod si non constet cuius nomine emptio celebrata sit, tantum instrumentum cantet de uxore: præsumitur uxorem emisisse, nec in dubio præsumenda est simulatio, etiam si vir probet se soluisse pecuniam venditori, & etiam gabellam, vel collectas, l. mancipia. C. Si quis alteri, vel sibi. l. Si pater tuus. C. de actio. empti. not. Bald. nu. 3. in d. l. malum interest. Aduertet etiam, quod si maritus fuisset protestatus simulationem alias, quam cum ipso venditore: puta quia coram testibus & notario protestatus est, quod ipse vult emere prædium pro se, & apponere uxoris nomen simulate in instrumento: posteaque cum venditore contrahat nomine uxoris: ipsa (ratificando contractum) sibi acquirit non solum si possessio sibi tradita sit: sed etiam si marito tradatur, qui per actionem negotiorum gestorum tenebitur cedere. iuxta tradita. supra. in. 4. illatione, Nec obstabit protestatio simulationis: quoniam ipsa debet fieri inter partes contrahentes. Nam ad hoc, ut contractus reddatur simulatus, non sufficit simulatio vnius partis. Et hoc casu, erit in potestate venditoris, ut contractus valeat vel non. secundum Bald. in. l. 1. nu. 5. C. plus valere qd agitur. idem tradit Paul. in. l. Iuris gentium. §. dolo. ff. de pactis. Conclusio in se vera est. In eo autem, quod habet, esse in potestate venditoris: utrum contractus valeat: erit verum, quando contractus fuit vere simulatus quoad substantiam: non in isto casu, quando contractus ipse verus fuit: solum interuenit simulatio in personis. quia cum contractus valeat, ex eo acquiritur ius vere persone, non fuit. ex traditis ab eodem Bald. in. l. cum precibus in fine.
- 33

finē. C. de proba. Denique iudex his omnibus perpensis & alijs, quę de simulatione contractus traduntur per. dd. considerabit vtrū cōtractus in persona vxoris sit iudicandus simulatus. quę probatio marito incumbit. cū in dubio simulatio non pręsumatur: sed debeat stari instrumento: vt dictū est.

○ Sed iuxta prędicta in hac quinta illatione, offert se pulchra dubitatio. Afferuimus, quod quando nullus pręcessit efficax tractatus ad pręsumendū, quod vxoris nomen simulate fuit adiectum instrumento. sed maritus re vera emit, & soluit pecuniam: & instrumentū cantat de vxore, & ei tradita fuit possessio: quod ei acquiritur, cū debeat stari pacto nouissimo. Queritur an hoc casu sufficiat, quod sit tradita possessio vxori per actum fictum: pura per clausulam constituti, quę cum in huiusmodi instrumentis frequens sit: in eodem, quo constat mulierem emisse: continebit venditorem constituere se eius nomine possidere. Et videtur sufficere, cum per dictam clausulam transferatur vera possessio. l. quod meo. ff. de acqui. possess. Et in tantum hoc videtur verum, quod si postea marito tradatur realis possessio: hoc nihil obstat possessioni traditę prius vxori per actum fictum. argument. text. in. l. quoties. C. de rei vendi. iuncta singulari declaratione Baldi. in rubr. C. de contr. empt. nu. 16. & aliorum quos tradit Hyppolytus in singulari. 82. in tertia limitatione. Vbi tradunt, quod licet verū sit quod vna re duobus vendita, ille pręfertur, cui prius tradita est. ex d. l. quoties. Tamen sufficit priorem traditionem esse fictam per constitutum, ad hoc vt ille pręferatur: licet alteri sit tradita per actum verum: Aduertant. Questio neque ex ijs dependet, neque ex ijs decidit, licet in se vera sint. Dependet autem ex eo, vtrum titulus ipse, vel instrumentum, quo continetur vxorem emisse verum

fit vel simulatum. Nā si verus est, possessio acquireretur vxori per actum fictum: nec obstat possessio vere tradita marito. Sin autem contractus ipse fictus est in persona vxoris, ei non acquireretur possessio per actum fictum, ne concurrāt duæ fictiones: sed acquireretur marito per actum verum. Hęc conclusio quæ habet, quod quando contractus est fictus, nō acquiritur ex eo possessio per actum fictum: probatur in. l. qui rem. C. locati. inducendo vt per Bart. nu. 8. in. l. Si aliquam rem. ff. de acqui. possess. vbi ipse Bart. tradit hanc regulam, quem sequuntur communiter. dd. secūdm Alex. nu. 18. & Ias. in. l. 1. nu. 12. ff. de cond. indeb. Et hinc inferitur decisio quæstionis. Nā si instrumentum esset verū, prout alias præsumit, vxori acquiri possessio. Sed si postmodum sit tradita marito realis possessio: cum ex eo, & pecuniæ solutione, & contractu ab ipso marito celebrato, instrumentum præsumat simulatum quoad vxorem ex d. l. si filij. C. donation. inter virum & vxorem: non acquireretur vxori ex ficta traditione. Atque ita possessio realis tradita marito operatur quod instrumentum præsumatur simulatum in persona vxoris. & per consequens, quod ei non fuit acquisita possessio per actum fictum: sed marito per actum verū. Quod esse verum vltra dicta conuincitur, quia coniectura, quæ sumitur ex clausula constituti ad præsumendum quod contractus fuit verus in persona vxoris, duplici ratione est debiliior illa, quæ pro simulatione colligitur ex emptione, numeratione, & possessione mariti. Prima, quia coniecturæ sumuntur ex factis partium, non ab effectibus iuris. Secunda, quia ex clausula consueta apponi non potest sumi coniectura in præiudicium validioris coniecturæ, quæ colligitur ex factis partium.

Tum, quia maior cōiectura elidit minorem. l. diuus. de in integr. restit. Tum etiam, quia coniectura in specie tollit coniecturam in genere. l. cum de indebito. ff. de probat. & faciunt, quæ in alio proposito tradit Alex. cons. 28. nu. 10. lib. 2.

Ex eodem fonte potest capi decisio similis quæstionis! Finge maritum emisisse domum, in qua ipse & vxor habitabant, pro se & suo nomine: etiam nullo præcedente tractatu de simulatione; ipse soluit pecuniam, demū instrumentū fecit confici sub nomine vxoris: **vt**rum ei ex hoc ius acquiritur? Et quidem si instrumentū non esset simulatū quoad vxorem: ei acquireretur dominium & possessio, nulla alia requisita traditione. Quia cum illa esset in domo (quavis nuda detētrix, & recepta causa familiaritatis, secundū Alex. in. l. qui iure familiaritatis. ff. de acqui. possess.) ex titulo superueniente posset mutare causam suæ possessionis. l. nō solum. §. quod vulgo. ff. de vsucap. l. cum nemo. C. de acqu. possess. facit. l. certi conditio. §. fin. ff. Si cert. peta. iūctis his, quæ notant tam ibi, quam in. l. 3. ff. de acqui. possess. Eo maxime, quia emptor, qui de voluntate venditoris intrat rei emptæ possessionem, licet ei actualiter non tradatur, eā ramen acquirit. l. 2. C. de acqui. posse. quanto magis ipsa mulier, quæ intra domum est, qualitercunque sit. Sed tamē cū ex possessione reali tradita marito, iuncta emptione & numeratione ab ipso facta, præsumatur simulatio in persona vxoris: eiusque nomen honoris tantum gratia adiectū: consequens est, vt vxori quidquā non acquiratur: & si acquiritum fuerit, marito restituatur, non magis quā si instrumentum præsumeretur simulatū ex præcedenti tractatu & conclusione. vt supra dictum est. ex. l. cum propria. C. Si quis alteri vel sibi. & hoc concludit Paulus videndus in consi.

103. incipienti, dicta donatio sine dubio.

Sexto, ex superiori regula inferitur, quod si instrumentum contineat uxorem emisse, nec appareat de aliquo precedenti tractatu inter venditorem & maritum, nec constar quod maritus fuit, qui re vera emit suo nomine, nec mulier aliquando agnouit bonam fidem, scilicet, quod maritus fuit vere emptor: tunc omnino standum est in instrumento: etiam si marito fuerit tradita realis possessio. Conclusio est clara & probatur. Nam cum simulatio probetur ex actibus precedentibus, & sequentibus & ambobus simul iunctis: ut dictum est: & ea probatio incumbat marito, ex d. l. cum propria. ubi gl. verb. docenti. & ex d. l. multum interest. ubi gl. verb. scriptura. & ex d. l. si filij. ubi glo. verb. proba. si ipse non probeat simulationem, stabit in instrumento. Quam simulatio non satis probatur ex traditione possessionis. Cum ad minus debeat probari, quod maritus fuit verus emptor, & ei etiam fuit tradita possessio. ex d. l. multum interest 2. responso, ubi expresse notat Barr. hec duo necessario requiri. scilicet, quod maritus fuerit emptor suo nomine, & quod ei sit tradita possessio. Sed nec sufficiet probare maritum comparasse uxoris nomine, & soluisse pecuniam, & accepisse possessionem, ut probeatur simulatio in persona uxoris. l. mancipia. C. si quis alteri vel sibi. l. si pater tuus. C. de action. empti. Quia ex quo emit uxoris nomine, ei ratum habenti tenebitur restituere: ut dictum fuit in quarta illatione. Licet contrarium videatur tenere Pau. in. l. quamuis. C. si quis alte. vel sibi. Scilicet quod etiam si emptio fuerit celebrata nomine uxoris, & ipsius nomen sit etiam adiectum instrumento. Satis probatur simulatio, si maritus probeat soluisse pretium, & ei fuisse traditam possessionem, quod ex illo tex. colligit. Sed ibi
maritus

maritus re vera suo nomine emerat. ut ibi aduertit glosa. i. ibi. *Tu tamen emebas.* quod tanquam necessariū requisitum notandum est. Quæ omnia quemadmodum procedunt quando solius vxoris nomen in instrumento reperitur eodem modo procedent, quando mariti & vxoris nomina sunt adiecta. quia si non probetur simulatio quoad vxorem, maritumque fuisse a principio solum & verum emptorem: stabitur instrumēto quoad partem vxoris dimidiam, quamuis maritus solus acceperit possessionem, & etiam soluerit pecuniā. ex supradictis. In quibus casibus si forte emptio celebrata fuit habita fide de pretio, vel pretium fuit conuersum in censum redimibilem, fuitq; mulier simul cum marito obligata: nō leuis, imo magna, inde colligit coniectura, quod cōtractus fuit vere celebratus ex cōsensu partiū in persona vtriusq; cōiugis. Solent enim venditores, qui sic vendūt habita fide de pretio, vel ad cēsum redimibilem, nolle aliter videri, quā vtriq; coniugi: ut vxor ratione suæ dotis ad pretium obligetur, vel ratione dotis ipsi venditori ad præciū, vel ad cēsum agenti non præferatur. Atq; ita omnis simulatio cessat, quādo vxor ex placito partium ex prædicta ratione instrumēto emptionis inseritur. quæ præsumptio omnes alias vincet. cū tale genus conuentionis, non tamen præsumptionem, quam rei euidentiam contineat.

Quibus sic visis: restat examinandus alius articulus: Vtrū superioribus casibus, quibus res empta de pecunia mariti acquiritur vxori, censeatur donata, vel non. Nam licet ex sola acquisitione citra donationem, soleat plerunque resultare nō leue cōmodum vxori: maius tamen cōmodū erit, si forte donatū intelligat, quod vxoris nomine emptū est, Vt cūque sit, vno & altero casu, non inepte inferetur ad materiā meliorationū, cuius occasione hæc se obtulerunt.

qua-

qualiter intelligatur melioratio facta ab vxore circa huiusmodi bona: qualiter etiam intelligatur facta à marito: tam in quota, quam in assignatione, quoad has res, in proposito eius, quod supra dicebamus circa lucrata constante matrimonio. In proposito igitur casus certi distinguendi sunt ab incertis. Nam aut constat, quod maritus voluit donare: aut constat, quod noluit donare: aut sumus in dubio.

42 Primo casu, quando constat quod maritus voluit donare: casus iudicandus erit ex regulis donationum inter virum & vxorem. Quam quidam tradunt iure regio valere, si fiat post annum contracti matrimonij, & filij non extent: quia si extent, vel postea nascantur, solū valeat quoad quintum bonorum. ex. l. 3. tit. 12. libr. 3. fori. quam cum alijs summe notat Pala. Ruuios. in rubr. de dona. inter virum. §. 54. & Ant. Gomez. in. l. 51. Tauri. nu. 66. in fine. P. Dueñas regula. 221. in fine. Sed illa lex ex consuetudine pēder, secundum Anto. Gomez de contractibus. c. de donatione. nu. 24. in fine. & ita interpretenda est: vt solum procedat in casu, quo de iure communi donatio confirmabatur morte: scilicet, quando vxor non fuit præmortua ante maritū, vel maritus in vita non reuocauit: vt tunc valeat, nisi filij extent: eis autem extantibus, valeat quoad quintum bonorum, alias illa lex non constat praxi esse receptam, cum sit correctoria.

43 Secundo vero casu quando constat quod maritus noluit donare emendo pro vxore: recuperabit ab vxore quidquid pro ea soluit: modo emptio sit celebrata nomine solius vxoris, modo nomine vtriusque: cum salarijs, gabellis, meliora mentis, solennibus pensitationibus. Quod est regulare & ordinarium in omni eo, qui emit pro alio. l. 2. C. pro socio. vbi

vbi id notat Bart. & Roman. consil. 3. incipit viso Abba. consil. 46. in tertio dubio, lib. 1. Barba. consil. 22. lib. 1. & consil. 22. colum. 7. & consil. 37. col. 7. lib. 2. Decius in. l. si donatione. num. 38. C. de collatio. Atque ita si mulier habeat aliqua bona in potestate mariti de illis censebitur facta solutio, de quibus fieri dictum est: quod si nihil dictum sit. intelligetur facta de illis, de quibus cum minori incommodo fieri possit. argumento. l. 1. ff. de solut. Res vero empta sapiet naturam eius pecuniæ, ex qua empta est. Nam si ex pecunia dotali: efficietur dotalis. l. res, quæ. ff. de iure dorum, & fructus seruiant pro oneribus matrimonij. Si ex pecunia paraphernali: iudicabitur de fructibus, prout de bonis paraphernalibus. l. fin. C. de pactis conuen. Si autem mulier nulla habeat bona, censebitur pecunia mutua: pro qua mulier solum tenebitur in quantum facere potest. l. non tantum. ff. de re iudi. quin imo, & ipsa res poterit per maritum vendicari, saltem vtili rei vendicatione. argumento text: in. l. vxor marito. ff. de donatio. inter virum. eatenus, quatenus mutuatum est, vt dicit idem textus.

Tertio casu quando sumus in dubio: vtrum maritus emendo pro vxore voluerit ei donare, necne. Communis doctorum opinio videtur esse, quod quando maritus emit nomine vxoris & sibi tradit, in dubio videtur ei donare. Hoc tenet Bart. in. l. si filij. C. de dona. inter virum. & in. l. quæ dotis. num. 12. ff. soluto matrimonio. vbi huius rei constituit regulam generalem, quem sequuntur ibi Paulus, numer. 11. Alexand. num. 19. l. ass. num. 57. Et loquuntur in differenter modo maritus, qui emit tradat vxori: modo ipse venditor, de consensu mariti, tradat vxori. vt potest videri per Paul. & Alexand. supra, & quidem eadem est

N vtriusque

45 vtriusque rei ratio. Eandem opinionem in emptis nomine filij, & sibi traditis, sequuntur omnes tam in dicta. l. quæ dotis, quam in. l. filix cuius. C. fami. hercis. & in. l. si donatione. C. de colla. dum concordant illa iura, quæ omnino videntur contraria. Et licet Bartol. & Paul. in dicta. l. quæ dotis & alij in dicta. l. si donatione, loquantur inter ascendentes & descendentes: Alexand. in dicta. l. quæ dotis numer. 18. idem dicit esse inter maritum & vxorem: inter quos lex facilius præsumit donationem, ne mutuo amore se spolient. quem in dicto & ratione sequitur. ibi. Iaffo. num. 56. Pro hac opinione facit text. in. l. 2. & 3. C. si quis alteri vel sibi. Vbi probatur, quòd si pater tradidit filijs emancipatis fundos, quos eorum nomine emerat, sibi acquiruntur.

Secundo, ad idem facit textus. in. l. filix cuius. C. fami. hercis. vbi pater emit nomine filix quasdam res, & ei tradidit, & censetur donare: cum text. dicat qd debet filia habere res præcipuas.

Tertio facit, textus. (qui de marito, & vxore loquitur) in. l. si filij. C. de donat. inter virum, vbi maritus, qui emerat nomine vxoris compellit probare, quòd non emit animo donandi. Per quæ significat, quòd si maritus non probet: in dubio præsumitur emisit animo donandi.

46 Eandem donationis præsumptionem, quam doctores obseruant in marito, qui emit nomine vxoris: obseruant etiam in marito qui dedit pecuniam vxori, vt emeret: vel cum ipsa emisit, maritus soluit venditori. Pro qua opinione est text. in. l. multum interest. C. si quis alteri vel sibi. Primo responso, vbi maritus dedit pecuniam vxori, vt emeret: pro qua solum tenetur marito, in quantum ef-

fecta

fecta est loquupletior. Per quæ significatur, quod censeretur donata. Nam alias si pecunia non intelligeretur donata; mulier teneretur in solidum. l. & si de tua. C. de donatio. inter virum. iuncta glossa verbo in solidum.

Secundo, pro hac opinione est text. in l. quod autem. §. eleganter. ff. de dona. inter virum iuncta glossa. verbo. numeravit. vbi idem casus, & eadem decisio continetur. quæ in dicta. l. multum interest.

Tertio facit text. in eadem. l. quod autem. §. si vxor. vbi quando mulier emit, maritus autem numeravit pretium venditori, mulier tenetur in solidum: quia cum a debito sit liberata, in solidum censeretur loquupletata. l. quærebatur. ff. ad l. falci. Et quod hic sit illorum iurium intellectus, conuincitur ex principio. l. quod autem. vbi postquam dispositum est donationem inter virum & vxorem reuocari in quantum donans effectus est pauperior, & donatarius loquupletior, & ad id respiciendum esse tempus litis contestatæ: sequuntur dicti. §§. in quibus ponuntur illius regulæ varia exempla: & inter ea, illud quod ponitur in dict. §. si vxor. atque ita præsupponitur ibi pecuniam fuisse donatam.

Quarto facit. l. cum hic status. in princ. versiculo. Oratio autem. ff. de donatio. inter virum. cuius verba sunt. *Oratio autem Imperatoris nostri de confirmandis donationibus non solum ad ea pertinet, quæ nomine vxoris à viro comparata sunt: sed ad omnes donationes, inter virum & vxorem factas, &c.* Vbi emptæ nomine vxoris æquiparantur alijs donationibus quo ad hoc, vt morte confirmantur.

Quinto facit. l. vxori. §. cum Seius. ff. delegat. 3. in fine

vbi maritus soluendo pro vxore, luendo ornamentum, quod ipsa pignoraerat, in dubio videtur soluere animo donandi, nisi contrarium proberetur. Sexto facit, quia ratione affectionis & coniunctionis præsumitur donatio. l. affectionis. ff. de donat. l. Procula. ff. de proba. Ex quo solo fundamento hanc opinionem tenet Salicet. in. l. i. in fine. C. si quis alteri vel sibi. Septimo facit, quod tradit Barto. in. l. cum quid. numero. ii. ff. si certum petat. quod quando datum est coniunctæ personæ censetur donatum. Quem sequuntur ibi communiter doctores, secundum Alexand. num. ii. & Iass. num. 19. per text. in. l. si vero non remunerādi. §. idem Papinianus. ff. manda. per quem hoc etiam voluit gl. in. l. si ego. ff. ad Velle.

- 47 Hic articulus semper mihi dubius visus fuit, & de prædictorum veritate semper dubitavi. Consentirem ytique si in aliquo particulari casu, ex magna & vrgenti causa, ex grauibus & ineuitabilibus coniecturis, donatio inter coniuges præsumeretur: sed pro regula constituere, quod maritus qui emit nomine vxoris & tradidit, vel qui dedit pecuniam vxori, vt emeret, vel pro ea soluit, videatur donare: negotium graue est. Erenim iureconsultis adeo est exosa donationis præsumptio: vt eam semper abhorreant. l. cum de indebito. ff. de probatio. l. campanus. ff. de o. p. libert. Et semper quis præsumitur, quo ad non donandum avarus: nedum foemina, de qua per glos. verbo. raro. in. l. si à sponso. C. de donat. ante nupt. de quo plura per Purpur. num. 18. & Butige. num. 13. in. l. cum quid. ff. si certum petatur: sed & quilibet alius: vt per glos. in. l. quæ dotis. ff. soluto matrimonio. Cū vniuscuiusq; voluntas & animus pronior præsumatur ad acquirendū, quā ad perdendum. vt in dicta. l. cū de indebito. versiculo. qui cum soluit.

Adeo,

Adeo, quòd quoties subefferet alia causa, quantuis leuis, illa
 præsumenda est potius, quam donatio. secundum Bald. in
 l. 1. C. ad Trebell. Et inquit Alexand. cõfi. 164. num. 6. lib.
 5. quòd potius debet præsumi error facti, vel etiam iuris,
 quàm donatio. l. si cum aurum. ff. de solu. l. eleganter. §.
 qui reprobos. de pigno. actione, idem tradit Alexand.
 cõfi. 87. num. 15. lib. 6. ex cap. super hoc. de renun. & in
 cõfi. 114. num. 4. lib. 3. Vbi plura citat Carol. Molin. in
 additione. idem Decius cõfi. 350. num. 4. & cõfil. 571.
 num. 4. & cõfi. 644 num. 5. & Iass. in l. iuris gentium. §.
 sed cum nulla. ff. de pactis, num. 26. Etiam si esset error in
 facto proprio. l. & si me putem. in princ. iuncta. l. 1. ff. de
 cond. indeb. vt ex Curcio, cõfi. 56. num. 5. respondit Ay
 mon, cõfil. 77. num. 14. Imo, & potius præsumitur fatui-
 ras, quam donatio. secundum Bald. num. 5. post Cynum
 in l. generaliter. C. de non numer. pecun. quem sequitur
 Horoscus, in d. l. iuris gentium. §. sed cum nulla, num. 6.
 Plus inquit Decius in cõfi. 177. in principio & Iass. in l. si
 procuratori falso, num. 4. ff. de conditione obcausam, quòd
 potius debet summi præsumptio, per quam actus reddatur
 inutilis, quam donationem præsumere. & plura de hoc per
 Decium in l. cuius per errorem. de regul. iuris. Iass. in l. 1.
 nota. primo. de cond. indeb. Alcia. de præsumptio. regula
 1. præsumpzione. 32. Calsaneum in consuer. Burgun. rubri
 ca. 11. num. 24. Hypoli. singul. 57. Cobarrub. lib. 1. variarũ.
 cap. 7. num. 4. Menochium de arbitrarijs. quæst. 88. in prin
 cipio. Quæ subter fugi non possunt, quasi procedant inter
 extraneos, sique secus inter coniunctos. Nam licet glo. 1.
 in d. l. quæ dotis. ff. solut. matrimonio. id tradat & Abba. in
 cap. nõne. de præsumpti. & Decius cõfi. 267. nu. 2. in fine
 cū alijs traditis ab Alciato dicta præsumpzione. 32. nu. 1. & 2.

51 Contrarium verius est, vt sola sanguinis ratio non sufficiat
 ad præsumendam donationem. quod tanquam magis com-
 munitur receptum tradit Iass. num. 18. in. d. l. quæ dotis. &
 late fundant Alciatus, & Menochius vbi supra. Et conuin-
 citur manifeste. Nam filius expendens pro patre donare
 non videtur in dubio. l. si filius. C. de nego. gestis. vbi id no-
 tarunt Bart. Bald. & Salic. & magis communiter. dd. secun-
 dum Alex. Vbi idem in fratre expendente pro fratre tradit,
 in fine. idem Alexand. in. l. si negotium. C. de nego. gestis.
 52 pro quo est tex. in. l. ex duobus fratribus. ff. eo. & ita consu-
 luere idem Alexand. consi. 99. in fine, lib. 2. & Decius consi.
 21. nu. 7. in fine, & consi. 628. num. 7. & 8. & Caro. Ruinus,
 consi. 161. num. 11. lib. 3. & consi. 100. num. 4. & consil. 145.
 num. 9. lib. 4. Aymon consi. 86. num. 2. & hanc opinionem
 53 probat text. (quem in cōtrarium adducebat Salic. in. d. l. 1.
 in fine. C. si quis alteri vel sibi) tex. scilicet, in. l. Procula. ff.
 de probatio. sumpto argumento à sensu contrario: vbi in-
 ter fratres ex sola fraternitate donatio non præsumitur.
 nisi & rationes sæpius inter eos fuissent calculatæ, & insu-
 per transisset longum tempus. Hæc enim tria ibi concurre-
 runt, fuereq; ad præsumptionem donationis tam precisa:
 vt si quid eorum defuisset, omnes concordant, non potuis-
 se ibi præsumi donationem. & hunc esse communem illius
 text. intellectum testatur Iass. in. l. quæ dotis num. 18. ff. so-
 luto matrimonio, quem etiam tenuit glos. verbo. si cōditio
 in. l. libertis quos. §. 1. ff. de aliment. lega. idem sequuntur
 Paul. Alexand. & Areti. in. l. recusare. ff. de acquirē. hæred.
 Ripa. in. l. qui Romæ. §. duo fratres. nu. 40. de verborum.
 Purpu. in. l. cum quid. num. 128. ff. si cert. perat. Afflictis de
 39. Soci. Senior, consi. 25. num. 10. lib. 4. & Junior, consil.

128. num. 108. lib. 1. & confi. 14. in fine lib. 3. Ruinus. cōfi.
 162. num. 10. lib. 3. Alciatus responso. 304. in fine. Tiraq.
 de retractu consanguini. § 1. gl. 9. num. 154. Menochius in
 tracta. de arbitrarijs, quæst. 88. num. 16. Ex quibus constat
 tex. illum recte consideratum potius arctare hanc materiã,
 restringereque presumptionem donationis, etiam inter fra-
 tres, de quibus ibi loquitur. Non inficior Imolam, in. d. l.
 quæ dotis. & Fulgo. in eadem. l. Procula. intellexisse in illo
 tex. sufficere rationes sũssæ sapius calculatas, & ea præci-
 pua ratione motum ibi Papinianum: ita vt eadem decisio
 locum habeat, etiam si consanguinitas, seu temporis diutur-
 nitas, cessarët. Sed contra eos est communis omnium sen-
 tentia: qui omnia illa tria, de quibus in tex. fit mentio, ex-
 pressè requirunt: & summa ratione, cũ materiã de suo stri-
 cta sit. Quin imo & Alciatus in regula prima, præsumptio-
 ne. 32. num. 6. Licet in diuturnitate temporis videatur dis-
 sentire, quam ibi non requiri, nec de ea fieri mentionem fa-
 tetur: recte tamen perpendit Papinianum, seu potius Im-
 peratorem Commodum ibi relatum non tam considerasse
 rationes simpliciter sapius calculatas: sed quod ipsa Procu-
 la ex residuis calculi soluisset pecunias fratri: cum verissimi-
 le fuisset compensaturam fideicommissum sibi debitum à
 fratre, nisi illud remisisset. Quod etiam aduertunt Emilius
 Ferretus, in eadem. l. Procula. & Menochius, vbi supra, nu-
 17. vbi asserit, & bene, hoc non esse alienum à communi
 omnium sententia supra relata. Quia licet ipsi solum fa-
 ciant mentionem de ratione sapius calculata, ad eundem
 sensum & effectum id referendum est, ad quem text. ipse
 dirigit. quoniam si ex calculis rationum nulla vtrĩque
 solutio resultasset, vel resultasset in fauorem sororis fidei-
 commissariæ: nulla inde summi posset præsumptio remis-
 sionis,

fionis, vel saltem leuissima, & quæ ad id non sufficeret: cum omiſſa mentio fideicommiſſi, magis ad obliuionem, seu errorem calculi, quam ad remiſſionem tribui deberet. Aduertit præterea Alciatus, vbi ſupra, quod frater à quo erat exigendum fideicommiſſum, erat iam mortuus: & quod eo viuente, ſoror quidquam non petierat: & ſic contra eam eſt ſuſpicio, quod iniuſte petit, tanquam ab hæredibus male informatis. iuxta notata in l. qui Romæ. §. Augerius. de verborum. Licet hoc non videatur cōſideratione dignum: cum hæredes fratris ibi non nitantur hac allegatione vel ignorantia, ſed ex tacita remiſſione collecta ex prædictis rationibus. Atque ita eadem exceptio competere ipſi fratri ſi viueret. Quæ omnia recte conſiderata ſatis oſtendunt debilem, imo nullam præſumptionem in illo textu capi ex coniunctione, cum tot aliæ virgētioreſ rationes ibi cauſam remiſſionis præſtiterint: quibus deficientibus textus non eſſet à ſuo caſu extrahendus. Inter quas nō eſt leuior, quod textus tractat de remiſſione fideicommiſſi: inter quam, & donationem intereſt nescio quid facilioreſ præſumptionis: cum facilius remittatur debitum, quam propria pecunia extenſa & aperta manu donetur. Sed nec conſideratione caret, quod debitum remiſſum ex legato, & ſic ex cauſa lucratiua, prouenerat. l. meuius. §. duorum, vbi notat Bart. num. 15. de lega. 2. & minor eſt ratio lucri remiſſi, quam debiti, argumento l. fin. C. de codicillis.

54

Neque prædictis obſtat textus in l. ſi ſeruus communis. ff. de dona. inter virum & vxor. vbi inter fratres præſumitur donandi animus, dum frater conſentit fratri donanti rem communem vxori. Sed ille textus non obſtat. nam ſecundum Bart. in dicta l. quæ dotis num. 5. ex illa ſcientia fratris non inducitur donatio, quæ iam facta per fratrem præ-

ſuppo-

ſuppo-

ſuppo-

supponitur: sed eiusdem donationis confirmatio; quæ cum à fratre esset facta expresse de re communi: per consensum alterius fratris confirmatur: cum frater non potuisset donare rem communem. Et cum Bartolo tenent ibi Imo. Christop. de Castellion & Cumanus. prout ibi refert Ias. num. 21. & Ruinus, consil. 262. num. 12. libr. 3. Licet hæc euasio non placeat Paul. cui paria videntur dicere, quòd coniunctio sanguinis inducat consensum, ex quo sequitur donatio: vel dicere, quòd coniunctio sanguinis immediatè inducat præsumptionem donationis: cum donatio non possit esse sine consensu: sed Bartoli & aliorum mens diuersa fuit, qui intellexerunt non tractari, ibi, de præsumenda donatione, cum ea expresse prius facta supponatur: sed eiusdem donationis, quo ad partem fortij in valide, per eiusdem tacitum consensum ex scientia & taciturnitate collectum, confirmatio. Vt bene explicuit Menochius de arbitrarijs, questione. 88. numero. 15.

Quæ omnia inter fratres aliosque coniunctos sine dubio procedent, cum & inter patrem & filium idem vrgeat, & obseruetur.

Nam pater (cuius amorem & affectionem nemo vincit. l. isti quidem. ff. de eo, quòd metus causa) tradens aliquid simpliciter filio, non videtur donare: sed concedere in peculium. l. si donatione. C. de collationibus. cuius iste est magis communis sensus & intellectus secundum Iasonem, ibi. numer. 1. vbi hoc etiam notat Decius, num. 38. versiculo. ex quo inferitur. & facit optimus textus in. l. cum pater. §. pater, pluribus. ff. delegatis secundo, vbi id etiam notat Bartolus & Bald. in. l. executorem, num. 32. C. de executione rei iudic. Quod non solum procedit

in filio in potestate, sed etiam in emancipato: in quo licet non cadat nomen peculij, adhuc donatum nō præsумitur: cum causa custodiæ, seu alia quæuis sufficiat, ad impediendā præsumptionem donationis. vt recte tradit Decius in. d. l. si donatione, num. 38. aduersus Ange. & Alexand. ibi: qui in emancipato volebant præsumi donationem, ex quo non poterat summi præsumptio peculij: cum causa custodiæ, quæ sufficit in. d. §. pater pluribus, sufficiat etiam hic. Nec obstat. l. si pater. ff. de dona. quia ibi constabat de animo donadij, vt expresse dicit text.

56 Sic & inter coniuges, de quibus loquimur, eandem vim habet præsumptio contraria donationi. Argumento præcedentium. Atque ita Pala. Ruuios, in rubrica. §. 6. per totū, ex hac ratione & assumpto late probat in dubio non præsumi donationem inter coniuges, etiam earum rerum, quæ ipsorum nomine sunt comparata. Et inde probat data simpliciter sponsæ non censi donata. Et loquitur in iocalibus seu ornamentis, in quibus aliquid facilioris coniecturæ versatur: maxime inter sponso, quorum est ardentior amor. Atque ita Bald. in l. cum te. C. de dona. ante nupt. Quem refert & sequitur Palac. Ruuios, vbi supra. §. 6. num. 5. generaliter tradit, quod inter virum & vxorem nunquam præsумitur, quod sit donatio: nisi hoc expresse actum sit.

57 Secundo magis in specie præsenis articuli accedat rex. in. l. i. C. si quis alteri vel sibi: secundum virumque intellectum. Habet enim text. ille duos intellectus, quos ponit Paul. in rubrica illius tituli. Primus, quod maritus ibi emit ad vtilitatē vxoris, & eius nomine, & vxori res tradita est: maritus in soluit pecuniā. Secundus, quod mulier re vera emit, maritus autē prætium numerauit. & hūc sequitur gl. verbo. comparata. & verb. propter numerationē. Vterq; intellectus

est

est bonus secundum Paul. & secundum utrumque probat text. quod dominium rei emptæ fuit acquisitum vxori: ratione autem prætiij consulit Imperator filio, vt ciuilitè intèter. *Planè (inquit text.) Si pecuniæ petitionem competere tibi propter numerationem prætiij existimas, ciuilitè contende.* Profecto si maritus (secundum casum cuiuslibet intellectus) censeretur donare vxori: ex quo ipse prædeceserat, morte ipsius confirmata donatione, nullum ibi remedium superesset filio. Atque ita gl. fin. ibi. intelligens factum illud mariti posse diuersimode iudicari, plura remedia tribuit filio pro recuperando prætio. Ex quibus manifeste constat nõ censi factam pecuniæ donationem. quãuis Paul. ibi se remittat ad tradita in. l. si filij. C. de donat. inter virum, & quãuis Salic. ibi contra verba tex. in dubio præsumat donationem.

Tertio in eodem proposito accedat tex. in. l. & si de tua. 58
C. de dona. inter virum, vbi maritus comparauit pro vxore mancipia, & ei tradita sunt: siue vxor emit, & maritus soluit venditori. (nam vterque intellectus quadrat literæ, & perse bonus est secundum gl. i. ibi) inquit text. quod vxori adquiruntur: sed maritus potest agere ad prætium, modo numerauerit gratia gerendi vxoris negotium, modo gratia donandi. Per quæ clare significat, quod ex tali actu non potest summi præsumptio donationis: cum potuisset in eo maritus gerere negotium vxoris, quæ præsumptio in dubio amplectenda est, ex regula generali supra posita. Vnde si maritus ibi fecit animo donandi: id alias debet constare quã ex emptione & traditione, vel pecuniæ numeratione. Nam si hæc sufficerent ad præsumendam donationem, & ibi non tractaretur de negotio gesto: mulier (reuocata do-
natio-

natione) solum teneretur in quantum effecta esset loquupletior. l. si sponsus. §. concessa. ff. de dona. inter virum, & tamen text. dicit, quod potest contra eam agi competenti actione, vel in solidum, vel in quantum effecta est loquupletior. Atque ita (secundum gl. ibi. verbo. in solidum) distinguendi sunt tres casus. Nam si maritus gessit vxoris negotium (quod in dubio præsumendum est) vxor tenebitur in solidum, vel saltem in quantum facere potest. l. non tantum. ff. de re iudi. Si autem maritus fecit illi donationem, ministrando ei pecuniam, vt emeret: tenebitur in quantum effecta fuerit loquupletior. l. quod autem. §. eleganter. ff. de dona. inter virum. Si autem cum ipsa emisset, & prærium deberet venditori, maritus ei soluit animo donandi, tenebitur in solidum; cum in totum sit effecta loquupletior, ex quo maritus eam ære alieno liberauit. d. l. quod autem. §. si vxor, & illam gl. sequitur ibi Salic. & eandem distinctionem ponit gloss. verbo. numerasti. in. d. l. multum interest, quam ibi sequitur Bald.

59 Et secundum hæc debent intelligi iura in contrarium supra adducta. Nam tex. in d. l. multum interest. primo respondentis (qui in contrarium videbatur virgere) non probat ex illo actu præsumi donationem: pro constanti tamē supponit maritum dedisse pecuniam expresso animo donandi. Et eo supposito, solum quærebatur in quantum mulier teneretur: & responderet ex generali regula, teneri in quantum effecta est loquupletior. & iste fuit intellectus glossæ ibi. verbo. numerasti. ibi. *Volens tu vir ei donare.*

60 Quasi dicat, quod de animo donandi debet alias constare, quam ex emptione & numeratione, vt planum sit ipsum voluisse donare. Eodem modo intelligitur text. in. d. l. quod autem. §. eleganter, & §. si vxor. ff. de donat. inter virum.

Nam

Nam cū iaceant sub illo titulo, pro constanti supponit. l. G. quòd quando maritus ministravit pecuniam vxori, vt emeret: vel quando ipse soluit venditori: quòd illud fecit expresso animo donandi. & quòd ibi non erat quæstio: vtrum præsumeretur donatio vel non: sed (supposito, q̄ maritus donauit) in quantum mulier teneretur, reuocata donatione. maxime quia cum in princ. legis posuisset regulam, q̄ donatarius tenebatur in quātum factus esset loquupletior: in illis. §§. ponit varia exempla, supposita semper donatione, quam Iurisconsultus, expressit in principio. §.

Idemq; ait: si vir vxori pecuniam donauerit. Post quem sequitur versic. Eleganter. vbi dicitur (retento eodem themate donationis) q̄ quando maritus donauit pecuniam vxori, vt emeret (reuocata donatione) solum ipsa teneretur in quātum effecta est loquupletior. & statim infra subsequitur versic. Si vxor, vbi retento eodem themate donationis, dicitur, q̄ quando maritus non dedit pecuniam vxori, vt emeret, sed cum ipsa emisset, maritus pro ea soluit venditori, animo scilicet donandi: tunc vxor tenetur in solidum: quia ex quo est ære alieno liberata, censetur in totum effecta loquupletior. & in hunc sensum illa iura accepit glos. verbo. in solidum in. l. & si de tua. C. de dona. inter virum. ibi.

Si autem animo donandi. &c. In quo proposito allegat illa iura, & ibi idem sequitur Salice. & eundem sensum sequitur glosa. verbo. numerasti. in. d. l. multum interest. ibi.

Volens tu vir ei donari. & ibi. *Similiter volens ei donare.* Et ibi allegat eadem iura. Et eodem modo est intelligendus text. in. d. l. cum hic status. in princ. ibi. *Non solum ad ea pertinet,* &c. ff. de dona. inter virum: & si qua sunt alia iura illius tituli, quibus idem probatur: quia pro constanti sup-

supponitur emptionem nomine vxoris celebratam animo donandi: & id alias constare, quam ex emptione & numeratione. Et licet secundum hoc, superflue ibi videatur hic casus expressus, cum sufficeret generaliter expresse omnes donationes; id tamen factum est, quia in rescripto Imperatoris de confirmandis donationibus (quod ibi explicatur) illius casus erat facta expressa mentio, secundum gloss. ibi. verbo. comparata. Qui interpretandi modus necessarius est, & à doctoribus alias communiter receptus.

62 Nam cum in similibus terminis omnes doctores ante Bart. & post Bart. teneant adhibitum ad stipulandum dotem vel partem dotis, vel totam dotem in vnum tantum casum soluti matrimonij, in dubio non censi adhibitum animo donandi: per text. in l. 2. C. de iure dotium, & in l. post dotē. ff. solu. matrimonio, & in l. Seia. ff. de dote prælegata. Respondent ad text. in l. cum maritus. §. fin. ff. de pactis dotalibus, quod ibi frater fuit adhibitus expresse animo donandi: cum text. id non dicat. & hic est ad illum communis omnium intellectus secundum Alexand. num. 4. & Iass. num. 11. in l. quæ dotis. ff. soluto matrimonio & videtur intellectus necessarius, supposita decisione text.

63 Magis difficilis videtur esse text. in dict. l. vxori. §. cum Seius. delegat. 3. quatenus expresse probat maritum soluentem pro vxore in dubio videri donare, nisi contrarium probetur. In quo licet decisio difficilis sit: nō minorem habet difficultatem circa questionem principalem: tam in ratione dubitandi, quam decidendi. Etenim questio omni dubitatione videtur carere supposito legato, quod specialiter videtur continere eam summam, de qua queritur: quia licet summa centum aureorum expressa non fuit: legatum nullam habet in certitudine, quin illam contineat: cū legauerit quid-

quidquid vxori concesserit ob eum eundem creditorē. quę
 forma legandi sufficiens erat ad excludendos hæredes ma-
 riti, si vellent eam summam ab vxore repetere: nec aliqua
 videtur sufficiens ratio dubitandi in fauorem hæredum
 mariti. Sed & decisio non minus inepta videtur, quatenus
 iurisconsultus Respondet: si donationis animo soluisset
 maritus, non posse hæredes exigere eam quantiratem ab
 vxore: vel si exegerint, teneri restituere ex causa fideicom-
 missi. cum idem sit respondendum, etiam si maritus nō sol-
 uisset animo donandi: cum eo casu ad excludendos hære-
 des sufficiat legatum. Item ex eo, quia supposito, q̄ maritus
 fecit animo donandi, videtur, q̄ in casu illius text. nihil re-
 ferat, vtrum mulier habeat eam summā ex donatione mor-
 te confirmata, vel ex legato testamento scripto (licet aliās
 quo ad confiscationem soleat referre. vt in l. res. C. de do-
 na. inter virum.) atque ita præsumptio illius tex. videtur su-
 perflua in verbis finalibus. ibi. *Quod præsumptum esse de-
 bet, nisi contrarium ab hærede p̄ obetur.* Cum etiam si hæ-
 res contrarium probauerit (id est nō habuisse maritum ani-
 mum donandi) non ex hoc ipse à legato liberetur. Sed ijs
 pro nunc omisis, quod attinet ad eam præsumptionem (de
 qua agimus) text. videtur expressus contra ea, quæ tracta-
 mus. & in hunc eundem sensum literalem eum accepit
 Alci. de præsumptio. reg. 1. præsumptione. 32. nu. 4. quate-
 nus eum allegat ad eam conclusionē, q̄ maritus soluendo
 pro vxore videtur ei donare. & in eūdem sensum videtur
 illū text. accepisse gl. fin. ibi. in vltima explicatione, quaten⁹
 se remittit ad notata in l. si filij C. de donat. inter virū. vbi
 hæc opinio videtur vulgaris, sed certe illa glossa. in illa re-
 missione alium sensum habuit. de quo nos infra agemus.
 Quo ad propositum tamē nostrū nō est in congrua prima
 inter

- interpretatio illius glossæ, quā ibidem sequuntur Bart. & cæteri, scilicet. q̄ præsumptio donationis in casu illius tex. non prouenit, nec emanat ab ipso actu mariti simpliciter, quasi soluendo pro ea videatur in dubio donare: cum talis actus tanquam anceps & dubius potius debeat ex regula generali interpretari in contrarium: præsumitur autē voluisse donare, quia in forma legādi testator fuit vsus ver-
- 64 bo. *Concedo*. Quod ex congrua interpretatione donationem sonat. l. vxorem. §. in testamento. delegat. 3. vbi notat Bart. l. prohibere. §. plene. ff. quod vi aut clam. l. eum qui. ponderata, vt per Imol. ibi post Bart. ff. de dona. & ex alijs resoluit Alexand. num. 17. in l. si donatione. C. de colla. & ibi Decius. num. 39. idem Decius, in cap. cum venerabilis, de exceptio. in vltimo notabili. post Abbatem ibi. Imola. in l. cum pater. §. pater pluribus, delegat. 2. l. ass. cōfi 45. nu. 2. lib. 1. Soci. Iunior, cōfi. 102. nu. 12. lib. 1. Atque ita Barrō. in d. l. vxori. §. cum Seius, ex eo text. not. voluntatem dubiam actus inter viuos posse declarari ex verbis in vltima voluntate prolatis. & esse ibi ad hoc nouum casum. Et eūdem intellectum illius tex. sequitur Ruinus cōfi. 38. num. 1. & cōfi. 42. num. 5. & cōfi. 51 lib. 1. secundum quem est illi textui satisfactum, vt potius hanc nostram opinionem adiuuet, quam redarguat. Licet istum intellectum impugnet Menochius. de arbitrarijs, quæstione. 88. numer. 30. & sequentibus. ex eo quia verbum illud. (*Concessit*) non est testatoris, sed iure consulti narrantis factum. & sic nō videtur in eo vis facienda, iuxta glos. in l. vnica. C. q̄ ando non petent. partes vbi l. ass. num. 22. Item ex eo, q̄ verbum illud. (*Concessit*) nō videtur r̄ dirigi ad personam vxoris, cui facta donatio præsumitur: sed potius ad personam creditoris. Vnde ipse ex alio capite intelligebat. ibi, præsumi donationem
- 65

tionem (quod nec nostro intentui incōgruum est) scilicet, ex tam ampla forma legandi. Sed certe quæ communi sensui obijcit leuia sunt. Nam licet illa essent verba iureconsulti: sunt tamen desumpta ab ipsa originali forma legandi, qua vsus fuit testator. Nec verbum, (Concessit) dirigitur ad creditorem, sed potius ad vxorem, cui fit legatum sic enim dixit testator: lego vxori quidquid ei concessi ad Titium creditorem. Id est, vt se liberaret à Titio creditore. Cum incongrue referatur ad illa verba. *Ad eū, in ve stipulatū eius.* Cum ille futurus esset datiuus casus, si ad eum esset dirigendum verbum. (Concessit) Secundum autem vnum, vel alterum intellectum, seu potius vtrumque simul iunctū ille textus nobis nihil obstat,

Quod vero attinet ad alium articulum supra proposuū de rebus emptis nomine vxoris & sibi traditis: in eo frequentior est opinio, vt censeantur donatæ. per text. in dicta. l. 2. & 3. C. si quis alteri vel sibi. l. filia cuius. C. famil. hærisc. l. si filij. C. de donat. inter virum. Aqua opinione nemo huc vsque discrepauit. Ego eius fundamenta legesque relatas diu consideraui: nec mihi integre satisfaciunt: quasi earum mentem & sensum longe à præsumptione donationis alienum esse semper timuerim. maxime attentis ijs, quæ circa non præsumendam donationem supra sunt cumulata, quæ adeo sunt iuri & rationi, & communi hominum intellectui & cupiditati consona, vt ab ijs non videatur in dubio vnquam discedendum.

In primis text. in dicta. l. 2. & 3. C. si quis alteri vel sibi. alienus videtur ab hac donationis præsumptione. Illæ enim leges intellectæ secundum subiectam materiam tituli solum disponunt, quod dominium illarum rerum per traditionem

ditionem acquiriur filio. Vtrum autem pecunia cenſea-
tur ſibi donata, non tractant, neque diſponunt, neque id
venit in neceſſariam conſequentiam diſpoſitionis. quin po-
tius ex alijs legibus illius tituli conuincitur, filios teneri
ad pecuniam. Cum in omnibus legibus illius tituli, quibus
diſponitur ex emptione facta alteri per alterum, ſi res em-
pra tradatur ei, cuius nomine empra eſt, ſibi acquiri: ſem-
per reſeruatur emptori ſalua actio ad prærium. l. 1. l. fin. il-
lius tituli. l. 2. C. pro ſorio, vbi traditur huius rei generalis
regula. per quem id tradiderunt Barto. ibi, & Abba. conſil.
46. in tercio, dubio. libro. 1. Barba. conſil. 22. lib. 1. & con-
ſil. 22. colum. 7. & conſil. 37. col. 7. lib. 2. Romanus, conſil.
3. incipit. viſo. & Decius in. l. ſi donatione. num. 38. C. de
collationib. Et in propoſito illorum iurium hoc ipſum be-
ne aduertit Paul. in. l. 1. C. ſi quis alteri vel ſibi. cum qua
ſimul legit illam. l. 2. ſcilicet, quòd ibi, neque tractatur, ne-
que deciditur prærium rerum emptarum cenſeri filijs do-
natum. Licet ipſe minus bene addat ſic eſſe præſumen-
dum.

Et ex hoc poteſt inferri ad text. in. l. 1. C. de caſtrenſi
pecun. in quo doctores omnes aſſerunt, ideo rem non cen-
ſeri donatam filio, quia, non fuit ſibi tradita: cum ille text.
de donatione non tractet, ſed de acquisitione. Diſcrimen
autem inter illum text. & dicta. l. 2. non verſatur in eo, in
quo doctores aſſerunt: ſcilicet, quòd in dicta. l. 2. res fuit tra-
dita filijs: in illa autem. l. 1. non interuenit traditio. Sed po-
tius in eo, quòd in dicta. l. 1. filius erat ſub patria poteſtate,
& ea de cauſa nihil ei poterat acquiri. l. placet. ff. de acqui-
rend. hæredit. Vnde ille textus procederet, etiam ſi ei
eſſet poſſeſſio tradita, ex eadem impoſſibilitate patriæ
poteſtatis. Sed in dicta. l. 2. filij erant emancipati, & ſic eo-
rum

rum acquisitioni non obstabat patria potestas. Quin & in eo est notabilis ille text. quod etiam si emptio fuisset facta nomine filiorum existentium sub patria potestate: sufficit (adhoc ut res illis acquirantur) traditionem sibi esse factam post emancipationem.

68
Maior in hoc difficultas versatur circa intellectum text. in l. filia, cuius. C. familie herciscun. qui videtur expressior ad hoc, ut empti nomine filia censeantur sibi donata: ex quo in diuisione bonorum ea præcipiuntur sibi præcipua adiudicari. Circa huius text. intellectum summe se in volunt doctores tam ibi, quam in l. si donatione. C. de collat. & etiam in l. que dotis. ff. soluto matrimonio. conciliando eam legem cum l. si donatione. Et plures intellectus referuntur per Iass. in dicta l. si donatione. Sed ijs omisis. Quod attinet ad dicta l. filia cuius. omnes conveniunt, quod pater ibi censetur donare: cum text. dicat res esse ad iudicandas præcipuas filia. & cum secundum eos traditio ad hoc necessario requiratur: sub audiunt, quod pater ultra emptionem factam nomine filia: (cuius text. meminit) tradidit etiam easdem res filia. de quo licet in text. mentio non fiat, tanquam necessarium suppletur. Imo & secundum Iass. in dicta l. que dotis num. 58. ex text. colligitur facta fuisse traditionem: quia alias illa donatio non potuisset confirmari morte patris. prout text. significat in versiculo. *si non contrarium eius iudicium probetur.* Ex l. Papinianus. ff. de dona. inter virum iuncta gl. verbo. donationem. communiter recepta. Et secundum hoc potest responderi ad illud, quod ipse prius obiecerat, quod ex quo text. dicit, qd filia debet agere contra sororem ad ipsam resuo nomine emptam, videtur præsupponere, qd non possidebat. Scilicet, qd licet à principi. fuerit ei res tradita, ex post facto in desijt possidere: put ipse responder.

LEX .3. GLOS. 4.

Vel melius, quod licet ipsa agat contra sororem: nō ex hoc sequitur, quod non fuit ei res tradita, vel quod desijt possidere. potuit enim filia rem ipsam possidere, & agere aduersus sororem, vt præcipua sibi adiudicaretur. quia forte soror contendebat sumere sibi tantumdem ex hæreditate. Tandem iste fuit intellectus Bartoli communiter ab omnibus receptus in dicta. l. filia cuius. & latius in dicta. l. si donatio-
ne.

Cæterum ea subauditio, vt ibi supleamus traditionem (prout doctores fingunt) aliena est à mente text. nō solum in decisione, quæ ponitur in versiculo. *Ijs itaque.* Vbi solū su pponitur, in casu illius text. res comparatas esse nomine filia: sed etiam in regula generali in princ. proposita, quæ (tanquam basis & fundamentum decisionis) non debebat tam necessarij requisiti esse mutila. Nec credendum est Imperatorem duplici loco oblitum fuisse traditionis, si ea ibi requireretur. Atque ita ea subauditio (vt pater ibi intelligatur filia tradidisse) non placuit Bald. nec Salicet. ibi. nec Imolæ in. l. continuus. §. cum ita col. 4. de verborum, nec Alexand. in. l. quæ dotis. nu. 19. solu. matrimonio. Licet ipsi diuersis respectibus ex sola emptione nomine filie, citra traditionem, asserant, res emptas esse sibi præcipuas adiudicandas. quod tanquam maiori lapsui contiguum vitari debet.

Ego aliquando considerabam text. illum situm esse sub titulo familiae herciscundæ. Et ea occasione arbitrabar solum ibi tractari de diuidendis illis rebus, quas pater emerat nomine filia: nam soror in illis etiam rebus competere sibi suam legitimam asseribat. cum legitima debeatur in singulis corporibus. l. Plautius. ff. ad. l. falcid. filia autem volebat res habere præcipuas & indiuisas, ex quo per patrem eius nomine emptæ erant. Respondet Imperator, quod

eo ipso quòd pater emit nomine filiae, debent ei in iudicio familiae herciscundae integræ ad iudicari: nisi contrarium patris iudicium proberur. neque ad hoc requiritur traditio. Non tamen negat tex. ille quin tantundem de hereditate sit sorori ad iudicandum.

Hic intellectus planus esset, & omni difficultate caret, nisi obstaret verbum. *Præcipuas*. Quod in proprio & genuino significatu prælationem seu perceptionem præteritis heredibus significat. Nisi respondeas non minus proprie verbum illud iuxta naturam tituli interpretari, id est, integras & indiuisas. Et licet esset impropria significatio: non est nouum impropriam significationem magis propriæ præferri, quando id dispositio exigat. l. 2. vbi glos. & omnes. ff. de officio pro consulis.

Quod autem verbum illud non possit stare ibi in tali sensu, vt significet res illas emptas nomine filiae tanquam sibi donatas, esse sibi ad iudicandas præcipuas, nec venire in iudicio familiae herciscundae: quasi in eis cesset collatio: prout in alia quauis donatione simplici: conuincitur. Primo, quia secundum omnes necessaria est ad hoc traditio, quæ ibi citra diuinationem suppleri non potest. ex iam dictis.

Secundo, quia (etiam si diuinemus earum rerum factam traditionem) ex illo text. secundum communem intellectum colliguntur due conclusiones. Prima, quòd ex emptione facta nomine filiae (sequuta traditione) resultat donatio simplex. Secunda, quòd ea donatio non est conferenda, nec ad diuisionem adducenda. Quæ conclusiones non sunt ita faciles, vt in earum propositione Imperator yteretur tam plano, & frequenti ordine decisionis. prout constat ex verbis. *Sape rescriptum est*. Quibus rem facile,

frequentem & indubitaram significat. quod est alienum a
 propositis conclusionibus: ita ut ausim affirmare non repe-
 riri text. ita expressum, qui id prober. Nam prima conclusio
 ita est difficilis, ut non immerito contrarium sit iuri con-
 formius, ut hic substinemus. Secunda vero non est minus
 difficilis. Nam licet magis communis opinio doctorum ea
 teneat, vix tamen iure fundatur: imo non reperitur text.
 qui ita de plano eam prober. (si verum est ibi probari.)
 Nam text. in l. illud § fin. C. de colla. in quo omnes fundan-
 tar, inducitur per calum ab speciali. Imo & potest pro con-
 traria facili negotio retorqueri, intelligendo verba illa fina-
 lia non in vim allegationis iuris, sed in vim allegationis
 partis ab Imperatore reiectæ: ut sit sensus, quod sicut dos &
 donatio propter nuptias conferuntur, ita conferatur
 donatio simplex: nec recusanda est collatio ex eo, quod ta-
 lem legem pater tempore donationis non imposuit: quia
 talis allegatio tanquam leuissima admittenda non est, in
 quo sensu text. ille videtur concordare cum text. in authen-
 tica. ex testamento. eiusdem tituli, intelligendo verbum:
Aliorum datorum. Generaliter, ut comprehendat etiam
 donata simpliciter. concordat etiam cum. l. si donatione.
 eiusdem tituli. quæ est expressa in contrarium, cui hactenus
 non est congrue satisfactum. Per quæ iura hanc partem con-
 tra communem tenuerunt plures & grauissimi authores;
 quos refert Curtius, in l. si emancipati, numero. 56. C. de
 collationib. & ea videtur approbata de iure partitarum, in
 l. 3. titulo 4. partita. 5. Ex quibus articulus saltem reddi-
 tur difficilis, ut decisio Imperatoris, in dicta. l. filia cuius;
 quæ ibi facilis & frequens præsupponitur, possit ab eo alie-
 na suspicari.

Tertio;

Tertio, quia (retento communi sensu) res illæ, quæ per traditionem exierant à patrimonio defuncti, & per filiam non erant ad collationem adducendæ, quin potius possidebantur titulo particulari donationis simplicis, non cadebant sub iudicio familiæ herciscundæ, de quo in illo text. agitur. Cum actio familiæ herciscundæ non se extendat ad possessa titulo particulari. l. hæredes. §. quod pro emptore. ff. famil. hercisc.

Fuit ergo in illo text. diuersa ratio tam dubitandi quam decidendi. Ratio dubitandi, scilicet, utrum res illæ, quæ in bonis testatoris tanquam veræ hæreditariæ reperiuntur, essent per arbitrum familiæ herciscundæ inter cohæredes diuidendæ. Nam quòd essent diuidendæ suadebat tam natura negotij, quam legitimæ filiorum. Arbitr enim familiæ herciscundæ non potest rem, quæ commode diuidi potest, inuito cohærede alteri in solidum adiudicare. §. eandem. insti. de officio iudicis. Quod inter filios strictius obseruatur; cum legitima debeat in singulis corporibus. l. Plautius. ff. ad. l. falcid. Pro eo vero, ut res emptæ nomine filiae sit ei integra ad iudicanda in iudicio familiæ herciscundæ, facit iudicium patris, qui emendo nomine filiae, (si non contrarium eius iudicium probetur,) hoc voluisse intelligitur. quod iudicium debet sequi arbitrum familiæ herciscundæ, argumento. l. si filia. §. si pater. ff. famil. herciscundæ. l. si cogitatione. C. eo. titulo. Et hæc fuit ratio decidendi in dicta. l. filia cuius. illo & pluribus scriptis approbata. cum & legitima possit solui in vna re, nedum ex voluntate patris expressa, sed etiam tacita. argumento. l. pen. ff. de alim. & ciba. lega. l. filium, quem habentem, secundum vnum intellectum. C. fam. i. hercisc. not. Ripa. in. l. quartam. num. §. 3. ff. ad. l. falcid.

73 Et quod hæc fuerit intentio tex. conuincitur expressius ex illis verbis. *si patri successisti.* Quæ sunt conditionalia ad decisionem. quasi decisio non procedat nisi inter cohæredes, inter quos solum habet locum actio familiæ herciscundæ (de qua textus. ille loquitur) l. i. l. hæredes. §. quod pro emptore. ff. famil. herciscun. & tamen si tex. ageret de donatione (ex quo fuerat morte confirmata) nihil intererat, quod filia esset hæres, vel etiam repudiasset: ad hoc, vt posset retinere res à patre sibi donatas. cū etiam in prælegatis id procedat. l. qui filiabus. §. fin. cum l. seq. delegat. i. quibus hæ donationes morte confirmabiles æquiparantur. l. in donationibus. C. ad l. falcid.

74 Quod vero attinet ad text. in l. si filij. C. de donati. inter virum, non minor in eo versatur difficultas: ex quo præcipit marito, vt probet non se donandi proposito vxoris suæ nomine prædia comparasse. per quæ videtur significari in dubio donationem præsumi: cum alias superflua esset probatio in contrarium. Atque ita Bart. ibi. ex illo text. collegit, quod ex emptione facta nomine alicuius præsumitur donatio, si possessio sit tradita ei, cuius nomine res emptæ fuit. Si autem tradatur ei, qui emit: cessat præsumptio donationis.

Et Barto. videtur in hoc confundere hæc duo, scilicet, rem emptam nomine vxoris: & vxoris nomen insertum in instrumento. vt patet ex sumario, vbi vtitur primo termino: & ex versiculo. *Veritas est.* Vbi vtitur secundo. per quæ videtur significare, quod etiam si vltra instrumentum, quo vxoris nomen est adiectum, constaret etiam maritū vxoris nomine vere emisisse: ex quo possessio est tradita marito, cessat in eo præsumptio donationis: licet rem sibi tradita teneatur

teneatur restituere vxori. l. mancipia. C. si quis alteri vel sibi. l. si pater tuus. C. de actio. empti. & dictum fuit supra in 6. illatione. Quod est sine dubio, vt ex infra dicendis apparebit. Summarium autem Bartoli intelligendum est secundum terminos legis: scilicet, inter maritum & vxorē. alias si extra hos, & parentes & filios intelligeretur, absurdum esset sic generaliter intelligere. cum in contrarium sit veritas. cum emens de propria pecunia pro alio nūquam videtur ei donare. l. 2. C. pro socio. cum alijs. Quod & nos etiā inter parentes & coniuges defendimus.

Salic. in. d. l. si filij, & in. l. filia cuius. num. 1. versiculo. non obstat. reprehendit Bart. in quantum ex illo tex. colligit: qd si pradia empta nomine vxoris sint sibi tradita censentur donata. contendit enim ibi nō tractari de donatione pradiorum, sed solū de pratio. Ex eo, quia si ibi tractaretur de pradijs: & hæredes mulieris assererent pradia fuisse donata: contra se allegarent; quia donataria pramortua, & sic reuocata donatione, pradia essent restituenda. l. etiam. primo responso. eiusdem tituli.

Vnde ponit casum illius tex. secūdū Hug & alios. Quod maritus emit sibi fundum, & instrumentum confecit in persona vxoris, in quo scriptū fuit vxorem emisse & prætium soluisse. Mota lite inter hæredes mulieris (ea mortua) & maritum: hic allegabat se quidē vere emisse, & prætium soluisse, & honoris tantū gratia vxoris nomen instrumēto adieciſſe. illi replicabant, qd emptio erat facta vxoris nomine, & id ex instrumēto cōstabat. Et cū emptio esset facta vere vxoris nomine, nō poterat ei⁹ nomē fiste scribi in instrumēto, & maritus sic contrahendo solū pecuniam visus erat donare vxori: quā, reuerſis prædijs, offerebant, propter reuocatam morte mulieris donationem. Imperator respondet.

75

Si tu emisti à princi. nomine vxoris, recte procedit petitio filiorum: quia solum prærium voluisti donare. Sed si emisti nomine proprio (licet adieceris nomen vxoris in instrumento) non præsumeris voluisse donare. & sic prædia erunt tua. & instrumentum iudicabitur simulatum in persona vxoris. Sed an habueris animum donandi, vel non: inspicietur cui fuerit tradita possessio. quia si vxori: contenta in instrumento præsumuntur vera: scilicet, quod emptio fuerit nomine vxoris celebrata, & quod tu pecuniam tantum voluisti donare. Si autem tibi tradita fuit possessio, tu præsumeris à princi. emisisse tuo nomine, & simulate adiecisse vxoris nomen instrumento. & sic cessat omnis præsumptio donationis, & prædia sunt tua. Et inquit Salicetus. hunc esse verum sensum illius legis, & vacillare omnes alios qui credunt ibi tractari de donatione prædiorum, ex prædicta ratione: scilicet, quia fatui essent heredes, qui allegassent prædia fuisse donata: cum præ mortua donaria omnis contentio cessaret. Quæ ratio est euidentis & concludit sine dubio.

76 Sed in quantum asserit, quod ibi tractatur de donatione prærij: eius intellectus caret etiam ratione. quia supponit, quod quando maritus emit nomine vxoris: & conficit instrumentum in persona vxoris, & possessio traditur vxori, si voluit vxori donare expresse, vel etiam tacite secundum eos: quod eo casu solum videtur donare prærium, & non rem ipsam, quam nomine vxoris emit. Quod est omnino falsum. Nam licet aliqui distinguant: vtrum mulier esset alias emptura, vt tunc videatur prærium donatum: alias semper videatur res ipsa donata. per text. in l. si cum mulier. ff. de donat. inter virum. prout refert Cynus in dicta. l. si filij. C. de donat. inter. Salice. tamē ibi numer. fin. in-

intelligi & fatetur, quod semper videtur rem ipsam donare: & non ob stare dictam. l. si cum mulier, quia ibi non emit maritus, sed mulier ipsa, licet alias emptura non fuisset. Sed quando maritus emit nomine vxoris animo donandi, rem ipsam videtur donare: vt eam repetat, reuocata donatione. Et cum hoc ita se habeat: non assignat rationem, quare in dicta. l. si filij. tractetur de donatione pecunie, & non prediorum: cum filij ex ipsomet capere pretendunt, scilicet, quia emptio fuit nomine matris celebrata. in quibus terminis si donatio presumenda est, prediorum potius, quam pretij intelligenda est.

Secundo, si ibi tractaretur de donatione pretij, eadem obiectio militaret. nam donataria premortua, superflua esset tam sollicita indagatio: vtum maritus habuisset animum donandi vel non. & superflue sibi iniungeretur onus probandi non habuisse animum donandi. cum quo vis modo fingatur casus, seu quodcumque fuerit mariti propositum, de pretio nulla poterat lis esse, quin marito esset restituendum: etiam si vxori fuisset tradita possessio prediorum. l. i. C. si quis alteri vel sibi. l. & si de tua. C. de dona. inter virum.

Quæ meo iudicio necessario conuincunt ad hoc, quod in litera illius tex. non tractetur de aliqua donatione, neque prediorum, neque pretij. cum tam allegatio partis, quam preceptum Imperatoris alias ab ineptitudine non possint excusari. Vnde necessario etiam fatendum est, quod in litera illius textus. solum tractatur de acquisitione, quæ fuit facta vxori ex illo contractu per maritum celebrato: virum scilicet, prædia sint accusata vxori, vel marito. Et secundum hoc casus illius text. videtur esse, quod maritus emit suo nomine prædia, & instrumentum confecit in persona vxoris. cuius occasione, ea mortua, filij contra voluntatem patris prædia

occu-

occuparunt. Hic casus ex text. colligitur. Primum, quod maritus emerit suo nomine conuincitur ex eo, qd dicit text. *sed nominis duntaxat titulo vsum*. Quibus significat vxorē in nullo alio interuenisse, nec eius nomine quidquā aliud factum, & eo maxime, quia si cōtractus fuisset celebratus nomine vxoris, & instrumentum esset etiam factū vxori: etiam si marito esset tradita possessio, eam teneretur restituere actione negotiorum gestorū. l. si seruus cōmunis. §. i. ff. de acquire. possess. l. si hac mente. ff. de negot. gestis, & supra dictum est. non solum mulieri: sed etiam eius heredibus, qui ratum habere poterant matris suę defunctę nomine gestum. l. si sine. §. si procuratori. ff. rem ratam haberi. Pater commotus filiorum iniuria occurrit ad Imperatorem, vt sua sibi prędia restituerentur. quæ per contrarium filij curabant retinere: non ex titulo donationis, quia fatui essent in hoc (vt dictum est) sed tanquam matris ipsorum acquisita. & sic prætium restituere non dubitabant. & ita re vera lis erat de ipsis prędijs. Responder Imperator patri. filij tui habent ius suum fundatum in hoc instrumento, quo continetur vxorem tuam ipsorum matrem emissee. Et nisi tu probes simulationē omnino eris excludendus. Vnde necessum habes probare non habuisse te animū faciendi hęc gratiam seu donationem (vt verbo legisvtar) vt ex tuo contractu hęc prędia acquirerentur vxori. quod probabis, ostendendo non te vxoris tuę nomine prędia comparasse: sed tuo scilicet. & nominis duntaxat eius titulo vsum, possessionem tuo nomine accepisse. quia hoc probato, constat noluisse te quidquā vxori acquirere, neque villam in hoc gratiam seu donationem ei facere. Quod si hoc non probes, præsumeris voluisse largiri seu

donare

donare vxori tuæ hoc, vt cum tua pecunia, & ex tuo contractu prædia sibi acquirerentur, & per consequens suis hæredibus: contra quos tibi semper remanet actio ad prætiū: non ex capite reuocatæ donationis (prout doctores arbitrantur) quia ex eo prædia potius essent repetenda, si de eo ageretur. Sed quia & ipsa vxor actione negotiorum gestorū ad id teneretur. Et secundum hoc verba illa. *Non te donandi animo.* Non significant illud genus donationis, quæ acquiritur donatario res, quæ ab futura est donatori. Sed sonant beneuolentiam gratiam & honorem, vt ex nostro contractu & pecunia res empta alteri acquiratur. nec in altero significato possunt ibi stare, ex superioribus rationibus. Neque verba illa referuntur ad sola proxime sequentia, scilicet. *Vxoris tue nomine prædia comparasse.*

Quasi contractus fuerit celebratus vxoris nomine, & solum sit probandus animus. cum ex verbis sequentibus. *Sed nominis duntaxat,* &c. Constet contrarium. Sed sunt referenda ad totum contractum, scripturam, & possessionem: ex quibus constabit non habuisse maritum animum acquirendi vxori, si probet non se illius nomine comparasse: sed nominis duntaxat, &c.

Concludo itaque in presenti articulo, quod in dubio maritus non videtur donare in aliquo supra dictorum casuum: sed quod in dubio videtur vxoris negotium gerere animo repetendi. Sed hoc congruenter limitandum erit, nisi ex qualitate personarum & rei datæ aliud coniecturandum esset. Etenim si donans sit diues & summa modica, inter coniunctas personas, maxime parentes & coniuges, posset presumi donatio. de quo est tex. notabilis in l. vtrum. ff. de dona. inter vi-

rum

vtrum censeatur donata vel potius soluta animo gerendi ne-
 gotium; & respondet Iureconsultus id ex modo & qualita-
 re expensarum coniecturandum esse. significans non esse ge-
 neralem presumptionem donationis. Sed tunc demum qua-
 do qualitas & quantitas expensarum hoc exposcunt. Nam regu-
 lariter, inquit ibidem gl. non debet presumi donatio. & quod
 subiungit, nisi concurrat ratio affectionis & coniunctionis,
 non loquitur quo ad casum text. Nam si sufficeret coniun-
 ctio vel affectio uxoris ad presumendam donationem, nec
 text. nec glos. sic loquerentur, considerando qualitatem &
 quantitatem expensarum. Sed simpliciter expensas censer
 donatas respondissent. Voluit autem gl. ultra qualitatem
 & quantitatem expensarum (de quibus in text.) considerare
 etiam coniunctionem, quasi vnum citra aliud non suffice-
 ret. Et ex illo text. hanc opinionem in nostro proposito te-
 nuit gl. 2. in fine. in l. si filij. C. de donatio. inter virum, quam
 ibi sequitur Salic. num. 6. & idem tenuit glos. in l. uxori. §.
 fin. delegat. 3. in quantum se remittit ad notata in dicta. l. si
 filij. Idem voluit gl. in l. & si de tua. in fine. C. de donatio. in
 ter virum, quam ibi sequitur Salic. num. 3. Et fuit haec ius-
 ta consideratio Iacobi de Arena, & Oldraldi, quos retulit,
 & sequitur Barto. in l. si pater. ff. de donatio. circa similem
 questionem de patre, qui adhibuit filium ad stipulandum,
 quia non praesumitur adhibitus animo donandi; nisi ex
 numero liberorum, & quantitate rei in stipulationem de-
 ducta aliud esset coniecturandum. ex dicta. l. vtrum. ff. de
 dona. inter virum. Quod etiam tenet Barto. in tracta. de
 duobus fratribus, num. 31. & Bald. num. 3. in l. si donatio-
 ne. C. de collat. & in authentica. ex testamento. num. 5. in
 fine. eiusdem tituli Romanus & Imola. in l. quae dotis. ff.
 soluto matrimonio. Alexand. num. 15. post Nicolaum de
 Matala.

Matale. in dicta. l. si donatione. C. de collatio. & ante eos hanc eandem considerationem in simili dubio habuit Iure consultus in. l. quæsitum. §. sed & ipse Papinianus. ff. de fundo instruct. quem retulit Bart. in dicta. l. si pater. ff. de dona. & alij ex supra citatis.

Et hæc videtur bona concordia inter opiniones istas: vt præsumptio donationis pēdeat à qualitate personarum, & quantitate rei. quam amplexus est Alexand. nu. 4. post medium in. l. quæ dotis. ff. solu. matrimonio. Nam & per contrarium, qui in aliquo casu in dubio præsumunt donationem, id limitant, nisi donans haberet plures liberos, & res esset magni prætij arbitrio iudicis.

Prout considerant omnes in libris emptis nomine filij, & sibi traditis. Quos omnes agnoscunt censerī donatos, in. l. filia, cuius. C. famil. herciscund. & in authentica ex testamento, & in. l. si donatione. C. de colla. & in. l. i. §. neq; Castrense. ff. de colla. bonorum, Et tamē id restringunt; nisi ex numero liberorū, & quantitate patrimonij, & valoris, aliud esset coniecturandū. ex dicta. l. vtrum. & ex dicto. §. sed & ipse Papinianus, & ex dicta opinione Iacobi de Arena, & Oldraldi, prout intellexit Bald. in dict. authentica. ex testamento, num. 5. & in dicta. l. filie cuius. C. famil. herciscund. nu. ii. vbi Salic. nu. 16. idem Bald. in l. i. ff. soluto matrimonio. Ange. in. l. filia licet. C. de collat. Alexand. in dicta. l. si donatione, nu. 15. Anto. de Butrio, confi. 39. Barba. confi. 37. lib. 2. col. 19. versiculo. nec obstat. Alex. confi. 149. num. 11. lib. 7. Decius in. d. l. si donatione, num. 42. Fabianus in authentica. nouissima. C. de in officio testamento, quæst. 26. Corneus. in dict. authentica. ex testamento, nu. 33. & 35.

Sic, & in vestibis datis vxori, præciosæ distinguuntur à vilibus: vt iste, censeantur donatę: ille nō. l. mortis sue causa. l. si vir

si vir ex lana. ff. de dona. inter virum. quod tenuit gl. fin. in. l. si vsusfructus. §. dos. ad l. salci. quam ibi sequuntur Bart. & cæteri, idem Bart. per tex. ibi. in. l. ex annuo. ff. de donat. inter virū, & in. l. pen. §. seruus. ff. solu. matrimonio, nu. 3 vbi additio finalis dicit communiter doctores transire cum illa opinione tam legendo, quam consulēdo & refert ad idē plura consilia Bartoli, Pauli, Ange. Roma. Alexand. & aliorū. & est hæc communis opinio omnium, secundum Pala. Ruuios in rubrica. de dona. inter virum. §. 11. num. 3.

81 Sic & in alimentis, quę vt plurimum intelliguntur præstita officio pietatis, animo donandi & non repetendi. l. 1. l. alimenta. C. de negotijs gestis. l. si quis à liberis. §. vtrumq; & §. si mater, & l. pen. ff. de libe. agnosc. Id omnes intelligūt, quando summa esset modica, secus si excessiua. secundum Bald. in. d. l. Nēsenius in fine. Cynum Fulgo. Pau. & Alex. num. 9. in. l. alimenta. C. de nego. gestis. Bald. Salic. & Alex. in. l. si filius. C. eo. tit. qui dicit esse communem opinionē. post Roma. in. l. quæ dotis. ff. solu. matrimonio. Ruinus cōf. 100. nu. 14. lib. 4. Purp. in. l. cum quid. nu. 128. ff. si cer. pet. & Menochius. de arbitrarijs. quęst. 88. num. 20. & 28.

82 Sic, & in re data à nobili, & diuite, in quo pleriq; facilius præsumunt donationem. gl. fin. in. l. vxori. §. fin. deleg. 3. gl. fin. in. l. sed si ego. ff. ad Velle. Roma. singu. 644. Bald. in. l. si paterno. C. de nego. gestis. Iass. in. l. cum quid. secūda lect. nu. 19. & ibi Purpu. nu. 21. ff. si cer. petat. Iass. in. l. contra iuris. §. 1. col. 1. ff. de pactis. Tiraq. de nobilitate. c. fin. num. 47. Quæ opinio dubia videtur Menochi. vbi supra. nu. 50. & si quo casu vera est, in rebus paruis intelligenda est, vt sentit Bart. in. d. l. vxori. §. fin. Soci. Iunior. consi. 79. nu. 99. lib. 3. & Menochius, vbi supra. nu. 5. probat text. in. c. si quęstiones. de simo. vbi gl. refert dictū Antigonī, regis Macedonię,

Et

& inter fratres: cum multi donationem præsumant, quos supraretulimus, id non habere locum in rebus maximis, limitauit Ias. conf. 193. col. fin.

Denique generaliter & indistinctè hanc partem approbavit gl. verb. pro cauto. in medio. in. l. cum quid. ff. si cert. petat. vbi ex quantitate rei in ambiguo cōiectura sit donatio: an mutuum, vel depositum. Quia si summa sit modica, maxime inter coniunctos præsumi potest donatio: non alias: quam ibi sequitur Barr. nu. 11. & ceteri omnes, secundum Alex. nu. 11. Soci. nu. 30. & Ias. nu. 19.

Sed & in puncto de quo agimus, de rebus emptis nomine vxoris & sibi traditis: quod res parue distinguantur a magnis considerauit gloss. in. d. l. Si filij. C. de dona. inter virum. quam multum commendat Pau. in conf. 427. viso casu. col. 1. vol. 2. & in. d. l. cum quid. nu. 11. & Pala. Ruu. in rubr. de dona. inter virum. §. 11. nu. 2.

Est itaque hæc concordia communis vtriusque partis authorum. Nam qui donationem quouis casu præsumunt, id limitant, nisi sit magna quantitas. Qui vero non præsumunt, per contrarium limitant, nisi sit parua quantitas. in quo in effectū concordant, solum differunt in modo procedendi. In qua differentia is modus verior est, quem non amplectimur: vt regula generalis sit non præsumendæ donationis; vt dictum est, cum dicta limitatione, in qua omnes videntur concordare. A qua solus discrepat Roma. in. d. l. Si donatione, quoad emptā nomine filij & tradita. in quibus indistinctè dicit esse præsumendam donationem. per text. in. l. 2. C. Si quis alteri vel sibi. quæ loquitur de pluribus fundis. & verisimile est, non esse parui valoris. cui satis facit Corneus. nu. 34. in authent. ex testamento. C. de collatio. Sed melius erit satisfaciendum ex ijs quæ diximus circa illū

text. alienum scilicet esse à donatione, solumque ibi tractari de acquisitione, quæ fuit facta filijs ex cōtractu patris.

85

In superioribus autem coniecturis arbitrium iudicis valde necessarium est, cui ab ipsa lege & authoribus hoc committitur: qui omnia acurate perpendet. Ego tunc demum iudicarem maritum, qui emit nomine vxoris, vel qui concessit pecuniam ad emendum, voluisse donare: quando quantitas respectu patrimonij esset modica, amor mariti in coniugem excessius, liberalitas mariti omnibus nota & nimium exercita, nec extarent liberi, vel essent patri inobedientes, ita quod maritus timeret vxorem ab ipsis, se mortuo, non bene tractandam.

86

Illud prætermittendum non est, quod quando præcessit mandatum ad emendum, non præsumitur in procuratore voluntas seu animus donandi. secundum Bart. per tex. ibi. in. l. si mandato. ff. mandati, & not. Paul. nu. 5. col. 3. in l. quæ dotis. ff. de solu. matrim. & idem erit quoties extaret alia causa & præsumptio vrgentior, quæ excluderet omnes prædictas coniecturas, quia tunc donatio adhuc non præsumeretur.

87

Vnde quando emptio fuit celebrata per maritum pro se, & vxore ad censum redimibilem, etiam si contractus & instrumentum vtriusque nomine esset celebratum, & possessio vtriusque tradita: nō cēseretur pars donata mulieri: licet sibi sine dubio acquiratur. quoniam in huiusmodi emptionibus de ordinario mulieres inferuntur pro securitate census remanentis: taliter, quod venditores nollunt aliter vendere: ne forte vxor ratione dotis præferatur in re vendita, vel ut etiam ipsa ratione dotis ad censum obligetur. & licet timores isti inane sint, & quodammodo friuoli. & contractus posset à marito satis cautè in fauorem venditoris celebrari

hieri sine vxore: hoc iam vsu receptum est, & sufficit vt cesset p̄sumptio donationis in marito, qui ad hunc finem contraxit inserta vxore.

Quando autem maritus confiteretur & declararet illam pecuniam, pro qua emit prædia nomine vxoris esse propriam ipsius vxoris: Inquit Salic. in. l. cū propria in fine. C. si quis alteri vel sibi. quod esset standum tali declarationi. idem tenuit in. l. si non verum. C. donat. inter. & in. l. si mater. C. de contra. empr. Sed si extarent filij, forte prioris matrimonij: contrarium esset verius: nec talis confessio probaret, nisi alias id plene constaret. quod defendit Rod. Suarez in. l. 1. titu. de las ganancias. foro. ll. 2. limitat. nu. 25. Et hoc casu si constaret pecuniam fuisse mariti, vel nō posset alias probari fuisse vxoris: de hoc prout de donatione esset iudicandum: vt licet morte esset confirmata non valeret, nisi intra quintum exstantibus filijs. cum in dicto casu nulla alias restet p̄sumptio, quam donationis, ex mariti declaratione.

Ex quibus omnibus, quæ licet longa vtili tamen digressionem dicta sunt, potest inferri ad ea vnde diuertimus: vt quoad meliorationem, de qua erat sermo, bona hæc empta per maritum pro se & vxore in hac ciuitate longe distant à bonis lucrativis constante matrimonio in reliquis oppidis regni: in quibus, cum melioratio non possit fieri ab vllō coniugum, nisi pro sua tantum parte: in his tamen sic empris, si in totum sunt empta pro vxore & sibi tradita, in illis non poterit intelligi melioratio mariti: si pro vtroque, in parte tantum intelligetur. licet prætium, quod ab vxore est restituendum. (quando expresse donatum non est) accrescat substantiæ mariti: vt maius inde tertium & quintum deducatur.

88 Rursus licet marit' possit in sua melioratione assignare re
 lucratam constante matrimonio, dum tamen vxori tantun-
 dem refartiat de communi: in his tamen sic emptis & vxori
 acquisitis iudicandum erit tanquam de alienis. Rursus licet
 donatio seu assignatio simplex facta à marito pro meliora-
 tione in re quesita constante matrimonio. (etiam si vxor no
 lit) valeat in totum: (dum tamen vxori tantundem detur
 de communi, vt dictum est.) In his tamen sic emptis, idem
 iudiciū erit, tāquam de alienis. Atque ita ea quæ tradit hic
 Tello. nu. 7. & seqq. (quæ supra non admisimus in rebus
 lucratis constante matrimonio,) admittenda erunt, & ve-
 rificanda in hac ciuitate in rebus emptis per maritum pro se
 & vxore, & vtrique adquisitis: vt maritus disponendo vi-
 deatur disponere de parte tantum, quam habet in re.

90

Cæterum si emptio fuisset celebrata per maritum pro
 vxore, vel pro se & vxore: expresso animo donandi; per
 posteriorem donationem seu meliorationem factam filio
 reuocaretur vtique donatio facta vxori. l. legatum. §. pa-
 ter hortos. ff. de adimendis legatis. cum traditis, supra
 l. 1. gloss. 7. Qua in parte distinguendum erit: vtum ne
 prædia empta donata essent, an vero pecunia ad emendū.
 Nam si prædia donata essent: per secundam donationē in
 totum reuocarentur. Si autem pecunia: licet prædia mul-
 to plus valeant, non poterunt à muliere auferri: cum sola
 pecunia, in qua maritus fuit factus pauperior, reuocet. In
 dubio autem donatio ad prædia referenda esset, vt supra
 dictum est. Et procedit hoc, non solum quando res sic
 empta esset specialiter donata: sed etiam si donatio esset fa-
 cta de quota, cum assignatione in huiusmodi re. quia si res
 fuisset donata, reuocaretur donatio per assignationem:
 alias non.

1 *Melioratio potest fieri vni, & pluribus.*

El hijo o hijos. Notabis hūc text. pro eo, quod dixim? *Glosa.*
in. l. præcedenti. verb. *a qualquier.* quod melioratio po
test fieri vni & pluribus, & hoc notat Castillo hic dicens ita
communiter teneri. 5
1

1 *Si res assignata pro melioratione non sufficiat, vel exce-
dat quotam, qualiter sit supplenda, vel rescanda.*

2 *Donatio inofficiosa solum reuocatur in excessu.*

3 *Donatio inofficiosa non reuocatur in vita donantis,*

Con tanto que no exceda. Si autem res assignata mi-
nus valeat, quam quota meliorationis: Cyfue. hic tener, &
debet suppleri melioratio ex alijs bonis. cum substantia me-
liorationis nō cōsistat in assignatione rei, quæ demonstratio
nis gratia assignata est ad executionem meliorationis. l. qui
dā testamēto. in princ. de leg. 1. Gomez in. l. 17. Tauri. n.
14. tenet contrariū, quia substantia legati seu meliorationis
consistit in re assignata. l. si quis seruum. §. si quis ita legaue-
rit. de leg. 2. l. si seruus legatus. §. qui quinque de lega. 1.
Vterque suo casu verum dicit. Est enim distinguēdū, prout
supra distinximus. verb. *pueda señalar.* Scilicet, quod aut
melioratio fuit tertij, & quinti, & in eo subsistit substan-
tia legati, & tunc res est adiecta ad executionem, quæ si non
sufficit, reliquum suppleri debet. secūdm Cyfuen. Aut res
ipsa fuit donata in rationem tertij & quinti, & suppleri non
debet: cum substantia consistat in re donata. & ita proce-
dat opinio Gomez.

Si autem res donata vel assignata pro melioratione exce-
dat valorem tertij & quinti: reuocanda erit in excessu. l. 1.
C. de inoffi. dona. l. Sancimus. C. de dona. l. 10. & 12. in-
fra.

fra. l. 7. titul. de las donaciones. fori. Non in totum, sed in quantum excessit. secundū Bart. per text. ibi. in. l. pen. C. de inoffi. dona. probat. text. in. l. Si totas. C. de inoffi. dona. sic cōmuniter intellectus secundū Couar. lib. i. variarum. c. 19. n. 1. de quo plura dicta sunt supra. in. l. 1. gl. fin. Quod autem solus excessus reuocetur: probat etiam noster tex. in istis verbis. *con tanto que no exceda*. Sed cū excessus debeat iudicari secundū valorem bonorum tēpore mortis. vt in. l. 7. infra. rescisio in vita donantis non videtur permissa. vt ibi dicam. verb. *altiempo de su muerte*.

1 *Ius assignandi rem in qua soluatur melioratio, nō potest committi tertio, nisi specialiter.*

2 *Melioratione commissā tertio, an eo non eligente habeatur profacta, & qualiter.* (eligente.)

3 *Maioria commissā tertio an habeatur profacta, eo non*

4 *Fœmina potest esse commissaria testamenti.*

5 *Mulier non perdit commissionem ad testandum, nec ad exequendum, per transitum ad secundas nuptias.*

6 *Monachus minor non potest esse commissarius, nec executor testamenti.*

7 *Electio personæ potest committi monacho.*

8 *Ea, quæ sunt facti & nō iuris, nō sunt interdicta monacho.*

9 *Monachus an patiatur capitis diminutionem,*

10 *Deportatus an possit eligere.*

11 *Commissarius nō potest subdelegare, nisi ex speciali commissione.*

12 *Commissio ad testandum ad quid extendatur.*

13 *Filia, quæ renuntiavit, licet non possit succedere, poterit tamen, si sit instituta.*

Cometer. Habes hic, ius hoc assignandi rem, in qua soluitur melioratio non posse committi alicui tercio. Quod nostri hic, Castillo, Gomez, Tello, intelligunt & bene, quando commissio fuit generalis ad testandum. talis enim commissarii facultas legibus regijs restricta est. l. 5. & 6. & sequent. tit. precedentis. Solum enim exonerat conscientiam, & expendit pro anima intra quintum: reliqua servantur venientibus ab intestato, non tamen instituit nec substituit, nec exhereditat, nec facit meliorationem, nec dat tutorem. Cæterum si commissio esset specialis, bene possent hæc fieri. ut in, d. l. 5. Vnde cum data facultate meliorandi expresso nomine & quantitate, possit id exequi per commissarium: eodē modo poterit assignari res pro melioratione, si facultas ad id expressa data sit, ut agnoscunt supra citati. In quo præ oculis habenda est. l. 7. tit. precedentis. ubi disponitur, quod ea quæ sunt specialiter iniuncta commissario, si per ipsum intra terminū legis nō exequantur, habent pro factis. Quod licet verificari nō possit in commissione speciali assignandi rem pro melioratione, de qua tractat hic text. rectè tamē verificat in commissione meliorandi unū ex filiis: quia commissario nō eligere vel meliorare, lapso termino, vel alias, oēs filij æqualiter admittuntur. l. cū pater. §. rogo. l. unū ex familia. §. rogo. de lega. 2. l. cū quidā. eod. tit. & tradunt dd. ibi. & in l. utrum. §. cū quidā. & in l. quidam relegatus. ubi Soci. nu. 18. de rebus dubijs. Et licet testator voluerit fieri meliorationē, id est, quod unus habeat præ cæteris: lex admittendo omnes (inter quos erat electio faciēda) magis prospexit, ut legatum valeret: quam ut melioratio fieret.

Glossa

7

1

2

Nam substinendo legatum: melioratio fit, si fieri potest: vel fit eo modo quo potest. Vnde cum in prædicto casu omnes filij æqualiter admittantur, nullus in effectu remanet melioratus.

Si autem haberet filios, & nepotes ex filio præmortuo, & iussit meliorationem fieri in vnum ex filiis: omnes filij admittentur, & in eis verificabitur commissæ melioratio, respectu nepotum ex filio præmortuo.

Idem, si vnum ex nepotibus iussisset meliorari: quia melioratio verificaretur inter omnes nepotes, respectu filiorum.

Idem, si iussit meliorationem fieri in vnum ex filiis, vel nepotibus: quia non facta electione omnes filij & nepotes admitterentur. Vterque tamē gradus collectivē iuxta tradita per Iass. in l. fin. C. de impuber. & per dd. in l. recōiuncti. de lega. 3. vbi Ripa. nu. 105. non tamen ordine successivo, iuxta tradita in l. Gallus. §. idem credendum. de liberis & posthum. quia illud est, quando inter vocatos concurrat ordo charitatis & affectionis, & simul concurrat necessitas præcisæ vel causatiuæ instituendi. non sic quando non concurrat necessitas relinquendi. ut est communis opinio secundum Iass. ibi. nu. 24. prout est in melioratione, de qua loquimur. tunc enim omnes filij & nepotes admittuntur collectivē: & melioratio verificatur in eo, quod uterque gradus habet, quod habitus non esset, si electio fieret in vno de altero gradu. & huc tendunt quæ obscure tradit Tello in l. 83. Tauri in fine.

Si autem melioratio esset commissæ titulo maioris in filium per commissarium nominandum: eo non eligente, censetur vocatus filius maior, & in eo habebitur pro facta maioria. Nam ex quo maioria habetur pro facta, ex d. l. 7. tit. precedentis: non electo successore, ex consuetudine Hispaniæ ad maio-

ad maiorem deferetur. & hoc tenet Grego. in. l. 2. titu. 15. part. 2. verb. esto vñaron. col. 2. ve. si. sed pone. quam doctrinam pluribus ornat Mieres. 1. parte. primog. quæst. 48. ex nu. 15. licet ipse contrariam teneat. nu. 13. motus. ex d. l. 7. quæst. l. 32. Tauri. quatenus disponit, quod elapsis terminis expirat facultas commissarij. & bona deueniunt ad eos, qui alias succederent, si commissio data non esset.

Sed opinio Grego. est indubitabilis, & ex illo text. potius fundat. in vers. fin. ibi. *Señalando la persona, o señalando cierta cosa que auia de hazer el tal commissario. &c.* quatenus probat, quod ea quæ per testatorem facta sunt, vel fieri iussa specificè, non impediuntur, nec cessant, licet commissarius cessauerit in eis, quæ sibi sunt commissæ. Vnde licet commissarius non elegerit successorem in maioria, ipsa tamen non cessat: sed valet & tenet & habetur pro facta. & ex communi consuetudine ad maiorem defertur, qui ex simplici constitutione maioratus censetur vocatus. & licet in successore sit data electio: commissario non eligente, succederis, ad quem de iure & communi consuetudine maioratus factus, vel pro facto habitus, solet deuenire, ex illo text. Quod in simplici melioratione non procedit, vt dictum est, quod & tenuit Peral. in. l. vnum ex familia. col. fin. de lega. 2. ex Areti. & Ange. & melius Guidone. decisione. 467.

Similis autem commissio non impeditur dari foemina. nam omnes, qui prohibiti non reperiuntur, poterunt esse commissarij. c. religiosus. de testament. in. 6. vbi notat. gl. & dd. & Dec. conf. 499. Nisi sit frater minor, de quo vide Couarr. in. c. tua. in princip. de testamentis. Atque ita foemina prohibita non est. ex doct. Barto. in. l. alio. de alim. P 5 lega.

lega. & in .l. filio. §. matri. de adm. lega. quæ omnia licet in
 executore testamenti loquantur, ad commissarium. sunt
 extendenda secundum oēs. in .l. 31. Tauri. *in uol. manib.*
 Sed uxori commissariæ luxuriose uiuenti facultas reuo-
 cata censetur, secundum Imo. & Alex. in .l. cum qui ita. de
 verborum. quasi mutatione status. vt ibi. & idem expresse
 tenet. Pala. Ruu. in rub. de donatio. inter virum. §. 67. nu.
 7. & Castillo in .l. 33. Tauri. & Cyfuen. nu. 4. in .l. 31. Tau-
 ri. Qui dubitat, & relinquit cogitandum, an idem sit, si con-
 trahat secundas nuptias: allegat dd. pro & contra. in .l. ex
 facto. de vulgari. Quæstio tamen ibi agitata est: an mulier
 quæ trāsīt ad secūda vota possit substituere filio exēplariter,
 5 In nostra autē quæstione verius est, q̄ cōmissio ad testandū.
 nō perdat per transitū ad secūda vota. quia nec executio te-
 stamēti perdit. vt cōprobat Dec. con. 91. col. 1. Cui executio-
 ni oēs nři in .l. 31. Tauri. æquiparāt cōmissionē ad testādū. &
 ita restricta est hæc cōmissio ad testandū, q̄ licet mulier se-
 cundo nubēs sit alias suspecta. l. lex quæ tutores. C. de admi.
 tuto. l. 1. ff. vbi pupi. edu. debe. parum est hic, in quo pos-
 sit exequi suspicio.

6 Quod vero diximus fratres minores non posse esse cō-
 missarios: ab eo pender, quod nec possunt esse executores.
 Clemēt. exiui. §. verum. de verb. signi. Vnde nec huic mo-
 nacho poterit committi melioratio facienda, vel res assi-
 gnanda pro melioratione. de qua in hac lege.

7 Cæterum si solum esset commissæ electio meliorati, bene
 posset per talem religiosum exequi: cū ea sit facti, non vero
 iuris. secundū Bart. in tracta. minori. lib. 3. c. 4. Roma. conf.
 409. col. 2. quos sequitur Couarr. in. c. tua. de testamentis.
 nu. 1. licet contrarium tenuerunt Cardi. & Anch. in. d. cle-
 ment. exiui. §. verum. Dominic. & Franc. in. c. de testamen.

in. 6. Sed est opinio Bart. verior. cui non obstat, quod monachus non habeat velle nec nolle: quia illud circa dispositionem rerum suarum, intelligendum est. electionem autem sibi commissam explicare, seu quid aliud facti exequi, non prohibetur.

Nec etiam obstat, quod patiatur capitis diminutionem. ut tenet. gl. in auth. de monachis. §. 1. quam sequitur Bart. in auth. si qua mulier. C. de sacro. eccle. communiter receptus. secundū Ias. ibi. n. 17. Quia in maxima & media id falsum est, & non procedit. in minima autem valde dubium est, ut potest videri per Iaso. vbi supra. & melius per Fulg. & Salic. ibi, qui contrariū defendunt, ad quod optime conducit gl. magna, in auth. ingressi. C. de sacro. eccle. vbi dicit monachum esse ad instar capite minuti. & sic loquitur similitudinarie. Et licet verū esset, q̄ pateretur capitis diminutionē: nō obstat. Nā & deportatus, qui patit̄ maximā, vel mediā capitis diminutionē, non perdit ius eligendi: ut est cōmunis omniū opinio. in. l. gallus. §. & quid si tantū de libe. & posthu. & in. l. cū pater. §. hāreditatē. el. 1. delega. 2. & in. l. ex facto. §. si quis rogatus. el. 2. ad Trebell. per illa iura, quę de hoc vidētur expressa. cū & deportat⁹ solū perdat ea quę sunt iuris ciuilis, nō vero ea, quę in facto cōsistūt. Iiquidā. ff. de penis. l. eas. l. legatū. ff. de capi. dimi. electio vero, seu liberę volūtatis explicatio in facto cōsistit. & hec est cōmunior opinio. licet cōtrariū tenuerit Fortun⁹ in. d. §. & quid si tantū. nu. 22. Cui⁹ opinio licet mihi verior sit: procedit tamē in eo, qui patit̄ maximā vel mediā capitis diminutionē: in deportato scilicet, vel dānatō in metallū, cui⁹ stat⁹ manifestē in pei⁹ cōuertit̄. quod nō accidit in monacho, qui sine dubio poterit eligere, per supradicta. Deportatus autē sine dubio nō poterit. cū Fortunio. contra cōmunē. Pro quo potius faciunt communis opinionis fundamenta.

Nam tex. in. d. §. hæreditatem. in illis verbis. *facultatem eligendi non esse pœna peremptam.* Hunc habet sensum manifestum, non quod possit statim eligere: sed quod expectetur, an interim liber fiat, & sic possit liber factus eligere. & idem probatur expressius in. d. §. si quis rogatus. ubi deportatus librè factus eligit. hæc tamen omitto quia ad propositum non faciunt.

11 Ille vero, cui similis commissio data fuerit, subdelegare in alterū non poterit. argum. tex. in. c. tua. de testamentis. c. fin. §. i. de officio de lega. quod tenent Cyfue. Arias. Tello in. d. l. 31. Tauri.

Nisi ex speciali commissione. secundum Cyfue. Quod limitat duobus modis Tello. Primo, vt nominatio cōmitti possit: non autem factio. nam testator debet esse sola causa efficiens testamenti. Vult dicere, quod testator potest sic dicere: volo quod sit executor mei testamenti ille, quē nominauerit prior prædicatorum, & hoc valet: quia prior nō est causa efficiens, sed instrumentalis, tanquam pica & organum. l. vtrum. §. cum quidam. de rebus dubijs. Secus si cōmitteret priori, vt faceret executorem. Hoc habuit à Bal. nu. 15. in. l. id quod pauperibus. C. de episcopis & cleric. & faciunt tradita per Barr. nu. 7. & Soci. nu. 16. in. l. quidā relegatus. de rebus dubijs. qui per quinque conclusiones optime declarat. Secundo intelligit, vt etiam nominatio committi non possit, si esset indefinita incerti de incertis: quia est necessarium, vt sit incerti de certis. argum. tutoris, in quo incertitudo vitiat. l. tutor incertus. l. duo sunt Titij. ff. de testamen. tute. valet enim argumentum à tutore ad executore ex gl. in. l. ante pen. de tute. & in. l. vxorem. §. i. de falsis. & hoc continetur in quarta conclusione. Soci. nu. 18.

nu. 18. in. d. l. quidam relegatus. quod & tenuit Corneus in. l. captatorias. ad finem. C. de testamen. mili. Pau. Imol. Alex. & Ias. in. l. Si quis à filio. §. si quis plures. de lega. 1. & est communis secundum Rode. Suarez. de captatoria voluntate. nu. 9.

Quoties autem specialis facultas requiritur in commissario, ad faciendum ea, quæ à lege sunt sibi ex generali commissione prohibita: videtur requiri, quod nominetur persona, quæ sit instituenda, exheredanda vel melioranda. ex d. l. 5. tit. præcedentis. ibi *nombrando el que da el poder por su nombre*. Sed illud ad institutionem tantum videtur referendum, cum in alijs, in lege expressis, lex cõtenta est, quod commissio sit specialis: licet non nominetur persona per testatorem. Veritas est, quod lex illa requirens in institutione, quod nominetur persona, sit extendenda ad substitutionem & exheredationem, tanquam institutioni annexa. Nam substitutio est secunda institutio. glo. in rubr. inst. de vulga. exhereditio etiam per contrarium expresso nomine fieri debet. l. hac consultissima. C. qui testament. facere possunt. l. 1. & 2. ff. de libe. & posthu.

Commissio autem specialis sufficiet in alijs. qualia erunt tutoris datio. valebit enim commissio dandi tutorem, etiã non expresso nomine: dummodo electio detur inter incertum de certis. Idem in executore testamenti, iuxta supradicta. Sed & melioratio specialiter committi poterit: cū ex propria natura detur inter incertum de certis. ex. l. vtrū §. cum quidam. de rebus dubijs. quod & tradunt Pala. Ruuios. nu. 85. & Tello. nu. 1. in fine. in. l. 31. Tauri. & Covarruias in. c. cum tibi. nu. 11. de testam. Similiter & assignatio vnius rei hereditariæ pro melioratione committi poterit

63 poterit specialiter, vt dictū est, cū noster rex. in generali cōmissione intelligat. Quin & necessario erit intelligēdus, vt specialis cōmissio ad meliorādū non extēdat ad assignādū rem pro melioratione: cū vtraq; facultas sit distincta, & vtraque de per se præiudicialis alijs filijs. nec vna commissio sit ad alteram extendenda: cum vtraque de per se requiratur speciale commissio. vt dictum est.

In ijs vero, quę requirūt specialem nominationem persone, (qualis est institutio, substitutio & exheredatio) sufficiet nominatio per equipollēs, puta per nomen valde singulare, vel per relationem ad aliud, vel per sufficiētia signa: ita quod cesset omnis fraus & dubitatio. secūdū glo. verb. indicia. in. l. hac consultissima. C. qui testamenta facere possunt, & in. l. 1. & 2. ff. de libe. & posth. & est de mente omniū vtrōq; & tradunt Cyfu. Castillo, & Tello. in. d. l. 51.

Qui in princip dicit, quod quatenus text. ille prohibet commissario institutionem hæredis, qui non sit expresse nominatus, intelligendus est quādo testator non habebat filios, nam si haberet filios, etiam sine cōmissione possent heredes instirui per commissarium. Sed contrarium verius est, vt lex intelligatur indistincte prout iacet, siue habeat filios siue non. Nam ad vtrūque casum lex refertur, vt constat ex melioratione, exheredatione & alijs ibi contentis: quę ad habentem filios, non ad alium referri possunt.

Et hæc interpretatio vtilis est, & necessaria propter filium, vel filiam cum iuramento renuntiantem, qui licet prohibeantur succedere. c. quamuis pactum. de pactis. in. 6. instituti tamen, (non obstante iuramento) capere possunt. secundū Bart. in. l. fin. C. de pactis. & in. l. stipulatio hoc modo concepta. de verb. quem sequuntur cōmuniter. dd. vt potest videri per Bal. & Ias. in. d. l. fin. per Alexan.

nu.

ñu. 8. in. d. 1. stipulatio. per Mincha. de success. creat. §. 18. nu. 138. nam talis filius vel filia, per commissarium institui non poterunt sine speciali commissione & nominatione, que in illo textu requiritur.

LEX. IIII.

LOS hijos o nietos del testador no pueda dezir que quieren pagar en dinero el valor del tercio, ni del quinto de mejoría que el testador quiere hecho a alguno de sus hijos, o nietos, o quando mejorar en el quinto a otra persona alguna, sino que en las cosas que el testador quiere señalar la dicha mejoría del tercio e quinto, o quando no lo señalo, en la parte de la hacienda que el testador dexare, sean obligados los herederos a se lo dar. Salvo si la hacienda del testador fuere de tal calidad, que no se pueda conuenientemente diuidir, que en este caso mandamos que puedan dar los herederos del testador al dicho mejorado, o mejorados el valor del dicho tercio e quinto en dineros.

- 1 Melioratio in corporibus hereditarijs praestanda est, si commodè diuidi possant.
- 2 Inter extraneos heredes prailegarum quora in corporibus soluendum est.

Glosa. Melioratio tertij & quinti in corporibus hæreditarijs præstanda est, non in pecunia, nisi res commode diuidi non possint: & est lex quondam. 20. Tauri.

2 *Los hijos o nietos.* Lex nostra videtur loqui, quando filijs vel nepotibus hæredibus institutis, sit prælegatum quorundam eorum: vel etiam legatū quintum extraneo. Sed Gomez tomo. 1. cap. 12. de legatis nu. 21. vers. sed pulchrum & subtile dubium. extendit decisionem tex. vt procedat etiam si testator non habeat filios vel descendentes, & institutis extraneis hæredibus sit vni eorum factum prælegatū: quod in corporibus, non in æstimatione esse ei præstandum dicit, ex nostro textu. Mouetur quia cum vterque casus esset lege veteri æquiparatus, & in vtroque esset eadem dispositio, vt solutio posset fieri in pecunia: lex noua disponēs inter filios, procedet etiā inter extraneos. Præterea, si filij vel nepotes hæredes instituti compelluntur dare quintum relictum extraneo in corporibus, quando res commode diuidi possunt: de quo tex. hic est expressus: à fortiori hæredes extranei ad id debent compelli. Has rationes Tello hic nu. 6. carpit & irridet, arbitraturque legem à suo casu non esse extrahendam: cum sit correctoria iuris communis, quo hæredi permittitur soluere in pecunia, vt in. l. non ampli?. §. cum bonorum. de lega. 1. ita, vt lex nostra id corrigens inter filios, non extendatur ad extraneos.

Sed opinio Gomez vera est, pro qua est hic tex. patens: in quantum compellit filios soluere quintum extraneo in corporibus. Non obstat, quod lex sit correctoria. ad tex. in. d. §. cum bonorum. nam ratio correctionis non fundatur, neque consistit in eo, quod hæredes sint filij vel nepotes: quasi contrarium esset statuendum inter hæredes extraneos. quia si hoc esset, fauorabilius agi deberet cum filijs vel nepotibus
hoc

si hoc esset, fauorabilius agi deberet cum filiis vel nepotibus, quos hic videmus astringi soluere extraneo quintū in corporibus. Ratio autem correctionis consistit in eo, quod prælegatum sit quotæ. quæ ratio pariformiter militat inter filios, sicut inter extraneos, cum ex hac lege prælegatarij quotæ (quamuis extranei) vtantur hac dispositione, vt prælegatum sibi in corporibus soluatur à filiis hæredibus: quatio magis ab extraneis.

r Donatio quota in corporibus soluenda est, nō in pecunia.

Del testador. Textus aperte loquitur in melioratione testamēto relicta. Vnde non immerito quæri posset: vtrum melioratio per donationē in cōtractu data sit etiam in corporibus soluenda. Iass. nu. 8. in. l. non amplius. §. cum bonorū. delega. 1. tenet, q̄ ille tex. quatenus permittit quotā bonorū legatā posse solui in æstimatione, nō procedit in cōtractu. ita quod si quota esset vendita vel donata, seruandus erit cōtractus, nec aliud pro alio solui poterit. pro qua sententia refert Bal. nu. 4. in. l. nulla. C. de iure doriū. Sed q̄ attinet ad tex. in. d. §. cum bonorū. cōtrariū verius est, vt eius dispositio procedat etiā in cōtractib⁹; possiq; donans, vel promittens æstimationē præstare. Cū regulariter (nō data differentie ratione) disposita in legaro extendātur ad cōtractus. l. quæ delegato. de lega. 1. l. ita stipulatus. vers. si id defendebat. de verb. obli. Et hoc potius tenuit Bal. male à lasone intellect⁹. quia loquitur quādo pmissio vel donatio fuit quotæ bonorū pro indiuiso: quo casu est euidentis voluntas disponentiū. Si autē simpliciter donasset: tūc Bal. tenet posse solui æstimationē, vt bene hic aduertit Tello. Vnde cū nō tex. corrigat tex. in. d. §. cum bonorū. hæresq; cōpel latur soluere in corporib⁹, quando cōmode diuidi possunt: idē erit in cōtractu, seu donatione, ex dicta ratione: cum in

Glosa.

2

1

utroque casu militet ratio communionis, seu incommode
diuisionis.

Glossa 1. *Melioratio quandoq; ponitur positue, & sonat legatum.*
O quando mejorar en el quinto a otra persona. Verbu

3. meliorationis non denotat prælationem in hoc casu, nec
1. ponitur cõparatiue, sed positue. & sonat legatũ, seu dona
tionẽ sine prælatione. Nam melioratio quinti in extraneo
non potest dari comparatiue.

1. *Res assignata pro melioratione præcise danda est.*

2. *Si res assignata excedat valorem quota, qualiter sit re
secandus excessus.*

Glossa 4. *En las cosas, que el testador viniere señalado. Res igit*
1. assignatae pro melioratione præcise danda sunt, vt hic, nec
heres admittitur quauis occasione offerendo æstimationẽ.
Si tamen res assignata excedat valorem meliorationis: res
2. idu imputabitur in legitimam filij, l. 1. o. infra. Et si adhuc
excedat meliorationem & legitimam: diuidetur, si cõmo
de potest. alias dominus maioris partis offert æstimationẽ
habenti minorem: & si nolit, idem ius offerendi tranſiet in
habentem minorem partem. l. Sancimus, C. de dona. vbi no
tar Bart. Sed hoc per licitationem & et iudicis authoritate,
secundum Bal. ibi. nu. 8. ita vt habens minorem partẽ pos
sit augere pretium sue partis, quousque habens maiorem
partem nolit eam. & tunc ius offerendi tranſiet in habentem
minorem partem, ratione maioris partis alterius. Con
cessa simili licitatione habenti maiorem, quousque alter
nolit. Et si in hac licitatione & forma diuisionis non con
uenerint: in communione manebunt, tanquam sic volẽtes.
quia solum inuiti non compelluntur in communione ma
nere.

neri. l. fin. C. communi diui. & hoc ad propositum applicat
Gomez Arias hic. nu. 6.

Legatum quota bonorum qualiter sit soluendum.

En la parte de la hazienda. Quando res non est assigna
ta: melioratio soluitur in parte corporum hereditatis. Cui⁹
contrarium erat de iure communi. quia quando legabatur
quota bonorū (etiam si hereditas commode diuidi posset)
erat in electione heredis dare vel partem corporum, vel æsti
mationem. l. non amplius. §. cum bonorum. de lega. 1. &
ibi notat. Iaf. nu. 5. ex hac vero. lege, si corpora commode
diuidi possunt: in eis est præstanda melioratio. Quod est li
mitandum: nisi aliud constet de voluntate meliorantis. quia
etiam si bona commode diuidi possunt, poterit adhuc solui
æstimatio, si constat hoc voluisse. Et per contrarium, quādo
hereditas commode diuidi non potest: adhuc erit solutio in
corporibus faciēda. si constat hoc voluisse. prout erit. quan
do se retulit ad corpora hereditaria: iubendo dare pro in
diuiso. ex doctrina Baldi, in. l. nulla. C. de iure dotium. nu.
4. vers. modo insurgit. quem supra retulimus. gl. 2. quod ad
propositum applicat Tello hic nu. 5.

In his tamen terminis, quando corpora commode diui
di possunt, illud controuersum est. vtrum in singulis rerū
partibus solutio faciēda sit: an vero sufficiat, quod solutio
fiat in vna vel duabus rebus hereditarijs, in quantum suffi
ciant pro legato quote. Peralta in. l. Si quis seruum. §. fina.
nu. 4. de legat. 2. existimat, quod in prædicto casu, (etiam
si bona commode diuidi possint,) assignatio tamen facien
da sit in vno vel duobus corporibus: sic intelligens ista
verba huius legis. *en la parte de la hazienda.* id est:

Q 2

Pro

Pro tertia parte in corporibus hereditarijs. scilicet. vno vel duobus soluēdis pro tertia parte. Neq; his dicit ob stare distinctionē huius legis, in quantū distinguit. vtrū corpora hereditaria possint cōmode diuidi vel nō: quia illud solū fit ad effectū, vtrū melioratio sit soluēda in corporib⁹, an in estimatione: quādo autē in corporib⁹ soluenda est, dicit legē præcisam nō esse, vt in singulis corporib⁹ fiat solutio: sed legē satisfieri, si in vno vel duob⁹ soluat. Cum & in legitima hoc ipsum cōstituāt. Ea enim, cū quora bonorum sit. l. Papinian⁹. §. quarta. de inoffi. testam. l. cū quærir. C. eo. tit. in corporib⁹ que hereditarijs præstari iubeat. l. scimus. §. repletionē. C. de inoffi. testam. tamē nō est præcisē dāda in singulis corporib⁹: sed sat erit, si in vno vel duob⁹ soluatur arbitrio boni viri. vt not. Bart. Bal. & Pau. in. d. §. repletionē. Atque ita arbitratur legē hanc nō proprie corrigere. tex. in. d. §. cū bonorū. quin potius cōcordare cū lege ibi sequenti, quæ incipit. Potest. in quantū in prædicto casu, (quādo bona commode diuidi possunt) tribuitur electio hæredi, vt legatū quotæ præstet in vna vel duabus rebus, in quas vel partes cōsenserint, vel iudex estimauerit. Quæ opinio in effectū vera est, nō quia ex natura legati id accidat: cū verior sit opinio Proculi & Nerue relata in. d. §. cū bonorū, qui existimarūt in legato quotæ bonorū de sui natura in singulis corporibus partē legatā censeri: cui cōsequens erat, vt in iisdē rerū partibus solutio faciēda esset: cū aliud pro alio inuito legatario solui nō posset. l. 2. §. i. si cert. per. Hæc tamē facultas, quæ in. d. l. potest. cōceditur, ab extrinseco venit, præter naturā legati, & contra prædictā iuris regulā. Nā cū ex dicto legato sic soluto inducitur cōmunio, in qua (ex altera iuris regulā) nemo cogatur stare. l. fin. C. cōmuni diui. l. si nō sortē. §. si centū. ff. de cond. indeb. l. hoc iud. ciū. §. si cōueniant. ff. cōmuni diui. etiā si testator id expresse

presse præcepisset. secundum Pau. in. d. §. Sicentū. & Ale. con. 134. vol. 3. Hippo. singu. 9. sufficiatq; ad diuisionem quēlibet ex socijs prouocare, vt in dictis iuribus, & in toto titulo. ff. & C. cōmuni. diui. & not. Hippol. vbi supra. Hac ratione mot' I. C. in d. l. potest. hāc mediā viā elegit, quia postquam agnouit in d. §. cum bonorum. cēseri legatas rerum partes, vt tamen cōmunio præcisē non induceretur: subiungit dicta. l. potest. vt solutio possit fieri in vno vel duobus corporibus, in quibus vel partes consenserint, vel iudex estimauerit. Ex quibus verbis colliges, quod lex nulli tribuit electionem, nec legatario ad exigendum vnā rem, nec hāredi ad soluendum: sed vtriusq; consensum necessariū nē esse. eis tamen dissentientibus quoad corpora: volentibusq; a communione discedere, iudicis partes necessariae erunt. cuius aestimatio seu causae cognitio ad iudicium cōmuni diuidendo pertinet. iuxta. tex. in. l. ad officium. C. cōmuni diui. §. pen. insti. de offi. iudi. Quod & in legitima similiter seruatur. secundum omnes in d. §. repletionē. & ex communi opinione resoluit Ripa in. l. in quartam. nu. 111. ff. ad legem falc. & probatur in. l. filium. quem habet. C. fami. hercis. secundum vnum intellectū. gl. ibi verb. percepit, scilicet. destinatione. Et in hunc sēsū recte applicatur ad nostrum tex. dicta. l. potest. cum ijs, quē supra dicta sunt: vt solutio, quā in singulis rerum partibus facienda est, reducatur ad vnā vel duas ex consensu partium, vel per iudicem communi diuidendo.

Aduertes ramen circa supradicta, quod licet hāreditas cōtineat diuidua & indiuidua: in hisque diuidi possunt, non erit locus oblationi in pecunia ex nostro textu. cum idem sit iudiciū totius & partis. l. quā de rota. ff. de rei vēdi. Quinimo & defendi potest in hoc casu, quod non solum respe-

tu rerum, quæ diuisionem patiuntur, non sit locus oblationi in pecunia: sed etiam respectu rerum, quæ commodam diuisionem non patiuntur. & erit hæc optima limitatio ad nostrum textum. Moueor, quia adhuc etiam casum pertinet iudicium communi diuidendo, vt licet diuisio non possit fieri sine daño vel præiudicio alterius partis: adhuc facienda sit. cum ex dicto iudicio possit alia via damnum resarciri. vt not. in d. l. ad officium, & in d. §. pen. Cū itaque solutio possit fieri in corporibus patientibus commodam diuisionem: in eis erit facienda, non solum pro ipsis: sed etiam pro alijs corporibus, quæ commodam diuisionem non patiuntur. In hoc enim casu cessat ratio fundamentalis huius text. subrogantis æstimationem loco corporum. cum nulla alia ratione moueatur, nisi quia solutio in corporibus fieri non poterat: idque contra naturam legati, in quo vere & realiter rerum partes, non æstimatio continetur: vt in d. §. cum bonorum.

1 *In legato quota bonorum fructus debetur à tēpore moræ.*

2 *In legato quotæ bonorum non transit dominium, nisi a tempore moræ.*

3 *In legato alternatiuo, vel optionis non transit dominium, nisi à tempore moræ.*

4 *Legatum rei certæ debetur cum fructibus a tempore mortis, & ab eo die transit dominium.*

5 *Melioratio quotæ cum assignatæ rei certæ debetur cū fructibus à tempore mortis.*

6 *Res assignata pro melioratione debetur cum fructibus, etiam si excedat valorem quotæ: pro rata tamen.*

7 *Dominium partis rei, pro indiuiso legatae, transit in*

- legatarium à tempore mortis.
- 8 Re legata duobus, dominium transit in utrumq[ue] pro indi-
uiso à tempore mortis.
- 9 Quando constat solutionem in re faciendam, licet sit
incertum quota ipsius rei legato cedit, non impeditur
dominii translatio cum fructibus.
- 10 Quando melioratio est facta in contractu, a quo tempore
fructus debeantur. (fructus.)
- 11 Donationes, quae morte confirmantur retrahuntur, quoad
- 12 Retractio requirit duo extrema habilia.
- 13 Fructus debentur a lite contestata in donatione ex cau-
sa onerosa, quae non fuit tradita.
- 14 Fructus debentur a tempore mortis in re assignata pro
melioratione non tradita. (traditae.)
- 15 Fructus veniunt a die contractus in donatione rei certae
- 16 Fructus debentur a tempore mortis, ex donatione quo-
rae sine assignatione rei, nec traditione.
- 17 Fructus debentur a tempore mortis ex donatione quo-
rae, cum traditione constituti, vel alias.
- 18 Mora committitur per litis contestationem in contracti-
bus stricti iuris.
- 19 Fructus pendentes sunt pars rei. (fructus.)
- 20 Melioratione in testamento relicta, a quo die veniant fru-
ctus obligados à se lo dar. Cum fructibus à tempore

mortis. l. si quis bonorum. de lega. 1. & not. in. d. l. non am-
plius. §. cum bonorum. per omnes ibi. & est communis secun-

Clossa

6.

1

2 dum Gomez. i. tomō. c. 12. de legatis. nu. 21. Et est ratio secundum omnes, quia in legato quorū non transit dominium, nisi à tempore morę. vt est communis opinio relata per las. nu. 19. in. d. §. cum bonorum. & licet Imo. ibi teneat cōtrariū: imo, qđ dominiū transeat ab addita hāreditate, sicut in alijs particularibus, legaris: cōcedit tamē fructus non deberi, nisi à tēpore morę, cū cōmuni. & cū hoc transit Tello hic. n. 17. Ratio autē quare nec trāsit dominiū, nec debentur fructus nisi à tempore morę est, quia licet cōstet quid contineatur in legato: non tamen constat quid sit solvendum, propter electionem, quā tribuitur heredi. & hęc est ratio tex. in. d. §. cum bonorum. & in. d. l. si quis bonorum, ex qua impedit dominij translatio, & fructuum acquisitio vsque ad moram. vt bene perpendunt. ibi Imo. & Ale. & Ripa in. l. 1. de lega. 1. nu. 53.

Et licet in terminis illorum iurium, illa incertitudo (an solutio esset facienda in corporibus, an vero in pecuina) æquē versetur tam quādo bona commodē diuidi non possunt, quam etiam quando commodam diuisionem patiuntur, vt in d. §. cum bonorum. siq̃ue hoc ex nostro textu immutatum, quādo bona cōmodē diuidi possunt: quo casu in corporibus, non vero in æstimatione solutio fieri debet: adhuc hęc immutatio non impedit illam rationem incertitudinis, in qua illa iura fundant. Nam iste tex. non præcipit, quod quota bonorum soluarur in singulis rerum partibus. quia licet singulæ rerum partes legatę censeantur: vt Pomponius ibi ex sententia Proculi. & Nerue. contra Sabinum & Cassium expresse decidit, & scribentes ibi idem fateantur. vt bene declarat Alex. nu. 3. solutio tamen, nec in casu illius tex. in ipsis rerum partibus facienda erat, nec etiam ex nostro tex. fieri debet. cum hāres habeat electionem

nem in vna vel duabus rebus æquivalentibus legato, solutione in facere: non solum quando bona commode diuidi possunt. vt supra dictū est, sed etiā quādo cōmode diuidi nō possunt, vt dicemus gl. 9. vnde cum adhuc sit incertum in quibus rebus solutio sit facienda: militat ratio illorum iurium, quoad hoc, vt nec transeat dominium, nec acquirantur fructus, nisi à tempore moræ. vt ibi. Quia etiā si in corporibus solutio facienda sit, non in estimatione: non constat, quæ corpora solui debeant, antequam vel partes conueniant, vel iudex aestimauerit. Prout contingit in legato alternatiuo, vel optionis. in quo licet vtrūque sit in obligatione, incertum tamen est quid sit in solutione. l. plane. la. 1. §. si Titio. de lega. 1. & ratione huius incertitudinis cōtingit idem impedimentum, de quo tractamus, quoad dominij translationem. vt not. glo. 1. in fine. in l. in rem. ff. de rei vendi. l. huiusmodi. §. si Stichum. de lega. 1. & not. Bart. in l. 1. de lega. 1. & declarant Alex. nu. 3. & Iass. nu. fin. in d. §. cum bonorum,

Procedūt tamen hæc quoties legatum seu melioratio in testamento relicta est sub nomine quotæ. Cæterum si relicta sit res particularis in rationem tertij & quinti: dominiū rei tunc transiet à tempore mortis. l. à Titio. de furtis l. Si tibi homo. §. cum seruus. de lega. 1. & ab eo etiā die fructus debentur. l. Herenius. la. 2. de vsuris. cum eo casu ipsamet res, quæ est in legato, sit etiā in solutione, nec hæres possit soluere in estimatione, vel in alijs corporibus. & hoc est clarum, & de mente omniū tradunt Ange. in principio. Alex. col. fin. & Iass. num. 4. in d. l. si quis bonorum.

Idem erit, quoties in testamento fuit factum prælegatum quotæ, cum alsignatione rei, in qua soluat. quia dominiū rei alsignatæ transit à tempore mortis, & ab eo die fructus

Q 5 debent.

debentur: quia licet assignatio non immutet substantiam legatæ: illud est quoad hoc, ut periculū & cōmodum in illa re succedens in vita testatoris non cedat damno vel lucro meliorati. Sed si assignatio fuerit morte cōfirmata: iam res transfunditur in substantiam legatæ, & res præcise soluenda est. Vnde cum in solutione non detur aliqua incertitudo: dominium transiet a tempore mortis, & ab eo die fructus debebuntur, ut diximus in. l. 3. supra glo. 2. De quo est hic rex, expressus, in quantum præcipit, quod melioratio solvatur præcise in re assignata: cum assignatio sit morte confirmata, & ab eo etiam die periculum & commodum ad legatarium pertinent. Et hæc est veritas, quidquid dicat hic Tello. num. 17. distinguens inter assignationem rei cum traditione, & sine traditione. Cum verius sit: idem ius esse in assignatione cum traditione rei assignatæ, quoad ea quæ dicta sunt: quod in assignatione sine traditione: cum assignatio fuerit morte confirmata. Eadem enim irrevocabilitas, quoad rem assignatam, contingit per traditionem, quæ per mortem, ut diximus in. d. l. 3. supra.

- 6 Neque hæc immutantur, etiam si res assignata sit maioris vel minoris valoris, quam quota. Nam si quidem minoris valoris est, nulla dubitatio est: quin res illa soluenda seu tradenda sit: & a tempore mortis dominium transeat, & fructus debeantur. Si autem res sit maioris valoris, sique diuidenda, iuxta supra dicta. gl. 4. hoc non est inconueniens, nec impedit translationem dominij, & acquisitionem fructus a tempore mortis. Prout etiam id non impeditur in legato partis rei, quam testator possidebat pro diuiso cum alio, quo casu transit in legatarium dominium dictæ partis pro diuiso. l. Si domus. §. fin. de lega. 1.
- 7

Potest

Potest enim dominium in parte retineri pro indiuiso. l. quæ de tota. ff. de rei vendica. Idem accidit in re legata duobus: quia (quando non constat testatorē legare voluisse in solidum vtrique) censetur in dubio legasse pro dimidia cuiuslibet, & in vtrunque dominium partis transit pro indiuiso, & vtrique competit vendicatio. l. Si pluribus. Secundo, responso. de legat. i. expressius in. l. 3. de seruitu. lega. quæ iura sic (& bene) intellexit Ripa in l. i. numero. 56. de legatis i. & agnoscunt omnes in d. l. si pluribus.

Et licet videatur quod hæc exempla non bene quadrent ad propositum, ex eo, quia in eis nulla incertitudo datur, neque quoad rem, in qua est facienda solutio, neque quoad partem ipsius rei, cum iam constet, quanta ipsius rei pars sit in legato: Quod non videtur accidere, quando res assignata pro melioratione est maioris valoris, quam melioratio. quo casu, licet constet solutionem in re assignata faciendam esse, non tamen adhuc constat, quanta ipsius rei pars legato cederet, & pro solutione sufficeret. Quia hoc non est inconueniens, satis est, quod constet solutionem in ea re faciendam esse precise: licet incertum sit quanta ipsius rei pars legato cederet. quia ea incertitudo, non impedit dominij translationem partis declarandæ, nec etiam acquisitionem fructuum pro rata. l. quæ de tota. §. i. ff. de rei vendica. qui est ad hoc expressus.

Quando autem melioratio fuit facta in contractu, late discutit Tello hic a numero. 10. vtrum veniant fructus, & a quo tempore. Quia tamen obscure procedit: sequentibus conclusionibus res clara fiet.

Sitque Prima conclusio. Quando fuit donatio rei particu-
 laris, nec interuenit traditio, inquit Tello, quod in vita do-
 natoris fructus non debentur: post mortem autem debe-
 buntur à tempore moræ. Quoad primam partem, conclu-
 sio est vera, quoad fructus perceptos in vita donatoris. Nam
 licet hæc donatio morte confirmetur, vt in. l. 1. i. supr. eod.
 etiam si non sit tradita. vt ibi dixi glo. 4. tamen ex quo tra-
 ditio non intercessit: fructus non possunt deberi. Et si sub-
 tiliter arguas ex. l. donationes, quas parentes. C. de dona-
 tio. inter virum. vbi probatur, quod donationes inter pa-
 trem & filium, quæ morte confirmantur, retrahuntur
 ad tēpus contractus, quoad hoc vt filius lucret fructus. vt ibi
 tenet gl. verb. referatur. & gl. in. l. 2. verb. familiæ. C. de
 inoffi. dona. & gl. verb. vniuersa. in. l. talis scriptura. §. fin.
 de lega. 1. quæ communiter approbantur per omnes vbi que
 secundum Alex. in. d. l. talis scriptura. num. 8. Respon-
 deo, illud esse, quando intercessit traditio rei donatæ: vt in
 d. l. donationes, quas parentes & in. d. l. 2. C. de inoffi. do-
 na. & probatur in. l. Papinianus. iuncta gl. verb. donationē
 ff. de dona. inter virū. quæ licet loquatur. in donatione in-
 ter virum & vxorem. Idem est in donatione inter patrem
 & filium. sunt enim in hoc ambæ æquiparæ. vt in d. l.
 donationes quas parentes. & sic intellexit. Ias. num. 44.
 versic. in secunda fallentia. in. l. frater à fratre. ff. de cond.
 indeb. 2, lectura. Pala. Ruuios in repetitione. rubric. §.
 76. tradunt late Segura in. l. vnum ex familia. §. sed si fun-
 dum. nu. 124. de legat. 2. & Tiraqu. de iure constituti.
 1. parte. nu. 47.

Et si subtilius instes, quod illa. l. donationes, quas parēres. Lo-
 quitur in donationibus, quæ morte confirmantur: & licet de
 illo iure donatio inter patrem & filium non tradita morte
 non

non confirmaretur: hodie tamen confirmatur, ex. d. l. i. supra eo. & sic videtur retrahenda ad tempus contractus, quo ad fructus: vt ad eam extendatur decisio tex. in. d. l. donationes quas parentes: cum ex illo tex. in. l. i. supra eo. sit equiparata donationi tradite. Quia respōdeo, quod licet hodie hæc donatio non tradita morte confirmetur: nō tamen in ea potest habere locum illa retractio quoad fructus, de qua in d. l. donationes quas parentes. Nam (vt late traditur in. l. si is qui pro emptore. ff. de vfucapio.) ad fictionem requiruntur duo extrema habilia. l. bonorum. ff. rem ratam haberi. l. necessario. § quod si pendente. ff. de peri. & com. rei vend. sed quando res donata tradita non est, licet donatio morte confirmetur, imo & retrahatur ad tempus cōtractus: is valor & retractio nō possunt operari quoad fructus. Quia extremum ad quod fit retractio non est habile ad lucrādos fructus ex defectu possessionis, ex notatis per Alexan. num. 4. in. l. is cui bonis. de verborum.

Quoad secundam partem superioris conclusionis, quod fructus debeantur à tempore morte: est falsa. Quia imo fructus debentur à tempore mortis: cum ab eo die dominium transeat: quemadmodum in legatis. l. si tibi homo. §. cum seruus. de legat. 1. l. à Titio. de furtis. Hæ enim donationes, quæ morte confirmantur, legatis assimilantur, & valent in vim legati, vt tenet gl. in autentica, ex testamento. C. de col. quam ibi sequuntur omnes.

Sed hæc omnia dicta in hac. 1. conclusione intelligenda sunt, quando donatio fuit ex causa lucratiua: nam hæc sine traditione morte confirmatur. Sed si fuisset ex causa onerosa cum tercio: tunc, quia donatio statim valet irrevocabiliter in. supra eo, & res donata necessario tradi debet: fructus de æquitate non debentur a tempore morte, sed a die litis contestatæ

13 testat: vt in contractibus stricti iuris. l. cum fundus. ff. si certum petatur. l. si filius. §. 1. de verborum. Est enim donatio contractus stricti iuris. l. eum qui. ff. de dona. ideo fructus à tempore morę non debentur. vt ibi. & not. Barr. in. l. in edibus. §. 1. ff. illotitu.

14 Secunda conclusio ex Tello, numer. 11. Quando donatio meliorationis fuit quotę, cum assignatione rei in qua solueret, inquit, quod cum assignatio non sit substantia donationis, procedit decisio. tex. in. d. l. Si quis bonorum. & in. d. l. non amplius. §. cum bonorum. de legat. 1. vt fructus non veniant nisi à tempore morę. & loquitur quando non fuit facta traditio. Sed hæc conclusio falsa est, nam hoc casu, dominium rei assignatę transit à tempore mortis. & licet fructus in vita non debeant: à die tamen mortis debentur: cum ab eo die substantiam meliorationis transfundatur in rem assignatam. vt dixi supra. nu. 5.

15 Tertia conclusio ex Tello. nu. 12. quod quando donatio fuit rei particularis cum traditione vera vel ficta, vel fuit facta ex causa onerosa cum tertio: ab eo die dominium transit, & fructus debentur. Conclusio est manifesta. Sed in quantum animaduersione dignum putat, quod eo casu mortuo donatore, sine vlla interpellatione donatarius consequetur fructus. superflua est animaduersio. cum etiam in vita donatoris ex die traditionis donatarius sit dominus & possessor.

16 Quarta conclusio ex Tello. nu. 15. Quando in contractu fuit facta melioratio quotę, nec fuit facta assignatio, nec traditio: inquit, fructus non venire, nisi à tempore morę. & seruadā esse dispositionem tex. in. d. §. cum bonorum. quę etiam in contractibus procedit. vt dixi supra gl. 2.

Quinta

Quinta conclusio ex Tello. nu. 16. Quando in contractu fuit facta melioratio quorū cū traditione cōstitutū, vel alias, possessio trāsit pro indiuiduo, & per cōsequens dominiū, & fructus ab eo die veniūt respectu illius quotæ. l. Herenius. ff. de vlr. Sed in hoc casu veri⁹ videt⁹, vt fructus nō debeantur nisi à tēpore morē. Quia cū ordo solūēdi similē meliorationē ex testamēto, extendat⁹ ad cōtractus. vt sup. dictū fuit gl. 2. si bona cōmode diuidi nō possūt, solutio in pecunia fieri poterit: si autē commodē diuidi possunt, solutio potest fieri in vno vel duobus corporib⁹, in quibus vel partes cōferant, vel iudex æstimauerit: & interim q. incertū est, quid sit solūēdū, cessabit etiā acquisitio fructuum. Est enim casus iste similis meliorationi relictæ in testamento. Nā quemadmodū ibi legatū cōfirmat⁹ morte, & adhuc ratione incertitudinis, expectatur mora hæredis: eodem modo donatio confirmat⁹ cōstituto, & ratione incertitudinis expectatur mora donantis, quoad fructus. Cōmittitur autē mora in donatione per litis cōtestationem, quia cū sit cōtractus stricti iuris. l. eū qui. ff. de donation. necessaria est litis cōtestatio. l. cū fundus. Si cert. per. l. si filius. §. 1. de vbo. & not Bart. in. l. in ædibus. §. 1. de dona. quod est notandum pro hac & præcedenti conclusione.

Vnde etiā si donatio quorū esset irrevocabilis, non ex traditione fīcta, sed ratione causę onerosę cum tertio: idē esset de fructib⁹ iudicandū. Cū etiā si esset donatio rei particularis, ex eadē causa onerosā, fruct⁹ non deberentur, nisi à lite cōtestata. vt dictum fuit supra. 1. conclusione in fine.

Vnde in his casibus, quibus diximus esse necessariam litis cōtestationem quoad fructus: est aduertendum, quod interim, quod donatio non traditur realiter filio, fructus percipiuntur per patrem.

Et (si melioratio fuit quota) fructus augent bona: ut melioratio sit maior. Si autē (non obstantibus fructibus perceptis) bona decreuerint: non erit habenda ratio fructuum in reali traditione, quæ fit filio. Nam cum melioratio sit deducenda secundum bona relicta tempore mortis: (licet ex cōstituto sit facta irrevocabilis) interim quod nō soluitur, nec filius litem cōtestatur, pater disponit de fructibus, quemadmodum & potest disponere de bonis. ex. l. 7. infra. cum non sit sibi interdicta administratio, cessante fraude. ut ibi dicam.

19 In fructibus autē pendētibz tempore donationis, est advertendum, quod si donatio esset quota, serviēt pro augmento bonorum. Si autem esset donatio rei certæ (etiam in casibus, quibus diximus fructus non deberi, nisi à lite cōtestata) pendentes tamen deberentur, tanquam pars rei. l. fructus. l. apicola. ff. de rei vend. l. fin. §. fructus. ff. de ijs que in fraudem credi. ita ut filius consequatur fructus, qui erant pendentes tempore donationis, & quos pater percepit à lite cōtestata: perceptos autē medio tempore sibi lucrabitur, ex dictis rationibus. eo autē casu fructus pendentes, tanquam pars rei, erunt in consideratione: ut eorū valor, simul cum re donata computetur: ad inspiciendum: utrū tertium & quintum, secundum bona relicta tempore mortis, capiat rem donatam, & fructus tunc pendentes.

20 Quando autem melioratio est relicta in testamento, acquisitio fructuum unica conclusione demonstratur: scilicet, quod quoties idem est per heredem dandum, quod in legato continetur: fructus debentur à tēpore mortis. Quod procedit duobus casibus. Primo, quando melioratio fuit rei certæ. Secundo, quando fuit melioratio quota cum assignatione rei, in qua solueretur, iuxta dicta supra in principio

capio glossę. Si vero fuisset quorę, ratione incertitudinis de qua supra, expectanda esset mora, vt ibi etiā dictū est.

Saluo. Hęc exceptio non est referenda ad casum, quando res est assignata pro melioratione: licet de eo etiam dictum præcesserit: nam eo casu res assignata præcisse danda est, nec est locus oblationi in pecunia: etiam si in vita tradita non sit, vt sapius supradictum est. cuius contrarium perperam significat Tello, num. 7. Sed exceptio referenda est ad casum, quando fuit facta melioratio quorę, quo casu distinguitur: an bona cōmode diuidi possint, vel nō: vt si qui dē diuidi nō possint, admittatur oblatio in pecunia. vt hic.

¶ Quę res commodam diuisionem patiantur, & quę non.

Conuenientemente diuidir. Dicentur autem conuenienter non posse diuidi ea, quę a natura habent fines destinatos, sine quibus indiuiduum seu subiectum subsistere nō potest: vt equus, seruus. secundum Castillo, hic & bene. Idem si res diuidi, sine damno, non posset: vt furnus, molendinū, & similia. in quibus verificari debet alternatiua tex. in d. §. cum honorum. ibi. *Vel naturaliter, vel sine damno.*

Immobilia autem omnia, redditus redimibiles, vel perpetui, commodam diuisionem patiuntur. Nam & fundus cōmode diuidi potest, sola destinatione. l. locus. de verborum significatione. Imo, & domus diuidi potest interiecto pariete. l. quod in rerum §. si quid post. delega. 1. vbi gloss. verbo domus, & ibi notat. Alex. & Iass. Imo, & iura & actiones diuidi possunt: siue per diuisionem. l. ea quę. C. famil. her. c. scund. siue per assignationem. secundum Bart. ibi. In ijs igitur rebus, quę cōmode diuidi possunt: æstimatio nequaquā præstari debet: sed in corporib⁹ hereditarijs legatū quorę dandū est. & in hoc nemo dubitat. Nā, licet tex. in d.

R §. cū

Glossa
7

Glossa
8

§. cū bonorū. ibi. *In ijs tamē rebus partē dare hāredi conceditur, quā sine damno diuidi possunt.* Videatur etiā eo casu electionē hāredi dare: vt in ipsis rerū corporibus legatū prāster: innuens, q̄ si hāres eo casu æstimationē dare veler, cōpellendus nō sit: vt in corporibus p̄ster: tex. tamē noster manifestus est in cōtrariū: vt eo casu hāres nō liberetur dādo æstimationē, sed omnino cōpellatur in corporibus soluere, ibi, *Sean obligados los herederos a se lo dar.* Licet hoc etiā casu in vno vel duobus solutio fieri possit, vt supra dictum est.

1 Verbum (poteſt) libertatem significat.

2 Quando bona commodē diuidi non possunt, legatū quotæ bonorum poteſt ſolui in pecunia, vel in ipsis rerum corporibus, vel in vno, vel duobus corporibus.

3 Legitima nunquam ſoluitur in pecunia.

Glossa Que pueda dar. Et sic nota, q̄ quādo bona comode diuidi
 9 nō possunt, solutio quotę nō est p̄cisse faciēda in pecunia. Verbū enim poteſt libertatē significat. l. i. C. quomodo, & quādo iudex. l. nō quidquid. ff. de iudi. not. oēs in. l. gallus in principio. ff. de libe. & posth. & sic tex. eo casu tribuit electionē hāredi, qui tūc poterit soluere in pecunia vel in ipsis corporibus, prout maluerit. Cuius cōtrariū erat de iure, cōmuni: nā hoc casu solutio erat p̄cisse faciēda in pecunia. vt in. d. §. cū bonorū. ibi. omnimodo. Quin, & in hoc casu quādo bona comode diuidi nō possūt. nō est correctus tex. in. l. poteſt. quę sequitur postdictū. §. cū bonorū. Quē tex. licet Bart. ibi. Iass. & Lācelotus solū referāt ad priorē casum tex. in. d. §. cū bonorū: scilicet, quādo bona comode diuidi possūt: in quē etiā sensum eū accepit Peral. in. l. si quis seruū. §. fin.

§. fin. nu. 4. deleg. 2. Albericus tamē in. d. §. cū bonorū, col. 2. versi. sed nōne hāres. post Dynū. tenet, q̄ ille text. in. d. l. potest. referatur etiam ad secūdū casum tex. in. d. §. cū bonorum: scilicet, quādo bona cōmode diuidi non possunt. Quō casu, cū ibi iubeatur dari aestimatio: adhuc ex illa. l. potest. tribuitur electio heredi: vt vnā vel plures res æquiuales legato dare possit: ex cōsensu meliorati, vel iudicis auctoritate. quod & sequitur Paul. ibi. & Alex. nu. 8. Et est intellectus consonus nostro tex. Nam cū hēres nō cōpellatur aestimationē soluere: sed ipsi detur licēcia soluendi in pecunia: ei relicta est etiam licēcia soluēdi in corporibus. vt dictū est. qđ nulla alia via cōmodius fiet, quam in vno vel duobus iuxta. d. l. potest. In legitima autē (licet sit quora bonorū) nūquā datur facultas soluēdi in pecunia: sed semper in corporibus solutio facienda est. l. scimus. §. repletionem. ibi. *Ex rebus patris.* C. de in officio testamēto. secūdū Peralta. vbi supra, num. 3. quia nec pater id precipere potest: ex cōmuni opinione, quā resoluit Ripa. in. l. in. quartam. nu. 126. ad. l. falcid.

1 *Valorum bonorum tempore solutionis attenditur, non tempore mortis.*

En dineros. Hoc autem casu, quando aestimatio quotē soluitur in pecunia: valor bonorū atēdi debet, nō secūdū tempus mortis: sed secūdū tēpus solutionis: si forte, quid (propter interuallū medij tēporis) inter vtūq; intersit hoc tradit Lācelotus in. l. si quis bonorū. deleg. 1. col. 2. versi. vnū not. quē sequitur Tello hic in fine. & est ratio quæ colligitur ex d. §. cū bonorū. secūdū oēs ibi: quia cū quota bonorū sit in obligatione, licet aestimatio sit in solutione: ea atēdi debet secūdū tēpus, quo prāstari debet id, quod debet, quota scilicet bonorū, pro qua aestimatio soluitur.

Glossa
10
1

Andamos que el hijo, o otro qualquier decediente legitimo mejorado en tercio o quinto de los bienes de su padre, o madre, o abuelos, que puedan si quisieren repudiar la herencia de su padre, y madre, o abuelos: y acetar la dicha mejoría. contanto que sean primero pagadas las deudas del difunto, y sacadas prorata dela dicha mejoría, las que al tiempo dela partija parecieren: y por las otras que despues parecieren, seã obligados los tales mejorados a las pagar prorata dela dicha mejoría, como si fuesen herederos en la dicha mejoría de tercio e quinto. Lo qual mandamos que se entienda, ora la dicha mejora sea en cosa cierta, o en cierta parte de sus bienes.

- 1 Melioratio acceptari potest repudiata hereditate, deductis inde debitis.
- 2 Hæres non potest diuidere delatam sibi hereditatem, & acceptare pro parte.
- 3 Legatarius non potest acceptare legatum pro parte.
- 4 Melioratio relicta titulo particulari, filio vnico hæredi instituto acceptari potest, repudiata hæreditate.

Legata

5 *Legata debentur hereditate non addita iure regio, quia censentur repetita ab intestato.*

6 *A se ipso legari potest, quando legatum est repetitum ab intestato, etiam iure communi.*

7 *Melioratio relicta vnico legatum sonat.*

Melioratus in re certa vel quota bonorum potest acceptare meliorationem, repudiata hereditate: dū tamē prius debita deducantur: vel quæ tunc existunt, vel postea emergerint: pro quibus pro rata tenebitur, ac si fuisset heres. & est lex quondam. 21. Tauri.

Meliorado. Cum text. loquatur in filio meliorato: necessario videtur supponere, q̄ non fuit vnicus hæres: sed, q̄ saltem fuere duo: vt vnus, alterius respectu, possit meliorari. quod & in illis verbis probatur. *Al tiempo dela partya.* Quæ inter plures verificantur. Quo fiet, vt vnicus heres non possit diuidere tertium & quintum, vt habeat tanquā meliorationem: repudiareq; residuum hereditatis. nā ex quo sibi tota hereditas integra delata est, non poterit pro parte acceptare, & pro parte repudiare. l. 1. & 2. & l. si solus. ff. de acquir. hered. Quemadmodum nec legatarius potest legatum diuidere: vt partem acceptet. l. legatarius. deleg. 1. l. 36. tit. 9. part. 6. & in hoc conclusio, hæc clara est. & eam tenent Palac. Ruinos, & Tello hic.

Ceterum, si vnico hæredi instituto sit relicta melioratio titulo particulari: idem Tello innuit, idem ius futurum esse. nam sua fundamenta hūc tendunt. inquit enim hunc nō posse acceptare prælegatum, & repudiare hereditatem. Mouetur ex tribus. Primo, quia hæres vnicus non potest meliorari. cū prælegatū requirat coheredē. Secūdo, quia à se ipso prælegari nō potest. l. Titia. §. 1. l. fin. §. Seio, delega. 2.

R 3 Terio,

Glossa

1

1

2

3

4

Tercio, quia repudiata hæreditate corrueret prælegatum, & sic non posset acceptari. l. eam quam. C. de fideicom.

- 5 Sed contrarium verius arbitror. Imo, quod hoc casu legatum relictum in unico hæredi titulo particulari valet, & tenet, & à se ipso legari potest, & quod poterit legatum acceptare repudiata hæreditate. Nam in primis repudiata hæreditate legatum non corrumpit. ex. l. i. tituli præcedentis. ubi in omnem euentum valet testamentum, & legata debentur à venientibus ab intestato, à quibus ex dicta. l. regia, censentur omnimodo repetita. Liceri non sic esset de iure cōnum, ex dicta. l. eam quam. cum alijs. vt per Bart. Alexand. & alios in. l. qui liberis. §. hæc verba. de vulga. Et sic cessat & alterum Tellij fundamentum. ex illa enim lege est etiam correcti illa regula iuris, quod à se ipso legari non potest.
- 6 quia imo potest: vt in terminis tradit Angel. consil. 294. quem refert & sequitur la. T. num. 7. in. l. plane. §. si duobus delegat. l. ubi tradit, quod illa regula, quod à se ipso legari non potest, fallit, quoties legata sunt repetita à venientibus ab intestato. que repetitio. ex dicta lege regia semper intelligitur facta, ad hunc eundem effectum: vt omnia legata debeantur hæreditate non addita. Non obstat, quod melioratio non cadit in unico: quia illud est, quo ad effectum: vt desinat esse legitima, recipiarq; grauamina, de quibus in. l. ii. infra. non sic ad effectum repudiandæ hæreditatis acceptato legato relictio titulo particulari, de quo hic: nam hic melioratio positue ponitur, & legatum sonat: vt in lege præcedenti diximus, in quinto legato extraneo.
- 7 Arque ita decisio hæc nostri text. intelligenda est in melioratione relictæ titulo particulari legati vel prælegati, siue sit vnicus hæres siue plures: non sic, quando vnicus fuisset institutus in totum: quia non posset diuidere, vt dictum est.

Præ-

1 *Prælegatarius potest acceptare prælegatum, repudiata hæreditate.*

Repudiar la herencia. Idem erat de iure communi. poterat enim prælegatarius acceptare prælegatum, repudiata hæreditate. l. qui filiabus. § fin. cum. l. seq. delegat. 1. melioratio enim prælegatum sonat: vt tradit Cobarru. lib. 2. variarum cap. 2. num. 2. ex opinione Montalui, Roderic. Suarez, & Seguræ, & bene. idem disponitur in. l. 2. in fine tit. 9. part. 6.

Glossa

2

1

1 *Emphiteusis acceptari potest, repudiata hæreditate.*

2 *Feudum hæreditarium non potest acceptari repudiata hæreditate, in alio distinguitur filius, ab agnato.*

3 *Hæreditas an possit acceptari, repudiata melioratione.*

4 *Filius non potest acceptare legitimam, repudiata in reliquo hæreditate.*

5 *Filius institutus in legitima potest eam acceptare, repudiata in reliquo hæreditate, titulo particulari relicta.*

Acceptar la mejoria. Idem in feudo & emphiteusi. cap. 1. an agnatus vel filius vassali. & not. Barba. in rubrica de feudis. & Bald. in. l. liberti, num. 22. C. de operis liber. & Castillo, hic num. 15. Sed quo ad feudum, contrarium est verius: vt probatur in dicta cap. 1. an agnatus vel filius. qui loquitur in feudo non hæreditario, quod filius non potest acceptare, repudiata hæreditate: licet agnatus possit. Et licet gloss. ibi. verbo. repudiare, miretur de hoc: plures rationes differentie ponit Cobarr. lib. 2. variarum, cap. 18. num.

Glossa

3

1

2

R 4 4. Si

4. Si autem feudum esset hereditarium, id est, quæsitum pro se & filiis, & heredibus: neque filij, nec agnati possent illud acceprare, repudiata hereditate: cum non deferatur nisi heredibus.

3 Per contrarium in proposito huius text. posset dubitari: utrum possit acceptari hereditas, repudiata in reliquo melioratione? Et quidē si retineamus eundem casum supra positum, quando hereditas fuit delata in solidum: communis opinio agnoscit, filium non posse separare legitimam, ut illam agnoscat, repudiata in reliquo hereditate. ut tradit Barr. in l. gerit, num. 22. de acquir. hered. & in l. quia poterat. ad Trebel. quem utrobique sequitur, & defendit Alex. & sequuntur omnes in l. hæres instituta. C. de impuberū. & est communis opinio secundum Cobarr. in cap. Raynuntius. §. fin. in fin. de testamentis. & Mincha. de succes. creatione. §. 20. num. 212. ex fundamento supra relato, quod hereditas delata non potest pro parte addiri. ex l. 1. & 2. & l. si solus. ff. de acquir. hered. non solum ex testamēto, sed etiam ab intestato: ut tradunt Soci. num. 31. & Ripa, num. 159. in l. 1. ff. de vulga. l. ass. in authentica. unde si parens, num. 5. C. de in officio testamēto, Cobarr. ubi supra, qui alios refert. Cuius contrarium tenuerunt Corasius in dicta l. hæres instituta, nu. 11. & Roma. in l. vnica. C. quando non petent. partes. Mouentur, quia filius mortuo patre est creditor in legitima. l. 1. §. si impuberi. ff. de colla. bonorum. & creditor institutus potest repudiare hereditatem, & petere debitū. l. debitū. C. de hered. actio. l. fin. §. 1. C. de cura. furio. l. si quis legatum. ad finē. ff. ad l. Corne. de falsis, & ibi not. maxime cum legitima sit quota bonorum, & non hereditatem. l. Papinianus. §. quarta. ff. de in officio. testamento. Item quia hodie de legitima debet tolli omne grauamen. l. quoniam in

prioribus. C. de in officio testamēto, quale est, qd filius cōpel-
latur addere. Quibus argumētis respōdet Alex. ad Bart. in
d.l. gerit, & in l. quia poterat, nu. 12. & Mincha. vbi supra
post Deciū, in d.l. hēres instit. & hęc cōmunis opinio sine du-
bio vera est, quādo filius vnic⁹ est in solidū hēres institutus.

Verū si fuit institutus in legitima, & reliquū hereditatis
fuit sibi relictū titulo legari particularis: ijsdē rationib⁹, qui
b⁹ supra gl. 1. tenui, posse repudiare legitimā, agnitō legatorū
nūc teneo posse acceptare legitimā, repudiato legato. Nā
tūc testator ipse hereditatē diuisit: neq; hęc diuisio vllum
aliū habet sensum, nisi vt possit filius quod voluerit addere.
put in casu rex. in l. filio pater: deleg. 1. agnoscit Minch. vbi
supra. & licet Decius, vbi supra, in fine, intelligat illum tex.
quādo filius habebat cohēredē, cuius additione posset re-
stamentū cōfirmari: hęc ratio hodie cessat ex d.l. regia: cū
testamentum valeat sine additione.

1 *Praelegatum non deducitur ante res alienum.*

2 *Debita contracta, etiam post factam meliorationem irre-
uocabilem, ante ipsam deducuntur.*

Pagadas las deudas. Nā plegatū nō deducit ante res alienū:
quēadmodū & legatū. l. successores. l. in pōnēda. C. ad l. falsc.
licet. vbi Bal. in fin. C. vt in posses. leg. maxime cū tertius sit
quota bonorū. l. sub signatū. §. bona. de verb. signif. Et intel-
lige debita hęc esse prius deducēda: nō solū, quæ contracta
fuerūt per melioratē, ante factā meliorationē: sed etiā quæ
causata fuerūt, post factā meliorationē, quātūcūq; irreuoca-
bilē: dū tñ ea debita necessaria fuerint, citra dolū & fraudā
di animū cōtracta. Nā cū melioratio sit iudicāda secūdū bo-
na relicta tēpore mortis: interim melioratī libera admini-
stratio nō interdicit. vt dicā in l. 7. inf. gl. 2. licet cōtrariū in
aduertēter tradiderit Mier. 1. par. primog. quēst. 24. nu. 35.

1 *Praelegatarius quotæ bonorum non conuenitur à creditoribus postea emergentibus, hodie sic.*

2 *Donatarius quotæ bonorum à creditoribus non conuenitur, hodie sic.*

Glossa *Que des pnes parecieren.* Et sic not. prælegatarium quotæ bonorum, qui repudiavit, teneri ad solutionem æris alieni postea emergentis, posseque ipsum pro rata suæ partis conueniri à creditoribus. Quod de iure communi non poterat. l. cum autem. delegat. 2. & ibi tenent omnes. nam ad soluendum legatum quotæ bonorum, omne es alienum prius deducebatur: vt ibi dicitur, secundum communem intellectum. & in omnibus legatis id est regulare. l. in ponenda. l. successores. C. ad l. falcid. & si quid postea emergebat, hæres, non ipse, conueniebatur: licet hæres ab eo posset exigere pro rata. l. 2. §. fin. ff. de cond. indeb. & aduertit Co barrub. lib. 2. variarum, cap. 2. num. 2. Hodie æs alienū pro rata ab omnibus deducitur: & melioratus, qui repudiavit, potest pro rata conueniri ratione debiti post diuisionem emergentis. vt hic.

2 Et idem erit, si melioratio esset facta per contractum donationis. nam sic melioratus, si postea sit institutus, & repudiet, tenebitur creditoribus, vt hic. est enim idem iudicium legati & donationis: vt agnoscunt Gregor. in dict. l. 2. tit. 9. part. 6. glos. pen. & Tello, hic, num. 3. reprobantes Decium consi. 237 qui volebat, quod donatarius quotæ non teneretur soluere es alienum. Sed Decius non meruit reprehendi. non enim dicit, qd ad deducendam quotam donationis non deducatur prius es alienum, prout ipsi intellexerunt. nam hic erat manifestus error. Sed voluit, qd donatarius quotæ bonorum à creditoribus conueniri non posset. quod de

de iure communi, secundum quod loquitur Decius, verum erat. Licet hodie secus sit, ut hic. probat enim noster text. hunc melioratum in quota teneri, & posse conveniri ad debita postea emergentia. & hoc est verum, & sic intelligunt omnes hic. Gregor. & Cobarr. ubi supra. Quod intelligendum est, dumodo donatarius ille institutus repudiet hereditatem, cum hic sit casus nostri text. ut dicam glos. sequenti. Alias, si donatarius quoræ non repudiet, vel ei hereditas dela. a non sit: ius commune in correctum remanet: ut soli haeredes conveniantur: licet ipsi à donatario quoræ repetant pro parte. ut in. l. 2. §. fin. ff. de cond. indeb. Iuxta terminos autem. l. 7. infra. necessario fatendum est, donationem regulandam iuxta bona relicta tempore mortis: ut si deducto ære alieno, bona non capiant tantam donationem: rescindatur pro rata, & coarctetur cum bonis relictis tempore mortis.

1. *Haeres solvens creditoribus emergentibus recuperat pro rata à legatarijs quotæ.*
2. *Creditoribus emergentes possunt convenire melioratum, qui repudiavit hereditatem pro rata.*
3. *Creditoribus compelluntur convenire melioratum, qui repudiavit hereditatem pro rata.*
4. *Haeredes conventi à creditoribus emergentibus possunt excipere, ut conveniatur melioratus pro rata.*

Sean obligados a las pagar. Sed text. non aperit cui sit solutio facienda. videtur enim posse intelligi, qd solutio sit facienda heredibus, à quibus creditores exegerint debita postea emergentia. prout intellexit Molina, lib. 1. primogeniorum. Glossa .6.

LEX .5. GLOS. 6.

niorum. cap. 10. num. 14. vt vel sic decisio non esset correctoria, sed conformis iuri communi. l. 2. §. fin. ff. de condit. indeb. secundum quod omnis legatarius, vel prælegatarius (etiam si hereditatem non repudiet) potest ab heredibus conueniri pro rata debiti de nouo emergentis, quod ipsi hæredes compulsi sunt soluere. Sed verius est: hos prælegatarios posse conueniri ab ipsis creditoribus de nouo emergentibus, vt colligitur ex verbis sequentibus. *Como se fussen herederos.* Et ita communiter intelligitur.

Sed an creditores compellantur eos conuenire: possintque hæredes in solidum conuenti excipere: vt prælegatarius conueniatur pro rata. Dico, quod sic: quando actio esset diuidua inter hæredes. tunc enim prælegatarius tanquam vnus heredum, pro rata prælegati conueniri debet. Nam cum hic præcipiatur, vt prælegatarius teneatur: consequitur, vt & creditores compellantur eum conuenire: nam dispositum in vno ex correlatiuis, ad aliud extenditur: etiam in correctorijs, vt in l. fin. C. de ind. vidui. toll. & ibi notatur. Nam & iustum est, ne istius repudiatione auferatur commodum cohæredum, qui solum pro parte conuenirentur, si hic adijisset. argumento tex. in l. si partem. §. si perfundū. ff. quemadmo. serui. amit. & ibi not. Bart. & in l. si fundum sub conditione. §. si Titius delegat. r.

1 *Prælegatarius repudians hereditatem in odium habetur loco heredis.*

2 *Melioratus acceptans hereditatem non potest conueniri, nisi proportionem hereditatis.*

3 *Onera hereditaria non grauant prælegatarium ratione prælegati.*

- 4 *L. i. C. si cert. petat. est incorrecta.*
 5 *Inter hæredes extraneos praelegatarius repudians an
 conueniatur à creditoribus.*
 6 *Praelegatarius repudians solum cōueniri potest prorata,
 etiam si actio alias daretur in solidum contra hæredes.*
 7 *Legatarius quinti extraneus non conuenitur à credi-
 toribus.*
 8 *Hæredes recuperant prorata à legatario quinti, quod
 soluerant creditoribus emergentibus.*

Como si fuessen herederos. Nam re vera in prælegato non sunt hæredes. neque enim melioratio est legitima, vt not. hic Castillo, & dixi in l. 2. supra gl. 6. & dicam in l. ii. infra. finguntur tamen hæredes, in odium repudiationis. argumento tituli, si quis omissa causa testamenti. & tradit Peralta. in l. cum autem, num. 9. de leg. 2. vt ratione prælegati, quod acceptarunt: teneantur & possint conueniri à creditoribus, ac si essent heredes in prælegato. Et per hæc inferes (secundum Peralta. vbi supra) legem hanc solum procedere in casu quo loquitur: scilicet, quando institutus melioratus repudiavit hæreditatem, acceptata melioratione: non tamen procedere, quando vtrumq; acceptauit. nam tunc prorata solum portionis hæreditariæ, & non pro emolumentum meliorationis cumulo conueniri poterit à creditoribus. l. i. C. si cert. petat. Quam in hoc casu esse incorrectam defendit Peralta. cum cesseret causa, cuius ratione pro prælegato conuenitur, onera enim hæreditaria non grauent prælegatum. vt in d. l. i. licet onera prælegati grauent portionem hæreditariam. vt not. Bart. in l. Paphilo. §. fin. de leg. 3.

Et

Glossa
7.

I

2

3

- 4 Et hinc inferes, quod extra casum legis, nullus legatarius quotæ bonorum potest pro debitis postea emergentibus à creditoribus conueniri. & sic incorrecta remanet communis opinio doctorum in. d. l. cum autem. deleg. 2. vt dixi supra gloss. 5. cum solum hæc lex loquatur in prælegatario repudiante.
- 5 Sed in ijs terminis prælegatarij repudiantis: seruabitur ne hæc decisio inter hæredes extraneos? In creditoribus emergentibus rēpore diuisionis, quæstio cessat: cū es alienū semper sit prius deducendum. Pro debitis autē postea emergentibus à creditoribus conueniri nō poterat de iure cōmuni, vt in. d. l. 1. C. si cert. petat. Quod per hanc legem nō esse correctum testatur Peral. vbi supra. & idem sentit Cobar. lib. 2. variarum. cap. 2. nu. 2. in fine. vbi tractans de melioratione rei certę (de qua nos infra agemus) dicit legem hanc extendendam nō esse extra causam filiorum & descendantiū, de qua loquitur. & idē tenet Greg. Lopez. in. d. l. 2. tit. 9. part. 6. gl. pen. & cum hoc transit Tello hic. cum lex hæc sit correctoria. Arbitror tamen non esse difficile contrarium tenere. imo, q̄ generaliter ex nostro tex. quicunq; prælegatarius quotæ bonorum repudians hereditatem possit à creditoribus postea emergentibus conueniri, ratione prælegati, quod accepit. Quia nec supracitati autores in hoc casu loquuntur, & casus habet eandē odij rationē, imo & maiorem: & debet pati eādē iuris decisionē. l. adigere. §. quāuis. de iure patro. Præcipue cum in lege præcedenti legatum quotę inter extraneos gaudeat iisdem privilegijs, quoad ipsius deductionē in corporib⁹ hereditarijs, quib⁹ gaudet. si li⁹, vel descēdēs, vt ibi dixi gl. i. iustū enim est, vt etiā quo ad onera exequetur: cū nō sit maior ratio in vno casu, quā in altero. l. secūdū naturā. de reg. iur. Et eo maxime huic opinio
ni

ni adhæreo, quia questio parui momēti est. Nā si ad literam
 rex. spectes, reperies hūc prælegatariū quotē pro debitis po
 stea emergentibus solū posse cōueniri pro rata: & de iure
 statutū erat, vt hēres, qui à creditorib⁹ postea emergētibus
 cōiētus soluerit, posset p rata recuperare ab hoc legatario
 quotā, cui plusquā sibi debebatur, solutū sit. vt agnoscit Co
 bar. vbi supra. & probatur in. l. 2. §. fin. de cōd. indeb. & sic
 parū refert, q̄ prælegatari⁹ quotē cōueniatur à creditorib⁹:
 vel ab hērede: cū satis securus sit in eo, q̄ nō possit cōueni
 ri, nisi pro rata. & vitātur ambages. Et si actio creditoris in
 solidū daretur: iuxta not. in. l. Moschis. de iure fisci. fatuus
 erit creditor, qui cum possit quemlibet hēredū in solidum
 conuenire: contra hunc legatarium ageret: quem solum
 pro rata teneri hic dicitur, quicunq; sit, qui illum conuene
 rit, siue creditor, siue hāres.

Et ex superioribus inferes, quòd legatarius extraneus
 quinti non tenetur ad debita postea emergentia: cum ces
 set ratio, & odium repudiantis: in quo hęc lex fundatur. Sed
 bene poterit ab hēredibus soluētibus huic creditori emer
 genti, pro rata conueniri: cum, & id de iure communi sit
 expressum: vt supra pluries dictum est.

1 *Melioratus in re certa, qui hereditatem repudiauit, con
 uenitur pro rata à creditoribus emergentibus.*

2 *Legatum rei certæ nunquam minuitur ære alieno, si vi
 res hereditariæ verumq; patiuntur.*

3 *L. 5. tit. 5. lib. 5. quo ad melioratum in re certa exorbi
 tans est, & variā intelligitur.*

Cosa certa. Et sic not. q̄ melioratus in re certa, qui hēredi
 tatem repudiauit, tenetur pro rata creditoribus, quemad
 modum si esset melioratus in quota: ita, vt in vitroque

Glossa

8

1

mi-

2 milirent omnia ea, quæ supra dicta sunt. Et est in hoc hæc decisio ita exorbitans: vt quasi renitentes ei consentiant Gregor. in. d. l. 2. tit. 9. part. 6. glos. pen. & Cobarr. d. libro. 2. vari. cap. 2. num. 2. & Tello hic. & quidem summa ratione. nam totum contrarium iure disponitur, nullo enim casu legatum vel prælegatum rei certæ ære alieno minuitur, quando cūq; emergat: si vires hæreditariæ vtrumque patiuntur. l. si vniuersæ. C. delegatis. l. successores. C. ad. l. falci. l. 1. C. si cert. petat. l. licet. & ibi notat Bald. C. ad. l. falci.

3 Atque ita Gregor. & Cobarr. vbi supra, legem hanc strictè intelligunt: scilicet, quando alij filij grauarentur in legitima ratione rei date, vt quia res excedebat valorē tertij & quinti: quia pro illo solo excessu, in quo reliqui filij grauantur, & donatio seu melioratio est inofficiosa, iste melioratus poterit conueniri: non autem pro reliquo. Tello hic aduertit, in contrarium esse expressa verba legis, quæ hoc non patiuntur: debereq; intelligi prout iacent: & id fauore creditorum inductum fuisse, vt haberent plures obligatos. Sed hic fauor non bene consideratur. nam imo in hoc grauantur: cum contra plures agere compellantur, nam si hæredes idonei non reperirentur, à iure creditoribus subueniuntur erat, vt possent tunc legatarios conuenire. l. fin. §. & si præfatam. C. de iure delibe. Rectius intellexit Molina lib. 1. primogeniorum. cap. 10. numer. 14. vt text. non loquatur de meliorato in re certa: sed de meliorato in quota bonorum, cum assignatione rei certæ. iuxta. l. 3. supra: Et hoc satis placet. Nam lex in principio de eo loquuta est, & de eo semper in ijs legibus tractatur. & nunquam hic tractatur de melioratione rei certæ, nisi in quantum res assignatur & reducitur ad quotam: & verbum hoc obiter dictum in ea forma intelligi debet: cum & legibus sit consuetæ: & ex sensu

sensu directo resulter exorbitantia, & iuris correctio. cap. ex literis. de sponsa. not. Bart. in l. Labeo. de suppel. lega. Alexand. in l. 1. §. remouet. de posthu. nec credendum est regem, qui iura tuetur, vnico verbo iuris ciuilis obseruationē corrigere voluisse. l. si quando. C. de in officio. testamento. Sed intelligendo legem in casu particulari, quo loquitur, quando melioratus repudiavit: minus habet rigoris, etiam intellecta, vt iacet. Nam licet statuatur: vt odio repudiantis conueniri possit à creditoribus, ratione meliorationis rei certa, quā acceptauit: idq; sit iuri contrarium: idem etiā accidit in prælegato quotæ: quod ex hac lege supra admissimus.

1 *Legatum quota bonorum, & quota hæreditatis eodem iure censentur iure regio.*

2 *Legatum quota bonorum, & quotæ hæreditatis multū distabant de iure communi.*

3 *L. si quis seruum. §. fin. cum. l. sequenti. expenduntur.*

4 *Funeris impensa & prætia seruorum manumissorum minuunt quotam bonorum.*

5 *Impensa funeris est onus peculiare hæredis, seu successoris vniuersalis.*

6 *Ius patronatus non competit hæredi ex libertate directa.*

7 *Hæres non potest grauari ratione iuris patronatus.*

O en cierta parte de sus bienes. Idem erit si melioratio esset facta per nomen quotæ hæreditatis, in casu huius legis. nam is repudians hæreditatem poterit (tanquam heres) in

Glossa

9

1

S præ-

prælegato conueniri à creditoribus postea emergentibus; pro rata meliorationis. & hoc est sine dubio. In terminis enim huius legis sublata est differentia inter legatum partis bonorum, & hæreditatis. secundum omnes hic. & Co-barr. lib. 2. variarum. cap. 2. nu. 2. licet contrarium defendat Peral. in. l. cum autem. deleg. 2. num. 16.

2

Sed extra casum legis omnes huc vsque conueniunt, esse maximum discrimen inter legatarium quotæ bonorum, & quotæ hæreditatis. Nā ad soluendum legatum quotæ bonorum, prius omne æs alienum deducendum erat. l. cum autem. deleg. 2. & si quid postea emergebat, hæres non legatarius conueniebatur: licet heres soluens à legatario repereret. l. 2. §. fin. ff. de cond. indeb. In legato autem partis hæreditatis debita non deducebantur: sed actiones actiue & passiue, pro ea parte, in legatarium transibant. l. si quis seruum. §. fin. deleg. 2. quam sic communiter omnes intelligunt. argumento. l. 2. C. ad Trebel. & l. fin. de vsuf. lega. & l. cogi. §. & generaliter. & §. si quis hæres. & l. mulier. §. fin. ad Trebel. & vtroque not. gl. & dd. & melius Bart. in d. l. si quis seruum. §. fin. Nā licet pars hereditatis relicta per verbū (legati) videatur relicta iure directo: verba obliquantur: vt operentur iure fidei commissi. l. ex facto. in princip. ad Trebell. not. Paul. in. l. vbi pure. §. i. eo. tit. cum actiones transire non possint in legatarium iure directo: vtpote quæ ex lege duodecim tabularum ad hæreses tantum transcant, proportionibusq; hæreditarijs diuidantur. l. pacto. C. de pactis. l. eaque. & l. licet. C. famil. herciscund. l. pro hereditarijs. C. de hered. action. l. si te. C. de iure deliberā. l. si possessor fundi. ff. de rei vendic. l. 2. C. si vnus ex pluribus. cum pluribus alijs promiscue loquentibus in ære alieno hereditario, quod actiue & passiue intelligitur. l. cæde-

re

re diem. §. es. de verborum significatione.

Quæ differentia, & discriminis ratio cum vera sit; solum mihi difficultas versatur in communi hoc intellectu text. in dicta. l. si quis servum. §. fin. cum. l. sequent. deleg. 2. quas doctores omnes intelligunt singulares esse, nec alibi reperiri: quo ad istam differetiam hæreditatis & bonorum. Si cui certam (inquit text.) *Partem hæreditatis legauero, diuus Adrianus rescripsit: ut neque prætia manumissorum, neque funeris impensa deduceretur. Cum autem (inquit lex sequens) pars bonorum ita legatur: bonorum meorum, quæ sunt cum moriar, do: & manumissorum prætia de medio deducenda sunt.* Communis intellectus glossæ. Bartoli. Paul. & aliorum ibi. est, quod in casu illorum iurium servi manumissi erant alieni, & empti per hæredem habita fide de prætio: & quod pecunia impensæ funeris fuit recepta mutuo. Ut sic sit sensus illorum iurium: quatenus in. §. final. præcipitur, quod ad soluendum legatum certæ partis hæreditatis, non debent deduci de cumulo prætia manumissorum vel funeris impensa: ut significet, quod quemadmodum in istum legatarium partis hæreditatis sint per restitutionem transituræ actiones actiue, & passiue: ita etiam transeant debita causata pro reddimendis seruis manumittendis, & impensa funeris, ad quæ ipse debet pro parte teneri, & soluere. Cuius contrarium deciditur in lege sequenti. in legato partis bonorum: quod cum intelligatur deducto ere alieno. l. subsignatum. §. bona. de verborum significatione. ideo pro deducendo legato partis bonorum, prius omne æs alienum deducitur:

& inter istud æs alienū deducitur funeris impensa mutuo recepta, & prætia seruorum manumissorū, qui erant empti habita fide de prætio.

Qui quidem intellectus quā sit diuinatorius & absonus, quam sit contrarius literæ, nemo non videt. Etenim, quod serui in casu illorum iurium essent alieni, & empti per hæredem habita fide de prætio: & quod pecunia impense funeris sit recepta mutuo: somnium viderur. Nam si verum esset funeris impensam, & prætia seruorū manumissorū de medio deducenda esse: quādo pecunia expensa, & serui manumissi essent hæreditarij: nō video qua ratione, vel ppter quam iuris difficultatem necessarium fuerit diui Adriani rescriptum, de quo in. d. §. fin. sit mentio: vt quando pecunia impensa fuit mutuata, vel serui manumissi fuerunt empti habita fide de prætio: quemadmodum in legato partis hæreditatis transirent actiones pro reliquo ære alieno: transirent etiam pro ære alieno causato ex funeris impensa, & prætijs seruorum manumissorū: cum debita hæc (secundum communem legis illius intellectum) nihil differant à reliquo ære alieno, imo quādoq; præferantur. l. pen. ff. de relig. & sump. fune. Maxime cum negotium videatur parui momenti, quo ad æs alienum extans tempore, quo legatum soluitur. cum parum referat, vtrum legatum meriatur post deductum æs alienum extans: vel, eo non deducto, soluat legatum, cum onere soluendi pro rata: cum vtriusque casus idem fere sit effectus, vel saltem minimum inter vtrūq; casum sit discrimen: vt Imperatoris rescripto (quod maximam negotij energiam denotat) opus esset. Præcipue, cum tota hæc machina, & intricati ambages non auferant hæredi libertatem soluendi æs alienum, non obstante fideicommisso particulari vel generali. cum etiam si de facto

facto fecerit, necessario de cumulo deducendum sit, ipsiq;
imputandum. nec sit audiendus fideicommissarius, qui nol
let acceptum ferre, quod ipse soluere debebat. l. dolo. ff. de
doli exceptione. not. Bald. in l. fin. C. ad Trebell. & in l. suc
cessores. C. ad l. falcid. cum soluendo quis pro alio, nego
tium dicatur vtiliter gestum, & necessario ratum habendū.
l. soluendo. l. cum pecuniam. de nego. gestis. itaque nego
tium vnde quaq; facile erat, nec Imperiali rescripto indige
bat. Præterea, si ad vtramq; decisionem aduertas, reperies,
quod solum tractant de funeris impensa, & prætijs seruo
rum manumissorum: quod non sine iuris mysterio intelli
gendum est. Tum, quia de alijs debitis, vel actionibus ver
bum aliquod non reperitur. Tum etiam, quia de eadem
funeris impensa, & prætijs manumissorum alibi quam plu
ries (quasi quodam iure singulari) reperitur facta mentio:
tam in legitima, quam in quarta falcidia. Quin imo si v
triusque text. literam consideres: videtur potius in illis le
gibus probari contrarium eius, quod communis opinio cō
tendit. Nam vtriusque decisionis differentia non videtur
consistere, quod in vno casu sit legata pars hæreditatis: in
altero pars bonorum. Imo text. in sua specie impense fune
ris, & prætijs seruorum, manumissorum, videtur confunde
re legatum partis hæreditatis, & partis bonorum: cum in
ter vtrumq; casum solum constituat differentiam in forma
legandi. Quod apparet ex l. cum autem. vbi aduersatiue
loquitur ad casum præcedentem: & differentiam in eo so
lum ponit, quod fuerit legata pars bonorum, quæ erūt cum
moriar: in reliquo autem confundit legatum partis hære
ditatis, & partis bonorum: cum in differenter vno & alte
ro vtatur. Nam cum text. in §. fin. vsus fuerit verbo. *Hære
ditatis*. In lege sequent. vtitur verbo. *Bonorum*. Per aduer
sa-

4

fatiam. *Cum autem.* Quæ non aduersatur legi præcedēti, quo ad nomina. *Hæreditatis & bonorum:* Sed quo ad formam legendi, in qua videtur differentiam constituere, in reliquo nomina confundit. In quo decisiones illæ singulares sunt, nec alibi reperiuntur. quod doctores. ibi. verum sensum non percipientes, alio diuersoq; sine intellexerūt. Quæ rationes ita me vrgent: vt satius mihi esse arbitrer fateri me ignorare solutionem aliarum difficultatum, quæ ex literalis legum sensu oriuntur: quam literę planum contextum, difficultatum soluendi causa, subuertere.

Mihi semper iura illa visa sunt diuersum quid disponere eius, quod communis opinio putat: & de alio diuersoq; casu tractare: & ad alium diuersumque finem. Literalis illorum iurium sensus, iudicio meo, is est. Quod si legata sit quota hæreditatis: pro ea metienda non deducuntur cumulo hæreditatis prætia seruorum manumissorum, nec funeris impensa. quia hæc non minuunt legatum quotę hæreditatis: sed parti hæredis accumulatur in solidum: & legatum integrum in reliquo soluitur. Idem contingit in legato partis bonorum. Sed si legatum relictum sit secundum tempus cum moriar: tunc prætia seruorum manumissorum, & impensa funeris bene minuunt legata partis hæreditatis, vel bonorum: cum ante omnia de cumulo deducantur. Hic intellectus (sit facilis, vel difficilis) literalis est. Prima pars plane probatur in. §. si cui certam. Tertia vero plane etiam probatur in. dicta. l. cum autem. Secunda vero pars (quatenus legatum partis bonorum simpliciter relictum, dicimus, non minui per funeris impensam & prætia seruorum manumissorum) per argumentum à fortiori deducitur, ex dicta. §. si cui certam. intellecto, vt diximus: cum maiori ratione legatum partis bonorum

norum non debeat minui per libertates, vel impensam funeris: quam legatum partis hereditatis. idque ex utroque text. simul iuncto plane deducitur. Nam cum in dicto. §. si cui certam. loquatur per nomen, *Hereditatis*: Lex sequens loquitur per verbum, *Bonorum*, Confundens vocabula, constituensq; differentiam in forma legandi: quasi neutrum legatum simpliciter relictum minuatur per pretia servorum manumissorum, & funeris impensam: secus vero sit, quando relictum est secundum tempus cum moriar.

Secundum quem intellectum, plurimę oriuntur difficultates, quarum occasione necessarium fuit diui Adriani rescriptum, quęq; doctores compulerunt, vt literam subuerterent.

Primo, etenim obstat, quod libertates & funeris impensa minuit quartam falcidiam. l. i. §. de impensa. l. eris alieni. ff. ad. l. falcid. §. cum autem ratio. instituta. de lege falcid. Item minuunt quartam debitam ratione legitime. l. Papinianus. §. quarta. ff. de in officio. testamento. quam esse quotam bonorum communi omnium consensu receptum est: tam ibi, quam in authentica. nouissima. C. de in officio. testamento. Quod cum verum sit, rationabile non videtur: vt falcidia. & etiam legitima, quę est quota bonorum, minuatur libertatibus & funeris impensa: legatũ vero quotę bonorum non minuatur.

Secundo, absurdum videtur, vt legatum quotę hereditatis gaudeat eodem privilegio: quod cum in effectu minuat per æs alienum passiuum: cū ad illud semper teneatur, etiam emergens ex post facto: non tamen minuatur per funeris impensam, nec libertates, quę inter æs alienum computantur: cum id extet, & erogatum sit, tempore quo pars legata restituitur legatario.

Tertio, non minus difficilis est intellectus text. in dict. l. cum autem. quatenus hæc omnia cessare dicit in legato partis legatae, cum moriar. in quo significat funeris impensam, nec libertates, quæ inter æs alienum computantur, minuire talia legata: cum tali decisione ratio videatur refragari. Videtur enim, quod amplior sit forma legandi secundum tempus cum moriar. Nam si aliquo casu esset solvenda quota integra, non diminuta per libertates, aut funeris impensam: tunc futurum erat, quando quota legata esset secundum tempus mortis. quo tempore cum omnia bona simul iuncta reperiantur, & nihil adhuc sit erogatum in impensa funeris, nec serui adhuc sint manumissi: quota, secundum id tempus deducta, amplior futura erat, quam cum deducitur post seruos manumissos, & infusus impensum. Quæ difficultates, quarum occasione doctores iura illa subuerterunt, graues sunt, & quæ eodem diui Adriani rescripto essent dissoluendæ: quasq; altioribus ingenijs diu mihi visum fuit relinquere extricandas, & in eadem nunc persisto voluntate.

Vt tamen interim viam aperiā, nostrumque hunc intellectum quodammodo fulciam. Accipio funeris impensam, qui est vnus ex casibus in illis iuribus expressus. in qua volo ostendere nostrum hunc sensum plane procedere, & quod pro soluenda parte hæreditatis vel bonorum legata, non debet deduci de cumulo, quod in ea erogatum vel erogandum sit: sed quod impensa funeris in totum aggregetur hæredi, nec minuat partem legatam. Impensa enim funeris iusta ratione hæredis personæ adhæret. est enim eius proprium & peculiare testatorem sepelire: & munus hoc semper transit in successorem vniuersalem. l. & si quis. in fine. ff. de relig. & sump. fune. & inter succedentes iure vniuersali

fali pro rata diuiditur. l. Celsus. cum lege sequent. illo titul. & ad eam soluendam, vel in eam erogandum, nec legata, nec pretia manumissorum, nec quodcunq; æs alienum consideratur, vel detrahitur. l. Iulianus. cum duabus sequentib. ff. eo. tit. Expressit namq; Iurisconsult. in d. l. Celsus. mulierem funerandam tam ex dote, quam ex hæreditate. quod explicatur in lege sequenti, quæ incipit, *Veluti*, Vt impensa funeris soluatur pro rata à successore in dote & ab hærede. Lex, quæ statim sequitur, explicat quod in præcedenti dictum fuerat de hærede. nam cum dictum esset, eum teneri ad impensam funeris cum successore in dote pro rata: arbitraretur quis, qd deberet teneri pro rata etiam hæreditatis, deducto qre alieno, legatis, & prætijs manumissorum: sed illæ leges id negant: quin potius decidit, vt teneatur pro rata cum successore in dote. pro metienda autem illa rata, nō deducatur quidquam ex hæreditate, nec æs alienum, nec legata. Quæ decisio aspera omnino videtur, & intellectui repugnat: cum grauamen impensæ deberet ratari iuxta emolumentum bonorum: vt sic diuideretur inter successorem in dote, & hæredem: respectu bonorum, post deductum æs alienum, & legata. Tendit autē illa decisio ad eundem finem de quo agimus, & nostrum intellectum manifeste comprobatur: vt scilicet impensa funeris sit iniuncta hæredis personæ, in quantum est heres: non habito respectu ad bona, quæ percipit. Et quo ad hunc casum dubitandi ratio ad tex. in d. §. si cui certam. videtur manifesta. Etenim ex supradictis constat impensam funeris esse onus successoris vniuersalis, diuidendumq; pro rata inter successores vniuersales: secundum quod videbatur, qd cum legatarius quotæ hæreditatis sit successor vniuersalis in ea parte, ad quem transeant actiones actiue, & passiue, & in

S. 5 quo

LEX .§. GLOS. 9.

quo possit habere locum. S. C. Trebellianum. l. cogi. §. & generaliter, & §. si quis heres. ad Trebell. l. mulier. §. fin. cum glos. fin. eod. titul. quòd deberet etiam sentire onus impensæ funeris. Cuius contrarium diui Adriani rescripto decisum est, ex interpretatione voluntatis defuncti. ea forsam ratione, quia testator vsus verbo (legandi) sic voluisse censetur: cum legata nunquam minuant obligationem heredis, quo ad impensam funeris. vt in. l. Iulianus. cum antecedentibus. ff. de religio. & sumpt. fune.

Rursus aduerto quo ad illam differentiam legati quotæ bonorum, quæ erunt cum moriar: discriminis rationem videri esse: nam quando quora legatur simpliciter (prout in reliquis legatis) semper testator habet respectum ad tempus additæ hereditatis: cum sine hæredis additione corrue rent. l. eam quam. C. de fideic. hæres autem adeundo suscipit in se omnia onera hæreditaria, & censetur quasi contrahere cum creditoribus & legatarijs. l. apud Iulianum. §. fin. cum. l. sequent. ff. quibus ex causis in possess. eatur. §. hæres quandoque. instituta de obliga. quæ ex quasi contractu nascu. Inter reliqua autem hæreditatis onera, licet funeris quoque impensa transeat: ea tamen peculiaris est heredis, & eius personam solum concernit. vt dictum est. & sic legatum quora licet alijs legatis & debitis testatoris minuat: non tamen minuitur ære alieno heredis: quale est impensa funeris sibi annexa. Sed quando quora est relicta secundum tempus cum moriar: tunc funeris impensa est ære alienum defuncti, ideo cum reliquo ære alieno ex cumulo detrahitur. Nam testator referendo se ad tempus mortis sic voluisse censetur. Quæ ratio cessat cum simpliciter legauit. nã tunc, cum legatum referantur ad additam hæreditatem: iam tunc ista non sunt onera testatoris vel hæreditatis: vt
ex

ex quota extrahi debeant. Sed propria ipsius heredis, quæ quotam minuere non debent. Et licet additio hæreditatis retrahatur ad tempus mortis testatoris: vt ab eo tempore successisse defuncto videatur. l. si ex re domini. §. illud. de stipul. seruorum. Hæc fictio est iuris, & veritati (secundum quam iura voluntatem testatoris interpretantur) non debet obesse. De ijs omnibus videtur casus cum ibi notat à Paul. in. l. 3. §. hæc verba. de nego. gestis.

Quod vero attinet ad prætia seruorum manumissorum: qua ratione in eis disponatur idem, quod in funeris impenfa: & qui nam sint ij serui manumissi: perspicacioribus ingenijs relinquo cogitandum. De ijs tamen prætijs seruorum manumissorum tractat tex. in. §. cum autem ratio. instituta de lege falcid. vbi glos. aliqua tractat. tex. etiam in. l. Papinia nus. §. quarta. ff. de in officio. testamento. de libertatibus, & an quartam minuant, mentionem facit. & ibi doctores. tex. etiam in. l. si seruus legatus, & l. æris alieni. cum legibus intermedijs. ff. ad. l. falcid. de hoc tractant. Nec potest intelligi, quod ratione iuris patronatus non deducantur prætia seruorum. Quoniã leges illæ nõ loquuntur de libertate fideicommissaria, sed potius de directa: ex qua ius patronatus non competit hæredi. §. qui autem. de singul. rebus per fideicommiss. relictis. Imo etiam si extenderentur ad fideicommissarias libertates: ius patronatus non recipit similia grauamina. l. plane. §. fin. delegat. 1. Licet hic text. posset intelligi: vt ratione iuris patronatus non possit heres grauari: vt de suo præstet: cogatur tamen prætia non deducere: ex quo percipit ius patronatus. quod isto casu recipit non tanquam heres, sed tãquam commodum proueniens à se ipso. vt dicit Ripa in. l. 1. deleg. 1. num. 28. relinquo super omnibus cogitandum.

I EL Padre, o la madre, o alguno de los ascendientes, prometio por cōtracto entre vivos de no mejorar à alguno de sus hijos, o descendientes, y passo sobre ello escriptura publica: en tal caso no pueda hazer la dicha mejora de tercio ni de quinto, y si la hiziere que no vala. Y assi mismo mandamos, que si prometio el padre, o la madre, o alguno de los ascendientes de mejorar à alguno de sus hijos, o descendientes en el dicho tercio e quinto por via de casamiento, o por otra causa onerosa alguna, que en tal caso sean obligados a lo cumplir, y hazer. Y sino lo hizieren, que passados los dias de su vida la dicha mejora, o mejoras de tercio, o quinto, seã auidas por hechas.

- 1 *Pactum meliorandi, vel non meliorandi validum est.*
- 2 *Pactum nō meliorandi nō requiritur, quod sit factum ex causa onerosa.*
- 3 *Filia nō potest ratione dotis meliorari, nec quidquam ultra legitimam recipere.*
- 4 *Filia, qua causa dotis non potest meliorari, an possit pacto*

- cto patrē astringere ne alium quemq; melioret, vt vel
sic ipsa maiorem partem reportet, q; sic, num. 5.
- 6 Filia non dicitur meliorata, quae aequaliter succedit cū
fratribus nullo eorum meliorato, ex pacto.
- 7 Meliorandi facultas in patre libera est, & ab eo potest
renunciari.
- 8 Pactum causa dotis, vt filius non possit meliorari in prae-
iudicium filiae, valet fauore filiae, non aliorum.
- 9 Dos, quae est congrua si nemo melioratur, non potest re-
uocari propter meliorationem postea factam.
- 10 Dos, an sit inofficiosa consideratur tempus datae dotis,
vel mortis dotantis, prout elegerit maritus.
- 11 Melioratio non praeciudicat doti congruae praecedenti.
- 12 Lex regia de non meliorandis filiabus declaratur.

Promissio parentum de non meliorando aliquem ex fi- *Glossa*
lijs, in publicam scripturam redacta, valet, & seruanda est. 1
Similiter si ex causa onerosa vnum meliorare promisserūt, 1
adimplere tenentur. & si in vita non fecerint, eis mortuis,
melioratio pro facta habetur. hæc dicit. & est lex quōdam,
22. Tauri.

Promerio. In hoc primo casu pacti de non meliorando 2
aliquem, non requirit lex aliquam causam onerosam cum
tertio: vt ex contextu apparet. & sic intelligunt Cobarru.
in. c. quauis pactum. in principio. tertie partis, numer. 2. &
Tello, hic num. 3. & bene.

Ceterum non immerito dubitauit quis in proposito: vtrū 3
filia, quæ dotis ratione meliorari nō potest, ex lege regia. l.

1. tit.

4 i. tit. 2. lib. 5. copil. possit saltem pacto dotali patrem dotan-
tem astringere, ne quęquam ex fratribus melioret: iuxta
formam huius tex. qui similia pacta valida esse disponit: vt
vel sic ipsa, quę meliorari non potest, impedita aliorum me-
lioratione, possit in maiori portione dotari. Facit dubita-
tionem, quod tradit Baeça in commentarijs illius legis re-
gię de nō meliorandis filiabus. cap. 3. vbi contendit, pro-
hibitionem illius legis vetantis filiam causa dotis meliora-
ri in tertio & quinto, non solum vetare meliorationem in
integrali tertio & quinto: sed etiam in qualibet eius particu-
la. Mouetur primo, quia filia, quę recipit partem tertij, vel
quinti, recipit ultra legitimam. & per hoc fit pręiudicium
legitimę aliorum.

Secundo, ex illo tex. qui non solum vetat meliorationem
tertij & quinti, sed adiicit. *Ni se entienda ser mejorada.*
Quę verba (dicit) tollere omnem ambiguitatem, cum me-
liorata dicatur, quę quidquam recipit ultra legitimam.

Tertio, quia quintum potest dari extraneo: & tamen fi-
lia in eo non potest meliorari: ergo multo minus in parte
tertij, quod est legitima inter filios.

Quarro, quia cum quintum sit particulari tertij, & in eo
contineatur: quemadmodum non admittitur melioratio
in quinto, quod est pars tertij: sic non debet admitti in par-
te tertij: vt verbum legis vniformiter definiat contenta in
eadem oratione. l. quanuis. C. de impuber.

Quinto, quia non solum prohibetur melioratio expres-
sa, sed etiam tacita. ibi. *Ni se entienda ser mejorada.* Me-
lioratio autem tacita ex l. 10. infra, non solum comprehen-
dit integrum tertium & quartum: sed potest etiam dari in
minori summa pro modo quantitatis rei donate. ex d. l. 10.
infra. ibi. *En lo que cupiere.* Hęc sunt principalia eius fun-
da-

damenta. Ex quibus videtur, quod cum filia solum possit pro dote accipere legitimam, & ea metienda sit extra-cto integro tertio & quinto: cum harum partium vel partisearum in capax sit: quod in filia non habebit locum de-cisio nostri textus: & sic, quod filia non poterit pacto do-tali patrem astringere, ne quaquam ex fratribus melioret.

Sed est hec opinio falsa. & contrarium probat iste text. 5
qui sine distinctione filiorum decidit valere pactum, quo pater promittit non meliorare quenquam ex filiis. Neque contrarium probant pre dicta argumenta, que sunt omnino falsa. Nam ad primum respondeo, quod filia, que recipit par-tem tertij & quinti, quae sibi tangit diuisis omnibus bonis patris inter fratres equaliter, non dicitur meliorata: neque in aliquo fit prejudicium legitime aliorum filiorum. Nam meliorandi facultas in patre libera est, nec aliqua lege co-mpellitur quenquam meliorare. Nullo autem meliorato, fi- 6
liorum, & filiarum successio, equalis est: neque aliqua lege filia compellitur (eo casu) minus recipere. Vnde cum a li-bera patris voluntate pendeat aliquem meliorare: nulla le-ge prohibetur, imo & ex nostra lege permittitur, pacto se astringere, quenquam non meliorare. Quo casu filia, quae tantundem cum fratribus reportat, in nullo dicitur melio- 7
rata. & sic satis fit legi vetanti meliorationem. & licet ex tali pacto impendiat aliorum fratrum meliorationem: id non est sibi ex illa lege prohibitum, & ex nostro text. est permissum.

Ad secundum respondeo, quod filia non dicitur ultra legi-timam recipere, que (nullo meliorato) equalem ex omnibus bonis patris partem cum ceteris fratribus reportat. nam licet tertium non sit legitima vnus cuiusque, & quintum non sit legitima vllius: id est, quando pater vititur facultate a lege sibi

LEX .6. GLOS. I.

sibi data, disponēdi de ijs patrimonij partibus. Sed quouies
 pater tali facultati renunciat, omnia bona equaliter sunt le-
 gitima filiorum. quemadmodum eo intestato defuncto, o-
 mnia bona tanquam ex legitima, ex lege ad filios æqualiter
 deferuntur. l. scripto. ff. vnde libe. l. nam, & si parētibz. de
 in officio. testamento. l. cum ratio. de bonis damnatorū. &
 inter eos æqualiter diuiduntur. l. inter filios. C. fami. hercis.

Ad tertium: fateor, q̄ neque in tercio, neque in quinto,
 neque in aliqua eorum parte, quę tangat aliorum partes
 equales poterit filia meliorari. neque quod vis pactum va-
 lebit in contrarium: sed non ex eo prohibetur, quin ex
 causa dotis possit recipere partem, quæ ex tercio & quinto
 sibi tangat æqualiter cum alijs: eamq; possit ex pacto sibi in
 columen referuare. cum, quo ad eam, potius agat de dam-
 no vitando: quam de lucro captando. & eodem modo re-
 spondeo ad quartum argumentum.

Ad quintum vero respondeo, non recte aplicari ad pro-
 positum præsumptionem meliorationis, de qua in l. 10. in-
 fra. Quoniam illa non alias summittur, quam ex simplici
 donatione. ex dote vero seu alia quauis donatione ob ca-
 sam, lex illa non colligit præsumptionem meliorationis: nī
 si in excessu legitime, vt ibi dicem⁹. Hic autem excessus nō
 est considerandus computata legitima post deductum ter-
 tium & quintum. Quoniam licet hę partes de voluntate te-
 statoris non sint legitima vniuscuiusq; de voluntate etiam
 patris legitima fieri possunt, per pactum quo promittat, nō
 se melioraturū quenquam. Quo casu filia non prohibetur
 æqualiter succedere cū alijs filijs. Cū meliorata nō dicatur,
 quæ respectu aliorū nihil reportat, in quo ceteros excedat.
 Si enim excederet, necessario fatendum esset, pactum esse
 quo ad hunc excessum, ex dicta lege regia prohibitum.

Ex

Ex quibus inferuntur duo. Primum, quod nō solum va-
lebit pactum dotale, quo pater promittat genero favore fi-
liæ, non se melioraturum quemquam ex filiis: Sed etiam
valebit, si addat, quod si forte quemquam meliorauerit: ta-
lis melioratio non parer præiudicium, nec intelligatur in
dammū filiæ. Quoniam vtrumque pactum validum erit, ex
nostro textu. & eundem finem habebit: vt licet filia non
possit in aliquo auantagiari præ cæteris: nemo tamen ex
alijs possit sibi præferri in sua legitima, & parte tertij &
quinti, quæ sibi tangat diuisis æqualiter omnibus bonis pa-
tris inter filios. licet quoad alias partes tertij & quinti, va-
leat melioratio vnus respectu aliorum: non tamen respec-
tu filiæ.

Secundo inferitur, quod non solum pactum de non me-
liorando quemquam valebit, quoad filiam dotatam ad præ-
dictum effectum: Sed etiam eandem vim habebit traditio
simplex dotis, quæ computatis omnibus bonis patris con-
tineat æqualem partem cum alio quouis filio, nedum in le-
gitima, sed etiam in tertio & quinto. Quoniā talis dos, quæ
tempore quo datur, non est excessiua, nec inofficiosa: non
efficiet ex postfacto inofficiosa ex eo, q̄ pater melioret ali-
quem ex filiis in tertio & quinto. Quoniam hæc meliora-
tio, quemadmodum non poterit fieri contra pactum præ-
cedentem ex nostro tex. in damnum filiæ: eodem modo
non poterit fieri contra dotem expresse datam, quæ alias
non esset inofficiosa, nec in aliquo posset reuocari, si post-
modum pater meliorationem non fecisset.

Moueor, quia in arbitrium mariti relictum est: vt eligat
tempus, secundum quod inspiciatur: an dos sit inofficiosa,
vel non: ita vt ipse possit eligere tempus constitutæ dotis,
vel tempus mortis soceri, quod sibi fuerit utilius. ex l. 3.

Titu.

8

9

10

tit. 8. lib. 5. copila. Vnde si tempore quo dos cōstituta fuit non erat inofficiosa: quia cōsideratis bonis patris, filia non recipiebat maiorem portionem, quam tangeret cuiuslibet alteri, si bona æqualiter diuiderentur: parum refert, quod ex post facto sit facta inofficiosa causa patris, qui post datam dotē, velleret filiū meliorare cū id non debeat filia: vel genero parare præiudiciū, qui sibi cōgruo tēpore prouideretur. Nam quemadmodum si sine culpa patris ipsius bona decreuissent, adhuc genere electo tempore datæ dotis non debet pati reuocationem ex titulo inofficiosæ dotis. à fortiori, si dos est facta inofficiosa causa patris, qui postmodum fecit meliorationem: non debet id genero parare præiudiciū. Nec obstat, quod ille text. in. d. l. 3. (in quātum ad cōsiderationem inofficiosæ dotis, computat etiam tertium & quintum meliorationis) sit correctus ex d. l. regia. 1. tit. 2. lib. 5. Quoniam licet, in hoc sit correctus, & filia non possit causa dotis meliorari: in reliquo autem, in quātum genero tribuit electionem, viro tempore velit considerari inofficiositate lare dotis: nō est correctus. Eritque eius cōsideratio utilis ad hunc finem, de quo agimus: quādo dos ex post facto est effecta inofficiosa, causa patris filium post datā dotem meliorantis.

Secundo, mouet ex text. in. l. 9. infra, quatenus præcipit, quod melioratio non deducatur ex dotibus ante meliorationem datis. & sic manifeste probat dotem, (quæ tempore, quo datur non est inofficiosa) non posse reuocari respectu meliorationis postea factæ: etiam si causa dictæ meliorationis filia reperiatur in aliquo melioris conditionis præ cæteris filiis non melioratis: cum pater potuerit alijs filiis præiudicare, non vero filia ratione dotis datæ.

Tertio

Tertio, moueor ex eadem lege regia. tit. 2. lib. 5. quatenus ad verificandam suam decissionem præcipit, vt habeatur consideratio ad valorem bonorum patris secundum tempus, quo dos constituitur: vt si eo tempore diuisis bonis patris filia non reperiatur meliorata, valeat constitutio dotis.

Tertio, ex prædictis infertur verus sensus illius legis regie præcipientis filiam non posse meliorari causa dotis, in tertio, neque in quinto, nec in aliqua eorum parte: vt intelligatur in parte, scilicet, quæ tangeret aliorum partes æquales. Sed in parte, quæ ex dicto tertio & quinto æqualiter diuisis, sibi (tanquam vni filiorum) attineret, non dicitur meliorata: nec est interdicta eam partem ratione dotis capere, vel ex pacto sibi incolumem reservare, cum filia non reperiatur prohibita succedere in tertio & quinto cum alijs filijs, æqualiter: solum sit prohibita meliorari: & ex æquali successione (etiam ex pacto reservata), non reperitur in aliquo melioris conditionis præ ceteris filijs.

1 *Pactum limitatum de non meliorando aliquem nominatum ad alios non extenditur.*

2 *Dispositio limitata extenditur, propter adiectam rationem generalem.*

3 *Pactum generale de non meliorando quemquam, omnes comprehendit, qui poterant meliorari.*

4 *Pacto de non meliorando quemquam non comprehenditur is, cuius favore fuit factum.*

5 *Pactum de non meliorando quemquam favore vnius, non inuat alios, quin vnus eorum possit meliorari*

T ij in

in damnum aliorum, excepto pacifcente.

Pactum de non meliorando, remitti potest per eum, cuius interest.

Glossa

A alguno de sus hijos. Hæc verba possunt dupliciter intelligi. Si legas. *a alguno.* intelligentur in pacto limitato, de non meliorando aliquem nominatum. Si autem legas *de no mejorar alguno.* intelligentur de pacto indefinito, de non meliorando quemquam. & sic recte debet legi. nā lex in hoc casu loquitur. Nā si promissio fuit limitata de non meliorando aliquem nominatum: in eius persona solum servabitur: & quivis alius poterit meliorari. quia limitata causa limitatum parit effectum. l. age cum Geminiano. C. de transactio. & tenet hic Gomez. nu. 29. Nisi eo casu adijceretur ratio, vel causa finalis omnium favorem respiciens: puta, ut omnes æqualiter succederent. tunc enim, quia causa est generalis, generalem parit effectum: argumento per contrarium. d. l. age cum Geminiano. & sic nullus poterit meliorari. & nominatus præsumetur expressus, quia ille præ cæteris timebatur meliorandus: quia plures causæ in eo concurrerent. Nam dictum limitatum extenditur ex generalitate subiectæ rationis. l. regula. §. fin. ubi notat Bartolus & Bald. ff. de iuris & facti igno. l. 2. §. si mater. vers. quid si curatores. & vers. quid si decesserint. ff. ad Tertulium. l. nomen debitoris. §. fin. de lega. 3.

In promissione autem in definita de non meliorando quemquam, nullus poterit meliorari, ex nostro textu. Nisi pactum esset limitatum cum aliquo vel aliquibus, in favorem tantum ipsorum. quia alijs ius (eo casu) non adquiretur. ex dicta ratione. l. age. cum Geminiano.

Et sic

Et sic in præiudiciū horum melioratio non tenebit: in aliorum vero sic. Cum pacta solū ligent paciscentes. l. i. epistola. §. pactum. de pactis. l. ex conuentione. C. eo. & tradunt hic Pala. nu. 11. & Gomez. nu. 24.

Quin & ipsi, in quorum tantum fauore promissio de nō meliorando aliquem ex filiis facta est, in præiudiciū aliorū meliorari poterūt. ne inductum in fauorem, in eorū damnum retorqueatur. l. quod fauore. de legibus, & ne inducta ad augmentum operentur diminutionem. l. legata. in utiliter. de adim. lega. & tradit hic Castillo. nu. 15. & 29.

Imo & ex eadem ratione, vnus ipsorum meliorari poterit: dummodo solum in præiudiciū aliorum melioretur, non eorum quibus secum pactum factum est.

Consentiente autem eo, cui pactum factum est, melioratio recte fiet. Nisi promissio ex causa onerosa facta esset. nam tertius, cuius fauore id fuit factū, debet etiam consentire. secundum Gomez hic, nu. 23.

1 *Pactum simplex de non meliorando quemquam ex filiis comprehendit nepotes.*

2 *Unica causa, vel ratio semper habetur pro expressa.*

3 *Voluntas disponentium seruanda est in casu simili expresso, quando verisimile est idem responsurum, si interrogaretur.*

4 *Nepotes an includantur in capita, vel in stirpes, in simplici pacto de non meliorando filios.*

O descendentes. In simplici autem pacto de non meliorando aliquem filium includuntur nepotes: vt nec aliquis eorum possit (eo casu) meliorari. & est hæc communis opinio omnium hic, vt per Cyfu. & Gomez hic. & Pe-

reꝝ ad Seguram in. l. 3, §. fin. nu. 5. de liber. & posthu. quia cum sit eadem ratio (licet materia sit odiosa) appellatione filiorum veniunt nepotes. l. liberorum. de verbor. signi. l. Senatus. de ritu nupr. Tello hic. n. 9. & 10. vt aliquid diceret, distinguit, quia aut filiorum favore fuit facta promissio cum expressione causæ, cui melioratio contradicit: puta, vt æqualiter succederent: & tunc nepos meliorari non poterit. quia si melioraretur, iam tunc pactum non seruaretur: cum inæqualiter succederent. Secus dicit esse, si fuit solum pactum relatum ad filios sine causa, cui melioratio contradicat: quia tunc posset meliorare nepotes. Sed verius est: vt (etiam si causa non exprimatur) semper pactum de non meliorando filios includat nepotes. Nā quando vnica tantum causa vel ratio potest assignari, pro expressa habetur. gl. sing. in. l. quamuis. C. de fideic. quam ibi sequuntur & cōmendant omnes. Qua enim ratione promissio fit filijs: nisi, vt æqualiter succedant? & id responderet promittēs, si interrogaretur. arg. gl. fin. in. l. tale pactum. §. fin. de pactis quam ibi sequuntur & commendant omnes, & Iass. in. l. 3. C. de libe. prete. Decius conf. 465. nu. 8. & late per Tiraquellum in. l. Si vnquam. vers. liberis. num. 18. C. de reuocan. donatio. & hoc tenent hic Cyfuen. nu. 2. & Gomez. nu. 27. & bene.

4 In simplici autem pacto de non meliorādo filios (in quo dicimus includi nepotes) non inepte quæret quis: qualiter in tali pacto includatur ius nepotū: in capita ne, an in stirpes? Cui quæstioni respondeo, quantum ad reliquos filios; vtroque modo cōprehendi. quia nec tota stirps, nec quodlibet eius caput, in aliorum præiudicium in tertio & quinto poterit meliorari, ex supradictis.

Excepto

Excepto autem iure aliorum filiorum : quæstio magis dubia est, an auus possit vni ex pluribus nepotibus assignare integram partem tertij & quinti, quæ suo patri ex pacto pertineret, si esset viuus? In quo articulo videtur distinguendum. Quia, aut pater eorum vivebat tempore promissionis, & non poterit, cum patris ius transeat æqualiter in nepotes, nec ipsi ab auo aliquid consequantur. l. si pactū. de probation. l. cum secundum. C. de contrah. & commi. stipu. & faciūt, quæ in alia quæstione tradunt hic Gomez. nu. 25. & Tello nu. 19. & dicam infra gl. 10. Aut pater eorum erat mortuus: & tunc promissio aui extenditur ad nepotes. in stirpem, & non in capita: quemadmodum ipsi ad aui successionem vocantur cum patris. authen. cessante. & in corpore, vnde sumitur. C. de legi. hæred. §. cum filius. instit. de hæred. quæ ab intesta. defe. l. 3. & 5. tit. 13. part. 6. l. 5. tit. 8. lib. 5. capit. Atque ita non poterit auus stirpi nepotum auferre partem suam ex tertio & quinto æqualiter diuiso inter filios, prout ipse promissus. Sed partem pertinentem dictæ stirpi poterit vni ei⁹ capiti dare. Seruat enim suam promissionem intra terminos, quibus astrictus est: & sic seruat æqualitatem successionis inter filios, & nepotes: eo modo, quo ipsi à iure vocantur. Nisi & hoc esset inclusum pacto: vt quia pactum fuit generale de non meliorando aliquem ex filiis, vel nepotibus. Superiora enim in pacto simplici de non meliorando aliquem ex filiis procedunt. vt dictum est.

In pacto autem affirmatiuo meliorandi aliquem ex causa onerosa, si filius decedat relictis liberis, etiam ante factā seu cōstitutionem a patre meliorationem, nepotes in dicto iure meliorationis æqualiter admittuntur: nec auus poterit

vni ex nepotibus meliorationē filio promissam dare. auth.
de nuptijs. §. si vero filiorum. & tradit hic Gomez. n. 25. &
Tello, nu. 19. & dicam infra.

1 *Pactum de non meliorando scripturam requirit pro
forma.*

2 *Probatio sufficit per æquipollens, etiam in statutis.*

3 *Scriptura priuata recognita, publica est.*

4 *Confessio partis omnem probationem supplet.*

5 *Promissio simplex obligat in conscientia in re iusta, &
gravi.*

Glosa. Scriptura publica. Quæ hic pro forma substantiali re-
quiritur, secundum omnes hic. vt alibi pluries per glossam
4 verb. in scriptis. in c. 1. de censibus. lib. 6. Et sic non suffi-
1 ciet probatio per æquipollens: puta per testes, scripturam
priuatam, vel partis confessionem: vt aduertit hic Tello.
nu. 6. & ex facto consultus respondit, promissionem in pri-
uata scriptura genero factam de non meliorando aliquem
2 ex filijs, nullam esse per supradicta. Sed eius opinio dura vi-
detur. nam etiam in statutis, quæ strictè interpretantur, pro-
batio per æquipollens sufficit: vt probat Iass. conf. 212. vol.
1. col. 6. vers. vnde sufficit. Item, quia satis dicitur scriptu-
3 ra publica illa, cui ex lege fides adhibetur. qualis est priuata
recognita. secundum Speculat. de instru. ratione. §. nunc
dicendum. nu. 2. Soci. conf. 62. vol. 1. nu. 20. Aymon de
4 antiqui. 1. part. nu. 245. Et confessio partis omnem pro-
bationem supplet, etiam in testamentis minus solennibus. l.
fin. C. de fideicom. §. fin. instit. de fideicom. hæred. Et in
foro conscientie sine dubio hoc verius est. Nam pactum
5 est iustum de æqualiter diuidendo, & nullo meliorando.

l. inter

1. inter filios. C. fami. hercis. & res est grauis. ergo pactum obligat, & seruandum est. argumento eorum que tradit. S. Thoma. 2. 2. quæst. 110. articu. 3. ad quintum. & ibi Caste-
ranus. & Nauarrus in manuali. c. 18. nu. 3. & est opinio re-
cepta cōmuniter. & contra hoc ego non consulerem. Si au-
tem melioratio contra pactum iam facta esset, communem
opinionem sequeretur defendendo eum, cui melioratio fa-
cta esset.

1 *Pactum de non meliorando, licet sit contra liberam te-
standi facultatem, valet.*

2 *Pactum tollens liberam testandi facultatem, non est cō-
tra bonos mores.*

3 *Pactum de non meliorando donatio est, confirmans ius,
quod poterat reuocari.*

4 *Præsentia filiorum non requiritur ad valorem pacti
de non meliorando.*

5 *Pactum de non meliorando ad sui valorem non requirit
quod sit factum ex causa onerosa.*

No pueda hazer la dicha mejoria. Valet ergo pactum de
de non meliorando, quod de iure communis non valeret.
cum sit contra liberam testandi facultatem. vt in. l. stipula-
tio hoc modo concepta. de verborum. l. pactum, quod do-
tali. vbi not. Decius. nu. 7. C. de pactis. hodie sine iuramento
valet: vt hic. Cuius plures rationes assignat hic Gomez. nu.
21. Illa est verior, quod cum pactum hoc re vera non sit con-
tra bonos mores. vt probat Conar. 2. parte. rubr. de testa-
mentis. nu. 5. lege potest approbari. cap. 1. de filiis natis ex
matrimonio ad morga. contracto. not. Bal. in. l. cum Archi-

Glossa

5

1

2

medorā. C. vt in possess. lega. maxime ex tam iusta ratio-
ne: qualis est, vt filij æqualiter succedant: quod hic lex ma-
xime fauet. Nam cum pactum hoc (scilicet contractus in nomi-
natus sit, secundum Bart. in. l. iuris gentium. in principio
de pactis) tamen reuera donatio est: cum ex eo confirme-
tur filiorum ius, quod auferri poterat. l. si sponsus. § si ma-
ritus. ff. de donatio. inter virum. in eo lex non considerat
nec requirit causam onerosam cum tercio: prout requirit in
pacto de meliorando, vt supra dixi.

1 Donatio remuneratoria, debiti solutio est.

2 Pactum de non meliorando non obligat disponentem de
quinto pro anima.

Glossa. Que non vale. Nisi donatio esset remuneratoria secun-
dum Castillo. Sed extra rem, quia illa, potius est debiti so-
lutio. l. Sed & si lege. §. consuluit. de petitione hæred. Item
nisi di. ponerat de quinto pro anima. nam tunc pactū seruatur,
& non violatur. secundum Gomez. idem tenet Castillo.

1 Pactū de meliorando valet, licet sit affirmatiuum succedendi.

2 Pactum de meliorando requirit causam onerosam cum
tercio, vt valeat. (onerosa.

3 Promissio meliorandi in tercio & quinto valet ex causa

4 Scriptura non requiritur ad valorem pacti de meliorando.

5 Donatio scripturam non requirit, insinuatio vero sic.

De meliorar. Valet ergo irrevocabiliter promissio, sed

Glossa pactum de meliorando, quod etiam de iure communi non
valet. quia affirmatiuum de succedendo, vel negatiuum de
non succedendo reprobatur. d. l. stipulatio. hoc modo
concepta, de verborum. vbi late dd. & dixi supra gl. 5. Et
pro-

procedit hoc, quoties pactum hoc affirmatiuum fuit factum ex causa onerosa cum tertio: vt hic. Et hinc ampliabis legem. l. supra. in quantum facit irrevocabilem donationem tertij ex causa onerosa cum tertio: vt, idem sit in promissione de donando. & quod ibi dicitur de tertio, extendatur ad tertium & quintum: vt bene aduertit hic Tello. & dixi in. l. 1. supra gl. 4. Sed an in pacto hoc affirmatiuo requiratur scriptura: quemadmodum in negatiuo supra. Lex non exprimit. imo re vera non requirit. Quia nec in donatione requiritur. l. 1. supra. Nisi insinuatio esset necessaria. de quo in. l. Sancimus. C. de donatio. Sed quæ sit ratio, quare in hoc casu meliorandi non requiratur scriptura: in superiori vero casu non meliorandi requiratur: cum iste sit minus præiudicialis altero. differentie ratione scrutatur hic Tello.

1. *Matrimonij causa dicitur onerosa, quando est contrahendum cum certa, secus si cum incerta.*
2. *Matrimonium iam contractum non dicitur causa onerosa, ad validandam promissionem meliorandi.*
3. *Promissio meliorandi pro matrimonio contrahendo non annullatur ex nullitate matrimonij, si postea valide contrahatur.*

4. *Conditio relata ad actum, consumitur in actu valido.*

Per via de casamento. contrahendo cum certa. secus si cum incerta: vt ditiozem inueniret, vt dixi in. l. 1. supra glo. 10. est enim eadem ratio promissionis, & donationis. Itē, secus si iam contraxerat. c. 1. de filiis natis ex matrimonio ad morga. contracto. ibi. *tempore sponsaliorum*. c. quāuis pactū de pactis in. 6. ibi. *dū nupti tradebatur*. & tenet hic Gomez num. 22. & Tello. num. 17. Qui num. 18. subiungit huius promiss-

Glossa

8

1

2

promissionis, effectum nō annullari ex nullitate matrimo-
nii: si postea valide contrahatur. & subiungit exemplum.
Nam & donationis promissio pro matrimonio valido in-
telligitur. l. 4. §. condemnatū. de re iudi. Neque condi-
tio relata ad actū consumitur in actu inualido. l. si filiae meae.
ff. de cond. & demonst.

Glossa 1. *Causa nō dicitur onerosa, nisi fiat cū tercio, etiā si sit dos.*
9 *Onerosa.* Scilicet cum tercio: vt exprimitur in. l. i. su-
pra. & ibi dixi. Alias cōtractus lucrativus est: etiam si sit dos.
1. Pomponius Philadelphus. ff. fami. hercis. & ita intelli-
gunt omnes hic.

1 *Promissio meliorandi filiam causa dotis, nulla est.*

2 *Pactum de meliorando remitti potest.*

3 *Ius tercio quaesitum ex pacto de meliorando, ipso inuito,
non reuocatur.*

4 *Schedulae privatae, quibus filij secreto promittunt pa-
rentibus, non se vsuros promissione meliorandi matri-
monij ipsorum causa a parentibus facta nūcui, nō valet.*

5 *Remissio donationis factae ab aliquo pro matrimonio,
vel ordinibus suscipiendis, non valet.*

6 *Promissio meliorandi ex causa onerosa non reuocatur,
si filius moriatur sine filijs, viuo patre.*

7 *Tempus mortis in melioratione non attenditur ad eius
valorem, sed ad metiendam quantitatem.*

8 *Donatio reuocabilis, reuocatur praemortuo donatario.*

9 *Mortuo filio, cui ex causa onerosa erat promissa me-
lioratio, ius transit in nepotes.*

scam

Sean obligados a lo cumplir. Nisi fuerit promissio facta filiae in causam matrimonij. id enim prohibitum est. l. 1. tit. 2. lib. 5. copila.

Vel nisi pactum fuerit remissum. l. Si quis in cōscribendo. C. de pactis. Dummodo ex pacto non sit quæsitum ius tertio: nam illud, ipso invito, facto donantis, & primi donatarij, reuocari non potest. l. quories. C. de dona. quæ sub modo. de quo dixi in l. 1. supra. gl. 8. ex nu. 21. Et licet hoc exemplificari non possit in melioratione promissa genero nomine dotis, ut exemplificauit Gomez hic. nu. 23. ex d. lege regia. Poterit tamen exemplificari in promissione facta filio, ex qua sit quæsitum ius nepotibus, quoad successionem, ad quam sint expresse vocati: & nurui, quoad commoditatem & quantitatem arrarum: nam cum non valeant ultra decimam bonorum. l. 2. titulo. 2. lib. 5. copila. non valebit remissio filij facta de pacto eum meliorandi, in præiudicium quantitatis arrarum. ex traditis à Bal. in l. Si præces. C. de dona. ibi. benedico. quem sequitur Alex. conf. 10. nu. 4. vol. 4. & tradunt dd. in l. pactum. quod dotali. C. de pactis. Et hoc est summe notandum. Nam quotidie fiunt schedulæ priuatæ inter parentes & filios, quibus filij promittunt non se vsuros talibus meliorationibus, renuntiantes talibus pactis. quæ pacta, tanquam facta in fraudem, non valent: nec filius potest præiudicare suo consensu iuri quæsito coniugi & successoribus. quod ex alijs latè probat Mieres. 1. part. primog. quæst. 22. nu. 32. Et idem erit in qualibet alia donatione facta ab extraneo ex causa onerosa, modo sit matrimonij, modo sit ordinum suscipiendorum. Quia quantuncunq; donatarius promittat non se vsurum tali donatione, pactum nullum est, & donatio infringi non potest

Clossa

10

1

2

3

4

5

potest, propter ius questum tertio, quod ipso inuito reuocari non potest. quæ multoties contingunt, & conducunt tradita per Ant. Padilla. in. l. post mortem. num. 22. C de fideicomm.

6 Si autem viuo patre moreretur filius, cui est facta promissio meliorandi: adhuc seruanda est: etiam si moriatur sine filiis. quidquid hic dicat Pala. nu. 13. Nam cum de tertio disponere possit. l. 1. tit. 8. lib. 5 copila. in computatione veniet melioratio: quod autem supererit ex melioratione, cum apud patrem remaneat, iterum poterit in eo alium meliorare. l. 10. infra. & bene aduertit hic Tello. nu. 21. Non obstat, quod melioratio sit regulanda secundum tempus mortis. ex l. seq. quo tempore successor filij in tertio reperitur incapax meliorationis: quia ista reductio ad tempus mortis quoad quantitatem fit: vt deducatur ex bonis eo tempore relictis: non quoad valorem donationis, quæ cum in vita valeat, sit que proprium patrimonium effecta: de ea disponere poterit quoad tertium. Si autem valor donationis pederet à morte, vel saltim donatio esset reuocabilis vsq; ad mortem: vera esset opinio Pala. vt mortuo filio in vita donatoris euanescat donatio. argu. donationis causa mortis, cui equiparatur hæc donatio, quæ morte confirmat. secundum Vin. de Herc. in. l. 2. deleg. 1. col. 10. vers. limita tu notabiliter. In qua donatione causa mortis expeditum est, quod ipso iure reuocat, si donatarij premoriatur. l. non omnis. si cer. peta. vbi not. oes. & in princ. inst. de donatio. vbi gl. & oes. Si autem filius moreretur in vita patris relictis filiis: in omnibus melioratio transiret: nec auus posset vni eorum meliorationem dare: cum in eos ius patris æqualiter transeat. vt dixi supra glo. 3.

9 *Promissio de donando pro donatione habetur.*

2 Pro-

1 *Promittens obligari se in decem, idem est ac si se obligasset, alij contra.*

3 *Donatio valet pacto nudo.*

4 *Pactū nudū de donādo nō valet, iure regio sic. num. 5.*

6 *Insinuatio necessaria est in promissione de donando.*

Passados los dias de su vida. Et sic nota, quod sola promissio de donando, vt circuitus vitetur, pro donatione habetur. ex doctrina Ioa. Andree ad Speculat. tit. de actio. & obliga in princ. vbi tenet, promissionem obligandi in decē idem operari, ac si obligatus esset. cuius opinionē sequuntur Alex. Soci. Iass. Purpu. in. l. cum fundus. §. ser uū tuum imprudens. ff. si cert. petā. & est cōmunis, secundū Rubicum conf. 29. & Afflictis decisi. 61. & Couart. in. c. quāuis pactum in initio tertiæ partis. nu. 3. Quę opinio licet in terminis quibus loquimur dubia sit: ex traditis à Decio. in. d. §. seruū tuum imprudens. in princ. Iass. in. l. in bonæ fidei. ff. de precrip. verbis. Galiau. in rubr. de verbo. oblig. nu. 61. Thoma. Gram. in decisio. Neapol. 103. nu. 187. cum seq. In promissione autem de donādo, quod habeatur pro donatione, tenuerunt Castillo hic. gli fin. Pala Rau. num. 21. & Gomes Arias. nu. 21. id deducētes ex isto text. qui re vera parum facit. Imo forte in contrarium stringit, in quantum obligat patrem, qui promisit meliorare: vt faciat meliorationem. & sic distinguit promissionem, à donatione. Nec obstat, quod post mortem ipsius donatio pro facta habeatur. quia illa dispensatio est, & legis effectus.

Et forte contraria opinio in puncto iuris verior erat: etiā in terminis promissionis de donādo. Ex ea communi opinione, quę habet, q̄ licet verum sit pactum nudum donationis efficax esse, & actionem producere. l. finli.

§. fia

- 4 §. si autem. C. de donatio. id tamen locum non habet in pacto nudo de donando: cum aliud sit donatio, aliud pactum de donando: & lex loquens in vno non debet extendi ad aliud. Ex qua ratione hoc tenuerunt Salic. in. l. 2. C. de cond. ob causam. Imola in. l. in ædibus. §. 1. col. 1. de dona. Alex. in. l. iuris gentiū. nu. 10. ff. de pactis. Galiaula. in rubr. de verb. oblig. quæst. 4. Ateri. conf. 28. Mathesi. not. 46. Purpu. in. l. 1. ff. de iurisd. omnium iudicum nu. 65. Et licet contrarium tenuerit Barr. in. l. iuris gentium. ff. de pactis. & in. l. fin. ff. de cond. ob causam. quem latè defendit Fortunius in. l. legitima. ff. de pactis. col. 2. & in d. l. iuris gentium. nu. 31. priorem opinionem in puncto iuris esse veriore testatur Alex. vbi supra.

- Adhuc communem opinionem nostrorum teneo, quod promissio de donando habeatur pro donatione: vt circuitur, qui hoc casu videtur inutilis. Non obstat communis opinio supracitata, quod pactum de donando, tanquam inefficax, non potest haberi pro donatione. Quia id iure regio cessat, cum pactum nudum non distinguatur à stipulatione: ac propterea pactum nudum de donando validum sit: ac ratione vitandi circuitus pro donatione habetur. Nec obstat consideratio, quam feci de nostro textu. Nam communis opinio non negat, quod ista sint diuersa: donatio, scilicet, & promissio donandi: sed asserit, quod cum promittens donare reneatur adimplere: ratione vitandi circuitus, promissio habeatur pro donatione. Vnde si ex circuitu aliqua vitilitas, vel necessitas resuleret: contrarium esset respondendum. cum eo casu cesset ratio inutilitatis.

- 6 Ex quibus deduces, quod quemadmodum in donatione est necessaria insinuatio, quando excedit quantitatem legitimam, l. Sancimus. C. de dona. eodem modo erit necessaria

saria in promissione de donando, quod tenent Rogerius in. l. Modestinus. nu. 21. ff. de dona. quem sequitur Tello hic. nu. 24.

- 1 *Melioratio seu maioria habetur pro facta cum qualitatibus promissis vel consuetis, quando qui promisit facere non fecit.*

Sean auidas por hechas. Cum omnibus scilicet, qualitatibus & conditionibus expresse contentis in pacto, argum. tex, in. l. 7. tit. præcedentis. Idem si conditiones essent sub intellectu: puta quia promisit facere meliorationem titulo maioria. quia eo mortuo maioria pro facta haberetur, cum conditionibus à iure requisitis, & consuetis, secundū Tello. hic. nu. 15.

Glossa
12

Quando el padre o la madre por contracto entre vivos, o en otra postrimera voluntad hiziere a alguno de sus hijos, o descendientes alguna mejoría del tercio de sus bienes: q̃ la tal mejoría aya consideracion a lo q̃ sus bienes valieren al tiempo de su muerte, y no al tiempo q̃ se hiz o la dicha mejoría.

- 1 *Melioratio regulanda est secundum valorem bonorum tempore mortis.* (an valeat.)
2 *Melioratio facta in testamento imperfecto inter liberos:*
3 *Privilegia patris testantis inter liberos competunt, etiā si diuidat inæqualiter.*

V Testa-

4 *Testamentum inter liberos nullum habet preuilegium.*

Testamentum inter liberos, non solum in numero testium, sed & in qualitatibus eorum, non habet preuilegium.

6 *Testamentum in scriptis inter liberos eandem solennitatem requirit, quam inter extraneos.*

7 *Codicilli eandem solennitatem requiruntur quam testamentum nuncupatum.*

8 *Solennitas est, que pro forma requiritur ultra consensum.*

Closa 9 *Relatum est in referente cum omnibus suis qualitatibus.*

Melioratio tertij regulanda est secundum valorem bonorum meliorantis tempore mortis: non autem tempore facte donationis, & est lex quondam. 23. Tauri.

Postrema voluntas. Fit enim melioratio, non solum in contractu, sed etiam in ultima voluntate: puta testamento, quod eo casu vndeque perfectum esse debet. de cuius solennitate disponitur in l. 1. & 2. supra. de testamentis.

Ceterum cum melioratio, de qua agimus, inter liberos fiat, non desunt qui dubitarint: an melioratio facta in testamento imperfecto, quod sit conditum inter liberos, & ex preuilegio validum, l. hac consultiissima. §. ex imperfecto. C. de testamētis. sit valida, nec ne. Nam Couarruias in c. Raynutius. §. 1. nu. 3. de testamentis. tenet, quod preuilegia. rex. in. d. §. ex imperfecto. procedunt, quando pater æqualiter diuidit bona. allegat pro se Roma. cons. 385 nu. 5. Decium in. l. 1. nu. 2. C. vnde libe. & in cons. 105. Tiraquel. de primoge. quæst. 4. nu. 4. & est ista cōmunis opinio secundum Socci. nepo. consi. 127. nu. 19 & 20. vol. 1. & cons. 189. nu. 44. vol. 2. adducit etiam. l. 7. tit. 1. part. 6. quæ concordat cum d. §. ex imperfecto. quæ ibi videtur pro

pro hac opinione expressa. in versu *o partiese lo suyo entre ellos*. quod in dubio æqualiter intelligendum est, ob mentionē partis. l. nomen filiarū. §. portionis. de verb. signifi.

Contrarium tenuit Pau. in. d. §. ex imperfecto. & latius in. l. hac consultissima. §. at cū humana. nu. 9. C. qui testamenta facere possunt, & latè probat Parisius. conf. 34. ex nu. 4. vol. 2. & est opinio proculdubio magis communis & verior, ex traditis & allegatis per Tello. in. l. Tauri. i. part. nu. 21. quod pater poterit testari inter filios cum preuilegio. tex. in. d. §. ex imperfecto. et ā si inæqualiter diuidat bona. dūmodo legitimā relinquat. Quod etiā magis probat, & cōmunē op. nionē dicit Mencha de succe. creat. §. 21. nu. 67. reiecta superiori opinione. reiecta etiam concordia latonis & Curtij. in. d. §. ex imperfecto. inter magnam & minimam inæqualitatem, quæ ex capite est, & sine lege secundum Tello. vbi supra & bene.

Sed ab hac nos difficultate liberauit tex. in. d. l. 2. tit. 4. de los 4
testamentos. supra quæ est lex. 1. Tauri: ibi. *ora sea entre los hijos*. per quā corrigitur tex. in. d. §. ex imperfecto. cū testamēta inter liberos ibi sint ex æquata testamētis inter extraneos. Quā licet Tello vbi supra. nu. 4. & Burgos de Paz in. l. 3. Tau. n. 34. & Minch. de suc. crea. §. 1. n. 70. cū seqq. teneāt solū debere intelligi quoad numerū testium: vt in eo solū corrigat ibi ius coē. nō tū quoad qualitates eorū, ex doctrina Curtij. n. 10. in. d. §. ex imperfecto & Decij. cōf. 610. n. 4. & 5. Soci. in. l. sciēdū. n. 142. de lega. 1. Parisi. cōf. 32. nu. 36. & 37. vol. 2. qui tenēt, qd lex noua, minuēs numerū testium nō derogat qualitati eorū deducētes inde formam posse esse testē in testamēto inter liberos, prout de iure cōmuni poterat. ex glo. communiter recepta in aū. hen. quod sine

C. de testamentis. quam esse communiter receptam testatur Couarr. in. c. relatum, el. 1. de testamentis. nu. 4. & 5. & Mincha. de success. creatione. §. 21. nu. 58. Verius est dictam legem non solum in numero, sed & in qualitatibus corrigere textum. in. d. §. ex imperfecto. De quo tex. videtur manifestus: cum solemnitatem testamenti nuncupatiui extendat ad testamentum inter filios. Vnde ea omnia, quæ inter extraneos requiruntur, & inter filios dicitur requiri. Eo vrgentius, quia dicta lex principaliter non agebat de testamento inter liberos, Sed tractans in genere de quolibet testamento nuncupatiuo, in quo nemo dubitat, quin femina non possit esse testis: incidenter id extendit ad testamentum inter filios: significans idem ius in utroque futurum: & illum tex. in hunc sensum, ad hoc non aduertentes, acceperunt ibi. Cyfuen. nu. 7. Gomez. nu. 59. Castillo. versic. entre los hijos. & Grego. in. l. 7. tit. 1. part. 6. verb. a los hijos. Nec reperiō unde supra citati elicere potuerunt, quod illa lex solum disponebat quoad numerum, non quo ad qualitatem: nisi ex illis verbis enunciatiuis. *Que dispone quantos testigos son menester.* Quæ in. l. 3. Tauri posita fuerunt, antequam hæc noua copilatio fieret, & illæ duæ leges iungerentur, prima scilicet & secunda. tit. 4. supra. hoc lib. 5. nam l. 1. erat in ordinamento regali. lex autem. 2. inter leges Tauri. Posita autem fuerunt illa verba, ut intelligeretur de qua lege tractabatur: prout hodie gratia clarioris intelligentiæ adiectum est. *que es la ley precedente.* Quæ verba, cum sint enuntiatiua & gratia demonstrandi adiecta, non debet ex eis sumi dispositio contraria scripturæ, quæ generalis est: ut solennitas probatoria legis præcedentis seruetur in testamento nuncupatiuo, etiam inter liberos

ros condito. Nec obstat doctrina Curtij & aliorum supra relata, quia loquuntur in lege, quæ diminuit numero, quæ tanquam correctoria diminuens, restringitur: ut non diminuat qualitates. nō sic erit in ea lege, quæ corrigat ampliando, & maiorem numerum exigendo.

Imo, & in testamento in scriptis condito inter liberos, ea etiam omnia observantur, quæ in testamentis in scriptis inter extraneos, qđ tenuerunt Cyfuen. nu. 7. Gomez Arias. nu. 5. Castillo. verb. entre los hijos. Anto. Gomez. nu. 59. in d. l. 3. Tauri. & Grego. Lupus. in d. l. 7. Pro quibus videt casus expressus in d. l. 2. tit. 4. lib. 5. supr. vers. *Pero en el testamento cerrado.* ubi postquam disposuerat solennitatem testamenti nuncupatiui inter extraneos & inter liberos: addit diuersum requiri in testamento in scriptis. qui versiculus ad omnia superiora, de quibus præcesserat sermo, refertur. quidquid in contrarium tentauerit Minchaca de success. creatio. §. 21. nu. 13. & Burgos in d. l. 3. Tauri. nu. 64.

Sed & in codicillis eadem solennitas in numero & qualitate requiritur hodie, quæ & in testamento nuncupatiuo. prout & illa lex aperte significat in versu. *y en los codicillos interuenga la misma solennidad.* Solennitas enim ex vi vocabuli sonat illud, quod præcipuum requiritur ultra cōsensum, & pro forma est additum formæ iuris gentium, secundum Bal. nu. 7. in. l. ut in epistola. C. de fideicom. ista autem solennitas in testamento nuncupatiuo, non solum respicit numerum testium, sed & qualitates, ad quas ille text. reducit codicillos. cum relatum sit in referente cum omnibus suis qualitatibus, ex late traditis per Tiraqu. de legib. connubialib. gl. 6. nu. 177. Parisius cons. 2. nu. 52. lib. 3

& hoc teneo: quidquid dicat Mincha. lib. 3. de success. progressu. §. 30. & Cyfuen. nu. 12. & Palac. Rub. nu. 34. & Gomez. nu. 71. in. d. l. 3. Tauri.

1 Non solum tertium, sed etiam & quintum regulandum est secundum tempus mortis.

2 Omnis quota regulanda est secundum tempus mortis.

3 Legitima regulatur secundum tempus mortis.

4 Donatio rei certa regulatur secundum tempus mortis, de appareat an sit inofficiosa.

5 Donatio, quae à principio nō fuit inofficiosa, etiam si ex post facto fieret, nō reuocabatur iure cōmuni, hodie sic.

6 Dotis inofficiositas duobus temporibus consideratur, prout vilis est marito.

7 Dos inofficiosa tempore datae dotis, & etiam tempore mortis reuocatur in excessu, etiā cōstante matrimonio

8 Dos inofficiosa, de iure communi constante matrimonio non reuocabatur.

9 Creditores non reuocant dotem in eorū fraudem datā.

10 Dos inofficiosa solum reuocatur in excessu.

11 Onus probandi donationem fuisse inofficiosam incumbit ei, qui agit.

12 Valor tertij, de quo descendentes possunt disponere in praevudicium ascendentium regulatur secundum tempus mortis.

Clossa

2 En el tertio. De quinto lex non tractat. & sic videtur eius decisio particularis in tertio. Imo & lex. 3. supra. ad hoc

videtur

videtur clarior. Nam cum in principio (quatenus tractat de arbitrio patris assignandi rem pro melioratione) de tertio & quinto expresse loquatur: statim infra (quando tractat de relatione valoris, ad tempus mortis) specialiter restituit se ad tertium. ibi *con tanto que no exceda el dicho tertio*. Sed adhuc decisio tex. generalis est in omni quora: cum vera ratio decisionis omnem quora comprehendat. Est autem vera decisionis ratio: quia cum legitima debeatur secundum tempus mortis. l. Papinianus §. quarta. ff. de inoffi. testament. l. cum queritur. C. eo. titulo. & pater non possit disponere in vita, nec in morte, nisi de quinto inter extraneos, & de tertio inter filios: legitima trahit secum has quantitates ad tempus mortis. Cum ex dimensione vnius colligatur dimensio alterius: nec vnum cirra alterum possit commodè metiri: nisi vtraq; dimensio ad idem tempus referatur: vt nihil inter vtranc; superflue appareatq; vtrum melioratio tertij vel quinti sit inofficiosa. quod apparere non potest, nisi eo tempore, quo legitima debetur, quæ ex melioratione ladi non deber. Hoc probatur expresse in l. 3. titul. 8. lib. 5. quæ est lex quodã. 29. Tauri. quæ est generalior ista, & loquitur in omni donatione, etiam quinti: præcipitque vt attendatur tempus mortis ad inspiciendum: vtrum sit inofficiosa, vel non, & facit. l. 4. tit. 15. part. 6.

Imo, etiã si sit donatio rei certæ: eius inofficiositas regulatur secundum bona relicta tempore mortis. cum talis donatio ad tertium & quintum referatur. ex l. 10. infra. & tertium & quintum ad tempus mortis. vt in d. l. 3. & tradunt hic Cyfue. Gomez, Tello. Differt autem donatio rei certæ à donatione tertij & quinti in hoc, quia tertium & quintum potest crescere, si valor bonorum tempore mortis creuerit: donatio autem rei certæ refertur ad mortem, nõ vt crescat,

quia non potest, etiam si bona creuerint, sed ut decreascant, si forte bona decreuerint. Et in hijs dispositio horum iurium concordat cum dispositis a iure communi. in l. 1. C. de inofficiol. dona. ubi gl. & alij late tractant. In vno tamen casu differunt: scilicet, quando donatio non erat inofficiosa tempore, quo fuit facta: sed ex postfacto propter diminutionem bonorum fuit inofficiosa: in quo casu gl. ibi magna prope finem. quæst. 9. & Cynus quæst. 5. & Bart. Albe. Bald. Pau. Salic. tenuerunt donationem non debere rescindi, cum à principio fuerit valida, & perfecta. l. perfecta donatio. C. de dona. quæ sub modo. & hæc opinio de iure communi erat verior, ex traditis à Molineo in trac. de inof. donatio. nu. 38. licet contrarium tenuerit Martinus, quem refert Cynus ibi. & Petrus de bella pertica. quorum opinio ex nostris iuribus regijs est approbata: ut scilicet, modo donatio fuerit à principio inofficiosa, modo ex postfacto efficiatur inofficiosa, semper sit redducenda ad valorem bonorum secundum tempus mortis: quo attento si reperiatur inofficiosa rescindenda sit.

Habet autem in hoc dos, singulare privilegium ex d. l. regia. 3. tit. 8. lib. 5. ut eius congruitas attendatur vel tempore datæ dotis, vel tempore mortis donantis: prout vtili erit marito. & licet ibi dos, quæ continet meliorationem, non iudicetur inofficiosa: ex alia lege id correctum est, cum filia non possit dotis ratione meliorari. l. 1. tit. 2. lib. 5. Qualege stante, pro dimetienda inofficiositate dotis, ante omnia tempus datæ dotis considerandum est. secundum quod dos excedere non debet legitimam filię dimensis. eo tempore patris facultatibus. Quemadmodum & ante illam legem congruitas dotis regulabatur attento numero filiorum, & facultatibus patris tempore datæ dotis: secundum Alexan. conf.

conf. 33. nu. 4. lib. 4. Corneum. conf. 290 col. 13. libr. 3. Curtiū Seni. conf. 27. col. 13. Pala. Ruu. in c. per vestras. §. 23. incipit. Sed pulchrū est videre. Gomez Arias in. l. 27. Tauri. nu. 126. quod late comprobatur Baeça in commentarijs illius legis de non meliorandis filiabus. c. 31. Caterum si tempore datæ dotis fuit excessiua. auctis autem patris facultatibus, tempore mortis reperitur congrua. substatinetur ex illo tex. quia tunc vtilius est marito tempus mortis attendi Quod sic intelligit Baeça vbi supr. inde inferēs, quod si tempore datæ dotis fuit congrua, postea autem patris facultates sint diminutæ: dos substatinetur attento tempore datæ dotis, quia tunc vtilius est marito illud inspicere: ex illa lege. quod & de iure communi magis probatur Decius conf. 277. col. 1. & fin. & Boerius decisione. 62. nu. 11. aduersus Paulum in. l. in ratione. ff. ad l. Falci. Si autem dos attentato utroque tempore est inofficiosa, reuocatur etiam constante matrimonio. vt in. d. l. 3. Quod non erat de iure communi, secundum quod dos inofficiosa nunquam reuocabatur constante matrimonio propter præiudicium mariti, qui ex causa onerosa possidet. l. fin. §. si à socero. ff. quæ in fraud. credi. vbi not. Bart. cum quo. est magis communis opinio secundum Cyfuen. & Castillo in. l. 29. Tauri. Seguram in. l. coheredi. §. cum filiæ. col. 2. de vulgari. Cuius contrarium deciditur in dictis legibus regijs, vt etiam cōstante matrimonio reuocetur dos inofficiosa. Imo & de iure communi id verius aliquibus visum est. ex l. 1. C. de inoffi. dotibus. quæ generalis est. nec distinguit inter matrimonium constans, vel solutum. Sic etiam procedit. l. 2. C. de reuoca. hijs quæ in fraud. cred. Nec obstat tex. in. d. §. si à socero, quia loquitur simpliciter in dote, quæ per mariū possideretur titulo oneroso. nos autem loquimur in nimia

dote. Ille enim excessus non possidetur per maritum titulo oneroso, sed lucratiuo. l. si sponsus. §. circa. ff. de dona. inter virum. tradit Ripa. in l. Si vnquam. nu. 28. & ibi. Ti raq. verb. donatione largitus. nu. 69. C. de reuo. dona. & ideo potest etiam constante matrimonio reuocari. Quod tenuit Pau. in d. l. vnica. C. de inoffi. dotibus. Pala. Ruu. in. c. per vestras. §. 22. n. 10. & §. 24. nu. 3. Gomez nu. 34 in l. 29. Tauri. Molineus in tract. de donationib' factis in contractu matrimonij nu. 59 appellans communem opinionem erroris portentū. & Baeza de dote. c. 32. vbi latē comprobat. Sed omissio iure regio, ex quo quæstio hæc iam decisa est: de iure tamen communi, communis opinio Bar toli præcisa videtur ex text. in d. §. si a socero. Nam cum ius creditorum sit fortius iure filiorum in bonis patris, (cū legitima non debeatur nisi deductis debitis,) & creditores non reuocent dotem: vt ibi: ergo nec filij. quia si vinco vincentem te: a fortiori vincante. Nec satisfacit solutio, quod ille tex. loquatur simpliciter in dote: non autem in dote nimia, & inofficiosa. Quia satis nimia & inofficiosa est, quæ ex alienis bonis, fraude interueniente, constituitur, quæ adhuc non reuocatur, vt ibi. Nec distinctio illa inter dotem congruam, & excessiuam: (vt excessus possideatur titulo lucratiuo) iure probatur. Nam text. in d. §. circa. extra rem, agit & adhuc militat ratio tex. in d. §. si a socero. Cū satis excessiua sit dos, quæ excedit vires patrimonij, & de alieno soluitur. Iure itaque regio hoc cessat, & dos inofficiosa etiam constante matrimonio reuocatur, in quantum est inofficiosa. Quod probat text. in d. l. 3. tit. 8. lib. 5. ibi. *a quello en que son inofficiosas*. Nam, licet in donatione inofficiosa facta extraneo distinguatur: an sit inofficiosa re & consilio, an re

an re tantum: ad hoc, vt in totum, vel in excessu reuocetur: Donatio tamen inofficiosa facta filio, sine vlla distinctione, solum reuocatur in excessu, secundum Bart. nu. 3. in l. 1. C. de inoffi. donatio. & in l. Titia Seio. §. imperator. de lega. 2. communiter receptum secundum Rubeum. ibi. nu. 139. & Couarru. lib. 1. variarum. c. 19. nu. 12.

Interim aduertendum est, onus probandi donationem fuisse inofficiosam semper incumbere ei, qui agit. l. cum de lege. ff. de probationi. vbi gl. recepta communiter per oēs ibi secundum Corneum, & Iass. in l. fin. §. licentiam. C. de iure delibe. Couarr. lib. 2. variar. c. 6. nu. 3.

Et ex ratione huius tex. quatenus inofficiositas donatio- nis regulatur secundum tempus mortis: idem dices esse in tertio, de quo descendentes possunt disponere in præiudicium ascendentium: vt eius inofficiositas reguletur secundum bona relicta tempore mortis. cum sit eadem ratio. & vtraque successio sit æquiparata. l. nam & si parentibus. ff. de inoffi. testam. l. 1. tit. 8. lib. 5. copila.

1. *Æstimatio bonorum in materia collationis tempore mortis attenditur.*
2. *Melioramēta rei donata deducuntur, pro ea æstimāda.*
3. *Diminutio vel augmentum contingens post mortem testa- toris ad hæredes pertinet.*

Alo que sus bienes valieren. Ex quo cūque successu bo- norum valor creuerit, vel diminuatur, etiam si ex solo cur- su temporis. Quod est regulare in materia collationis, ar- gumento. gl. in l. illud. verb. lucrum. C. de colla. vbi id not. Pau. nu. 5. & Alex. nu. 3. & Grego. in princ. titu. 15. part. 6. verb. contar. Nisi valor creuerit propter laborem filij ex ædificijs, & plantis. secundum Fulgo. Roma. Pau. &

alios

II

Couarr. lib. 2. variar. c. 6. nu. 3.

12

no. 3.

Glossa

3

1

2

- 3 alios in d. l. illud. Soci. conf. 64. lib. 1. Post mortem autē patris diminutio vel augmentum ad hæredes pertinet. l. Si patronum. de bonis liber. & sequuntur omnes in. l. in ratione. ad. l. Falci. ut potest videri per Alex. ibi num. 6. idem probat. l. 3. tit. 11. part. 6. & tradit Grego. in. l. 17. tit. 11. part. 5. verb. estimando.

1 *Melioratio irrevocabilis potest decrescere per diminutionem bonorum.*

Alienatio bonorum citra fraudem permessa est in praeiudicium meliorationis irrevocabilis.

2 *Melioratio irrevocabilis cum assignatione rei tradita potest decrescere, si bona alienentur citra fraudem, & res assignata excedat tertium & quintum secundum tempus mortis.*

3 *Alienatio rei sine traditione assignata pro melioratione irrevocabili permessa est.*

4 *Donatio rei certa reducitur ad valorem tertij & quinti secundum tempus mortis.*

5 *Alienatio permessa melioranti in damnum donationis, omni fraude carere debet.*

6 *Alienatione permessa in damnum meliorationis, donatio interdicta est.*

7 *Donatio sequens, etiam ex causa necessaria doris, non praeiudicat meliorationi irrevocabili praecedenti.*

8 *Melioratio, licet sit reducenda ad tempus mortis, non est conditionalis.*

9 *Donatio*

- 9 Donatio tertij bonorum, qua erunt cum moriar, con-
ditionalis est.
- 10 Condicio legalis semper habetur pro expressa, & nu. 22
- 11 Filius statim potest agere ad donationem quota irreuo-
cabilem, licet sit postea reducenda ad tempus mortis.
- 12 Donatio quota refertur ad tempus mortis quoad quanti-
tatem, non quoad valorem.
- 13 Quarella non datur viuo donatore.
- 14 Legitima non debetur viuo patre.
- 15 Donatio inofficiosa ex nunc, non rescinditur viuo patre.
- 16 Donatio omnium bonorum non rescinditur per quarellā
viuo patre.
- 17 Donatio omnium bonorum iure regio non valet.
- 18 Donatio omnium bonorum facta ei, cui in aliquo potest
fieri, solum est nulla in excessu.
- 19 L. Si quis argentū. §. sed si quis. C. de dona. declaratur.
- 20 L. 8. tit. 4. part. 5. declaratur.
- 21 Donatio inofficiosa habet querellam reservatam post
mortem.
- 23 Insinuatio non requiritur in donationibus ob causam.
- 24 Donatio simplex inter patrem & filium insinuationem
requirit.
- 25 L. Sācimus. §. si quis autē. C. de dona. explicatur.
- 26 Diuitia praesumuntur ex praterito.
- 27 Acquisitio in futurum potius praesumitur, quam
per-

perditio acquisitorum.

28 *Viuerē non praesumitur quis ex praeterito.*

Altiempo de su muerte. Poterit ergo pater interim dispo-
nere de bonis, seu quouis titulo alienare, omni fraude ces-
sante, quod est notabile. Nam re vera donatio tenuit à prin-
cipio irreuocabiliter. l. 1. supra. & tamen inuito donata-
rio possibile est, quod donatio euanescat: si parentis facul-
tates cessante fraude decreuerint: nam filius alienata reuo-
care non poterit. & hoc tenuit Castillo hic in principio. &
Gomez in. l. 17. Tauri. nu. 20.

2 Qui subiungit idem esse, etiam si melioratio sit assigna-
ta in aliqua re speciali, cuius sit tradita possessio. nam licet
ea alienari non possit, ex quo per traditionem transiit in
dominium, & possessionem filij: tamen si habito respectu
ad bona, quae pater reliquit tempore mortis, tertium & quin-
tum non capit talem rem assignatam: defalcatio fiet habito res-
pectu ad illud tempus.

3 Sed si facta esset melioratio quorū cum cōstituto iuxta le-
gem primā supra, & ex post facto sit facta assignatio in ali-
qua re, sine traditione vera, vel ficta: non prohiberetur alie-
natio rei assignatae. Nam licet melioratio irreuocabilis fue-
rit quoad quorā: non sic, quoad assignationem, iuxta ea
quae diximus in. l. 3. supr. gl. 2.

4 In donatione autem rei certae, cuius verē vel fictē sit tra-
dita possessio, licet de ea disponere pater non possit: redu-
ctio autem fiet ad valorem bonorum secundum tempus
mortis: vt hic.

5 In omni autem casu, quo patri alienatio bonorum, seu
dispositio permittitur, omnis fraus cessare debet, atque ita
do-

donare non poterit in præiudicium huius filij. l. 9. & 10. infra, & faciunt quæ dixi in. l. 3. supra glossam. 4. etiam si esset ex causa quamtuncunque necessaria inter filios: puta ex causa dotis, sic enim data non minuent præcedentem meliorationem. vt dicam. in. l. 9. infra gloss. 1. 6

Ex decisione autem huius textus (in quantum præcipit meliorationem regulari secundum bona relicta tempore mortis) videtur colligi, quod filius cui est in vita facta donatio tertij, non possit ante mortem patris quidquam petere. Cum melioratio seu donatio quorundam videatur esse conditionalis relata ad mortem: taliter, quod interim incertum est quid debeat, imo & incertum est, an aliquid debeat: quibus consequens videtur: vt petitio interim denegetur, ratione incertitudinis. Et licet videatur hoc solum procedere in donatione tertij reuocabili: idem videtur esse in donatione tertij irreuocabili, ex constituto, vel causa onerosa, iuxta l. 1. supra. ex qua ibi solū per constitutum vel causam onerosam donatio fit irreuocabilis: sed conditio, quæ resultat ex relatione ad tempus mortis, (de qua in hac lege) non videtur tolli. Vnde quemadmodum si pater donasset tertium bonorum suorum, quæ erunt cum morietur: conclusio est manifesta, quod filius in vita nihil petere poterit, quamtuncunque interueniat constitutum, vel causa onerosa: cum donatio sit conditionalis. l. Si hicum, qui meus erit. de legatis. l. 1. Nam & si cum moriar. cum lege præcedenti. ff. de cond. indeb. & ibi not. Idem videtur etiā si non exprimatur illa verba, quæ erunt cum moriar: cum id à lege ista subintelligatur, sicque conditio legalis ex natura actus, quæ semper habetur 8

- habetur pro expressa. l. 3. de legat. 1. & ibi notatur. Sed contrarium est veritas: Imo, quod donatio quorū irreuocabilis sit statim tradenda, de quo est casus expressus. in l. Si quis argentum. §. Sed & si quis. C. de donatio. idē probatur in. l. 6. supra. ibi. *sean obligados a lo hazer.* quod cum effectu intelligendum est. Non obstat tex. iste, in quantum similes donationes referuntur ad valorem bonorum secundum tempus mortis: Quia illud est ad effectum inuestigandi: utrum donatio sit inofficiosa, vel non: quod licet pendeat a valore bonorum secundum tempus mortis: interim donatio impeditur nec suspenditur sub ea occasione, quod incertum sit: an tempore mortis sit futura inofficiosa. Nam quærella inofficiosa donationis nō datur patri donanti, sed alijs filijs, & eis non cōpetit viuente donatore. l. 1. & fin. C. de inoffi. dona. Nam cum detur prætextu lationis legitimæ, & legitima non debeatur viuo patri. l. 1. §. si impuberi. ff. de colla. bonorum. donatio nō potest impediri ea occasione, & tradit Pala. Ru. in c. per vestras. §. 22. nu. 4. & §. 24. nu. 3. Segura. in. l. cohæredi. §. cū filia. col. 24. de vulga. Et loquuntur non solum quando donatio non est inofficiosa respectu bonorum præsentium, sed etiam si ex nunc esset inofficiosa: ut quia vni filio essent donata omnia bona, quod etiam tradunt Barr. & Bal. in. l. 1. C. de inoffi. dona. Salic. in. l. si totas. eo ritu. Tiraq. in. l. Si ynquā, in princ. nu. 91. C. de reuo. dona. Moline. in. trat. de donationibus factis in cōtractu matri. nu. 12. Qui licet in eo, quod dicunt donationem omnium bonorum non posse rescindi per quærellam, viuo patri: bene dicant. Ex remedio tamen legis. 69. Tauri. quæ est. l. 8. tit. 10. infra isto libr. §. poterit per patrem impugnari tanquam nulla: saltem in excessu legitimæ & tertij & quinti.

Quia

Quia licet donatio omnium bonorum (ex dicta lege regia) sit nulla in omnibus: sed quovies sit ei, cui in aliquo potest fieri, in eo conseruatur. ex traditis per Gomez in. d. l. 69. num. 2. Per quærellam autem donatio, quantumcunque inofficiosa respectu bonorum præsentium, non rescinditur viuo patre.

Et sic est intelligendus text. in dicta. l. si quis argentum. §. sed & si quis. C. de dona. ibi. *Si non de inofficiosis donationibus ratio in hoc reclamauerit.* Quæ verba licet glos. ibi. intelligat: vt eo casu non cogatur donator tradere: nisi quatenus cessaret quærella. Verius est, vt traditio non impediatur eo prætextu. cum remedium quærellæ, per quod id debet impediri, non competat nisi post mortem. Voluit autem text. dicere, quod per talem donationem non addimatur alijs filijs remedium quærellæ tempore comperenti.

Similiter est intelligendus tex. in. l. 8. titul. 4. part. 5. ibi. *Contranto q̄ finque en saluo a los hijos la su parte legitima, tambien en vida de su padre, como despues de su muerte.* Non vt filij statim agant quærella: sed vt donatio non præiudicet quærellæ competituræ. vt ibi intellexit Gregor. verbo en vida. in principio.

Non obstat, quod donatio quotæ, quæ erit cū moriar, sit codicionalis. Quoniā illud est, quia illa verba sunt expressa. vt in. d. l. sthicum, qui meus erit. Illa autem verba non insunt ex dispositione nostræ legis eo modo, quo ibi exprimuntur: vt scilicet, faciant conditionem: sed solum ad effectum reseruandi quærellam inofficiosa donationis, vt dictum est.

Ex decisione etiam huius legis infert Tello, in. l. 22. Tau. ri. q̄ non solum in donationibus ob causam excedentibus

X legi-

24

legitimam summam, non requiritur insinuatio: ex doctrina Bartoli, in l. 1. & in l. Modestinus. & in l. Aquilius. ff. de donat. communiter per omnes ibi recepta. Sed etiam in simplicibus donationibus seu meliorationibus, quas parentes faciunt, vel promittunt facere vni ex filiis: non solum si fiant in quota bonorum, sed etiam in re certa. Nam cum hæc ad tertium & quintum: vt in l. 10. infra: & istud ad tempus mortis referatur: vt hic, & exinde sit incertum cuius quantitatis sit futura donatio: requiri non debet insinuatio: cum non constet, an sit excessura legitimam summam, vel non. ex textu. in l. Sancinus. §. si quis autem. C. de donationib. per quem credit hanc esse meram veritatem.

Sed contrarium sine dubio tutius est, & in puncto iuris videtur mihi verius. Nam cum donatio inter patrem & filium de se ipse insinuationem requirat, l. donationes, quas parentes. C. de donatio. inter virum & iure regio omnis donatio excedens legitimam summam requirat etiam insinuationem. l. 9. titulo. 4. partit. 5. Hoc non reperitur correctum, nec immutatum. Non obstat, quod donatio referatur ad tempus mortis: & ex tali relatione sit possibile, quod non excedat legitimam summam. Quia satis est, quod à principio donatio valeat irrevocabiliter, excedatque legitimam summam: ad hoc, vt sit insinuanda.

25

Nec text. in dicto. §. si quis autem (qui singularis est, & alibi non reperitur secundum Bald. ibi.) à suo casu in argumentum extrahi debet. Nam licet probet, quod si quis promissit dare quotannis Titio certam quantitatem, (quæ per se insinuatione non indigeret) quousque vterque vivat, ita quod cuiusvis morte solutio cesseret: donatio in-

sinua-

insinuatione non eget. quia possibile est, quod quisvis eo-
 rum statim moriatur intra annum, & ex donatione re-
 sultet permissa quantitas: Amplius etiam probat secun-
 dum Salicetū, quod si in eadem specie sit facta mentio hæ-
 redum alterutrius, puta: promitto pro me, & meis hæredi-
 bus, tibi quousque viuas. Vel promitto quo ad vixero, ti-
 bi tuisq; hæredibus: tunc donatio excessiua præsumitur,
 & insinuatione eget. Et licet in primo casu pro Tello fa-
 ciat: in hoc secundo contra eum vrget. Nam etiam hic
 possibile est, quod is cuius vita finiri debet promissio in-
 tra annum moriatur: & tamen donatio insinuatione eget.
 Voluit autem Iustinianus, ibi, concordia illa decidere iu-
 ris consultorum varias sententias circa similem promif-
 sionem, & ex bono, & equo decreuit: vt in primo casu
 donatio non indigeret insinuatione, quia eius duratio al-
 tero ex duobus extrinsecis finiri debebat. Secus in secun-
 do: quia cum vna tantum via finiri deberet, aliquid am-
 plius firmitatis, quo ad durationem, habere videbatur. ac
 proinde prior summa quotannis soluenda exproabiliori
 iteratione facilius sperabatur excedere legitimam sum-
 mam. Sed hæc ad nostram materiam applicabilia non
 sunt: & si applicari debent: commodius applicantur ad ca-
 sum, quo insinuatio necessaria est, quam ad alterum, quo
 necessaria non est. Nam cum in dicto secundo casu, licet
 possibile sit illum, cuius vita finiri debet donatio, intra
 annum mori: adhuc donatio, tanquam excessiua, indiget
 insinuatione: nec sufficit fragilitas vite vnus ad præsu-
 mendum contrarium. Per consequens in nostro casu do-
 natio, quæ a principio est excessiua, insinuanda est: licet
 succedere possit, q̄ patris facultates minuantur. Imo & fra-
 giliior est vita hominis ad præsumendum, q̄ citius deficiet:

- 26 quā diuitiā vnus, vt casu euaneſcant & perdan̄tur. Nam
qui fuit diues, hodie etiam preſumitur talis. cum & domi-
nium, & poſſeſſio penes eum preſumantur eſſe, penes quē
27 erant in præterito. l. ſiue poſſidetis. C. de proba. & ibi not.
omnes. quia illa difficulter mutantur. l. ſi quis vi. §. differen-
tia. ff. de acquir. poſſeſſ. l. id, quod noſtrum, de regul. iuris.
Imo, & ex iuris præſumptione potius preſumitur, quod
homines in futurum acquirēt: quā quod perdant. l. ſi de
functus. C. arbi. tute. tradit Curtius conſ. fin. num. 3. Vi-
28 uere autem non præſumitur quis ex præterito, ſecundum
Bart. in l. ſiquidem. C. ſolu. matrimonio. argumento text.
in l. ſi tē minorem. C. de in integrum reſtit.

1 Pactum, quod in melioratione attendatur tēpus præſens,
& non tempus mortis: an valeat.

2 Pactum, q̄ filius contentus legitima ſecundum bona præ-
ſentia, non poſſit venire contra teſtamentum: non valet.

3 Iuramēto excluditur filius à querella, qui legitimam rece-
pit ſecundum bona præſentia.

4 Filius, qui ex iuramēto excluditur à quaerella, decreſcē-
tibus patris facultatibus, reſtituit fratribus exceſſum legi-
timæ, quā recepit habito reſpectu ad tempus mortis.

5 Filius melioratus, qui acceperit meliorationē ſecundum bona
præſentia cum pacto, q̄ amplius petere nō poſſit, excludi-
tur, etiam ſi patris facultates creuerint.

6 Decreſcētibus patris facultatibus: donatio, quæ tempore
mortis reperitur in officio ſarenuocatur in exceſſu, licet fue-
rit ſoluta ſecundū bona præſentia cū renūciatione hui⁹ legis.

Y no

¶ No al tiempo que se hizo la dicha mejoría. Nisi huius legis dispositioni renuntiatum sit: ut sic habeatur respectus ad bona secundum tempus donationis, valebit enim renuntiatio. Nam cum dispositio huius legis (quo ad meliorem rationem deducendam secundum tempus mortis) procedat ex æquiparatione legitimæ, in qua id etiam observatur. l. cum queritur. C. de inofficio. testamento. & dixi supra gloss. 2. merito in melioratione renuntiatio supradicta admitti debet: cum & in legitima admittatur, & ex hoc fundamento hoc tenet hic Tello, qui late persequitur.

Glossa

5

1

Verum eius opinio, quo ad legitimam attinet, dubia est. Nam licet dicta opinio, quod legitima possit in vita filio assignari secundum valorem bonorum, quæ pater habuerit tempore assignationis: cum pacto, quod legitimam habeat, & contra testamentum venire non possit, tunc assignatio legitimæ valeat: nec crescentibus, vel decrescentibus facultatibus augeri, vel minui possit, attribuitur Jacobo Butricario in l. pactum. C. de colla. & sic referant, sequantur & dicant communem plures quos hic Tello, refert, & sequitur.

2

Contrarium tamen saniori iudicio tenuerunt, & dicunt communem alii quam plures, quos refert & sequitur Coha. in c. quanvis pactum. 3. parte. §. 1. num. 2. & hanc teneo. ex tex. qui aperte decidit in l. si quando. §. illud, & §. & generaliter. C. de inofficio. testamento. Nam cum legitima debeatur filio secundum tempus mortis. d. l. cum queritur. C. de inofficio. testamento. ex pacto hoc immutari non potest: quin, eo non obstante, filius ad supplementum agat, secundum valorem bonorum tempore mortis. Quia ius hoc successione in pactum deduci non potest. l. pactum, quod dotali. C. de pactis, & filios ad paterna obsequia meritis potius, quam pactionibus astringendos esse consuluit Papinianus

relatus à Iustiniano. in. d. §. illud. Neque ad hunc text. satis facit contrariæ partis responsio, q̄ ibi non fuit soluta integra legitima. Quia hoc satis vrgeret, vt suppletio fieret secundum tempus assignationis: sed non ad hoc, vt attenderetur tempus mortis. Nam si assignatio valuit in vita: potius deberet confirmari per receptionem spontaneam partis. argumento. l. si cui res. de lega. 2. Nam valor assignationis à solutione non penderet: cum datum & promissum in hac materia eodem modo regulerentur. l. 6. supra, sed à pacto, quod improbatum est, etiā si plus legitima solueretur: vt recte aduertit Mincha. de succes. creatione. §. 17. nu. 16.

Nec in contrarium aliquid vrgent fundamenta contraria. Primum, q̄ in tali casu filius non excluditur ex vi pacti de non succedendo, quia illud sine dubio nullum esse fatetur: sed ex vi solutionis receptæ. quia pater in vita libere potest filio legitimam assignare secundum valorem bonorum præsentium. & sic hoc non est pactum de non succedendo, sed anticipata solutio eius, quod sibi debetur tempore mortis. in quo nec pater, nec filius, nec alij filij in aliquo prægrauantur. quia cū successus habeat se ad esse, vel non esse: ex actu de presenti nō potest considerari fauor vel damnum. l. de si de commissio. C. de transactio. Nam fundamentum in parte leue est, in parte falsum. Nam quando facultates patris in eodem statu permanferunt, fateri posset filium excludi nō ex vi pacti, quod etiam tunc improbatum est: sed quia iam habet, quod petere potest. Et hoc voluit Butrica. non bene à doctoribus perceptus. Cæterum si facultates immutate sint: iam filio non soluitur in vita, quod re vera habiturus est in morte: sed pacto & transactione incertum solutionis tempore mortis certificatur secundum bona præsentia. Et sic non tam solutio, quam pactum in tali assignatio-

ne versatur. Quod cum reprobaturum sit, substineri non potest ex eo, quod successus possit se habere pro & contra. & licet valeret inter pasciscentes: non video qualiter possit alijs filijs nocere, casu quo patris facultates minuatur. Nam cum tempore mortis donatio filij reperiatur inofficiosa: ipsi ex lege ad reuocandum admittuntur. l. i. C. de inoffic. dona. non obstante pacto inter alios, cui ipsi non consenserunt. l. filius pascendo. C. de pactis. l. nec filius. C. de rebus cred. vbi not. gloss. fin. & plura adducit.

Minus obstat tex. in l. cum quo de peculio. §. fin. ff. ad. l. falcid. quia ibi non loquitur inter filios. Et ibi idem solutum est in vita, quod ex quarta debebat post mortem heredi pertinere. Nec facultates testatoris creuerunt. Nec pactum in solutione interuenit. & licet interuenisset, procedit in quarta falcidia, cui licet legitima equiparetur. l. Papinianus. §. quarta autem. ff. de inofficio. testamento. tamē in ea non reperitur prohibitum pactum inter testatorem & heredem: cum & in totum hodie probiberi possit falcidia, authentica. sed cum testator. C. ad. l. falcid.

Minus obstat. l. i. §. si parens. ff. si quis à parente. sue. manumiss. Quia idem dico. ex gloss. ibi communiter recepta secundum Gomez. in l. 22. Tauri, num. 3. vel respondeo: vt per Minchac. vbi supra, qui etiam respondet ad text. in l. Papinianus. §. si quis mortis, & l. sed si non mortis. ff. de inofficio. testamento.

Minus obstat argumentum, quod tradit hic Tello. de dote, cuius inofficiositas regulatur secundum tempus assignationis: vt decrecentibus post modum patris facultatibus, alij filij non reuocent. Quia illud fauore matrimonij propter causam onerosam mariti ex privilegio introductum est.

LEX. 7. GLOS. 3.

- 3 Resoluo igitur, quod solatio vel assignatio legitima non obstante quouis pacto, regulari debet secundum tempus mortis. ex d. l. cum quaeritur. luncto. d. §. illud. & d. §. & generaliter. Nisi, & pactum iuramento confirmatum sit: ut agnoscant omnes secundum Cobarr. vbi supra. & tunc ex iuramento filius legabitur, ut crescentibus patris facultatibus, amplius non petat: Verū, eis decreascentibus, alij filij libere donationem, seu assignationem inofficiosam reuocabunt. Quia ex pacto quantumcūq; iurato, cui ipsi non cōsenserunt, sibi generari praeiudicium non potest. ex Bald. num 5. in. l. i. C. de inoffic. dona.
- 5 Quae omnia licet in legitima vera sint & plane procedāt: In melioratione tamen contrarium statuendum est, nam cum ea legitima non sit, nec pater compellatur integrum tertium donare: valebit quidem pactum inter patrem & filium: ut melioratione contentus, ratione tertij amplius nō petat: adhuc effectum, ut crescentibus patris facultatibus, filius quidquam amplius petere non possit: eis tamen de crescentibus, alij filij ex pacto hoc praeiudicari non debent. poterunt enim meliorationem, quae tempore mortis inofficiosa reperitur, reuocare. ex dictis iuribus. Nec obstat, quod eis forsan utile fuit meliorationem solui secundum bona praesentia: nam licet successus in contrarium fuerit: solum utilitas debet iudicari secundum tempus conuentionis. l. de fideicommissio. C. de transactio. Quia id esset, si ipsi pacto consensissent, ex superioribus. & sic requirit text. in dicta. l. si quando. §. illud. quod transactio inter omnes filios facta sit, ut omnibus prosit, vel noceat.
- 6

Quando

Quando el testamento se rompiere, o anulare, por causa de pretericion, o exheredacion: en el qual ouiere mejoria de tercio, o quinto: No por esso se rōpa, ni menos dexe de valer el dicho tercio, e quinto, como si el dicho testamento no se rompiesse.

- 1 Melioratio conseruatur rupto testamento ex causa præteritionis, vel exheredationis.
- 2 Testamentum quando, & qualiter rumpatur ex præteritione, vel ex exheredatione.

Rupto testamento ex causa præteritionis vel exheredationis, melioratio in eo facta non rumpitur, sed cōseruatur. & est lex. 2 4. Tauri.

Se rompiere, o anulare. Solet enim testamentum ex causa præteritionis, vel exheredationis quandoque rumpi, quandoque annullari. In quo Bart. in authentica. ex causa. C. de libe. præte. num. 12. ponit longam distinctionē, quæ est in omnibus magis communiter recepta per omnes. ibi. vt potest videri per Corneum, qui per membra profequitur. Et ego dictam distinctionem sequor, excepto vno casu, scilicet in filio in potestate præterito, inserta causa. Nā in hoc casu Bart. vult, qd testamentum sit nullum ipso iure, prout tenuit glo. in authentica. de hered. & falci. §. exheredatos. versi. noluit. communiter recepta secundū Corneū, vbi supr. nu. 75. & Alex. nu. 12. in authentica. nō licet. C. de

X 5 libe.

Glossa

1

1

2

libe. p̄te. & Gomezium lib. 1. cap. 11. num. 2. Cuius cō-
 trarium verius mihi videtur, imo q̄ tunc testamentū mero
 iure valeat: vt probat tex. cui haecenus non est assignata iu-
 sta responsio. in authent. vt cum de appellatione cognosci-
 tur. §. siue igitur. ibi. (suam firmitatem,) & in dicta authen-
 tica, non licet. ibi. (nisi.) quibus probatur: q̄, probata causa
 inserta, testamentum remanet in sua firmitate, ergo valuit
 à principio. Alias si esset nullum, hæres scriptus non posset
 addire. l. 1. §. fin. ff. si tabul. testamenti nullę extabunt. ne-
 que filius haberet legitimam contradictorem, cum quo liti-
 garet, & intentaret querellam: cum ille qui non potest ad-
 dire, non cogitur esse aduersarius contra testamentum. l. 1.
 §. denuntiari. ff. de ventre inspi. Si autem dixeris testamē-
 tum esse in suspenso, quousque causa inserta probetur, vel
 non: esset maius inconueniens. l. fin. C. communia p̄di.
 Valet igitur testamentum mero iure. prout tenuit Salicet.
 in dicta authentica ex causa. nu. 7. quem licet reprehendat
 Alexand. in. d. authentica. non licet. num. 12. ex eo, quia le-
 ges nouæ introductę in fauorem filiorum retorquerentur
 in eorum damnum: vera est opinio Saliceti, nec obstat ratio
 Alexand. quia effectus docet contrarium, q̄ leges nouæ
 non fuerint in omnibus introductę in fauorem filiorum. &
 hanc opinionem Salic. sequitur Gomez, tomo. 1. cap. 11. nu.
 2. & 3. & comprobatur in. l. 10. tit. 7. part. 6.

Emendato igitur hoc casu ex Bart. vbi supra. & inhæren-
 do literę tex. in. d. authent. vt cum de appellatione cognos-
 §. aliud quoque. cum sequentibus. qui ad illum referuntur,
 inhærendo etiam literę text. in. d. l. partite, collige tres se-
 quentes conclusiones.

Prima. omnis p̄terito, siue ex hereditario, in qua causa le-
 gitima non inseritur, reddit testamentum ipso iure nullum
 indi-

indistincte. nec refert sit filius in potestate, vel emācipatus: vel sit facta à linea paterna, vel materna: vel è contra, delinea paterna vel materna: & omnibus competit ius dicēdi nullum. quia præteritio vel exhæredatio tunc peccat in forma tradita in dicta authentica.

Secunda, omnis præteritio vel exhæredatio inserta causa legitima vera & probata per hæredem, excludit præteritū vel exhæredatum, & testamentum remanet firmum.

Tertia cōclusio, omnis præteritio vel exhæredatio inserta causa legitima, sed falsa vel nō probata, non reddit testamentum nullum ipso iure: nam valet mero iure, sed venit rescindendum per querellam, vel per contra tabulas. & hæc est veritas & materie resolutio, in qua fastidiosè nimis laborāt. dd in. d. authent. non licet. & in. d. authent. ex causa. fructus inuestigationis est quē ponit Gomez, vbi sup. nu. 4.

1 *Prælegata conseruantur rupto testamento ex causa exhæredationis, vel præteritionis.*

2 *Prælegata conseruantur in testamento, in quo non est scriptus hæres, vel scriptus repudiauit.*

3 *Melioratio relicta titulo institutionis, an conseruetur rupto testamento, ex causa præteri: vel exhæreda.*

4 *Voluntas patris in testamento inualido seruat in filiis abintestato.*

5 *Clausula codicillaris, semper censetur apposita in testamento inter liberos, alij contra, nu. 7.*

6 *Clausula codicillaris conseruat, rupto testamento ex causa præteritionis, vel exhæredationis.*

8 *Clausula codicillaris expressa conseruat, rupto testamento ex causa præteritionis, vel exhæredationis.*

Glossa 9. *Clausula codicillaris ex p̄sa operat̄ repetitionē ab intestato.*
Por causa de pretericion, o exheredacion. Idem di-

2
 1
 2
 1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000

Sed quid si melioratio sit relicta titulo institutionis: vt in exemplo, quod ponit Gomez, hic nu. 3. versic. Tertio prince paliter. Scilicet, quādo post institutos tres vel quatuor filios, alter est preteritus vel exheredatus, & alter nominatim in tertio & quinto institutus. Potest etiam poni exemplum: quando ex duobus filiis, alter est in legitima institutus: alter in reliquo. qui in effectu reportat meliorationem terrij, & quinti. vt dixi in. l. 2. supra glo. 6. Palac. Ruuios, hic num. 5. tenet, q̄ ex quo institutiones non conseruātur per authenticam. ex causa. C. de liber. prate. talis institutio annullabitur.

Gomez, cōtra: imo, q̄ iste filius (rupta institutione) succedet ab intestato in sua legitima, & insuper habeat excessum illum meliorationis, qui est supra legitimam. Quasi dicat, q̄ institutus in tertio & quinto censeatur institutus in legitima, & melioratus in excessu: & illum excessum, tanquam prælegatum & fidei commissum, habeat ab intestato, & in super legitimā: quam licet non habeat ex institutione, quæ rupta est: illam consequitur tanquam hæres ab intestato.

4
 Fundatur duabus rationibus. Prima, quia voluntas patris quantumcūq; ex solemnitatis defectu inualida, seruatur inter filios ab intestato. argumento. l. fin. C. famil. hercisc.

Secunda, quia in testamento inter filios semper cense-
tur apposita clausula codicillaris. Quod facit: vt actus valeat
meliori modo, quo possit. glos. recepta. verbo. non valuit
in l. cohæredi. §. cum filiæ. de vulgari. quæ est communiter
approbata per omnes ibi, & in l. hac consultißima. §. ex im-
perfecto. C. de testamentis. vt potest videri per Gomez, in
l. 3. Tauri, num. 62. & Mincha. de successione creatione. §.
21. num. 64.

Illud etiam verum, & magis communiter receptum est;
vt annullato vel rescisso testamēto ex causa præteritionis,
vel ex hæredationis, iuxta terminos tex. in dicta authen-
tica. ex causa: tunc clausula codicillaris posita in testamen-
to operetur repetitionem fideicommissi à venientibus ab
intestato. vt probatur in l. generaliter. §. ex testamento.
ff. de fideicomm. libert. & tenet Bart. num. 13. & 14. in l. 1.
ff. de iure codicil. & in l. ex ea. §. fin. de testamentis. cuius
opinio est recepta communiter, secundum Alex. num. 13.
& Corneum, num. 152. in d. authentica. ex causa, & est opi-
nio sine dubio, secundum Iass. ibi. num. 22.

Ex quibus necessario videtur inferri, quod licet verū sit,
quod testamentum inter liberos annulletur ex causa præte-
ritiois vel ex hæredationis, ex quo peccat in forma. l. filio
præterito. ff. de iniusto, rupto. l. 1. in fine. ff. si tabulæ testa-
menti nullæ exta. Et tenet Imo in dict. l. filio præterito. Bal.
Angel. & Corneus in dict. §. ex imperfecto. Benedictus in
cap. Raynurius. verbo. testamentum. El primero. nu. 89.
& est communis secundum Mincha. de success. creatione.
§. 21. num. 63. Tamen ex quo tale testamentum semper ha-
bet clausulam codicillarem, & ea operatur repetitionem
ab intestato: semper ex tali testamento succeditur ab inte-
stato secundum partes, & portiones, quas pater distribue-

rat

rat in testamento. Eandem opinionem tenet ipsemet Gometz, in. l. 3. Tauri, num. 64. & Minchac. de successiōnū. progress. § 30. num. 46.

7 Eorum tamen opinio dubia est, & in puncto iuris quo ad nostram quæstionem falsa. Nam quod tradit glos. in dict. §. cum filiæ. quod testamentum inter liberos videretur semper habere clausulam codicillarem: licet ex supra relatis constet communiter id receptum esse: non desunt, qui contrarium teneant, & receptionem opinionem dicant: uti constat ex Tiraquel. in. l. si vnquam de reuoc. donat. verbo. liberis. num. 86. Gualden. de arte testandi. titulo. 3. cautela. 1. num. 7. Alciatum, lib. 1. de verborum significatione, col. 27. & additio ad Alciatum de præsumpt. reg. 1. præsumptione. 28. num. 7. Minchac. de succes. progress. §. 30. num. 43. Et hæc regula generalis est, ut testamentum solemnitatis defectuosum non sustineatur in viam codicillorum, nisi expresse actum sit. l. 1. ff. de iure codicillorum. l. si idem. C. de codicill.

Ex quibus redditur dubia propositio glossæ. in. d. §. cum filiæ, Et quo ad præsentem quæstionem, de repetitione ab intestato, supradicta opinio Gometij falsa est. Nam dato, quod propositio glossæ in. d. §. cum filiæ. esset vera, falsum tamen est, quod clausula codicillaris tacita operetur hunc effectum in testamento inter liberos: ut rupto testamento ex causa præteritionis vel ex hæredationis, filij ab intestato succedant secundum portiones assignatas in testamento, per viam fideicommissi. Quia verius est: ut ex æquis portionibus omnes admittantur. Nam cum institutiones hæredum in totum annullentur ex causa præteritionis vel ex hæredationis, non solum quando causa legitima inferri non est, quo casu testamentum à principio nullum est: verum etiam si inferri sit falsa

falsa, vel ab herede non probata: nam tunc (licet testamētū à principio mero iure valeat) modo rescindat per querellā, modo per contra tabulas: utrūq; remedium institutiones hæredū in totum rescindit, & quo ad eas reducit rem ad causam intestati. vt in. dicta authentica. ex causa, & in corpore vnde sumitur. C. de libe. præ. Rescissis igitur vel annullatis institutionibus, lex expressa est: vt liberi omnes, ad misso præterito, vel exhæredato, ex æquis portionibus ab intestato admittantur. authent. vt cū de appel. cognoscitur. §. siue igitur. ibi. *Quantū ad institutionem hæredum pertinet testamento euacuato ad parentum hereditatem liberos tanquam ab intestato ex æqua parte peruenire.* Quem sic indistincte intelligit Greg. in l. fin. tit. 8. part. 6. verbo. loquebrantasse. Nec generalis decisio tex. restringi debet ad casum, quando ipsi filij essent æqualiter instituti. esset enim manifesta diuinatio, & indubitabilis decisio. Procedit ergo tex. indistincte, & sic manifeste probat, quòd in testamento inter liberos, vel clausula codicillaris non subintelligitur, vel subintellecta nō operatur eo casu repetitionem ab intestato.

Quod si clausula codicillaris expressa esset, & liberi essent ex partibus inæqualibus instituti: fatendum esset, quòd rupto vel annullato testamento operaretur dictum effectū fideicommissi ab intestato. vt tenet Bartol. in l. 1. ff. de iure codic. num. 16. in fine. cum quo transeunt omnes ibi. teste Alex. cōsi. 161. nu. 3. lib. 2. & est cōmunis opinio secūdū Gualden. de arte testādi. tit. 3. cautela. 1. nu. 4. Clausula enim codicillaris expressa conseruatur, & nō rumpitur, rupto testamēto ex causa præteritionis vel exhæredationis: vt resoluit Gualden. vbi supra, & Igneus in d. authent. ex causa. n. 179.

Re-

9

Rescissis igitur eo casu institutionibus: clausula codicillaris expressa operabitur restitutionem excessus illius; in quo ille erat prelatus institutis; reliquum autem diuidetur inter omnes equaliter admissio praterito vel exheredato.

Ex superioribus itaque deduces, quod text. hic quatenus rupto testamento ex causa prateritionis vel exheredationis conseruat meliorationem: de ea loquitur, quæ relicta est titulo particulari: nam si relicta sit titulo vniuersali institutionis: de ea, prout de institutione, iudicandum est. & faciunt quæ dixi, in l. 5. supra. glōf. r.

1 Legata nō cōseruātur, rupto testamēto ex causa prateritionis ignorāter factæ.

2 Melioratio nō rumpitur, rupto testamēto ex causa prateritionis ignorāter factæ.

3 Legata relicta à filio nō rumpūtur, rupto testamēto ex prateritione ignorāter facta.

4 Melioratio relicta filio vnico titulo particulari, an rūpatur rupto testamēto propter filium postea natū, qui sit prateritus, quod nō.

5 Rupto testamēto ex prateritione filij, de quo testator cogitauit, nō rūpūtur legata.

6 Melioratio relicta rūpēti nō cōseruatur.

Glossa

3

No por esso se rompa. Limitat hic Gomez: nisi testamētum rumperetur ob prateritionem ignoranter factam: tūc enim annullabitur melioratio. cū eo casu reliqua etiam legata annullentur. argumento text. in l. si cum vel in vtero. C. de testamento mili. facit l. si vnquam. C. de reuoc. donat.

vbi

vbi donatio inter viuos (quæ est firmior) reuocatur suscep-
tis liberis, de quibus donator non cogitauit. & est hoc de
mente text. in corpore, vnde sumpta est dicta authentica. ex
causa. scilicet, in authentico, vt cum de appell. cognosc. §. si
ue igitur. ibi. *Ne liberi falsis accusationibus condemnentur,
vel aliquam circūscriptionem in parētū substantijs patiantur.*

Quæ rationes adaptari nō possunt, nisi ad exhæredationē,
vel præteritionem scienter factam. Prout tenuit Bart. in. d.
authentica. ex causa. num. 4. cuius opinio est magis com-
muniter recepta, vt constat ex Alexand. nu. 16. Corneo. nu.
38. Curtio. nu. 17. Iass. nu. 3. ibi. & Alex. cōsi. 41. volum. 1.

Ceterum contrariam opinionem magnis & efficacibus
argumentis tenet Bald. Salic. Fulgo. & Igneus. ibi. & Imo. in
l. filio præterito. ff. de iniusto. rupto. Vbi Bald. refert hoc
cōsuluisse Signorolū, & collegium Mediolanense, & idē
tenuerunt alij plures, quos refert & sequitur Aretin. consi.
24. & horum opinio & fundamenta nimis grauant Cor-
neum, & Alexand. qui cum de rigore iuris hanc veriore
dicant, tandem Bartoli, & aliorum autoritati cādunt. quā
etiam sequitur, & communem dicit Ripa. in. l. si vnquam
num. 41. C. de reuoc. donat.

In terminis autem nostræ legis agentis de melioratione
inter liberos, videtur legē nostram nihil distinguentem in-
ter præteritionem scienter, vel ignoranter factam: in distin-
cte, singulari ratione, intelligēdam esse: vt vtrūque casu me-
lioratio conferuetur. Nā cum quæstio hæc non à iure, sed
à testatoris voluntate dependeat: vt supracitati omnes
agnoscunt: euident est in hoc testatoris voluntas: qui cum
in hac melioratione filium melioratum alijs non ignoratis
prætulerit, eadem, & maiori ratione censendus est voluisse
se præferre filio ignorato.

3

Et pro hoc facit quod tradit Bald. in l. Titius. delibe. præter. & in l. filio præterito. de iniusto, rupto, quem sequitur Corneus in d. authentica. ex causa, num. 49. scilicet, quod per præteritionem ignoranter factam non reuocantur legata relicta in testamento, ubi alij filij erant hæredes scripti, ex coniecturata mente defuncti: qui prout scriptos legatis grauauit, ita grauasset, quem ignoranter præterijt. Quæ ratio & coniectura grauius vrget in melioratione, quæ non extraneis, sed vni filio relicta est. Iuxta tradita ab eodem Bal. nu. 10. & Corneo, num. 50. in d. authentica. ex causa. Et licet ad huc restet scrupulus, quod forsan pater non meliorasset, si cogitaret de filio ignorato, propter quem aliorum legitima minuitur, sine detrimento meliorationis. Ratio hæc non est certa, nec vrget sine replica. Solum operatur, vt res sit dubia, & ignoretur quid pater facturus esset. In eo igitur dubio plures & efficaciores rationes extant, vt expressa voluntas meliorantis seruetur, quam vt euertatur. Quæ opinio conuincitur ex ea ratione, & opinione, quam tradidimus supra in l. i. glos. fin. scilicet, quod donatio facta vnico filio, vel vni ex pluribus non reuocatur, quoad tertium & quintum, propter natiuitatem aliorum. de quo ibi.

4

Quæ omnia cum sine dubio procedant in melioratione testamento relicta vni ex pluribus, in eo videtur magis dubium: vtum relicta vnico conseruetur natis alijs postea, qui sint præteriti. Videtur, quod non conseruetur. Primo, quia melioratio non valet. Tum, quia non habet locum, quando est vnicus filius. ex communi opinione de qua in l. ii. infra. glos. 10. Tum etiam, quia legatum à se ipso relictum nullum est. l. Titia. §. i. l. fin. §. Seio. delegat. 2. ac proinde non conseruatur. ex dicta authentica. ex causa. secundum Angel. & Imol. quos refert, & sequitur Corneus, ibi.

ibi. num. 122. & per consequens nec ex nostro text. qui est similis illi. Secundo, quia illa communis opinio Bart. in d. authentica. ex causa, num. 4. in hoc casu subterfugi non potest. cum eius fundamenta relata per Ripam in dicta. l. si vnquam, num. 41. huic casui magis quadrent, arctiusque conuincant: vt melioratio non teneat. cessentque rationes contrariae, quibus in superiori casu tenuimus conseruari. Nam ibi ideo conseruari meliorationem diximus, quia quando est facta vni ex pluribus euidentis est testatoris voluntas, qui sicut hunc prætulit non ignoratis: praeferret etiam ignorato, qui prætulitur minus dilectus. quæ præsumptio cessat, quando melioratio est facta vnico.

Sed adhuc teneo idem, quod in superiori casu: scilicet, quod melioratio conseruetur. Nam ex quo est facta titulo particulari: satis in hoc constat de voluntate testatoris, qui meliorando vnicum titulo particulari, videtur de liberis futuris cogitasse, & in eum casum valorem meliorationis conseruasse. Quod est de mente scribentium in d. authentica. ex causa, quatenus declarant, quod si testator in specie vel etiam in genere cogitauit de filiis futuris, eorum præteritio non nocet legatis, sed conseruatur, ex dicta. authentica. quod tenuerunt Bald. Angel. & Paul. quos refert & sequitur Cornens, ibi. num. 47. & pro hoc conducunt etiam ea, quæ tradidimus in. l. i. supra, glos. fin. de donatione facta filio vnico titulo expresse meliorationis. Non obstant contraria. quia respondeo, prout respondi. in. l. 5. glos. 1. supra.

Limitant etiam nostri omnes hic dispositionem huius text. vt non procedat in melioratione relicta ipsi filio præterito, vel exheredato. in quo concordant omnes hic Castillo. Palac. Ruuios, Gomez, Tello, & Segura in. l. 3. §. fin. num. 101. deliber. & posthu. & Gregor. in. l. fin. titulo. 8.

part. 6. verbo. mandas, & est doctrina de sumpta à Bartolo in dicta authentica. ex causa, num. 19. & in l. filio præterito. num. 13. de iniusto, rupto. vbi vult, quod licet per illam authenticam conseruentur legata: non tamen conseruantur relicta ipsis præteritis vel exhæredatis. cum impugnâs iudicium testatoris non debeat ex eo aliquid consequi. l. Papinianus. §. meminisse. ff. de in officioso testamento. l. filium. §. omnibus l. virilis. §. si quis ex liberis. ff. delegat. præstan. l. quæsum. de acquir. hæred. cum alijs. Et licet non desint, qui contrarium sustineant, & in puncto iuris verius esse dicant: vt defendunt Fulgos. nu. 45. & Igneus, num. 204. in dicta authentica. ex causa. Opinio tamen Bartoli est magis communiter recepta, secundum Corneum, num. 124. Curtium. num. 59. Iass. numer. 15. ibi. Alexand. Iass. & Fulgo. in l. maximum vitium. C. deliber. præter. Alexand. in l. 1. §. fin. de vulgari. circa quod est videnda longa distinctio Cornei, vbi supra, num. 133.

- 1 *Rupto testamento ex causa præteritionis, vel exhæredationis multa conseruantur.*
- 2 *Pupillaris substitutio non conseruatur, rupto testamento ex præterito. vel exhæredatione.*
- 3 *Vicia præteritionis, & exhæredationis ex æquata sunt.*
- 4 *Quærella qualiter rumpat testamentum.*
- 5 *Bonorum possessio cōtratabulas qualiter rumpat testamētū.*
- 6 *Quærella & contratab. eodem modo rumpunt hodie.*
- 7 *Intestatus decedit testator, licet contenta in testamento conseruentur ex authentica. ex causa. & ex l. 1. tit. 4. lib. 5.*
- 8 *Substitutio pupillaris requirit additionē ex testamento.*

- 9 *Substitutio pupillaris facta exheredato, exclusa matre, crudelis est, & odiosa.*
- 10 *Pupillaris substitutio nō potest hodie fieri praeterito, vel exheredato.*
- 11 *Exheredatio non substatetur ex authentica. ex causa, nec ex. l. 1. titul. 4. lib. 5.*
- 12 *Contenta in testamento conseruantur iure regio, etiam si non sit haeres scriptus, vel scriptus repudians.*
- 13 *Cōditio, si addeatur hereditas, nihil operatur: nec impedit, quin legata debeantur ab intestato, ex. l. 1. tit. 4. lib. 5.*

Glossa

El dicho tercio y quinto. Conseruantur & alia multa, de quibus in autentico, vt cum de appellatione cognoscitur. §. siue igitur omnes memoratas. ex qua extracta est dicta autentica. ex causa. Qualia sunt legata, fideicommissa, libertates, tutorum dationes, executorum constitutiones, & alia quae explicat ibi Corneus, nu. 16. Quae omnia, quae singulatim enumerauit text. in. d. §. siue igitur. vnico verbo complexa est autentica. ex causa. ibi. *Cetera nanq. firma permanent.*

Pupillaris autem substitutio (licet alias soleat appellatio ne ceterorum contineri. vt in. l. qui plures liberos. §. & si a patre. ff. de vulgari) in proposito tamen valde controuersum est: vtrum substatetur. Illa est magis cō unis opinio, quod sic. vt potest videri per omnes doctores: tam in dicta autentica. ex causa, quam in. l. 1. §. fin. & in. l. 2. ff. de vulgari non solum quando facta fuit filio instituto, alio praeterito: sed etiam si facta fuit ipsi praeterito, vel exheredato. vt bene aduertit Alex. in. d. §. fin. & melius Rip. in. d. l. 2. n. 32.

LEX. 8. GLOS. 4.

Contrariam opinionem tenuerunt Dynus, Petrus & Vtramontani, intelligentes, quod per illam authenticam cōseruabantur ea, quæ sine institutione poterant consistere: non vero ea, quæ necessario requirebant institutionē: qualis est pupillaris substitutio. l. 1. §. fin. de vulga. §. liberis. instituta. de pupill. & hanc opinionem defendit Cobarru. in. c. Raynutius. §. 6. num. 4. maxime de iure regio attenta. l. 10. tit. 5. part. 6. versiculo. Orrofi. cui dicit non ob stare. l. 1. tit. 4. lib. 5. copila. quia similiter debet intelligi in ijs, quæ possunt sine institutione consistere. & in hanc partem inclinat Gregor. in d. l. partitæ. Contra quos nouissime insurgit Tello, in. l. 3. Tauri. 4. parte, per totam. Cuius argumenta profecto non sunt contemnenda. Sed quidquid sit de iure communi, multum stringit dicta lex partitæ, quæ generaliter loquitur, & magis adaptatur ad casum exheredationis vel præteritionis, quam ad solennitatis defectum. vt volebat Tello. vt colligitur ex verbo. (Quebrantado.) Alias si text. tractaret solum de nullitate testamenti ex defectu solennitatis necesse non erat, q̃ exprimeret pupillarem corruiere: cum omnia contenta corruerent. loquitur ergo generaliter, & sic debet intelligi: etiam in casu præteritionis vel exheredationis, vt tunc pupillaris corruat. Et licet in puncto iuris communis opinio vera esset: hæc tamen lex partitæ contrarium approbat, quæ ex dicta lege. l. 1. tit. 4. lib. 5. correctæ non est, sed eodem modo debet intelligi.

- 3 Loquuntur autem supracitati autores in hoc puncto indistincte tam in filio præterito, quam in exheredato. cum hodie vitia hæc præteritionis & exheredationis sint exequara. authentica, vt cum de appel. cognosc. §. aliud quoq; capitulum. cum sequent. non solum quando causa legitima non est inserta, quo casu vtrumque vitium, sine distinctione annullat

annullat testamentum ipso iure. secundum communem
sententiam de qua per Alex.num.2.& Corne.num. 88. in
.d. authentica. ex causa, quæ approbatur in.l.10. tit. 7. part.
6. ubi glos. versic. Ca de otra guisa. Verum etiam si causa
legitima inserta sit. quo casu testamentum valet mero iure,
vt supra in princ. dictum fuit: & filius necesse habet venire
per quærellam, vel per contra tabulas: quæ remedia non
rumpebat in totum. Nam quærella solum dabatur pro par
te, quam quærellans esset habiturus ab intestato: & non
dabatur contra illum, qui nihil amplius habebat, quam
esset habiturus ab intestato: l. mater decedens. l. circa.
ff. de in officioso. testamento: & tunc legata annulla
bantur similiter pro parte, qua institutio annullabatur.
l. cum duobus. C. de in officioso. testamento. Pupilla
ris autem substitutio in totum valebat, & ad eius valorem
sufficiebat, & institutio scripta saltem pro parte valeret. l.
Papinianus. §. sed neque impuberis. ff. de in officio. testamē
to. Similiter bonorum possessio contra tabulas, licet esset
remedium rescindens, tamen de iure digestorū. distingue
batur: vtrum daretur suo an emancipato. Nam si suo: in to
tum rumpebat, & omnia annullabantur. l. is qui. ff. de legat.
præstan. cum etiam eo casu de suo iure civili testamentum
esset ipso iure nullum. l. posthumo. nato. C. de cōtratab. &
per consequens annullabatur pupillaris substitutio. l. 2. §. 1.
de vulgari. Si tamen daretur emancipato: tunc licet contra
tabulas etiam rumperet in totum. l. cum emancipatus. ff. de
contratabu. Tamen quia testamentum valebat de iure ci
uili: non poterat annullari per remedium prætorium. quin
saltem vacuum nomen hæredis substineretur. §. quos autē.
instituta. de bonorum possess. & illud sufficiebat ad substi
nendam & validandam pupillarem. l. ex duobus. §. fin. ff.

- 6 de vulga. Tamen hodie, quando causa legitima est inserta in præteritione, vel exheredatione: cum testamentū valeat mero iure: quocunque remedio filius veniat: testamentū, quo ad institutiones hæredum semper in totum annullatur. vt in dicta authentica, vt cum de appellat. cogn. §. siue igitur. vel, vt aptius dicam, institutiones ipsæ annullantur. Quibus annullatis, licet testamentum in reliquo valeat: tamen quia testator decedit intestatus: non solum in terminis dictæ authenticæ. ex causa. vt probat text. in dict.
- 7 §. siue igitur. ibi. *Tanquam abintestato*. Sed etiam in terminis dictæ. l. 1. titulo. 4. lib. 5. in vtroque eius casu: tam quādo nullus hæres scriptus est, quam quando scriptus non addiuit: vt bene aduertit Minchac. de successione creatione. §. 20. num. 149. Consequens est. vt substitutio non valeat, quæ abintestato valere non potest. Cum non solum requirat, quod hæres sit scriptus: sed etiam quod hæreditatē ex testamento addeat. l. 2. §. adeo. de vulgari. Et eo libentius huic Ultramōtanorum opinioni accedo: Quia pupillaris substitutio, per quam mater & legitimi hæredes pupilli excluduntur, odiosa potius, quam fauorabilis est. maxime si fieret ipsi filio præterito vel exheredato: Quod de iure digestorum poterat. l. cohæredi. §. cum filia. ff. de vulgari. §. non solum. instituta de pupillari substit. Nā tunc crudele nimis iudicium patris est, qui non solum filium à sua hæreditate excludit, verum ab hæreditate pupilli excludit.
- 9 etiam matrē, legitimōsque eius hæredes. Licet de iure codicis pupillus non possit exheredari. l. si quis in suo. §. legis. C. de inofficioso testamento.
- 10

Ex causa etiam præteritionis, vel exheredationis rupto testamento. Inter reliqua quæ conseruantur, non conseruabi-

uabitur exhæredatio ritè & recte facta. Sed ea, quemadmodum & institutiones, annullabitur, cum exhæredatio ab intestato valere non possit. l. filium. §. sed cum exhæredatio. ff. de contratibus. l. si patronus. §. ex testamento. ff. de bonis libertorum. cum requirat omnino hæreditatis additionem. Quin & iure authenticorū exhæredatio non valet, nisi hæredes scripti probent causam ingratitudinis insertam veram esse. l. omnimodo. C. de inofficioso testamento. authentico, vt cum de appellatione cognoscitur. §. siue igitur omnes. authentica. non licet. iuncta glossa. verbo probetur. C. de liberis præteritis. Sed quando ex causa præteritionis, vel exhæredationis non rite factæ corrumpitur testamentum, non potest substineri exhæredatio vel præteritio in eodem testamento contenta, licet rite, & recte facta: cum licet iidem hæredes succedant: non tanquam scripti, sed tanquam ab intestato succedunt. vt dictum est. Et sic non potest satisfieri requisito dictarum legum. Idem accidet in terminis text. in dict. l. i. titulo. 4. libro. 5. Quando hæres non fuit scriptus in testamento, vel qui scriptus fuit repudiavit. quibus casibus cum ab intestato etiam succedatur, vt dictum est: exhæredatio, quanuis rite & recte facta, corrumpitur, & non substinetur, ex dicta lege. cum non sit legitima persona, quæ ex testamento probet causam ingratitudinis.

Ex illa autem lege regia. prima, titulo. 4. libro. 5. supra multoties citata. Colliges longam extensionem ad hanc legem: vt non solum conseruentur melioratio, & reliqua in testamento contenta, quando illud annullatur ex causa præteritionis, vel exhæredationis: Sed etiam ex quacunque causa hæres deficiat, conseruentur contenta in testamento. Non solum quando testator

non fecit hæredem, vel quando hæres scriptus noluit addi
 re: qui sunt casus expressi in lege: sed etiam, quando hæres
 non potuit addire: vt quia incapax, vel indignus. Cum di-
 spolita in casu noluntatis trahi debeât ad casum impotetiæ.
 l. gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthu. vel alio
 quocunq; modo institutio fiat caduca. secundum Gomez,
 & bene, hic col. 3. Quibus omnibus casibus contenta in
 13 testamento debentur à venientibus ab intestato, à quibus
 in omnem euentum censentur repetita. Non solum si sim-
 pliciter relicta sint: sed etiam si sub expressa conditione, si
 addeatur hæreditas. Nam hæc conditio, cum tacite insit, ni-
 hil operatur. l. 3. ff. delegat. 1. & licet contrarium voluerit
 Bald. quem refert & sequitur Corneus, in dicta authentica
 ex causa. num. 120. cum sequentib. & Tello, in l. 3. Taori. 3.
 parte. num. 12. & Antonius Padilla, in l. eam quam. nume.
 89. C. de fideicom. arbitantes dictam legem. 3. delegat. 1.
 loqui secundum ius commune, secundum quod illa condi-
 tio, si addeatur hæreditas, tacite inerat in omni legato, &
 expressa nihil operabatur: hodie tamen cum legata non
 pendeant ab institutione, arbitrantur illam cōditionem ex
 primi diuerso modo, quo tacite inerat. & sic, ne verba sint
 superflua, omnino operari conditionem, cuius defectu an-
 nulleretur legatum, ex defectu institutionis, quocunque casu
 deficiat. Verius est decisionem text. in d. l. 3. delegat. 1. in
 dictis casibus adhuc procedere, illamq; conditionem, si hæ-
 res erit, vel si addeatur hereditas, nihil operari, nec facere
 legatum conditionale. non solum in terminis iuris commu-
 nis, quo legata non valent sine institutione: sed etiam quo-
 ties ex legis dispositione esset statutum, vt hæreditate non
 addita, legata deberentur: vt in terminis tituli. Si quis o-
 missa causa testamenti, vel in terminis dicte authentice

ex causa. vel etiam in terminis dictæ legis regiæ. quod tenuit communis opinio doctorum, in dicta. l. 3. delegati. v. potest videri per Bart. ibi. & Alexand. num. 8. & Iass. num. 24. qui testatur hanc esse communem opinionem.

LEX. 9.

L Tercio, e quinto, de mejoría fecho por el testador, no se saque delas dotes y donaciones propter nuptias, ni delas otras donaciones que los hijos, o decendientes, truxeren a collacion, o particion.

- 1 *Melioratio non extrahitur à dote vel donatione ad collationem adducta.*
- 2 *Melioratio tertiij & quinti irrenocabilis præcedens non minuitur per dotem sequentem.*

Glossa

Melioratio non extrahitur de dote, vel donatione propter nuptias, vel de alijs donationibus adductis ad collationem. & est lex. 25. Tauri.

Hechas por el testador. Hinc deduces legem loqui & præcedere casu, quo præcessit dos vel donatio. Vnde si prius esset facta melioratio tertiij & quinti irrenocabiliter, & alteri post modum fieret donatio dotis vel alias: tunc melioratio irrenocabilis, quæ præcessit, extraheretur à tali donatione: nec per eam in aliquo minueretur. Nam licet melioratio

LEX .9. GLOS. 2.

Ratio sit extrahenda secundum tempus mortis. l. 7. supra. Omnis tamen fraus abesse debet, ut ibi dixi. adesset autem, si patri, permetteretur taliter donare, in præiudicium præcedentis meliorationis irrevocabiliter factæ, quam ita lex irrevocabilem iudicat: ut per secundam minui non possit. ut in. l. sequenti, & hoc tenet hic Tello.

- 1 Ratio dubitandi, & decidendi ad hanc legem. 9.
- 2 Quintum extrahitur prius tertio, quando verumq; in eadem dispositione relictum est.
- 3 Melioratio tertij præcedens minuit quintum postea relictum.
- 4 Melioratio tertij & quinti, an æducatur ex quarta debita uxori pauperi.
- 5 Coniux debitor quarta disponit insuper de tertio, & quinto.
- 6 Descendens debitor quarta disponit insuper de tertio in præiudicium ascendentis.
- 7 Quarta debita coniugi minuit meliorationem tertij & quinti.
- 8 Quarta debita coniugi est as alienum.
- 9 Quarta debita ex matrimonio sequenti, an minuat meliorationem tertij & quinti præcedentem.
- 10 Coniux respectu quarta non revocat donationes in vita factas.
- 11 Melioratio tertij & quinti facta filio prioris matrimonij minuitur per quartam debitam ex secundo.

Quarta

- 12 *Quarta reservatur filijs eiusdem matrimonij equaliter,
& num. 15.*
- 13 *Quarta verū reservetur filijs matrimonij prioris.*
- 14 *Irnerius, qui transtulit authenticas, non habuit autori-
tatem legis condenda.*
- 16 *Coniux præ moriens dives est debitor necessarius quar-
ta, & non contingenter.*
- 17 *Legatum relictum coniugi cum eo, ut amplius non petas
non excludit eam à quarta computato legato.*
- 18 *Quarta est taxata, & non crescit ultra centum libras,
sic nec minui potest.*

Glossa

No se saque. Ratio dubitandi erat. ex. l. 3. §. emancipatus.
ibi. Sicut hereditatem ita, & qua collata sunt præster.
ff. de collatione bonorum. Ratio autem decidendi est
ex. l. 3. & 7. supr. Quia tales donationes, quæ melioratione
præcesserunt, licet collatæ sint, vere tamen non fuerunt in
bonis defuncti tempore mortis.

Cifuent. hic in fine. limitat decisionem huius text. ut nō
procedat, quando essent factæ duæ meliorationes: vnus-
que sit melioratus in tertio, alter in quinto: arbitraturque
eo casu prius detrahendum quintum, nec illud posse per
tertiū minui, etiā si præcesserit melioratio tertij. Mouetur
ex. l. 214. stilli. quæ usufructu recepta est, secūdū quā favore
animæ ex cumulo bonorū prius extrahitur quintū, quā ter-
tiū: ut quintū amplius sit. Sed lex illa manifesta est, quoties
vtraque melioratio in eodē testamento, vel cōtractu facta sit.
aut si in diuersis: præcessit tamen melioratio quinti. Cæte-
rum si præcessit melioratio tertij irreuocabilis: nostri text.
decisio

2

3

LEX .9. GLOS. 2.

decisio manifesta est: vt melioratio quinti non minuat præcedentem meliorationem tertij: Quin potius melioratio præcedens tertij minuat meliorationem sequentem quinti. Cum melioratio quinti non potuerit fieri, nisi saluo iure tertij prius irrevocabiliter donati.

4 Iuxta quod occurrit questio: vtrum melioratio tertij & quinti deducatur ex quarta vxori pauperi debita, iuxta text. in authentica. præterea. C. vnde vir & vxor. & l. 7. tit. 13. partit. 6. ita, quod prius deducatur melioratio: deinde quarta.

5 Gregor. in d. l. 7. verbo. hijos. dubitauit: vtrum coniux diues, qui contraxit cum paupere, ita quod sit debitor quartæ, possit insuper disponere de tertio & quinto. Quia illud sibi durum videtur propter nimium grauamen legitimæ filiorum, maximæ alterius matrimonij, quibus proprietas quartæ non est reseruanda: vt ipse ibi significat, & clarius Salic. in dicta authentica. Præterea. num. 9. in fine. Adhuc tenet coniugem pauperem habiturum quartam, & insuper testatorem posse disponere de tertio & quinto. quem sequitur Tello, in l. 9. Tauri, num. 31. Quorum argumento idem erit in descendens respectu ascendentium. Habet enim coniux quartam: & insuper descendens poterit disponere de tertio in præiudicium ascendentis. Cum vtriusque legitimæ idem sit iudicium, & vtriusque dispositionis eadem ratio. l. nam, & si parentibus. ff. de in officio. testamen. to. l. 1. tit. 8. lib. 5.

7 Suppositio igitur, quod coniux debitor quartæ possit insuper meliorare filium in tertio & quinto: intrat dubitatio nostra: vtrum quarta minuat meliorationem, an vero melioratio quartam. Segura in l. cohæredi. §. cum filie, col. 10 de vulgari. tenet meliorationem minui per quartam. cum quarta

quarta sit prius deducenda, tanquam æ alieni cum coniux diues sit debitor legalis dicte quartæ, ita, quod etiam nolens soluere teneatur. vt in dictis iuribus idem sequitur Gomez Arias, in. l. 3. 2. Tauri num. 19. & Tello hic. num. 5.

Hoc videtur procedere, quoties debitum quartæ esset contractum ante meliorationem. Sed si melioratio esset facta irreuocabiliter filio prioris matrimonij, ante contractum matrimonium cum paupere: magis dubium est: vt rum coniux possit reuocare meliorationem irreuocabilem prius factam. Nam Corneus, confi. 178. volum. 2. & Socin. cõsil. 108. volum. 1. quos refert & sequitur Greg. in. d. l. 7. verb. quarta. tenent, quod coniux respectu quartæ sibi debitæ nõ reuocet donationes per coniugem in vita factas. Ex quo videtur idem dicendum non solum in casu, quando melioratio esset facta filio prioris matrimonij ante contractum secundum cum paupere: sed etiam si esset facta filio prioris matrimonij, vel etiam filio huius secundi matrimonij, etiã post contractum hoc secundum matrimonium cum paupere.

Sed ista procederent in eo, qui non relinquat filios: cuius donationes non reuocabuntur ratione quartæ. Sed in eo qui relinquat filios: cum omnes donationes ab eo factæ filiis, vel extraneis sint reducendæ ad tertium & quintum, ex lege sequenti, & illud tertium & quintum sit reducendum ad tẽpus mortis. ex. l. 7. supra, & pater possit interim de bonis disponere citra fraudem, vt ibi dixi: per contractum matrimonij censetur contractum debitum necessarium quartæ, quod cum minuat bona respectu temporis mortis: minuet etiam donationes ex dicta opinione Seguræ. Gomez. Telli.

Et licet videatur parum referre, quod quarta minuat melio-

liorationem, vel non: maxime si melioratio sit facta filio communi eiusdem matrimonij, cum quarta sit eis reseruanda: adhuc tamen multum refert, quia non reseruatur pro rata legitimæ & meliorationis: sed æqualiter omnibus defertur: vt in dicta. authentica. Præterea. & in corpore, vnde sumitur. Adeo, quod nec pater posset talem legem quartę imponere: cum sit debitor necessarius. vt ibi.

- 13 Illa autem distinctio, quam tradunt Salicet. & Gregor. inter filios eiusdem matrimonij, vel alterius: vt quarta sit reseruanda filiis eiusdem matrimonij, non autem filiis, quos coniux præmoriens diues haberet ex alio priori matrimonio: non videtur iure, nec ratione probari. Nam imprimis tex. in d. authentica. Præterea. est expressus in cōtrariū. ibi. *Vt tamen eiusdem matrimonij liberis proprietatem seruet, si extiterint. eis tamen non extantibus, vel si nullos habuerit, potietur etiam dominio.* Quibus verbis satis text. innuit, quod coniux tenetur etiam reseruare proprietatem filijs mariti prioris matrimonij. cum text. de communibus liberis prius loquutus adijciat. *Vel si nullos habuerit.* Quod de alijs, quam de communibus intelligendum est. Præterea vtriusque rei eadem est ratio: imo & maior, nam pater facit præiudicium filiis, quos habet, ducendo secundam uxorem pauperem. Rursus, quemadmodum lex, quę voluit providere ne coniux pauper laboret inopia, satis illi arbitrata est esse prouisum cum usufructu quartę, quando extant filij eiusdem matrimonij, quibus præcipit seruare proprietatem: quare non erit idem extantibus priuignis, qui iam nati erant tempore contractus secundi matrimonij, quibusque maiori ratione prouidendum erat. Præterea lex equiparat filios vtriusque matrimonij, quantum ad taxandam partem:

partem: vt si tres sint vel pauciores, succedat cum eis in quarta: si plures, in virilem: quare etiam non equiparabuntur, quantum ad reservationem proprietatis. Præterea, ex opinione contraria resultat absurdum, si pater habeat duos filios ex primo matrimonio, vnum ex secundo: si vxor teneatur reservare proprietatem quartæ filio ex secundo, nõ autem ex primo: illi nimium grauantur per indirectum, & eorum successio nimis diminuitur propter filium secundi matrimonij: maxime si pater in eum contulisset meliorationem tertij & quinti. Quæ omnia rationi cõsona sunt, & illi textui conformia. Sed illa verba. (*Vel si nullos alios habuerit.*) Quæ leguntur in dicta authentica. Præterea, nõ reperiuntur in originali vnde illa sumpta est. Solū ibi mulieri præcipitur reservare proprietatem filijs communibus: de alijs, verbum vllum non reperitur. Neque Irnerius, qui transtulit authenticas ad codicem, non habuit facultatem legis condendæ: vt aduertit Decius in dicta authentica. Præterea, in principio. & Corneus, in authentica, ex causa, num. 91. C. de libe. præter. & Cobarr. in. cap. Raynurius. §. 6. num. 4. Et adhuc istud non videtur inconueniens. Nam licet rex, in corpore, vnde authentica sumpta est, non meminisset de filijs prioris matrimonij, sed solum de filijs cõmunibus: non est incongrua extensio ex prædictis rationibus, quibus deseruit autoritas Irnerij, qui licet non habuerit facultatem legis condendæ, sic tamen intellexit, dictaq; authenticam interpretatus est.

Illud autem, quod supra tetigimus, filios (quibus hæc quarta reservatur) æqualiter in ea succedere, non autem secundum partes legitimæ & meliorationis à patre sibi relictas: videtur conforme textui in dicta authentica. Præterea. Z. & in

& in corpore. Vnde si pater meliorauit filium communē in tertio & quinto: Quarta, quę huius & alijs eiusdem matrimonij reseruatur, non est diuidenda inter melioratum, & alios, pro rata legitimę & meliorationis: sed in ea omnes æqualiter succedunt. nec mater in ea quarta potest vnū meliorare. vt diximus in l. 2. supra glossa.

Quod autem diximus, nec patrem posse talem legem quartę imponere: vt scilicet reseruatur filijs secundū portionem legitimę & meliorationis ab eo relictę: fundatur in eo, quod pater sit debitor necessarius quartę, & per consequens non possit in re debita legem imponere. Et licet inter doctores videatur controuersum: vtrum coniux præmiens diues sit debitor necessarius, vel contingenter, vt tangit Gregorius in dicto l. 7. verbo, non de xasse. Verius est, vt sit debitor necessarius: ita vt etiam contra eius voluntatem superstes pauper sit habiturus quartam: computato tamē quod sibi relictum est, etiam si testator adiecisset legato: vt amplius petere non posset. Nam cum quarta debeatur ratione alimentorum, & ea sint taxata à lege, & reducta ad quartam: ita, vt non possit crescere vltra centum libras auri: nō debet posse minui hoc per testatorem, contra dispositionē legis, quę vno & altero casu disponit: tam quo ad quantitatem, quam quo ad reservationem pro æquali. & sic cessat dispositio hominis.

1. Prima donatio irrevocabilis nō minuatur per secundam.

2. Donatio simplex, qua non confertur, vel ob causam collata, non minuuntur per secundam.

3. Computatio qualiter facienda, pro deductione tertij & quinti, quoties precessit aliqua donatio particularis.

4. Melioratio tertij & quinti solum deducitur ex bonis, quę

qua reperiuntur tempore mortis.

5 Prometienda legitima verbaliter cummulantur donationes præcedentes.

6 Dos promissa, & dos data eodem iure censentur.

Delas dores y donaciones, propter nuptias. Ratio communis omnium est: Tum, quia prima donatio irreuocabilis per secundam minui non potest. l. fuit questionis. ff. de coll. bonorum. glos. in l. Titia. Seio. §. Imperator. ff. delegat. 2. vbi not. Bart. & est communis opinio omnium, in l. i. C. de inoffic. dona. Tum etiam, quia melioratio solum deducitur de bonis relictis tempore mortis. l. 3. & l. 7. supr. Tello hic insurgit, intelligens hanc legem solū loqui in donationibus, quæ in legitimā impurantur, ad quas parētes tenebātur, quæ necessario sunt trahēdæ ad collationē. & id significat: e verba finalia legis. Et huic dicto aprius quadrare veram rationem, quam ego posui in glossa præcedenti in princ. Quoniam si lex tractaret de donationibus simplicibus præcedentibus, quæ vere meliorationes iudicantur, vt in lege sequenti: disponeret de eo, de quo nemo vnquā dubitauit. Cum in eis plusquam manifestum sit defalcationē fieri non posse per sequentem meliorationem. Nam cum prædictæ donationes exierunt a patrimonio donantis, nec rursus adducendæ sint per collationē: cum conferri non debeant: non est eorum amplius habenda consideratio pro deductione meliorationis vltimæ, quæ solum de bonis relictis tempore mortis deducenda est. ex. l. 3. & 7. supra. Subtilis consideratio: sed friuola. Possunt enim hæc omnia omitti. Nam licet lex solum tractet de donationibus ob causam, quæ in rationem legitime cōferuntur: eius tñ dispositio procedit etiā in donationib⁹ simplicibus.

Glossa

3

i

2

& vtriq; casui quadrat sua ratio, ex supradictis. Licet casus donationis simplicis sit minus dubitabilis.

3

Insurgit etiam Tello contra communem formam computationis huius materie, scribentium vbiq; iudicum, & aduocatorum, patrocinijs comprobata. Quæ habet, in forma huius computationis, tertium & quintum per testatorem factum deducendum ex bonis relictis tempore mortis, non habita consideratione ad donationes simplices, vel ob causam, quæ in vita precesserunt. Ipse quidem fatetur meliorem vltimo factam non posse minuere præcedentes donationes: sed contendit, quod quoties præcessit donatio simplex, quæ in rationem meliorationis semper accipienda est, ex lege sequenti, non tamen totum tertium & quintum consumpsit: demum in testamento fuit idem, vel alius in tertio & quinto melioratus: pro deductione vltimæ habendam esse considerationem præcedentis: ita, vt verbaliter fiat vnus acerbus, adhuc quidem finem: vt testator utatur iure suo disponendi de integro tertio & quinto bonorum suorum: & vt huius iuris impediatur transgressio, disponendo de aliquo amplius. Cum vtrumq; inconueniens possit accidere in communi computatione. Prout ipse sub iecto exemplo conatur ostendere. Fingit enim filio in vita donata esse decem, quæ ex lege sequenti pro melioratione tertij & quinti iudicantur, & in eo debent computari: post modum in morte eundem, seu alium esse in tertio & quinto melioratum: relictis tempore mortis ceterum viginti in bonis, ex quibus tertium & quintum sunt quinquaginta sex. Arguit ipse: si filius melioratus in morte reportat integra quinquaginta sex, non deductis inde decem, quæ in vita fuerunt donata: ceteri filij grauantur in illis decem. Nam cum ex lege, pater possit disponere de solo

solo tertio & quinto respectu honorū temporis mortis, & illud non excedat quinquaginta sex: iam disponit de decem amplius. Rursus, si ex prædictis quinquaginta sex deducuntur decem, quæ fuerunt filio in vita donata: pater solum disponit de quadraginta sex, & non de integro tertio & quinto: cum decem solvantur ex bonis extra patrimonium de uncti ex istentibus, & non de iis, quæ reliquit tempore mortis, ex quibus totum tertium & quintum extrahendum erat. Concludit itaque suam opinionem veram esse: ut id, quod in vita donatum erat in rationem tertij & quinti verbaliter accumuletur cum bonis relictis tempore mortis, & inde deducatur tertium & quintum, & ex eo tertio & quinto deducantur decem in vita donata, & reliquum remaneat huic meliorato. Et pro juridico opinionis fundamento, adducit exemplum legitimæ, cuius instar habet tertium meliorationis. cum in multis æqui parentur ex supradictis. Inquit enim, quod quemadmodum donatio, quæ in legitimam sit imputanda, & necessario conferenda, trahitur ad collationem: ut ex toto acerbometiantur aliorum legitimæ. l. ea demum. l. si soror. C. de collatio. nec huic accumulationi obstat, quod legitima sit regulanda secundum bona relictā tempore mortis. l. cum queritur. C. de inofficio. testamento: eodem modo simplex donatio prior verbaliter acumuletur ad metiendum verum tertium & quintum.

Ego non dubito nisi quod noster Tello, multum insudauerit in ambagibus huius computationis, quæ iudicio meo non quadrat. Est enim quæstionis ratio ex legibus nostris ita decissa: ut machinas istas omnino respuendas esse existimem. Arbitror itaque communem opinionem sequendam esse, quam ille ab advocatis & iudicibus cano-

nūzātā esse faretur: in hunc quidem sensum: vt donatio, si-
 ue simplex, siue ob causam, quæ præcessit, non minuat per
 meliorationem vltimo factam: quin potius ipsæ donatio-
 nes quæcunque sint, quæ præcesserunt, meliorationem mi-
 nuant. Ita, vt pater, qui si donationes non fecisset, de maio-
 ri tertio & quinto posset disponere, coarctetur tantum di-
 sponere de eo tertio & quinto, quod resulat ex bonis tem-
 pore mortis relictis, non computatis donationibus. In hac
 conclusione ego dubitandi aliquam rationem nō inuenio:
 cum de ea sit expressa lex nostra. At finge, in supra citati au-
 toris exemplo, donata prius decem: ista nunquid valebunt
 simul cum melioratione respectu bonorum temporis mor-
 tis, vel deducuntur à dicta melioratione? Supra citatus au-
 tor in vtroque magnum inconueniens reperit. Mihi quæ-
 stio facilis apparet: duobus suppositis. Primum, quod o-
 mnis donatio simplex facta in vita iudicatur melioratio, &
 in tertio & quinto computatur. de hoc est expressa decisio
 legis sequentis. Secundum, quod tertium & quintum, de
 quo pater potest disponere, debent regulari secundum bo-
 na relictā tempore mortis. de quo est expressa decisio le-
 gis septimæ. supra. In prædicto itaque autoris exemplo,
 cum tempore mortis sint relictā centum viginti: tertium &
 quintum, de quo pater potest disponere, sunt quinquagin-
 ta sex: necessario inde sunt deducenda decem prius in vi-
 ra donata. Nam cum illa in tertium & quintum, de quo pa-
 ter potest disponere, debeant imputari: & pater non pos-
 sit disponere, nisi de quinquaginta sex: cum reliqua sint fi-
 liorum legitimæ: ergo in morte tantum disponit de qua-
 draginta sex. Hæc opinio, & computatio consona est ijs
 legibus, nec in ea aliquod inconueniens reperitur. Nam
 quod prædictum autorem detinuit: inconueniens non est.

fuit

fuit enim eius assumptum falsum, quòd testator eo casu non disponebat de integro tertio & quinto. Disponit enim. Et licet non disponeret, non est inconueniens. Nostra enim lex condita est ad restringendam quantitatem meliorationis: vt pro ea deducenda secundum tempus mortis, non computentur donationes, quæ in vita præcesserunt: cuius contrarium ille perperam contendit.

Rursus idem autor expresse fatetur prædictam meliorationem non posse minui per meliorationem sequentem ex nostra lege: fateri etiam haberi necesse, quòd nec verbaliter debet accumulari cum bonis relictis tempore mortis: cum ex dicta accumulatione crescat tertium & quintum per accumulationem bonorum, quæ sunt extra patrimonium: cum ex lege septima. supra. solum debeat deduci ex bonis relictis tempore mortis.

Nec prædictis obstat fundamentum iuris, quod pro se adducebat de legitima. In ea enim, tanquam in re fauorabili, ne per inofficiosas donationes decrescat, iubetur fieri similis cumulus: vt appareat, quæ sit vniuscuiusque filij legitima. vt expresse probatur in authentica. vnde si parens. C. de inofficioso testamento. In melioratione tamen, quasi in re odiosa, respectu aliorum filiorum: vt eorum legitime potius crescant, contrarium expresse statutum est: vt solum deducatur ex bonis relictis tempore mortis: nec ea quantitas crescat per bona alienata, etiam inter filios, & adducta ad collationem. Et sic lex nostra restringit quantitatem meliorationis. Cuius contrarium disponitur in legitima: vt ea potius amplietur. Et si prædictum argumentum valeret: sequeretur inde, quòd pater, qui in vita dedisset filix dotem non qui-

dem in officiofam, sed quæ filia pertineret, si pater tunc decederet facta alteri filio melioratione tertij & quinti, & reliquis institutis ex æquo: quod si ex post facto faceret di-
ctam meliorationem: filio meliorato rangeret eadem
quantitas: cum facto cumulo dotis datæ eadem quantitas
resulteret: cuius contrarium verius est ex nostra lege. Si
ergo pater dando dotem tam limitatam, ex causa tam iu-
sta, & necessaria, & ad quam poterat compelli, minuit
ius suum, facultatemque meliorandi: cum de minori quan-
titate possit disponere: Maiori ratione faciendo dona-
tionem simplicem, ad quam compelli non poterat, debet
ius suum limitari: ita, ut quemadmodum non sit cumulus
dotis datæ cum bonis relictis tempore mortis: ad hoc, ut
crescat quantitas tertij & quinti: eadem & maiori ratione
non debet fieri cumulus simplicis donationis.

Quæ omnia plane procedunt, quoties dotes seu dona-
tiones præcesserunt meliorationem. Nam si melioratio
præcessit, ut dixi. supra. glossa. cum ea minui non pos-
sit per sequentes dotes seu donationes: necessario præ-
dictus cumulus faciendus est, ut melioratio non minua-
tur.

6 Præterea lex nostra præcipiens meliorationem non
esse deducendam ex dote, quæ adducitur ad collationem,
procedit etiam si dos sit tantum promissa, & non soluta.
Nam inter datum & promissum in hac re nulla est differen-
tia. l. cum post mortem. §. i. versiculo. sed is de quo iuncta
glossa. verbo promissit. ff. de admini. tutorum. l. si man-
dato §. item si dum negotia. ff. mandati. l. si quis mandato
in fine. de nego. gestis. l. i. §. accedit. ibi. In huiusmodi do-
tibus, quæ ab extraneis dantur, vel promittuntur. C.

de

de rei vxoria actione, secundum Cifuent. hic post Salicet. in l. cū te. C. de donat. ante nuptias. & Alexād. ad Bart. in l. iubemus. §. sane. C. de Sacrosanct. Ecclesi. in verbo dos est promissa.

Et procedit hoc non solum quando matrimonium erat contractum per verba de presenti cum sollemnitate nuptiarum, sed etiam sine ea. Et procedit etiam in matrimonio contracto per verba de futuro, vt ex communi aliorum opinione resoluit hic Cifuent.

- 1 Donatio propter nuptias, qua nam sit.
- 2 donatio propter nuptias antiqua desuetudine abrogata est.
- 3 Leges partitarum appellant donationem propter nuptias, arras.
- 4 Arra multum distant a donatione propter nuptias.
- 5 donatio propter nuptias, an sit ea, quæ datur filio, vt in matrimonio eat.
- 6 donatio propter nuptias est donatio ob causam.
- 7 donatio facta filio, vt in matrimonium eat, est donatio simplex.
- 8 donatio propter nuptias insinuationem requirit.
- 9 donatio propter nuptias non insinuata: an vitietur in totum, an solum in excessu.
- 10 donatio facta filio, vt in matrimonium eat, insinuationem requirit.
- 11 donatio ob causam dicitur, ea quæ habet causam, ex qua donans potest compelli.

LEX .9. GLOS. 4.

- 12 donatio propter nuptias confertur.
- 13 donatio facta filio, ut in matrimonium eat, non confertur.
- 14 donatio facta filio, ut in matrimonium eat, non sequit
ro, potest reuocari.
- 15 donatio propter nuptias, matrimonio non secuto, non
potest reuocari.
- 16 donatio ad titulum patrimonij, pro suscipiendis ordini
bus, simplex est, & non confertur.
- 17 Tentatur: donationem factam filio, ut in matrimonium
eat, à legibus nostris appellari propter nuptias, ad effe
ctum, ut conferantur.
- 18 Pater an possit esse fideiussor in dote filij.
- 19 Pater compellitur se obligare pro filio ad dotem, quan
do ipse non dabat donationem propter nuptias.
- 20 Pater hodie non compellitur dare filio donationem pro
pter nuptias.
- 21 Titulus. ne fideiussores dotium dentur. in patre etiam
procedit.
- 22 Omnis causa regulariter praesumitur impulsiva, po
tius quam finalis.
- 23 Ratio praesumitur impulsiva, quando dictum est gene
ralius ratione.
- 24 Cessante ratione impulsiva non cessat dispositio.
- 25 Fideiussor datus à marito volente, & non coacto pro dote
non tenetur.

26. *L. fin. C. de dote causa.* Nō probat patrem posse esse fideiussorem in dote filij.

27. *duo rei an possint in dote constitui. quod nō.*

28. *duo reividetur adinuicem fidei iungere.*

29. *L. fin. C. de dote causa. expenditur, & noue intelligitur.*

De donatione propter nuptias. Quatenus text. iste facit mentionem donationis propter nuptias, non immerito quæri potest: quæ sit ista donatio propter nuptias. Nam illa de qua in. l. vt liberis. C. de collation. & in. l. quoniam nouella. C. de inofficio. testamento. abrogata est, & de consuetudine non seruatur. secundum glos. & ibi Fabrum in authentica. æqualitas. C. de pactis conuen. & Bald. in authentica. dos data. C. de dona. ante nuptias. & ibi Angel. & Salicer. Paul. in. l. mulier. §. cum proponeretur. nu. 3. ff. ad Trebell. & glos. in authentico. de æqualitate dotis §. 1. Parisium, confi. 126. num. 6. lib. 1. Corrasium in. l. qui liberos. de ritu nuptiarum, num. 137. Baeça, de non meliorā dis filiabus. cap. 7. num. 5. & cap. 8. num. 25.

Erat autem donatio propter nuptias (incognita de iure digestorum. & iure codicis & authenticorum introducta) donatio quædam, quæ per maritum, vel eius patrem, vel alium eius nomine dabatur vxori propter matrimonium in recompensam dotis, & ad illius securitatem, & efficiebatur vxoris constante matrimonio, & eo soluto reuertebatur ad virum. l. fin. C. de dona. ante nuptias. & eius naturam late prosequitur Gomez, in. l. 50. Tauri. num. 9. Quæ omnia sublata iam sunt, & pro securitate dotis solum fit obligatio, & hippoteca bonorum. Atque ita text. noster

de

Glossa

4

1

2

de hac donatione intelligi non potest.

- 3 Lex prima. tit. 11. part. 4. interpretatur iure Hispano donationem propter nuptias esse idem, quod dicimus, arras. easque successisse in locum donationis propter nuptias, de qua in legibus codicis. & idem probatur in. l. 87. titulo. 18. part. 4. Et cum hoc transit Gregor. in. dicta. l. 1. dicens statuta loquentia de iure comuni in donatione propter nuptias esse interpretanda & verificanda, iure Hispano, in arris. Idē tener Mōtaluus in rubrica. tit. 2. lib. 3. fori. & Pala. Ruuios, in rubrica. de dona. inter virum. §. 12. num. 1. & Roder. Sua rez, in. l. 1. titulo. delas arras. foro legum. num. 2. Imo, & l. 3. tit. 15. part. 6. tractans in materia collationis, hanc donationem propter nuptias, arras appellauit. Sed re vera apud nos satis compertum est, arras, quibus iure Hispano nunc vtimur, (de quibus loquitur. l. 1. tit. 2. libr. 3. fori. & l. 50. Tauri, cum sequentibus) quid longe diuersum esse à donatione propter nuptias, de qua in legibus codicis, quod ex ipsismet legibus, & ijs quæ cumulat Gomez, in dicta. l. 50. ex num. 9. satis patet, vbi ipse num. 11. & Cobarrub. in. 4. 2. parte. cap. 3. §. 7. num. 12. & Gregor. in. l. 7. tit. 11. part. 4. verbo. Lo que quisiere, hoc expresse asserunt. Nec obstat dicta. l. 1. titulo. 11. part. 4. Nam ex dicta. l. 7. eiusdem tituli, satis patet, quod predictæ leges partitæ, quæ enus interpretantur donationem propter nuptias esse idē, quod arras. Non senserunt de arris, quæ hodie dantur iuxta leges fori & Tauri, supra citatas, vt bene aduertit, ibi Gregor. Quo circa possibile est, quod in dicta. l. 1. partite illa interpretatio esset facta secundum tēpus, quo leges illæ condite fuerūt, quo tēpore sic in Hispania appellabatur donatio propter nuptias. Vel possibile est, q. lex illa voluerit dicere, q. in locū donationis propter nuptias, quæ illo tēpore iā erat desue-

desuetudine abrogata, Hispani introduxerint arras, quan-
uis essent quid distinctum ab illa donatione propter nu-
ptias. Licet verba text. hanc interpretationem egre ferant.
Quidquid id sit, donatio propter nuptias, de qua in hoc tex-
tu, non potest verificari, vel exemplificari in arris, quibus
nunc utimur, cum sint omnino diuersa.

Glossatores nostri hanc donationem propter nuptias,
(de qua in ijs legibus) dicunt esse donationem, seu melio-
rationem factā filio, ut in matrimonium eat. *Por via de*
casamiento. Ita interpretatur Cifuent. num. 5. & Pala. Ru-
uios, num. 45. in l. 17. Tauri. Cobarrub. in cap. Raynaldus
. §. 2. num. 7. sic etiam interpretatur Aymon consi. 85. nu.
1. & 2. Et Decius consi. 239. num. 3. Quo argumento Co-
barrub. ubi supra resoluit, quod donatio, quæ datur filio
pro titulo patrimonij, ut ordines suscipiat, est conferenda
& imputanda, quia est donatio ob causam: argumento do-
nationis propter nuptias, quæ datur ad matrimonium car-
nale. & hoc sequitur Auendaño, responso. 17.

Contrarium semper obseruat Tello, in dicta. l. 17. Tau-
ri, num. 78. & in l. 22. num. 24. & in l. 29. numer. 5. quod
hæc donatio facta filio: ut in matrimonium eat, sit quid
distinctum à donatione propter nuptias. Cuius opinio
comprobat: Tum, quia donatio propter nuptias est do-
natio ob causam. l. fin. C. de dotis promiss. cum pater cō-
pellatur ad eam dandam. Sed donatio, ut in matrimonium
eat, donatio simplex est. Adeò, quod de iure communi in-
ter patrem & filium non valebat, nisi intercessisset tradi-
tio, & sequuta esset mors. quod probat Paulus consi. 345.
volum. 1. Ripa. in l. 1. ff. soluto matrimonio, numero. 141.
Bertrandus, consi. 60. num. 2. volum. 2. & consi. 135. num.

- 8 7. volum. 1. Aymon, confi. 85. volum. 4. Tum, quia donatio propter nuptias quantumcunque de sui natura sit donatio ob causam requirit insinuationem, si excedat quingentos aureos, alias est nulla in excessu. l. fin. §. similique modo. C. de iure dotium. l. fin. C. de donat. ante nuptias. Et licet opinio sit controuersa: vtrum donatio propter nuptias excedens quingentos solidos sit in totum nulla ex defectu insinuationis, vel vtrum solum annulletur in excessu: Nam primam opinionem tener Salicet. nu. 3. in l. donationes quas parentes. C. de donation. inter virum. per text. ibi. versiculo. *Non amplioris quantitatis.* Cuius opinionem defendit Socin. in l. 1. num. 97. ff. soluto matrimonio, dicens ita se consuluisse, vt paret in confi. 115. num. 5. volum. 4. quod dicit fuisse approbatum per collegium Pisanum, idem tener Parisius, confi. 16. num. 2. & 30. Casaneus, confi. 7. num. 23. & 24. Alciatus in l. 1. §. sed & si mihi. ff. de verborum obligat. vbi l. ff. num. 7. idem refert: licet non firmet. Secundam opinionem, quod predicta donatio non insinuata solum vitietur in excessu, valeatque intra quingentos solidos, tener Ioan. Andreas. ad specul. tit. de dona. §. 1. Crotus, in l. frater à fratre, num. 49. de cōd. indeb. Areti. consil. 17. Et primam opinionem Salicet. esse communiter reprobata testantur Bello. confi. 4. num. 11. & Rubeus, confi. 123. num. 2. & 3. & 5. & cum hoc transit Tello, in l. 22. Tauri, num. 28. Omnes tamen vtriusque partis fautores in eo conueniunt, quod ad nos attinet, quod predicta donatio propter nuptias insinuationem requirit. Sed donatio facta filio, vt in matrimonium eat, insinuationem non requirit. Vt probat Decius, consil. 414. numero. 14. Bertrandus, confi. 1. num. 21. & confi. 227. num. 10. &
- con-

cōfi. 245. num. 7. volum. 2. & est omnium cōmunis opi-
 nio secundum Rimi. in §. 1. de donat. num. 494. In quo li-
 cet revera fallantur, mouentur enim ex eo, q̄ licet ista nō
 sit donatio propter nuptias, est tamen donatio ob causam
 respicientem vtilitatem donantis, cui expedit nurū habe-
 re ditio rem. ex Paulo, in l. 1. ff. de donat. Decio, in. l. vt libe-
 ris, num. fin. in fine. C. de collat. Rimi. vbi supra, num. 61.
 & 63. Tiraquel. in l. si vnquam. verbo donatione largitus,
 num. 123. C. de reuoc. donat. Quod licet verum sit, & con-
 ducat ad ea, quæ diximus in l. 1. supra. glos. 10. nu. 2. Quia ta-
 men ea causa necess. ria nō est, ob quā scilicet, possit pater
 hodie cōpelli ad sic donādū: insinuatione omnino requiritur,
 vt in alia quauis donatione simplici. l. si quis argētum. §. sed
 si quis, in fine vbi gl. verbo. omnino. C. de donat. Quod li-
 cet in donationibus ob causam non procedat, secundum
 Bart. in l. 1. num. 2. & in l. Aquilius. ff. de dona. quæ insinua-
 tionem non requirunt: id in ijs intelligendum est, quæ ha-
 bent causam vrgentem, ex qua donator possit compelli
 ad donandum. Quod in ista donatione non reperitur, ac
 proinde insinuationem requiret. Supradictorum tamen
 opinio satis ad nostrum propositum pertinet, quatenus
 hanc donationem distinguunt à donatione propter nu-
 ptias: cum si esset eadem, ipsi negare non possent requiri
 insinuationem. ex dicta l. fin. §. similiq̄ue modo. C. de iure
 donum. Et quoad propositum nostrum multum condu-
 cit. l. 3. tit. 8. lib. 5. vbi donatio propter nuptias iubetur con-
 ferri. Quod non potest exemplificari in donatione facta
 filio, vt in matrimonium eat: cum ea sit simplex, & non ob
 causam, & per consequens nō conferatur: nec in legitimā
 imputetur, quod tenet Bertrandus, cōfi. 91. nu. 5. vers. ad
 secundum volum. 2. Aymon, cōfi. 85. & cōfi. 114. nu. 17.
 & cōfi.

& confi. 136. volum. 4. Decius confi. 216. num. 7. & Oldral
 dus, confi. 5. Et cū hac opinione refidet Tello, in l. 29. Tauri.
 dicens hoc ipsum constare ex l. 1. & l. 6. supra. in quibus
 fit mentio de hac donatione, vt in matrimonium eat, & eā
 text. appellat. *Por via de casamiento.* In nostro vero text.
 & in dicta. l. 3. tit. 8. lib. 5. vtitur proprio vocabulo dona-
 tionis propter nuptias: & sic iura aperte significant, distin-
 ctam esse vtramq; donationem. Quod manifestius com-
 probatur, secundum Tello in l. 29. Tauri, ex dicta. l. 1. supra.
 quatenus facit reuocabilem omnem donationem factam
 filio, nisi traditio intercesserit, vel fiat ex causa onerosa cū
 tertio per viam matrimonij. Quæ causa onerosa nō potest
 exemplificari in donatione propter nuptias, quæ de per se
 irreuocabilis erat. l. Pomponius. famil. hercisc. l. quoniam
 nouella. C. de inofficio. testamento. gloss. 1. in l. 2. C. de in
 offic. donat. vbi not. Bald. Et sic vocabula ista seu termini,
 quibus hę leges. 1. & 6. & hæc. 9. & dicta. l. 3. tit. 8. lib. 5. vtun-
 tur, confundi non possunt: vt loquentes in donatione per
 viam matrimonij, intelligantur in donationibus propter
 nuptias, nec per contrarium. Et pro hac etiam parte faciūt,
 14 quæ dixi in dicta. l. 1. supra. gloss. 10. num. 2. Vbi tenui hęc
 donationem factam filio, vt in matrimonium eat: matrimo-
 nio non sequuto, posse reuocari. & tamen si esset donatio
 15 propter nuptias, non posset: argumēto dotis. l. si extraneus
 in fine. ff. de condit. ob causam. vbi notant Roma. Alexād.
 & Iass. cui donatio propter nuptias equiparata est. l. cum
 multæ. C. de donat. ante nuptias. Et per hoc Tello, in di-
 cta. l. 29. Tauri, numero. 26. reprobatur opinionem Co-
 barrub. in dicto. cap. Raynaldus. §. 2. nume. 7. asseritque,
 16 quod donatio in titulum patrimonij pro suscipiendis or-
 dinibus

dinibus est simplex, & per cōsequens non cōferēda. Quod
 tenuerunt Faber. in l. si emancipati. C. de colla. & in. §.
 fin. instituta. de inofficio. testam. Igneus. in l. 3. §. subueni-
 tur. ad Sylla. nu. 177. Aymō. cons. 136. Cassaneus. in con-
 suctu. Burgundiæ. rub. 7. §. 5. Dueñas. reg. 222. limit. 3.
 Ex quibus apparet, quod cum in nostro textu disponatur
 meliorationem non debere deduci ex dote vel donatione
 propter nuptias adductis ad collationem: donatio propter
 nuptias (de qua in eo) non posset verificari in donatione fa-
 cta filio, vt in matrimonium eat: cum ea sit simplex, & nō
 conferatur: sitque rex. intelligendus in donatione prop-
 ter nuptias, quæ sit conferenda. iuxta tex. in d. l. 3. tit. 8.
 lib. 5. vbi donatio propter nuptias iubetur conferri. Ad
 quem articulum reducitur fructus huius inuestigatio-
 nis: vtrum talis donatio in matrimonium sit conferenda,
 vel non.

17

Ego his opinionibus (si scrupulo carerēt) accederem. Tū,
 quia negari non possunt earum fundamēta, quæ manifestē
 conuincunt, donationem propter nuptias veram & pro-
 priam (de qua in titulo. C. de dona. ante nup. & in. d. l. vt
 liberis. C. de colla. & in. d. l. quoniā. Nouella. C. de inof-
 ficioso testamento. & in alijs pluribus legibus Codicis) esse
 quid distinctum tam ab arris, quibus hunc vtimur, quam a
 donatione pro matrimonio, de qua supra. Tum etiam, quia
 videtur opinio parum damnosa. cum pater tempore quo
 facit prædictam donationem pro matrimonio poterit ex-
 primere se dare pro legitima: vt conferatur & imputetur.
 Quod sufficit ad hoc, vt donatio quantumcunque esset
 simplex conferatur. l. si quando. §. & generaliter. C. de
 inofficio. testamen. l. illud. in fine. C. de colla.

Ceterum habent superiora omnia vnum inconueniēs;

Aa

quod

quod mihi non parui momenti videtur, scilicet, quod hæc lex, & dicta. l. 3. titul. 8. lib. 5. de adducenda donatione propter nuptias ad collationem, dum vtuntur vocabulo donationis propter nuptias, in vanum & superflue id expresserint: cum in nulla donatione possit exemplificari. Nec enim harum legum conditores ignorare debuerunt, (neque id fas est dicere) donationes propter nuptias (de quibus in legibus Codicis) omnino abrogatas esse, & de consuetudine non seruari. Quorsum ergo prædicto vocabulo vsi sunt tractantes de collatione donationis propter nuptias, conseruantes vocabula inania, & sine iuris effectū, & mysterio.

Quocirca si ex prædicto fundamento hæc opinio potest subterfugi, libenter admitterem eorum interpretationem, qui in hijs legibus donationem propter nuptias esse declarant, quam pater dat filio causa contrahendi matrimonium, non quidem in genere, vt dictius matrimonium inueniat, sed in specie, causa contrahendi cum certa: ita, vt donatio ex causa onerosa per viam matrimonij (de qua in. l. 1. & l. 6. supra.) sit eadem, quam hæc lex & l. 3. titul. 8. lib. 5. appellant propter nuptias, quoad collationem. Et vltra auctoritatem eorum, qui sic declarant, quos supra retulimus. Non reperio in qua donatione verba ista possint apti⁹ exemplificari, quam in hac. Nam verba inania relinquere & sine effectū, absurdum reputo. Et interpretatio videtur conueniens, & non absona: siingas, parentes contrahentium, hinc promittere mille pro dote, inde donare filio alia mille, vt in matrimonium eat, eiusque onera sustineat. Videtur non esse contra-

rium

rium, imo conforme voluntati contrahentium: vt quo ad collationem vtraque donatio par sit. vt quemadmodum dos datur pro legitima, ita & donatio: & sic, quod vtraque conferatur. Videtur enim promissio respectiua. quæ pariformiter debeat interpretari: vt donatio data occasione dotis & matrimonij, sapiat in hoc dotis naturam.

Et quantum ad hoc, non obstant motiua contraria: omnia enim eo tendunt, quod donatio propter nuptias vera & propria, de qua in legibus Codicis & authenticis sit distincta ab hac donatione, de qua agimus: cum vtraque habeat diuersos iuris effectus. Id enim fateri necesse est. Sed hoc non præstat impedimentum: quin lex hæc nostra & d. l. 3. tit. 8. lib. 5. post oblitos & abrogatos iuris effectus donationis propter nuptias, illo verbo & nomine antiquo voluerint appellare hanc donationem, de qua agimus: non quidem ad hoc, vt huic donationi quadrent alterius omnes effectus: sed, vt solum conferatur, vt in text. exprimitur.

Nec hijs obstant fundamenta Telli, quod terminus donationis ex causa onerosa matrimonij cum tertio, (quo vtuntur l. 1. & l. 6. supra) & terminus donationis propter nuptias (quo vtitur hic text. & text. in dicta. l. 3. titulo 8. libr. 5.) sint termini distincti, nec debeant confundi. Quia negamus distinctos esse: imo pro iisdem ab vtrisque legibus vsurpari. cum alia conuentior interpretatio dari non possit.

Nec obstat, quod l. 1. supra. tractans de donatione ex causa onerosa matrimonij cum tertio, non possit exemplificari in donatione propter nuptias, quæ de perse irrenocabi-

lis erat, vt dictum est, quia dos etiam de sui natura irreuocabilis erat. l. Si extraneus. in fine. ff. de cōd. ob causam. & tamen dicta lex. l. in dote etiam procedit, & exemplificatur. Imo & ista donatio ex causa onerosa matrimonij cum tertio de sui natura, tanquam pars contractus dotis, de iure communi irreuocabilis erat. vt ibi agnoscit idem Tello. nu. 71. & nos quoque diximus. ibi. gl. 10. nu. 1. & tamen in ea rex. loquitur, procedit, & exemplificatur. Vel breuius, fateamur, quod dicta lex. l. non possit exemplificari in donatione propter nuptias antiqua, quam, & eius effectus abrogatos esse cognoscimus: quid obstat, quod non exemplificetur in donatione in causam matrimonij, in qua loquitur: vt & ea donatio appelletur quasi nouo nomine, donatio propter nuptias, vt hic appellatur. & in. d. l. 3. cum questio sit de solo nomine.

Vt autem omnes istæ difficultates euitarentur, consulerem, vt tempore quo donatio in causam matrimonij contrahendicum certa celebratur: pater exprimeret in hoc articulo suam voluntatem: vtrum donet pro legitima, vel in vim meliorationis. Nam cum hoc à sua voluntate pendeat (vt dicā in lege sequenti. gl. 4.) ex sua declaratione cessabit prædictum inconueniens. In dubio autem, quando id expressum non est, donatio tanquam facta in causam matrimonij, & tanquam pars contractus dotis, eiusque naturā sapiens, esset conferenda. ex hoc tex. & tex. in d. l. 3. tit. 8. lib. 5. qui aliter non possunt interpretari. Quod etiam de iure communi asseruit Bertrand. cons. 1. nu. 42. & 46. volum. 3.

Nec obstat, quod non sit vera donatio ob causam, cum pater ad eam non possit compelli. Quia licet in materia collationis dicatur donatio ob causam, ea ad quam paren-

parentes possunt compelli: per legis tamen extensionem quandoq; comprehenduntur etiam donationes, quæ licet non sint de rigore præcisse, includuntur tamen in quadam æqua obligatione, naturalique affectione parentum collocandi filios in statu. Et hic includitur dos data à matre, vt in l. vt liberis. C. de colla. & in l. quoniam. nouella. C. de inoffi. testam. hic etiam includetur donatio in causam onerosam matrimonij cum tertio, vt in hac lege & in. d. l. 3. tit. 8. lib. 5. Quorum argumento includetur etiam donatio ad titulum patrimonij pro suscipiendis ordinibus. Est enim donatio ob causam onerosam cum tertio, vt dixi in l. 1. supra glo. 10. nu. 7. & sic in ea est eadē ratio, quæ in hac (de qua loquimur) in causam matrimonij carnalis, de quo ad matrimonium spirituale valet argumentum. c. quoniam frequenter. §. porro. vt lite non contesta. c. inter corporalia. cum alijs. de transla. episc. auth. nisi rogati. ad Trebel. Atque ita, quemadmodum dos data pro moniali cōfertur, ad similitudinem dotis datæ filiæ nuptæ. secundum Bart. in l. 1. §. si parens. ff. si quis a paren. suc. manumi. communiter receptus, secundum Ripam in. l. in quartam. nu. 155. ad. l. Falcidiam. Feli. in. c. ecclesia sanctæ. M. de consti. col. 29. Minchaca de success. resolu. §. 19. nu. 47. eodem modo confertur donatio facta filio clerico, ad similitudinem huius donationis in causam matrimonij carnalis.

Ex eo autem, quod nuper dicebamus patrem hodie nō compelli ad donandum filio in causam matrimonij, esseque sublatos iuris effectus donationis propter nuptias: deducitur illatio singularis ad illū articulū, de quo iam. vidi magnum dubium & controuersiam: Vtrum pater possit esse fideiussor in dote filij. Quod multi tenuerunt, posse scilicet. Bar. in. l. Si constame. nu. 34. & in. §. quoties. nu. 6. Pau. in. l.

18

si cum dotem. §. transgrediamur. nu. 5. ff. solu. matrimo.
 Alex. in. d. l. si constante. §. quoties. nu. 8. Iason. in d. l.
 Si constante. nu. 49. Ripa ibi. nu. 6. Bald. Nouellos de
 dote. 6. parte. priuilegio. 21. nu. 4. & priuilegio. 12. nu.
 2. Pala. Ruuios. in c. per vestras §. notabili. versic. octau.
 casus. Grego. in. l. 3. tit. 12. part. 5. verb. darle. Qui omne
 nes limitant titulum. *ne fideiussores dotium dentur.* vt nō
 procedat in patre. quem non solum dicunt, posse esse fide
 iussorem: sed & correum. Eorum principale fundamentū
 19 est, quia pater quādoque compellitur se obligare pro filio.
 imo & ab ipsa lege obligatur pro dote filij. l. si cum dotem.
 §. transgrediamur. ff. solu. matrim. vbi notant Bart. Paul.
 & Alex. latè Pala. Ruu. in rubr. de donatio, inter virum. §.
 21. 22. 23. Scilicet, quando pater non dabat filio donationē
 propter nuptias. Quæ cum à lege esset introducta ad securi
 tatem dotis. auth. dos dota. C. de dona. ante nuptias. pa
 ter compellebatur dare, imo & inuitus obligabatur ad se
 curitatem dotis, interim, quod non dabat. vt in. d. §. trans
 grediamur. & tradit Pala. Ruu. vbi supra.

20 Sed cum hodie hoc sublatum sit: & pater non compella
 tur dare filio donationem propter nuptias: per consequēs
 cessabit illa obligatio, quæ ipso inuito à lege introduceba
 tur, cum pendeat ab obligatione, quam ipse habebat, dan
 di donationem propter nuptias.

21 Vnde verius est, quod titulus. *ne fideiussores dotiū den
 tur:* pariformiter militet in patre, sicut in alio quouis extra
 neo. Nam cum generaliter prohibeat omnem satisfactio
 nem, iniquum iudicans, vt quæ commisit corpus, non con
 fidat in dote: generaliter debet intelligi, vt quæuis satisfactio
 tio, per quam ipsa segura reddatur in dote, sit interdicta.

Cum

Cum in patre militet eadem ratio perfidiae, (quam tex. in l. 2. illius tituli. considerauit) eodem modo, sicut in extraneo. Quod supracitati auctores non sic intelligebant, putantes rationem perfidiae cessare in patre. Quasi ratio perfidiae consisteret in eo, quod fideiussor esset rigidus vel non, pater, vel extraneus: ut esset iustum maritum ea ratione esse obnoxium patri, non extraneo. Cum porius in eo consistat, quod mulier, quæ corpus suum commisit, non confidat in dote: in quo consistit perfidia connubij, & indignatio mariti. quod æque militat in patre, sicut in extraneo. Sed nec ratio illa perfidiae, quam considerauit tex. finalis est: Sed impulsua. quod regulariter in omni dispositione præsumitur. l. 2. §. fin. & ibi notat gl. ff. de donatio. maxime in dispositione prohibitiua, & quæ sit generalior, quàm ratio scripta. ut notat Bart. in extrauaganti ad reprimendum. verbi ne ex eorum absentia. Baldus in. l. generaliter. C. de episcopis & clericis. Iass. in authentica. quas actiones. C. de sacrosanct. ecclesi. Et ratio impulsua cessans non facit cessare dispositionem. l. 1. §. Sexum. de postul. l. 2. §. fin. de donation. Et si hoc admitteretur: necessario esset dicendum, quod maritus, (cui forte multum expediebat talem ducere,) posset volens à nemine exactus dare fideiussores: cum tunc cesset causa perfidiae. quod omnes negant. ut notant. gloss. Bartol. & Salicer. in dicta. l. 2. C. ne fideiussorium dentur, & est opinio recepta communiter secundum Pala. Ruu. in dict. quinto not.

Nec hijs obstat text. in. l. fin. C. de dote causa non num. quem non solum pro hac opinione supra citati auctores adducebant, sed etiam ex eo volebant inferre, quod & duo rei poterant in dote constitui. Nam imprimis, q̄ tex.

Aa 4 ille

ille non probet patrem posse esse fideiussorem pro filio in dote, ex eo conuincitur: quod dispositio tex. non est particularis, neque continet aliquam specialitatē respectu patris. Nam licet in versi. *Socero etiam*: loquatur in patre: in versi. *omniq. persona*. extendit suam decisionem, (quacunque illa sit) ad omnem personam. Et si tractaret, quod pater posset esse fideiussor, & idem esset in omni persona, prout tex. dicit: esset destrueret titulum, ne fideiussores dotium dentur, prout bene aduertit. Iass. in l. si constante. n. 49. solu. matrimonio.

27

Quod vero attinet ad correos, tex. ille aliquantulum videtur magis vrgere. Probat enim, quod socero & omni personae consentienti se recepisse dotem vna cum marito competit exceptio non numerata dotis. cumque exceptio sit actionis exclusio. vt in principio institui. de exceptio. Satis significat text. quod actio de dote datur contra hunc correum, alias frustra ei daretur exceptio. Et per hunc textum, quod duo rei possint in dote constitui tenuit gl. in. l. 2. C. ne fideiuss. dotium dentur. ibi. *Imo tenet vtrobique*. Idem tenent ibi Cynus, Bart. Bald. & Salic. idem tenent Ange. Imo. & Roma. in. l. Si constante. in principio. & in §. quoties. ff. solu. matrim. & ibi dicit esse communem Iass. nu. 48. & refert Paulum conf. 170. dicentem, quod communis vsus approbat hanc opinionem.

Contrariam opinionem tenuerunt Bart. sibi contrarius in d. l. si constante. §. quoties. vbi Alex. dicit esse veriorē opinionem, idē tenet Imo. in d. l. Si constante. in principio. & ibi Ripa. nu. 55. Bald. Nouellus de dote. 6. parte privilegio. 21. nu. 11. Camperius de dote. 3. parte. quæst. 179. Pala. Rud. in. c. per vestras. 5. notat. versi. octauus casus

casus. Itaque si ad numerum, & auctoritatem spectes; nō vi-
deo cur illa magis, quam ista possit appellari communis opi-
nio.

Pro hac facit, quod duo rei videntur ad inuicem fideiu-
bere, secundum communem opinionem Azonis, de qua
per Bart. in l. reos. ff. de duobus reis; maxime vbi est co-
lor quaesitus, id est, vbi fideiussio est à lege prohibita. l. vir
uxori. §. fin. ad Velleia. l. Sed & Julianus. §. si ad Maced. ra-
tione autem dotis fideiussio prohibita est: ergo nec dari
correus potest, quia videtur esse fideiussor. Alias, quod vna
via prohibitum est, per indirectum alia via concederetur:
quod esse non debet. c. cum quid vna via. de regulis iuris
in 6. l. fin. C. si in iura fuerit aliena. Et leges essent impo-
sita verbis, & non rebus. contra l. 2. in fine. C. commu-
nia delega. Item in correo militat eadem ratio perfidia,
quam considerauit rex in d. l. 2. C. ne fideiussi dotium
dantur: ergo debet esse eadem dispositio. Imo, quod maior
& arctior est obligatio correi, quam fideiussoris: arctius in
eo debet versari prohibitio illorum iurium.

28

Nō obstat tex. in d. l. fin. C. de dote cauta. qui fuit cau-
sa harum difficultatum, & praeiuit erroris occasionem. Ille
solum probat, quod exceptio non numeratae dotis compe-
tit marito, & patri eius, & cuicunque personae, quae secum
confessa sit dotem recepisse. Hinc doctores duo inferunt.
Primum, quod illi duo obligantur in solidum. quod re vera
rex. non dicit, nec probat, vt bene agnoscit Bart. in d. l.
si constante. §. quoties. & ibi. Alex. Nam ibi licet tribuat
exceptionem, non tamen dicit illum obligari in solidum,
vel in solidum exceptionem dari. Secundo inferunt, quod
saltem teneatur pro parte. alias, frustra sibi daretur exceptio.
quod etiam ne rex. dicit. solum tribuit exceptionem huic

29

adiecto, quod intelligi debet, quando actio in eum pos-
 sit dari. Quando autem ipse accedit pro securitate mu-
 lieris, non indiget exceptione: cum eius obligatio sit
 nulla, ex dicta l. 1. C. ne fideiussor. dotium dentur. At-
 que ita mens textus omnino aliena est à correis, vel fide-
 iussoribus, quos satis pro comperto habuit non indi-
 gere exceptione. Loquitur autem textus. de adiecto so-
 lutioni. Dos enim non solum potest solui marito, sed
 etiam cuiuscunque de voluntate ipsius: tota, vel pro par-
 te. l. Si cum dorem. §. transgrediamur. ff. soluto ma-
 trimonio. & agnoscit Salicetus in dicta l. 2. C. ne fide-
 iussor. dotium dentur. quæstione. 4. Qui adiectus licet
 regulariter non remaneat obligatus mulieri: cum sem-
 per actio detur contra maritum, cuius nomine dos re-
 cepta est, ut in dict. §. transgrediamur. Quod est regu-
 lare in omni procuratore, qui cum primum ostendat man-
 datum, & rem quam accepit tradidisse domino mandan-
 ti: non potest conueniri ab illo, qui dedit. secundum
 Bartolum in. l. Si vno. §. vbiunque. ff. locati. Bald. in
 l. 1. C. credi. euiction. pignor. non debere. col. 1. in fine
 Tamen ille adiectus quandoque ex speciali preuilegio do-
 tis potest conueniri: puta quando maritus, vel eius hære-
 des soluto matrimonio reperirentur non soluendo. Est enim
 hoc preuilegium dotis: ut actio de dote detur mulieri (cui
 dos perire non debet) etiam contra non obligatum, quan-
 do qui debet est inops; & iste, qui conuenitur, possidet. tex.
 est in. l. pater dotem. in fine. ff. de dote prælegata. Hoc
 ergo casu utilis erit exceptio non numerata dotis huic
 adiecto, qui confessus sit recepisse: si conueniatur à mulie-
 re, tanquam si vere recepisset. Atque ita text. in dicta l.
 in. qui simpliciter & incaute tribuit exceptionem, de-
 bet

bet intelligi casu, quo ille possit conueniri: qualis est supra relatus. Nec ex simplici & incauta decisione debet argui, quod satisfactionem pro dote permittat, quæ iure reprobata est.

1 *Donatio simplex non confertur. Et nu. 4*

2 *L. 3. titulo 8. lib. 5. ibi, y las otras donaciones, in quibus verificetur.*

3 *Officia publica de consuetudine recepta possunt vendi.*

Ni de las otras donaciones. Hoc ad donationes ob causam precedentibus similes referendum est, vt arbitratur Tello. & summo iure, si ad collationem, ad quam textus videtur se referre, habeatur consideratio. Ratio tamen legis pariformiter etiã militat in donationibus simplicibus, quæ cum iudicentur meliorationes, per sequentem meliorationem minui non possunt: vt supra dictum est. gloss. 3. Cæterum in quantum verba hæc ad collationem referuntur, verificari non possunt nisi in donationibus ob causam. de quo habemus bonum simile in l. 3. titu. 8. lib. 5. vbi tractatur de collatione, præcipiturque, vt filius vel filia succedens patri conferat dotem & donaciones propter nuptias, & alias donaciones, quas receperint ab illo, de cuius successione tractatur. Quæ verba nostri omnes ibi intelligunt, & interpretantur: vt textus loquatur solum in donationibus ob causam similibus scilicet, præcedentibus expressis. dicuntque ibi esse interpretationem necessariam: cum textus ille nō possit in donationibus simplicibus procedere, ne contrarietur l. 10. infra. vbi quæuis donatio simplex habetur loco meliorationis, & per consequens non debet conferri:

cum

Glossa

5

1

cum prælegata non conferantur, auth. ex testamento. vbi
 not. Bal. col. 1. l. a patre. secundum intellectum Romani.
 C. de colla. Sic intelligit & interpretatur Rode. Suarez in
 l. quoniam in prioribus. quæst. 5. nu. 9. C. de inoffi. testam.
 Couarr. in .c. Raynaldus. §. 2. nu. 8. Cum autem in mate-
 ria collationis, donationes ob causam solū sint illæ, ad quas
 parentes possunt compelli: & id solum in dote respectu pa-
 tris, & donatione propter nuptias possit exemplificari. l. fina
 C. de dotis promiss. l. qui liberos. ff. de ritu nupt. neque
 in hoc dos habeat aliam donationem similem, ad quam
 parētes possint cōpelli. Verbum hoc. *y las otras donaciones*
 relatum ad collationem, intelligitur de similibus, quoad
 collationē: vt sit sensus, quod inter donationes ob causam
 præcissas, quæ conferuntur: annumeratur etiam & aliæ, quæ
 licet præcisse non sint, expressum tamen sit in iure, quod
 cōferantur. Et in hunc sensum accipiuntur verba tex. in. d.
 l. 3. ibi. *y las otras donaciones.* possuntque accipi verba
 similia nostri tex. relata ad collationem.

Et secundum hoc esset inquirendum, in quibus donatio-
 nibus verba hæc possint verificari. Tello in l. 29. Tauri, quæ
 est dicta. l. 3. tit. 8. lib. 5. dicit verificari in militia emptā
 ex pecunijs patris, quæ cum in legitimam imputeretur. l. om-
 nimodo §. imputari. C. de inoffi. testam. per consequens
 debet conferri, ex regula tex. in. l. illud. C. de colla. Et
 hinc acerbè nimis inuehitur in euentes officia publica, con-
 tra communem opinionem & practicam vsu forensi recep-
 tam. & a iudicibus approbatam. Et suspicor eius dicta occa-
 sionem præstitisse, quod clausula ordinaria, quæ in titulis
 solebat apponi, quia verabatur officiorum publicorum ven-
 ditio, sit iam abrogata: vt communis cōclusio & praxis sine
 scrupulo

scrupulo procedat, eaque officia vendi possint. Postea dicit in illis verbis. *y las otras donaciones.* plura alia includi, de quibus per doctores in. l. in quartam. ff. ad l. Falc. & quod sibi non licet recensere, ne librum de libris in infinitum componat. Ipse utique gauderem, quod verba hæc huius & alterius legistam generalia relata ad collationem aliquibus exemplis verificaret. Quia credo quod non facile id fecisset. Cum & verba præcedentia donationis propter nuptias relata ad collationem inania & sine exemplo reliquerit, & non sine difficultate explicentur. Poterunt tamen verba verificari in dote data moniali, & in donatione data filio clerico ad titulum patrimonij pro suscipiendis ordinibus: in quibus in superioribus tenuimus collationem fieri ad exemplum dotis & donationis pro matrimonio carnali contrahendo datæ. Et licet videatur, quod verba istarum legum ampliora & generaliora sint, nec tantam admittam restrictionem: intellectus videtur necessarius, in quantum verba illa referuntur ad collationem: ut non comprehendant donationes simplices, quas esse loco meliorationis disponitur in lege sequenti, & per consequens non debent conferri. Et huius rei habemus bonum simile, ex quo hæc omnia desumpta sunt, in authentica. ex testamento. C. de colla. ibi. *dotis, & aliorum datorum.* ubi ponuntur verba similia nostris relata ad collationem, & communiter intelliguntur prædicto modo: ut verba illa. *aliorum datorum.* intelligantur de donationibus ob causam similibus expressis, scilicet, doti: ut euitetur similis contrarietas de text. in l. illud. §. fin. eiusdem tituli. ubi donatio simplex facta filio in potestate non confertur, & sic includi non debet in illis verbis generalibus. *aliorum datorum.* quæ verba sic intellexit

tellexit gloss. ibi. & glo. verb. imposuerit. in d. l. illud. §. fin. & Bartolus in dicta authentica. ex testamento, & est intellectus magis communiter receptus ab omnibus. Qui ibi. defendunt donationem simplicem factam filio in potestate non esse conferendam, vt potest videri per Alexandrum. num. 6. Corneum. num. 5. Iasonem. num. 10. Decium. nu. 5. Soccin. conf. 91. nu. 7. libr. 1. Cagnolum. in. l. Si emancipati. nu. 101. eo. tit.

4 Non infirior in casu tex. in dicta authentica. ex testamento. non defuisse plures & grauissimos authores. qui in verbis illis. *aliorum datorum*. defendant includi etiā donationem simplicem factam filio in potestate: vt illa sit conferenda. Et quod illa authentica corrigat in hoc text. in dicta l. illud. §. fin. eiusdem titul. prout tenuerunt. Ioan. Marti. Raynerius. & Iacobus de Bellouiso in authentica. de triente & semisse. §. illud. & id etiam defendit Fulgo. in d. authent. ex testamento. & alij quos refert Curtius in. l. Si emancipati. nu. 56. eiusdem tituli. quorum fundamenta non sunt contemnenda; cum nimis urgeant inter quæ est text. in. l. si donatione. eiusdem titul. cui hætenus non est assignata iusta responsio. Vtunque sit donatio simplex hodie non confertur propter expressum text. in. l. sequenti. vbi donatio simplex habetur loco meliorationis, de quo ibi dicam.

1. *Dos semper confertur.*

2. *Ratio differentia inter donationes simplices, & ob causam, quoad collationem.*

3. *Dos data à matre confertur in eius successione.*

4. *Nepotes conferunt dotem datam matri, etiam succedentes cum patris.*

5. *Nepotes*

- 5 Nepees conferunt dotem sibi datam ab auo:
 6 Dos data nepri à patre vel matre non confertur in successione auorum.
 7 Dos data ab auis, an sit conferenda in successione parentum.
 8 Datum ab auo paterno in dubio censetur perfectiū in successione patris. nisi contrarium probetur.
 9 Profecticia solum conferuntur.
 10 Profecticia qua sint. (mentio)
 11 Dos confertur, etiam si fuisset prius legata in testa-
 12 Dos qualiter conferatur. remissive
 13 Dos data moniali confertur.
 14 Excessus dotis inofficiosae computatur in bonis pro deducenda melioratione tertij & quinti.

Traxeren a collacion. In hijs verbis fundatur intellectus Clossa
 Tellij, qui legem hanc solum intelligit procedere in do-
 nationibus ob causam: cum tractet de donationibus, quæ
 conferuntur. Quod licet verum sit: text. tamen in sua de-
 cisione comprehendit etiam donationes simplices, ut
 supra dictum est. Licet quoad collationem solum compre-
 hendantur donationes ob causam: dos scilicet, & donatio
 propter nuptias, & si quæ sunt hijs similes.
 Dos enim data filie in potestate, vel emancipatæ,
 semper confertur & imputatur. l. quoniam Nouella. C.
 de inofficioso testamento. l. vt liberis. §. illā. C. de colla-
 l. 3. tit. 15. par. 6. l. 14. tit. de las herédias. for. bon' tex. in. l. 3.
 tit. 8. lib. 5. Etiā si à matre, vel auo materno data sit. ad quos
 licet obligatio doti adinō spectet. l. matre. C. de iure dotiū,
 quia

quia tamen non est donatio simplex, sed ob causam matrimonij, confertur & imputatur in successione eius, de cuius hereditate agitur, à quo vel qua dos processit.

In inquirenda huius rei differentie ratione inter donationem simplicem, & donationem ob causam doctores laborant in. l. in quartam. ff. ad l. Falcidiam. **ut** potest videri per Ripam. ibi nu. 148. Berengarium. 3. parte. art. 3. Ruinum. nu. 23. Paulum de Monte. nu. 64. Corrasium in l. filium quem habentē. C. fami. hercis. nu. 128. Mencha. de succe. creat. §. 30. nu. 268. Illa est magis communis opinio, quod in materia collationis & imputationis donatio ob causam sit illa, ad quam donans iure compellitur. Quod in dote solum hodie verificatur: cum ad eam pater possit compelli. l. fin. C. de dotis promiss. l. qui liberos. ff. de ritu nup. & quod hæc ipsa sit ratio, quare imputeretur & conferatur, cum necessitas dandi liberalitatē impediatur, collationemq; & imputationem inducat, secundum Pau. nu. 10. Alex. nu.

5. Decium nu. 26. in. l. ut liberis. C. de colla. Nec obstat argumentum Riminaldi ibi nu. 8. quod mater non tenet filiam dotare: & tamen dos eius respectu appellatur donatio ob causam: & in eius successione confertur, & imputatur. Quia id per legis extensionem effectum est. Ipsa enim lex decisum in patre, ad matrem extendit, licet in ea dicta ratio cessaret, ut in d. l. quoniam Nouella. & in d. l. ut liberis.

Est etiam singularis ille textus in. d. l. 3. tit. 8. lib. 5. ad hoc quod non solum dos & donatio propter nuptias confertur per filiam vel filium, qui datae sunt: sed etiam eis mortuis, per eorum filios, qui in eorum locum vocantur ad successionem aui. quod probat ille textus in verb. *ascendentes*. quorum respectu dispositio procedit in descendentibus. & similia verba reperiuntur in nostro textu. Proceditque
conclu-

conclusio, non solum quando nepotes succedunt ad inuicem, cum alijs nepotibus eiusdem gradus: in quo hæc iura concordant cum l. vt liberis. C. de colla. Sed etiam quando succedunt cum patruiis, auunculis, amitis & materteris. In quo hæc iura concordabunt cū. l. illam. C. de colla. In quo tex. licet solum tractetur de nepotibus respectu aui materni, in versu. *nam si intestatus quis.* & respectu aui paternæ, vel maternæ in versu. *vel si qua intestata.* non autem agatur de nepotibus respectu aui patris: in omnibus tamen idem est iudicium, vt conferant patruiis, auunculis, amitis, vel materteris dotem, & donationem propter nuptias datam patri, vel matri ipsorū prædefunctis, per auū vel auā paternos, vel maternos, secundū ass. ibi. n. 17. & sic tex. ille. in d. l. 3. verb. *ascendentes* & tex. noster in verbo. *descendentes.* relatus ad collationem dotis, in omnibus nepotibus erunt indistinctè intelligendi.

Si tamen dos esset data ipsi nepoti: vel donatio propter nuptias nepoti, ab auo, de cuius successione tractatur: erit similiter conferenda per ipsas neptes, vel nepotes succedentes cum patruiis, amitis vel materteris. secundum gl. in d. l. illam. verb. *mortua persona,* quæ sic extendit illum text. licet hæc quæstio ibi non decidatur. Et licet illa gl. cōmuniter reprobetur, & omnes in hac quæstione sequantur distinctionem Bartoli. nu. 6. in l. si emancipati. C. de colla. quæ est cōmuniter approbata secundum omnes ibi teste lass. nu. 17. in fine. in d. l. illam: tamen opinio gl. est approbata in hoc textu. verb. *descendentes.* relatus ad collationem, & expressius in d. l. 3. qua cauetur: vt si filius vel filia veniant ad hæreditatem paternam, vel alio-

rum ascendentiā, & sic a uorū, debent conferre dotes & donationes propter nuptias receptas, ab eo de cuius hereditate agitur: ut bene aduertit Castillo. nu. 18. in. l. 29. Tau ri.

- 6 Plus addit illa glosa in d. l. illam: quod etiam si dos vel donatio propter nuptias esset data nepti vel nepoti, non ab auo de cuius successione tractatur: sed a patre vel matre ipsorum nepotum: quod talis dos vel donatio propter nuptias sit conferenda patris, amitis, vel materis in successione aui. In quo communiter reprobat. Quia cum dos vel donatio propter nuptias non processerit de bonis eius, de cuius successione tractatur, non est conferenda. argu. l. ut liberis. §. i. C. de colla. & est hæc communis opinio secundum Iass. in d. l. illam. nu. 18.

- 7 Cæterum si prædicta dos vel donatio propter nuptias, sit data ab auo nepti vel nepoti: videtur, quod non si conferenda in successione patris. argumento glossæ in. l. qui in aliena. §. interdum. verb. facit heredem. ff. de acqui. hered. & gl. in. l. quæsitum. verb. seruo. id quantum dicit. secundum hodierna tempora. de lega. 1. & gl. magna in. l. Gallus. §. quidam recte. in quantum dicit. sed quidam putant. ff. de libe. & posthu. & gl. in. l. auus. neptis. ff. de iure dotium.
- 8 ubi est optimus tex. pro istis glossis. Quibus deciditur, quod darum ab auo paterno nepoti dicitur aduentitium, & per consequens non conferendum. l. fin. C. de colla. & illarum glossarum opinionem dicit esse communem Iass. in d. §. interdum nu. 27 & in. l. Gallus. §. quid si is. nu. 12 & Parpa. in repet. l. 2. §. quod si in patris. nu. 24. ff. solu. matri. & Alex. in. l. Sed si plures. §. in arrogato. nu. 16. de vulgari. & in. l. in quartam. nu. 4. ad legem Falci. Pala. Ruu. in rub. de donatio. inter virum. §. 45 num. 10. Alciatus de præsumption. regul. 1. præsumptione. 17.

Illas tamen glosas intellige, quando auus dedisset ex causa voluntaria: quia tunc bene dicitur aduentitium. Quando autem datur ex causa necessaria, ad quam pater ipse tenetur, ut in proposita questione: ita demum dicitur aduentitium, & per consequens non conferendum in successione ipsius patris, quando datum sit cōtemplatione ipsius neptis. l. auus. de iure dotium. Ceterum si cōtemplatione filij datum sit: profectitium dicitur, & conferendum. l. dedit dotem. ff. de colla. honorum. prout est de mente Barr. in authen. ex testamēto. C. de secund. nup. & in d. l. dedit dotē. n. 2. & est opinio verior & receptior secundū Ripā in d. l. in quartam. nu. 202. & ibi Paulū de Mōte. nu. 83. Fabianū. in auth. nouissima. C. de inoffi. testam. nu. 164. Imo & in dubio semper cōtemplatione filij datum pręsumitur. secundum Barr. per tex. ibi in d. l. dedit dotē & alios vbi supra. Adeo, quod ad euitādā collationem, necesse sit probare datum fuisse cōtemplatione nepotum. secundum Ripam. Nisi filius esset diues tēpore datę dotis, nā tunc auus non videtur dare cōtēplatione filij diuitis. cū au' nō teneatur dotare neptē pro filio diuite. secū. Alex. & Ripā. vbi sup. nu. 204.

Ex quib' resolues ita demū dotē cōferri, si sit profectitia, id est, quę processerit de substantia eius, de cuius successione tractatur. ut in d. l. ut liberis. verb. perfectia. ut notāt. Alex. Iass. Decius & reliqui. C. de colla. cum aduentitia non conferātur. l. fin. C. de colla. Vnde dos data à matre, quę in successione patris est aduentitia: in successione matris erit profectitia. Et e conuerso dos data à patre erit aduentitia respectu matris. ut in d. l. ut liberis. Si autē ambo marit' & vxor cōi cōsensu dāt dotē filij cōmuni: in successione cuiuscūq; dimidia veniet cōferēda. Quia cū pro dimidia cēseant dotare: p dimidia dos cēsebit pfectitia. l. 4. tit. 6. lib. 3. fori.

Si autem pater sine vxore dotaui filiam: siquidem durante matrimonio sit aliquid super lucratum: dos erit conferenda pro dimidia in successione cuiuscunque: cum de lucris communibus videatur dotata. l. 8. tit. 9. lib. 5. Quod si nulla sint lucra: dos veniet conferenda in successione mariti, qui dotaui. Idem erit in hac ciuitate Corduben. etiã si sint acquisita lucra: cum de consuetudine non communentur inter coniuges.

Profectitium etiam, quoad hanc materiam collationis, dicitur non solum quando datum est ab eo, cui succeditur, & acceptum ab eo, qui succedit: sed etiam quando datum est contemplatione eius, cui succeditur, vel etiam eius, qui succedit. vt supra dictum est. Quo fit, vt dos data nepti contemplationem filij censeatur profectitia in successione ipsius filij, licet ipse non dederit: & censeatur etiam profectitia in successione aui: non solum quando succedit neptis, quæ recepit: sed etiam, quando succedit filius, cuius contemplatione data est. vt supra dictum est. Licet in hoc tertio casu, quando succedit filius, cuius filia data est dos ab auo: contrarium tenet Castillo in. l. 29. Tauri. verbo. Que ouiere recebido. Vult enim filium non teneri conferre in successione patris dotem datam nepti: ex eo, quia nihil recepit. Cum verius sit teneri, sufficereque eius contemplatione dotem datam esse. ex superioribus.

Quod autem dicimus filiam debere dotem conferre, limitatur in casu singulari, quæ ponit Bal. in. l. filia legatorum. C. de lega. scilicet. quando pater legasset filie in testamento mille pro dote, & postea soluisset in vita. Quia cum videatur soluisse legatum, vt in. l. Lutus Titius. la. 1. ff. de lega. 2. illa solutio sumit naturam legati cum eius loco subrogetur, & per consequens non debet conferri a patre. C. de colla.

Et

Et pro ista cautela considerabat Decius in. l. filie dotē. nu. 1. in fine. C. de colla. quod ista solutio facta in vita fuit facta favore mulieris, & non debebat in ei⁹ odiū retorqueri. Sed hoc dictum Baldi reprehendunt Salic. Fulgo. & Corn. in. d. l. filia legatorum. Iass. & Decius. in. d. l. filia dotem. quibus prædicta opinio scrupulosa videtur: & contrarium plus placet Molineo ad Decium. vbi supra. quorum fundamenta refert Iass. vbi supr. nu. 4.

Qualiter autem conferatur dos prosequitur Castillo in. l. 29. Tauri. nu. 17. distinguens inter dotem datam, vel promissam: extantem, vel consumptam, vide ibi per eum.

Hoc etiam, quod dicimus dotem debere conferri, extendendum est: ut idem sit in eo, quod dotis contemplatione datur, cum filia monasterium ingreditur, secundum Bart. in l. 1. §. si parens. ff. si quis à parente sue. manum. communiter receptum secundum Ripam in. l. in quartam. ff. ad l. Falci. nu. 155. Mincha. de succel. resolutione. §. 19. nu. 47.

Restat nunc in proposito huius text. dubium. Finge dotem datam filia esse inofficiosam: ut quia excedit legitimā & tangit tertium & quintum, in quo filia causa dotis non potest meliorari. ex l. 1. tit. 2. lib. 5. copila. filiāque dote contentam nolle succedere, patremque in testamento vnū ex filiis in tertio & quinto meliorasse: Qualiter tunc deducetur melioratio in testamento relicta filio? Si cōsideres ea, quæ supra dicta sunt: dices meliorationem solum esse deducendam ex bonis, quæ reperiuntur tempore mortis: nec habēdā esse cōsiderationē dotis datæ: cū extra patrimonium defuncti reperiatur: & etiā si esset adducta ad collationē, nō debet augere meliorationem ex nostro textu: ergo à fortiori si adducta non sit. & hoc verum est, in quantum dos non esset inofficiosa.

Cæterum cum præsupponamus dotē esse inofficiosam, excessus ille, qui facit dotem inofficiosam esse, considerari debet ad deducendam meliorationem. Quæ, eo casu, deducenda erit, non solum respectu bonorum, quæ testator reliquit tempore mortis: sed etiam de illo excessu, quo dos data filiæ excedit eius legitimam. Nam cum excessus ille ex dicta lege regia. & ex l. 3. tit. 8. lib. 5. possit per hæredes testatoris reuocari: tanquam nomen hereditarium veniet inter eos diuidendum, augebitque hereditatem, & per cōsequens in eo debet sua pars assignari meliorato. Quin & pater poterit assignare meliorationem in vna re. iuxta l. 3. supra. relinquendo alijs filijs reliqua bona, & inter ea nomen illud hereditariū dotis inofficiosa: vt ipsi recuperent: modo melioratus teneatur de euictione.

LEX. 10.

Si el padre, o la madre, en testamento, o en otra qualquier ultima voluntad, o por otro algun cōtracto entre vivos hizieren alguna donacion a alguno de sus hijos, o descendientes, aunque no digan que lo mejoran en el tercio, o en el quinto, entiendase que le mejoran en el tercio e quinto de sus bienes. Y que la tal donacion se quente en el dicho tercio e quinto de sus bienes, en lo que cupiere, para que a el, ni a otro, no pueda mejorar mas de lo que mas fuere el valor del dicho tercio e quinto, e si de mayor valor fuere, mandamos que vala fasta en la
cantidad

cantidad del dicho tercio e quinto, e legitima, de lo que devian auer de los bienes de su padre y madre y abuelos, y no en mas.

- 1 Donatio quauis simplex intelligitur esse melioratio.
- 2 Donatio testamento celebrata habetur loco meliorationis.
- 3 Legatum particulare, est melioratio, & consumit pro sua parte tertium & quintum.
- 4 Legatum non imputatur in legitimam.
- 5 Legatum particulare non renocatur per sequens legatum generale tertij & quinti.
- 6 Legatum particulare an minuat tertium relictum alteri, vel quintum relictum alteri tertio.
- 7 Donatio precedens prius consumit tertium quam quintum.
- 8 Legata gratuita deducuntur ex quinto.

Donatio facta à parēibus, intellegitur esse melioratio, & in tertio & quinto computatur: ita, vt pater amplius nisi de residuo in rationem tertij & quinti disponere non possit. Et si quid amplius donatio continet in legitimam computandum est, & est lex. 26. Tauri.

En testamento. Iuncto verbo. (Donacion.) Si referas hoc ad donationem testamento celebratam, prout est contractus. iuxta text. iuncta gloss. in. l. hæres palam. §. fin. de testament. conclusio est manifesta, quod talis donatio testamento celebrata habetur loco meliorationis, quemad-

Bb. 4. modum

modum si inter viuos celebraretur. Si autem referas do-
 3 nationem ad testamentum, intelligēdo de quouis lega-
 to: conclusio etiam est manifesta. Vt legatum particu-
 4 lare factum vni filio intelligat melioratio: ad hoc vt, melio-
 ratio tertij & quinti facta alteri intelligatur tantū de resi-
 duo, post deductū illud legatū. Nā cum legatū non sit in le-
 gitimā imputandū. l. à patre. l. nec emancipati. C. de colla-
 5 tio. l. in donationibus. C. ad l. Falcidiā. Nec sit reuocatum
 per sequens legatum generale tertij & quinti, ex traditis à
 Bartolo. in. l. rem legatam. de adim. lega. & dicam in glo.
 sequent. consequens est, vt minuat sequens legatum gene-
 6 rale tertij & quinti, vt intelligatur solum in residuo, iuxta
 nostrum tex.

In quo offert se pulchrum dubium. Finge patrem in
 testamento legasse vni filio predium, alterum melioras-
 se in tertio, alterum in quinto. Manifestum est, quod le-
 gatum predij imputandum est in tertium & quintum ex
 nostro textu. Hoc videtur planum, quando tertium &
 quintum est relictum vni. Sed in prædicto exemplo dubi-
 7 tatur: vtrum legatum prædij minuat meliorationem ter-
 tij, an meliorationem quinti. Quod minuat tertium, fa-
 cit communis doctrina nostrorū, quod quæuis donatio (que
 ex hac lege intelligitur melioratio, & minuit melioratio-
 nem generalem sequentem) prius consumit tertium, quam
 quintum, fauore animæ. vt dicam infra gloss. 5. Quod
 8 vero minuat quintum: facit lex finalis, infra, quatenus om-
 nia legata gratuita deducuntur ex quinto. Et secundum
 hoc, potest responderi ad opinionem nostrorum, vt pro-
 cedat in donatione facta inter viuos: non vero in lega-
 to, in quo videtur textus ille, in d. l. fin. expressus.
 Adhuc tamen ex superioribus intelligo, & extendo illā
 opi-

opinionem nostrorum ad hunc casum, vt tale legatum minuat tertium, non quintum. Nam ex quo tale legatum iudicatur melioratio, in ea procedit decisio nostri textus: quemodmodum in donatione facta in vita. Et secundum hoc respondeo ad dictam legem finalem. infra: vt procedat in legatis gratuitis, quæ non sunt meliorationes: puta factis alijs, quam filijs. Et ea, quæ hic dicta sunt (legatum scilicet relictum filio iudicari meliorationem) conducunt ad illud, quod dicebamus in. l. i. supra glossa. 8. numer. fin. vbi tenuimus segatum testamento relictum filio, quod iudicatur melioratio, fieri irreuocabile per traditionem in vita factam, vt alia quæuis melioratio, de qua ibi,

- 1 Donatio ob causam prius consumit legitimam, & solus excessus computatur in meliorationem.
- 2 Donatio simplex, ex voluntate donantis, intelligitur pro legitima.
- 3 Donatio simplex habetur pro melioratione, siue sit reuocabilis, siue irreuocabilis.
- 4 Donatio reuocabilis rei particularis restringit donationem sequentem generalem.
- 5 Donatio rei particularis precedens consumens totum tertium & quintum intelligitur reuocata per sequentem generalem tertij & quinti.
- 6 Legatum generale posterius relictum sub nomine residij non reuocat legatum particulare precedens consumens tertium & quintum.

- 7 Simplex donatio, ad hoc ut intelligatur melioratio, an sit
danda expresse titulo donationis.
- 8 Data simpliciter non presumuntur donata, & nu. 19.
- 9 Datum simpliciter non intelligitur donatū quando erat
equale legitimæ. & nu. 18
- 10 Quātitas æqualis legitimæ data, etiam titulo donatio-
nis, imputatur in legitimam. nu. 13. contra.
- 11 Donatio quandoque presumitur. (est.
- 12 Donatio præsumpta legitimè pro melioratione habenda
- 14 L. Cū quo de peculio. §. fin. ad l. Falcidiā explicatur.
- 15 In Falcidiā solū cōputantur ea, quæ capiuntur iure ha-
reditario, vel quæ ea lege data sunt.
- 16 In legitimā solū imputantur quæ ea lege data sunt.
- 17 In Falcidiā imputantur data ea lege expresse & etiam
- 20 Donationis rara præsumptio. (tacite.

Glossa **Alguna donacion.** Intellige de simplici. Nam si esset dos
vel donatio propter nuptias imputaret in legitimā: & ex-
cessus (si quis sit) in tertiu & quintū, secundū Couarr. in c.
2. Raynald^o. §. 2. ad finē. repbaro Pala. Ruu. in c. per vestras
de dona. inter virum. 3. not. §. 2. nu. 12. licet hodie dos
excedere legitimam non possit, nec excessus computari
in meliorationem. l. 1. tit. 2. lib. 5.

In hoc autē distat donatio simplex à donatione ob cau-
sam: quia in dubio hæc censetur data pro legitimā: illa pro
melioratione, Nam cum pater cōpelli possit ad donationē
ob causam, & nō ad simplicē: liberalitas nō tā præsumitur
in necessarijs, sicut in volūarijs. l. re legatā. de adim. lega.

Si autem

Si autē esset patris volūtas expressa: donatio; etiā ob causā,
posset haberi p̄ melioratione. Nisi in dote, vt dictum est, qua
excepta, vix reperietur, in quo verificetur conclusio. Et
etiā donatio simplex, ex voluntate donantis expressa, vel
etiā coniecturata, posset intelligi data pro legitima. vt tra-
dit Tello hic. nu. 2. & Minchata. in l. parentibus. C. de inof.
testamen. nu. 2. vers. quinto.

(Et quatenus hic traditur donationem simplicē loco me-
liorationis habendam: intellige modo ea donatio irreuo-
cabilis sit, modo reuocabilis, & morte confirmanda. iuxta
tradita in. l. 1. supra. quia vtrāque loco meliorationis ha-
betur ad finē & effectum, de quo in hoc text. scilicet. *Para-
que a el, nia otro. &c.* & tradit Gomez in. l. 23. Tauri. Imo
donatio reuocabilis, quæ morte confirmatur, maiori ratio-
ne pro melioratione accipienda est: cum sortiatur vim reli-
cti. l. in donationibus. C. ad legem Falcidiam.

Ex quibus inferes, quod si præcessit donatio rei particula-
ris reuocabilis, & sequuta fuit donatio generalis facta titulo
lucratiuo: nō ex ea intelligitur reuocata prima donatio. Imo
ea restringit sequentem, vt solum intelligatur in residuo rer
tij & quinti, ex hoc text. & conducit opinio Bart. nu. 10. vers.
Sed an hoc. in. l. rem legatā. de adim. leg. vbi tenet, quod do-
natio specialis non intelligitur reuocata per alienationē ge-
neralem. & eius doctrina est cōmuniter recepta, vt cōstat ex
allegatis a Couarr. in rubr. de testam. 3. par. nu. 19. & a Tello
in. l. 17. Tauri nu. 125. quod & conducit ad ea, quæ ibi di-
cebamus. gl. 7. nu. 3. 4. & 5.

Quod tamen limitabis nisi prior donatio particularis con-
sumat totum legatum generale posterius. Quoniam eo casu
necessario colligitur reuocatio prioris, cum nō sit in quo ve-
rificetur

6 rificetur sequens legatū generale, argumento. l. pediculis. §. itē cū quæreretur. ff. de auro & argen. legato. Nisi sequēs legatū generale sub nomine residui relictū sit, quia si deductis donationibus, vel legatis particularib⁹ præcedētib⁹, nihil restet, legatum generale evanescet, l. item quod Sabinus. vers. aliter. de hæred. inst. l. 19. tit. 3. part. 6.

7 Ad hoc autem, ut filius censeatur melioratus in dicta simplici donatione, necessum est (secundum Tello hic. num. 1.) qd sic data expressè sint donata, & pater viatur verbo (dono) nam alias si simpliciter tradiderit, non expresso titulo donationis, meliorare non videtur. Quia illa sic data non præsumuntur donata, secundum Barr. in. l. 1. §. si parens. ff. si quis à pare. sue. manum. quem sic intellexerunt. Alex. in. l. illud. nu. 5. vers. limita. C. de colla. & in conf. 142. nu. 22. libr. 2. Imola in. l. Titia centum. §. Titio genero ad finem. ff. de cōdit. & demonst. Pau. in. l. in quartam. nu. 8. ad. l. Falc. Corraſius in. l. filium quem habentem. num. 109. C. familie hercis. & est communis opinio secundum Mincha. de succ. creat. §. 30. in repetitione. l. omnimodo. §. imputari. nu. 255.

9 Non desunt, qui in hoc articulo sint in diuersa opinione, ut existiment supradictā opinionē nō esse indistinctē verā: sed ita demū, si quantitas tradita simpliciter, sit eiusdem quantitatis cum legitima: ut tunc verū sit non censi donatā. Ceterum, si quantitas simpliciter data non sit eiusdem quantitatis cum legitima: tunc in dubio censi donatam. Pro hac etiam opinione allegatur Bartolus. in. dict. §. si parens. quē sic intelligunt. Alex. & Imo. in. l. cū quo de peculio. §. fin. ad. l. Falc. Ripa. in. l. in quartam. nu. 38. & nu. 145. ad legem Falcidiam. Socinus conf. 18. libr. 4. & Bertrandus conf. 82. nu. 2. Couarru. in. c. Raynaldus. §. 2. nu. 6. vers. Præfata.

Alij sunt in tertia opinione: vt arbitrentur, quando quantitas data est æqualis legitimæ (etiam si sit data titulo donationis) debet in legitimam imputari. Hoc tenuerunt Imo. Corrasius, Bertrandus. supra relati. & Iass. in. l. Si quando. §. & generaliter. C. de inoffi. testam. & sequitur Gomez in. l. 9. Tauri nu. 28. & dicit esse communē opinionem Minchaca. vbi supra. nu. 254.

In hac ergo diuersitate quid ipse sentiam explicabo. In primis, quod attinet ad nostram text. admittenda non est tam rigida resolutio Tellij. vt nisi adsit verbum (dono) non possit resultare melioratio. Id enim ex text. non colligitur, qui solum disponit simplicem donationē pro melioratione habendam. Quod autem simplex donatio non possit existere sine verbo (dono) nec tex. dicit, nec verū est. Nam licet donationis rara sit præsumptio, & interpretatio l. cum de indebito. ff. de proba. l. Cāpanus. de ope. libe. negari non potest, quin multoties citra verbū (dono) præsumatur donatio ex alijs verbis, vel factis, vel circumstantijs. Quibus casibus negari etiam non potest decisionem huius text. ad tales donationes præsumptas exēdendam esse: vt in eis filius censeatur melioratus. Quod probat tex. secundum communem intellectum in. l. filia, cuius. C. fami. hercis. vbi dd. communiter intelligunt res emptas nomine filia & sibi traditas censi donatas, ac per consequens non esse conferendas, seu in rationem legitimæ imputandas: & sic habebuntur in rationem meliorationis tertij & quinti, ex nostro text. Et licet text. in dicta l. filia cuius. mihi non prober prædictam conclusionem, quantum ad hoc, vt exemptione facta nomine filia, & traditione præsumatur donatio: vt dixi in. l. 2. supra glos. 4. nu. 66. & seqq. Tamen quantum ad hoc, vt donatio præsumpta

11 sumpta non conferatur, conclusio est manifesta, & recepta communiter, tam ibi, quam in. l. in quartam. ff. ad l. falcidiam. & in pluribus locis tituli de collationibus. vbi multoties doctores, ex præsumpta donatione cessare collationem, asserunt. Et in hoc dubitandum non est.

13 Rursus quoad presentem questionem: vtrum data filio simpliciter non expresso titulo donationis sint conferenda, vel in legitimam imputanda: tertiam illam opinionem reiiciendam esse existimo: ita, vt tanquam verissimum constituendum sit, data titulo expresso donationis non esse in legitimam imputanda, si tempore donationis id expressum non est, etiam si data sint eiusdem quantitatatis cum legitima. Hæc est generalis regula: tex. in d. l. si quando. §. & generaliter. C. de inofficioso testamento. & tenuere Corneus. nu. 19. in l. illud. C. de colla. & Mincha. vbi sup. nu. 254

14 Difficultas versatur circa intellectum tex. qui hæc omnia turbabit. in. l. cum quo de peculio. §. fin. ff. ad legem Falcidiam. Circa cuius tex. intellectum illud ante omnia animaduertendum est cum Paulo ibi. Quod ibi re vera quantitas fuit data hæredi titulo donationis. Hoc significat verbum legis, *dederit*. quod domini translationem importat. l. vbi autem non apparet. §. fin. & ibi Bart. de verb. obli. Nā si quantitas esset data simpliciter sine titulo, remansisset in substantia testatoris. l. nunquā nuda. ff. de acqui. rerū domino. l. 2. §. circa. de doli excep. & ea sufficeret pro falcidia hæredis: nec legata essent amplius defalcanda. Rursus animaduerto, quod in litera illius tex. testator tempore, quo pecuniam dabat hæredi, non expressit, quod eam dabat nomine falcidia. Nam licet gloss. & Pau. ibi. id teneant. text. est

est apertus in contrarium, qui huius declarationis nul-
lam facit mentionem: quæ si interueniret, necessaria nõ
erat hæreditatis dinumeratio: cum quæuis quantitas, quæ
ea conditione data esset, in falcidiam computanda esset,
l. quod autem. in fine. ff. ad l. Falci. vbi tradit Alex. &
Bartolus in l. in quartum. nu. 3. eod. titulo. Præterea si
dicta declaratio interuenisset, quod dabatur nomine fal-
cidie. tex. in ratione suæ decisionis non vteretur verbo.
videtur. ibi. quia viuis videtur heredi futuro providere.

Quod verbū fictionē significat, & decisionē ex coniecturis,
quæ in claris locum non habent. l. continuus. §. cum ita.
in fine. de verborum obligationibus. Pro ratione ergo
dubitandi illius textus, est supponenda regula. tex. in l.
in quartam. eiusdem tituli. quod in falcidiam solum com-
putantur ea, quæ capiuntur iure hæreditario, & text. in
l. quod autem. eiusdem tituli. quod ad hoc, vt compu-
tentur in falcidiam ea, quæ non capiuntur iure heredita-
rio, est necesse, quod ea cōditione data sint. Quarebatur
ergo in casu illius text. vtrum illa viginti quinque futura
essent loco falcidie. Faciebat dubitationem: quia nec ca-
piebantur iure hæreditario, nec testator id expresserat.

Contrarium decidit ex cōiecturata mente. Quia per tra-
ditionem eiusdem summa, quæ per falcidiam deberet hæ-
redi pertinere, testator visus est heredi futuro, & suo
ultimo iudicio prouidisse. Secundū quem intellectum, ne-
gari non potest, nisi quod text. iste multum stringat. Nec
satisfaciunt solutiones Cornei in d. l. lege. illud. num.
19. C. de collationibus. nec Minchacæ, vbi supra. ple-
ræque enim ex eis sunt contrarie casui & intellectui text.
supra propositio. Illa sola restat amplexenda, quod in
legitima: ad hoc, vt donata impuissentur, necessaria est

expressa

- 17 expressa conditio & declaratio, vt in d. §. & generaliter. In falcidia autem sufficere coniecturatum. Et eius differentia rationem esse fauorem legitimæ, & falcidiæ odium: prout considerauit Corneus.

- 18 Rursus reiiciendam esse censeo secundam opinionem supra relatam existimantium, quod quories quantitas data simpliciter non expresso titulo donationis est maior vel minor legitima, censeatur donata: si autem æqualis, nō censeatur donata. Graue enim esse existimo, vt præsumatur donatio, quando est donata quantitas maior legitima, quæ non præsumeretur, si esset data æqualis quantitas: cū quo minor est quantitas, aptior futura erat donationis præsumptio.

- 19 Atque ita indistincte amplector primam opinionem, vt quantitas data simpliciter non expresso titulo in legitimā imputeretur: nec censeatur donata: nec in ea filius videatur melioratus. Nam cum sic data remaneant inter bona dantis, tanquā eius bona inter hæres diuidentur, vel in legitimam accipientis impurantur. Nam licet verum sit, quod in proposita specie minor sit ratio coniecturandi donationem, quando est data quantitas æqualis legitimæ. ex ratione tex. in d. l. cum quo de peculio. §. fin. ad l. Falcidiam. Tamen quando data est maior quantitas: maior, licet diuersa, militat ratio: vt donatio non præsumatur. Est enim ita exossa præsumptio hæc donationis Iureconsultis: vt nisi ex magna causa, ex magnis & grauissimis coniecturis ad eam deueniendum non sit. Ratio autem quæ mouit supra citatos auctores ad eam præsumendam satis inefficax est. Nā licet verū sit, q̄ quando datur æqualis quantitas, non præsumitur donatio: male sequitur, quod si data fuerit minor, præsumetur: & peius, q̄ si data fuerit maior.

Non

Non inficior in aliquo casu donationem presumendam: & eo casu in quantitate data censeretur filium melioratum: Sed id stricte, & ex grauissimis coniecturis interpretandum esse. Et iuxta doctrinam Bartoli communiter receptam in l. cū quid. num. i. ff. si certi perat. puta, si dans sit diues, recipiens pauper, & summa modica: maxime inter conuicias personas. In quo arbitrium periti iudicis necessarium erit. hoc casu bene posset presumi donatio. & per consequens melioratio. iuxta dicta in l. 3. supra. glol. 4. ex num. 77.

- 1 Donatio facta filio vnico non intelligitur facta de quinto, sed pro legitima.
- 2 Donatio facta vnico cum grauaminibus intelligitur facta de quinto.
- 3 Donatio facta ascendenti, an intelligatur facta pro tertio. q. sic.
- 4 Successio parentum & filiorum est equiparata.
- 5 Inter ascendentes non habet locum collatio.
- 6 Ascendens necessario confert, quod accepit vltra tertium.
- 7 Ascendens confert donatum sibi ea lege.
- 8 Donatio simplex data ascendenti nō imputatur in legitimam ad euitandam quarellam.
- 9 Donatio ob causam data ascendenti imputatur in legitimam ad euitandam quarellam.
- 10 Descendens solum disponit de vno tertio in praeiudicium ascendentium.
- 11 Legitima parium aequalis est, excepto solo tertio.

Co. A al-

Glossa *A alguno de sus hijos.* Loquitur text. quando erant plures filij: ne pater in præiudicium aliorum posset vni donare, eundem vel alium meliorare, alios inopes relinquere, propriaq; legitima fraudare. Sed quid si esset vnicus filius, cui pater in vita donasset: an hæc donatio imputaretur in quintum: ita, vt pater, nec in vita, nec in morte posset amplius de aliquo disponere, si quintum sit in donatione consumptum? Et quidem, cum cesset ratio huius legis, durum videtur eam extendere. Vnde arbitror, qd cum eo cetera omnia bona patris sint legitima filij vnici, excepto quinto: donatio facta in vita censetur facta pro legitima, & non imputari in quintum. Cessat enim ratio legis. *Para que ni a el ni a otro,* &c. Vnde talis donatio non consumet quintum. Sed necessario illud extenuabit: ita, vt pater disponere tantum possit de quinto respectu bonorum, quæ habet tempore mortis. ex. l. 7. supra. quæ licet loquatur in tertio, id est in quinto, vt ibi dixi.

2 Quod limita, nisi essent adiecta grauamina donationi factæ vnico. Quia, cum non possint apponi, nisi in quinto: & sint intelligenda meliori modo, quo possint: vt dispositio suum sortiatur effectum. l. fundus, qui locatus. de fundo. instrum. (cuius ad propositum meminit Iasso. in. l. qui Romæ. §. duo fratres. num. 101. de verborum. & Felin. nu. 4. in cap. 1: de rescrip.) ad idem. l. non vtique. versiculo, pro inde. ff. de eo quod certo loco. l. diuus. in princ. de vsu. & habi. (quæ ad hoc nor. Areti. in. l. quod in rerum. §. 1. delegat. 1. & Iass. in. l. 1. num. 1. de eo quod certo loco) tunc donatio simplex facta filio vnico cum vinculis & grauaminibus intelligetur facta pro quinto. Quemadmodum, natis alijs filijs, diximus sustinendam etiam esse in tertio. in. l. 1. supra. glossa fin. maxime vbi filiorum nasciturorum fuit facta

sta mentio. vt ibi dixi.

3 Sed vtrum lex habeat locum in donatione facta ascen-
denti: vt illa censetur facta in rationem tertij? Videtur,
quod sic: Quia tertium potest prælegari vni ascenden ti ex
preßse. l. i. titulo. 8. lib. 5. Ergo & tacite, ex præsumptione
huius legis. Item, quia cum vtraque successio sit æquipa-
rata, vt in dicta. l. i. dispositum in vna debet intelligi dispo-
situm in alia. l. illud. in princ. ad. l. Aquili. Item, quia fa-
cultas assignandi meliorationem in vna re concessa ascen-
dentibus respectu tertij & quinti relictis descendentibus. l.
3. supra. censetur etiam concessa descendenti, respectu ter-
tij relictis ascendenti. vt ibi dixi. Item, quia cum inter ascen-
dentes non habeat locum collatio, ex communi opinione
omnium in. l. si emancipati. C. de collat. de qua per Cor-
neum. Rimi. & Cagno. ibi. ergo simpliciter donata in ra-
tionem tertij computantur: cum conferenda non sint.
Nam si pro legitima donata censerentur, conferenda vtique
essent.

5 Et licet Angel. in. l. vt liberis. C. de collatio. in fine. te-
near, quod inter ascendentes succedentes descendibus ha-
beat locum collatio ob causam datorum: eiusque opinio-
ne sustentabilem agnoscant Iasso. & Decius in. d. l. si emanci-
pati. sique opinio, reuera, grauib. rationibus & fundamē-
tis suffulta, quæ enumerat Iasso. num. 28. (quæ me multum
mouent) ipsi tamen à communi non recedunt. quam Iasso.
fateretur sequi totum mundum: vt nec donatio simplex,
nec dos, vel donatio propter nuptias data ascenden ti
transeunti ad secundas nuptias conferatur in successione
descendentis, quam etiam sequitur Gomez, numer. 9. in. l.
29. Tauri, & multis argumentis (quæ subtilia appellat)
confirmat, & post modum. num. 39. hoc extendit, quod nec

etiam ascendentes tenentur computare in legitimam, quod
 sibi in vita donatum est à descendente, cui succeditur, ex
 iisdem rationibus. Et tenendo hoc, non obstat argumentū,
 quod contra cōmunem inducit Decius, nu. 8. in. d. l. si emā
 cipati, quod habuit à Paulo de Montepico, in. l. in quartam
 nu. 87. ad. l. falci. scilicet, q̄ cum legitima sit magis debita fi
 lijs, quā parentibus: ex quo filij (quibus est magis debita le
 gitima) conferunt: debent etiam conferre ascendentes, qui
 bus non est tam debita. Quia argumētum inefficax est. Nā
 ex eo, q̄ non est tam debita legitima parentibus, sicut filiis:
 versatur minor ratio collationis in ascendentibus, quam in
 filiis. Cum enim non compellantur ad collationem, nisi il
 li, quibus debetur legitima: maior ratio collationis erit in
 eo, cui magis debetur legitima, quam in eo, cui non ita de
 beretur. & ita argumentum Decij facile retorquetur contra
 ipsum. Nec tunc obstat, quòd collatio habet locum inter
 eos, quibus debetur legitima. ergo debet habere locum in
 ter ascendentes. Quia argumentum procedit negative: nō
 debetur legitima, ergo nō habet locū collatio: sed nō affir
 mativē: debetur legitima, ergo habet locū collatio: prout
 videmus ascendentibus. de quibus est sermo.

Cæterum, extensio hæc, quam facimus ad nostrum text.
 ut donatio quævis facta ascendenti cōputetur in tertium,
 & per consequens non conferatur, siue sit simplex, siue ob
 causam: iuxta dictam communem opinionem, quòd inter
 ascendentes non habeat locum collatio: erit sane intelli
 gendum: dum tamen donata ascendenti simpliciter, vel ob
 causam, non excedant tertium, de quo descendens potest
 libere disponere, ex dicta. l. i. titulo. 8. libro. 5. Si enim ex
 cesserint, necessario excessus ille erit conferendus, &
 in legitimam imputandus. Quia si præcipuus haberetur,
 resul-

resultaret inofficiositas: & in ea est idem iudicium, quod in donatione facta filio. Quæ licet, ex hac lege, habeatur pro melioratione: id intra tertium & quintum intelligitur. si tamen excederet, excessus esset in legitimam impurandus, vt statim dicam. Cum per tale excessum lædatur legitima aliorum ascendentium. Quemadmodum de iure communi, quando legitima ascendentium erat triens vel semis. authentica, nouissima. C. de inofficio. testamento. iuncta glo. verbo, titulo ibi. (Item intelligo) Communiter recepta per omnes ibi secundum Alexand. confi. 45. & confi. 140. lib. 1. & secundum Minchac. de success. creatione. §. 20. nu. 28. Si per aliquam donationem dicta legitima læsa esset, dabatur quærellæ inofficiosa donationis. l. si filius tuus. C. de inoffi. dona. Hodie ex dict. l. 1. tit. 8. lib. 5. ultra tertium donatio erit inofficiosa. cum in reliquo lædatur aliorum ascendentium legitima, quæ excepto tertio, in reliquo æqualis esse debet. argumento. authenticæ. defuncto. C. ad Tertuli. authentica. de hæredi. abintesta. veni. §. si igitur. l. 4. tit. 13. part. 6. & in. d. l. 1. tit. 8. lib. 5. Et sic intelligendum est, quod absolute & inaduertenter dixit Gomez. in. l. 29. Tauri. num. 9. versiculo. Secundo. Dum intelligebat successionem ascendentium (ex dicta lege introductam) solū intelligi respectu successionis, ordinis, & gradus: non quo ad qualitatem succedendi: cum inter se non conferant: quia id intra limites tertij intelligendum est, ex supradictis.

Erit etiam intelligenda dicta communis opinio: Nisi donatum ea lege datum sit, vt conferatur. tunc enim omnis dubitatio cessat. l. illud in fine. C. de collat. l. si quando. §. & generaliter. C. de inofficio. testamento. In dubio enim nō censetur intra tertium datum pro legitima. Quemadmodum in filiis data simpliciter in dubio intelliguntur pro

tertio & quinto, & non pro legitima, vt hic. Vtraque tamē successio in eo differt, q̄ donatio facta filiis debet esse simplex, ad hoc: vt in tertium & quintum imputetur: facta vero ascendētib⁹, siue sit simplex, siue ob causam, intra tertium computatur. Et est ratio, quam supra assignauimus: scilicet, quia ascendentes non conferunt. Ij tamen & illi, si sub expressa collationis conditione acceperint: conferunt, vt dictum est.

- 8 Quod autem tradit Gomez, supracitatus in. d. l. 29. Tauri, num. 39. Quod nec data ascendenti imputatur in legitimam ad euitandam quærellam, seu ius agendi ad supplementum: ad donationem simplicem referendum est. Quæ cum inter viuos capiatur, in legitimam, ad dictum effectum, non imputatur. l. illud. C. de colla. l. si quando. §. & generaliter. C. de inofficio. testamento. nisi id actum sit, vt ibi. Ceterum donatio ob causam facta ascendenti, etiam si conferenda non sit, iuxta supradictam cōmunem opinionem: imputanda tamen esset in legitimam ad euitandam quærellā: qui est effectus imputationis, de quo loquimur, inductus à Iustiniāno in l. omnimodo. C. de inofficio. testamēto. & hoc in specie tenet Ripa, in l. in quartam. num. 208. ff. ad. l. falcid. ex ratione & argumento text. in l. quoniam nouella. C. de inofficio. testamento. idem tenet Paulus de Montepico. ibi. num. 66. & Minch. de success. creatione. §. 30. num. 271.

- 10 Ex eo autē, qđ modo dicebamus cōpetere parētib⁹ quærellā inofficiosi testamēti, vel donationis, quādo eorū legitima vltra tertiu⁹ reperitur grauata: inferitur ad eā quæstionē, quā vltra oēs defendit insignis cōciliis Anto. Lara in Granatē. prætorio regius auditor in. l. si quis à liberis. §. parens. nu. 24. cū sequēt. ff. de libe. agnos. vbi cōtēdit licere filio, vltra tertium, de quo potest disponere ex. d. l. i. tit. 8. lib. 5. meliorare

liorare vnū ex ascēdētibz in alio tertio. Nā cū id liceat pa-
 tri: dare, scilicet, quintū extraneo, tertiuū vero vni ex filiis: de-
 bet etiā & filio licere. Tū, quia dispositū in vno ex correla-
 tiuis, in alio etiā cēleē dispositū. quod pluribus cōprobat.
 Tū, quia de eo videtur lex expressa, in d.l. 1. tit. 8. li. 5. vbi
 vtraq; successio æquiparāt. Sed est opinio pulchra pfecto,
 si in praxi posset introduci, aut recipi. Sed obstat dicta con-
 sideratio, q̄ legitima parēū sunt omnia bona filij, excepto
 tertio. Vnde quicūq; ascēdētium reperiatur grauatus, reuo-
 cabit per quærellā. Grauatus autē reperitur, qui cū æquam
 partem debeat repōrtare, minorē habet propter meliora-
 tionē aliterius. Quod autē successio, seu legitima ascēdētium
 æqualis sit, probat lex. in authent. defuncto. C. ad Tert. ibi.
Pariter succedunt. Et in authē. de hered. ab intestato veni.
 §. si igitur. ibi. *Si autē eūdem gradū habent, ex æquo inter
 eos hereditas diuidatur.* Et in l. 4. tit. 13. part. 6. ibi. *Que esto
 ces el padre, e la madre, deuen heredar egualmente todos los
 bienes de su hijo.* Qui successionis ordo solum reperitur
 immutatus ex d.l. 1. tit. 8. lib. 5. quo ad hoc, vt liceat descen-
 denti de tertio tantum disponere: cum de illo iure de o-
 mnibus bonis posset, excepto triente vel semisse. Sed, q̄
 excepto tertio, in alio successio ascendentium non sit æ-
 qualis, non reperitur correctum. nec correctio ex conie-
 cturis, & æquiparationibus induci debet. Nam si æquipara-
 tio successionis filiorum esset sufficiens ad hoc, vt filio lice-
 ret etiam vltra vnum tertium, meliorare ascendentem in
 alio tertio: etiam deberet licere in hac melioratione præ-
 ferre auum patri: quia & id patri licet, præferre, scilicet, ne-
 potē filio. ex l. 2. supra, quod in filio nemo admittet: cum
 omnia iura sint in contrarium.

1 donatio simplex imputatur in tertium & quintum, donatio vero ob causam in legitimā, nisi in veroq; voluntas donantis sit in contrarium.

2 donatio simplex non confertur.

Glossa

4

Enriendase que le mejoran. Lex ergo loquitur in casu dubio, quando non constar: an pater voluerit meliorare, vel donare pro legitima. Sed si constaret, quod voluit acceptum per donationem simplicem in legitimam imputari: utique imputaretur. I. si quando. §. & generaliter. C. de inofficio. testamento. Quemadmodum per contrarium, donatio ob causam imputaretur in meliorationem, & non in legitimam: si id expresse actum est authentica. ex testamento. C. de colla. l. 3. tit. 15. part. 6.

2

Ex decisione etiam huius text. inferes confirmationem illius communis opinionis, cuius meminimus supra in lege præcedenti gloss. 5. scilicet, quod donatio simplex non confertur. nam cum iudicetur melioratio, eiusq; loco habeatur, & in tertium & quintum imputeretur: conferri non debet. cum prælegata non conferantur. Et iste est communis sensus huius legis, & eadem opinio est receptior de iure communi, ut ibi etiam diximus. Ego, aliquando in hoc articulo defendebam opinionem Ioan. Marti. Raynerij & aliorum, quos citat Curtius num. 56. in. l. si emancipati. C. de colla. quorum opinionem defendit Fulgo. in authentica ex testamento. C. de colla. ex vrgenti text. in. l. si donatione. C. de colla. cui hætenus citra diuinationem non est satisfactum. & ex alijs fundamentis, quæ ibi referuntur. & in hunc eundem sensum accipiebam tex. in authentica. ex testamento. C. de collat. ibi. *Aliorum datorum.* Ut com-
pre-

prehenderetur ibi etiam donatio simplex. & quod ex eo text. esset correctus text. in l. illud. §. fin. eiusdem tit. & pro hac opinione inducebam text. in l. 3. tit. 8. lib. 5. quæ est lex quondam. 29. Tauri. ubi filius veniens ad successionem iubetur conferre dotem & donationem propter nuptias, aliasque donationes, quæ processerunt ex bonis eius, de cuius hereditate agitur. Arbitrabarque verba illa illius legis.

Y las otras donaciones. Quæ doctores communiter interperantur de donationibus ob causam, similibus, scilicet, præcedentibus expressis: prout etiam interpretantur verba text. in dicta authentica. ex testamento verbo. *Aliorum datorum.* Ipse intelligebam in illis verbis comprehendere etiam donationes simplices: earumque occasione verba illa adiecta esse. Quæ interpretatio quodammodo videtur necessaria: cum ultra dotem, & donationem propter nuptias, quæ ibi exprimuntur, vix reperiatur alia donatio ob causam, in qua verba illa pluralis numeri verificentur: quæ absolute & intrepide prolata maiorem, & longiorem donationum numerum videbantur comprehendere. Eo maxime, quia donatio propter nuptias, quæ in utroque text. exprimitur, usu sit iam abrogata, & vix possit explicari: prout diximus in l. præcedenti. Et secundum hunc intellectum, dicebam, quamcumque donationem, etiam simplicem, facta filio esse conferendam: nisi contrarium esset expressum. Neque ijs ob stare hunc nostrum text. in quantum simplices donationes loco meliorationis haberi præcipit, & in tertium & quintum imputari. Quia huius legis sensum diversum esse putabam ab eo, quem communiter omnes intelligunt. Asserebam enim donationes simplices loco meliorationis haberi & intra tertium & quintum imputari: non ad hunc fi-

C s nem,

nem, vt non essent in legitimam imputandæ: cum id lex
 non dicat. Sed ad finem, quem lex ipsa exprimit, ne scili-
 cet, liceat patri, eundem vel alii in filium meliorare in inte-
 gro tertio & quinto: alioq; filios in eo, & in donatione
 præcedente gravare. Sed eo casu solum liceret disponere
 de tertio & quinto bonorum remanentium iuxta l. 7. & 9.
 supra. In quibus quemadmodum pater dando dotem, ad
 quam potest compelli, astringitur disponere de minori ter-
 tio, & quinto: eadem astrictio & coactio inducatur per
 donationem simplicem, quæ fuit voluntaria. Et hæc opinio
 videtur adiuari ex l. 1. supra. vbi disponitur quamcumq;
 donationem (etiam simplicem) factam filio, cuius sit tradita
 possessio, vel scriptura, vel quæ fuerit ex causa onerosa cū
 tertio celebrata, esse irreuocabilem, statimq; non spectata
 morte valere. Quibus consequens est, vt conferatur. Cum
 ea solum donatio simplex de iure communi non esset con-
 ferenda, quæ morte confirmabatur: quæ vero statim vale-
 bat, sine dubio conferebatur: vt est communis omnium
 conclusio. in. d. authentica. ex testamento. vt potest videri
 per Alex. nu. 6. Iasso. nu. 13. Decium. nu. 7. ibi. & est commu-
 nis opinio secundum Rimi. in. §. 1. instituta. per quas perso-
 nas nobis acquir. nu. 56. & secundum Cagnolū. in. l. si emā-
 cipati. nu. 116. C. de colla. In quibus terminis, licet de iure
 communi vera sit ista conclusio: vt donatio, quæ statim va-
 let, conferatur: iure tamen regio multū stringit noster text.
 cui nō satisfacit supra assignata solutio ex ijs, quæ dicemus
 infra gl. 7. Per quæ rex. ista est cōmunis opinio omnīū, cōtra
 quā nō posset obtineri, tā de iure cōmuni, quā regio: vt do-
 natio simplex nō sit cōferēda, etiā si valeat statim irreuoca-
 biliter: licet de iure cōmuni nō sic esset. Et secundū hoc erit
 respōdēdū ad dictā legē. 3. tit. 8. lib. 5. q. illa verba. *Las otras*
 do-

donaciones. Intelligenda sunt de donationibus ob causā, similibus scilicet, precedentibus expressis. prout diximus in .l. precedenti.

1 *Tertium prius presumitur donatum quam quintum.*

2 *Quintum prius deducitur, quam tertium favore anima.*

Glossa

5

Enel tercio y quinto. Prius tñ cōsumēdū est tertiu: & si maior sit donatio, cōsumeretur etiā quintū: & nō alias. secūdum Castillo, hic nū. 2. & Anto. Gomez. in .l. 29. Tauri. nū. 30. in tertio argumēto. Ex ratione legis. 214. stilli, quę favore animę p̄cipit prius deducēdū esse quintū, quā tertiu: vt maiorē summā cōtineat. quod vsu forensi receptū est. Ex eadē ratione in proposito filius prius cēsebitur melioratus in tertio, quā in quinto: vt quintum pro anima relinquatur.

1 *Donatio quauis, etiam castrensis peculij facta meliorato, vel alteri est imputanda in tertium & quintum.*

Glossa

6

Y que la tal donacion se cuente enel dicho tercio y quinto.

Habes hic expressū, q̄ filius melioratus in tertio & quinto, tenetur in rationem dictę meliorationis conferre & imputare quācūq; donationē simplicem, quā ipse vel alius filius recepit ex bonis eius, de cuius successione tractatur. Et intellige regulā hāc generalē esse, cōprehēdētē quameūque donationē simplicē, quocūq; titulo & causa sit facta, etiam si transferit in peculium Castrense, vel quasi, vt in equo & armis datis filio militi, & libris donatis doctōri, vel aduocato. Et ratio est manifesta. Quia cum omnia bona parentis sint legitima filiorum, excepto quinto, quo ad extraneos, & tertio quo ad descendentes. l. 9. tit. 5. lib. 3. fori: & pater non possit disponere in vita, vel in morte, nisi de vno tertio, & vno quinto. vt hic, & in .l. 12. infra. in hoc tertio & quinto sunt necessario imputanda omnia, quę in vita,

LEX .10. GLOS. 6.

vita, & in morte pater donauerit: ne aliorum legitima per donationem inofficiosam lædatur.

Et in hoc decisio est conformis iuri communi, & partitarum, secundum quod legitima filiorum erat triens, vel semis, iuxta numerum filiorum. authentica. nouissima. & in corpore, vnde summittur. C. de inoffic. testamento. l. 17. titu. 1. partita. 6. de reliquo poterat pater disponere in vita & in morte. l. Papinianus. §. quarta. de inoffic. testamento. l. cum queritur. authentica, vnde si parens. l. parentibus. C. de inoffic. testamento. l. 1. & 2. & per totum. C. de inoffic. donatio. & similiter huc referebantur omnia, quæ in vita & in morte de bonis patris processerunt. Nam licet pro merienda legitima filiorum tempus mortis attenderetur. vt in. d. §. quarta. & in. d. l. cum queritur. & in. §. quantitas. institut. de lege falcid. l. cum questio. §. finali. ff. ad. legē. falcidiam. l. 7. supra. & ibi. dixi. hoc habebat locum: dum tamen pater in vita ex vna, vel pluribus donationibus immensis & inofficiosis non disponat de maiori quantitate, quam sibi licuit, legendo, scilicet, filiorum legitimas. Nā si ex dictis immensis donationibus læse fuerint: tunc pro metiendis legitimis attendebatur tempus donationum. vt in dicta authentica. vnde si parens. secundum omnes, ibi. vel vt rectius intellexit ibi Mincha. num. 15. & 16. attenditur quantitas bonorum defuncti, quæ foret tempore mortis, si donatio facta non fuisset. Et in hunc sensum dicta authentica. vnde si parens. corrigit dictam legem. cum queritur. vt aptius colligitur ex corpore, vnde illa sumpta est. ibi. *Aucta.* & in versic. *Ut non minus.* Vt perpendit Mincha. Itaque ex quacunque causa pater filio donasset, intra bese, vel semisem imputandum erat: ne alias læderetur aliorum legitima, & donatio tanquam inofficiosa reuocaretur: iuxta

ea quę tra duntur in. d. l. 1. C. de reuoc. donat. & dicam in
glos. sequenti. Hodie ex ista lege omnia ista intra tertium
& quintum computāda sunt; ut cetera bona pro legitima
filiorum referuentur, & idē est in quinto, quoad extraneos.
1. fin. supra. & dicam in. l. 12. infra.

- 1 Donatio simplex imputatur in tertium & quintum, e-
tiam si alius non sit melioratus.
- 2 Donatio promissa in tertium & quintum imputatur.
- 3 Donatio ob causam promissa in legitimam imputatur.
- 4 Dati & promissi idem est iudicium, quoad imputatio-
nem.
- 5 Donatio promissa inter as alienum deducitur pro meri-
to tertio & quinto, & deinde ex eo deducitur.
- 6 Melioratio non deducitur ex donationibus præcedenti-
bus, non solum datis, sed & promissis.
- 7 donatio simplex, etiam consumpta sine culpa, imputatur
in tertium & quintum. num. 9.
- 8 Collatio habet locum in consumptis culpa.
- 10 Obligatio patris ad dotandum extenditur ad conservā-
dum dotem.
- 11 L. 7. & l. 9. & l. 10. restringunt quantitatem tertij &
quinti, ut maior sit legitima.
- 12 Quę conferuntur seu imputantur ad legitimam refe-
runtur. quę vero non: ea omnia ad tertium & quintū
referenda sunt.
- 13 donatio facta filio refertur ad tertium, & excessus ad
quintum

*quintum, & si supersit ad legitimam, & excessus est inof-
ficiosus.*

14 *donatio facta extraneo ad quintum refertur, & in ex-
cessu est nulla.*

Glossa Para que ni a el ni a otro. Videtur, quod hic sit finis huius
7 decisionis, & ratio, in qua fundatur. Scilicet, ne liceat patri
14 hūc vel aliū meliorare, nisi in excessu tertij & quinti, de-
ducta donatione. Et sic verba hæc vidētur restringere deci-
sionē tex. quatenus donationē simplicē loco meliorationis
accipiendā præcipit: vt procedat, quādo pater eūdem vel aliū
meliorauit. Et sic videtur, q̄ hac ratione cessante: vt quia
pater, neq; hūc, neq; aliū meliorauit: dicta donatio simplex
nō sit in tertium & quintū, sed in legitimā cōputanda. quod
est cōtra cōmunē intellectū huius tex. Sed respōdeo, q̄ ver-
ba hæc nō sunt accipienda in vim rationis finalis, vel impul-
siue: sed in vim illationis, quæ ex decisione deducitur. In
hūc sensum, vt donatio simplex iudicetur melioratio: & q̄
inde sequitur, q̄ nō licebit patri, nisi in residuo tertij & quin-
ti meliorare. Nā licet text. videatur loqui in casu, quādo est
facta melioratio: vt donatio simplex, quæ præcesserit, in eā
cōputetur: ex eadē, & maiori ratione idē futurū est, quādo
melioratio nō est facta. Nā cū finis collationis sit æqualitas
inter filios. l. inter filios. C. famil. hercisc. l. 4. tit. 15. part. 6.
& late tradit Gomez, in l. 29. Tauri. nu. 2. quō minus hæc
æqualitas læditur, eo minor erit ratio collationis. Sed quā-
do pater fecit donationē simplicē, nō autem meliorationē
de residuo tertij & quinti, in hunc vel aliū, non tam lædi-
tur æqualitas inter filios, quā cū post factā donationē, eūdem
vel aliū meliorat: cū id esset inter fratres diuidēdū, si me-
lioratio facta nō esset. Facta autē melioratione, donatio sim-
plex

plex nō confertur in rationem legitimæ, sed iudicatur melioratio, & in tertium & quintum cōputatur: vt in hoc tex. Ergo à fortiori, quando melioratio facta, non est, debet idem ius esse: cum tunc minus lædatur æqualitas inter fratres, & per consequens sit minor ratio collationis.

Præterea decisio nostri text. procedit non solum in donatione data: verum etiam in donatione promissa. Idem est enim vtriusq; iudicium. l. si quis argentum. §. si autem. C. de donation. Nam quemadmodum in donationibus, quæ pro legitima conferuntur, non solum habetur consideratio dati, sed etiam promissi. l. vt liberis. ibi. *Dederit vel promisserit.* C. de collat. vbi notat Decius. num. 7. & tunc fit collatio eo modo, quo potest: liberando scilicet, vel de indemnitate cauendo. l. si pater. C. de collat. eodem modo donationes simplices, quæ in rationem tertij & quinti accipiendæ sunt, vt hic, etiam si promissæ tantum sint, in eundem tertium & quintum computandæ sunt: vt de reliquo solum liceat patri disponere, vt hic. Cum in hac materia imputationis idem sit iudicium dati & promissi. Imo & pro metiendo vero tertio & quinto secundum bona relicta tempore mortis, vt in l. 7. supra. habenda est consideratio donationis promissæ, etiam si tradita non sit, & inter bona defuncti reperiatur: ad hoc, vt inter æs alienum defuncti deducatur, & de reliquo extrahatur tertium & quintum, & inde rursus deducatur donatio promissa, quæ in dictum tertium & quintum computanda est, ex nostro tex. quæ cōclusio ex isto, & illo tex. colligitur. Et ex istis inferes notabilem ampliationem, ad legem præcedentem, quatenus melioratione non vult deduci ex dote & donatione propter nuptias, & alijs donationibus, quæ adducuntur ad collationem: vt procedat, non solum si dos, & donatio propter nuptias, & aliæ

& alia donationes sint date: sed etiam si sint tantum promissæ, cum viriusque, quoad hoc, idem sit iudicium. Vnde, eo casu, pro metiendo tertio & quinto, deducendæ erunt donationes promissæ. Quæ licet inter bona defuncti reperiantur, æris alieni loco sunt. Quemadmodum in. dicti. l. 9. præcedenti, dos seu donatio collata inter bona defuncti reperitur. l. 3 §. emancipatus. ff. de colla. bonorum, & adhuc lex præcipit meliorationem inde nõ deduci: quia inter bona defuncti non reperiuntur tempore mortis illæ donationes. Eodem modo donatio promissa, licet inter bona defuncti reperiat: melioratio inde non deducitur: quia prometienda melioratione, es alienum deducendum prius est, argumento, legitimæ. l. Papinianus. §. quarta. de inofficioso testamento. cum alijs.

- 7 Procedit etiam decisio nostri text. non solum si datum extet: sed etiam si consumptum sit. Nam licet in materia collationis, distinguatur inter extans & consumptum: ut si
- 8 quidem culpa filij consumptum sit: adhuc eius sit in collatione habenda ratio, alias non. ut in authentica. quod locū. C. de colla. quæ in dote loquitur. & eadem ratione idē est in omni donatione pro legitima, vel quæ in rationem legitimæ computanda & conferenda est. Ut tradit Bart. in. l. si cum dorem. §. si post. ff. solu. matrimonio. communiter receptus secundum Alexand. ibi. num. 9. & lass. in. d. authentica. quod locum. num. 7. & virebique plures alij sequuntur, & est communis opinio secundum Campe. de dote. 1. part. quæ st. 15. Hæc tamen distinctio non procedit in donationibus simplicibus, quæ meliorationes iudicantur, & in rationem tertij & quinti computantur, ex hoc text. Nā quocūque modo consumptæ sint, etiam sine culpa filij, computandæ sunt in d. etum tertium & quintum: ut patri nõ liceat,
- 9

nisi de residuo eundem vel alium meliorare, vt hic. In ijs enim donationibus ad effectum huius tex. militat diuersa ratio: imo contraria, quam in donationibus pro legitima. in quibus pater cogitur supplere & resarcire dotē, seu legitimam casu & sine culpa perditam. Quia eius obligatio nō solum pertinet ad dotandum, sed ad conseruandum dotem, seu legitimam datam. l. fin. C. de dotis promiss. authent. sed quanuis. C. de rei vxoriæ actione. secundum Campe. vbi supra. Quæ ratio conseruandi legitimas filiorum vrger per contrarium, vt donatio simplex (etiam sine culpa consumpta) adhuc cōputetur & extenuet tertium & quintum: vt conseruentur reliqua bona pro legitima filiorum.

Ex quibus inferes, quod licet in collatione & imputatione, quæ sit pro ratione legitimæ iudicium legis fuit metiri, & æquare filiorum legitimas. l. inter filios. C. famil. hercisc. l. vt liberis. C. de collat. l. 4. tit. 5. partit. 6. In imputatione tamen huius legis (quatenus donatio imputatur in tertium & quintum) lex respexit ad conseruandas, & augendas filiorum legitimas: vt facultas patri concessa disponendi de tercio & quinto, quo magis posset, restringeretur: & per consequens quantitas legitimæ ampliaretur. Eundem finem habuere leges septima, & nona. supra: quatenus tertium & quintum restringunt ad bona extantia tempore mortis, nec debere deduci ex donationibus præcedentibus, etiam quæ sint ad collationem allatæ. Indeque deduces ius hoc meliorandi ab ijs legibus rāquam odiosum reputari, quod & nos supra. in l. i. gloss. i. tenuimus.

Inferes etiam resolutionem collationis & imputationis. Quia omnia, quæ iubentur conferri seu imputari, intelligendum est, quod sunt recipienda in rationem legitimæ.

Dd Quæ

Quæ verò non iubentur conferri seu imputari: intelligendum est, quòd non recipiuntur in rationem legitimæ: imputantur verò in tertium & quintum, & intra eos limites præcipua habentur: extra eos autem necessario sunt conferenda, & in legitimam imputanda, quæcūq; illa sint. Quia si excessus præcipuus etiam haberetur, resurgeret inofficiositas, cum per eum lædatur legitima aliorum, cui textus iste præcepit in sua decisione.

13

Intelliges etiam genus hoc imputationis, de quo in hac lege, referendum esse ad tertium & quintum secundum genus donationis, quæ præcessit. Nam si quidem fuit donatio facta filio huic, vel alio, indistincte ad tertium referenda est: & si maioris sit quantitatis, supplenda etiam ex quinto: siue quintum sit relictum eidem, cui tertium: siue alij. Si autem præcessit donatio facta extraneo: tunc in quintum omnino imputanda est, quia si excesserit est nulla. de quo agemus. in l. 12. infra.

Clossa

1 Donatio facta filio excedens tertium & quintum, & legitimam reuocatur in excessu tanquam inofficiosa.

8

¶ Si de maior valor fuere. Quod si donatio excesserit valorem tertij & quinti, & legitimæ? excessus reuocabitur, tanquam inofficiosus. l. si toras. l. si mater. C. de inoffi. donat.

1 Verbum (non valet) nullitatem importat.

2 Dos data filia simpliciter in excessu legitimæ est nulla, & non intelligitur melioratio.

3 Pater peccat mortaliter dotando, vel donando immodice.

4 Inofficiositas dotis & donationis qualiter, & quibus temporibus consideretur.

3 Dos

§ *Des vltra legitimam est inofficiosa, & est restituendus excessus cum fructibus.*

Glossa

Ino en mas. Ergo in excessu donatio nulla est. hoc enim importat verbum (non valet) ex Bartolo, & alijs in l. si quis in tantam. C. vnde vi. & in authentica. qui semel. C. quo modo & quando iudex. l. si quid. & ibi Bart. C. de canno. frumē. li. 11. Et per consequens poterit per patrem ipsum, qui donauit, excessus ille reuocari. Quoniam licet quis nō possit venire contra factum suum. l. cum à matre. C. de rei vendic. Si actus nullus sit, bene potest illum annullare. ex traditis à Bartolo, & alijs in l. post mortem. ff. de adoptio. & sic in proposito tenuit Mincha. de succes. creatione. §. 10. num. 248. Imo & pater peccat mortaliter donando ita immoderate, secundum eundem. §. 2. nu. 1. sed de hoc dic, vt dixi in l. 7. supra. in gl 4. ex nu. 13. Limitatur autē cōclusio nostri text. vt non procedat in dote, quia eius constitutio vltra legitimam, quæ tangeret filix eo tempore, si tunc bona patris diuiderentur: est nulla. l. 1. tit. 2. lib 5. per quam disponitur filiam dotis ratione non posse meliorari. Atq; ita licet donationes ob causam in dubio censeantur datæ pro legitima, & si excedant legitimam videtur in eo facta melioratio, vt diximus supra. gloss. 2. Hoc in dote habere locum non potest. sed excessus ille vltra legitimam (qui in meliorationem ex hoc tex. computandus erat) est nullus. vt in illo text. Et poterit per patrem dotantem reuocari, cum sit nullus. quod late comprobat Baeca, in commentarijs illius legis de non meliorandis filiabus cap. 34. Licet fratres non possint: vt ibi defendit. Ex ea potissimum ratione, quia cum non possint rescindere, nisi per quærellam prætextu legitimæ: & ea non debeat viuo patre l. 1. §. si impuber. ff. de collat. bonorum. expectanda est mors

De 2 patris,

3
 patris, ut filij admiranantur. Argumenta eorum, quæ nos supra tradidimus in l. 7. gloss. 4. ex. num. 13. Quæquomodo etiam pater peccat mortaliter donando filio ultra tertium & quintam & legitimam, ut supradictum est. Eodem modo pater dotans filiam ultra legitimam peccaret mortaliter. Ut defendit idem Baeca. ubi supra. cap. 29. quod tenuit etiam Tello, hic in fine, Qui inter dotem & donationem ponit differentiam. Quia si pater dotaret meliorando, etiam tacite, foretur peccare, contra prohibitionem illius legis. In patre vero donante filio, cum possit eum meliorare: si excedat limites meliorationis, & legitimæ: tunc demum fateretur peccare: si faceret animo fraudandi alios. Cessante autem fraude, cum legitima, & melioratio pendeant à valore bonorum tempore mortis: ante illud tempus non potest iudicari inofficiositas, nec peccatum.

4
 Sed omissio peccato pro theologis, qui melius discuriēt. Illa differentia inter dotem & donationem, congrua est, & ex dictis legibus regijs colligitur. Nam quod ad donationem attinet, conclusio manifesta est, quod debet expectari tempus mortis, ad videndum: utrum sit inofficiosa, vel non: etiam si tempore, quo data fuit, esset manifeste inofficiosa attento presenti statu. ut & nos diximus in l. 7. supra gloss. 4. num. 14. & 15.

In dotē vero ex dict. l. regia. 1. tit. 2. lib. 5. iubentur inspicere bona præsentia: secundum quæ, dos non debet excedere legitimam filię, quæ sibi tangeret, si eo tempore bona parentis diuiderentur. Atque ita pro iudicanda inofficiositate dotis, expectari non debet eo casu tempus mortis. Non obstat l. 3. titulo. 8. libro 5. Vbi marito tribuitur electio: utro tempore velit inspicere inofficiositatem dotis, tempore scilicet, quo data fuit: an vero tempore mortis.

quæ

quæ lex non videretur ex dicta. l. 1. correctæ: nisi in eo, qd filia, quæ dotis ratione poterat, in. d. l. 3. meliorari: id est veritū in. d. l. 1. Sed in electione concessa marito, quo tempore velit eligere dotem, non videretur ibi correctum.

Sed respondeo, quod licet verum sit illam electionem non esse correctam in totum. Vno tantum casu corrigitur in. d. l. 1. scilicet, quando a princ. dos excederet legitimam, si eo tempore bona dividerentur: quo casu, si maritus se defenderet, volendo expectare tempus mortis soceri: & an interim bona alia superlucratus fuerit, quorum respectu dos non excedat legitimam, non audiretur. Quia ex dicta lege id expresse prohibitum est. Sed excepto isto casu, in reliquis qui possunt accidere, electio concessa marito in. d. l. 3. non est sublata ex. d. l. 1. Quia si dos tempore, quo fuit constituta, congrua fuit, attenta dispositione dictæ legis primæ: si socer postea diminutionem bonorum patiatur: gener securus est, ex dicta lege. 3. eliget enim, eo casu, tempus datæ dotis: & non oberit diminutio bonorum soceri. cui casui electio dictæ legis. 3. concessa marito utilis est, & incorrecta.

Eo autem casu, quo dos tempore, quo constituitur, in congrua esset, attenta dicta. l. 1. Et lis non esset mota genero: sed ipse bona fide possedisset & bona soceri essent audita: ita, qd attento tempore mortis, dos non reperiatur incongrua: esset vtrique sustinenda. cum vitium medij temporis sit per bona super lucrata purgatum. & sic intelligendum est, quod diximus in. l. 7. supra. gl. 2. num. 6.

Si autem, retento eodem themate: scilicet, quando dos fuit incongrua tempore, quo fuit constituta: si bona soceri ante morrem essent nimium diminuta: ita, qd vno & altero tempore dos reperiatur inofficiosa, ex. d. l. 1. adhuc electio

oncessa marito in dicta. l. 3. utilis esset: ut scilicet, ea inof-
ficiositas attenderetur, quæ magis expediat. Finge, tem-
pore datæ dotis, si bona patris diuiderentur, filia compe-
tere centum pro legitima: dataque ei esse centum vigin-
ti; tempore autem mortis patris, ita esse patrimonium di-
minutum, quod si tunc filia nupta non esset: sed dos ei da-
ta cumularetur patrimonio defuncti, bonaq; diuiderentur:
sibi tangerent pro legitima quinquaginta: dos utique erit
substinenda in centum. Quia licet dos utroque tempore
fuerit inofficiosa; tempore tamen quo fuit constituta, solū
fuit inofficiosa in viginti, quæ solum erunt restituenda. cū
utilius sit marito id tempus inspicere, quam tempus mortis,
quo dos esset inofficiosa in septuaginta. quæ est bona &
utilis declaratio ad dicta. l. l. tit. 2. lib. 5. fundata in decisio-
ne. d. l. 3. tit. 8. lib. 5.

3 Ex eo autem, quod nuper dicebamus patrem peccare
immortaliter dotando filiam contra prohibitionem illius. l. 1.
vitulo. 2. lib. 5. inferitur filiam, nec generum esse tutos in
conscientia. Quod late probat Baeza, in dicto tractatu. c.
29. tenerique restituere non expectata sententia. Cum lex
annullet datum, ex doctrina Abba. in cap. 1. columna. 3. de
constit. communiter recepta secundum Feli. ibi. licet mul-
ti contrarium teneant quos refert Cagno. in .l. si quis ma-
iorum. l. 60. C. de transactio. Imo. & Baeza, in dicto tra-
ctatu. cap. 33. defendit restitutionem esse faciendam cum
fructibus. circa quod erit maturius considerandum.

Andamos, que quãdo el padre o la madre mejorarẽ a alguno de sus hijos, o decendientes legitimos, enel tercio de sus bienes, en testamento, o en otra qualquier ulti-
ma voluntad, o por contrato entre viuos, que le puedan poner el graua-
men que quisieren, ansi de restitucion, como de fi-
deicõmisso: y hazer enel dicho tercio los vinculos,
submisiones, y substituciones q̃ quisieren. Con tã
to, q̃ los hagan entre sus decendientes legitimos: Y
a falta dellos, que lo puedan hazer entre sus decen-
dientes illegitimos, que ayan derecho de los poder
heredar. Y a falta de los dichos decendientes, que lo
puedan hazer entre sus ascendientes. Y a falta de
los susodichos, puedan hazer las dichas submis-
siones entre sus parientes. Y a falta de parientes, en-
tre los estraños. Y q̃ de otra manera no puedan po-
ner grauamẽ alguno, ni cõdicion enel dicho tercio.
Los quales dichos vinculos y submisiones, ora se
hagã enel dicho tercio de mejoría, ora enel quinto:
mandamos que valgã para siempre, o por eltiem-
po que el testador declarare, sin hazer diferencia
de quarta, ni de quinta generacion.

1 *Tertium recipit grauamina fauore descendendum, ascendendum, & collateralium, &c.*

2 *Gramen apponendum est in ipso contractu.*

3 *Donatio perfecta non recipit grauamen.*

Glossa 4 *Donatio reuocabilis recipit grauamina ex post facto.*

1

1 *Parentes possunt apponere grauamina temporalia, vel perpetua, filio meliorato in tertio & quinto. Dam modo gradatim fiat, praelatis imprimis descendentibus: secundo ascendentibus: tertio collateralibus. & in omnium defectum possunt admitti extranei. & est lex quondam. 27. Tauri.*

2

Quando el padre, o la madre, mejoraren. Est enim grauamen apponendum in ipso contractu, non ex intervallo. Quia si iam donatio perfecta esset, conditiones, seu grauamina non reciperet. l. perfecta donatio. C. de dona. quæ sub modo. Secundum Cifuent. hic & Gomez, in. l. 17. Tauri. num. 22. Sed si melioratio nõdum esset perfecta: vt quia fuit facta in vltima voluntate: vel in contractu non interuenerunt requisita legis. i. supra. etiam ex intervallo recipiet modificationem: cum & in totum possit reuocari. argumento text. in. l. si Titio. §. fin. cum lege sequent. deleg. 1. & in. l. conficiuntur. de iure codi. secundum eosdem.

4

1 *Filij illegitimi in successione matris grauantur in tertio seruato ordine huius legis.*

2 *Legitimati, non extantibus legitimis, grauantur in tertio, seruato ordine huius legis.*

A al.

A alguno de sus hyos, o decendientes legitimos. Idem *Glossa*
 erit si legitimus non extaret: adessent autem naturales, vel
 spurij in successione matris: cuius respectu hæredes neces-
 sarij sunt. Nam cum in horum successione seruentur omnia
 iura, quæ tractant, de successione legitimorum: & inter eos
 tertium bonorum sit legitima, quemadmodum inter legiti-
 mos: militat ratio nostri text. ut dictum tertium non reci-
 piat grauamina, nisi secundum ordinem huius text. quid-
 quid dicat Tello hic, licet relinquitur cogitandum. Et ex ea-
 dem ratione idem erit, si adsint filij legitimari. Quia non ex
 tantibus legitimis hæredes necessarij sunt: & in eis etiam
 intelligitur dispositio huius text.

- 1 *Quintum omnia grauamina recipit indistincte.*
- 2 *Institutus in maiori parte, quam sit legitima, an graue-
 tur in excessu.*
- 3 *L. ii. tit. 4. partic. 6. exorbitans est, & varie intelli-
 gitur.*
- 4 *Conditio potestativa, an rejiciatur.*

En el tercio de sus bienes. Non loquitur in quinto. Quia
 hoc quæcunque grauamina recipit indistincte etiam in fa-
 uoré, extraneorū: Sed tertium nō, quia est legitima omnium,
 vel vnus ex filiis, arbitrio patris.

Quod autem tertium recipiat grauamina inter filios &
 descendentes iuxta formam huius legis: intelligendū est,
 dummodo tertium sit relictum titulo particulari, tanquam
 distinctum à legitima; alias si quis sit institutus in maiori
 parte, quam sit sua legitima, non poterit ei apponi aliquod

3 grauamen, etiam in excessu. Hæc est notabilis decisio text. in l. ii. tit. 4. part. 6. Circa cuius intellectum nostri huc vsq; multū elaborarunt. Est enim decisio exorbitans; & contra regulas iuris communis, cui leges partitarū solent adhære re: & in contrarium est expressa decisio tex. in l. Scimus. §. cum autem. C. de inofficio. testamento. Et est iuri & rationi consonum: vt licet omne grauamen tollatur de legitima; non tamen tollatur de ea parte, quam liberum fuit patri relinquere. & sic eam legem duram, & contra omnē iuris saporem & rationem appellat Costa in l. gallus. §. & quid si tantum de liber. & posthu. pagina. 112. & circa eam multum insudauit Peralta, in l. i. num. 10. delegat. 2.

Xuarez in l. quoniam in prioribus, secūda ampliatiōe. C. de inofficio. testamento. intellexit illum tex. in casu, quo filio non erat datus cohæres, vel substitutus. Quo casu etiā si deficeret conditio, totum debebat accrescere filio instituto. l. i. §. si ex fundo. l. si alterius. de hæredi. instit. Qui intellectus in se verissimus est. Sed alienus à mente legis, & qui carer omni dubitatione, & sic eum optime reprobatur Greg. ibi. Qui alterum intellectum subdit, q̄ institutio filij sub conditione casuali, vel mixta peccat in forma: & sic, reiecta conditione, conseruatur institutio: & non expectatur conditio. Sed nihil est. quia institutio non peccat in forma: alias esset nulla, prout erat de iure digestorum. Sed institutio conseruatur, & valet mero iure, reiecta conditione, in quantum tangit legitimam. Ea enim sola est, quæ illa debet filijs relinqui. ex l. quoniam in prioribus. C. de inofficio. testamento. Cætera possunt grauari, vt in d. §. cum autem.

Mihi non licet in eo text. aliquid immorari, qui per tot doctissimorum virorum manus transiens nihil profecit.

Quo

Quocirca sequutus consilium Roderic. Suarez, vbi supra. il-
 lam legem intelligo stricte, in terminis, quibus loquitur:
 scilicet, quando filius fuit institutus in maiori parte, quā esset
 sua legitima, & grauamen fuit toti institutioni adiectum.
 Ceterum, si fuit institutus in legitima, & excessus fuit reli-
 ctus diuissim titulo particulari: bene poterit filius in eo
 grauari, iuxta formam huius legis. Rursus idem erit, si in-
 stitutio fuit vnica complectens legitimam & excessum, &
 grauamen fuit particulariter iniunctum soli excessui: va-
 lebit etiam, eadem ratione. Ijs enim casibus lex illa non
 loquitur, nec tanquam exorbitans est extendenda. Sed
 quando grauamen fuit appositum omni institutioni factæ
 de omni summa, quæ esset maior legitima: grauamen in to-
 tum tolleretur, nec conseruaretur in excessu. & hic est ca-
 sus illius legis, quæ non video qualiter tunc possit subrer-
 fugi. Si autem esset conditio potestatiua, non reijceretur
 de excessu: licet de legitima sic. Et hæc videtur mens illius
 text. & sic intellexit Gregor. ibi. & de iure communi est
 opinio recepta communiter secundum Mincha. de succes-
 sione. §. 10. nu. 22 4. Licet ipse contrariū defendat, ibi,
 & in eodem §. 10. num. 177. cum sequent. cuius opinio at-
 tenta dicta lege partitæ substineri non potest, quæ cōditio-
 nem potestatiuam solum admittit in excessu legitimæ. Vnde
 si esset cōditio dandi maiorem summā, quā esset excessus
 legitimæ: omnino reijceretur in damnum & præiudicium
 eius, cui dāda esset illa quāritas. secundum comunē opinio-
 nē, quā lex illa partitæ approbat. Licet ipse Minchac, cōtra-
 rium defendat ibi, & in §. 30. nu. 122. volens conditionē dā-
 di omnino implendam esse, licet per eius implementū di-
 minuatur legitima, quæ tunc ex alijs bonis supplenda erit
 ex l. omnimodo. C. de inofficio. testamento. sed de ijs satis.

Clossa 11 *Conditiones maioratus possunt apponi in tertio.*

4 *El grauamen que quisieren.* Possunt ergo huic tertio & quinto, sic vincularo, addi omnes conditiones, & grauamina maioratus: tam ea, quæ concernunt eiusdem vinculi perpetuitatem, quam voluntaria instituentis, circa delationem nominis, & armorum, dotium, alimentorumq; præstationem, matrimoniaque successorum. Et adde, quod non seruato grauamine, seu conditione imposita meliorationi: possunt repeti etiam fructus, secundum Minchac. in authentica, unde si parens. num. 20. C. de inofficio. testamento.

1 *Ex tertio & quinto potest fieri verus maioratus.*

2 *Leges regia maioratum habent locum in tertio & quinto vincularo.*

3 *Maioratus ex tertio & quinto firmitior est, cum fiat secundum ius.*

4 *Cautela pro faciente maioratum, ut non utatur regia facultate, quoad tertium & quintum.*

5 *Princeps difficilius concedit facultatem alienandi ea, que iure communi sunt vinculata, & num. 9.*

6 *Vinculata secundum ius commune non confiscantur, & num. 10.*

7 *Etiam ex grauissimis delictis.*

8 *Vinculata ex regia facultate confiscantur ex delictis in ea exceptis.*

11 *Clausula quod bona transeant in sequentem non prodest in delictis exceptuatis in licetia.*

12 Proderit tamen in vinculo tertij & quinti.

Glossa

Los vinculos. Solent autem bona hæc colligari: vt inalie-
nabilia sint, indiuisibilia, & in præscriptibilia: nec possint
cedi, renuntiari, permutari, censui, vel hypothecæ subijci,
nec per longum tempus locari: & quod in eis vnus solus
succedat: ita, quod etiam sint incommunicabilia: & ex bo-
nis sic colligatis fiet verus, & realis maioratus. Quia ad es-
sentiam maioratus non requiritur, q̄ regia licentia interue-
niat, si ea necessaria non sit. prout necessaria non est in eo,
qui fundatur secundum ius commune, & dispositionem hu-
ius legis. Cum frustra præcibus impetretur quod à iure cō-
muni conceditur. Et in eo maioratu obseruabuntur leges
regie, quæ in titulo sequenti de maioratibus tractant. vt ex
aliorum opinione resoluit Cobarrub. lib. 3. variarum. cap.
5. num. 6 & Mincha. lib. 3. §. 26. num. 95. & Peralta in ru-
brica de hæred. instit. num. 123. & Molina de Hispanorum
primog. lib. 1. cap. 1. num. 25.

Quin & maioratus ex tertio & quinto firmior est, quam,
qui præcedente regia facultate fundatur: cum iste ex gra-
tia, ille ex iure pendeat. Argumento. l. eius militis. §. militia
missus. ff. de mili. testamento. l. assiduis. iuncta glos. magna.
C. qui potio. in pign. habe. Atque ita omnium concors sen-
tentia est, vt qui primogenium instituit virtute regie fa-
cultatis, ea non vtatur quoad tertium & quintum, de quo
ipse ex hac lege disponere potest. Erit tamen dicta clausu-
la caute apponenda: vt quo ad quintum liberere iiciatur re-
gia facultas. Quo ad tertium autem: ita demum, si ad maio-
rem primogenij conseruationem, grauiusq̄ appositio-
rum libertatem necessaria non sit. prout consuluit Molina
de primog. lib. 2. cap. 2. nn. 11 & Gregor. Lupus. in l. 6. titul.
11. part. 6. verbo. que no la pudieffe vender. col. 3. ad finē.

Huius

LEX. II. GLOS. 5.

5 Huius rei duplex utilitas consideratur. Altera, quia difficilius concedi potest facultas ad alienanda, vel hypothecę subijcienda bona iure cōmuni vinculata: quā ex privilegio, vel regia facultate. vt in specie tenuerunt Coharr. lib. 3. variarū. c. 6. nu. 1. & 9 & Burgos in prohemio legū Tauri. nu. 325. & 327. quasi princeps libere possit reuocare priuilegiū, seu facultatē a se cōcessam ad bona vinculanda. l. qui fundos, & ibi not. C. de omni agro de certo lib. 10. cū nihil sit tā naturale, quā vt per quas causas res fundatur per easdē dissoluatur. l. nihil tā naturale. ff. de reg. iuris. & sublato fundamēto (id est regia facultate) omnia quę inde pendebant, corruūt. Nō sic possit reuocare testatium, vel cōtrahentium liberā dispositionē. l. si testamētū. C. de testamētis. vbi communiter. dd. tradūt. & alij quos referūt Coharr. & Burgos. vbi supra. Fortunius. in l. Gallus §. & quid sit tātum col. 137. Minchac. de succes. creatione lib. 1. §. 1. nu. 26. & plures alij quos referi Molina de primog. lib. .cap. 8. num. 31.

6 Altera utilitas consideratur circa cōfiscationē ex delictis. Bona enim prohibita alienari subiecta restitutioni ex contractu vel testamēto, secūdū ius cōmune, & dispositiōē huius legi, nō poterūt cōfiscari ob delictū possessoris in præiudicium substituti. Cū hoc sit regulare in omnibus iurib⁹, quę ad hāredē extraneū transire nō possunt. l. eorum. ff. ad l. Iuliam maiest. l. iura liberorū. ff. de iure patro. c. Imperialem. §. illud quocq; de prohibita feudi alie. per Fedec. c. si vassallus. si de feudo. sue. cōtro. inter dominū & agna. secūdū Bart. per tex. ibi. in l. 1. ff. de interdictis & in l. si finita. §. si de vestigali. nu. 3. ff. de dāno infecto. cōmuniter receptus secūdū Alex. ibi. nu. 30. & in cōf. 23. nu. 3. li. 1. Id ipsum pbat in l. Imperator. ff. de fideic. liber. l. Statius Florus. §. Cornelio Felici. ff. de iure fisci, & in materia maioratus hoc tenet. dd.

dd. in c. licet. devoto. Gomez, in l. 40. Tauri. nu. 91. Greg.
Lupus, in l. 6. tit. 11. part. 6. verbo. que la no pudiesse. & esse
cōmunē opinionē testatur Moli. li. 4. primog. c. 11. nu. 1.

Quod procedit, etiā si crimina grauiissima sint: nefanda
scilicet, vel læsæ maiestatis diuinæ, vel humanæ. nec enim

in eis differētiæ ratio assignari potest, vt cōtrariū statuatur.

Quin & in prædictis criminibus loquuntur aliqua ex supraci-
tatis iuribus. Scilicet, rex, in. d. l. eorū. ad l. Iuli. maiest. & in

l. iura libertorū. ff. de iure patro. Probatur etiā in. c. foelicis.

¶ si qua vero feuda. de pœnis in. 6. & à cōtrario sensu id pro-

bat. l. 3. tit. 2. part. 7. ibi. *¶ si su heredero.* Et hanc opinionē

sequuti sunt ex nostris Segura. in. l. cohæredi. §. cū filiæ. nu.

73. de vulgari. Gomez, & Greg. vbi supra. Tello hic & Moli-

na. vbi supra. nu. 34. & Sarmiento. lib. 3. selectarū. c. 4. nu. 5.

ex quorū dictis constat hanc esse communem opinionem.

Quidquid in contrarium defendat Simancas de hereticis.

tit. 9. nu. 257. & Pala. Ruinos de regno Nauarræ. par. 5. §. 7.

Si aut bona esset vinculata ex pūlegio & regia facultate,

in qua prædicta maiora crimina excepta esset, put quoridie

excipiuntur, deberet, & possent ex dictis delictis confiscari.

Cū, aut licet in vidēdū nō esset, aut cū eius cōditionibus sta-

tuēdū. Secūdū Molinā. supra proxime. nu. 6. Licet si prædi-

cta crimina excepta nō essent, idē quod in præcedēti & su-

periori casu dicēdū esset, secūdū eūdē, ibi. num. 65.

Cæterum si ad superiora omnia recte aduerias, (deducto

hoc vnico casu, quādo in regia facultate sunt excepta ali-

qua crimina, ex quibus bona maioratus possint confiscari)

in reliquis parum re fert, quod ex regia facultate, vel iure

communī maioratus sit factus. Nā quo ad aliēnationē, quæ

ex regia facultate ad id impetrata, posset fieri: idē ius,

& eadem difficultas, & principis potentia, in vno & altero

casu versatur: siue maioratus sit fundatus secundum ius cōmune, siue ex preuilegio. Nam si quidem causa publica interueniat, aut maioratus utilitas, seu necessitas: causa cognita & citato primo successore, princeps potest facultatem dare: vt bona alienentur, vel hypothecæ subijciantur, non solū in maioratu facultate regia instituto: sed etiam in eo, quod secundum ius commune, & dispositionem huius legis fundatum fuerit. Quod si prædicta iusta causa non interueniat, in vno & altero casu principem non decet, nec licet, maioratum successionem, iusq; ex eis in spe saltem alteri delatum subvertere, vel immutare, vt late comprobatur Molina, lib. 1. primogen. cap. 8. num. 31. & lib. 4. cap. 3. per totum.

- 10 Quo ad confiscationem vero, ex nullo crimine bona subiecta restitutioni confiscantur: siue sint vinculata secundum ius commune, siue ex preuilegio: nisi in eo sint aliqua crimina excepta, vt dictum est. Quo casu confiscatio ex criminibus exceptis impediri non poterit etiam per clausulā, q̄ statim q̄ possessor maioratus tractauerit, vel etiam cogitauerit de dictis criminibus perpetrandis, bona in sequentem transeant. id enim esset facultatem regiam, iusque ex ea fisco aduersum eludere. Argumento tex. in l. filius familias. §. diui. ibi, *Nec fisco fraudi esse.* ff. delegat. 1. & ibi notat Ripa. num. 42. & Molina. lib. 2. cap. 12. num. 57. Si tamen maioratus factus esset secundum ius commune, prædicta clausula operaretur: vt commoditas & vsusfructus maioratus, etiam pro vita delinquentis, non confiscarentur. quod alias præcipiebat text. in l. Statius Florus. §. Cornelio Felici. de iure fisci. & tradunt Gomez, in l. 40. Tauri. numer. 91. Molina. lib. 4. primogen. cap. 11. num. 16. & late Sarmiento. lib. 3. selectarum. cap. 4. num. 5.

- 1 Substitutio potest fieri in contractu.
- 2 In substitutione pupillari, quo ad tertium, seruandus est ordo huius legis.
- 3 Substitutio pupillaris, quo ad legitimam, vel quo ad alia bona pupilli, libera est.
- 4 Melioratio irrenuocabilis & libera facta pupillo, admittit postea pupillarem substitutionem liberam, non seruato ordine huius legis.
- 5 In substitutione vulgari, quo ad tertium, seruandus est ordo huius legis.
- 6 Filij vel descendentes primo vocati, etiam si eorum facta mentio non sit, excludunt substitutum.
- 7 L. cum auus. ff. de condition. & demonstrat. & l. cum acutissimi. C. de fideicom. procedunt etiam in substitutionibus factis in contractu.
- 8 L. cum auus. & l. cum acutissimi. non præstāt fauorem posteritati extraneorum.
- 9 Nepotes, & alij descendentes non sunt extranei, quo ad meliorationem terrarum.
- 10 Quando restitutio est facienda in vita grauati, eius descendentes non excludunt substitutum.
- 11 Quando restitutio est facienda in vita grauati, ex tacita voluntate, ex facto grauati, eius posteritas excludit substitutum.

Substitutiones. Quas non solum in vltimis dispositionib;

Glossa

6

Ec

sed

1

sed etiam in contractibus posse fieri, hic declaratur. Et de iure communi in l. quoties. C. de dona. quæ sub modo. l. 7. tit. 2. partit. 5. & tradit Tello, hic num. 1.

2 Et procedit hæc lex in substitutionibus, quæ fiunt in bonis disponentis, in quibus debet seruari ordo hic positus. Cæterum in substitutione pupillari, quæ fit per patrē filio impuberi, quæ est testamentum ipsius filij. l. Papinianus. §. sed nec impuberis. de in officio. testamento. Ordo huius legis non est præcissus in substitutione meliorationis tertij: cum non sit etiam præcissus in legitima: in qua potest dari substitutus extraneus exclusa matre, nedum fratribus. l. ex tribus. C. de in officio. testamento, cuius argumēto hoc tenet Segura in. l. vnum ex familia. fol. 18. quem hic sequitur Cifuent. num. 3. idem tenet Gomez, thomo. 1. cap. 3. num. 22. Costa. in. cap. si pater. verbo. debita. num. 5. de testamentis in 6.

3 Sed contrarium credo verius ex lege nostra, quæ nullam substitutionem admittit in tertio, nisi fauore descendētiū, ascendētiū, collateralium, &c. Diuersum est in legitima, quæ necessario pupillo relinquenda est, vel in alijs bonis, quæ pupillo aliunde obuenerant, in quibus lex vti-
tur illo genere frustrationis, seu delusionis: vt arbitretur tabullas pupillares esse testamentum patris, quo ad excludendam matrem: & esse similiter testamentum filij, quo ad excludendum fratrem patris, instituta turpi persona, vt in. d. §. sed nec impuberis. Melioratio autem tertij non est præcisse relinquenda huic impuberi. Voluntarie autem potuit in relicto tertij præferri hic fratribus: sed in substitutione, alij non poterunt præferri fratribus. vt hic.

Quod procedet, maxime si melioratio sit facta pupillo reuocabiliter, & post modum sit facta substitutio pupilla-
ris.

ris. Nam si præcesserit melioratio irreuocabilis (quæ tan-
quam perfecta donatio ex post facto non recipit aliquam
modificationem) de ea esset iudicandum sicut de alijs bo-
nis pupilli, in quibus pater substituit etiam extraneum.

Nisi & in hoc etiam casu vellis defendere, quod quantum-
cunque præcesserit melioratio irreuocabilis: ex quo facta
est pupillo: hæc via substitutionis pupillaris relicta est, per
quam ex lege possit substitutione admittere: in qua debeat
etiam seruari ordo huius legis.

In substitutione autem vulgari negotium sine dubio est,
quod facta filio in tertio seruandus sit ordo huius legis ex
Cisuen. Gomezio. & Costa. vbi supra.

Substitutus autem in casu huius legis excluditur per fi-
lios & descendentes illius, qui primo loco melioratus
fuit. Non solum si ij fuere expresse vocari: sed etiam si
eorum expressa mentio facta non fuerit. Non solum in
substitutionibus factis in vltima voluntate. l. cum auus. ff. de
conditionib. & demonstration. l. cum acutissimi C. de fi-
deicommissio. Sed etiam si facta sint in contractu. l. gene-
raliter. §. cum autem. ibi. *Reliquerit vel dederit.* C. de
institu. & substitut. quem ad hoc ponderauit Socinus, in
dicta. l. cum auus. numero 97. Tiraquel. in. l. si vtrquam.
verbo. suscepit liberos. numero. 218. & sequentib. C.
de reuocand. dona. & alij plures quos hic refert, & sequi-
tur Tello. num. 8.

Subdens idem esse, quando melioratus non fuit de
existentibus in primo gradu: sed nepos, vel pronepos.
Quia licet isti extantibus filiis non sint hæredes ne-
cessarij, sed extranei: & eorum posteritas (tanquam ex-
traneorum) non deberet excludere filios primi gradus

- 8 Substitutos: Cū dicta l. cum acutissimi. non præstet fauorem
 posteritati extraneorū. Ex glos. ibi. verb. deinceps. & in l.
 1. verbo. ad iol. C. de dona. causa mortis. cōmuniter recepta
 9 secundum Tiraqu. vbi supra. Tamen reuera extranei non
 sunt respectu tertij: cum ex nostris legibus eodem iure pos-
 sit eis relinqui. Et cum ipsi sint descendentes. testatoris. &
 in eorū posteritate seruetur etiam & ipsius meliorantis po-
 steritas: ea censetur præ dilecta alijs filijs. ex ratione di-
 ctorum iurium.

- 10 Quod tamē limitabis, nisi restitutio esset facienda in virā
 meliorari. Tunc enim eius filij non excluderēt substitutū.
 Si enim substitutus fuit prælatus meliorato: à fortiori eius
 posteritati. Argumento. l. si viua matre. C. de bonis mater.
 vbi tradit glos. verbo. virā. in. d. l. cum acutissimi. cōmuniter
 recepta secundum Decium, in. l. generaliter. num. 12. C. de
 instit. & substit.

Quod sublimita, quando restitutio esset facienda in vita
 meliorari, ex expressa voluntate testatoris. Secus si ex taci-
 ta, ex facto meliorati contrario dispositioni meliorantis: vt
 quia præcepit non alienare, alias vocauit proximiorē. Nā
 sequuta alienatione, filij alienantis præferentur substituto.
 secundum Iferniam in. c. 1. col. 3. de succes. feudi. Afflictis. c.
 1. §. hoc quoq. e. num. 17. eo. tit. Gratum consil. 2. nu. 14.
 volumine. 1. & sequitur hic Tello. num. 10.

- 1 Ordo vocationum huius. l. 11. quoad substitutiones certij,
 præcissus est, & substantialis.
 2 Consensus meliorari non prodest ad euertendum ordinem
 vocationum huius legis.
 3 Vocationes tacite nō admittuntur contra ordinē huius legis.

4 *Fœmina proximior, clericus, aut monachus, non possunt excludi per remotiorem, in tertio.*

3 *Vocati secundum ordinem huius legis tenebuntur seruare dispositionem, & conditiones disponentis, alias excludentur.*

Con. tanto. Hic igitur ordo substantialis est, qui præteriti non poterit, secundum Pala. Ruuios. num. 30. Gomez Arias. num. 18. Castillo. num. 36. Tello. num. 2. in fine. Molinam lib. 2. primogeniorum. cap. 2. num. 11. Ita, quod nec proderit consensus filij meliorati: ut iste ordo vocationum peruertatur: quia non, tam fauore ipsius, quam ceterorum hoc statutum est. secundum Tello. hic num. 5.

Non solum autem non poterunt fieri vocationes expressæ successorum contra hunc ordinem, ut infra suis locis explicabimus: sed nec valebunt conditiones, ex quibus tacite veniant excludendi ij, qui ex dispositione huius legis sunt vocandi. Ut si à successione excludantur ignobiles, vel qui descenderent à genere non vndequaquò, claro: & substituēs haberet filios alterius coniugij aliqua generis macula aspersos. ij enim quemadmodum expresse, ita nec tacite perditam conditionem excludi possent, per collaterales, vel extraneos. Idem si esset appositæ conditio de non contrahendo matrimonio cum muliere dicti generis. Nam qui sic contraheret non posset excludi, nisi per eum, qui secundum ordinem huius legis à testatore potuit expresse præferri. Unde nec fœmina proximior per transversalem remotiorem excludi poterit. secundum Tello, hic num. 16. nec clericus, aut monachus. secundum Molin. lib. 2. cap. 12. num. 53. quia præuenteretur ordo huius legis.

Videntur autem superiora plane procedere: quando di-

Ee 3 Gæ

Glossa

7

1

2

3

4

Quæ conditiones essent appositæ ad excludendum tacite eum, qui non posset excludi expresse, quique tempore appositæ conditionis includebatur in conditione: quia in eo verificata iam erat de præterito, vel de præsentis. Cæterum si conditio armorum, generis, nobilitatis, matrimonij contrahendi, & aliæ, quorum respectu solent primogenia institui, fuere appositæ in genere: ita, quod successor, qui secundum ordinem huius legis fuit vocatus, potuit præcauere, conditionemque adimplere: maturius erit considerandum, utrum contraveniendo conditioni sit excludendus. Nam libertas, quæ in hac lege conceditur patri apponendi grauamina in tertio, licet quæ ad vocationes sit restricta: in alio generalis est. & si omnes conditiones essent reducendæ ad ordinem vocationum: nullus successor ex ijs, qui vocari præcipiuntur, astringeretur aliquam conditionem seruare. Cum etiam non seruata conditione, sit futurus necessarius successor ex lege. Quod videtur inconueniens: & contra finem similium institutionum, & contra generalitatem, & intentionem legis. & ideo erit super eo cogitandum.

1. Descendentes possunt substitui in tertio, etiã prælati proximioribus.
2. Frater vterinus, vel consanguineus, potest præferri vtrinq; coniuncto in substitutione exemplari.
3. Frater ex vno latere coniunctus potest vacari in substitutionibus tertij; excluso vtrinq; coniuncto.
4. Instituti vel vocati fratribus, verum censeantur vocati vtrinq; tantum coniuncti.
5. In successione ab intestato, vtrinq; coniuncti excluduntur.

- verinos, & consanguineos.
- 6 Fratr^{is} appellatio ex congrua significatione comprehendit etiam verinos, & consanguineos.
- 7 Legatum relictum fratribus debetur omnibus, etiā verinis, & consanguineis.
- 8 Vocati copulatiue, licet inter eos cadat ordo charitatis, si tamen nō cōcurrit necessitas instituendi, nō censentur vocati ordine successiuo, sed omnes simul.
- 9 Vocati per nomen collectiuum, inter quos cadit ordo charitatis, licet non concurrat necessitas instituendi, censentur vocati ordine successiuo.
- 10 Ordo successiuus non datur inter existentes in eodem gradu, in vocatione ex testamēto.
- 11 In fideicommissō relictō familia, nepos admittitur cum patruo.
- 12 In fideicommissō relictō familia, & delato secundo gradui, omnibus fratribus delatum cōsecur.
- 13 Vocatio testatoris praeferitur ordini charitatis ab intestato.
- 14 In fideicommissō relictō familia, vocari prius admittuntur simul, licet existant in diuersis gradibus.
- 15 Vocatio fratrum omnes continet per aequipollens, ex vi vocabuli.
- 16 Vocatio per aequipollēs, etiam in materia odiosa, sufficit.
- 17 Vocato vno gradu, non censentur vocati, qui alias cum illo succederent simul ab intestato.

- 18 Testator in sua dispositione, quando videatur se cōformare cum dispositione legis.
- 19 Ordo successivus datus in vocatis per nomen collectivum intelligendus est per fideicommissum.
- 20 L. cum avus, & l. cum acutissimi non habent locum in collateralibus, etiam si sint fratres.
- 21 Vocatus ex vulgari expressa præsertur vocato ex vulgari tacita.
- 22 Fratres vocati ad successionem pupilli, ex pupillari substitutione contenta in reciproca, simul admittuntur omnes, etiam uterini, & consanguinei.
- 23 Dispositio legis ab intestato non debet trahi ad restringendam dispositionem testatoris.
- 24 In dubio amplectenda est interpretatio, qua minus laedit.
- 25 Vocatis sobrinis omnes admittentur, etiam filij fratrum uterinorum, vel consanguineorum, licet nō admitterentur ab intestato.
- 26 Vocatis omnibus fratribus nemo censetur exclusus.
- 27 Pluralis loquutio nō potest verificari in vno.
- 28 Si filio sint in tertio substituti fratres eius, non potest excedi vocatio, nisi ad fratres, qui sint descēdentes ab ipso meliorate.
- 29 Frater maior utrinus, an præsertur minori utrinq; cōiuncto, in substitutionibus certij.

Entre sus decedientes. Poterit ergo substituere quos voluerit, non habita ratione maioris proximitatis, cum nec in ipso meliorato hec proximitas consideretur. l. 2. supra eo. Et intellige vnum, vel plures posse substitui, ex d. l. 2. & in l. 3. supra eo. & ibi dixi, & idem disponitur in l. humanitatis. C. de impub. in substitutione exemplari, cuius ordinē sequuta est hæc lex.

Et licet in prædicta substitutione exemplari valde controuersum sit: vtrum filio mente capro sit substituendus frater vtrinq; coniunctus, & preferendus vterino, vel consanguineo: vel possit substitui quicumq; frater. vt potest videri per Bart. in l. ex facto. num. 32. de vulgari Alex. nu. 44. & Ripam. num. 88. ibi, & per Bart. Salic. Corneum, & Curtium. in d. l. humanitatis, & per Guillelm. Bene. in c. Raynuntius. verbo. si absque liberis. el segundo. in materia exemplaris. num. 31. In proposito autem, & terminis nostræ legis, amplectenda est distinctio Bartoli. vt in patre meliorante possit substitui frater meliorati, qui sit filius eiusdem patris meliorantis, licet ex altera matre: etiam si melioratus habeat alium fratrem vtrinq; coniunctum. In matre similiter possit substitui frater meliorati, qui sit filius eiusdē matris meliorantis, licet ex altero patre: etiam si melioratus habeat alium fratrem vtrinque coniunctum.

Quæ distinctio Bartoli, & Raynerij, etiam in substitutione exemplari videtur esse magis communiter recepta, vt constat ex Guillelmo. vbi supra. & in praxi sequenda secū dum Corneum. vbi supra. num. 36. & hanc opinionem in proposito meliorationis sequitur hic Tello. num. 6. & licet ipse multa inuolbar, est opinio manifesta ex nostro tex. qui prius iubet vocari descendētes. Quæ qualitas respectu meliorantis attendenda est, vt ex Curtio. consi. 5. col. 2. &

Ec 5 Ripa

Glossa
8

1

2

3

Ripa. in. l. filius familias. §. diui. num. 31. deleg. 1. resoluit hic Tello. num. 7. Cui qualiter satis fit substituendo alterum, si lium meliorantis, quem constat esse eius descendente: licet nō sit frater vtrinq; coniunctus cum meliorato. Quod euidentius probatur. Quoniā si patri licuit primo loco meliorare illum, quem substituit: & ille in melioratione esset preferendus ceteris: à fortiori in substitutione, ex voluntate patris, est preferendus alteri filio vtrinq; coniuncto cū meliorato.

4. Hoc autem, quod dictum est, posse substitui fratrem, qui nō sit vtrinq; cōiunctus cū meliorato: videtur procedere, quoties pater expresse illum vocasset. Caterum si substituisset fratres nomine appellatio, adessentq; meliorato tres fratres, duo vtrinq; coniuncti, alter vero ex vno tantum latere: vocatio ad vtrunq; tantum coniunctos referenda esset. Et est ratio, quia cum in successione fratris ab intestato, fratres vtrinq; coniuncti preferantur, & excludant vterinos, & consanguineos: in dispositione testamenti testator videtur se conformare cum dispositione iuris communis, & ad eam se referre. l. fin. C. de verborum significatione. l. cum ita. §. in fideicommissio. l. peto. §. fratre. deleg. 2. per quod fundamentum ita tenuerunt Pau. Corneus. Iasso. & alij in .d. l. fin. C. de verborum significatione, per quem Paul. ibi. num. 6. ex facto consultus dicit respondisse, quod in relicto facto fratribus solum veniunt vtrunque coniuncti, si extant tempore mortis, alijs exclusis: quia si non extarent, censerentur & alij vocati. Quem in omnibus sequitur ibi Corneus. num. 9. in fine. & Iasso. num. 26. idem tenet Paul. consil. 346. Decius, consil. 53. & consil. 155. num. 4. & consil. 299. numer. 7. Alexand. consil. 166. numer. 4. libro. 5. Socinus, consil. 49. num. 1. lib. 1. Parisius. consil.

49. num. 18. lib. 2. Porcius, consil. 10. numer. 11. Ruinus, consil. 92. num. 7. versiculo. Confirmatur, volumine. 2. & consil. 165. num. 9. volum. 2. & consil. 28. num. 8. volum. 3. Menochius, consil. 187. num. 40. Socinus, consil. 113. columna. 4. versiculo. Et quod opinio Pauli. lib. 1. Anto. Gomez, num. 9. & Tello, num. fin. in l. 8. Tauri. vbi dicit Tello, se ita vidisse iudicatum in Granatensi pratorio. Idem tenet Rojas de successione ab intestato: cap. 32. numer. 12. & cap. 6. num. 11. & 12. & Mieres in tractatu Maioratus. 2. part. quæst. 7. num. 4. versiculo. Et dixit notabiliter Paulus. Ex quibus constat hanc esse communem opinionem, quod institutis vel vocatis fratribus, veniunt vtrinque coniuncti. Quia cum ab intestato illi excludant vterinos & consanguineos, ut in authentica. de hæred. ab intesta. veni. §. si igitur defunctus. el. segundo. & in authentica de consangu. & vterinis fratribus. §. quia vero. versi. vult aut, authentica. post fratres. C. de legiti. hæredibus. authentica itaque. C. communia de successione, ergo sic videantur vocati. Quod autem testator videatur se conformare cum dispositione iuris communis: tradit Bart. in l. hæredes mei. §. cum ita. num. 4. ad Trebellian. & sequuntur. ibi. Angel. Alexand. & Imol. & alij.

Cæterum ista communis doctrina diuerso casu loquitur. Procedit enim in fratre testante, qui institutis vel vocatis fratribus, videtur sequi ordinem legis ab intestato, & præferre vtrinque coniunctos. Sed si institutus vel vocatus, & fratres eius, omnes sunt de descendens testatoris: omnes proculdubio censebuntur vocati. Cum & verborum proprietas vtriusque vocet, & ordinata testatoris charitas neminem repellat. Secundum Bart. in l. Luitius. §. quæsitum. delegat. 3.

- Quin, & illa communis doctrina, q̄ in relicto à fratre
fratribus, vtrinq; coniuncti admittantur, exclusis vterinis,
& consanguineis: suspecta mihi est, & expediret, vt primus
eius inuentor Paulus, vel eius assessor, qui vnus nouam o-
pinionem sequuti communem fecerunt, melius fundasset.
- 6 Nā quod ad proprietatem sermonis attinet, fratrum appel-
latio, ex genuina interpretatione, non solum comprehen-
dit: vtrinq; coniunctos: sed etiam consanguineos & vteri-
nos. Quia omnes istę species vnum, eundemq; gradū con-
stituunt, tam de iure ciuili, quam canonico. nisi, q̄ de iure
canonico faciunt primum gradum: de iure autem ciuili se-
cundum. l. iuris consultus. §. secundo gradu. de gradi. Hęc
est communis omnium opinio, in qua nemo huc vsq; du-
bitauit, quod appellatione fratris ex congrua & propria si-
gnificatione, contineantur non solum vtrinq; cōiuncti, sed
etiam consanguinei, & vterini. vt probatur in. d. §. secūdo
gradu. & tenet expresse Bart. in d. l. Lutus. §. quęsitum. de
legat. 3. Quęsiuit ibi. l. C. vtrum legatum, vel fideicom-
missum relictum fratribus pertineat etiam ad sorores: & re-
spondet, quod sic. Quęrit Bar. tale legatum vel fideicom-
missum de quibus fratribus intelligatur: Respondet, intel-
ligi de fratribus proximis, scilicet, consanguineis, vel vte-
rinis, qui sunt in secundo gradu, vt in d. §. secundo gradu.
quoniam ij omnes proprie fratres appellantur. Non autem
intelligetur de paruelibus, vel consobrinis, quia ij impro-
pie fratres appellantur. Hęc decisio est expressa cōtra sen-
tentiam Pauli, qui non solum loquitur, quando sunt institu-
ti fratres: sed etiam quando legatum est relictum fratribus.
vt ex eo & sequacibus constar, & illam Bartoli decisionem
refert & sequitur Paul. in. l. si dotali. in fine. ff. solu. matri-
monio, & ibi Alex. num. 4. idem Paul. in. l. tres fratres, nu.
2. ff.

2. ff. de pactis. Roma. cōsil. 41. incipienſi. Quatuor ſunt,
quæ refragantur. Ange. cōſil. 29. & cōſil. 272. Corneus
cōſil. 269. volum. 4. Alex. cōſil. 36. num. 5. lib. 6. & cōſil.
114. num. 2. lib. 6. & in l. ex facto num. 45. ff. de vulga. vbi
id etiam tenet Ripa. num. 89. Guillerm Bened. in c. Ray-
nurius. verbo. ſi abſque liberis moreretur. el ſegundo. nu.
32. Iaſſ. in d. l. tres fratres. num. 18. & in l. 1. num. 12. C. de
ſucceſſ. edicto. Et ſi recte aduerſas, hoc ipſum fatentur Pau.
& ſequaces ſupra relati. Ipſi enim non negant, quod legatū
fratribus non intelligatur de coniunctis vno latere. Solum
volunt, quod iſti admitantur ordine ſucceſſiuo, ideſt, q̃
prius admitantur vtrinq; coniuncti; eis vero non extranti-
bus tempore mortis teſtatoris: cenſeantur vocari conſan-
guinei, vel vterini. Itaque in hoc nullus vnquam dubitauit,
quod fratres conſanguinei, vel vterini tantum comprehen-
dantur ſub nomine fratrum, ex proprietate ſermonis. Imo
non deſuit, qui extenderet ad patruelos, vel conſobrinos.
prout fuit Ioan. Andreas ad ſpecu. tit. de ſucceſſ. ab inteſt.
ſuper rubrica. quem reſert & ſequitur Bald. in l. ſcimus. in
fine principij. C. de inoffic. teſtamento. illa tamen decifio
communiter reprobata eſt, ſecundum Iaſſ. in dict. l. tres fra-
tres num. 17. de pactis.

Quod vero attinet ad hoc, vt in dicto caſu fratres videan-
tur vocari ordine ſucceſſiuo: non videtur etiam verum,
ex regula generali tradita per omnes in l. gallus. §. quidam
recte. de lib. & poſthu. Quod quando aliqui vocantur copu-
latiue (licet inter eos cadat ordo charitatis & affectionis) ſi
tamen non concurrat neceſſitas præciſſa, vel cauſatiua inſti-
tuendi: tunc omnes cenſentur vocari ſimul. Et licet Bart.
ibi contrarium voluerit num. 4. verſiculo. ego dicerem: ta-
men ſolus eſt in ea opinione, & communiter reprobatuſ,
vt

ut constat ex Iasso. ibi. num. 24. & Alexand. col. 3. in medio Socin. num. 8. Alexand. consi. 11. num. 8. & Antonio de Prato in consilio sequenti. num. 2. lib. 4. Minchac. de success. creatione. §. 20. num. 120.

9 Dices tu, hoc procedit quories vocatio fuit facta per copulam, & diuersum esse, quories fit vocatio per nomen collectiuum. Tunc enim licet nulla sit necessitas precisa, vel causatiua instituendi, vel relinquendi, censentur vocati ordine successiuo. prout est decisio In pera. in qua se fundarunt Pau. & ascle. in d. l. fin. C. de verbo. significatione & probatur etiam in l. cum ita §. in fideicommissio. delega. 2. Et hanc opinionem, quod vocati per nomen collectiuum debeant admitti ordine successiuo. tenet Barro. in dict. §. quidam recte. num. 4. & cum eo concordant omnes, teste Iasso. ibi. num. 25. & Minchac. vbi supra. num. 119. Antonio de Prato, inter consi. Alexan. consi. 14. num. 10. lib. 4. Atque ita cum inter fratres, qui vocantur nomine collectiuo, detur huiusmodi charitas & ordinata affectio, licet non concurrat necessitas relinquendi, debent censi vocati ordine successiuo, ex dicta regula.

10 Quia respondeo istud procedere quories nomen esset collectiuum plurium personarum existentium in diuersis gradibus: non autem quando existunt in eodem gradu. Tunc enim omnes censentur pariter inuitati. ut intellexit Socin. num. 9. in dict. l. Gallus. §. quidam recte. ff. de liberis & posthumis.

8 Replicabis hanc opinionem sine dubio veram esse, non tamen extinguere argumentum. Procedit enim quando nomen collectiuum continet plures personas existentes in diuersis gradibus, non autem quando existunt in eodem gradu, quia in eis non datur ordo successionis, propter quod

conferatur testator inuitare eos ordine successiuo. Sed si inter existentes in eodem gradu daretur idem ordo charitatis & affectionis, qui datur inter existentes in diuersis gradibus: conferentur, prout illi, vocari ordine successiuo. Vnde cum ordo hic successiuus, de quo agimus, regularur secundum ordinatam charitatem testatoris: vt in dict. §. quidam recte. & illa ordinata charitas regularur secundum successionem ab intestato. secundum Bart. ibi. num. 4. versiculo. & appello. cum quo transeunt dd. secundum Iasso. n. m. 20. Consequens videtur: vt etiam detur inter fratres. Quia licet existant in eodem gradu: nō tamen succedunt simul ab intestato: cum vtrinq; coniuncti praeferantur consanguineis, & vterinis. vt in dicta authentica. cessante, & in dicta authentica in successione. Et hoc fuit principale motiuum Pauli & aliorum, & fuit nimis, & in ordinata subtilitas contra mentem iurium, & voluntatem testatorum.

Et eo non obstante respondeo, falsum esse, quod existentes in eodem gradu (licet non succedant aequaliter ab intestato) conferantur ex testamento vocati ordine successiuo. Nam licet verum sit, quod lex ab intestato diuiderit fratres, preferendo vtrinque coniunctos: diuersum tamen iudicat in vocatione ex testamento: non solum quando in specie sunt in testam. fratres: sed etiā in fideicommissio relicto fam. l. qd est nomē generalius iuxta terminos tex. in. l. cū ita. §. in fideicommissio. deleg. 2 & in. d. l. fin. C. de verborū significatio. Nā eo casu in simili vocatione ex testamento, lex nūquā diuisit gradū, sed admittit oēs secūdū gradus p̄rogatiuā, ordine successiuo: vt existentes in vno gradu simul admittantur. Hoc probant illa iura expresse. in. d. §. in fideicommissio. ibi. *Qui ex his primo gradu p̄creati sunt.* & in. d. l. fin. ibi.

ibi. *Et hoc videlicet gradatim fieri.* Et in l. pero. §. fratre. de legat. 2. ibi. *Quid ergo si nō sunt eiusdem gradus? ita res tē perari debet, ut proximus quisque primo loco inuitatus videatur,* Et in simili vocatione, idem disponitur in l. i. C. de secund nupt. ibi. *Gradibus seruatis.*

- 11 Et licet in terminis illorum iurium sit valde controuersa sententia glossæ in d. §. in fideicommissio. verbo. proximo. Vtrum in simili vocatione nepos admittatur per representationem, cum patruo: quibusdam assentientibus glossam tenuisse nepotem admittendum: alijs interpretantibus glossam significasse contrarium, ut conatur Decius, in l. 2. num. 5. & 6. C. de success. edicto. & vnam & alteram opinionem sequuntur plures, quos refert Cobarrub. cap. 38. pract. quæstio. ex num. 4. Vbi ipse omnia refert, & pluribus conclusionibus quæstionem conatur elucidare. Tamē nec ipse, nec alius vnquam dubitauit, quod gradus integer deberet simul admitti.

- 12 Quo fit, ut in simili fideicommissio perpetuo relicto familiæ ab eo, qui multis relictis liberis haberet fratres virinque coniunctos, & fratres etiam vterinos, & cōanguineos tantum: nemo vnquam dubitauit, quin delato fideicommissio secundo gradui: admittantur omnes fratres simul: cum id probent supradicta iura, dum finem successionem gradatim deferunt.

- 13 Quod cum ita se habeat in fideicommissio relicto familie, quod est nomen collectivum continens plures gradus: a fortiori idem dicendum est, quando dispositio relata est ad certum & specificum gradum: ut nunc gradus non scindatur: sed integer simul admittatur. Cum expressa vocatione testatoris ordini charitatis ab intestato preferenda sit: ut tradit

16 exheredatio, sufficit. In qua, licet in l. i. ff. de libe. & posthu. requiratur, quod nominatim fiat: In l. 2. & 3. deciditur sufficere, si per æquipolens exprimitur.

17 Secundo, supradicta confirmantur, quia quotiescunq; vocatio, seu nominatio refertur ad vnum gradum, tunc successio non potest regulari secundum ordinem abintestato. Vt patet in eo, qui cum haberet nepotes ex fratre vtriusque coniuncto defuncto, & alios fratres superstites, tam ex vtroque, quam ex altero tantum latere coniunctos, decessit institutis fratribus. tunc manifestum est, non censerì vocatos nepotes. Et in hoc concordant omnes illi doctores, qui reprobarunt glossam in dict. §. in fideicommissio. Quos refert Coharrub. dict. cap. 38. & Carol. Molineus ad Alexand. consi. 26. num. 13. lib. 3. quos ipsi sequuntur. Et ratio est manifesta. Quia licet ab intestato succederent: vocatio tamen testatoris, salva recti sermonis loquutione, non potest ad eos extendi. Ex quibus eadem ratione colligitur, quod quemadmodum institutis fratribus non veniunt nepotes ex fratribus præ mortuis: quia id non admittit congrua sermonis proprietates: licet alias successissent abintestato, cum eisdem fratribus. Eadem ratione per contrarium in nostra questione, non excludantur fratres ex vno tantum latere coniuncti: cum tam incongrue (secundum proprietatem vocabuli) excludantur isti, quam incongrue admitterentur nepotes. Non obstante vtriusque casus diuersa vocatione abintestato. Et quemadmodum nepos non admittitur, quia verba non quadrant, licet quadret ordo successione abintestato: sic frater ex vno latere coniunctus non excludatur, cum proprietates verbi repugnet, licet quadret ordo successione abintestato.

18 Quibus non obstat illa communis traditio, quod testator

tor in sua dispositione videatur se conformare cum dispositione legis. ex Bartolo in. d. l. hæredes mei. §. cum ita. num. 4. ad Trebell. quem ibi sequitur Angel. Cuius. & Alexander. licet in contrarium arguat Imol. idem confirmatur ex traditis per Ancharr. quem referunt & sequuntur Alexander. num. 10. in. dict. §. cum ita & Iass. nu. 12. in. l. tres fratres. ff. de pactis. Quia in hoc articulo summe notanda est distinctio Alex. nu. 11. in. d. §. cum ita. Ex cuius dictis idem latius prosequitur Alciatus, lib. 1. de verborum significatione. ex nu. 25. & inquit Alex. q. si illa quæ ibi scribit, habuisset in aliquo casu, emisset magno prætio. Ex amborum dictis pro declaratione articuli facio sequentes conclusiones.

Prima, quoties dispositio testatoris tendit ad conservandum testamentum, ne rumpatur: tunc, licet verborum proprietas repugnet, verba intelliguntur secundum dispositionem legis. & ita procedit tex. & communis opinio doctorum in l. Gallus. §. quidam recte. de libe. & posth. Quia licet institutio filij, & nepotis, ex proprietate verborum utrumque comprehendat: tamen propter dispositionem legis, & necessitatem testatoris providentis suo testamento, ne rumpatur: institutio intelligitur facta ordine successiuo.

Secunda, quando in dispositione non datur necessitas conservandi testamentum: tunc, si proprietas verborum quadrat cum dispositione legis: ita, quod intelligendo dispositionem testantis iuxta legem, vel statutum, verba in sua proprietate non violantur: tunc similiter verba debent intelligi secundum legem, vel statutum. Et secundum hanc procedit decisio Bartoli, in. dict. §. cum ita. numero. 4. dum dicit nepotem (quæ in casu illius tex. admittitur) esse excludendam, si extaret statutum excludens foeminas, stantibus masculis. Et enim neptis ibi fuit substituta, si uterque filius sine

liberis decessisset: & sic primo decedente cum liberis: de rigore & proprietate verborum filia esset excludenda; quæ tamen ibi de æquitare, & per interpretationem voluntatis admittitur. Vnde stante prædicto statuto: dispositio, quæ de rigore verborum quadrat statuto, esset secundum illud intelligenda: vt stante nepote, neptis excluderetur.

Tercia conclusio, retento eodem themate, quando in dispositione testatoris nulla datur necessitas conseruandi testamentum: tunc, si proprietas verborum disponentis repugnet statuto vel lege: ita, quod ad interpretandam dispositionem secundum legem vel statutum, violaretur proprietas verborum testatoris: tunc sine dubio verbis standum est: licet mens alia præsumatur ex coniectura legis, vel statuti. Quoniam eo casu coniectura mentis verborum proprietati succumbit. Et hic est casus noster, quam conclusionem ponunt Alexand. in specie in dict. §. cum ita. num. 11. & Alciatus, vbi supra. num. 25. & 26. Et secundum hoc procedit illa communis opinio doctorum contra Bart. ibi in dict. l. Gallus. §. quidam recte. cuius supra meminimus. Quatenus volunt, quam instituto fratre & filijs, omnes pariter admittuntur. Quia licet ex lege aliter vocentur: proprietas verborum repugnat, quæ pariter eos vocat. Eadem ratione procedit, quod tradunt Paul. & Socin. in. l. in ijs. ff. de cond. & demonstra. & sequitur Alci. vbi supra. quod si pater instituerit filios & filias, omnes pariter admittuntur: non obstante statuto, quod stantibus masculis foeminae ab intestato non succedant: cum quo testator non videtur se conformare, vt filie censerentur vocatae ordine successiuo: quia verborum proprietas omnes vocat. Ex eadem ratione & argumento in quaestione nostra respondendum est, quod cum verbum (fratres) ex proprietate vocabuli omnes

comprehendat: ea proprietas non est restringenda & improprian-
da. quasi testator velit se conformare cum disposi-
tione legis, quæ aliter vocat ab intestato. Cum ista præsum-
ptio cesset ex vi, & proprietate vocabuli.

Quarta conclusio, retento eodem themate, quando in
dispositione testatoris non datur necessitas conservandi te-
stamenti. Verba testatoris generaliter concepta, quæ ex pro-
prietate includunt casum, quem lex vel statutum alias ex-
cludit, non regulantur secundum legem, vel statutum. Quæ
conclusionem ponit & comprobât Alcia. vbi supra, nu. 28.
& nostro etiam casui conducit. Cæterum obstat exemplū
Antonij de Butrio in. c. 2. de consti. vbi stante statuto exclu-
dente fœminas. Vocatis à testatore per fideicommissum
proximioribus descendentibus, (quæ verba mares & fœmi-
nas continent) Respōdet, solos mares admitti; vt dispositio
reguletur secundum statutum. Quod etiam admittit Alci.
vbi supra. & procedere intelligit ex eo, quia verba illa col-
lectiua sunt iuris, nimirum si secundum ius intelligantur: vt
eo ordine succedant, quo ex lege admittuntur. Hec tamē
opinio falsa est, nam verius est in prædicto exemplo (non
obstante statuto) mares & fœminas admitti. Cū verbi pro-
prietas vtroq; comprehendat, iuxta superiorem regulam.
Et quod hoc sit verum probatur ex eo, quod ex aliorum o-
pinione tradit Cobarr. dict. c. 38. præd. num. 4. versiculo.
Tertio, vbi tradit, qd licet dispositio legis proximiorē vo-
cantis secundum legem intelligenda sit: vt tunc etiam cen-
seatur vocatus nepos, qui licet sit in vltiori gradu, per re-
presentationem admittitur cum patruo: imo & vocetur ne-
pos ex fratre vtroq; coniuncto, excluso altero fratre ex v-
no tantum latere coniuncto, vt in d. authentica. in succe-
ssione. & in d. authentica cessante. Tamen quando testator

proximiorē vocat, vocatio intelligitur secundū proprietatē verborum: non autem secundum vocationem legis ab intestato: vt frater admittatur, exclusio nepotē. Sic in pposito prædicti exēpli ex vocatione testatoris, marēs & fœminæ admittētur, qui sunt in eodē gradu: nō obstatē statuto.

Quinta conclusio fit, quod quonies, nec verba, nec mēs testatoris quidquam repugnant. Sed est casus omissus: tunc secundum legem iudicādu est. Vt in eo, qui promissit solvere, intelligitur de moneta à lege permessa, quam conclusionem cum alijs exemplis ponit Alcia. vbi supra. num. 30. sed omitto quia non facit ad propositum.

Ex quibus resultat, quod quonies ex proprietate verborum includitur casus, quē lex vel statutum alias excludit: dispositio non debet regulari secundum legem. Quoniam præsumptio illa, quod testator voluerit se conformare cum dispositione legis, cessat ex alia præsumptione maiori, quæ colligitur ex proprietate verborum, quæ nō sunt impropria: da: vt fiat dicta conformatio. Vna enim præsumptio tollit minorem. l. diuus. ff. de in integrum resti. & in nostro proposito sic intellexit Ripa. in l. Lurii. in fine. ff. de vulgari.

19

Præterea si opinio Pauli in dict. l. fin. C. de verborum significatione esset vera sequeretur inconueniens, ad quod ipse non aduertit, & destruit eorum suum motiuum. Nam ex ordine successiuo, quem ipse considerat in institutione fratrum, manifeste resultat tacita quædam substitutio fratrum vterinorum, vel consanguineorum, ad fratres vtrinque coniunctos. Quibus nō extantibus tempore mortis testatoris, quemadmodum Paul. & sequaces admittunt vterinos, & consanguineos: necessario consequitur, quod eodem modo debeant admitti, repudiantibus vtrinque coniunctis. Cum casus noluntatis semper comprehendatur sub

casu

casu impotentia. l. Gallus. §. & quid si tantum. deliber. & posthu. not. Bart. communiter receptus in. l. i. nu. 14. de vulg. Ita autē substitutio, quæ resoluitur ex tali ordine successiuo, non potest intelligi secundum ordinem substitutionis vulgaris: vt primo addeunte ceteri excludantur. l. post additam. C. de impuberum. Sed necessario debet intelligi secundum substitutionem fideicommissariam: vt post mortem fratrum vtrunque coniunctorum, hæreditas sit alijs restituerenda. Quia quoties ordo successiuus datur in vocatis per nomen collectivum: intelligendus est per fideicommissum. vt tradit Soci. nu. 141 & nu. 18 in. l. Gallus. §. quidã recte. de libe. & posth. cuius opinio est communiter recepta, vt constat ex traditis per Cobarr. in. c. Raynucius. §. 2. nu. 7. Quod fideicommissum excludi non potest: etiam si grauatus suscipiat liberos. Quoniam presumptio. l. cum auus. ff. de cond. & demonstr. & l. cum acutissimi. C. de fideicõ. procedit tantum in descendentes, non in collateralibus, etiam si sint fratres, aut alias. Vt est communis omnium opinio secundum Socin. in. d. l. cum auus. nu. 1. & hoc esset maximum absurdum, si opinio Pauli esset vera.

Præterea, etiam si ille ordo successiuus Pauli esset intelligendus ad formam substitutionis vulgaris: vt vocatis fratribus: tunc demum censerentur vocati ex vno latere coniuncti: quando, scilicet, tempore mortis non extassent, vel extantes repudiassent vtrunque coniuncti: sequeretur, quod si institutis fratribus, testator expresse substituere Seium: repudiantibus vtrunque coniunctis: Seius ex vulgari expressa, excluderet fratres ex vno tantum latere coniunctos, qui secundum Paulum & sequaces venirent per tacitam vulgarem. Et sic ipsi prædicto casu non admitterentur, nec censerentur vocati, contra proprietatem verborum.

ff 4 Quod

- Quod autem vulgaris expressa excludat tacitam probatur. l. cum ex filio. §. filio. ubi not. omnes. ff. de vulgari. non. aut.
- 22 Præterea pro hac nostra opinione contra Paulum facit, quia quando fratres vocantur ad successionem pupilli, ex pupillari substitutione contenta in reciproca: omnes pariter admittuntur. Nec præferuntur utrinque coniuncti, ut tenuit Aretius. col. fin. in l. Lulius. de vulgari. cuius opinio contra Bartolomeum ibi est verior, & magis communiter recepta, ut constat ex Ripa ibi. nu. fin. & Cobarr. c. 38. practi. nu. 2. vel si Posteriori est. Huius tamen ratio non est quam ipsi putarunt, scilicet, quod licet per illam pupillari succedatur pupillo, succeditur tamen iudicio patris, cui omnes filij æquales sunt. Hæc enim ratio in sufficiens, & falsa est. Nam licet pater sit, qui facit substitutionem, filio tamen succeditur, & perinde successio iudicanda est, ac si ab ipso filio facta esset. l. patris & filij. ff. de vulg. l. Papinianus. §. sed nec impubertis. ff. de inofficio. testamento. Sed est ratio, ipsam et quam nos hic defendimus, scilicet, quia cum non succedatur pupillo ab intestato, sed ex testamento: interpretatio fit iuxta naturam vocabuli, omissa dispositionem legis ab intestato.
- 23 Pro hac eadem parte contra Paulum facit, quia dispositio legis ab intestato non debet trahi ad limitandam dispositionem testatoris. l. quidquid astringenda. ff. de verborum. & tradit Anselmus Charr. quem refert & sequitur Alex. num. 10. in. l. hæredes mei. §. cum ita. ad Trebell. cum in testamentis amplior & favorabilior sit interpretatio facienda. l. in testamentis. ff. de regul. iuris.
- 24 Et hæc pars, etiam si res dubia esset, minori subest periculo. Quia tenendo hanc opinionem minus leditur testatoris voluntas, quam si ex uno tantum latere coniuncti excluderentur. Quia admissis omnibus (casu quo testator forte voluisset

fer

set vocare tãtũ vtrinq; coniuñctos) volũtas lẽditur in quã-
titate: quia minuitur quantitas, quẽ tangeret vtrinq; cõiuñ-
ctos. Exclũsis autem ex vno latere coniuñctis (cũ u. qu. tes-
tator voluisset vocare omnes) volũtas lẽditur quo ad istos
in totum. Atq; ita amplectenda est opinio, quã minus
lẽdat dubiam voluntatẽ, quam tamen certam esse conten-
dimus vocandi omnes. ex superioribus.

Ex quibus omnibus resultat hæc nostra conclusio verissi-
ma, q. si fratres sint heredes instituti, vel sit factum legatum
fratribus: omnes, etiam ex vno tãtum latere coniuñcti, cen-
sentur vocati: nisi euidentior esset testatoris volũtas in cõtra-
rium, quam quã colligitur ex vocatione legis ab intestato.

Et hæc cõclusio ex eadẽ ratione procedit in nepotibus ex
fratribus, quia licet ab intestato præferantur nepotes ex fra-
tribus vtrinq; coniuñctis, vt in dict. authentica post fratres,
& in d. authentica in successione. Instituti tamẽ sobrinis:
omnes veniunt, & censẽbũtur vocari. Cũ constituent eun-
dem gradum, & comprehendantur sub eodem vocabulo, &
in eis militet eadem ratio, quẽ in fratribus.

Quẽ omnia cũ verissima sint à fortioribus terminis, & si-
ne aliquo dubio procedẽt, quoties sunt instituti fratres vel
sobrini omnes, vel sit legatum fratribus, vel sobrinis, omni-
bus. Dictio enim illa vniuersalis omnem dubitationem tol-
lit, & testatorem neminem excludere voluisse significat. l.
à procuratore. cum similibus. C. mandati.

Omnis similiter à fortiori dubitatio cessat, Quoties testa-
tor, cum haberet duos tantum vtrinq; coniuñctos fratres,
instituerit fratres suos omnes. Nam cum pluralis loquutio
duorum numero contenta sit. l. vbi numerus ff. de testibus.
Vniuersalis illa (omnes) superflua esset: nisi ad eos extende-
retur, qui vno tantum latere iunguntur.

Idem per consequens, quando haberet vnum fratrem vtrinque coniunctum, quia institutio fratrum non posset nisi de omnibus intelligi. Quæ omnia sine dubio procedunt. Cum ex superioribus generaliter constitutum sit, appellatione indefinita fratrum omnes comprehendi, non solum in institutione seu vocatione facta ab extraneo, qui vocasset Titium & fratres eius. Quia de hoc est expressa doctrina Bartoli in dict. l. Lucius, §. quæritur, delegat. 3. communiter recepta, vt supradictum est, in quo nemo vnquam dubitauit. Sed etiam si institutio vel vocatio esset facta à fratre, vt probatum est.

In eo autem articulo vnde digressi sumus de patre meliorante filium in tertio, & substituente fratres eius: omnes erunt admittendi, quia sufficit esse filios testatoris, licet primo meliorato non iungantur ex vtroq; parente. Ceterum si melioratus haberet fratres, qui non essent de descendentibus patris meliorantis, si in melioratione essent substituti fratres nomine appellatiui: censerentur vocati fratres meliorati, qui essent descendentes meliorantis: non autem alij, licet essent etiam fratres meliorati ex altero patre vel matre. Tum, quia similis vocatio fauore propriæ sobolis facta intelligitur, cum ea sit præferenda alienæ. l. cum auus. ff. de cōdit. & demonstra. Tum etiam, quia ex nostro text. testator id prohibetur facere. non enim potest vocare, nisi suos descendentes, si extiterint, cum autem hic extent: vocatio ad eos solos referenda est.

At si filio meliorato extaret fratrem vtrinque coniunctum minorem, & alterum ex priori nouerca, & hunc esse maiorem ambobus: patremq; in melioratione substituisse fratrem meliorati per nomen appellatiuum, & in generali clausula meliorationis vincula, voluisse maiorem

preferri semper minori. Non incongrue dubitaretur: virū mortuo meliorato sine filiis, sit admittendus ad meliorationem frater eius vtrinque coniunctus minor: an vero frater germanus maior. Pro maiori facit communis clausula, quæ in successione meliorationis ex concurrentibus in eodem gradu vocat maiorem natu. Pro minore facit non levis coniectura voluntatis. Quia qua ratione melioratus fuit prælarus filio maiori ex altera matre: ex eadem ratione debet etiam preferri hic minor. Quia cum vocatio ad vnum tantum extendatur, siq; vocatus frater nomine appellatiuo: licet vterque sit descendens testatoris, minor est vtrinque coniunctus meliorato. & cessante vocatione ex testamento, est eius hæres ab intestato ex clauso maiore. & in eo militat eadem ratio, quæ in primo meliorato, quo ad succedendum & excludendum maiorem. relinquo cogitandum.

1 Legitimati vocandi sunt in substitutionibus tertij statim post legitimos.

Glossa

Legitimos. Vel legitimatos rescripto principis. Qui, licet extraneis legitimis, non sint hæredes. v. in l. 10. tit. 8. lib. 5. Eis tamen non existentibus, hæredes necessarii sunt. §. quibus. instituta de hæredi. quæ ab intestato. def. & tradunt Gomez. num. 66 & Tello. num. 2. in l. 12. Tauri. & Cobarrub. in quarto. 2. parte. cap. 8. §. 8. num. 2. Atque ita ij legitimati potest descendentes legitimos in terminis huius legis prius vocandi erunt, quam alij naturales, vel consanguinei.

1 Filius

1. Filius vnicus non potest meliorari, nec tertium tunc gra-
uamina recipit.
2. Unus ex pluribus nepotibus ex vnico filio potest melio-
rari.
3. Unicus nepos ex vnico filio post meliorari tam ipse, qua-
m filius.
4. Tertium semper recipit grauamina, quoties non est pra-
cisse relinquendum vni.
5. Filius vel nepos posthumus, stante altero filio vnico, po-
test meliorari ipse, vel filius.
6. Grauamina imposita tertio reijciuntur, si tempore mor-
tis filius reperiatur vnicus.
7. Idem est si melioratio esset facta in contractu irreuo-
cabili.
8. Grauamina imposita filio vnico in tertio conseruantur na-
tis alijs.
9. Grauamina possunt apponi filio vnico heredi in tertio, sta-
te altero rite exheredato.
10. Filius rite & recte exheredatus capax est meliorationis
tertij.
11. Grauamina apposita consensu filij, etiam in legitima, va-
lent.
12. Pactum dotale, vt filius maior nasciturus succedat in
omnibus bonis, non nocet legitima.

Glossa

10

1. *La falsa dellos.* Hic videtur text. expressus contra nostro-
rum

rum opinionem, qui vnanimis asserunt filio vnico nō posse fieri meliorationem tertij: nec per consequens tertium posse recipere aliquod grauamen. Quod tenuit Gomez, in l. 17. Tauri. num. 19. Palac. Ruuios. hic num. 23. Bernar. Diaz, regula. 211. fallen. 4. Gregor. in l. 8. tit. 4. partit. 5. Didacus Perez ad Seguram, in l. vnum ex familia. §. sed si fundum. num. 88. deleg. 2. Cobarrub. lib. 1. variarum. cap. 19. num. 3. Ant. Padilla in l. cum virum. num. 2. C. de fideicom. Anton. Lara, in l. si quis à liberis. §. parens. nu. 43. ff. de liber. agnosc. Baeza de non meliorandis filiabus. cap. 9. num. 7. Molina. lib. 2. primogenitorum. cap. 2. num. 11. Fundantur, quia cum melioratio dicat praelationem, filius vnicus non habet cui praeferatur. Quod licet verum sit: quo ad hoc, vt tertium non possit addimi huic filio vnico: Non tamen videtur verum: quo ad hoc, vt tertium non recipiat grauamina huius legis. Quod ipsa significat in ijs verbis: quibus precipitur filio meliorato substitui alterum filium: & eo non existente: ascendentes, & consanguineos, &c. Ergo filio, qui non habet fratrem, possunt in tertio apponi grauamina huius legis in fauorem aliorum, de quibus hic. Quod tenuit Gomez in l. 17. Tauri. num. 23. asserens diu se intellexisse, quod ad hoc: vt tertium reciperet substitutiones huius text. pro forma requirebatur, quod tempore factae meliorationis non esset alter descendens, quam ille, qui meliorabatur. & quod postea altius cogitando sibi visum est contrarium: vt sufficiat, etiam si essent alij descendentes. Tum, quia esset nimia restrictio ad hanc legem. Tum, quia in vno & altero casu est eadem ratio. Et quod ita tenuit maior pars doctorum in quodam examine. Sed loquitur contra predictam communem opinionem, quam ipse prius tenuerat: vt filio vnico non posset fieri melioratio: nec imponi

gra-

grauamina in tertio. Idem defendit Parladorus. cap. 7. quaestionum cotidianarum.

Sed defendendo praedictam communem opinionem, contra quam esset difficile obrinere: poterit huic legi respondere. Quod in ijs verbis non respexit ad tempus factae meliorationis in testamento vel contractu: quasi eo tempore necessarium sit, quod existant alij fratres, quorum respectu possit hic meliorari & grauari iuxta communem opinionem. Sed respexit ad tempus mortis meliorati: ut si tunc non extarent praedicti fratres: succedant alij, de quibus hic. Et hic est verus intellectus legis. ut colligitur ex eius principio. ubi loquitur in melioratione vnus inter plures tempore factae meliorationis.

2. *iv* Tenendo autem dictam communem opinionem eam primo intellige, ut melioratio non valeat quo ad hoc, ut tertium & quintum recipiant grauamina huius legis: non autem erit inefficax, quo ad alia, quae sunt utilia filio. qualia sunt ea, de quibus dixi in l. 1. gl. 13. num. 16. & in l. 5. gl. 1. num. 4.

Secundo, praedictam conclusionem limita etiam quo ad grauamina. Quando ex vnico filio extaret plures nepotes. quia vnus eorum poterit meliorari, & grauari in tertio. secundum Cobarrub. lib. 1. variarum. cap. 19. num. 4. quod sequitur Tello. in l. 18. Tauri. Quidquid dicat Gomez. ubi supra. & Palac. Ruuios. hic. num. 23: quorum opinio confunditur ex l. 2. supra. ubi latius prosequitur Tello.

3. Sed quid si ex vnico filio extaret vnicus nepos? poterit ne fieri melioratio alteri? Supracitati omnes innuunt non posse, ex quo in specie requirunt: ut saltem extent plures nepotes: ut vnus ex eis melioretur. Sed credo posse fieri. & quod vel filius vnicus, vel nepos vnicus ex eo, poterit

rit meliorari in tertio, & in eo grauari secundum formam huius legis. Quod deducitur ex l. 1. supra. ubi nepos est capax meliorationis, etiam si pater sit viuus. Cū igitur extent duæ personæ capaces meliorationis: iam datur persona, cuius respectu altera præferatur. Nec enim ad valorē meliorationis requiritur, q̄ is, cui melioratus præfertur, extet cū eo in eodem gradu. Quia satis est, q̄ sit capax meliorationis, quæ nō solum fit inter personas eiusdem gradus: sed etiam inter duos gradus. In quibus, quemadmodū statibus pluribus personis amborum graduum, possunt meliorari omnes personæ vnius gradus, & valet melioratio respectu aliorum alterius gradus: in quo nemo vnquam dubitauit. Eodem modo, extantibus duabus personis duorū graduū, valebit in alterutra melioratio: cū ambæ sint capaces.

Atq; ita ex prædictis inferes regulā generalē ad vidēdum: utrū tertium recipiat grauamina huius legis, vel nō. Nā quotiescūq; tertium est legitima vnius: ita, q̄ alteri relinqui nō potest, non admittit grauamina. l. quoniam in prioribus. C. de in officio. testamento. Quādo autem alteri relinqui potest, licet sit de ijs, quibus non debetur legitima: tunc grauamina recipit. Quia non est precissa legitima huius, ex quo alteri dari potest. Ad quam regulam sunt reducendi omnes puncti huius articuli.

Etenim ex ea inferitur, quod siue extet vnicus filius, & plures nepotes: siue plures filij: siue vnicus filius, & vnicus nepos ex alio: siue vnicus filius, & vnicus nepos ex eo: valebit melioratio in qualibet persona: vel in quolibet integro gradu: data prælatione vel ad personas, vel ad gradus, quod sufficit.

Inde etiam inferitur, quod etiam si interdictas personas capaces meliorationis non resultet prælatio: satis erit, quod possit

possit resultare: ad hoc, ut tertium recipiat grauamina huius legis. Quod parebit, si fingas patrem habentem plures filios fecisse vinculum ex tertio & quinto: & cum in eo posset vnum ex filiis præferre: omnes tamen voluit equaliter admitti: omnibusque extinctis prætulit lineam vnus, cum grauaminibus huius legis. Valebunt enim grauamina: cum tertium eo casu non sit legitima vnus, vel omnium, poruissetq; a patre cuiusq; assignari.

5 Inde etiam inferes sufficere filium, vel nepotem posthumum: ad hoc, ut tertium recipiat grauamina huius legis. Nam cum posthumus in numero filiorum computetur. l. si quis filiabus. de testam. tute. §. si quis filiabus. & §. fin. cum gloss. instituta, qui dari tuto. possunt. l. si quis operis ff. de operis liber. Et in sibi favorabilibus pro iam nato habeatur. l. qui in utero. ff. de statu. homi. gloss. communiter recepta in §. cum autem. instituta de tute. capax est institutionis, & legati. ut in princ. instituta de bonorum possess. §. posthumus. instituta de lega. l. qui filiabus. deleg. 1. l. posthumus. ff. de inofficioso testamento. notatur in l. Gallus. §. ille casus. de liberis & posthumis. & per consequens tertium grauamina recipiet. Quia vel nato, vel posthumus relinqui potest, nec est vni præcisè relinquendum.

6 Inde etiam inferes, quod si tempore testamenti extrahat plures filii: tempore autem mortis superest solus melioratus: cum legitima debeat regulari secundum tempus mortis. l. cum queritur. C. de inofficio. testamento. l. omnimodo. eod. tit. l. Papinianus. §. quoniam autem, & §. quarta autem. ff. eo. l. cum quo de peculio §. fin. ad. l. falcid. Grauamina imposita tertio reiicientur. Quia tempore mortis reperitur esse legitima, & id tempus attendi debeat.

7 Contrariū esset si in contractu irrevocabili melioratio facta esset.

esset: nam licet alij filij decesserint: valebunt tamen grauamina fauore collateralium: ex quo iam melioratio sortita est effectum: quod valet, licet res deuenerit ad casum, a quo incipere non posset. l. pluribus. §. si placeat. ff. de verborū obligat. Sed ad hoc idē credo, quod in superiori casu, quod grauamina reijciantur. Ex decisione legis. 7. supra: ex qua, quomodo attenditur tempus mortis, quoad quantitatem meliorationis, & eodem modo attendatur quoad legitimam. l. cum quaeritur. C. de inoffi. testam. idē in tempus debet attendi, quoad valorem. Nam merita legitima secundum tempus mortis filius reperitur in ea grauati, quod esse non debet.

Per cōtrarium autem dubitari posset: ytrum grauamina imposita tertio, quod tempore testamenti legitima erat, quia vnicus tantum exstabat filius: conseruentur, si tempore mortis legitima non sit, vt quia medio tempore alij nati sunt. Et dico grauamina valere, & conseruari: vt dixi in l. i. supra gl. fin.

Ex superiorib⁹ etiā inferes filiū ritē & rectē exheredatū sufficere: ad hoc, vt tertium relictū alteri vnico instituto recipiat grauamina huius legis. Nam ex hereditatio illi⁹ nō fuit præcissa, cū pater posset, non obstante quauis iusta causa, quem exheredauit, instituere. Quin & poterit ipsi ex hereditato meliorationē dare, vt dixi in l. 8. supr. gl. 3. nu. 6. & notatur in authen. ex causa. C. de libe. prære. & sic tertium non fuit præcisse relinquendū huic instituto: & per cōsequens non fuit eius præcissa legitima, & sic poterit recipere grauamina.

Quæ omnia cessabunt si grauamina sint imposita filio vnico, nedū in tertio, sed etiā in tota legitima, cū ipsius cōsensu. ex gl. verb. iudiciam. in l. si quādo. §. & generaliter.

C. de inoffi. testa. communiter recepta secundum Roder.
Suarez. in. l. quoniam in prioribus. nu. 31. C. de inofficio.
testam. Molinam. lib. 2. primogeniorum. c. 3. nu. 7.

12 Illud hic prætermittendum nõ est: utrum grauamina hæc
vincula & restitutiones possint apponi tertio & quinto, quã
do vnus solus est filius successor parentum, si scilicet, fue-
rint apposita ex pacto dotali. Finge in contractu matri-
monij coniuges pepigisse: vt filius, qui primo nasceretur
succederet in tertio & quinto bonorum vtriusque vin-
culatis cum grauaminibus huius legis: deinde natum vnicum
tantum filium: an is teneatur stare pacto parentum, consen-
tireque grauamina imposita tertio, quod est ipsius legitima
nunc tempore successione: licet natus non esset, cum fue-
re apposita. Et videtur, quod grauamina valeant ex tradi-
tis a Guidonis Papæ decisione. 267. vbi tenet, pactum do-
tale in contractu matrimonij, quod filius masculus nascitu-
rus succedat in talibus bonis præcipuis, valer in vim primo
genituræ. per tex. in. l. dini. C. de naturalibus liber. versi.
pactis, quæ matrimonij tempore. &c. Imo & in omnibus
bonis, retæro vsufructu, valere tale pactum tradit Boer. deci-
sione. 172. nu. 4. post Bellame. decisione. 17. & sequitur
Guill. Bened. in. c. Raynutius. verb. duas habens filias. nu.
198. & verb. sobolem, quam gestabat in utero. nu. 49. &
50. & Parpu. in. l. fin. nu. 221. C. de pactis. qui omnes refe-
runt, quod in Gallia & partibus vltimontanis genus hoc
primogeniorum est in vsu frequenti.

Sed quidquid sit in Gallia, apud nos hæc nec in vsu sunt,
nec iure probantur. Cum legitima filiorum nullo pacto pa-
rentum infringi, aut grauamina recipere possit. l. quoniam
in prioribus. C. de inofficioso testamento. Quo fit: vt pa-
ctum, quod primogenitus succedat in tertio & quinto vin-
culatis

culatis defendatur eo casu, quo de iure potest: scilicet, si contingat tertium non esse legitimam. Quod succedit natis ad minus duobus liberis, vel nepotibus. Si autem vnicus tantum nascatur: tertium legitima est ipsius. Nec grauamina recipit. Pactum autem illud, vt succedat in omnibus bonis, ab omni iure alienum est. Natis autem pluribus, sustinebitur tertio & quinto: vt dispositio seruetur meliori modo, quo possit. argumento eorum, quæ diximus in l. præcedenti gl. 3. nu. 2.

1. *Grauamina non possunt apponi in tertio filio vnico legitimo, in fauorem naturalis.*

2. *Filius illegitimus an sit vocandus præcisè in substitutionibus, post legitimos, exclusis ascendencibus, quod non.*

3. *Mater tenetur vocare filios illegitimos in substitutionibus tertij, post filios legitimos, exclusis ascendencibus.*

4. *Illegitimi non admittuntur in substitutionibus tertij extrantibus ascendencibus meliorantis.*

Entre sus descendientes illegitimos. Prosequitur retento eodem themate, quod diximus in gl. præcedente: scilicet, quod melioratio non fuit facta filio vnico. Sed quod tempore mortis meliorati non extrabant legitimi. Quia si extrarent, vel eorum etiam successores legitimi: deueniri non posset ad illegitimos meliorantis. Vnde si vir vel femina haberet filium vnicum legitimum, & alterum illegitimum: non posset apponere grauamina filio legitimo in tertio, in fauorem illegitimi. Cum tertium, eo casu, legitima sit, nec alteri, quam legitimo relinqui possit, & sic non admittit grauamen.

Omnes agnoscunt in litera huius text. filium illegitimū

Gg 2 post

Clossa

II

I

2

post descendentes legitimos præcisse & necessario vocandum esse à patre, & præferendum ascendentibus, in hac vocatione, & grauamine tertij: aut quod tertium aliter grauamen non recipiat, ex verbis legis. *con tanto.* & ibi
 3 *y que de otra manera.* Quod in matre, quæ habeat filios naturales, vel spurios cuiuscunque generis (dummodo non sint ex coitu damnato poena mortis) manifestum est, & decisio planè procedit. Cū sit consona. l. 7. tit. 8. libr. 5. quæ decidit dictos filios ex testamento & ab intestato esse heredes necessarios matri: & ascendentibus ipsius præferendos. Cæterum in patre, quæ habeat filium naturalem, decisio aspera est, & contra iuris regulas. Quibus filium naturalem ascendentibus præferri non posse, statuit: nisi ex spontanea voluntate patris. l. 8. tit. 8. libr. 5. Cum autem tertium legitima sit, velocius effectus habeat: dura videtur decisio huius legis præcipientis, ut pater cogatur in hac vocatione tertij præferre filium naturalem, ascendenti. Tello hic, qui magis rem scrutatur, post obiectas mille difficultates, quibus decisio irrationabilis & voluntaria sibi videtur: tandem communi intellectui succumbit, asserens se veram legis rationem non capere.

Mihi videtur totum difficultatis pòdus versari in intellectu illorum & borum, *que ayan derecho de les poder heredar.* Quibus verbis nostrates intellexerunt solum excludi eos, qui capere non poterant. id est incapaces: ut isti vocari non possint. Cæteros autem illegitimos, qui capere possent, de quorum numero est filius naturalis: necessario esse vocandos, & ascendentibus præferendos. Qui intellectus absonus videtur. Cum diuersum sit, quem non habere ius succedendi, (quo termino lex utitur) & incapacem esse (quod

(quo noſtrates viſuntur:) vt apparet in filio naturali, (de quo eſt quaſtio) qui capax eſt, & tamen ius ſuccedendi contra patris voluntatem non habet. Atque ita ſi ad rigorem verborum attenderemus, potius eſſet contrarium decidendum in filio naturali: vt iſ præciſſè vocari non poſſit: cum non cōprehendatur in illis verbis. *que ayan derecho de les poder heredar.* vt colligit ex l. i. tit. 8. lib. 5. in qua reperiuntur ſimilia verba, & ſolum verificantur in illegitimis: caſu; quo ſunt hæredes neceſſarij. puta reſpectu matris. Qui tamen intellectus patitur aliam difficultatem de l. 8. tit. 8. lib. 5. qua diſponitur, filium naturalem ex voluntate patris legitimum eſſe hæredem, aſcendentibusque præferri: nedum in tertio, de quo agimus, Sed & in cæteris bonis. Atque ita vides ex vno & altero latere verſari difficultatem: ſiue naturalē neceſſario vocandum, ſiue neceſſario excludendum, intelligas. In qua quid ipſe ſentiam explicabo.

Imprimis aduerto verba iſta. *que ayan derecho de les poder heredar.* non eſſe omnino ſimilia verbis legis. i. tit. 8. lib. 5. ibi. n. ſolū dicitur. *que ayan derecho de les heredar.* vt ſolum comprehenderet naturales, vel ſpurios, reſpectu matris. Qui, etiam matre nolente, & etiam extantibus aſcendentibus, ſunt hæredes neceſſarij in defectum legitimorum. Hæc vero lex aliter loquitur. *que ayan derecho de les poder heredar.* Quibus verbis complexa eſt neceſſitatē vocandi in eo, qui neceſſarius erat, in verbis. *que ayan derecho.* & complexa eſt etiam poſſibilitatem in eo, qui erat voluntarius. in verbis. *poder heredar.* Vt ſit ſenſus, quod nō extantibus legitimis vocentur illegitimi ad ſubſtitutionē ter-

ij: eo modo & ordine, quo ipsis comperit ius succedendi. Ad cuius iuris succedendi normam & æquiparationem lex voluit regulari hanc vocationem, siue substitutionem in tertio. Atque ita filius naturalis vel spurius, respectu matris necessario vocandus est. Quia eius successio necessaria est. Filius autem naturalis respectu patris voluntarie vocandus est: scilicet, si pater velit, quia eius successio voluntaria est. Qui intellectus iuri consonus & necessarius est cum aliter prædicta iura concordari non possint: nec tot difficultates subterfugi.

4. Caterum quocunque modo id sit: illud aduertendum est hanc vocationem illegitimi, in his substitutionibus tertii, solum habere locum non extraneis descendētibz ipsius meliorantis: prout lex expresse significat. Quod est utile ad id, quod notabimus infra gl. 13.

1. *Extraneis solis ascendentibus, tertium liberum est, & recipit quæcunq; grauamina.*

2. *Scantibus filiis naturalibus, bona recipiunt quæcunque grauamina.*

3. *Institutis filiis naturalibus, extranei substitui non possunt in præiudicium ascendentium testatoris, nisi in tertio.*

4. *Ascendentes substituti filiis naturalibus in solo tertio possunt grauari.* (legitima

5. *L. 11. tit. 4. part. 6. procedit in omni persona cui debetur*

Glossa Ascendentes. Prosequitur retento eodē themate, quod diximus in glo. præcedenti. Quando fuit facta melioratio

12. *uni ex filiis, vel descendētibz legitimis: tunc enim ad-*

1. *mittit grauamina, secundum formam huius legis: & non*

aliter.

aliter. Et testator cogitur seruare hunc ordinem. Quia
 tertium legitima est inter filios. Sed si legitima non esset:
 vt quia solum extrabant ascendentes: tertium relinqui po-
 terit extraneo, & recipiet quæcunque grauamina. l. 1. tit.
 8. lib. 5. & huc tendunt, quæ hic tradit Castillo. nu. 38.

Idem erit, si pater careret filijs, & descendantibus legi-
 timis, haberet autem naturales, quibus necessario non
 erant bona relinquenda: si vni eorum tertium prælega-
 uerit: ad libitum poterit ponere quæcunque grauamina,
 secundum Tello hic. numer. 14. Imo & in proposita
 specie, nedum in tercio: sed & in omnibus bonis po-
 terunt poni quæcunque grauamina, etiã contra ordinẽ hu-
 ius textus. cum ex voluntate patris pendeat institutio
 filij naturalis. l. 8. titu. 8. lib. 5. & per consequens substi-
 tutio, & reliqua grauamina.

Cæterum si extarent ascendentes: valerent quidem
 grauamina, & substitutiones, inter filios naturales, & eo-
 rum prolem etiam naturalem: vt tradit Gomez. num. 6
 in fine. in l. 10. Tauri. Post eos autem bona, vltra ter-
 tium, non reciperent alios substitutos, exclusis ascenden-
 tibus. Quia ij extraneis præferendi essent. Cum subla-
 tis de medio naturalibus, per quos poterant excludi: eo-
 rum iura salua remanent: vt sua legitima sine vlllo gra-
 uamine debeat, exclusis substitutis extraneis. Quorum
 institutio, quemadmodum non valeret in præiudiciũ
 ascendentium, eodem modo non debet valere substitui-
 tio, quæ secunda institutio est. l. cohæredi. §. cohæres.
 de vulga l. in ratione. §. quod vulgo. ff. ad legem Fal-
 cidiam. Et qui institui non possunt, nec etiam possunt
 substitui. vt arguit Bartol. in l. 2. not. 2. C. de ijs qui sunt
 sui vel alieni iuris.

4 Quinimo etiam si in propofita fpecie eflent exprefle vocati afcendentes, poft filios naturales, & eorum prolē: poft afcendentes autem eflent vocati confanguinei, vel extranei: extinctis naturalibus fine prole: legitima deberetur afcendentibus libera ab omni grauamine, & fubftitutione. Quæ cum deuenerit ad cafum, a quo incipere non poterat, euaneſcit. l. fi in metallum. ff. de ijs quæ pro non ſcrip. l. exiſtimo. in fine principij. l. pluribus. §. fi placeat. ff. de verborum oblig. Sed nec in tercio conſeruarentur grauamina iniuncta omni inſtitutioni ex. l. 11. tit. 4. part. 6. iunctis. quæ diximus ſupr. gl. 3. nu. 2. Illa enim lex procedit in omni perſona, cui debetur legitima, ſecundum Greg. ibi verbo. el hijo.

1 *Vocatio confanguineorum libera eſt in ſubſtitutionibus tertij, non ſeruata proximitate.*

2 *Linea vltimi poſſeſſoris ſemper attenditur, ad inquirendum proximorem.*

3 *Collaterales dicuntur etiam descendentes ab inſtitutore, qui non descendunt ab vltimo poſſeſſore.*

4 *Ad excludendum filium naturalem vltimi poſſeſſoris à vinculo tertij ſufficit quilibet tranſuerſalis, qui deſcendat à primo inſtitutore.*

5 *Niſi ille collateralis ſit etiam naturalis, vel deſcendat à naturali.*

6 *Representatio habet etiam locum inter illegitimos.*

Gloſſa *Entre ſus parientes. Quos voluerit. Nam libera eſt hæc vocatio confanguineorum: quemadmodum & deſcendentiū.*
13 *vt dixi ſupra gl. 8. nu. 1. Atque ita non tenetur ſeruare ordinem*

dinem proximitatis, in hac vocatione. 1. vnum ex familia: §. si de falcidia. de legatis. 2. 1. filius fami. §. cum pater. de lega. 1. cum late traditis per Tiraq. de retractu. §. 11. gl. 6. nu. 7. & Molinam. lib. 2. primogeniorum. c. 5. nu. 5. De consuetudine autem quorū vincula hæc & submissio nes fiunt, semper vocatur proximior: masculus: maior: præ lata semper lineâ vltimi possessoris: qui attendendus est, ad inquirendum proximiorē. c. 1. de natura succe. feudi vbi not. cōmuniter. dd. secundum Afflictis. nu. 77. Socci. in. 1. Si cognatis. de rebus dubijs. nu. 40. Rolland. à Valle con. 100. nu. 14. Tiraq. de retract. lib. 1. §. 11. gl. 1. nu. 20. & Minchaca. de succes. progressu. §. 26. nu. 11. & est expressa l. 2. tit. 15. part. 2. vbi not Grego. verb. el mas propinquo pariente. & l. 9. tit. 1. part. 2. vbi Grego. verb. de su finamiento. & est hæc verior & receptior opinio secundum Couarr. c. 38. practicarum. nu. 1. vers. Secunda conclusio, quā late examinat Molina. lib. 3. primogeniorum. c. 9.

Illud in proposito huius legis summe notandum est: quod nemo tangit, quod licet in similibus successioneibus lex ista permittat vocare filios, & descendentes illegitimos, eosque preferre collateralibus: & collaterales non solum dicantur illi, qui ipsi institutori transuersales sunt: sed & ij etiam, qui licet ab eo descendant, ab vltimo tamen possessore non descendant, sed ei per lineam transuersam coniunguntur: vt late probat Molina. lib. 3. primogeniorum. c. 7. nu. 8. Tamen quoad istum finem excludendi descendentes naturales vocatos: non dicentur transuersales, qui ab institutore descendant, licet vltimo possessori per lineam transuersam coniungantur. Itaq; si decedat vltimus possessor relicto filio naturali, qui sit capax: iste excludetur à legitimo proximiori collateralī, respectu vltimi possessoris: dū

tamen ab institutore descendat. Et est ratio manifesta, quia descendentes naturales non possunt vocari in præiudiciū descendentū legitimorū, vt expressè precipit iste tex. Solū possunt præferri collateralib⁹ institutoris: nō tamē collateralib⁹ vltimi possessoris, qui ab institutore descendunt.

Sed si collateralis descendens ab institutore labore eodem vitio cum filio vltimi possessoris, vt quia ambo erant naturales: nec extarent alij collaterales legitimi descendentes ab ipso institutore: in pari causa linea vltimi possessoris esset præferenda, ex superioribus.

Imo etiam si collateralis esset legitimus: descenderet tamen à naturali: esset præferendus naturalis vltimi possessoris. Cum alter descendat ab infecta radice per representationem, quæ etiam inter illegitimos locum habet, vt norat Gomez in. l. 9. Tauri. nu. 6. & versetur eadē ratio in filio legitimo ex filio naturali, sicut in ipso met naturali.

1. Consanguinei, sunt intra decimum gradum.

2. Vocatio consanguineorum in maiori perpetua est.

Entre los estraños. Hic iam lata via aperta est melioranti.

Glossa

14

1

Cæterum extranei vocari non poterunt: extantibus consanguineis intra decimum gradum, vsque ad quem durat ius hoc agnationis, seu cognationis, ex gl. in. §. fin. instit. de success. cognatorum. gl. fin. & gl. in auth. in successione C. de suis & legitimis hered. cōmuniter receptæ per omnes ibi secundum Oliuerium in tractatu de gradibus. c. 34. nu. 36. Gomez in. l. 8. Tauri. nu. 5. qui in proposito nostri text. hoc specialiter norat..

Sed si testator non restrinxisset hanc vocationem consanguineorum ad dictum decimum gradum: sed vocasset indifferenter consanguineos: & post eos extraneum: vocatio

con-

sanguineorum perpetua esset. Cum ex simili institutio-
ne, & vocatione resulter maioratus; cuius successio perpe-
tua est, & usque ad centesimum, & millesimum gradum
pertrahitur: secundum Baldum. in. c. 1. de feudo Marchie
retulit Iass. nu. 3. in. l. fin. C. unde legi. Rode. Suarez. in
h. quoniam in prioribus. in declaratione legis regni, in 2.
dubio. nu. 19. Covarr. lib. 3. variarum. c. 5. nu. 4. Moli-
na. lib. 2. primogeniorum. c. 3. nu. 14.

1. *Dispositio testatoris contraria dispositioni huius legis, re-
ducitur ad ordinem legis.*

2. *Qualibet persona vel gradus vocatus in specie, vel in
genere constituit diuersam substitutionem de perse.*

3. *Tertium recipiet quacunq; grauamina non seruato or-
dine huius legis, quando post factam meliorationem
de eo irrevocabilem, grauamina apponerentur de con-
sensu filij.*

Itaque de otra manera. Faciant quæ dixi supra glos. 7. Hic
enim annullantur ea, quæ extra præfixum ordinem huius
text. processerunt. Et licet text. videatur omnia subuer-
tere: intelligendus est secundum iuris regulas, vt vtile per
inutile non viuetur. Cum vniuscuique personæ vocatæ
diuersa sit substitutio: non solum si specificè vocatæ sint, sed
etiam si genericè: per primogenij institutionem. argumē.
l. cohæredi. §. qui discretas. de vulga. vbi post Areti. nor.
Iason. nume. 5. & retulit Molina lib. 1. primogeniorum
c. 1. num. 17. & c. 4. nu. 15. Atque ita contrarius or-
do testatoris in substitutionibus textij non annullabitur in
totum: sed ad ordinem huius legis reducetur, vt valeat.

Clossa
15
1

Gunt

Cum nemo possit facere, quin leges in suo testamento lo-
cum habeant. l. nemo potest. de lega. 1. Nisi, ipse processe-
rit annullando: si contra suum ordinem attentetur. Tunc
enim dispositio reddetur inutilis: cū nec testator acquies-
cat legi: nec lex testatori.

- 3 Possit autem fraudari ordo huius legis, si melioratio esset
facta in contractu pure, sine aliqua conditione, nam cum
postmodum conditiones non recipiat. vt dixi supra glo. 1.
ex post facto, consentiente filio, vel ab ipso met filio, reci-
piet quasunque conditiones: quas fili⁹, non pater fecisse
videbitur. l. in ædibus. §. si filius familias. ff. de donat. qui
non est obligatus seruare ordinem huius. text. secundum
Tello. hic nu. 15.

1 *Quintum recipit libere quacunque grauamina.*

Glossa Ora en el quinto. Quia illud liberum est, vt dixi supra glo.
16. 3. nec in grauaminibus in eo apposis. seruandus est ordo
huius legis.

- 1 1 *Melioratio potest diuidi inter duos, re, & tempore.*

2 *Argumentum de re, ad tempus valet.*

- 3 *Melioratio potest diuidi in tempore inter personas, in-
ter quas posset diuidi in re.*

Glossa Para siempre o por el tiempo. &c. Hoc relinquitur arbi-
trio meliorantis. Cui permittitur diuidere melioratione
17 respectu temporis inter duos: quemadmodum potest diui-
1 dere res ipsas meliorationis, meliorando duos. vt valeat
argumentum de re ad tempus. ex Bart. in. l. vnum. ex fa-
2 milia. §. sed si fundum. delegat. 2. per tex. in eadem lege.
§. si duos. & not. Bald. in. §. rogo. eiusdem legis. & sequi-
tur omnes secundum Seguram. in d. §. sed si fundum. nu.
158. Rode. Suarez in. l. quoniam in prioribus. in declara-
tione.

riore legis regni. quæst. 5. Castillo hic. nu. 10. & 48. & Cyfuen. nu. 5. deducentes in proposito huius legis, quod pater poterit meliorare pro decem annis: & postea, quod restituat alteri fratri. Quod verum est. & in hoc textu probatur.

Quod sane intelligendum est: dummodo, qui substituitur post tempus existat in eodem gradu, seu ordine vocationum huius text. Nec enim licebit meliorare vnum ex filiis legitimis ad decennium: vt postmodum restituat illegitimo, vel consanguineo. Sed licebit diuidere tempus inter personas, inter quas posset diuidi melioratio. Vt recte procedat argumentum de re, ad tempus, de quo per Bart. in. l. miles ira. §. & quia diximus. de mili. testamento. per tex. ibi, vbi not. omnes.

Quarta vel quinta generatio non attenditur in fideicommissis relicto familia.

Sin differentia de quarta y quinta generacion. Iuxta communem doctrinam Iacobi de Bellouisu, Bart. & Ange. in authent. de resti. fideicom. §. nos igitur. limitantium dispositionem illius text. quatenus præcipit: vt simile fidei commissum non excedat quartam generationem: vt procedat, nisi testator aliud voluerit. Quorum opinio communis est secundum Iass. in l. filius famil. §. diui, secunda lectura. nu. 55. delega. 1. Rode. Suarez. in. l. quoniam in prioribus. 2. limitatione ad legem regiam. Seguram in. l. filius. num. 108. de verb. oblig. Couarr. lib. 3. variarum. c. 5. num. 4. Tello hic. Molinam. lib. 1. primogeniorum. cap. 4. nu. 30 quorum opinio in hac lege approbatur, vt aduertit Tello. & Molina supra.

Glossa
18
2

LEX. XII.

A ley del fuero que permite, que el que tuuiere hijo, o descendiente legitimo pueda haçer donacion fasta la quinta parte de sus bienes, y no mas: y la otra ley del fuero, que ansi mismo permite, que puedan mandar, teniendo hijos, o descendientes legitimos, al tiempo de su muerte la quinta parte de sus bienes: se entienda y platique: que por virtud de la una ley y de la otra, no pueda mandar el padre ni la madre a ninguno de sus hijos ni descendientes mas de vn quinto de sus bienes en vida y muerte.

- 1 Parentibus non licet in vita nec in morte disponere, nisi de vno quinto.
- 2 Quintum non potest dari vni, & alter in tertio & quinto meliorari.
- 3 Quintum potest dari vni, & alterum quintum alteri filio, quando non est dispositum de tertio.
- 4 Tertium legatum extraneo valet intra quintum.
- 5 Si inter extraneos, stantibus filiis, esset dispositum de pluribus quintis, qua dispositio valebit.

- 6 Donationes irrenocabiles extraneorum computantur in quintum, & illud implent suo ordine, & antiquitate. & vltima si supersint, reuocatur ita quā inofficiosa.
- 7 Plures legatarij extranei in quinto, erunt reconiuncti.
- 8 Eadem quantitas legata pluribus multiplicat legatum.
- 9 Reconiuncti fiunt in quota, quando de vna tatum quota poterat disponi.
- 10 Legatum certa speciei vel quantitatis, derogat legatum quinti per viam quota.
- 11 Plures legatarij vel donatarij renocabiles rei vel quantitatis certa minuuntur pro rata intra quintum.
- 12 In quinto, de quo pater potest disponere, imputantur omnia quae in vita & in morte sunt alienata extra causam filiorum, titulo lucratiuo.
- 13 Donatio remuneratoria non computatur intra quintum.
- 14 Donatio remaneratoria proprie est, ad quam potest quis compelli.
- 15 Arra data vel promissa uxori, an cōputentur in quintum de quo pater potest disponere, & nu. 17.
- 16 Arratum donatio vel promissio voluntaria est.
- 18 Uxor legataria quinti, an imputet in eo arras sibi datas aut promissas.
- 19 Vendens minori praetio, non praesumitur donare, nisi eo animo sic vendat. (quintū.)
- 20 Donationes minuatim in vita factae, an cōputentur in Parentibus

Glossa

12

1

Parentibus non licet, neque in vita, neque in morte dis-
ponere nisi de vno quinto. & sic sunt intelligendæ duæ le-
ges fori, & est lex. 28. Tauri.

La ley del fuero. Quæ est. l. 7. tit. 12. de las dona-
ciones. lib. 3. fori.

Y la otra. Que est. l. 9. tit. 5. de las mandas. l. 3. fori.

Mas de vn quinto. Pater ergo non potest disponere in
vita, nec in morte nisi de vn quinto inter filios, & extra-
neos. De quo per Rode. Suarez. in. l. quoniam in priori-
bus. in declaratione legis regni. quæst. 9. ex nu. 21. Non so-
lum, si vellet duo quinta dare vni: sed etiam, si vellet dare
vnum quintum vni, & alterū in tertio & quinto meliora-
re. Quod intelligebat licere Pa. Ruu. recte a Tello. hic re-
prehensus. Si autem de tertio non disponderet: valeret se-
cūda melioratio quinti. Quia illud includeretur in tertio,
de quo potest inter filios disponere. secundū Gomez Arias
& Tello. hic. Quemadmodum si legasset extraneo tertiu:
valeret legatum vsque ad quintum. argumento dictæ legis
7. tit. 12. lib. 3. fori. quod tenuit Segura in. l. vnum ex fami-
lia. §. Sed si fundum. fol. 13. de lega. 2. quem sequitur Cy-
fuen. in. l. 18. Tauri. au. 7. vbi tenet, qd si pater legasset filio
quintum, & extraneo tertium, hoc tertium extranei conuer-
teretur, & valeret in rationem quinti. & bene.

Ceterum, si inter extraneos solos, extantibus filiis, sit
dispositum de duobus aut pluribus quintis: quæ dispositio
valebit? Tetigi hoc in. l. 10. supra. Hic latius explicabo.
Et si quidem præcessit dispositio irrevocabilis: illa præfere-
tur: cum reuocari non possit per secundam. l. fuit quæstio-
nis. ff. de collatione bonorum. glossa. in. l. Titia Seia. §.
Imperator. de legatis. 2. & est communis opinio omnium

tam

ram ibi, quam in l. 1. C. de inoffic. dona. secundum Tello. columna. 2. in l. 25. Tauri. Quod procedit modo prima donatio sit facta per viam quotæ: siue per viam rei, vel quantitatis certæ. Quia vno & altero casu eadem est ratio. Itaque ex pluribus irreuocabilibus donationibus præcedentibus suo ordine, & antiquitate, implebitur quintum. quia solum reuocantur vltimæ, quæ fuerunt inofficiosæ. l. si libertus. §. fin. de iure parro.

Si autem dispositiones fuerunt reuocabiles, modo per viam legati in testamento: modo per viam donationis reuocabilis inter viuos, cuius idem est iudicium: cum morte confirmetur. l. donationes quas parentes. C. de dona. inter virum, & habeat vim & effectum legati. l. in donationibus. C. ad. l. falcid. Distinguendi sunt tres casus. Primus, quando vtrâq; dispositio fuit per viam quotæ de quinto. Secundus, quando altera fuit quinti per viam quotæ: reliquæ fuerunt certæ speciei, vel quantitatis. Tertius, quando omnes fuerunt æquales: scilicet, per viam rei, vel quantitatis certæ.

Primo casu legatarij, seu donatarij erunt in quinto re cōiuncti. l. re coniuncti. ff. de leg. 3. & in eis habebit locū ius non de crescendo: & reliqua, quæ in re coniunctis ibi traduntur. Nisi appareat disponentis voluntas in contrarium, quod à primo voluerit addimere. l. si pluribus. delegat. 1. Et licet in eadem quantitate legata pluribus, testator videatur multiplicare legatum, argumento. l. quinquaginta. ff. de proba. iuncta. l. omnes & l. sequitur. ff. de actio. & obligat. l. quid ergo. §. si quis duos. delegat. 1. & est conclusio Bartoli in dict. l. re coniuncti. num. 7. communiter recepta secundum Ripam, ibi. numer. 27. Legatum tamen quinti magis adaptatur legato certæ speciei, quia cum testator nō

Hh possit

pōssit disponere nisi de vno quinto vt hic, non potest vtraq; dispositio in alio verificari.

9 Quod procedit, modo vtraq; dispositio fit in testamento: modo vtraque in donatione reuocabili: modo vna in testamento, alia in donatione reuocabili. quia omnium eadem est ratio. vt supra dixi. Et est hæc bona ampliatio ad materiam reconiunctorum, cuius nullus meminit: vt dispositum in re coniunctis, procedat in coniunctis in quorū quando testator non poterat disponere, nisi de illa quota. vt hic. Cæterum si prædictæ dispositiones fuerunt factæ per viam quoræ differentis, ambæ tamen minores quinto: vt, si vni sit legatum quintum, alteri sextum: vel vni quartum, alteri septimum, &c. Procedet quod dicam, infra, in tertio casu. quia quintum pro rata inter omnes diuidetur.

10 Secundo casu, dispositio certæ speciei, vel certæ quantitatis, minuet legatum quinti per viam quoræ. Tum, quia quintum semper relinquitur sub commemoratione aliorum legatorum: legando residuum quinti. Tum, quia etiam si simpliciter legetur, tanquam legatum generis minuetur per legatum speciei, quæ semper derogat generi. l. vxorem. §. foelicissimo de lega. 3. l. Titia. §. Lutus. el segundo. de lega. 2. cum alijs. & hoc probat text. à contrario. in. l. fin. §. fin. ff. de auro. & arge. lega. cum ibi traditis à Bartol. vbi tradit, quod per legatum speciei in validum nō derogatur legato generis. ex quo à contrario infertur nostra conclusio, & in sensu directo eiusdem conclusionis optima limitatio. de qua per Cifue. in. l. 30. Tauri. nu. fin. quod limitaui & sublimitaui in. l. 10. supra. gloss. 2.

11 Tertio casu, pro rata minuentur omnia legata, seu donationes reuocabiles morte confirmatæ, vsq; ad valorem quinti. Et sic procedit, quod dixit Castillo. in. l. 29. Tauri. nu. 322 de-

deductū à Bart. nu. fin. & à cōmuni opinionē doctorū. in. l. r. C. de inoffi. dona. & in. l. Titia. Seio. §. Imperator. deleg. 1. & hec sunt notanda, quia nullibi reperiuntur sic examinata.

In hoc autē quinto, de quo pater potest disponere in prae iudiciū filiorū, cōputanda sunt omnia, quę in vita & in morte, extra causam filiorum legitimorū, sunt alienata titulo lucratiuo. de quo dicā in. l. fin. infra. ita, vt legatarius quinti teneatur omnia ista sibi, & alijs donata, vel legata computare.

Donatio tamen remuneratoria in rationem huius quinti computanda nō est: cum sit potius solutio debiti. l. sed si lege. §. consuluit. ff. de petitione hered. Dum tamen sit debitū, pro quo donans posset in iudicio cōueniri. secūdū Segurā. in. l. coheredi. §. cū filiis. 16. fallētia. ff. de vulgari. Cobarr. in. c. cū in officijs de testamētis. nu. 4. & Tello hic. nu. 3. & sic intelligēda sunt, quę tradit Pala. Ruuios. in rubri. de dona. inter virū & vxor. §. 50. nu. 12. & Castillo in prohemio legū Tauri. verbo. gratia. & Gomez Arias. hic. Quia si essent seruitia obsequialia, ad quę filius tenetur. l. veluti. ff. de iustitia & iure. l. si pater. §. 1. ff. de dona. & tradit Gomez in. l. 29. Tauri. num. 23. Donatio horum occasione computaretur in quintum. Ex traditis per Ripā in. l. si vnquā. quęst. 14. quē ibi sequitur Tiraq. verbo. donatione largitus. nu. 106. C. de reuoc. donat. Puta, si filius reddimat patrem ab hostibus. Cum ad id teneatur sub pena exheredationis. authentico. vt cum de appella. cognos. §. causas. & in. l. 7. tit. 7. partit. 6. vbi gl. verbo. captiuando.

Ex quibus inferes ad bonam quęstionem: vitrum arredate, vel promissę per maritum vxori sint cōputandę in hoc quinto, de quo pater potest disponere? Et videtur, qd sint cōputandę, ex nostro tex. ex quo omnis donatio, cuiuscūq; sit facta, computatur in quintum, cuiuscūq; relictum sit vt

legatum, vel melioratio quinti non intelligatur, nisi de residuo. Idem continet decisio text. in l. 10. supra, quatenus omnē donationem filio, vel extraneo factam reducit ad tertium & quintum, vnaquāque ad eam bonorum partem, cui pertinet: ita, vt melioratio sequens non intelligatur nisi de residuo.

Per contrarium videtur, quòd huius donationis non sit habenda ratio. Sed, quòd ea inter æs alienum computetur, ad hunc finem: vt (ea inter æs alienum extracta, pro metiendis legitimis & quinto) ex reliquo corpore hæreditatis deducatur quintum: nec legatarius quinti compellatur computare dictas arras in suo quinto. Nam quemadmodū non compelleretur imputare donationem remuneratoriam, quia ea vere æs alienum est: eodem modo non compellatur imputare arras datas vel promissas per testatorem. Est enim donatio arrarum remuneratoria dotis & virginittatis, iuxta tradita per Palac. Ruuios in rubrica de donatio, inter virum & vxorem. §. 50. num. 12.

16 Quæstio ab ea pendet: vtum donatio arrarum sit præcissa, an voluntaria. Cobarr. in cap. officij. num. 4. de testamentis. tenet, esse debitum voluntarium. Quia eius obligatio processit à libera promissione mariti: quem sequitur Tello. in l. 16. Tauri. num. 8. Nam licet arræ successerint loco donationis propter nuptias, vt notatur in. c. & si necessesse. de dona. inter virum & vxorem. & donatio propter nuptias esset necessaria & præcissa. authentica. dos data. C. de dona. ante nupt. authentica. sed quæ nihil. C. de pactis conuen. Ea tamen necessitas consuetudine abrogata est. secundum Bald. in dict. authentica. dos data Ange. in authentica de æquali. dotis. §. 1. Parisiū cōsi. 95. nu. 35. & 36. vol. 2. de quo alias diximus in l. 9. gl. 4. nu. 2. & p. cōsequēs arrarū

necessitas usu etiam sublata est, ut experientia docet, quia earum promissio ex urbanitate potius, quam ex obligatione procedit.

Quo fit, ut promissio arrarum non sit inter res alienum computanda ad effectum huius legis. Sed quod debet in legato, seu melioratione quinti contineri & comprehendere, ut quintum legatum non intelligatur, nisi de reliquo. Et inde deduces diuersam in hoc esse rationem donationis remuneratorie, quæ vere remuneratoria sit, scilicet, cuius in iudicio detur ex actio, ut dictum est, ea enim cum vere res alienum sit: merito in quintum non computatur.

Nisi & quis eo casu non immerito forsam vellet distinguere inter arras constitutas tempore, quo constituens haberet heredes necessarios: puta filios ex primo matrimonio, seu aliquos ascendentes, quibus actualiter sit præiudicium per talē promissionē arrarū: si ultra eā, posset etiam maritus disponere de quinto, vel tercio. Quia eo casu sine dubio erunt arræ computandæ in quintum, vel tertium: ut remaneat legitima descendantibus, vel ascendentibus integra, non diminuta, vel de fraudata. Quod si heredes necessarios non habebat tempore, quo duxit uxorem, arrasq; promissit: sed erat liber, & poterat de suis bonis disponere: duxitq; uxorem, arrasq; promissit, liberosq; postea suscepit. Defendi eo casu summo iure posset, arras datas vel promissas non imputari in quintum. Sed eas (tanquam res alienum) deducendas. Et eis non obstantibus posse maritum in vita vel in morte de integro quinto disponere. Quod eo casu deducetur ex cumulo bonorum secundum tempus mortis post deductas arras, propter quas non patietur aliquam diminutionem, nec in tali quinto computabuntur. Argumento creditorum, qui non reuocant alienata ante contra

17

Aut debitum: nisi fraus & machinatio probetur. Quæ nõ præsumitur in patre promittente arras. Cum eius mens, & intentio in tali contractu potius dirigatur naturali affectu suscipiendorum filiorum, qui tali medio sunt esse naturale consequuti, quam eorum fraudandi causa. quos non habebat, & habere desiderabat, & intendebat. Argumento eorum, quæ notantur per Iasson. & alios in. §. item si quis in fraudem instituta de actio. & in l. 1. & per totum niff. de ijs, quæ in fraudem creditorum. Idem erit respectu tertij. Si maritus tempore, quo promissit arras habebat ascendentes, nec postea habuit filios. Quia arræ computabuntur in tertio, de quo potest disponere in præiudicium ascendentium. ex l. 1. tit. 8. lib. 5. Cum omnia quæ, hic tractantur de quinto respectu filiorum: procedant in tertio, respectu ascendentium secundum Tello in l. 6. Tauri. num. 67.

18

Procedet autem conclusio non solum, quando fuit quintum relictum filio, vel extraneo: sed etiam, si ipsi vxori relictum esset. Quia, quo casu, diximus arras esse à filio, vel extraneo in quintum sibi relictum imputandas: eodem casu, erunt ab ipsamet vxore. Quia licet verum sit, quod legatum relictum vxori, nunquam censetur relictum animo compensandi cum debito voluntario. Ex doctrina Imolæ in cap. officij num. 10. de testamentis. per textum in l. creditorem. delegat. 2. l. 1. §. sciendum. C. de rei vxoris actione. Quam in proposito sequutus fuit Gobarr. in dict. cap. officij num. 4. versiculo. Quod si arræ. quem sequitur Tello in l. 16 Tauri. num. 7. ubi decidit, qd legatum factum à marito vxori non compensatur cum arris sibi promissis aut traditis. Illud tamen verum est, & procedit, quando quintum bonorum capit utrumque: tam legatum, quàm arras. Sed quoties quintum integrum legatum est: cum omnia,

omnia, quæ in vita, & in morte possunt à patre dispensari in præiudicium filiorum, dictum quintum excedere non debeant: merito, arræ legatæ vxori computantur in quintum sibi relictum, ex nostro text. Et extra hunc casum sunt intelligendæ omnis illæ quinque conclusiones, quas ponit Tello. in dict. l. 16. Tauri. à nu. 2. in quibus omnibus legatum factum à marito non compensatur cum arris.

Donatio autem, quæ resultat ex lésione rei venditæ minori prætio ex Bartolo in. l. non vsque adeò. ff. si quis à paren. suc. manumi. communiter recepto per Cynum. Bald. Areti. & Iacobinum in. l. i. C. de pactis & Tiraquel. in. l. si vnquam. verbo. donatione largitus in principio. non computabitur in hoc quinto. Nisi animo donandi venditio facta sit. l. si quis donationis. ff. de contra. emptione. Alias ex titulo oneroso venditionis semper animus contrahendi, non donandi præsumetur. Argumeto. l. si sponsus. §. circa venditionē. ff. de dona. inter virum. Quod in hac lege nõ reperitur prohibitum. quod tenuit Tello, hic. ex doctrina Socini. in. l. i. nu. 9. C. de pactis. quidquid dicat Com. Arias. Negari tamen non potest: nisi, quod si pater vendidisset filio rem minori prætio ultra dimidiam iusti prætij, & in super eum meliorasset: quod daretur alijs filijs recursus ex remedio. l. 2. C. de rescind. vendic.

Procedit etiam dispositio text. non solum, quando donatio quinti fuit facta per viam quotæ: sed etiam, si sit facta minuatim in vita: ita. quod ex pluribus ijs minutis fiat acerbus, qui forte excedat quintum. ita tenuit Tello hic.

Contrarium tenet Roder. Suarez in. l. quoniam in prioribus. in declaratione legis regni, qua st. 9. in fine. isle mouetur ex congruitate, ne parentes ita lusingantur: ut rei familiaris administratio eis interdicta videatur. Ille

Hh 4 funda-

fundatur in hac lege præcipiente, ne pater disponat nisi de vno quinto in vita, nec in morte, ne filij sua legitima fraudentur. Quibus parum interest, quod per viam quotæ vel minuatiim parentes donent: si vltra quintum disponant. cū in effectū resulerent grauati vltra quintum. & legem durā seruandam esse. l. prospexit. ff. qui & à quibus.

Mihi videtur huic rei epicheiam accommodari debere: vt ante omnia parentum dolus consilio, vel re ipsa excludatur: ita, vt nec donatio immodica sit, vel ad finem defraudandi fiat. In reliquis autem, quæ diligens & cautus pater familias pro modo substantiæ, & qualitate personæ expendit, rationem haberi, & in quintum imputari, contra omnem rationem & mentem legis existimo. Quid si famulæ, extra salarium conuentum, pro matrimonio contrahendo aliquid donauerit? Quid si colono propter sterilitatem, quæ non sufficiebat ad remittendam pensionem, vel quæ renunciata erat, aliquid remisserit? Quid si moderatas elemosynas quotannis dabat? Et ne horum omnium habenda ratio: vt in quintum imputet, & de tanto minus disponat? Cum hoc itaque moderamine opinioni Roderici Suarez adhareo, & veriozem puto.

LEX. XIII.

A Cera, e Missas, y gastos del enterramiento, se saquen cō las otras mandas graciosas del quinto dela hacienda. del testador: y no del cuerpo dela hacienda: aunque el testador mande

lo contrario.

- 1 Impensa funeris, & legata gratuita, ex quinto deducuntur.
- 2 Funeraria actio solum comprehendit sumptus, sine quibus funus duci non potest.
- 3 Funeris sumptus, qui.
- 4 Lex hac. 13. expenditur.
- 5 Testator habens descendentes in sumptu funeris, & legatis gratuitis, non expendit ultra quintum.
- 6 Funeris sumptus ari alieno aequiparatur.
- 7 Legatarius quinti tenetur solvere ex quinto sibi legato sumptus funeris, & legata gratuita.
- 8 Legatum quinti semper intelligitur de residuo.
- 9 Onus sepeliendi defunctum de iure communi haeredi incumberebat.
- 10 Testator intra limites quinti potest pro sua anima disponere.
- 11 Voluntas testatoris, ultra iustam rationem, non servatur in funeris impesa.
- 12 Funeris impesa lege regia taxata est, in ijs quae attineant ad pompam.
- 13 Haeres vel legatarius quinti solum tenetur ad sumptus funeris necessarios, quando testator nihil praecepit.
- 14 Actio funeraria ex bono & aequo datur.
- 15 Bonum & aequum congruentiam exposcit iuxta statum, & qualitatem defuncti.

LEX. 13. GLOS. 1.

16 Vestes lugubres, quæ dantur uxori & familia ad quin-
tum pertinent.

17 Capella præcepta fundari an ex quinto deducatur, re-
missive.

Glossa

1 Impensæ funeris, simul cum legatis voluntarijs, ex quinto
bonorum, etiam contra voluntatem testatoris, deducun-
tur. & est lex 30. Tauri.

2 *Gastos del enterramiento.* Funeris impensæ eos solos sum-
ptus significat, qui in actione funeraria continentur. Quos
explicat text. in. l. & si quis. §. funeris causa, & in. l. funeris
sumptus. ff. de religio. & sumpt. fune. Sine quibus, scilicet,
funus duci non potest. Ea vero, quæ posthumationem, a-
lijs diebus, sunt inter funeris sumptus actionis funerariæ
non connumerantur. Hoc in se difficultatem non habet,
quia de eo sunt prædictæ leges expressæ.

In eo autem difficultas potest versari: virum lex hæc sic
strictè intelligenda sit: ut solum ex quinto bonorum dedu-
cantur ea, quæ de iure communi in actione funeraria conti-
nentur. Omnes nostri hic significare videntur solum de-
bere deduci prædictos sumptus. Nam explicant hæc verba
tex. *Cera y Missas y gastos del enterramiento.* Iuxta eosdē
terminos actionis funerariæ. Quos Cifuen. hic cōnumerat:
ut solū comprehendat quod expensum sit in pulsatione cā-
panarum: in recomendatione clericorum: in ductione cor-
poris ad ecclesiam: in sepultura: missis: cera, & oblationi-
bus. Cæterum missæ, treyntanarij, vel anniuersarij, qui
dicuntur sepulcro iam corpore, inter funeris impensam nō
connumerat. Nisi corpus sepeliatur de nocte: & postea,
antequam diuertatur ad actus extraneos, die sequenti ef-
ficientur

ficiantur obsequia. Illa enim bene connumerat inter funeris sumptus. Magis in specie Tello dicit verba legis huius: *Cera, Missas, y gastos del enterramiento*. Omnia esse copulatiue intelligenda. Et sic, quod missæ, & cera, & reliqui sumptus interuenerunt antequam corpus humanetur.

Cæterum mihi persuadere non possum nostrates id sensisse, quod text. iste sic stricte intelligendus esset. Cum id omni ratione careat. solumque posse reprehendi, quod obscure loqui sint. Credoque eos solum declarare voluisse: qui essent sumptus funeris. In quo bene quidem dicunt. Virum autem text. de eis tantum esset intelligendus non tractasse. cum tamen necessario esset declarandum.

Pro cuius rei vero intellectu, si literæ text. adhereas, reperies habere duplicem sensum. Primus, qui magis literæ quadrat, est: vt intelligatur de cera, missis, & sumptibus funeris præceptis per testatorem. Quod colligitur ex verbis sequentibus. *Con las otras mandas*. Cum illud relatiuum reperat similia. Item, ex verbis finalibus: quatenus respiciunt voluntatem defuncti præcipientis hos sumptus deduci ex corpore hæreditatis, & non ex quinto. Quibus quasi pro constanti supponitur præcesse eiusdem testatoris voluntatem circa erogationem. Potest etiam textus intelligi in alijs etiam sumptibus non præceptis per testatorem.

Quod attinet ad primum intellectum: rursus text. habet duplicem sensum literale. Primus, qui magis quadrat literæ est, quod testator habens descendentes, in sumptu funeris, cera, & missis, & legatis gratuitis non potest præcipere expendi ultra quintum bonorum. Et in hoc lex concordat cum

4

5

6 cum. l. 9. tit. 5. lib. 3. fori. declarata per legem. 12. supra. Et licet leges illę extarent: ad huc lex hæc necessaria fuit, propter leges iuris communis, quę sumptus funeris et alieno equiparant, & ante omnia de corpore hæreditatis deduci præcipiunt: imo & omni ete alieno anteponunt. l. penult. ff. de religio. & sumpt. fune. l. 1. §. de impensa. ff. ad. l. falcid. l. fin. §. in computatione. C. de iure delibe. §. 1. instituta. de lege falcid. Secundum quas videbatur, quod cum quintum bonorum, de quo testator potest disponere. ex. dict. l. 12. supra, intelligatur deductio ete alieno. l. subsignatum. §. bona. ff. de verborum significatione. Esset prius deducenda funeris impensa, tãquam ete alienum: vt sic testatori liceret de integro quinto in legatis gratuitis disponere. Quod hic corrigitur, vt funeris impensa non deducatur de corpore hæreditatis: sed imputetur in quinto, de quo testator potest disponere in præiudicium filiorum.

7 Secundus intellectus, qui etiam literę quadrat est, quod legatarius quinti, prout est quora bonorum, tenetur solvere de quinto sibi legato sumptus funeris, & alia legata gratuita particularia pecunię, vel rei certę: & residuum si quid fuerit sibi habere. Quod procedit, non solum si testator id præcipiat expresse: sed etiam si nihil exprimat. Imo, & procedit, etiam si contrarium disponat. Nec enim valebit eius dispositio contraria huic legi: vt ipse text. disponit. Quotidie tamen tabelliones experti, cum scribunt legatũ quinti, prout est quora, non loquuntur in distincte: sed cum adiectione residui: vt legata particularia, & funeris sumptus prius deducendos esse significant. quod ijs legibus & menti testantis conforme est. Et in hoc intellectu hæc lex consonat etiam cum dicta. l. 9. tit. 5. lib. 3. fori, & l. 12. supra. Et licet illę leges extarent: adhuc ista fuit necessaria propter

p̄ter leges iuris communis, quæ onus hos sepeliendi defunctum hæredi seu successori vniuersali iniungebant. l. & si quis. in fine. l. Celsus. ff. de religio. & sumpt. funer. quod hic corrigitur: vt ij sumptus funeris non hæredi, sed legata rio quinti incumbant.

Secundum autem hos duos intellectus manifestum est, q̄ funeris impensa (de qua in hoc text.) non est restringenda & limitanda iuxta sumptus actionis funerariæ, de quibus in. d. l. & si quis. §. funeris causa. & in dict. l. funeris sumptus. Imo testator poterit disponere: vt pro sua anima intra limites quinti fiant treyntanarij, & anniuersarij, & alia suffragia, etiam post sepultum corpus. Quod nostri hic minus bene restringere videtur. Licet quo ad alios sumptus, qui pompam concernunt eius voluntas seruanda non sit, si iustam rationem egrediatur. l. & si quis. §. quid, ergo. ff. de religio. & sumpt. Quod & hodie regia lege restrictum & limitatum est, quo ad vestes lugubres, cereos, &c. In ijs itaque suffragijs, eleemofynis, & sumptibus, intra limites quinti seruanda erit dispositio testatoris. Non solum quâdo de quinto dispositum non est: sed etiam si quintum alicui legatum sit. tale enim legatum residuum quinti tantum comprehendit, deductis prius dictis sumptibus.

Quoad secundum intellectum tex. quatenus intelligi potest tractasse de sumptibus non præceptis à testatore: necessario fatendum est: eos solos comprehendere, qui intra limites actionis funerariæ veniunt de iure communi iuxta tex. in. d. l. & si quis. §. funeris causa, & dict. l. funeris sumptus. ff. de religio. & sumpt. fune. & supra relata nostrorum traditionem. Dum tamen moderatè id, & cum quodam genere epicheiæ intelligatur. Actio enim funeraria ex bono & equo oritur. Aequum autem accipitur ex bona fide &

con-

15 congruentia, iuxta statum, & qualitatē defuncti. l. & si quis
 §. hæc actio. ff. de religio. Cuius decisio, licet quo ad consi-
 derationem facultatum defuncti, restricta sit ad quintum;
 ex nostra lege: intra eos tamen limites, si ex dignitate, con-
 suetudine patriæ, causa, & tēpore ex bono, & æquo aliquid
 impensum sit, quod naturalis necessitas forte non exige-
 bar: ad id tenebuntur hæredes, si quintum alicui legatum
 non sit: vel legatarius quinti, si quintum alicui legatum sit,
 iuxta vtrunque tex. intellectum, quem supra retulimus.

16 Ex quo inferes ad eam quæstionem, quæ in hac materia
 solet studiose perquiri. Virum vestes lugubres, quæ dantur
 vxori & familiæ defuncti, sint ex quinto deducendæ. Quæ-
 stio ab ea pender: virum inter sumptus funeris connume-
 rentur? Et quidem si ad generalem regulā tex. in. d. l. fune-
 ris sumptus, & in dict. §. funeris causa, adueras, is sumptus
 ad funus necessarius non est. Cum sine eo funus duci possit.
 Quo argumento innixus Tello, hic defendit vestes lu-
 gubres oneri heredum cadere: non legatarij quinti. aduer-
 sus Cifuen. hic & Greg. Lupum. in. l. 12. tit. 13. part. 1. verbo.
 la persona. qui in hoc casu tenent has vestes lugubres, quæ
 dantur vxori & famulis defuncti secundum cōsuetudinem
 patriæ, esse ex quinto deducendas, ne lædatur legitima fi-
 liorum. Quam rationem irridet Tello. Cum consuetudo
 patriæ (in qua fundatur Gregor.) potius vrgeat ad hoc, vt
 tanquam debitum incumbat heredi; non legatario quinti.
 Sed si ad superiorem traditionem adueras, non ira stricte
 intelliges sumptus funeris: vt omnia, sine quibus funus du-
 ci non possit, asseras inter sumptus funeris non comprehē-
 di. Nam cum id ex bono & æquo iudicandum sit. vt in. dict.
 hæc decisio, huius boni & æqui est optima interpret con-
 suetudo patriæ. ad quam summo iure aduenit Gregor. &

ante eum aduerterunt gloss. Ange. Imo. & Alex. in. l. si ex
 re. § illud. ff. de stipula. seruorum. Areti. in. §. fuerat. num.
 26. instituta de actio. Pala. Rurios in repetitione rubricę
 de dona. inter virum. §. ii. num. 8. qui secundum consue-
 dinem patrię compellebant hæredes: vt darent vestes lu-
 gubris vxori, & familię defuncti. Quę obligatio ex nostro
 text. non tollitur: Solum transfunditur in legatarium quin-
 ti. Ad quem cū sumptus funeris tāgant (licet de necessarijs
 intelligendum sit) satis ad hoc dicuntur necessarij, qui secū-
 dum consuetudinem patrię debentur vxori, & familię de-
 functi. Quod cum hoc casu procedat, quando scilicet, ve-
 stes lugubres non sunt legatę vel pręceptę dari per testa-
 torem: à fortiori idem erit, quando testator disposuit dari
 vestes lugubres familię suę. ex ijs quę supra circa huius tex-
 interpretationem dicta sunt.

De eo autem, quod in capellam, seu monumentum expē-
 ditur: vtrum inter sumptus funeris numeretur, & ex quin-
 to deducatur prosequitur Tello hic, ad cuius dicta me re-
 mitto, & ad tradita per. dd. in. l. i. §. impēsa. ff. ad legē falcid.

17

1. Quintū si nō sufficiat impensae, & legatis: p̄fertur impēsa.

2. Legata etiā pia defalcātur p̄ rata, quādo qntū nō sufficit.

Con las otras mandas graciosas. Si tamen quintum omni-

bus non sufficiat, prius erit deducenda impensa funeris. l.

Iulianus. Cum sequentibus. ff. de religio. & sump. funer. l.

pen. eiusdem tituli. l. 12. tit. 13. part. 1. & tradit Cifuent. hic.

numero. 2. & Cobarrub. in. cap. Raynaldus. §. 3. Et exces-

sus quinti deducetur pro rata de alijs legatis pijs, vel

non pijs. l. si certarum. §. final. cum lege sequenti. ff. de

testamento militis. tradit Grego. in. l. i. gloss. 1. tit. 11. part.

6. quidquid dicat Cifuent. hic. nu. 4. Si autem legata essent

certę

Glossa

2

1

LEX. 13. GLOS. 3.

certe speciei, vide Iassonem in l. si quis testamento. §. 1. nū.
7. delegat. 1. & Anton. Gomez. titulo delegatis. num. 34. &
Gregor. vbi supra. & in l. 26. verbo. obligados. titulo. 13.
partit. 5.

- 1 *Impensa funeris nō excedit quintum in praiudicium de-
scendentium.*
- 2 *Impensa funeris non excedit tertium in praiudicium a-
scendentium.*
- 3 *Impensa funeris libera est, quo ad haredes extraneos.*
- 4 *Impensa funeris pro deductione falcidia inter as alienū
deducitur.*
- 5 *Impensa funeris voluntaria defalcatur.*
- 6 *Falcidia hodie prohibita censetur de ordinario.*
- 7 *Quintum si in vita irrenocabiliter donetur, an ad eum
impēsa funeris pertineat?*
- 8 *Testator, qui in vita donauit quintum irrenocabiliter non
potest expēdere infunus vltra necessaria.*
- 9 *Donatarius quinti irrenocabilis, cui est donatio tradita,
tenetur ad impēsam necessariam funeris.*
- 10 *Actio funeraria est iuris publici.*
- 11 *Reipublicæ interest, ne cadauera remaneant in sepulta.*
- 12 *Cadauera delinquentium an possint relinqui in sepul-
ta.*
- 13 *Ius publicum priuatorum pactionibus non derogatur.*
- 14 *Onus sepeliēdi de iure communi incumbēbat succeſſo-
ri vniuersali, hodie legatario quinti. num. 16.*

- 15 *Funeris impensa quæ ratione creditoribus præferatur.*
- 17 *Filij non possunt grauari in impensa funeris, quando quintu me st alteri datum.*
- 18 *Traditio donationis non præstat ad exonerandum ab impensa funeris.*
- 19 *Dati, & promissi idem est iudicium.*
- 20 *Actio funeraria fortior est, quàm hypothecaria.*
- 21 *Impensa funeris præfertur creditoribus sub pignore, vel hypotheca, etiam expressa.*
- 22 *Alienata in fraudem creditorum reuocantur.*
- 23 *Respublica creditrix est vniuscuiusque pro impensa funeris.*
- 24 *Petens ex causa onerosa præfertur possidenti ex causa lucratiua.*
- 25 *Fraus præsumitur in eo, qui sciens bona non sufficere creditoribus, alienat.*
- 26 *Impensa funeris non extrahitur inter as alienū, pro merienda legitima, & donatione quinti.*
- 27 *Impensa funeris qualiter extrahatur, quando quintum est irreuocabiliter donatum.*
- 28 *Leges regia restringunt ius meliorandi, vt legitima amplietur.*
- 29 *Donatio quinti irreuocabiliter tradita extraneor egulatur secundum bona relictæ tempore mortis.*
- 30 *Coniux, qui succedit in quarta: anteneatur ad impensam funeralem.*

- 31 Forma extrahendi quintum, & quartam vxoris, & funeris impensam.
- 32 Quarta coniugis as alienum est potius, quam lucrum.
- 33 Quarta coniugis est quota bonorum.
- 34 Legitima filiorum vltra quintum: & legitima parentum vltra tertium, grauantur in quarta coniugis.
- 35 haredes compelluntur expendere in funere causa vitandae dilacionis recuperaturi a donatario quinti.
- 36 Expendens in funus videtur facere ex pietate & non repetit.
- 37 Hares necessarius cui debetur legitima, videtur semper expendere animo repetendi seu imputandi in quintum.
- 38 Expendens pro alio semper videtur expendere ex bonis illius, quia ipse possidet.
- 39 Filius non videtur consentire lacioni in legitima, nisi expresse.

Glo. 3 Del quinto. Textus necessario intelligendus est, in testatore, qui habet descendentes: in quorum præiudicium, cum de quinto tantum possit disponere, addit textus iste: vt ex tali quinto extrahatur funeris impensa.

2 Ex mente autem text. & ex eadem ratione, idem dicendum erit quoad tertium: in eo, qui non habeat descendentes, sed ascendentes. In quorum præiudicium, cum de tertio tantum possit disponere. l. 1. tit. 8. lib. 5. ex tali tertio extrahenda erit funeris impensa: nec licebit descendenti vtrunque disponere. ne lacedat legitimam debitam ascendenti.

dent. Quod tenuit Castillo in l. 6. Tauri. ver. por su alma
& Gutierrez in. l. nemo potest. deleg. 1. nu. 93.

In eo autem, qui non haberet hæredes necessarios impen-
sa funeris non minuet aliquod legatū quotæ, vel rei certæ.
Sed hæres expēdere tenebit. Nisi sit loc' legi Falcidiæ, quo
casu impensa necessaria funeris deducit̃ inter æs alienū. l.
fin. §. in computatione. C. de iure delibe. voluntaria autē
defalcatur. vt in. l. 1. §. de impensa. ff. ad legem Falc. Nisi
falcidia prohibita esset. auth. sed cum testator. C. ad le-
gem Falc. prout hodie regulariter censetur prohibita, cū
semper institutio fiat in residuo, post soluta legata.

Huius autem tex. intellectus, istantū videtur esse: quā-
do testator disponitur de quinto in vltima voluntate. Si
autem in vita disposuit de quinto in quota, vel specie, per
donationem irreuocabilem factam filio, vel extraneo: vel
fecit aliquam donationem, quæ ex dispositione legis. i. o. su-
pra. sit in quintum imputanda: tex. non aperit, vnde extra-
henda tunc sit funeris impensa: ex quinto ne in vita irreu-
ocabiliter donato: an ex corpore hæreditatis?

Tello hic in principio tangit quæstionem, fluctuat, nec
sibi constar, tandem relinquit cogitandū. Distinguit duos
casus, aut res irreuocabiliter donata nondum erat tradita:
& tunc impensa funeris deducetur ex quinto, aut erat iam
tradita: & tunc deducetur ex corpore hæreditatis.

Priorem partem sic probat. Donatari⁹, qui agit, vt res sibi
donata tradatur, creditor est. Sed impensa funeris præfer-
rur creditoribus. l. fin. §. in computatione. C. de iure de-
liberandi. l. in eum. l. Neratius. l. penultima. ff. de
religio. & sumpt. funer. ergo debet præferri hæc do-
natario. Et si quis obijciat, iura illa procedere: quando
defunctus non relinquit bona, quæ sufficiant creditoribus,

& impensæ: nos autem loqui, quando reliquit bona. Imo & impossibile est, vt in nostra quæstione nō relinquat bona. Nam siue fuerit facta donatio in quota, siue in re certa, & singas post factam donationem, donatorem amisisse omnia bona: cum donatio sit regulanda secundum tempus mortis ex. l. 3. & l. 7. supra. solū donatio valebit quoad quintam eius partem. Quia in confirmationem argumenti respondeo, quod re vera defunctus non relinquit bona ultra quintum. Quia cum reliqua bona sint legitima filiorum: & ea lædi non possit, nisi in quinto: nec læsa in quinto possit amplius lædi in impensa funeris: constat quintū nō sufficere pro se, & impensa. & sic impensa præfertur, & ex eo deducitur. Quæ omnia cum vera sint: hæc tamen conclusio, quæ in se vera est, fortius corroborabitur ex ijs, quibus probabimus in secundo & sequenti casu idem ius futurum esse.

Secundam igitur partem sic probat Tello. Impensa funeris ex bonis defuncti eroganda est. Sed quoties quintum in vita irrevocabiliter donatum, & traditū est, transiit in patrimonium donatarij, nec ulterius nomen, nec effectum quinti servat. Ergo de eo funeris impensa soluenda non est. Cum nulla ratione donatio perfecta præcedens reuocari possit. l. perfecta donatio. C. de dona. quæ sub modo, etiam per funeris impensam, quæ in hac lege legatis gratuitis æquiparatur. Legata autem manifestum est non reuocare præcedentem donationē validam. l. 9. supra, & ibi diximus.

Quin & in proposita specie arbitratur, non solum donationem quinti traditam non posse reuocari per funeris impensam, nec donatarium ad eam teneri:

Sed nec donationem minuendam per funeris impensam ex regnla tex. in l. 3. & l. 7 supra. Quibus dispositum est donationes tertij siue in specie, siue in quota, regulandas esse iuxta bona relictā tempore mortis. Quarum decisionē in donatione etiam quinti procedere ibi asseruimus. Secundum quas videbatur, quod in proposita specie, saltem donatio quinti minueretur propter funeris impensam: vt prius ea deducta cū alio ære alieno, deinde meriat donatio quinti: & sic minore, tanquam deducta ex minori cumulo bonorum. Afferit enim dictarum legum dispositionem procedere in filio: vel descendenti meliorato, qui venit ad collationem: non tamen procedere in donatione quinti facta extraneo. Sed quod attinet ad intellectum illorum iurium, hæc opinio falsa est, & contra rationem & sensum legis, & in contrarium est veritas. vt ibi diximus, & ex infra dicendis apparebit.

Quod vero attinet ad articulum, de quo agimus, prius aduertendum est, quæstionē applicari non posse admissas, aniuersaria, eleemosynas & opera præcepta à testatore. Quia ei⁹ dispositio quoad hæc nulla est. Ex vna enim parte obstat donatio facta. Ex altera obstat filiorū legitima: quibus præiudicari non potest. Cum illæ impensæ non sint, quas leges æs alienum vocant: vel æri alieno anteponunt: Hæbit autem locum quæstio in impensā funeris necessaria, sine qua funus duci non potest.

Hoc igitur supposito. Prior casus supra citati authoris ommittendus est, quia eius decisio manifesta est. Non tam ex ratione & argumento, quo ille vtitur: quā ex rationibus, quibus suam opinionem improbabimus, quoad secundum casum: quando res donata tradita est. Nam si verum est donatarium, qui possidet quintum teneri ad impensam fune-

ris necessariam, prout nunc ostendemus: verum etiam erit,
& eum teneri, cui nondum tradita sit.

In secundo igitur casu supracitati authoris. Quando donatio quinti facta est in vita irrevocabiliter, & tradita. In quo existimat talem donatarium non teneri ad impensam funeris. Verius est contrarium: ut vno & altero casu, siue tradita, siue nondum tradita sit donatio: semper impensa funeris necessaria, & regulata iuxta terminos actionis funerariae, de quibus in d.l. & si quis. §. funeris causa. & in d. l. funeris sumptus. ff. de religio. & sumpt. fune. sit deducenda ex quint o. Quod facile persuaderi poterit, si res à suis primordiis, & iuris communis regulis redactis ad nostram legem deducatur.

10 In primis, actio funeraria est iuris publici. l. Neratius. ff. de religio. & sumpt. fune. ubi ius sepeliendi defunctum appellatur ius publicum. Cum publica utilitas versetur in eo, ne insepulta cadauera iaceant. l. sunt personæ. ff. illo titulo.
11 Adeò ut valde controuersum sit, an ratione immanitatis delicti possint damnatorum corpora insepulta relinqui, propter aliorum exemplum, in quo etiam versatur publica utilitas. De quo per Couarruu. libr. 2. variarum. cap. 1. num. 11.
12

Quo premisso, iuri consonum est: ut ius publicum priuatorum pactionibus non derogetur. l. ius publicum. ff. de pactis. Et in specie nostra tradit textus in dicta. l. Neratius. ibi *Quia pacto hoc publicum ius infringi non possit.* Cui regulae necessario consequitur: ut ille, cui ex legis dispositione incumbit onus sepeliendi priuatorum pactionibus exonerari a tali munere non possit. De iure autem communi onus hoc sepeliendi defunctum incumbere
13
14 here-

hæredi, seu bonorum possessori, cæterisque successoribus
 l. & si quis. §. finali. ff. de religion. & sumptib. funerũ.
 Ei etiam, qui licet successor vniuersalis non sit, ad eum ta-
 men dotis nomine aliquid peruenit. l. in eum. ff. illo titu-
 lo. æquissimum enim visum est veteribus, mulieres quasi
 de patrimonijs suis, ita de dotibus funerari. vt ibi. Et hæc
 est ratio decidendi & verus intellectus ad textum. in l. pe-
 nultima. ff. de religion. Quatenus hanc impensam funeris
 omni ære alieno anteposit. Et hoc manifesta ratione. Nam
 ex contractu defuncti facto cum creditoribus, quicunque
 illi sint, publicum hoc ius sepulturæ derogari non potuit.
 Eadem est ratio & intellectus rextus. in di. l. Neratius. Qui
 est pro hac re expressus, quatenus præcisse disponit onus
 hoc sepulturæ ex pacto partium recusari non posse. Priua-
 torum autem pactiones intelligo, quoscunque contractus
 seu conuentiones, ex quibus directè, vel indirectè prædi-
 ctum ius publicum infringatur, & sic exoneretur ille, cui
 ex lege onus sepeliendi defunctum impositum est.

Hæ autem dispositiones iuris communis relatæ ad
 nostrum textum in eo solum immutantur, quatenus hoc
 onus sepulturæ hæredi, seu successori vniuersali incum-
 bebat. Præcipitur enim, vt incumbat successor in quin-
 to. In reliquo immutatæ manent, & quemadmodum ius
 hoc publicum priuatis pactionibus recusari ab hærede,
 seu successore vniuersali non poterat: sic non possit recu-
 sari ab hoc successore in quinto. In hac autem sua deci-
 sione, legis nostræ mens manifesta est. Prouidet enim
 legitimæ filiorum. Quæcum in quinto solum hædi pos-
 sit in vita, & in morte: voluit amplius lex vt ultra quin-
 tum, etiam per hanc impensam funeris non laderetur.

Sed dicta impensa ex quinto extraheretur, correctis legibus iuris communis: tam ijs, quæ impensam funeris, tanquā æs alienum, ex corpore hæreditatis deduci præcipiebant: quam ijs, quæ hanc impensam hæredi, seu successori vniuersali, iniungebant.

17 Ex hac decisione necessario infertur, quod impensa funeris est onus, pensio, seu hypotheca cohærens quinto bonorum, ex soluenda à quocunque possessore quinti. Nam quo ad impensam attinet: creditum necessarium est, iure publico, in fauorem rei publicæ introductum. Quod attinet ad filios, quibus quintum per donationem ablatum est, ab ipsa lege à tali onere exonerantur: cum vltra quintum, lædi nō possint per talem impensam. Nullus ergo remanet, qui soluat, nisi donatarius quinti. Nam cum impensa hæc funeris quinto adhæreat: nullo pacto, nulla donatione, nulla traditione, ius hoc publicum infringi, aut recusari potest. Et sic respōdeo ad ea quæ obiecta sunt, vel obijci possunt in contrarium.

Imprimis non obstat, quod tex. noster loquitur in quinto relicto in testamento, nos loquimur in donatione irrevocabili quinti: quia vtriusque rei eadem est ratio. Nam cū vltra quintum lædi non possit legitima in vita, nec in morte, etiam per impensam funeris: ea prohibitio nō solum amplectitur vltimas voluntates, verum etiam cōtractus. Quia neque per vnam viam, neque per aliam, legitima lædi potest vltra quintum. vt in. l. præcedenti. cum alijs. Et quemadmodum impensa funeris adhæret quinto relicto in testamento, ex hac lege, in quo nemo dubitat: eodem modo debet adhærere quinto donato. Cum sit onus reale. Ex nostra enim lege impensa funeris æs alienum quinti est. Quemadmodum de iure communi dicitur in. l. impensa enim. ff. de religio

religio. & sumpt. fune. & sic non potest pactis, vel conventionibus recusari. l. Neratius. ff. eo.

Nec etiam obstat, quod donatio sit in vita tradita. Nam vltra ea, quæ supra ad proximum argumentum dicta sunt, non obstat traditio. Quia inter traditam, vel non traditam donationem, nulla in hoc datur differentia, vel discrimen: vtrum donatarius sit creditor, vel possideat donationem. Est enim regulare, vt dati, & promissi idem sit iudicium. Cum promittentibus lex imposita sit: vt se debere putent, quod sponte promittunt. c. 1. de dona. facit. l. fin. C. de dotis promiss. vbi eadem decisio attribuitur doti datæ, & promissæ. & ibi not. Bald. cum traditis ab Angel. conf. 189. Alex. conf. 90. lib. 3. decisio Tolosana. quest. 217. & quest. 340. & alijs relatis a Iassone in. §. fuerat. nu. 127. inst. de actio. faciunt etiã tradita in. l. 6. supra. vbi melioratio, & promissio de meliorando equiparantur.

Magis autem in specie, Respondeo: traditionem non præstare ad exonerandum eum, qui ad tale onus ex lege, tenetur. Vbicunq; enim reperiuntur bona, quibus ex lege hoc iniunctum est, cum suo hoc grauamine possidentur. Quod patet in. l. in eum. ff. de religio. *In eum*, inquit *ad quem dotis nomine aliquid peruenit, dat prætor funerariã actionem*. Lex de præterito loquitur, actionem funerariam tribuens in eum, in quem dotis nomine aliquid peruenerat. Idem manifestius in secundo casu legis. Vbi maritus, qui morte mulieris dotem lucratur, actione funeraria cõuenitur. Et tamen non dubitamus, quin dotem possideat, etiam ante mortem mulieris. Quin imo traditio hæc donationis quinti magis obest donatario: vt fortiori ratione teneatur, tanquam possessor rei, cui onus annexum est. Cum alias, si non

possideret, teneri seu conveniri non posset. Quod manifestius apparet in l. Sed si non dum. ff. illo titulo. quæ sequitur post dictam l. in eum Inquit. Iureconsultus. *Sed si non dum pater dotem recuperaverit, vir solus convenietur, reputaturus patri, quod eo nomine præstiterit.* Et his applicatur, & convenit ratio l. Impensa enim) quæ statim ibi sequitur. *Impensa enim funeris.* inquit lex. *as alienum dotis est.* Quasi dicat. Nil mirum si pater, qui recuperavit dotem, teneatur, sed si nondum recuperaverit, conveniri non possit: Quia est onus reale annexum bonis, & sequitur possessorem. Cuius argumento, idem ex nostra lege dicendum est in quinto, in quem onus hoc translatum est: ut quicumque illud possideat ad hanc impensam teneatur. Nam quemadmodum possessor convenitur actione hypothecaria pro bonis, quæ possidet hypothecæ subiectis: eodem modo possidens quintum, cui ex lege hoc onus iniunctum est, actione funeraria convenietur. Cum fortior sit actio funeraria, quam hypothecaria. Cum debitum actionis funerariæ alijs ante feratur. l. neque ære alieno. j. & si quis. §. si colonus. §. Sed & si res legata. l. penultima. ff. de religion. & sumptib. funer. Etiam si alia debita sub pignore sint, vel hypotheca, nedum tacita: prout consensit glossa. in dicta. l. penulti. Sed etiam expressa. Quod licet glossa negaverit. Verum tamen est, & ipsi textui conforme. ibi. *omne creditum.* ubi nihil excludit. & similia verba reperiuntur. in l. 30. tit. 13. part. 5. ubi id expressè firmat Greg. & bene.

Præterea non est contrariū iuri, imo conforme, & consonū,

sonum: vt alienata in fraudem creditorum reuocentur,
 quantuncunq; possideantur: nedum ex causa lucratiua
 in qua sufficit dolus ex parte dantis. l. qui autem. §. simi
 li modo. ff. de ijs, quę in fraudem creditorum. Sed etiam
 ex causa onerosa, concurrente fraude vtriusque. l. i. ff.
 illo titulo. Imo & in subsidium reuocatur etiam solutio
 facta in fraudem creditorum, vt eleganter resoluit An-
 gelus in consil. 258. licet ante excussum debitorem id
 regulariter non fiat. l. qui autem. §. sciendum. ff. de ijs
 quę in fraudem creditorum. Ex superioribus autem cõ-
 stat rempublicam pro suo interesse creditricę esse vniuf-
 cuiusque pro impensa funeris. Cum eius intersit, ne ca-
 dauera maneant insepulta. vt in dicta l. sunt personę.
 Et debitum hoc constat prauilegiatum esse & omnibus
 alijs, etiam hypothecarijs, anteferendum: dicta. l. neque
 ære alieno. cum supracitatis. Constat etiam quemlibet
 nulla alia bona habere, in quibus possit filijs præiudi-
 care, nisi quintum bonorum. l. 7. titulo. 12. libr. 3. fo-
 ri. l. 9. titulo. 5. eodem libro. 3. l. 12. supra. Constat
 etiam ex nostro textu, hanc funeris impensam aliunde
 solui non posse, quam ex dicto quinto. Ex hijs igitur
 præmissis bene infertur, quod etiam si donatarius possi-
 deat donationem quinti, teneatur ad impensam funeris,
 & à quocunq; expendente possit conueniri. Cum de-
 bitum sit sua donatione præferendum: & debitor, id
 est, defunctus non habeat alia bona, vnde soluator v-
 trunq;.

Nec mirum si donatarius patiatur hoc grauamen: cum
 creditores ex causa onerosa id sentiant. Et manifestum
 sit: potiora iura esse creditoris, qui petit ex causa one-
 rosa: quam qui possidet ex causa lucratiua: si bona

vtri-

utrique non sufficiunt. Cum petens ex causa onerosa reuocet alienata ex causa lucratiua. ex. l. qui autē. §. simili modo. ff. de ijs qui in fraud. cred. Et cum eo casu sufficiat fraus ex parte donantis: hic reperitur manifesta. ex præsumptione. l. si quis cū haberet. & l. omnis. §. Lutius. ff. que in fraud. cred. ubi, fraus præsumitur in eo, qui scit se habere creditore, & bona sua non sufficere, & alienat. de quo per las. in. §. Itē si quis in fraudem. de actio. nu. 48. Iste autem non debuit ignorare impensam sui funeris: nec etiam vires sui patrimonij. Nam licet quod hanc ignorantiam ponat longam distinctionem Barr. in auth. sed cum testator, C. ad legem Falcidiā. Tamen cum hoc soluendum sit ex quinto: & omne quintum donetur: ignorari non potest, bona non sufficere. Cuius rei, necessarius particeps est donatarius, ex ipsa rei euidencia. Cum autem impensa funeris vincat creditores, qui potunt ex causa ouerosa: à fortiori debet vincere creditores, qui possident ex causa lucratiua. ex ordinario. argumento.

- 26 Ultimo non obstat, quod quando quintum est in vita donatū, tanquam in casu omissio in hac lege, debeat deduci impensa funeris ex corpore hæreditatis, cum alijs debitis. Et sic solui pro rata exhæreditate, & donatione: vt sic minoretur donatio, tanquam deducta ex minori cumulo bonorum. ex dictis legibus. 3. & 7. supra. Quia supposita pro constāti decisione illarum legum, quoad deducendam donationē quinti secundum bona relicta tempore mortis, deductio ex alieno: inter istud tamen æs alienum, quod deducitur pro metiendis legitimis & donatione quinti, deduci nō debet impensa funeris: cum sit onus annexum quinto. Et iste non fuit casus omissus in hac lege: sed qui necessario ex eius mente, & ratione deducitur: cum legitima filiorum non possit ladi

lædi nisi in quinto, nec læsa in quinto lædi amplius possit
in impensa funeris. Læderetur autem manifeste, si pro me-
tendis legitimis & quinto inter æs alienum deduceretur
impensa funeris. Vnde eo casu computatio facienda est, vt
ex acerbo honorum non deducatur impensa funeris: sed
post deductum æs alienum: mensuretur quintum, & ei ac-
cumuletur impensa hæc necessaria funeris.

27

Modus iste computandi nouus est, & alienus à commu-
ni traditione doctorum in l. Si quis seruum. §. si cui certā.
ff. de legat. 2. sed verissimus & legi nostre consensus & ge-
nuinus, prout capimus explicare. in l. 5. supra. Etenim
cōmunis est traditio doctorū in d. §. si cui certā, impensam
funeris inter æs alienum deducendam prometiendis legi-
timis. Nam licet in casu illius tex. impensa funeris secun-
dum eos non deducatur. Illud est, quia in legatarium par-
tis hæreditatis, de quo ibi, transeunt actiones actiue & pas-
siue. Extra illum autem casum, impensa funeris semper de-
ducenda est cum ære alieno. l. Papinianus. §. quarta. de
inoffi. testamento. l. c. §. impensa. ff. ad legem Falcidiā. l.
fin. §. in computatione. C. de iure deliberan. de quorum
iurium intellectu late egimus in d. l. 5. supra. Ex nostro
autem tex. modus hic computandi sublatus est. Quia si ser-
uaretur, impensa funeris non deduceretur ex quinto: sed
partim deduceretur ex legitima. Intentio autem huius, &
aliarum legum huius tituli semper est fauere legitimæ: vt
in quantum possit impediatur eius diminutio per disposi-
tionem tertij, & quinti, de quo parentes poterant dispo-
nere. Huc tendit dispositio. l. 7. supra. quatenus conside-
ratur valor bonorum tempore mortis: vt ad illud reddu-
catur quæuis dispositio præcedens. Huc etiam tendit. l. 9.
supra præcipiens, ne melioratio quorū deducatur ex do-

28

nationibus

nationibus precedentibus: ut in quantum fieri possit restringatur ius meliorandi. Huc & lex. 10. computans in tertium & quintum quamenique donationem simplicem precedentem factam filio. Ne, ut ipsa exprimit, licet patri ultra id, eundem vel alium meliorare. Lex. 12. eiusdem intentionis est, interpretando leges fori, ut de vno tantum quinto liceat patri disponere. Nostra autem lex impotans in quintum impensam funeris, est ad eundem finem manifesta: ne scilicet, legitima filiorum laedatur duplici via. Hinc scilicet, per quintum legatum seu donatum: inde rursus per funeris impensam. Voluit autem grauamen hoc impensae funeris ex quinto tantum solui, & quod legitima filiorum non posset grauari nisi in quinto, etiam per funeris impensam. Si autem impensa funeris cum aere alieno ex corpore hereditatis deduceretur: iam pro rata solueretur ex legitimis, & quinto. Nam licet per talem deductionem minoretur quantum: utpote extractum ex minori cumulo bonorum: per consequens etiam minuuntur legitimae: cum sit residuum illius minoris cumuli. Quod lex nostra prohibuit. Voluit autem expresse, ut prometiendis legitimis non deduceretur impensa funeris: Sed excluderetur tantum a alienum: deinde metiretur quintum: & reliquum liberum ab omnibus legatis, & impensa funeris remaneret pro legitima: legata autem, & impensa soluerentur ex quinto.
 Et si recte aduertas ad ea, quae tenuimus supra, in dicta. l. 5. circa intellectum tex. in d. l. Si quis seruum. si cui certam. de legatis. 2. scilicet, quod impensa funeris, ex rescripto diui Hadriani de quo ibi, non minuebat legatum quorae, quemadmodum nec aliud quoduis legatum: sed quod integra impensa funeris erat aggreganda parti heredis: procedunt ex eadem ratione & fundamento, quo hic quasi per contrarium, decidimus, im-

pensam esse agregandam quinto. Solum differentia stat, q̄
text. ille loquitur secundum ius digestorum, ex quo impē-
sa funeris erat æs alienum heredis, vt probauimus in dict. l.
5. hic autem loquitur secundum iura nostra, ex quibus im-
pensa funeris est onus, seu æs alienum quinti. Quo ad pro-
positum autem (de quo agimus, quo ad formam computan-
di, seu deducendi) vtriusq̄ rei eadem est ratio. Cum vno
& altero casu resultet eadem computatio, grauando eum,
quem lex vult grauare. Vt quemadmodum ibi tētauimus,
illius text. (in dict. §. si cui certam) sensum esse: vt impen-
sa funeris non deduceretur ex cumulo, vt vel sic faueretur
legatarius partis hereditatis, & hæres grauaretur in impen-
sa funeris: eodem modo existo text. non deducendo im-
pensam ex cumulo bonorum, fauetur legitima filiorū: quæ
tanto maior futura est. agregando autem impensam quin-
to: grauamus eum, quem lex expresse voluit grauare.

Redeundo autem ad illud, quod ex Tello, hic. nu. 1. col.
2. supra retulimus. Scilicet, quod text. in dict. l. 7. supra. qua-
tenus tertium & quintum præcipit regulari secundum bo-
na relicta tempore mortis: solum procedit in melioratio-
ne tertij, vel quinti facta filio, vel descendenti, qui venit ad
successionem, & confert donationem: non autem proce-
dit in donatione quinti facta extraneo irrevocabiler, &
tradita. quam, asserit, nō debere minui propter impensam
funeris, seu aliud æs alienum, quod reperitur tempore mor-
tis, cuius tam asperæ decisionis nullam rationem assignat.
Contrarium enim verius est: vt supra tetigimus: scilicet, q̄
hec donatio quinti (quantumcūq̄, irrevocabilis, & tradi-
ta) debeat regulari. ex. d. l. 7. supra. secundum tempus mor-
tis. Quo tempore, si bona (deducto ære alieno, bona fide &
rogato) non capiant pro quinto omne id, quod in vita do-
natum, & traditum est: reuocabitur pro rata illa donatio.

Nam

Nā cū hoc in legato quinti negari nō possit: idē in donatio-
 ne quinti, quāūcūq; tradita, & irreuocabili, fatendū est: ex
 d. l. 7. quæ vtrūq; casum æquiparat, & idē in vtroq; dispo-
 nit. ibi. *pro contracto entre vivos*. Quæ verba ad donatio-
 nem irreuocabilem referuntur. ex communi omnium opi-
 nione. Non obstat, q̄ donatio non sit adducenda ad colla-
 tionē. Quoniam (vt ibi. & in. l. 9. tenuimus) decisiones
 illæ, non solū pcedunt in donatione ob causam, quæ ad co-
 llationē adducit: sed in alia quauis donatione simplici, tra-
 dita & irreuocabili. Et est ratio manifesta: ne in hoc sit me-
 lioris cōditionis extrane⁹, quā filius. Nā quemadmodū fili⁹
 per donationē quāūcūq; simplicē, & irreuocabile, non
 impedit effectū illius legis, licet illa donatio ad collationē
 trahēda non sit: sed pater (non obstatē donatione tertij, &
 quinti) non impeditur bona fide erogare & expendere: &
 non obstante, quod ex impensis, vel alias, bona sua decre-
 uerint, donatio metienda est secundū bona relicta tēpore
 mortis, etiā si secundū eam cōputationē defalcāda sit: Nul-
 la ratio patitur: vt donatio quinti facta extraneo, quāuis ir-
 reuocabiliter, nō subiaceat ijsdē regulis, quib⁹ donatio filij.

Sed in hoc articulo circa impensam funeris (de qua supra
 agebamus) versat quid singulare. Quia licet verū sit impē-
 sam funeris esse erogandā ex quinto, etiā in via irreuoca-
 biliter donato: & quod tale quintū sit regalandū secundū
 bona relicta tēpore mortis, deducta diminutione bonorū,
 quacūq; occasione bona fide, euenerit: Impēsa tamē fune-
 ris non minuit patrimoniū quoad metiēdas legitimas: sed
 post eas extractas, aggregat quinto, ex decisione nostri tex-
 Atq; ita, nec funeris impensa prestat impedimentū legiti-
 mæ: nec eam grauat: cum eius occasione non minuat, &
 adiungitur quinto: prout lex dicit, onit.

Ex

Ex quibus inferes ad questionem, quā tangit hic Castillo. nu. 16. Vtrū maritus pauper, qui succedit vxori in quarta. per tex. in auth. Præterea. C. vnde vir & vxor. & in l. 7. ti. 13. part. 6. teneat ad funeris impensam. In qua questione existimat vxorē funerandā ex dicta quarta, & alijs bonis pro rata. per tex. quē ad hoc dicit singularē in l. Celsus. & in l. in eum. ff. de religio. & sumpt. fune. Sed illa iura procedūt secundū ius cōmune, ex quo impensa funeris erat es alienū tam dotis. l. impensa. ff. de religio. quā successoris vniuersalis. l. & si quis. in fine. eo. tit. ideo mulier pro rata dotis, & hereditatis funeratur. Hodie tamen onus hoc impense funeris quinto bonorū adiunctū est nostro text, ex quo dubiū cessat. est enim impensa funeris in omnē euentū, deducenda ex quinto.

Quoad formā autē cōputationis, videtur prius extrahēdā quartam, deinde mensurandū quintū. Nā cum quarta dotis (in qua succedit maritus pauper) potius sit es alienū, & debitū, quā lucrū. Prout declarat Bart. in d. auth. Præterea num. 1. & est cōmunis opinio secundū Curtiū. ibi nu. 19. & pro ea facit tex. illius. auth. in fine. Quatenus cōpensat legatū factū cū dicta quarta. Cuius imputationis rationē. dd. ibi indifferenter tradunt eam esse, quia maritus est debitor necessarius, qui in dubio videtur semper legare animo cōpensandi. l. huiusmodi. §. si pater. de leg. 1. l. si cū dotem. §. si pater. ff. solu. matrimonio. & vtroque notatur. Inde deducitur quartam coniugi pauperi debitam inter es alienū extrahendā, vt postea mensuretur quintum, & ei agregetur impensa funeris, ex nostro textu.

Per contrariū videtur prius extrahendū quintū. Ex ratione. l. 214. stulti. quæ fauore animæ: vt quintū maius sit: prius esse deducendū iubet. quod vsu forensi receptū est. Et licet

ibi loquat respectu tertij meliorationis inter filios: idē iudiciū videt esse, quo ad quartā coniugi pauperi debita. Vtraque enim quota bonorū est: tã tertiu, vt sapi^r dictū est, quam quarta cōiugis: vt probat in. d. auth. Præterea & in corpore vnde sumitur. Et clarius in. d. l. 7. titul. 13. part. 6. Vnde quemadmodū ex illa l. fori, quintū extrahitur prius tertio, ratione impensæ funeris, quæ tanquā æs alienū sibi cohærens præfertur tertio, qđ est quota bonorū: eodem modo videtur esse pri^r extrahendū, quam quarta cōiugis, quæ similiter est quota bonorū. Et his nō obstat, qđ quarta sit æs alienū. Quia impensa funeris, cuius ratione quintū præfert tertio, est etiā æs alienū maioris præuilegij, quā quarta: cū omni ære alieno præferatur. l. pen. ff. de religi. & sumpt. fune.

Sed adhuc quarta cōiugis erit prius extrahenda, ex dicta ratione. Quia licet quota bonorū sit: æs alienū est, & inter reliquum æs alienum prius debet deduci, quam mensuretur tertium & quintum.

Non obstat, quod impensa funeris præferatur omni ære alieno. Quia non inde sequitur, quod quintū, cui impensa iniuncta est, debeat deduci ante æs alienū. Illud enim procedit, quoties bona nō sufficiunt creditis, & impensæ. Quod non potest euenire ratione quartæ. Quæ licet extracta prius diminuat quantitatem quinti: non tamen in totum absorbit: sed illi suus locus ex lege reseruatur, cū suo grauamine impensæ.

Non etiā obstat, quod quintū extrahatur prius tertio ex illa lege fori. Quia illud non tam sit ratione impensæ funeris coherentis quinto: quam ex eo, quod tertiu capiatur iure lucratiuo prælegati: nō iure crediti. Quæ ratio deficit in quarta coniugis: quæadmodū & in reliquo ære alieno, qđ semper extrahit prius quinto: licet eo modo minore
tum

tum, & per consequens minoretur quantitas, ex qua est extrahenda impensa funeris.

Nec mireris si legitimā filiorū vltra quintū grauari posse in quarta cōiugis pauperis dixim⁹: Quoniā ea opinio vera est: nō solū de iure cōmuni digestorū, iuxta dictā auth. Præterea. Sed etiā hodie. Nam licet aucta sit legitima; augmentū recipit easdē declarationes, ex legibus antiquis: vt ex debito legali quartæ, non auferatur parenti facultas disponendi de quinto. Prout tenuit Grego. in d. l. 7. verb. hijos. & Tello in. l. 9. Tauri. nu. 31. cuius & nos supra meminimus in. l. 9. gl. 2. nu. 5. vbi idem etiam diximus esse quoad tertiū respectu ascendentium. Quo casu idem computandi modus seruabitur: vt quarta extrahatur prius tertio: ex eadem ratione, qua idem tenuimus in quinto.

Illud autem iuxta superiora prætermittendum non est, quod licet legatari⁹, vel donatarius quinti teneatur ad has impensas funeris: interim tamen (ex quauis iusta causa, quæ dilationem afferat) hæredes possunt compelli officio iudicis: vt sepeliant, & expendant. l. qui hæres erat. ff. fami. hercis. vbi not. Barto. Quo casu si compulsi faciant, reperent ab hoc legatario, seu donatario quinti. argumento. l. & si quis. §. fin. & l. Sed si nondum. ff. de religio. Sed quid si volentes fecerint, vel non appareat fecisse compulso? videtur, non posse reperere: sed ex causa pieratis expēdisse. nisi fuisset interposita protestatio in contrariū. l. & si quis. §. sed interdum. ff. de religio. l. 12. tit. 13. part. 1.

Sed istarū legum decisio non procedet in hærede necessario, cui debeat legitima. A quo cū sit ablatū quintū, & legatū alteri: licet ipse sepeliat, & expendat, sine dubio poterit pro expensis conuenire legatariū quinti, cui onus hoc est iniunctum. Nec erit necessaria protestatio. Imo ad hoc,

ut videat expēdere ex proprijs bonis animo nō reperēdi cau-
sa pietatis, necessaria erit huius voluntatis declaratio. In du-
bio autem censebitur expendere animo repetendi.

33 Primo, quia quories quis possidet bona eius, qui erat
obligat⁹ expendere, semper videt^r pro eo expendere; animo
cōpensandi. arg. tex. in. l. Nenseni⁹. ff. de nego. gestis. & in
l. fin. ff. de peti. hāredi. & eorū quæ tradit Bart. in. l. 1. §. ne-
q; Castrense. de coll. bonorū. nu. 8. vbi tenet, q^d licet pater
expendens pro filio in studio, in dubio videat^r facere animo
donādi, & nō cōpensandi cum legitima: si tamē filius habe-
ret vnde se posset alere in studio, vel ex peculio aduētitio
vel castrensi, & illa bona essent apud patrem: tunc pater in
dubio videtur expēdere de illis, vel animo compensandi: &
hęc opinio est cōmuniter recepta secundum Ias. nu. 3. in au-
thent. quod locum. C. de colla.

39 Secundo, quia etiā si hāres expēdēs non possideat quin-
tum, quia fuit in vita irrevocabiler donatum, & traditum:
adhuc poterit recuperare, nec videbitur expendere animo
donandi. Quia cum non obstante traditione, sit mensuran-
da donatio quinti iuxta bona relicta tempore mortis, & se-
cundū ea sit etiā merēda legitima: si filius expēderet nō re-
cuperaturus, læderetur in legitima. Filius autē nunquā cen-
setur consentire læsioni legitimæ, nisi id expresse declarer^t,
etiā si soluat legata, vel aliquid expēdat, per quod posset col-
ligi tacitus cōsensus. Talis enim solutio, vel expensa nō
aufert ius suum agendi ad supplementum. l. si quādo. §. &
generaliter. C. de inoffi.

1 *Qui non habet hæredes necessarios liberè expēdit in
suo funere.*

2 *Hæredes necessarij intestati solum tenentur ad impen-
sas*

fas necessarias funeris, nec compelluntur integrū quintum expendere.

3 *Transuersales legitimi haeredes ab intestato nō compelluntur expendere integrum quintum pro anima.*

4 *Quādo est data cōmissio ad testandū, quae nō fuit sortita effectū, haeredes ab intestato, qui non sint necessarij cōpelluntur expendere totum quintum pro anima.*

5 *Cōmissarius potest grauare haeredes necessarios in integro quinto pro anima.*

6 *Haeredibus necessarijs fauorabilius est, quod cōmissari⁹ non utatur cōmissione, quia ipsi non tenentur eo casu integrum quintum expendere.*

7 *Haeredib⁹ collateralib⁹ fauorabilius est, ut cōmissarius exequatur, quia poterit eos grauare minus quinto: eo autem non exequente, ipsi tenentur expendere totum quintum pro anima.*

Aunque el testador mande otra cosa. Decisio legis aperta est in eo, qui habeat haeredes necessarios. In eo autem, qui haeredes necessarios non haberet, libera erit sua dispositio disponendi de bonis suis sine aliqua limitatione, in Misfis, suffragijs. &c. Quando autem testator decedit nullo cōdito testamento relictis haeredibus necessarijs (siue descendentes sint, siue ascendentes,) ij solum ad expensas necessarias funeris tenentur, cum epicheia & moderamine, secundum consuetudinem patrie. ut supra dictum est. Nec tenebuntur integrum quintum expendere.

Sed & transuersales eodem iure vtentur. Ex lege enim

4 omnia bona defuncti sunt venientium ab intestato. l. 3. tit. 3. part. 6. Nec aliqua lege cauetur, quod quintum pro anima expendere teneantur. Hoc tradunt Castillo, Gomez, & reliqui in. l. 36. Tauri. intelligentes illam legem præcipientem expendi quintum: vt procedat in casu tantum quo loquitur: scilicet, quando defunctus non condidit testamentum: sed tantum dedit cõmissionem ad testandum, quæ non fuit effectum sortita. Quia eo casu, si successores ab intestato nõ erant necessarii, sed collaterales: ij tenentur quintum expendere pro anima. Hos enim tantum illa lex in dicto casu grauatur. Et est casus singularis nullibi repertus secundum Gomez ibi. Nam ex quo testator fecit cõmissarium: lex intelligit animum defuncti fuisse: vt anima sua esset prælata venientibus ab intestato. Et eam voluntatem, (quæ etiam ad omnia bona extendebatur, ex doctrina Inoc. in. c. cum tibi. de testamentis cõmuniter recepta secundum Ias. in. l. captatorias nu. 12. C. de testam. mili.) lex restringit ad quintum. Et quia erat decisio exorbitans nullibi reperta: noluit ad eos extendi, quibus legitima debetur. Ij enim quintum expendere non compelluntur. vt ibi. Et hoc extendit Tello ibi, vt procedat; non solum quando cõmissarius, non fuit executus cõmissionem, vt ibi dicit: sed etiã, si virtute cõmissionis fecit testamentum. iuxta. l. 6. tituli præcedentis de los testamentos. lib. 5. Quia stantibus descendensibus, vel ascendensibus, quibus legitima debetur: solum poterit cõmissarius exonerare conscientiam, soluere debita, & cetera de quibus ibi. Non autem poterit expendere quintum pro anima. ex. dict. l. 36. Tauri, quæ est lex. 10. tituli præcedentis. Per quam in hoc dicit declarari, l. 32. Tauri, quæ est l. 6. tit. præcedentis. & dicit esse hoc notandum. Quia nullus aperit & esse magnæ importantiæ.

Mihi tamen nec placet, nec verum est. & contrarium tenet Gomez in: l. 37. Tauri. & bene. Nā alias destrueretur litera tex. in d. l. 6. Quæ generaliter loquitur. Nec distinguit: vtrum venientes ab intestato sint filij, vel collaterales. & sic, nec nos debemus distinguere. l. de pretio. ff. de publi. sed generaliter intelligere: vt quicunq; sint venientes ab intestato, possit commissarius in præiudicium eorū disponere de quinto. Alias quem effectum habet cōmissio? vel quid interest: vtrum cōmissarius exequatur cōmissionē, vel non? Si vno & altero casu idem esset iudicium? Non solum in cōmissione speciali, in qua lex id disponit. vt in. l. 7. tit. præcedentis: sed etiam in generali cōmissione, prout Tello dicit. In ea enim (secundum eius opinionem) si extant heredes necessarij solum exonerat conscientiam: quod & ipsi tenentur facere: cum ad debita teneantur. l. vnica. C. vt actio ab hered. Si extant collaterales, disponit de quinto: qđ ipsi tenentur facere, vt in l. 10. tit. præcedentis. Atque ita nihil referret esset executā cōmissio, vel non.

Verius itaque puto, quod si cōmissio sit generalis, multū interfit: vtrum commissarius exequatur vel non: Nā licet lex pro constanti habuerit eum, qui cōmissionem dedit, eo animo dedisse: vt anima sua præfereretur suis heredibus in aliquo: tamen vult, quod hæc voluntas declaratur per eū, cui id cōmisit. Et sic eo declarante, lex interpretatur hanc fuisse voluntatem testatoris: vt venientes ab intestato (etiā si essent filij, vel heredes necessarij) grauarētur in eo, quod commissarius declarauit: dummodo quintum non excedat. Si autem non declarauit, tunc, licet illa voluntas testatoris præsumpta nō esset exequēda, quia nulla lege id cauet: illa tamē lex. 10. iustis de causis, eā exequi in præiudiciū collateraliū, quos compellit: vt quintum expendant pro anima.

- 6 Et ex ijs colliges, quod fauorabilius est hæredibus ne
cessarijs, quod commissarius non exæquatur. Collateralib^{us}
autem fauorabilius est: vt exæquatur: Nam si vellet cōmis-
sarius potest eos minus quinto grauare. cum. d. l. 6. loqua-
tur per verbum (possit) quod importat liberam voluntatē.
Et non sit compellendus de integro quinto disponere, si no-
lit. Ex doctrina Bart. in. l. Gallus. in princip. de liberis. &
posthu. cōmuniter recepta. secundum Alex. nu. 3. & Iasson
nu. 26. ibi. Si autem commissarius non exæquatur: lex gra-
nat dictos collaterales, vt integrum quintum expendant.

FINIS.

INDEX

INDEX EORVM QVÆ IN
toto opere continentur.

ACCCEPTATIO an requiratur in donatione.
l. 1. gl. 8. nu. 18. ★

acceptare potest tabellio pro absente. ibi. nu. 19

acceptatio tacita eandem vim habet, quā expressa. ibi nu. 20

acceptatio paciscenciū sufficit in melioratione facta titulo one
roso. ibi nu. 21

acceptatio primi donatarij sufficit pro sequentibus vocatis, vt
eis inuitis non possit reuocari. ibi nu. 22

Acceptari potest melioratio repudiata hereditate, deductis
inde debitis. l. 5. gl. 1. nu. 1. ★

Acceptari potest pralegatum repudiata hereditate. l. 5. gl.
2. nu. 1. ★

Acquisitio infuturum potius prasumitur, quam perditio ac
quisitorum. l. 7. gl. 4. nu. 27. ★

Actio familiae herciscunda non datur ad posseffa, titulo par
ticulari. l. 3. gl. 4. nu. 70. ★

actio familiae herciscunda solum datur inter cohæredes. ibi
nu. 73

Actio negotiorū gestorū datur vxori ratū habenti pro conse
quēda re nomine suo à marito emptæ. l. 3. gl. 4. nu. 25. ★

Actio funeraria solum comprehendit sumptus, sine quibus
funus duci non potest. l. 13. gl. 1. nu. 2. ★

actio funeraria ex bono & æquo datur. ibi. nu. 14.

INDEX.

- Actio funeraria est iuris publici. l. 13. gl. 3. nu. 10.*
- actio funeraria fortior est, quam hypothecaria. ibi nu. 20*
- Actus semper praesumitur factus eo modo, quoliticè fieri potest, quando alias resullaret delictu. l. 1. gl. 11. nu. 30. **
- Actus, qui potest fieri pure, potest etiam sub conditione, etiã tacita. l. 1. gl. 13. nu. 12. **
- Adhibitus ad stipulandum, non censetur adhibitus animo donandi. l. 3. gl. 4. nu. 62. **
- adhibitus filius ad stipulandum, censetur donatarius, si numerus liberorum, & quantitas reipatur. ibi nu. 78*
- Alienatio voluntaria inducit reuocationem donationis reuocabilis. l. 1. gl. 7. nu. 1. **
- alienatio quota, inducit reuocationem quota donata, & idẽ in parte quota. ibi nu. 3*
- Alienatio rerum particularium minuit, sed non reuocat donationem quota reuocabilem. ibi nu. 4*
- alienatio rei, in qua fuit assignata melioratio reuocabilis, verum inducat reuocationem meliorationis. ibi nu. 5*
- alienatio ex qua inducitur reuocatio, an requirat traditionẽ rei alienata. ibi nu. 6*
- alienatio nulla in actu inter viuos inducit reuocationem meliorationis reuocabilis. In vltima autem voluntate distinguitur. ibi nu. 9*
- alienatio cum pacto de retronendendo, an inducat reuocationem. ibi nu. 11. & quid si redimatur. nu. 12*
- alienatio ex titulo oneroso praesumitur necessaria. ibi nu. 14*
- Alic-*

INDEX.

- Alienatio bonorum circa fraudem permissa est in praiudicium meliorationis irrevocabilis. l. 7. gl. 4. nu. 1. **
- alienatio rei, sine traditione assignata pro melioratione irrevocabili, permissa est. ibi nu. 3*
- alienatio permissa melioranti in damnum donationis, omni fraude carere debet. ibi. nu. 5*
- alienatione permissa in damnum meliorationis, donatio interdicta est. ibi nu. 6. & l. 3. gl. 4. nu. 2*
- Alienata in fraudem creditorum revocantur in subsidium, excussio prius debitore. l. 3. gl. 4. nu. 11. **
- Alienata in fraudem creditorum revocantur. l. 13. gl. 3. nu. 22. **
- Alimenta censentur donata, nisi sint excessiva. l. 3. gl. 4. nu. 81. **
- Arbiter familia herciscunda non potest adiudicare vni insolidū rē, quā potest cōmode diuidi. l. 3. gl. 4. nu. 71. **
- arbiter familia herciscundæ tenetur sequi iudicium testatoris. ibi nu. 72*
- Argumentū de re ad tempus valet. l. 11. gl. 17. nu. 2. **
- Arræ ad uxorem pertinent. l. 2. gl. 1. nu. 10. **
- Arræ multum distant à donatione propter nuptias. l. 9. gl. 4. nu. 4. **
- arras appellans leges partitarum donationem propter nuptias ibi nu. 3*
- Arræ data vel promissa uxori: an computentur in quintū, de quo pater potest disponere. l. 12. gl. 1. nu. 15 & 17. **
- a ij arrarum

I N D E X.

- arrarum donatio vel promissio voluntaria est. ibi nu. 16.
- arras sibi datas aut promissas an imputet sibi vixer legataria
quinti. ibi nu. 18.
- Ascendens necessario confert, quod accepit ultra tertium.
l. 10. gl. 3. nu. 6. ★
- ascendens confert donatū sibi à descendente, ea lege. ibi. nu. 7.
- Ascendētibz solis extantibus, tertium liberum est, & reci-
pit quacūq; grauamina. l. 11. gl. 12. nu. 1. ★
- ascendentes substituti filijs naturalibus in solo tertio pos-
sunt grauari. ibi nu. 4.
- Asignatio in re certa non immutat substantiam donationis.
l. 3. gl. 2. nu. 1.
- assignatio vnius rei pro melioratione, reuocabilis est, licet a-
lias melioratio esset irreuocabilis. ibi nu. 4.
- assignatio confirmatur morte, quemadmodum & traditione
rei assignata. ibi nu. 6.
- assignatio in contractu oneroso cum tertio est irreuocabilis.
ibi. nu. 7.
- Assignatares si non sufficiat, vel excedat quorā, quali-
ter sit supplenda vel rescanda. l. 3. gl. 6. nu. 1. ★
- Assignatares pro melioratione praeisse danda est. l. 4. gl.
4. nu. 1. ★
- assignatares pro melioratione, si excedat valorem quorā: qua-
liter sit rescandus excessus. ibi nu. 2.
- Authentica, si quamulier. C. de sacro. eccle. expēditur. l. 1.
★ glo. 6. nu. 4. ★

INDEX

Bona fides non requiritur pro lucrandis fructibus donationis inter coniuges. l. 1. gl. 12. nu. 19. ★

Bonorum possessio contratab. qualiter rumpat testamentum. l. 8. gl. 4. nu. 5

Bonum & equum congruentiam exposcit iuxta statum & qualiteratem. l. 13. gl. 1. nu. 15.

Causa onerosa dicitur matrimonium, quando est contrahendum cum certa, secus si cum incerta. l. 6. gl. 8. nu. 1. ★

Causa onerosa non est matrimonium iam contractum, ad validendam promissionem meliorandi. ibi. nu. 2

Causa onerosa non dicitur, nisi fiat cum tertio, etiam si sit dos. l. 6. gl. 9. nu. 1. ★

Causa omnis regulariter praesumitur impulsiva, potius quam finalis. l. 9. gl. 4. nu. 22.

Cadavera delinquentium an possint relinqui in sepulchra. l. 13. gl. 3. nu. 12.

Capella praecepta fundari an ex quinto deducatur. l. 13. gl. 1. nu. 17. ★

Cautela pro faciente maiori, ut non utatur regia facultate quo ad tertium & quintum. l. 11. gl. 5. nu. 4. ★

C. Cum simus, de regularibus, nouo sensu explicatur. l. 1. gl. 6. nu. 7. ★

Census impositione non reuocatur donatio filij reuocabilis, sed transit cum onere. l. 1. gl. 7. nu. 13. ★

Censu super re donata reuocabiliter per donatorem redempto, an res debeat libera. ibi nu. 14

INDEX.

- Cessio an sit necessaria pro tradendis iuribus incorporalibus,
& an sufficiat cōstitutum. l. 1. gl. 8. nu. 9.*
- Cessio non est inducta à iure in donatione, nisi à donante fiat.
l. 1. gl. 8. nu. 11. **
- Cessante ratione impulsiva non cessat dispositio. l. 9. glo. 4.
nu. 24. **
- Clausula codicillaris an censeatur semper appositā in testa-
mento inter liberos. l. 8. gl. 2. nu. 5. & 7. **
- Clausula codicillaris conservatur, rupto testamento ex prae-
ritione, vel ex heredatione. ibi. nu. 6.*
- Clausula codicillaris expressa conservatur rupto testamento,
ex causa prateri. vel ex hered. ibi. nu. 8.*
- Clausula codicillaris expressa operatur repetitionem ab inte-
stato. ibi. nu. 9.*
- Clausula quod bona transcant in sequentem, non prodest in
delictis exceptuatis in licetia maiorat°. l. 11. gl. 5. nu. 11. **
- Proderit tamen in vinculo tertij & quinti ibi. nu. 12.*
- Collatio inducta est obvitandā inaequalitatē. l. 1. gl. 1. nu. 5. **
- Collatio non habet locū inter ascendentes. l. 10. gl. 3. nu. 5. **
- Collatio habet locum in cōsumptis culpa. l. 10. gl. 7. nu. 8. **
- Constitutum non potest interverti per constituentem, etiam
ante acquisitionem futurorum. l. 1. gl. 8. nu. 5. **
- Constitutum non potest interverti in donatione cōditionali,
pendente conditione. ibi. nu. 6.*
- Constitutum an transferat possessionem in iuribus incorpora-
libus, vel an sit necessaria cessio. ibi. nu. 9.*

INDEX

- Constitutum non operatur in absentia. ibi. nu. 17
- Constitutum transfert veram possessionē. l. 3. gl. 4. nu. 35. ★
- Contractus fieri potest inter acta testandi. l. 1. gl. 1. nu. 44. ★
- Contractus inter acta testandi celebratus irrevocabilis est
ibi. nu. 45.
- Coniux transiens ad secundas nuptias non potest alienare ar-
ras, vel alia bona, quæ sibi obuenerunt à priori coniuge,
vel à filio communi, nec in eis meliorationem facere. l. 2.
gl. 1. nu. 11. ★
- Coniux non potest meliorationem facere ex quarta, quam
habuit à coniuge diuite, etiam si non transeat ad secun-
das nuptias, sed ea deferatur filiis cōmunibus. ibi. nu. 13
- Coniux debitor quarta, disponit etiam de tertio & quinto. l.
9. gl. 2. nu. 5. ★
- Coniux respectu quarta, non renocat donationes in vita fa-
ctas. ibi. nu. 10
- Coniux præ moriens diues, est debitor necessarius quarta,
& non contingenter. ibi. nu. 16.
- Coniux, qui succedit in quarta, an teneatur ad impensam fru-
neris. l. 13. gl. 3. nu. 30. ★
- Concedo, verbum, donationem sonat. l. 3. gl. 4. nu. 64. ★
- Confessio mariti, quod pecunia erat uxoris, habetur loco dona-
tionis, & ex tantibus filiis, solum valet intra quintum. l.
3. gl. 4. nu. 88. ★
- Confessio partis omnē probationē supplet. l. 6. gl. 4. nu. 4. ★
- Committi non potest tertio ius assignandi rem, in qua sol-

INDEX.

- natur melioratio, nisi specialiter. l. 3. gl. 7. nu. 1. ★*
Commissa melioratione tertio, eo non eligente, an habeatur
pro facta & qualiter. ibi. nu. 2.
Commissa maioria tertio, an habeatur pro facta, eo nō eligen-
te. ibi nu. 3.
Commissaria testamenti potest esse foemina. ibi nu. 4.
Commissio ad testandum & exequendū non perditur per trā
situm ad secunda vota. ibi. nu. 5.
Commissarius, nec executor testamenti non potest esse mo-
nachus minor. ibi. nu. 6.
Commissio ad testandum ad quid extendatur. ibi nu. 12
Si commissio ad testandum non fuit sortita effectum, hare-
des ab intestato, qui non sint necessarij compelluntur ex-
pendere totum quintum pro anima. l. 13. gloss. 4. nu.
4. ★
Commissarius potest gravare heredes necessarios in integro
quinto pro anima. ibi nu. 5
Commissarius non potest subdelegare, nisi ex speciali com-
missione. l. 3. gl. 7. nu. 11. ★
Conditio relata ad actum consumitur in actu valido. l. 6. gl. 8
nu. 4. ★
Conditio legalis semper habetur pro expressa. l. 7. gl. 4. nu.
10. & 22. ★
Conditio, si addatur hereditas, nihil operatur, nec impedit
★ quin legata debeantur ab intestato. ex. l. 1. tit. 4. lib. 5.
lib. 8. gl. 4. nu. 13. ★

Conditio

INDEX

*Conditio potestativa an rejiciatur de legitima. l. 11. glo. 3.
nu. 4. ★*

*Conditiones maioratus possunt apponi in tertio. l. 11. gl.
4. nu. 1. ★*

*Codicilli eandem solennitatem requirunt, quam testamentū
nuncupativum. l. 7. gl. 1. nu. 7. ★*

*Contenta in testamento conservantur iure regio, etiam si nō
sit hares scriptus, vel scriptus repudiavit. l. 8. gloss. 4.
nu. 12. ★*

*Computatio qualiter facienda pro deductione tertij & quin-
ti, quoties præcessit aliqua donatio particularis. l. 9. gl.
3. nu. 3. ★*

*Consensus meliorati non prodest ad evertendum ordinem le-
gis. 11. l. 11. gl. 7. nu. 2. ★*

*Copulative vocati, licet inter eos cadat ordo charitatis, si ta-
men non concurrat necessitas instituendi, non censentur
vocati ordine successivo, sed omnes admittuntur. l. 11.
gl. 8. nu. 8. ★*

*Consanguineorum vocatio libera est in substitutionibus tertij,
nō servata proximitate. l. 11. gl. 13. nu. 1. ★*

Cōsanguinei sunt intra decimū gradū. l. 11. glos. 14. nu. 1. ★

Consanguineorum vocatio in maioratu perpetua est. ibi nu. 2

*Collaterales dicuntur etiam descendentes ab institutore, qui
non descendunt ab ultimo possessore. l. 11. gl. 13. nu. 3. ★*

*Collateralis quilibet, qui descendat à primo institutore, suf-
ficit ad excludendum filium naturalem ultimi possessoris;
a vinculo*

INDEX

- a vinculo certij. ibi. nu. 4 (ibi. nu. 5)
 Nisi ille collateralis sit etiā naturalis, vel descēdat a naturali.
 Creditores postea emergentes nō conueniūt praelegatariū quo
 ta bonorum. hodie sic. l. 5. gl. 5. nu. 1. ★
 Creditores non conueniunt donatariū quota bonorum, ho-
 die sic. ibi nu. 2. ★
 Creditores emergentes possunt conuenire melioratum, qui re-
 pudiauit hereditatem, pro rata. l. 5. gl. 6. nu. 2. ★
 Creditores compelluntur conuenire melioratum, qui repudia-
 uit hereditatem, pro rata. ibi. nu. 3
 Creditores non renocant dotem in eorum fraudem datam. l.
 7. gl. 2. nu. 9. ★
D Amnatus ad mortem potest meliorationem facere. l. 2
 gl. 1. nu. 14. ★
 Datū simpliciter nō praesumitur donatum. l. 10. gl. 2. nu. 8. ★
 Datum simpliciter non intelligitur donatū, quādo erat a qua-
 le legitima. ibi. nu. 9. & nu. 18
 Dati & promissi idem est iudicium, quoad imputationem. l.
 10. gl. 7. nu. 4. ★
 Dati & promissi idem est iudicium. l. 13. gl. 3. nu. 19
 Descendentes, quibus licet disponere de tertio in prauiudiciū
 ascendentium, possunt illud assignare in re certa, etiam si
 relinquatur extraneo. l. 3. gl. 1. nu. 2.
 Descendens solum disponit de vno tertio, in prauiudiciū as-
 cendentium. l. 10. glo. 3. nu. 10.
 Descendentes possunt substitui in tertio, etiam praelari proxi-
 moribus

INDEX

- mioribus.* l. 11. gl. 8. nu. 1.
Debitor, qui in fraudem alienat, dominium transfert, & vere contrahit. l. 3. gl. 4. nu. 10.
Debita deducuntur ante praelegatum. l. 5. gl. 4. nu. 1. ★
Debita contracta, etiam post factam meliorationem irrevocabilem, ante ipsam deducuntur. ibi. nu. 2.
Deportatus an possit eligere. l. 3. glo. 7. nu. 10
Dispositio testatoris dubia interpretanda est, quo non laedat aequalem successionem filiorum. l. 1. gl. 1. nu. 6.
Dispositio facta simpliciter cēsetur facta sub ea cōditione, sine qua non potuit inesse produci. l. 1. gl. 13. nu. 13
Dispositio limitata extenditur propter adiectam rationem generalem. l. 6. gl. 2. nu. 2
Dispositio legis ab intestato non debet trahi ad restringendam dispositionem testatoris. l. 11. gl. 8. nu. 23
Dispositio testatoris contraria dispositioni. l. 11. redducitur ad eius ordinem. l. 11. gl. 15. nu. 1.
Dispositio de pluribus quintis inter extraneos, extantibus filiis, qua valeat. l. 12. nu. 5.
Disponens non videtur eligere viam, per quam sua dispositio subvertatur. l. 1. gl. 11. nu. 28.
Disponens de re propria, in qua tertius habet ius, non videtur disponere de iure tertij. l. 3. gl. 4. nu. 6
Divisionem commodam, qua res patiantur, & qua non. l. 4. gl. 8
Diminutio rei restituendae semper resarcitur ex fructibus. l. 1.

INDEX

l. 1. gl. 12. nu. 24

Deterioratio rei maioratus recuperatur ab heredibus possessoris, dummodo levis culpa adsit. ibi nu. 26.

Deterioratio vni rei maioratus nō cōpensatur cū melioratio ne alterius. nō sic in donatione, quæ reuocatur. ibi nu. 27.

Diminutio vel augmentum contingens post mortem testatoris ad heredes pertinet. l. 7. gl. 3. nu. 3.

Diuitia præsumuntur ex præterito. l. 7. gl. 4. nu. 26.

Donator non interpretatur elegisse viam, per quam præsumatur donatio valida. l. 1. gl. 11. nu. 29

*Donare uxori an videatur velle maritus emens pro uxore, vel dans pecuniam vt ipsa emat, vel soluens pro ea venditori. ad longum. l. 3. gl. 4. nu. 41. 44. 46. quod non. nu. 47. & 66. **

Donare an videatur pater filio, eius nomine emēs & tradens. ibi nu. 45.

Donare non præsumitur vendens minori prætio, nisi eo animo sic vendat. l. 12. nu. 19

*Donatio facta a matre de iure communi & regio qualiter sit valida, vel reuocabilis. l. 1. gl. 2 (3. nu. 1. **

Donatio quinti facta ex causa onerosa irrenuocabilis est. l. 1. gl. 1

Donatio quinti per traditionem an fiat irrenuocabilis. quaestio controuersa. ibi. nu. 2

Donatio quinti, vel alterius quotæ minoris tertio, ex traditione fit irrenuocabilis, quādo nō disponitur de tertio. ibi. n. 3.

Donatio facta filio in potestate de iure communi, & regio qua-

INDEX.

- qualiter sit valida, vel reuocabilis. l. i. gl. 4. nu. 1. ★
- donatio inter patrem & filium, & inter coniuges requiritur traditionem, ut possit morte confirmari. ibi nu. 2
- donatio inter patrem & filium non tradita, de iure regio eadem est, cum tradita de iure communi. ibi nu. 3.
- Donatio facta emancipato, etiam sine traditione statim ualebat irreuocabiliter, de iure communi. l. i. gl. 5. nu. 1. ★
- donatio confirmatur emancipatione: si praecedat, vel etiam sequatur traditio. ibi nu. 2
- donatio confirmabitur per matrimonium, & benedictiones, de iure regio. ibi nu. 3.
- donatio facta filio emancipato, & facta filio in potestate eodem iure censentur, iure regio. ibi nu. 5
- Donatio facta filio non tradita morte confirmatur, iure regio. l. i. gl. 6. nu. 1. ★
- donatio confirmatur professione patris, nec amplius poterit reuocari. ibi nu. 2.
- donatio reuocabilis confirmatur professione patris. ibi nu. 9
- donatio causa mortis confirmatur professione. ibi nu. 10
- Donatio reuocabilis facta filio in redditibus reddimilibus, vel in iuribus & actionibus. si debitores reddimant, vel soluant, & pater in alios usus expendat uidetur reuocata. l. i. gl. 7. nu. 15. ★
- donatio filij non tradita reuocatur per inimicitias superuenientes, etiam culpa patris. ibi nu. 17
- Donatio non habet à iure inductam cessionem, nisi à donante

INDEX.

- * nante fiat. l. 1. gl. 8. nu. 11. *
 Donatio fit irrenocabilis, si filius reperiatur in possessione tē-
 pore donationis. l. 1. gl. 8. nu. 15. *
 donatio, utrum valeat inter absentes. ibi nu. 18. quod sic.
 Donatio nō requirit tabellionē, vel scripturam publicam, nisi
 esset insinuanda. l. 1. gl. 9. nu. 7. & l. 6. gl. 7. nu. 5. *
 donatio iurium fit irrenocabilis per traditionem scriptura, li-
 cet possessio non transferatur. ibi nu. 10
 Donatio filiae ingredientis monasterium habet causam one-
 rosam, & est irrenocabilis. l. 1. gl. 10. nu. 6. *
 donatio facta filio ad titulū patrimonij pro suscipiendis ordi-
 nibus habet causā onerosā, & est irrenocabilis. ibi nu. 7
 donatio causa studij renocabilis est, nisi filius fiat aduocatus
 aut doctor. ibi nu. 8
 donatio pro alimentis renocabilis est. ibi nu. 9
 donatio remuneratoria potius est solutio. ibi nu. 10. & l. 6.
 gl. 6. nu. 1.
 donatio pro legitima iisdem regulis subiacet, sicut & aliae sim-
 plices. ibi nu. 11
 Donatio fit irrenocabilis ex iuramento, si fiat cum pacto de
 non renocando. l. 1. gl. 11. nu. 1. *
 donatio inter patrem & filium, an fiat irrenocabilis, ex solo
 pacto de non renocando ibi nu. 3
 donatio sine traditione facta filio de iure regio iisdem regulis
 indicatur, sicut tradita de iure communi. ibi nu. 8
 donatio causa mortis cū pacto de nō renocando ex coniectura
 potius

INDEX.

- potius, quam ex transfusione, indicatur donatio inter viuos. ibi nu. 13
- donatio causa mortis inter virum & uxorem valet. ibi nu. 16
- donatio causa mortis, cum pacto de non reuocando inter coniuges non valet. ibi nu. 17
- donatio causa mortis facta pacto nudo valet. ibi. nu. 18.
- donatio causa mortis facta coniugi pacto nudo, sine traditione, cum pacto de non reuocando, est nulla, nec morte confirmatur ex defectu traditionis. ibi nu. 19
- Idem in donatione facta filio, in similibus terminis. ibi nu. 20
- donatio causa mortis facta coniugi, vel filio sine traditione valet, & morte confirmatur. ibi nu. 21
- donatio praesumpta non fit irrenocabilis ex traditione ficta. ibi nu. 22
- donatio causa mortis ex pacto de non reuocando indicatur inter viuos, etiā si valeret prout causa mortis, non autem possit valere, prout inter viuos. ibi nu. 24
- donatio omnium bonorum, presentium & futurorum valet, de iure cōmuni, reiecta mentione futurorū. ibi nu. 25
- donatio omnium bonorum, etiam praesentium non valet iure regio. ibi nu. 26
- donatio causa mortis omnium bonorum non est prohibita iure regio. ibi nu. 27
- donatio causa mortis cum pacto de non reuocando indicatur inter viuos, etiam quoad fructus. ibi nu. 31
- donatio

INDEX.

donatio in propria significatione ad traditam refertur. ibi.
nu. 32.

donatio causa mortis sine traditione, cum pacto de non reuocando, an iudicetur inter viuos pura. ibi nu. 33.

donatio causa mortis cum pacto de non reuocando, habet vim donationis inter viuos collata post mortem. ibi nu. 35.

donatio causa mortis cum pacto simplici de non reuocando indicatur inter viuos, nec requiritur adijcere, quod nullo casu reuocetur. ibi nu. 36.

donatio causa mortis quandoq; transit in legatum. ibi. nu. 40.

donatio inter viuos per verbum legati, habetur loco donationis causa mortis. ibi nu. 41.

donatio omnium bonorum firmatur iuramento. ibi. nu. 49.

donatio causa mortis facta coniugi vel filio, cum pacto de non reuocando & iuramento, est irreuocabilis. ibi nu. 54.

donatio inter parentes & filios, & coniuges firmatur iuramento. ibi. nu. 55.

Donatio vndequaq; irreuocabilis, si est reseruata facultas reuocandi, potest reuocari. l. 1. glo. 12. nu. 1. *

donatio, qua ex reservatione reuocatur, an reuocetur cum fructibus. ibi nu. 2. quod non. nu. 7.

donatio conditionalis, qua ex e conditione resolvitur, cum fructibus restituitur. ibi. nu. 3.

donatio causa mortis cum fructib⁹ reuocatur. ibi. nu. 6. 9. 15.

donatio inter viuos, qua ex aliqua causa reuocatur, non trahit secum fructus. ibi nu. 7.

Dona-

INDEX

- Donatione reuocata propter superuenientes filios, fructus nō reuocantur. ibi nu. 10.
- Donatio ex causa ingratitudinis reuocatur cum fructibus a die commissæ ingratitudinis. ibi nu. 11.
- Donatio ex defectu insinuationis reuocata in excessu, non reuocatur cum fructibus. ibi nu. 12.
- Donatio inofficiosa non reuocatur in excessu, quoad fructus. ibi nu. 13.
- Donatio tradita inter patrem & filium, de iure communi reuocabatur cum fructibus. ibi nu. 16.
- Donatio inter virum & uxorem non reuocatur quoad fructus industriales. ibi nu. 18.
- Donatio inter coniuges reuocari potest cum fructibus naturalibus. ibi nu. 20.
- Donationis reuocanda ius ex ingratitudine, vel reservatione, non transit ad heredes. ibi nu. 28.
- Donationis reuocanda ius competens donatori non transit in fiscum ex delicto, nisi fieret in fraudem. ibi nu. 29.
- Donationis reuocanda ius non competit creditoribus, nisi in eorum fraudem esset facta. ibi nu. 30.
- Donatio perfecta ex pluribus causis reuocatur, ex quibus scilicet ex hereditatio permissa est. l. 1. gl. 13. nu. 1. *
- Donatio ex causa onerosa cum tercio non reuocatur ex ingratitudine donatarij propter ius tercij. ibi nu. 2.
- Donatio facta filio vnico etiam tradita, & quamuis ex causa onerosa, reuocatur natis alijs filijs. ibi nu. 4.

INDEX

- Donatio, superueniente filio, pro qua parte reuocetur. quod in totum. ibi nu. 5. & 6.
- Donatio reuocata per superuenientiam filiorum, an reuocata ualeat eis mortuis. ibi nu. 9. & 18
- Donatio facta vnico cum grauaminibus restitutionis, an rumpatur quoad tertium & quintum, natiuitate alterius. ibi nu. 20
- Donatio facta filio, qui non erat vnicus tempore donationis, non reuocatur quoad tertium & quintum natis alijs, sed quoad eorum tantum legitimam. ibi. nu. 22
- Donatio est contractus. l. 2. gl. 1. nu. 4. ★
- Donatio facta ab vno de re communi cum consensu socij, à solo donante reuocari potest, etiam si contra consentientem esset cōmissa causa ingratitudinis. l. 2. gl. 2. nu. 3. ★
- Donatio de re communi non nocet socio, etiā presenti, qui expressè non consentit. ibi nu. 4
- Donatio non reuocatur, si res assignata pereat, vel alienetur l. 3. gl. 2. nu. 2. ★
- Donationis substantia, consistit in re assignata, quando ipsa donatur pro tertio & quinto. ibi nu. 3
- Donationis substantia transfunditur in rem assignatam per traditionem ipsius. ibi nu. 5.
- Donare nō potest cui permissū est alienare. l. 3. gl. 4. nu. 2. ★
- Donatio seu contractus mariti de lucris nunquam annullatur si uxori remanet tantundem de communi. ibi. nu. 8.
- Donatio inter coniuges, etiam morte confirmata extantibus filijs

INDEX

- filijs solum valet quoad quintum. ibi. nu. 42*
Donationis praesumptio iurecōsultis exōssa. ibi nu. 48
Donatio non praesumitur propter sanguinis coniunctionem.
ibi nu. 50. (nu. 51.
Donare non videtur in dubio filius expendens pro patre. ibi
Donare non videtur in dubio frater expendens pro fratre.
ibi nu. 52
Donare non videtur in dubio pater tradens aliquid simpli-
citer filio, etiam emancipato. ibi. nu. 55.
Donata non censentur iocalia, seu ornamenta data sponsa.
ibi nu. 56
Donatione reuocata, coniux donatarius solum tenetur in
quantum effectus est locupletior. ibi. nu. 60
Donatio aliquando praesumitur ex qualitate personarum &
rei data. ibi nu. 77.
Donatio vel mutuum ex qualitate personarum & quantita-
te rei coniecturantur. ibi. nu. 84
Donatio inter coniuges quando praesumenda. ibi. nu. 85
Donandi animus praesupponitur in legibus tractantibus, in
quantum teneatur coniux donatarius pro re emptā eius
*nomine. in. l. 3. gl. 4. nu. 61. **
*Donatio simplex an conferatur. l. 3. gl. 4. nu. 69 **
Donatio inter coniuges reuocatur, prae mortuo donatario.
*ibi nu. 79 (2. **
Donatio inofficiosa solū reuocatur in excessu. l. 3. gl. 6. nu.
Donatio inofficiosa non reuocatur in vita donātis. ibi nu. 3

INDEX

- Donatio quota in corporibus soluenda est, non in pecunia. l.
4. gl. 2. nu. 1. ★
- Donationes, quae morte confirmantur, retrahuntur quo
ad fructus. l. 4. gl. 6. nu. 11. ★
- Donationis remissio, quae esset facta pro matrimonio, vel ordi-
nibus, non valet. l. 6. gl. 10. nu. 5. ★
- Donatio renocabilis renocatur pra mortuo donatario. ibi.
nu. 8.
- Donatio valet pacto nudo. l. 6. gl. 11. nu. 3. ★
- Donatio rei certa regulatur secundum tempus mortis. l. 7.
gl. 2. nu. 4. ★
- Donatio, quae a principio non fuit inofficiosa, etiam si ex post
facto fieret, non renocabatur iure communi. hodie sic. ibi. n. 5
- Donatio rei certa reducitur ad valorem tertij & quinti se-
cundum tempus mortis. l. 7. gl. 4. nu. 4. ★
- Donatio interdicta est in damnum meliorationis facta, etiam
si alienatio sit permessa. l. 7. gl. 4. nu. 6. ★
- Donatio sequens, etiam ex causa necessaria dotis, non pra-
iudicat meliorationi irrenocabili praecedenti. ibi nu. 7.
- Donatio tertij bonorum, quae erunt cum moriar, conditio-
nalis est. ibi nu. 9.
- Donatio quota, refertur ad tempus mortis quoad quantita-
tem, non quoad valorem. ibi nu. 12
- Donatio inofficiosa ex nunc non rescinditur viuo patre. ibi. n. 15
- Donatio omnium bonorum non rescinditur per querellam
viuo patre. ibi nu. 16

INDEX.

- Donatio omnium bonorum, iure regio, non valet. ibi nu. 17.
- Donatio omnium bonorum facta ei, cui in aliquo potest fieri, solum est nulla in excessu. ibi nu. 18.
- Donatio inofficiosa habet quarellam reservatam post mortem. ibi nu. 21.
- Donatio ob causam non requirit insinuationem. ibi nu. 23.
- Donatio simplex inter patrem & filiam in sinuatione requirit. ibi. nu. 24.
- Donatio, qua tempore mortis reperit inofficiosa, propter diminutionem bonorum, revocatur in excessu: licet fuerit soluta secundum bona presentia, cum renunciatione. l. 7. ibi gl. 5. nu. 6. ★
- Donatio irrevocabilis prima, non minuitur per secundam. l. 9 gl. 3. nu. 1. ★
- Donatio simplex, qua non confertur, vel donatio ob causam collata, non minuitur per secundam. ibi. nu. 2.
- Donationes precedentes verbaliter cumulantur pro metienda legitima. ibi nu. 5.
- Donatio propter nuptias qua nam sit. l. 9. gl. 4. nu. 1. ★
- Donatio propter nuptias antiqua de consuetudine abrogata est. ibi nu. 2.
- Donatio propter nuptias in legibus partitarum appellatur arras. ibi nu. 3.
- Donatio propter nuptias an sit ea, qua datur filio, ut in matrimonium eat. ibi nu. 5.
- Donatio propter nuptias est donatio ob causam. ibi nu. 6.

INDEX

- Donatio facta filio, ut in matrimonium eat, est donatio simplex. ibi. nu. 7.
- Donatio propter nuptias insinuationem requirit. ibi. nu. 8
- Donatio propter nuptias non insinuata, an vitietur in totum, an solum in excessu. ibi. nu. 9.
- Donatio facta filio, ut in matrimonium eat, insinuationem requirit. ibi. nu. 10
- Donatio ob causam dicitur ea, qua habet causam, ex qua donans potest compelli. ibi. nu. 11.
- Donatio propter nuptias confertur. ibi nu. 12
- Donatio facta filio, ut in matrimonium eat, non confertur. ibi nu. 13.
- Donatio facta filio, ut in matrimonium eat, eo non sequuto, potest reuocari. ibi nu. 14.
- Donatio propter nuptias, matrimonio non sequuto, non potest reuocari. ibi nu. 15
- Donatio ad titulum patrimonij pro suscipiendis ordinibus, simplex est, & non confertur. ibi nu. 16
- Donatio facta filio, ut in matrimonium eat, forsam a legibus nostris appellatur propter nuptias, ad effectum ut conferratur. ibi. nu. 17
- Donatio propter nuptias, non est hodie precisse danda filio. ibi. nu. 20
- Donatio simplex non confertur. l. 9. gl. 5. nu. 1. ★
- Donationes simplices & ob causam qua ratione differunt, quoad collationem. l. 9. gl. 6. nu. 2. ★

Donatio

INDEX

- Donatio quaecumque simplex intelligitur esse melioratio. l. 10. gl. 1. nu. 1. ★ (ibi nu. 2)
- Donatio testamento celebrata habetur loco meliorationis.
- Donatio procedens, prius consumit tertium, quam quintum. l. 10. gl. 1. nu. 7. ★
- Donatio ob causam, prius consumit legitimam, & solus excessus habetur pro melioratione. l. 10. gl. 2. nu. 1. ★
- Donatio simplex ex voluntate donantis expressa, intelligitur data pro legitima. ibi nu. 2
- Donatio simplex habetur pro melioratione, siue sit reuocabilis, siue irrevocabilis. ibi nu. 3
- Donatio reuocabilis rei particularis restringit donationem sequentem generalem. ibi nu. 4.
- Donatio rei particularis procedens consumens eorum tertium & quintum, intelligitur reuocata per sequentem generalem tertij & quinti. ibi nu. 5
- Donatio simplex, ad hoc ut intelligatur esse melioratio, an sit data expresso titulo donationis. ibi nu. 7
- Donatio quandoque presumitur. ibi nu. 11
- Donatio legitime praesumpta pro melioratione habenda est. ibi nu. 12
- Donationis rara est praesumptio. ibi nu. 20
- Donatio facta filio vnico, non intelligitur facta de quinq, sed pro legitima. l. 10. gl. 3. nu. 1. ★
- Donatio facta vnico cum grauaminibus intelligitur facta de quinq. ibi nu. 2

INDEX

Donatio facta ascendenti an intelligatur facta pro tertio, quod
sic. ibi nu. 3.

Donatio simplex data ascendenti, non imputatur in legiti-
mam ad evitandam querellam. ibi nu. 8.

Donatio ob causam data ascendenti, imputatur in legitimam
ad evitandam querellam. ibi nu. 9.

Donatio simplex imputatur in tertium & quintum, donatio
vero ob causam in legitimam, nisi inderoque voluntas do-
nantis sit in contrarium. l. 10. gl. 4. nu. 1. ★

Donatio simplex non conferitur. ibi nu. 2.

Donatio quavis, etiam castrensis peculij facta meliorato vel
alteri est imputanda in tertium & quintum. l. 10. gl. 6. nu. 1. ★

Donatio simplex imputatur in tertium & quintum, etiam si
alius non sit melioratus. l. 10. gl. 7. nu. 1.

Donatio promissa in tertium & quintum imputatur. ibi nu. 2.

Donatio ob causam promissa in legitimam imputatur. ibi nu. 3.

Donatio promissa inter res alienum deducitur, prometiendo
tertio & quinto, & deinde ex eo deducitur. ibi nu. 5.

Donatio simplex, etiam consumpta sine culpa, imputatur in
tertium & quintum. ibi nu. 7. & 2.

Donatio facta filio refertur ad tertium, & excessus ad quin-
tum, & si super sit ad legitimam, & excessus est inoficio-
sus. ibi nu. 13.

Donatio facta extraneo ad quintum refertur, & in excessu
est nulla. ibi nu. 14.

Donatio facta filio excedens tertium & quintum, & legiti-
mam

INDEX

- nam reuocatur in excessu, tanquā inofficiosa. l. 10. gl. 8.*
- Donatio perfecta non recipit grauamen. l. 11. gl. 1. nu. 3. **
- Donatio reuocabilis ex post facto recipit grauamina. ibi. num. 4.*
- Donationes irreuocabiles extraneorum cōputantur in quintum, & illud implent suo ordine & antiquitate, & vltima qua supersint, reuocantur tanquam inofficiosa. l. 12. nu. 6. **
- Donatio remuneratoria non computatur intra quintum. ibi. num. 13.*
- Donatio remuneratoria propriè est, ad quam potest donator cōpelli. ibi nu. 14.*
- Donationes minuatim inuita facta, an cōpurentur in quintum. ibi. nu. 20.*
- Donatio quinti irreuocabiliter tradita extraneo, regulatur secundum bona relictā tempore mortis. l. 13. gl. 3. nu. 29. **
- Donatarius quota bonorum à creditoribus non conuenitur: hoc sic. l. 5. gl. 5. nu. 2. **
- Donatarius quinti irreuocabilis, cui est donatio tradita, tenetur ad impensam necessariarum funeris. l. 13. gl. 3. num. 9. **
- Dominium transit à tempore moræ in legato quota bonorum. l. 4. gl. 6. nu. 2. **
- Dominium transit à tempore moræ in legato alternatiuo, vel optionis. ibi nu. 3.*
- Dominium transit à tempore mortis in legato rei certa. ibi nu. 4.*

INDEX

Dominium partis rei proindiuiso legata, transit in legatarium à tempore mortis. ibi nu. 7

Dominium transit à tempore mortis pro indiuiso, re legata duobus. ibi nu. 8

Dominij translatio cum fructibus non impeditur, quando constat solutionem in una re faciendam, licet sit incertum quota ipsius rei legato cederet. ibi nu. 9

*Dos inofficiosa continens meliorationem, an reuocetur cum fructibus. l. 1. gl. 12. nu. 14. **

*Dos, quæ est congrua, si nemo melioretur, non potest reuocari propter meliorationem postea factam. l. 6. gl. 1. nu. 9. **

Dos an sit inofficiosa, consideratur tempus data totis, vel mortis patris, prout elegerit maritus. ibi nu. 10. & l. 7. gl. 2. nu. 6

*Dos inofficiosa tempore data dotis, & etiam tempore mortis reuocatur in excessu, etiam constante matrimonio. l. 7. gl. 2. nu. 7. **

Dos inofficiosa de iure communi non reuocabatur constante matrimonio. ibi nu. 8.

Dos inofficiosa solum reuocatur in excessu. ibi nu. 10

Dote fuisse inofficiosam probat is qui agit. ibi nu. 11

*Dos promissa & dos data eodem iure censentur. l. 9. gl. 3. nu. 6. **

*Dos semper confertur. l. 9. gl. 6. nu. 1. **

Dos data à matre confertur in eius successione. ibi nu. 3

Dos data nepti a patre vel matre non confertur in successione

INDEX.

auorum. ibi nu. 6.

Dos data ab auis an sit conferenda in successione parentum.

ibi nu. 7.

(ibi nu. 11

Dos confertur, etiam si fuisset prius legata in testamento

Dos qualiter confertur. remissive. ibi nu. 12

Dos data moniali confertur. ibi nu. 13

Dotis inofficiosa excessus computatur in bonis, pro deducendo tertio & quinto. ibi nu. 14

Dos data filiae simpliciter in excessu legitima est nulla, & non intelligitur melioratio. l. 10. gl. 9. nu. 2. ★

Dotis & donationis inofficiositas qualiter & quibus temporibus consideretur. ibi nu. 4

Dos ultra legitimam est inofficiosa, & excessus est restituendus cum fructibus. ibi nu. 5

Dubia voluntas actus inter vivos interpretatur ex verbis in ultima voluntate prolatis. l. 3. gl. 4. nu. 65. ★

Duo rei an possint in dote obligari, quod non. l. 9. gl. 4. nu. 27. ★

Duo rei videntur ad inuicem fide iubere. ibi nu. 28.

Electio dignioris non est necessaria pro melioratione. l. 2. gl. 4. nu. 4. ★

Electio persona potest committi monacho. l. 3. gl. 7. nu. 7. ★

Eligere an possit deportatus. ibi nu. 10.

Emancipatus per contractum matrimonij, eo soluto non re-incidit in patriam potestatem. l. 1. gl. 10. nu. 4. ★

Emptum pro marito pro se & uxore an adquiratur uxori

late

INDEX

- latè. l. 3. gl. 4. nu. 17. ★
- Emptum nomine meo, mihi ante traditionem non acquiritur. ibi nu. 18*
- Emptum per uxorem de pecunia viri, sibi per traditionem acquiritur. ibi nu. 20*
- Emptum ex pecunia dotali sapit naturam dotis. ibi nu. 24*
- Emptum per maritum, sibi per traditionem acquiritur, licet instrumentum sit factum uxori. ibi nu. 26*
- Emens pro alio de propria pecunia, semper recuperat pecuniam cum expensis. ibi nu. 43*
- Emphyteusis acceptari potest repudiata hereditate. l. 5. glo. 3. num. 1. ★*
- Res alienum deducitur priusquam praelegatum. l. 5. glo. 4. nu. 1. ★*
- Res alienum contractum, etiam post factam meliorationem irrevocabilem, ante ipsam deducitur. ibi nu. 2*
- Aestimatio bonorum in materia collationis, tempore mortis attenditur. l. 7. gl. 3. nu. 1. ★*
- Eunctio, quando habeat locum in re assignata pro melioratione. l. 3. gl. 2. nu. 8. ★*
- Exhereditatio non sustinetur ex authentica, ex causa, nec per l. 1. tit. 4. lib. 5. l. 8. gl. 4. nu. 11. ★*
- Expendens in funus videtur facere ex pietate, & non repetit l. 13. gl. 3. nu. 36. ★*
- Expendens pro alio, semper videtur expendere ex bonis illius, quae apud se habet. ibi nu. 38*

INDEX.

- F** Alcidia hodie prohibita censetur de ordinario. l. 13. gl. 3. nu. 6. ★
- Feudum hareditarium non potest acceptari, repudiata hareditate, in alio distinguitur. l. 5. gl. 3. nu. 2. ★
- Fœmina proximior, clericus, aut monachus non possunt excludi, vocato remotiori, in tertio. l. 11. gl. 7. nu. 4. ★
- Fictiones due non possunt concurrere. l. 1. gl. 11. nu. 23. ★
- Fideiussor, an esse possit pater in dote filij. l. 9. gl. 4. nu. 18. ★
- Fideiussor datus à marito volente, & non coacto pro dote non tenetur. ibi nu. 25
- Fideicommissorelieto familiae admittitur nepos cum patre. l. 11. gl. 8. nu. 11. ★
- Fideicommissorelieto familia, & delato secundo gradui omnibus fratribus delatum censetur. ibi nu. 12
- Filij postea nati confirmant meliorationem factam filio vnico. l. 1. gl. 13. nu. 17. ★
- Filij natiuitate an rumpatur, quoad tertium & quintum, donatio facta vnico cū grauaminibus restitutionis. ibi nu. 20
- Filij natiuitate non reuocatur maioratus factus vnico, quoad tertium & quintum. ibi nu. 21
- Filij natiuitate non reuocatur, quoad tertium & quintum, donatio facta filio, qui non erat vnicus tempore donationis, sed quo ad legem tantum denuo nati. ibi. nu. 22.
- Filio mortuo, cui ex causa onerosa erat promissa melioratio, ius transit in nepotes. l. 6. gl. 10. nu. 9. ★
- Filius statim potest agere ad donationem quocumque irrenuocabilem

INDEX

Item, sic licet postea reducenda ad tempus mortis. l. 7. gl. 4. nu. 11. ★

Filius, qui ex iuramento excluditur à quarella, de crescentibus patris facultatibus restituit fratribus excessum legitimæ, quam recepit, habito respectu ad tempus mortis. l. 7. gl. 5. nu. 4. ★

Filius melioratus, qui accepit meliorationem secundum bona presentia, cum pacto quod amplius petere non possit, excluditur, etiam si patris facultates creuerint. ibi nu. 5

Filij, vel descendentes primo vocari, etiam si eorū facta mentio non sit, excludunt substitutum. l. 11. gl. 6. nu. 6. ★

Filio, si sint in tertio substituti fratres eius, non potest extendi vocatio, nisi ad fratres, qui sint descendentes ab ipso meliorante. l. 11. gl. 8. nu. 28. ★

Filius vnicus non potest meliorari, nec tertium tunc gravamina recipit. l. 11. gl. 10. nu. 1. ★

Filius, vel nepos posthumus stante altero filio vnico, potest meliorari ipse vel filius. ibi. nu. 5.

Filius rite & recte exheredatus capax est meliorationis tertij. ibi nu. 10

Filij naturalibus stantibus, bona recipiunt quacunque gravamina. l. 11. gl. 12. nu. 2. ★

Filij naturalibus institutis, exheranei substitui non possunt in præiudicium ascendentium testatoris, nisi in tertio. ibi nu. 3. ★

Filia, quæ renuntiavit, licet non possit succedere, poterit tamen

INDEX

- men si sit instituta. l. 3. gl. 7. nu. 13. ★
- Filia non potest ratione dotis meliorari, nec quidquam ultra legitimam recipere. l. 6. gl. 1. nu. 3. ★
- Filij non possunt gravari in impensa funeris, quando quintum est alteri datum. l. 13. gl. 3. nu. 17. ★ (nu. 39)
- Filius non videtur consentire lationi illegitima, nisi expresse. ibi
- Filia, quae causa dotis non potest meliorari, an possit pacto patrem astringere, ne alium quemquam melioret, vel sic ipsa maiorem partem reportet. quod sic. l. 6. gl. 1. nu. 4. & s. ★
- Filia non dicitur meliorata, quae aequaliter succedit cum fratribus, nullo eorum meliorato ex pacto. ibi. nu. 6
- Frater non praesumitur donare fratri rem magni valoris. l. 3. gl. 4. n. 83. ★
- Frater uterinus, vel consanguineus potest praeferrí utrinque coniuncto in substitutione exemplari. l. 11. gl. 8. nu. 2. ★
- Frater ex uno latere coniunctus potest vocari in substitutionibus tertij, excluso utrinque coniuncto. ibi. nu. 3
- Fratribus institutis, vel vocatis an censeantur. vocati utrinque tantum coniuncti. ibi. nu. 4
- Fratres utrinque coniuncti excludunt uterinos & consanguineos ab intestato. ibi. nu. 5
- Fratri appellatio ex congrua significatione, comprehendit etiam uterinos & consanguineos. ibi. nu. 6 (rimis ibi. nu. 7)
- Fratribus legatum relictum debetur omnibus, etiam consanguineis & uter
- Fratres vocati ad successionem pupilli ex pupillari substitutione contenti in recipro. a. simul admittuntur omnes
- etiam

INDEX

- etiam uterini & consanguinei. ibi nu. 22
- Fratribus omnibus vocatis, nemo cēsetur exclusus. ibi nu. 26
- Frater maior uterinus, an praeferatur minori uterinq; coniun-
cto in substitutionibus tertij. ibi. nu. 29
- Fructus an reuocentur cum donatione, quae ex reservatione
reuocatur. l. 1. gl. 12. nu. 2. ★
- Fructus an restituantur cum donatione conditionali, quae ex
conditione reuocatur. ibi nu. 3
- Fructus non acquiruntur ex titulo reuocabili. ibi nu. 4
- Fructus reuocantur, resoluta venditione ex pacto adiectionis.
vel legis commissoriae. ibi nu. 5. & 8
- Fructus reuocantur cum re donata causa mortis. ibi nu. 6
- Fructus non reuocantur cum re donata inter vivos, quae ex ali-
qua causa reuocatur. ibi nu. 7
- Fructus non reuocantur, reuocata donatione propter super-
uenientes filios. ibi nu. 10
- Fructus reuocantur cum donatione à die commissae ingratu-
tudinis. ibi. nu. 11
- Fructus non reuocantur cum donatione, quae ex defectu insi-
gnationis reuocatur in excessu. ibi. nu. 12
- Fructus non reuocantur cum donatione inofficiosa, quae reuo-
catur in excessu. ibi. nu. 13
- Fructus an reuocentur cum dote inofficiosa, quae cōtinet me-
liorationem. ibi. nu. 14
- Fructus reuocantur cum donatione tradita filio de iure com-
muni. ibi nu. 16

INDEX

- Fructus reuocantur cum legato in uita tradito. ibi nu. 17.*
Fructus industriales non reuocantur, reuocata donatione inter coniuges. ibi nu. 18.
Fructus lucratur coniux donatarius, etiam citra bonam fidē. ibi nu. 19.
Fructus naturales reuocantur cum donatione inter coniuges. ibi nu. 20.
Fructus, quos lucretur bona fidei possessor. ibi nu. 21.
Fructus, etiam naturales non reuocantur cum re donata. ibi nu. 22.
Fructus percepti à vero domino, qui rem tenetur restituere, ad se pertinent, & insuper recuperat melioramenta, nec tenetur cum fructibus compensare. ibi nu. 23.
*Fructus debentur à tempore moræ in legato quota bonorum. l. 4. gl. 6. nu. i. **
Fructus debentur à tempore mortis in legato rei certa. ibi nu. 4.
Fructus debentur à tempore mortis cum re assignata pro melioratione. ibi nu. 5.
Fructus debentur prorata à tempore mortis cum re assignata pro melioratione. ibi nu. 6.
Fructus debentur, quando constat solutionē in vna re faciendam, licet sit incertum, quota ipsius rei pars legato cadet. ibi nu. 9.
Fructus à quo tempore debeantur, quando melioratio est facta in contractu. ibi nu. 10.
Fructus debentur à die donationis morte confirmatæ per re-

INDEX.

- retroactionem. ibi. nu. 11.*
Fructus debetur à lite contestata in donatione ex causa onerosa, quæ non fuit tradita. ibi nu. 13.
Fructus debentur à tempore mortis in re assignata pro melioratione non tradita. ibi nu. 14.
Fructus veniunt à die contractus in donatione rei certa tradita. ibi nu. 15.
Fructus debentur à tempore moræ ex donatione quota sine assignatione rei nec traditione. ibi nu. 16.
Fructus debentur à tempore moræ ex donatione quota cum traditione constituti, vel alias ibi nu. 17.
Fructus pendentes sunt pars rei. ibi nu. 19.
Fructus à quo die veniant in melioratione testamento relicta. ibi nu. 20.
Fraus præsumitur in eo, qui sciens bona non sufficere creditoribus, alienat. l. 13. gl. 3. nu. 25.
Funeris impensa & legata gratuita ex quinto deducuntur. l. 13. gl. 1. nu. 1. ★
Funeraria actio solum comprehendit sumptus, sine quibus funus duci non potest. ibi nu. 2.
Funeris sumptus, qui. ibi. nu. 3.
Funeris sumptus ari alieno equiparantur. ibi nu. 6.
Funeris impensa lege regia taxata est in his quæ attinent ad pompam. ibi. nu. 12.
Funeris sumptus necessarij sunt præstadi ab hærede, vel legatario quinti, quando testator nihil præcepit. ibi. nu. 13.
Grauamen

Grauaamen apponendum est in contractu donationis. l. 1. gl. 1. nu. 2. ★

Grauaamina imposita tertio reijciuntur; si tempore mortis filius reperiatur vnicus. l. 11. gl. 10. nu. 6. ★

Idem est si melioratio esset facta in contractu irrenocabili. ibi nu. 7

Grauaamina imposita filio vnico in tertio conseruatur natis alijs. ibi. nu. 8

Grauaamina possunt apponi filio vnico heredi in tertio, stante altero rite exheredato. ibi. nu. 9.

Grauaamina apposita consensu filij, etiam in legitima, valent ibi num. 11. ★

Grauaamina nō possunt apponi in tertio filio vnico legitimo, in fauorem naturalis. l. 11. gl. 11. nu. 1. ★

Heres reddimr partem, vel prestat estimationē, quādo testator voluit disponere de integrare communi. l. 3. gl. 4. num. 7. ★

Heres soluens creditoribus emergentibus recuperat prout a legatarijs quoc. l. 5. gl. 6. nu. 1. Gl. 7. nu. 8. ★

Heredes conuenti a creditoribus emergentibus possunt excipere, vt conueniatur melioratus pro rata ibi nu. 4.

Heredes cōpelluntur expendere in funere, causa vitanda dilationis, recuperati a donatario quinti. l. 13. gl. 3. nu. 35. ★

Heres necessarius, cui debetur legitima, videtur semper expendere animo reperendi, seu imputandi in quintū ibi.

num. 37.

INDEX

Heredes necessarij intestati solum tenentur ad impensam necessariam funeris, nec compelluntur integrum quintum expendere. l. 13. gl. 4. nu. 2. ★

Heredibus necessarijs fauorabilius est quod commissarius non utatur commissione, quia ipsi non tenentur, eo casu, integrum quintum expendere. ibi nu. 6

Heredibus collateralibus fauorabilius est, ut commissarius exequatur, quia poterit eos grauare minus quinto. eo autem non exequente, ipsi tenentur expendere totum quintum pro anima. ibi nu. 7.

Heres non potest diuidere delatam sibi hereditatem, & acceptare pro parte. l. 5. gl. 1. nu. 2. ★

Hereditas an possit acceptari repudiata melioratione. l. 5. gl. 3. nu. 3. ★

Hereditas non potest repudiari, acceptata legitima. ibi nu. 4

Homagium non firmat donationem reuocabilem, nisi sit mixtum iuramento. l. 1. gl. 11. nu. 2. ★

I*llegitimi filij in successione matris grauantur in tertio seruato ordine legis. 11. ibi gl. 2. nu. 1. ★*

Illegitimus filius an sit vocandus praecise in substitutionibus tertij, post legitimos, exclusis ascendentibus, quod non. l. 11. gl. 11. nu. 2. ★

Illegitimi non admittuntur in substitutionibus tertij, extantibus descendentibus meliorantis. ibi nu. 4.

Impensa funeris, & prætia seruorum manumissorum minuant

I N D E X.

- nuunt quotam bonorum. l. 5. gl. 9. nu. 4. ★*
Impensa funeris, est onus peculiare heredis, seu successo-
ris universalis. ibi nu. 5
Impensa funeris & legata gratuita ex quinto deducuntur.
l. 13. gl. 1. nu. 1. ★
Impensa funeris ultra iustam rationem non potest erogari,
nec valet preceptum testatoris. ibi nu. 11 ★
Impensa funeris praefertur, quando quintum non sufficit ei,
& legatis. l. 13. gl. 2. nu. 1. ★
Impensa funeris non excedit quintum in prauidicium des-
cendentium. l. 13. gl. 3. nu. 1. ★
Impensa funeris non excedit tertium in prauidicium ascen-
dentium. ibi nu. 2
Impensa funeris libera est quoad heredes extraneos. ibi nu.
3. & gl. 4. nu. 1 ★
Impensa funeris pro deductione falcidiae inter as alienū de-
ducitur. ibi nu. 4 ★
Impensa funeris voluntaria defalcatur. ibi nu. 5
Impensa funeris, an sit deducenda ex quinto in vita irrenuo-
cabiliter donato. ibi nu. 7. quod sic. nu. 9
Impensa tantum necessaria funeris potest praecipere expēdi, quā
do quintum est in vita irrenocabiliter donatum. ibi nu. 8
Impensa funeris, qua ratione creditoribus praefertur. ibi
nu. 15
Impensa funeris praefertur creditoribus sub pignore, & hypo-
theca, etiam expressa. ibi nu. 21

I N D E X

- Impensa funeris non extrahitur inter ad alienū pro merien-
da legitima, & donatione quini. ibi. nu. 26.
- Impensa funeris qualiter extrahatur, quando quintum est
irrenocabiliter donatum. ibi nu. 27.
- Inaqualitas inter fratres odiosa est. l. 1. gl. 1. nu. 4.
- Instrumenti traditione fit irrenocabilis donatio. l. 1. gl. 9.
nu. 1. ★
- Instrumenti veteris, vel etiam novi traditione transfertur pos-
sessio. l. 1. gl. 9. nu. 2. ★
- Instrumento in dubio standum est, nisi probetur simulatio.
l. 3. gl. 4. nu. 27. ★
- Instrumento, quo continetur uxorem emisse, standū est, nisi
maritus probet duo. ibi. nu. 28.
- Insinuatio requirit rebellionem, licet donatio nō. l. 1. gl. 9. nu.
7. & l. 6. gl. 7. nu. 5. ★
- Insinuatio requiritur in donatione, ve donator possit interim
pœnitere. l. 1. gl. 11. nu. 10. ★
- Insinuatio nō potest renunciari. ibi nu. 12.
- Insinuatio necessaria est in promissione de donando. l. 6. gl.
11. nu. 6. ★
- Insinuatio non requiritur in donationibus ob causam. l. 7. gl.
4. nu. 23. ★
- Insinuatio requiritur in donatione simplici inter patrem &
filium. ibi nu. 24.
- Insinuatio requiritur in donatione propter nuptias. l. 9. gl. 4.
nu. 8. & ex eo defectu an sit nulla in totum, an in ex-
cessu.

12. *Journal of the American Medical Association*, 277, 1996, 1031-1035.

cessu. ibi. nu. 2. ★. q. h. g. l. i. m. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

*Insuperatio requiritur in donatione facta filio vi in matrimo-
nium eat. ibi nu. 10.*

*In dubio non videtur quis velle se arctare, nisi quatenus im-
portat ad actum, qui geritur. l. i. gl. ii. nu. 42. ★*

Inducta ad unum finem, non operantur contrarium. l. 1. gl.
 ★ 13. nu. 8. ★

*En Falcidia ſolu compuntur ea, qua capiuntur iure heredi-
tario, vel qua ea lege data ſunt. l. gl. 2. io. n. 15. & 17. **

In legitimā solū cōputātur ea, quæ ea lege data sunt. ibinu. 16

Inofficiositas doris duobus temporibus consideratur. l. 6. gl. 1. nu. 10. & l. 7. gl. 2. nu. 6. & utroq; tempore inofficiosa

renouatur in excessu. ibi nu. 7. & 10. sed non constance
matrimonio, de iure communi. ibi nu. 8. hodie sic. nu. 7

Inofficiositas dotis & donationis qualiter, & quibus tempo-
ribus consideretur. l. 10. gl. 2. nu. 4. ★

*Inestatus decedit testator, licet contenta in testamento ser-
uentur ex authentica. ex causa: & ex. l. 1. tit. 4. lib. 5. l.*

8. gl. 4. na. 7. ★. *Institutus in maiori parte quam sic legitima, an possit gra-*

uari in excessu. l. 11. gl. 3. nu. 2. ★
Interpretatio, qua minus latet est in dubio amplectenda. l. 11

gl. 8. nu. 24. ★
Irrenocabilitas donationis causatur ex possessione tradita

procuratori. l. 1. gl. 8. nu. 25. ★ (mēti, an
Irrenocabilitas donationis, an causetur ex traditione instru-

INDEX

- authoritate tabellionis. l. 1. gl. 9. nu. 3. ★*
Irnerius, qui transulit authenticas, non habuit authorita-
tem legis condenda. l. 9. gl. 2. nu. 14. ★
Is, qui non admittitur ad partem, an & quando faciat par-
tem. l. 2. gl. 4. nu. 3. ★
Iuramentum cum pacto de non reuocando facit irrevocabi-
lem donationem inter patrem & filium. l. 1. gl. 11. nu. 1. ★
Iuramentum facit valere actum meliori modo, quo potest.
ibi. nu. 48
Iuramento firmatur donatio omnium bonorum. ibi. nu. 49.
Iuramentum adiectum dispositioni sua natura reuocabili,
solum addit vinculum periurij. ibi nu. 51.
Iuramento fit irrenocabilis donatio causa mortis facta coniu-
gi vel filio, cum pacto de non reuocando. ibi nu. 54
Iuramento firmatur donatio inter patrem & filium, & con-
iuges. ibi nu. 55
Iuramentum non supplet duos defectus. ibi nu. 56
Iuramento excluditur filius a quarella, qui legitimam rece-
pit secundum bona presentia. l. 7 gl. 5. nu. 3. ★
Ius reuocandi donationem ex ingratitudine vel reservatio-
ne non transit ad heredes. l. 1. gl. 12. nu. 28. ★
Ius reuocandi donationem competens donatori nō transit in
fiscū vel creditores, nisi fieret in fraude. ibi nu. 29. & 30
Ius accrescendi an habeat locum inter plures melioratos. l.
2. gl. 4. nu. 2. ★
Ius patronatus non competit heredi ex libertate directa. l. 5.
gl. 7.

INDEX

gl. 7. nu. 6. ★

Ius patronatus relictum non recipit grauamen. ibi. nu. 7

Im tertio quaesitum ex pacto de meliorando, ipso inuito non reuocatur. l. 6. gl. 10. nu. 3. ★

Ius publicum priuatorum pactionibus non derogatur. l. 13. gl. 3. nu. 13. ★

Legitima quantitas à legis taxatione pender, & augeri & minui potest. l. 1. gl. 1. nu. 8. ★

Legitima aucta est cum iure meliorandi, fauore tam parentum, quam filiorum. ibi nu. 2

Legitima, verum debeat statim filio, facta professione per patrem monachum. l. 1. gl. 6. nu. 3. ★

Legitima patris non restantis non debetur ante mortem naturalem, etiamsi profiteatur. ibi nu. 6

Legitima debetur filio facta professione per patrem restantē. ibi nu. 8.

Legitima non est praecisse soluenda in singulis corporibus, quando testator aliter disposuit. l. 3. gl. 1. nu. 3. ★

Legitima nunquam soluitur in pecunia. l. 4. gl. 9. nu. 3. ★

Legitima non potest acceptari, repudiata haereditate. l. 5. gl. 3. nu. 4. nisi esset relictā titulo particulari. ibi nu. 5.

Legitima regulatur secundū tēpus mortis. l. 7. gl. 2. nu. 3. ★

Legitima non debetur viuo patri. l. 7. gl. 4. nu. 14. ★

Legitima parentum equalis est, excepto tertio. l. 10. gl. 3. nu. 11. ★

Legitima filiorum ultra quintum: & legitima parentum ultra

INDEX

- ultra tertium, grauari possunt in quarta coniugis. l. 13. gl.
 3. nu. 34. ★
- Legitimati non extantibus legitimis, grauantur in tertio ser-
 uato ordine legis. l. 11. gl. 2. nu. 2.
- Legitimati, vocati sunt in substitutionibus tertij, statim post
 legitimos. l. 11. gl. 9. ★
- Legatum an fiat irrenocabile per traditionem in vita factam
 l. 1. gl. 8. nu. 28. ★
- Legatum ex pacto de non renuocando non immutat naturā,
 nec fit irrenocabile. l. 1. gl. 11. nu. 38. ★
- Legatum à donatione plurimum distat. ibi nu. 39.
- Legatum ex pacto de non renuocando iurato, an transeat in
 donationem inter vivos, quod non. ibi nu. 43.
- Legatum, in vita traditum renouatur cum fructibus. l. 1. gl.
 12. nu. 17. ★
- Legatū quota bonorū qualiter sit soluendū. l. 4. gl. 5. nu. 1. ★
- Legatum quota bonorum potest solui in pecunia, vel in rerū
 corporibus, vel in vno, vel duobus corporibus, quando bo-
 na commode diuidi non possunt. l. 4. gl. 9. nu. 2. ★
- Legatum non potest acceptari pro parte. l. 5. gl. 1. nu. 3. ★
- Legata debentur hereditate non addita iure regio, quia cen-
 sentur repetita ab intestato. ibi nu. 5.
- Legatum repetitum ab intestato à seipso relictum valet. ibi
 nu. 6. ★
- Legatum rei certa nunquam minuitur are alieno, si vires
 hereditariae utrinque patiuntur. l. 5. gl. 8. nu. 2. ★
- Legatum

INDEX.

Legatum quota bonorum, & quota hereditatis eodem iure
censetur iure regio. l. 5. gl. 9. nu. 1. secus de iure cōmuni.

ibi. nu. 2. ★

Legatum quota bonorum minuitur per funeris impensam
& prætia seruorum manumissorum. ibi. nu. 4.

Legata non cōseruātur, rupto testamento ex causa præteri-
tionis ignoranter facta. l. 8. gl. 3. nu. 1. ★

Legata relicta à filio non rumpuntur, rupto testamento ex
causa præteritionis ignoranter facta. ibi. nu. 3.

Legata non rumpuntur, rupto testamento ex præteritione filij,
de quo testator cogitauit. ibi. nu. 5.

Legatū relictu cōiungi, cū eodē amplius non petat, nō excludit
eā à quantā cōputato legato. l. 9. gl. 2. nu. 12. ★

Legatū particulare relictu filio, est melioratio, & cōsumit pro
sua parte tertium & quintum. l. 10. gl. 1. nu. 3. ★

Legatum non imputatur in legitimam. ibi. nu. 4.

Legatum particulare non reuocatur per se quens generale ter-
tij & quinti. ibi. nu. 5.

Legatum particulare an minuat tertium, vel quintum re-
lictum distinctis. ibi. nu. 6.

Legata gratuita deducuntur ex quinto. ibi. nu. 8.

Legatum generale posterius relictum sub nomine residui, nō
reuocat legatum particulare præcedens consumens totū
tertium & quintum. l. 10. gl. 2. nu. 6. ★

Legatum relictum fratribus debetur omnibus, etiam uteri-
nis & consanguineis. l. 11. gl. 8. nu. 7. ★

Legatum

INDEX

- Legatum eiusdem quantitatis multiplicat quantitates. l.
12. nu. 8. ★
- Legatum certa speciei, vel quātitatis, derogat legato quinti
per viam quota. ibi nu. 10
- Legata gratuita, & impensa funeris deducuntur ex quinto.
l. 13. gl. 1. nu. 1. ★
- Legatum quinti semper intelligitur de residuo. l. 13. gl. 1.
nu. 8. ★
- Legata etiam pia defalcantur pro rata, quando quintum nō
sufficit. l. 13. gl. 2. nu. 2. ★
- Legatarius quota refundit pro rata heredi soluenti credito-
ribus. l. 5. gl. 6. nu. 1. ★
- Legatarius quinti extraneus non cōuenitur a creditoribus.
l. 5. gl. 7. nu. 7. ★
- Legatarij plures extranei in quinto erunt re coniuncti. l. 12.
nu. 7. ★
- Legatarij plures, vel donatarij reuocabiles, re vel quantita-
tis certa, minuuntur pro rata intra quintum. ibi. nu. ii
- Legatarius quinti tenetur soluere ex quinto sibi legato sum-
ptus funeris, & legata gratuita. l. 13. gl. 1. nu. 7. ★
- Licentia apprehendendi possessionem executā, sufficit ad fa-
ciendam donationem filij irrevocabilem: ante executio-
nem tamen non impeditur reuocatio. l. 1. gl. 8. nu. 14. ★
- Licentia mariti non praeiudicat sibi, sed solum tollit impedi-
mentum legale uxoris. l. 2. gl. 1. nu. 7. ★
- Licentia mariti an sit necessaria in donatione reuocabili. ibi

INDEX

- nu. 8. in reuocatione tamen, non est necessaria. nu. 9.
Licentia matiti non requiritur in contractu vxoris vtili. l. 3.
gl. 4. nu. 19. ★
Libri empti nomine filij & sibi traditi censentur donati, si
numerus liberorum, & quantitas praty patiantur. l. 3.
gl. 4. nu. 79. ★
Linea vltimi possessoris semper attenditur ad inquirendum
proximiorum. l. 11. gl. 13. nu. 2. ★
Lucra acquisita constante matrimonio, possunt alienari per
maritum, cessante fraude. l. 3. gl. 4. nu. 3. ★
Lucra acquisita constante matrimonio per maritum non ac-
quiruntur ipso iure pro dimidia vxori. ibi nu. 5
Lucra ex contractu vel donatione alienata per maritum nō
reuocantur per vxorem, si ei remanet tantundem de com-
muni. ibi nu. 8.
Lucra quasita per virumque coniugem vtrique acquiruntur
ibi nu. 15.
Lucrata constante matrimonio non diuiduntur Corduba:
ibi nu. 16
Leges regia maioratum habent locum in tertio & quinto
vinculato. l. 11. gl. 5. nu. 2. ★
Leges regie meliorationis ius restringunt, vt legitima am-
plicetur. l. 13. gl. 3. nu. 28. ★
Leges, quæ explicantur iuris communis & regij.
L. clauibus. ff. de contrah. emptione. l. 1. gl. 9. nu. 9. ★
L. Procula. ff. de probatio. l. 3. gl. 4. nu. 53. ★

L. Si

INDEX

- L. Si seruus cōmunis.* ff. de don. inter virū. l. 3. gl. 4. nu. 54. ★
L. Prædia. §. libero. de fundo instructo. l. 1. glo. 7. nu. 7. & 8. ★
L. Lucius Titius testamento. delegatis. 2. l. 1. gl. 8. nu. 29. ★
L. Uxori. §. fin. de lega. 3. l. 3. gl. 4. nu. 63. ★
L. Si quis seruum. §. fin. cum lege sequenti. delegat. 2. l. 5. gl. 9. nu. 3. ★
L. Cum quo de peculio. §. fin. ad legem falci. l. 10. gl. 2. nu. 14. ★ (8. nu. 20)
L. Cū auus. ff. de cond. & demōst. l. 11. gl. 6. nu. 7. & 8. & gl. 8. & gl.
L. Ubi uia donatur. ff. de dona. causa mortis. l. 1. gl. 11. nu. 4. & 12. ★
L. Quoties. C. de dona. quæ sub modo. l. 1. gl. 8. nu. 23. & 24. ★
L. Donatarum. C. de acqui. possess. l. 1. gl. 8. nu. 26. ★
L. Si uquam. C. de renoc. donat. l. 1. gl. 13. nu. 14. & 15. ★
L. 1. & 2. C. si quis alteri, vel sibi. l. 3. gl. 4. nu. 57. & nu. 67. ★
L. & si de tua. C. si quis alteri vel sibi. l. 3. gl. 4. nu. 58. ★
L. Multum interest. C. si quis alteri. vel sibi. l. 3. gl. 4. nu. 59. ★
L. Filia cuius. C. fami. hercis. l. 3. gl. 4. nu. 68. ★
L. Si filij tui. C. de dona. inter virum. l. 3. gl. 4. nu. 74. ★
L. 1. C. si cer. petatur. l. 5. gl. 7. nu. 4. ★
L. si quis argentum. §. sed si quis. C. de donatio. l. 7. gl. 4. nu. 19. ★
L. Sācimus. §. si quis autē. C. de donatio. l. 7. gl. 4. nu. 25. ★
L. Fin.

INDEX

- L. Fin. C. de dote cauta. l. 9. gl. 4. nu. 26. & 29. ★*
L. 4. tit. 9. lib. 5. l. 3. gl. 4. nu. 9. ★
L. 5. tit. 5. lib. 5. l. 5. gl. 8. nu. 3. ★
L. 1. tit. 2. lib. 5. l. 6. gl. 1. nu. 12. ★
L. 8. tit. 4. par. 5. l. 7. gl. 4. nu. 20. ★
L. 3. tit. 8. lib. 5. l. 9. gl. 5. nu. 2.
L. 7. & l. 9. & l. 10. l. 10. gl. 7. nu. 11.
L. 21. tit. 4. part. 6. l. 11. gl. 3. nu. 3. & gl. 12. nu. 5
L. 13. ibi. gl. 1. nu. 4.

Maioratus factus filio unico non reuocatur natiuitate alterius, quoad tertium & quintū. l. 1. gl. 13. nu. 21.

Maioratus potest fieri ex tertio & quinto. l. 11. gl. 5. nu. 1. & est firmior, cum fiat secundū ius. ibi. nu. 3.

Matrimonio cessante, cui⁹ causa est facta melioratio, etiam sine culpa filij, potest reuocari melioratio. l. 1. gl. 10. nu. 2. eo tamen soluto, non reuocatur. ibi. nu. 3. & matrimonij eo casu non requirit uelationes. ibi. nu. 5. ★

Matrimonij causa est onerosa quando est contrahendum cū certa, secus si cum incerta. l. 6. gl. 8. nu. 1.

Matrimonium iam contractum non dicitur causa onerosa ad validandam promissionem meliorandi. ibi. nu. 2.

Matrimonij nullitas nō annullat pmissionē meliorādi p matrimonio cōtrahēdo si postea valide cōtrahatur. ibi. nu. 3.

Maritus alienat lucrata constante matrimonio, sed cessante fraude. l. 3. gl. 4. nu. 3. ★

Maritus disponens de re lucrata constante matrimonio an intelligatur

INDEX.

- intelligatur tantum disponere de dimidia. ibi. nu. 4.
- Maritus debet refarcire vxori, qua male consumpsit ex lucris. ibi nu. 13
- Maritus quando emit suo nomine, & adiecit nomen vxoris in instrumento, & vxori tradita est possessio, vxori acquiritur, & an sufficiat possessione ei tradi per actum fictum. ibi. nu. 34.
- Maritus emens pro vxore, vel dans pecuniam vt ipsa emat, vel soluens veditori pro ea, an videatur velle donare vxori. ibi nu. 41. cum sequentibus.
- Maritus emens pro vxore animo donandi, & sibi tradens, videtur donare rem, & non pretium. ibi. nu. 76
- Maritus emens pro se & vxore ad censum, non videtur donare. ibi. nu. 87
- Maritus non potest alienare rem emptam pro vxore. ibi nu. 89
- Maritus emens pro vxore animo donandi, si postea melioret filium, censetur reuocata donatio vxoris, & qualiter. ibi nu. 90
- Mater tenetur vocare filios illegitimos in substitutionibus tertij, post filios legitimos, priusquam ascendentes. l. 11. gl. 11. nu. 3. ★
- Melioratio est reuocabilis, nisi interueniat traditio rerum, vel instrumenti, vel causa onerosa cum tertio, vel reservatio reuocandi, vel casus, quibus alias perfecta donatio reuocatur. l. 1. gl. 1. nu. 1. ★ (¶ 10. ★
- Melioratio an sit fauorabilis vel odiosa. l. 1. gl. 1. nu. 3. & 7
- Meliora-

INDEX

Melioratio fit irrenocabilis per traditionem. l. 1. gl. 8. nu. 1. etiam per actum fictum. ibi nu. 4. etiam facta procuratori. ibi. nu. 25.

Melioratio testamento relicta an fiat ex traditione irrenocabilis. l. 1. gl. 8. nu. 27. ★

Melioratio fit irrenocabilis per traditionem scripturae. l. 1. gl. 9. nu. 1. vel testamenti ibi. nu. 11.

Melioratio ex causa onerosa cum tertio est irrenocabilis. l. 1. gl. 10. nu. 1. cessante autem matrimonio potest reuocari. ibi. nu. 2. eo autem contracto, & postea soluto, non. ibi. nu. 3.

Melioratio facta cum grauaminibus restitutionis non reuocatur facto donatarij in damnū vocatorū. l. 1. gl. 13. nu. 3. ★

Melioratio tertij & quinti facta filio vnico non reuocatur, nato alio. ibi nu. 7. & 11. & 17

Melioratio donatio est. ibi. nu. 10. & 19

Melioratio facta vnico habet aliquos effectus. ibi nu. 16

Melioratio à patre & matre fieri potest. l. 2. gl. 1. nu. 2. ★

Melioratio facta per mulierē ex dote, nō praiudicat marito in administratione & usufructu. ibi. nu. 6

Melioratio non potest fieri per viduam secundo nubentem, ex bonis quae habuit à primo marito. ibi nu. 11. neque ex quarta, etiam si non nubat secundo. ibi. nu. 13.

Melioratio potest fieri per damnatum ad mortē. ibi. nu. 14.

Melioratio facta simul ab utroq; parente irrenocabiliter à nemo ipsorum reuocatur. l. 2. gl. 2. nu. 1. si autem reuo-

Da cabi-

INDEX.

- caliliter à quocunq; renocatur pro sua parte. ibi nu. 2. ★*
Meliorari possunt plures. l. 2. gl. 4. nu. 1. & l. 3. gl. 5. ★
Melioratio facta ingrato habet vim remissionis ingratitudinis. ibi nu. 5
Meliorationis capax est quicunq; descendens. l. gl. 5. ★
Melioratio non est propriè legitima respectu cuiuslibet filij. l. 2. gl. 6. ★ (l. 2. gl. 7. ★
Melioratio solū datur inter eos, quibus cōperit ius succedēdi.
Melioratio potest assignari in re certa. l. 3. gl. 1. nu. 1. nec ea assignatio immutat substantiam. ibi gl. 2. nu. 1. ★
Melioratio non potest fieri per patrem ex bonis lucratis constante matrimonio. l. 3. gl. 4. nu. 1. ★
Melioratio in corporibus hereditarijs præstanda est, si commode diuidi possunt. l. 4. gl. 1. nu. 1. ★ (3. nu. 1. ★
Melioratio quādoq; ponitur positiuè, & sonat legatū. l. 4. gl.
Melioratio acceptari potest repudiata hereditate, deductis inde debitis. l. 5. gl. 1. nu. 1. ★
Melioratio relicta titulo particulari filio vnico heredi instituto acceptari potest, repudiata hereditate. ibi. nu. 4.
Melioratio relicta vnico legatum sonat. ibi. nu. 7
Melioratione repudiata an possit acceptari hereditas. l. 5. gl. 3. nu. 3. ★
Meliorandi facultas in patre libera est, & ab eo potest renūtiari. l. 6. gl. 1. nu. 7. ★
Melioratio non præiudicat doti cōgruè præcedenti. ibi. nu. 11
Melioratio seu maioris habetur profacta cum qualitatibus
pro-

INDEX

- promissis, vel consuetis, quando qui promissit facere, nō fecit. l. 6. gl. 12.
- Melioratio regulanda est secundum valorem bonorum tempore mortis. l. 7. gl. 1. nu. 1. ★ (leat. ibi n. 2)
- Melioratio facta in testamēto imperfecto inter liberos an va-
- Melioratio irrevocabilis potest decrescere per diminutionē bonorum. l. 7. gl. 4. nu. 1
- Melioratio irrevocabilis cum assignatione rei traditae, potest decrescere, si bona alienentur, citra fraudē, & res assignata excedat tertium & quintum, secundū tempus mortis. ibi. n. 2
- melioratio licet sit reducenda ad tempus mortis non est conditionalis. ibi nu. 8.
- melioratio conservatur rupto testamēto ex causa praeeritionis, vel exheredationis. l. 8. gl. 1. nu. 1. & quid si relinquatur titulo institutionis. ibi. gl. 2. nu. 3. ★
- melioratio non rumpitur, rupto testamento ex causa praeeritionis ignoranter factae. l. 8. gl. 3. nu. 2. ★
- melioratio relicta filio unico titulo particulari an rumpatur, rupto testamento propter filium postea natum, qui sit praeritus. quod non. ibi. nu. 4.
- melioratio relicta rumpenti non conservatur. ibi. nu. 6.
- melioratio non extrahitur à dote vel donatione ad collationē adducta. l. 9. gl. 1. nu. 1. ★
- melioratio tertij & quinti irrevocabilis praecedens, non minuitur per dotem sequentem. ibi. nu. 2
- melioratio tertij praecedens, minuit quintum postea

INDEX

- relictum. l. 9. gl. 2. nu. 3. ★
- Melioratio tertij & quinti an deducatur ex quarta debita uxori pauperi. ibi. nu. 4
- Melioratio tertij & quinti facta filio prioris matrimonij minuitur per quartā debitā ex secundo. ibi. nu. 11
- Melioratio tertij & quinti solū deducitur ex bonis, qua reperiuntur apud testatorem tēpore mortis. l. 9. gl. 3. nu. 4. ★
- melioratio non deducitur ex donationib⁹ precedentibus, nō solum datis, sed etiam promissis. l. 10. gl. 7. nu. 6. ★
- melioratio irrevocabilis & libera facta pupillo, admittit postea pupillare substitutionē liberā, non servata ordine legis undecima. l. 11. gl. 6. nu. 4. ★
- melioratio potest diuidi inter duos, re & tēpore. l. 11. gl. 17. n. 1
- melioratio potest diuidi in tempore inter personas, inter quas posset diuidi in re. ibi nu. 3
- melioratus, qui repudiavit hereditatem, potest cōueniri pro rata à creditoribus. l. 5. gl. 6. nu. 2. & creditores tenentur facere, & heredi conuento dabitur exceptio. ibi num. 4. etiam si sit melioratus in re certa. l. 5. gl. 8. nu. 1. ★
- melioratus acceptans hereditatem non potest conueniri, nisi proportionē hereditaria. l. 5. gl. 7. nu. 2. ★
- melioramenta recuperantur à domino, qui tenetur rem restituere, nec compensat cum fructibus. l. 1. gl. 12. nu. 23. ★
- melioramenta facta in re maioratus ei cedunt, nec recuperantur. ibi. nu. 25 (gl. 3. nu. 2. ★
- melioramenta rei donata deducuntur pro ea aestimanda. l. 7.

INDEX.

Monachus professus, cui ex lege permittitur testari diuidendo bonā inter filios, vnum poteris meliorare. l. 2. gl. 1. nu.

15. ★

Monachus minor non potest esse commissarius, nec executor testamenti. l. 3. gl. 7. nu. 6. ★

Monacho potest committi electio personarū. ibi nu. 7.

Monacho non sunt interdicta ea, quae sunt facti. ibi nu. 8.

Monachus an patiatur capitis diminutionem. ibi nu. 9.

Mora committitur per litis contestationem in contractibus stricti iuris. l. 4. gl. 6. nu. 18.

Mulier coniugata non potest donare sine licentia mariti. l. 2. gl. 1. nu. 3. ★

Mulier coniugata liberam habet administrationem in paraphernalibus. ibi nu. 5

N*Epos potest meliorari, etiam si filius sit in medio. l. 2. gl. 1. nu. 1. ★*

Nepotes comprehenduntur in pacto simplici de non meliorando filios. l. 6. gl. 3. nu. 1. sed an includantur in capita, vel in stirpes. ibi numero. 4. ★

Nepotes conferunt dotem datam matri, etiam succedentes cum patris. l. 2. gl. 6. nu. 4. ★

Nepotes conferunt dotem sibi datam ab auo. ibi nu. 5

Nepotes, & alij descendentes non sunt extranei, quoad meliorationem tertij. l. 11. gl. 6. nu. 2. ★

Nepos admittitur cum patruo, in fideicommissore relicto familia. l. 11. gl. 8. nu. 11. ★

INDEX

Nepos vnus ex pluribus ex vnicō filio, vel vnicus nepos ex vnicō filio potest meliorari. l. 11. gl. 10. nu. 2. & 3. ★

Nobilis & diues si quando præsumitur donare, summa debet esse modica. l. 3. gl. 4. nu. 82. ★

Obligatio inter patrem & filium non cōfirmatur emancipatione, aduersus Crorum. l. 1. gl. 5. nu. 4. ★

Obligatio patris ad docendum extenditur ad conseruandam dotem. l. 10. gl. 7. nu. 10. ★

Officia publica de consuetudine recepta possunt vendi. l. 9. gl. 5. nu. 3. ★

Onera hæreditaria non grauant prælegatariū, ratione prælegati. l. 5. gl. 7. nu. 3. ★

Onus sepeliendi defunctum de iure communi hæredi incumbere. l. 13. gl. 1. nu. 9. hodie legatario quinti. l. 13. gl. 3. nu. 14. ★

Ordo vocationum legis vndecimæ quoad substitutiones tertij, præcissus est & substantialis. l. 11. gl. 7. nu. 1. ★

Ordo successiuus non datur inter existentes in eodem gradu inuocatione ex testamento. l. 11. gl. 8. nu. 10. ★

Ordo successiuus datus inuocatis per nomen collectiuum intelligendus est per fideicommissum. l. 11. gl. 8. nu. 19. ★

Patris appellatio ad auum extenditur in fauorabilibus. l. 1. gl. 1. nu. 2. ★

Pater an possit esse fideiussor in dote filij. l. 9. gl. 4. nu. 18. ★

Pater compellitur se obligare pro filio ad dotem, quando ipse non dabit donationem propter nuptias. ibi. nu. 19

Pater

INDEX

Pater hodie non cōpellitur dare filio donationem propter nup
tias. ibi nu. 20.

Pater peccat mortaliter dotando vel donando immodice. l. 10
gl. 9. nu. 3.

Pactum de non reuocando an faciat irrenocabilem donationē
inter patrem & filium. l. 1. gl. 11. nu. 3. ★

Pactum de non reuocando appositum in clausula ordinaria
executionis cōtractus, non immutat eius naturā. ibi. nu. 5.

Pactum de non reuocando non immutat naturam cōtractus
ibi. nu. 6. nec suplet defectum traditionis. nu. 7.

Pactum de non reuocando adiectum donationi causa mortis
solum facit presumi inter vivos, eius tamen naturam non
immutat. ibi. nu. 15.

Pactum de non reuocando, nō potest consumere naturā dona
tionis causa mortis, quoad expectandā mortē. ibi. nu. 34.

Pactum de non reuocando, sui natura, omnes modos compre
hendit, quibus donatio potest reuocari. ibi nu. 37.

Pactum simplex de non reuocando adiectū donationi causa
mortis facit donationem esse inter vivos: nec requiritur
adiungere, quod nullo casu reuocetur. ibi. nu. 36.

Pactum de non reuocando non immutat naturam legati. ibi
nu. 38. etiam si sit iuratum. ibi nu. 43. & nu. 50.

Pactum tollens liberam testandi facultatem, quoad haredis
institutionem, reprobatur. l. 1. gl. 11. nu. 46. ★

Pactum, ut se legatum reuocetur, transeat in donationem in
ter vivos, tollatur. ibi nu. 47. & nu. 52. & 53. ★.

INDEX

Pactum nouissimo statum; quando non apparet derogatum ex
precedenti protestatione. l. 3. gl. 4. nu. 31. ★

Pactum dotale inter coniuges de faciendi maioria in filium
primo nasciturum de omnibus bonis cōmunibus non pra-
iudicat alijs filijs, nisi quoad tertium & quintum. l. 2. gl.
2. nu. 5. ★

Pactum meliorandi, vel non meliorandi validum est. l. 6. gl.
1. nu. 1. ★

Pactum non meliorandi non requirit causam onerosam. ibi.
nu. 2.

Pactum causa dotis, ut filius non possit meliorari in praeiudi-
cium filiae, valet favore filiae, non aliorum. ibi. nu. 8.

Pactum limitatum de non meliorando aliquem nominatum
ad alios non extenditur. l. 6. gl. 2. nu. 1. generale vero,
omnes comprehendit. nu. 3. non cum cuius favore fuit
factum. nu. 4. ★

Pactum de non meliorando quemquam favore vnus, non in-
uat alios, quin vnus eorum possit meliorari in damnum
aliorum, excepto pacifcente. ibi nu. 5.

Pactum de non meliorando potest remitti per eum cuius in-
terest. ibi nu. 6.

Pactum simplex de non meliorando quemquam ex filijs, com-
prehendit nepotes. l. 6. gl. 3. nu. 1. sed an in capita, vel
in stirpes. nu. 4. ★

Pactum de non meliorando scripturam requirit pro forma. l.
6. gl. 4. nu. 1. ★

Pactum

INDEX

*Pactum de non meliorando, licet sit contra liberam testandi facultatem, valet. l. 6. gl. 5. nu. 1. **

*Pactum tollens liberam testandi facultatem, non est contra bonos mores. ibi nu. 2. **

*Pactum de non meliorando donatio est confirmans ius, quod poterat reuocari. ibi nu. 3. **

*Pactum de non meliorando ad sui valorem non requirit quod sit factum ex causa onerosa. ibi nu. 5. **

*Pactum de non meliorando non obligat disponentem de quinto pro anima. l. 6. gl. 6. nu. 2. **

*Pactum de meliorando valet, licet sit affirmatiuum succedendi. l. 6. gl. 7. nu. 1. **

*Pactum de meliorando requirit causam onerosam cum tertio, ut valeat. ibi nu. 2. **

*Pactum de meliorando non requirit scripturam. ibi nu. 4. **

*Pactum de meliorando remitti potest. l. 6. gl. 10. nu. 2. **

*Pactum nudum de non meliorando non valet, iure regio sic. l. 6. gl. 11. nu. 4. **

*Pactum, quod in melioratione attendatur tempus praesens et non tempus mortis, an valeat. l. 7. gl. 5. nu. 1. **

*Pactum, quod filius contentus legitima secundum bona praesentia non possit venire contra testamentum non valet. ibi nu. 2. **

*Pactum dotale, ut filius maior nasciturus succedat in omnibus bonis vinculariis, non nocet legitima. l. 11. glo. 10. nu. 12. **

Dd 5 Perinde

INDEX

- Perinde) dictio, licet improprietatem denotet: aliquando tamen omnimodam identitatem significat. l. 1. gl. 11. nu. 14. ★
- Petens ex causa onerosa, praefertur possidenti ex causa lucrativa. l. 13. gl. 3. nu. 24. ★
- Pluralis loquatio non potest verificari in vno. l. 11. gl. 8. num. 27. ★
- Possessio acquiri potest per actum fictum pluribus modis. l. 1. gl. 8. nu. 3. ★
- Possessio acquisita per actum fictum, facit irrenocabile meliorationem. ibi. nu. 4. ★
- Possessio civilis transferetur ex constituto. ibi. nu. 7.
- Possessio, qua acquiritur sine actu corporeo, & nuda detentatio acquiritur per constitutum. ibi. nu. 8.
- Possessio ex qua causatur irrenocabilitas meliorationis ab ipso donante tradenda est. ibi. nu. 13. & ipsi donatario tradenda est. nu. 16. & sufficit tradi procuratori. nu. 25
- Possessio an possit tradi infanti. ibi. nu. 26.
- Possessio transferetur per traditionem instrumenti veteris, vel etiam novi de iure partitarum. l. 1. gl. 9. nu. 2. & non requiritur quod res sint in conspectu. nu. 8. ★
- Possessio ex contractu ficto, non acquiritur per actum fictum, ne concurrant duae fictiones. l. 3. gl. 4. nu. 37. ★
- Possessor bonae fidei, quos fructus lucretur. l. 1. gl. 12. nu. 21. ★
- Possessor potest mutare causam suae possessionis, ex titulo suo pervenienti. l. 3. gl. 4. nu. 38. ★
- Potest, verbum libertatem significat. l. 4. gl. 9. nu. 1. ★

INDEX.

- Procuratori potest tradi possessio ad causandam irreuocabili-
tatem meliorationis. l. 1. gl. 8. nu. 25. **
- Procurator qualiter acquirat dominium, vel possessionem do-
mino. l. 3. gl. 4. nu. 21. **
- Procurator emens nomine domini de propria pecunia perci-
piens fructus, tenetur cum pretio eos compensare. l. 3. gl.
4. nu. 22. secus si nomine proprio. ibi. nu. 23. **
- Procurator non presumitur donare domino. l. 3. gl. 4. nu. 86.*
- Presumptio donationis iureconsultis ex off. est. l. 3. gl. 4.
nu. 48. & 49.*
- Pralegatum quota inter haeredes extraneos in corporibus sol-
uendum est. l. 4. gl. 1. nu. 2. **
- Pralegatum quota bonorum, etiam si bona commode diuidi
possint, potest solui in vno vel duobus corporibus. l. 4. gl. 5. n. 2*
- Pralegatum non deducitur ante as alienum. l. 5. gl. 4. nu. 1.*
- Pralegata conseruantur, rupto testamento ex causa prateri-
tionis, vel ex haredationis. l. 8. gl. 2. nu. 1.*
- Idem in testamento, in quo non est scriptus haeres, vel scriptus
repudiavit, iure regio. ibi nu. 2.*
- Pralegatarius potest acceptare pralegatum, repudiata hare-
ditate. l. 5. gl. 2*
- Pralegatarius quota bonorum, non conuenitur a creditoribus
postea emergentibus, hodie sic. l. 5. gl. 5. nu. 1. & gl. 7. nu. 6*
- Pralegatarius repudians haereditatem, in odium habetur
loco haeredis. l. 5. gl. 7. nu. 1. (cur*
- Pralegatarius repudiās inter haeredes extraneos an conuenia*

INDEX

- a creditoribus. ibi. nu. 5.*
- Probatio sufficit per equipollens, etiam in statutis. l. 6. gl. 4. nu. 2. ★*
- Promissio simplex obligat in conscientia in re iusta, & graui. l. 6. gl. 4. nu. 5. ★*
- Promissio meliorandi intertio & quinto valet ex causa onerosa. l. 6. gl. 7. nu. 3.*
- Promissio meliorandi pro matrimonio contrahendo non annullatur ex nullitate matrimonij, si postea valide contrahatur. l. 6. gl. 8. nu. 3. ★*
- Promissio meliorandi filiam causam dotis nulla est. l. 6. glo. 10. nu. 1. ★*
- Promissio melioradi ex causa onerosa non renouatur, si filius moriatur sine filiis, viuo patre. ibi nu. 6.*
- Promissio de donando pro donatione habetur. l. 6. gl. 11. nu. 1. ★*
- Promittens obligari in decē, idem est, ac si se obligasset, alij contra. ibi nu. 2.*
- Promissio de donando vltra summam insinuationem requirit. ibi. nu. 6.*
- Præteritionis, & exheredationis, vitia exaquare sunt. l. 8. gl. 4. nu. 3. ★*
- Profectitium censetur in dubio datū ab auo paterno in successione patris. l. 9. gl. 6. nu. 8. ★*
- Profectitia solum conferuntur. ibi nu. 9. & qua sint. ibi nu. 10*

INDEX.

Pinceps difficilius concedit facultatem alienandi ea, quae in re communi sunt vinculata. l. 11. gl. 5. & 9. *

Proximior semper attenditur, attenta linea ultimi possessoris l. 11. gl. 13. nu. 2. *

Protestatio simulationis inter partes contrahentes fieri debet, alias non prodest. l. 3. gl. 4. nu. 33. *

Pupillaris substitutio non conservatur, rupto testamento ex praeiunctione, vel ex heredatione. l. 8. gl. 4. nu. 2. *

Pupillaris substitutio requirit additionem ex testamento. ibi. nu. 8

Pupillaris substitutio facta ex heredato exclusa matre, crudelis est. ibi nu. 9. & non potest fieri. nu. 10.

Quantitas legitimæ à legis taxatione pendet, & augeri & minui potest. l. 1. gl. 1. nu. 8. *

Quantitas aequalis legitima data etiam titulo donationis, imputatur in legitimā. l. 10. gl. 2. nu. 10. contra. nu. 13. *

Quarta debita uxori pauperi minuit meliorationem. l. 9. gl. 2. nu. 7. quia est res alienum. nu. 8. & l. 13. gl. 3. nu. 32. *

Quarta debita ex matrimonio sequenti an minuat meliorationem factam filio matrimonio precedentis. ibi. nu. 9. quod sic. nu. 11

Quarta reservatur filiis eiusdem matrimonij aequaliter. l. 9. gl. 2. nu. 12. & 15. & an reservetur filiis prioris matrimonij. ibi. nu. 13. *

Quarta non excluditur per legatum, etiam adiecto, ut amplius petere non possit. nu. 17. & 18

Quarta

INDEX

- Quarta coniugis est quota bonorum. l. 13. gl. 3. nu. 33. **
- Quarta, vel quinta generatio non attenditur in fidei commissio
relieto familia. l. 11. gl. 18. **
- Qua conferuntur seu imputantur, ad legitimam referuntur,
quæ vero non, ea omnia ad tertium & quintum referen-
da sunt. l. 10. gl. 7. nu. 12. **
- Quarella non datur viuo donatore. l. 7. gl. 4. nu. 13. & 16. **
- Quarella qualiter rumpat testamentum. l. 8. gl. 4. nu. 4. &
contra tabulas. nu. 6*
- Quota bonorum regulanda est secundum tempus mortis. l. 7.
gl. 2. nu. 2. **
- Quintum bonorum regulandum est secundum tempus mortis. ibi. nu. 1*
- Quintum extrahitur prius tertio, quando utrunque in eadem
dispositione relictum est. l. 2. gl. 2. nu. 2. & l. 10. gl. 5. nu. 2. **
- Quintum minuitur per tertium prius datum. ibi. nu. 3*
- Quintum omnia grauamina recipit indistincte. l. 11. gl. 3. nu.
1. & gl. 16. **
- Quintum in vita & in morte semel dari potest in præiudiciū
filiorum. l. 12. nu. 1. 2. 3. 12.*
- Quintum si pluries sit relictum inter extraneos statibus filijs.
qua dispositio valet. ibi nu. 5*
- In quinto de quo pater potest disponere imputantur omnia, qua
in vita & in morte sunt alienata extra causam filiorum ti-
tulo lucratiuo. ibi. nu. 12*
- Quintum si non sufficiat impensa & legatis, præfertur impen-
sa. l. 13. gl. 2. nu. 1. **

Quintum

INDEX

Quintum si nō sufficiat legatis, legata etiā pia defalcantur. ibi. n. 2
Quintum si in vita irrenocabiliter donetur, an ad eū impen-
sa funeris pertineat. l. 13. gl. 3. nu. 7. ★

Quintum si in vita irrenocabiliter sit donatum, testator non
potest expendere in funus ulro necessaria. ibi. nu. 8

Quintum, & quarta uxoris, & funeris impensa qualiter ex-
trahantur. ibi. nu. 31

Quintum integrum non compelluntur expendere in funere
haredes necessarij intestati. l. 13. gl. 4. nu. 2.

Idem in transuersalibus legitimis. ibi. nu. 3.

Quintum integrum an sit expendendum pro anima per hæ-
redes legitimos, vel necessarios quando commissarius nō
fecit testamentum ibi. nu. 4. & sequentibus.

Ratio, vel causa vnicā semper habetur pro expressa. l. 6.
 gl. 3. nu. 2. ★

Ratio præsumitur impulsua, quando dictum est generalius
ratione. l. 9. gl. 4. nu. 23

Ratione impulsua cessante, non cessat dispositio. ibi. num. 24

Renocatio donationis renocabilis inducitur per alienationem
voluntariam. l. 1. gl. 7. nu. 1

Renocatio inducta ex facto est potentior, quā quæ inducitur
ex verbis. ibi. nu. 2.

Renocatio donationis quotæ inducitur per alienationem quo-
tæ, & idem in parte ibi. nu. 3

Renocatio an inducatur per alienationem sine traditione. ibi
nu. 6

Renoc-

I N D E X

Renocatio an inducatur ex contractu nullo, quod sic. in vltima vero voluntate, distinguitur. ibi. nu. 9

Renocatio donationis renocabilis filij, an inducatur per pignorationem, & quod in donatione inter cōiuges, vel causa mortis. ibi. nu. 10

Renocatio donationis renocabilis filij non inducitur per alienationem cum pacto de retrouendendo. ibi. nu. 11. nec per impositionem census. ibi. nu. 13.

Renocatio donationis renocabilis facta filio in redditibus redimilibus, vel iuribus & actionibus inducta censetur si pater exigat, & in alijs usus expendat. ibi. nu. 16.

Renocatio donationis inducitur per inimicitias supervenientes, etiam culpa patris. ibi. nu. 17

Redditus redimibiles inter immobilia computantur. l. 1. gl. 8. nu. 10. ★

Remissio usus fructus ad sententiorū non requirit traditionem, sed si esset tacita, posset renocari. l. 1. gl. 8. nu. 12. ★

Remissio donationis facta ab aliquo pro matrimonio, vel ordinibus, non valet. l. 6. gl. 10. nu. 5. ★

Relatum est in referente cum omnibus suis qualitatibus. l. 7. gl. 1. nu. 9. ★

Representatio habet etiam locum inter illegitimos. l. 11. gl. 13. nu. 6. ★

Re coniuncti sunt plures legatarij extranei in quinto. l. 12. nu. 7.

Re coniuncti fiunt in quora, quando de vna tantū quora poterat

INDEX.

- terat disponi. l. 12. nu. 9. ★*
Reipublica interest, ne cadavera remaneant insepulta. l. 13. gl. 3. nu. 11. ★
Respublica creditrix est vniuscuiusque pro impensa funeris. ibi. nu. 23
Retrotractatio requirit duo extrema habilia: l. 6. gl. 6. num. 12. ★
Rupto testamento ex causa ex hered. vel præteri. prælegata cōseruatur. l. 8. gl. 2. nu. 1. ★
Idem in testamēto, in quo non est scriptus hæres, vel scriptus repudiavit. ibi. nu. 2
Rupto testamento ex causa ex hered. vel præte. an conseruetur melioratio relicta titulo institutionis. ibi. nu. 3
Rupto testamento ex causa præteritionis ignoranter facta, nō conseruantur legata. l. 8. gl. 3. nu. 1. ★
Rupto testamento ex causa præteritionis ignoranter facta, nō rumpitur melioratio. ibi. nu. 2
Rupto testamento ex præteritione ignoranter facta, non rumpuntur legata relicta a filio. ibi. nu. 3.
Rupto testamento propter filium postea natum, qui sit præteritus non rumpitur melioratio relicta filio vnico titulo particulari. ibi nu. 4
Rupto testamento ex præteritione filij, de quo testator cogitauit, non rumpuntur legata ibi nu. 5
Rupto testamento, non conseruatur legata relicta rumpenti. ibi. nu. 6.

I N D E X

Rupto testamento ex causa prateritionis vel exhereda. multa conseruatur. l. 8. gl. 4. nu. 1.

Rupto testamento ex praterit. vel exhereda. non conseruatur pupillaris substitutio. ibi. nu. 2

Scriptura traditio facit irrenocabilem meliorationem. l. 2. gl. 9. nu. 1. ★

Scriptura priuata recognita publica est. l. 6. gl. 4. nu. 3. ★

Scriptura non requiritur ad valorem pacti de meliorando. l. 6. gl. 7. nu. 4. ★

Scriptura non requiritur in donatione, in insinuatione vero sic. ibi nu. 5

Schedula priuata, quibus filij promittunt parentibus non se vsuros promissione meliorandi matrimonij ipsorum causa facta nurui, non valent. l. 6. gl. 10. nu. 4. ★

Simulatio probanda est, alias stari debet instrumento. l. 3. gl. 4. nu. 27. ★

Simulatē fuisse adiectum nomen vxoris in instrumento ex pluribus praesumitur. ibi nu. 28.

Simulatio non praesumitur ex solutione pecunia, gabella vel collecta. ibi nu. 32.

Simulationis protestatio inter partes contrahentes fieri debet, alias non prodest. ibi nu. 33.

Socij contractus non reuocatur, sed damnum resarcitur alteri de communi. l. 3. gl. 4. nu. 12. ★

Solennitas est, quae pro forma requiritur vltra consensum. l. 7. gl. 1. nu. 8. ★

INDEX.

*Sobrini vocatis, omnes admittuntur, etiam filij fratrum
vterinorum, vel consanguineorum, licet non admitteren-
tur ab intestato. l. 11. gl. 8. nu. 25. ★*

*Succesio parentum & filiorum est equiparata. l. 10. gl. 3. nu.
4. ★*

Substitutio potest fieri in contractu. l. 11. gl. 6. nu. 1.

*Substitutio pupillaris in tertio non potest fieri, nisi seruato or-
dine legis vndecimæ. ibi nu. 2*

*Substitutio pupillaris, quoad legitimam, vel quoad alia bona
pupilli libera est. ibi nu. 3*

*Substitutio vulgaris in tertio non valet, nisi seruato ordine di-
ctæ legis vndecimæ. ibi nu. 5*

*Substitutio diuersa de perse constituitur in qualibet persona,
vel gradu vocato in specie vel genere. l. 11. gloss. 15. num.
2. ★*

*Substitutus excluditur per filios vel descendentes eius qui pri-
mo loco vocatus est. l. 11. gl. 6. nu. 6. nisi restitutio esset
facienda in vitæ grauati. ibi nu. 10. nisi id esset facien-
dum ex tertia voluntate, ex facto grauati ibi nu. 11. ★*

T*abellio potest acceptare donationem pro absente. l. 1.
gl. 8. nu. 19.*

*Tabellio, quæ de causa fuerit necessarius in traditione instru-
menti noui. l. 1. gl. 9. nu. 4. cum non sit necessarius in
alia quavis traditione. ibi nu. 5. etiam instrumento-
rum veterum. ibi nu. 6*

INDEX

Testamento imperfecto inter liberos facta melioratio an valeat.

l. 7. gl. 1. nu. 2. & 3. ★

Testamentum inter liberos hodie eandem solennitatem requirit, quam aliud quoduis in numero & qualitate. ibi nu. 4

Testamentum quando, & qualiter rumpatur ex præteritione vel ex hæredatione. l. 8. gl. 1. nu. 2. ★

Testator in sua dispositione quando videatur se conformare cū dispositione legis. l. 11. gl. 8. nu. 18. ★

Testator habens descendentes in sumptu funeris & legatis gratuitis non expendit ultra quintum. l. 13. gl. 1. nu. 5. & 10.

Tertiū, etiam relictum extraneo, potest assignari in re certa in præiudicium ascendentium. l. 3. gl. 1. nu. 2. ★

Tertium prius præsumitur donatum, quam quintum. l. 10. gl. 5. nu. 1. ★

Tertium recipit grauamina fauore descendendum, ascendentium, collateralium. & c. l. 11. gl. 1. nu. 1. ★

Tertium semper recipit grauamina, quando non est præcisē relinquendum vni. l. 11. gl. 10. nu. 4. ★

Tertium recipiet quæcunq̃ grauamina non seruato ordine legis vndecimæ, quando post factam de eo meliorationem irrenuocabilem, apponerentur grauamina de consensu filij. l. 11. gl. 15. nu. 3. ★

Tertium legatum extraneo valet intra quintum. l. 12. num. 4. ★

Tempus mortis in melioratione non attenditur ad eius valorem, sed ad metiendam quantitatem. l. 6. gl. 10. nu. 7. ★

Titulus

INDEX

Titulus renocabilis non præstat ad acquisitionem fructuum.

l. 1. gl. 12. nu. 4. ★

Titul^o. Ne fideiussores dotium detur, in patre etiam procedit.

l. 9. gl. 4. nu. 21. ★

Traditio facit irrenocabilem meliorationem. l. 1. gl. 8. num.

2. ★

Traditio qualiter possit fieri quoad futura, in melioratione quora. ibi nu. 2.

Traditio in iuribus in corporalibus an fiat per constitutum, vel per cessionem. ibi nu. 9

Traditio an faciat irrenocabilem meliorationem testamento relictam. ibi. nu. 27

Traditio invita facta an faciat irrenocabile legatum. ibi nu. 28

Traditio scripturæ facit irrenocabilem meliorationem. l. 1. gl. 9. nu. 1. ★

Traditio instrumenti veteris, vel etiam noui, de iure partitarū, transfert possessionem. ibi. nu. 2

Traditio scripturæ facit irrenocabile donationem iurium, licet possessio non transferatur. ibi nu. 10

Traditio instrumenti facit irrenocabilem meliorationem testamento relictam. ibi. nu. 11

Traditio non potest suppleri per pactum de non renocando. l. 1. gl. 11. nu. 7.

Traditio requiritur in donatione facta filio, ut pater in eam possit pœnitere. ibi. nu. 9

INDEX

*Traditio donationis quinti non præstat ad exoncrandum ab
impensa funeris. l. 13. gl. 3. nu. 18. ★*

*Tractatus non probatur, nisi probetur ita fuisse conclusum. l.
3. gl. 4. nu. 29. ★*

*Tractatus non derogatur ex actu sequenti, quando habuit ver-
ba derogatoria ipsius. ibi. nu. 30*

V *Alor bonorum tempore solutionis attenditur, non tem-
pore mortis. l. 4. gl. 10. ★*

*Valor tertij de quo descendentes disponunt, regulatur secun-
dum tempus mortis. l. 7. gl. 2. nu. 12. ★*

*Vendita re duobus, præfertur cui prius tradita est, etiã fictæ.
l. 3. gl. 4. nu. 36. ★*

*Venditare marito & uxori habita fide de præcio, vel ad cen-
sum, contractus præsumitur verus in persona veriusq. ibi
nu. 40*

*Vendens minori præcio non præsumitur donare, nisi eo
animo sic vendat. l. 12. nu. 19. ★*

*Vestes præciose data uxori non censentur donata, quodidia-
næ vero sic. l. 3. gl. 4. nu. 80. ★*

*Vestes lugubres, quæ dantur uxori, & familia, ad quintum
pertinent. l. 13. gl. 1. nu. 16. ★*

Verbum, non valet, nullitatem importat. l. 10. gl. 9. nu. 1. ★

*Vidua luxuriose vivens amittit ea omnia, quæ secundo nu-
bens. l. 2. gl. 1. nu. 12. ★*

*Vidua non perdit cõmissionem ad testandũ, nec ad exequen-
dũ per secundas nuptias. l. 3. gl. 7. nu. 5. ★*

Vivens

INDEX

- Vivere non praesumitur quis ex praterito.* l. 7. gl. 4. nu. 28
- Vinculata secundū ius commune non confiscantur, etiam ex grauiſſimis delictis.* l. 11. gl. 5. nu. 6. & 7. & 10. *
- Vinculata ex regia facultate confiscantur ex delictis in ea exceptis.* ibi nu. 8
- Voluntas disponentium seruanda est in casu simili expresso, quia sic responderent si essent interrogati.* l. 6. gl. 3. nu. 3.
- Voluntas patris in testamēto inualido seruatur inter filios ab intestato.* l. 8. gl. 2. nu. 4. (l. 11. gl. 7. n. 3)
- Vocationes tacite nō admittuntur cōtra ordinē legis vndecima*
- Vocatio cōsanguineorum libera est in vocationibus tertijs, nō seruata proximitate.* l. 11. gl. 13 nu. 1
- Vocatio cōsanguineorum in maioratu perpetua est.* l. 11. gl. 14. nu. 2
- Vocati ad tertium secundum ordinem legis. 11. tenentur seruare conditiones, alias excluduntur.* l. 1^a. gl. 7. nu. 9
- Vocati copulatiue, licet inter eos cadat ordo charitatis, si tamen non concurrat necessitas instituendi, non censentur vocati ordine successiuo, sed omnes admittuntur.* l. 11. gl. 8. nu. 8 secus inuocatis collectiue. ibi nu. 9 *
- Vocatio testatoris praefertur ordini successionis ab intestato.* ibi. nu. 13
- Vocati ad fideicommissum relictum familiae. omnes admittuntur si mul, licet existant in diuersis gradibus.* ibi. nu. 14
- Vocatio fratrum omnes continet per aequipollens ex vi vocabuli.* ibi. nu. 15.

I N D E X

Vocatio per equipollens, etiam in materia odiosa, sufficit. ibi nu. 16

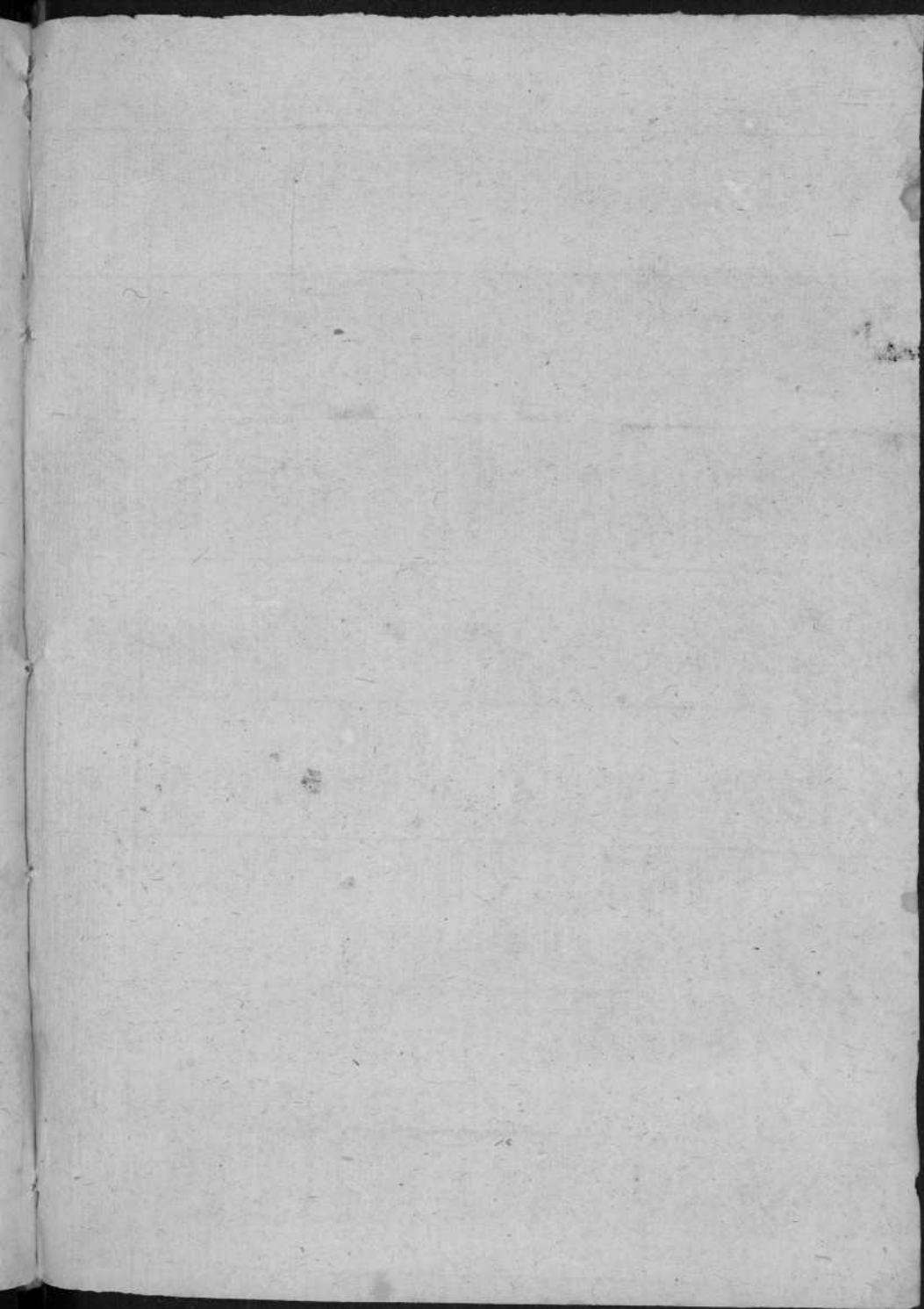
Vocato vno gradu, non censentur vocati, qui alias cum illo succederent ab intestato. ibi nu. 17

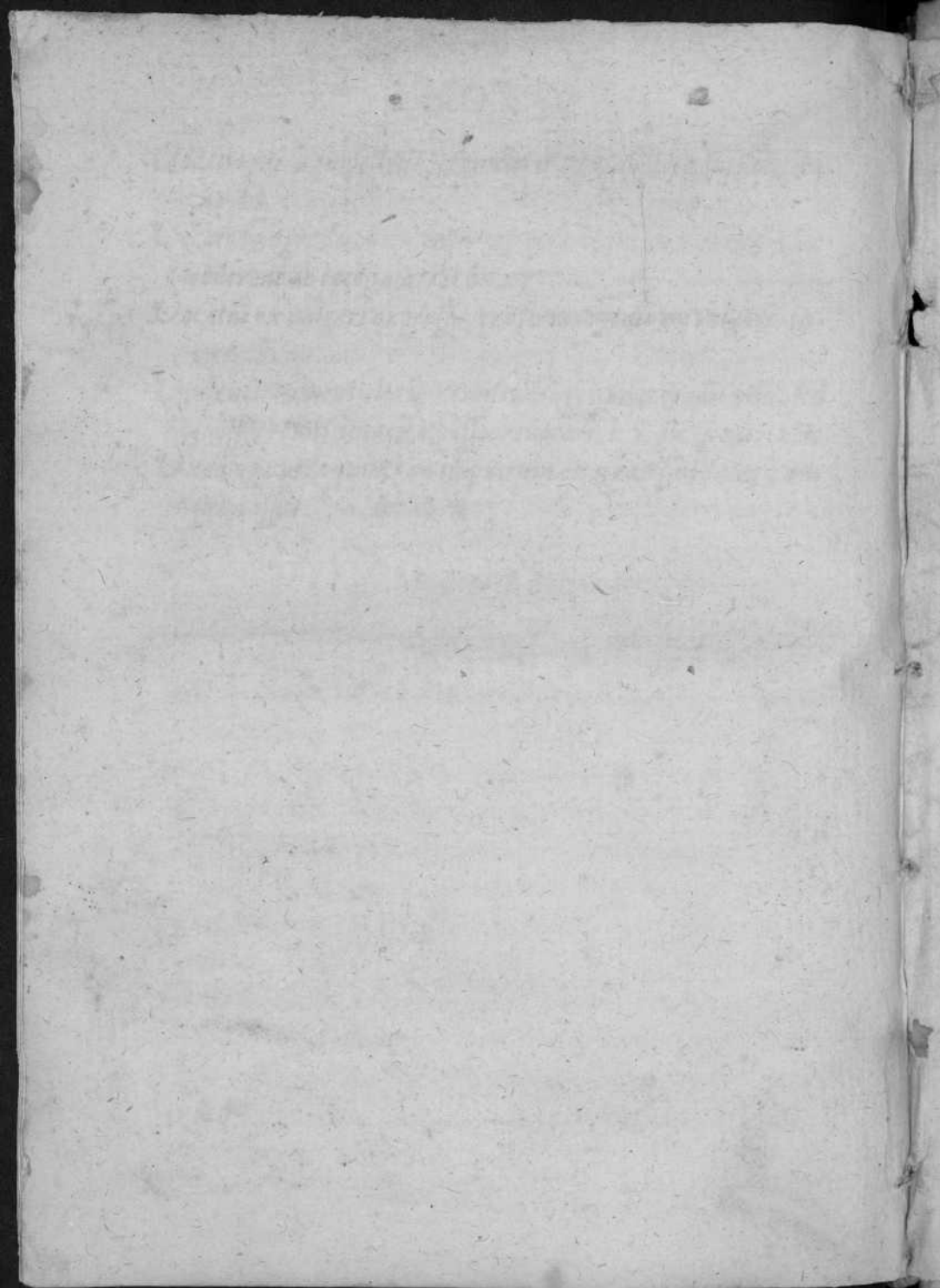
Vocatus ex vulgari expressa, praefertur vocato ex vulgari tacita. ibi nu. 21

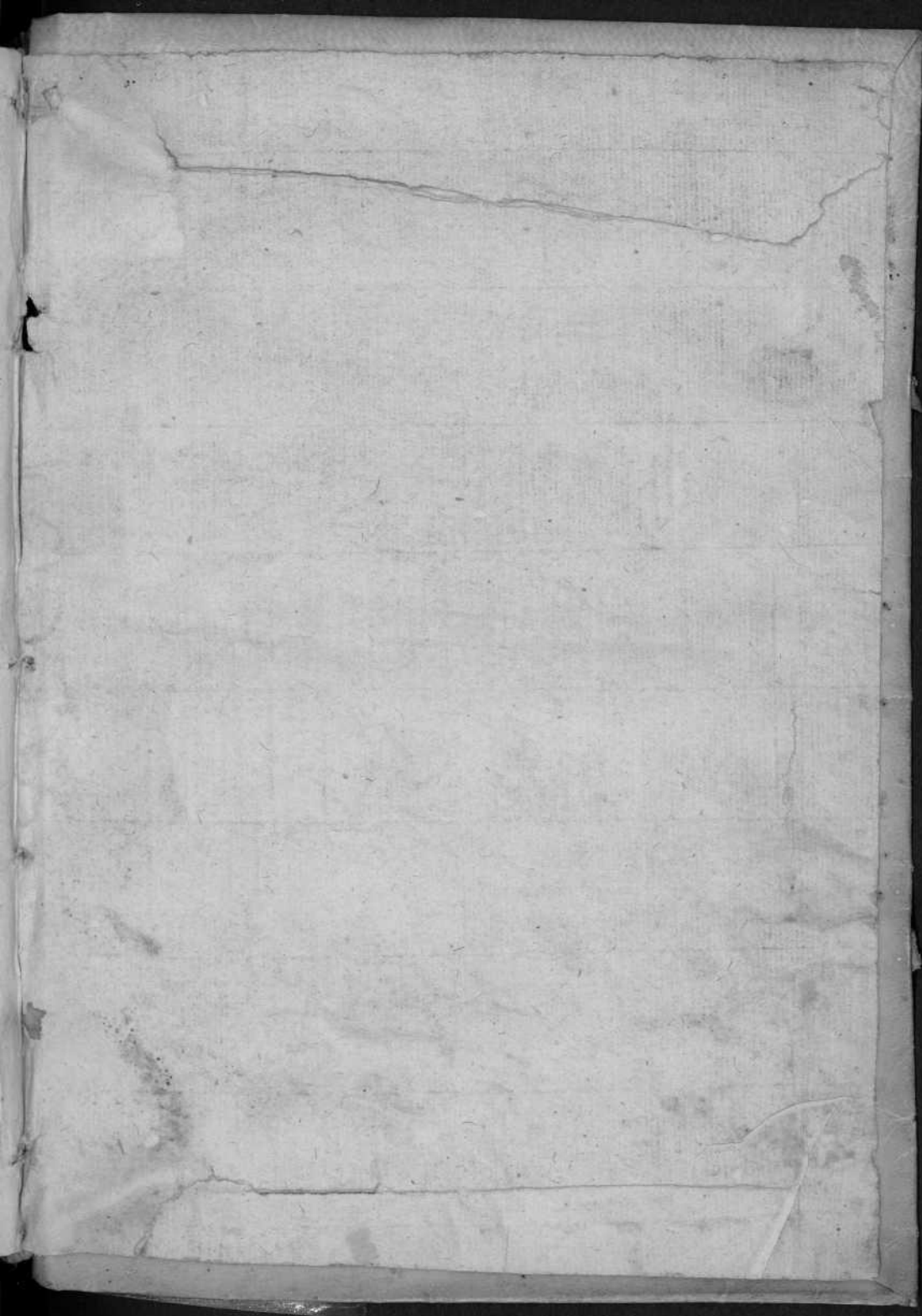
Usufruct^o aduentitiorū remissio nō requirit traditionē, sed si esset remissio tacita, posset renocari. l. 1. gl. 8. nu. 12. ★

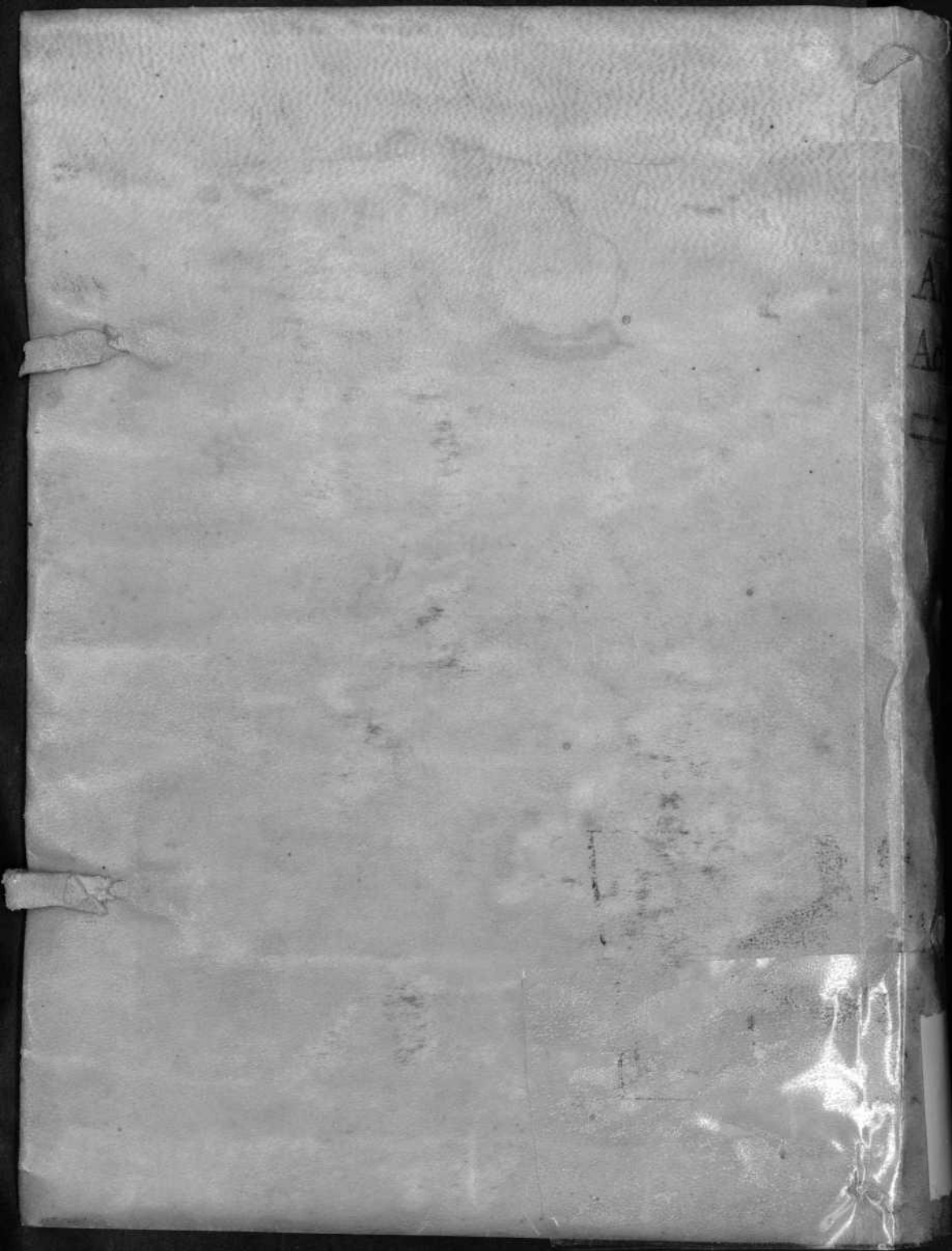
Uxor legataria quinti an imputet in eo arras sibi datas, aut promissas. l. 12. nu. 18. ★

F I N I S.

ANCVLO

Ad Leg^s Reg^s

A

5405